

Sven Winnell 23 februari 2020:
Samhällsplaneringens problem.
Kapitel 18: DN-artiklar 17 januari -
21 februari 2020 om utrikes förhållanden.

<http://winnell.com/omr36-39zzzzzq18.pdf>

Trumps vapenvila skapar inte handelsfred på jorden

FREDAG 17 JANUARI 2020

Största avtalet i historien, förklarade president Donald Trump på känt maner och det var naturligtvis inte sant. Världsekonomin kan pusta ut en aning, men snarare än fred är det ett eldupphör i handelskriget som USA och Kina har

kommit överens om. Och striden har haft ett högt pris.

Vid en första anblick kan USA se ut som vinnare. Kina lovar att öka sin import av varor och tjänster från 130 till 330 miljarder dollar på två år, och det gäller såväl jordbruksprodukter som bilar och olja. Skyddet för patenträttigheter ska bli bättre och kineserna sluta kräva att amerikanska investerare delar med sig av tekniska hemligheter.

USA:s strafftullar kommer däremot att ligga kvar på två tredjedelar av importen från Kina, som påtryckningsmedel inför nästa fas av handelssamtalen.

Frågetecken nummer ett är om Kina tänker stå för sina utfästelser. Åtskilliga av dem har gjorts förut, både till världshandelsorganisationen WTO och till andra länder. Ironiskt nog är samtidigt den typ av statligt dirigerad handel som

avtalet bygger på ett ursprungsskäl till den internationella kritiken mot Kina.

Att Pekings gigantiska statliga exportsubventioner inte alls behandlas är det mest påtagliga hålet i uppgörelsen.

Handelshökarna inom

Trumpadministrationen har alltid ansett att detta är det centrala problemet, medan presidenten själv är besatt av bilaterala underskott.

Trump skriver under av inrikespolitiska skäl. Total seger mot Kina är en utopi, åtminstone på kort sikt. Bättre att tagga ned inför höstens val och sälja det lilla man har som något stort.

Det finns också risker med att köra handelskriget vidare. Kina betalar inte tullarna, som Trump påstår, utan amerikanska företag och hushåll.

Bönderna har förlorat export. Osäkerheten har skadat tillväxten i världen, inklusive

USA. Sådant vill man inte att väljare i Mellanvästern ska tänka på.

Presidenten brukar attackera även sina allierade med tullar. Det är därför hoppsfullt att USA nu tillsammans med EU och Japan använder WTO för att komma åt den kinesiska statskapitalismen. Trump är dock inte att lita på. Nyligen hotade han med tullar på europeiska bilar om inte Tyskland, Frankrike och Storbritannien brännmärkte Iran för att bryta mot kärnteknikavtalet.

Den grundläggande konflikten mellan väst och Kina kvarstår. Diktaturen tänker inte sluta förtrycka medborgarna, och knappast heller överge sin ekonomiska modell eftersom den är ett av Kommunistpartiets instrument för att behålla makten.

Att pressa Kina på allvar kräver samarbete mellan de stora demokratiska

marknadsekonomierna. Men handelskrig är inte enkla att vinna, som Trump påstår. Utan dyra.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Vreden i Beirut växer: "Vårt land är i fritt fall"

FREDAG 17 JANUARI 2020

Det libanesiska folket har fått nog. Tusentals människor har åter givit sig ut på gatorna i de största protesterna sedan upproret startade för tre månader sedan.

– Politikerna har fått sin chans, nu är vårt tålamod slut, säger Hassan Zeyn, 20.

Demonstranterna kräver reformer och en ny självständig regering.

– Det har gått 90 dagar nu och regeringen har inte förbättrat någonting. Vårt land är i fritt fall.

Hassan Zeyn poserar uppspelt med den libanesiska flaggan framför de häftiga lågor som slår upp emot himlen utanför Centralbanken i Beiruts centrum den här kvällen. Hela veckan har han och andra unga runt om i landet, åter blockerat vägar, tänt på bildäck och slagit sönder fönster och skyltar av glas.

– Den här gången kommer vi inte att ge oss. Det vi kräver är inte någonting orimligt; bara ett slut på korruptionen och en vardag med el, vatten, sophämtning och internet som fungerar.

Det var den 17 oktober som demonstrationerna startade i protest mot

den politiska elit som lett landet in i en historiskt djup ekonomisk kris.

– Sedan dess har vi tagit det lugnt ett par månader och väntat på åtgärder, men nu är ”semestern” över, säger Hassan Zeyn. Nytt för veckans protester är att grupper av demonstranter samlas vid banker och ministerier och går till mer handfast attack. Vägar har blockerats varje dag runt om i landet för att störa infrastrukturen. Nytt är också att demonstranter och säkerhetsstyrkor har drabbat samman mer våldsamt, under tisdagskvällen sköt polisen tårgas och ett 50-tal personer skadades och flera arresterades, enligt lokala medier.

– Revolutionen startade som ett resultat av ilska som har byggts upp under lång tid, förklarar Lara Hawash, 26, som deltagit i protesterna från början.

Landets bristande infrastruktur har länge plågat henne.

– Det kan vara att det blir stopp i trafiken när jag ska till jobbet, för att någon politiker ska passera, eller att min bil går sönder på grund av de dåliga vägarna, eller att jag inte kan sova på sommaren för att det blir så varmt när elen – och därmed luftkonditioneringen – stängs av. Vi blir förolämpade av vår regering varje dag!

Makten i Libanons parlament är uppdelad mellan olika religiösa och politiska intressegrupper; kristna, druser och sunni- och shiamuslimer. Många anser att politikerna är mer upptagna av att bevaka sina egna maktintressen än av att utveckla landet. Bistånd, stöd och investeringar som gjorts utifrån har inte resulterat i motsvarande förbättringar.

– Korruptionen är omfattande, samhällsförvaltningen är gravt misskött,

landets naturtillgångar privatiserade och avsiktligt förbrukade, säger Karim Makdisi som är professor i internationell politik vid American University of Beirut.

De senaste tre decenniernas socioekonomiska politik har resulterat i en enorm ojämlikhet och koncentration av rikedom till den rikaste procenten, samtidigt som allt fler hamnar i fattigdom och arbetslöshet, konstaterar han. Landet har i dag en av världens största statsskulder.

Det libanesiska pundet har länge varit fast knutet till den amerikanska dollarn. Bägge valutorna har lika självklart använts i den dagliga handeln. Men på grund av den misskötta ekonomin har dollarkursen gått upp. Sedan ett par månader kan människor inte längre ta ut obegränsat med amerikanska dollar från landets banker.

– Varje dag får vi mer skit. Det här handlar om olaglig kapitalkontroll. Beroende på bank låter de oss bara ta ut mellan 100 och 300 i veckan, fräser Lara Hawash.

Hon jobbar som copywriter på en reklambyrå och får som många andra yrkesverksamma sin lön i amerikansk valuta.

– De säger åt oss att ta ut pengarna i libanesiska pund istället. Men gör jag det så förlorar jag 30 procent av min inkomst eftersom kursen har fallit.

För två månader sedan var växlingskursen 1 515 libanesiska pund för 100 dollar, i dag är den 2 350 libanesiska pund. Samtidigt som valutan urholkas stiger priserna. I dag lever närmare 30 procent av alla libaneser i fattigdom.

– Jag jobbar från halv sex på morgonen till åtta på kvällen varje dag för att få det att gå ihop, säger taxichauffören Toni Mrad,

53, som genom detta lyckas få ihop så att alla hans tre barn kan gå i skolan.

– Jag säger åt dem att lämna landet så fort de är klara. Här finns ingen framtid.

Politikerna är tjuvar!

Det finns också de som försöker lägga skulden för den den finansiella krisen på flyktingmottagandet. Libanon är det land i världen som har tagit emot flest flyktingar per capita, framför allt ifrån grannlandet Syrien. I dag är 919 000 flyktingar registrerade och olika uppskattningar pekar på att det totalt kan handla om cirka 1,5 miljon människor.

– Våra korrupta ledare har i många år försökt klandra dem som grupp för misslyckanden som de själva har skapat, säger professor Karim Makdisi.

– Som tur är har demonstranterna kategoriskt avvisat alla främlingsfientliga

ansatser och försök att anklaga dem för att utarma ekonomin, säger han.

Det är tydligt att de syriska flyktingarna tillhör de allra mest utsatta i Libanon. En bit från de pågående protesterna har en liten familj brett ut några pappskivor längs en husvägg där de ska sova för natten. Den yngsta dottern tultar runt i bara strumplästen medan hennes storebror klänger oroligt i sin unga mammas knä. Aya Hazer är bara 18 år och redan trebarnsmamma. Hon kom hit till Beirut med sin make Ahmad Hasno, 23, från Damaskus för tre år sedan.

– Vi har hankat oss fram, jag har bland annat jobbat på ett bygge. Men nu med den ekonomiska krisen har jag som många andra förlorat jobbet, berättar han.

Följden blev att de inte kunnat betala hyran och därför hamnat på gatan. De stöder protesterna.

– Framförallt tycker jag att sjukvårdssystemet borde reformeras. Vi får inget som helst stöd när barnen är sjuka. Allt kostar.

Den 29 oktober avgick premiärminister Saad al-Hariri som en följd av protesterna. Tio dagar senare, den 19 december utsågs Hassan Diab till efterträdare – med uppdrag att bilda en ny regering.

– När han fick uppdraget att forma en ny regering checkade jag ut, tappade allt hopp, säger Lara Hawash, och tar en klunk av sitt kaffe.

– Han är inte sekulär. Han är vald utifrån att de kan kontrollera honom. Han var tidigare utbildningsminister, och utmärkte sig inte då. Varför ska han få en andra chans?

Hassan Zeyn är inne på samma spår.

– Diab valdes av politikerna, vi vill ha någon som vi själva valt. Han har inte gjort något för att bevisa att han är rätt man.

Professor Karim Makdisi menar att demonstranterna skulle behöva organisera sig och skapa nya politiska partier. Men Lara Hawash håller inte med.

– Om vi hade en tydlig ledning skulle den bli attackerad av de styrande, korrupta partierna. Det är vad som har hänt tidigare när nya sekulära partier har skapats. Utan ledare kan vi fortsätta att skapa en press och rädsla som kan leda till verklig förändring.

Hassan Zeyn tänker som hon att protesterna måste fortsätta.

– Det kommer inte att vara lätt. Vi vill ha nya val, ny regering, nytt allt. Det kommer att ta tid. Men vi kommer inte att ge oss! Enligt inofficiella källor som citeras i lokalpress planerar premiärminister

Hassan Diab och parlamentets talman Nabih Berri att presentera en ny regering inom de närmaste dagarna.

FREDAG 17 JANUARI 2020

Det vi kräver är inte orimligt; bara ett slut på korruptionen och en vardag med el, vatten, sophämtning och internet som fungerar.

Hassan Zeyn, en av tusentals demonstranter på Beiruts gator.

Bakgrund. Tre månader av oroligheter i Libanon

17 oktober: Hundratusentals människor ger sig ut på gatorna i Beirut och resten av Libanon i protest mot den sittande regeringen. Missnöjet har byggts upp under lång tid men utlösande är ett förslag om en ny skatt på mobilappen WhatsApp.

21 oktober: Premiärminister Saad al-Hariri meddelar att han är öppen för nyval.

24 oktober: President Michael Aoun medger att det finns behov att se över regeringen och öppnar för samtal med demonstranterna.

29 oktober: Premiärminister Saad al-Hariri meddelar att han avgår.

1 november: President Aoun säger att den kommande regeringen ska bestå av experter och inte styras av religiös eller politisk tillhörighet.

Bankerna öppnar igen efter att ha varit stängda två veckor.

19 december: President Michael Aon utser före detta utbildningsministern Hassan Diab till ny premiärminister med uppdrag att bilda en ny regering.

17 januari: 90 dagar efter att protesterna inleddes har ingen ny regering tillsatts. Protesterna tar ny fart över hela landet.

Utan ledare kan vi fortsätta att skapa en press och rädsla som kan leda till verklig förändring.

Lara Hawash, som var med när protesterna startade, vill inte att demonstranterna organiserar sig.

Boende i Idlib: Eldupphöret var bara en lögn

FREDAG 17 JANUARI 2020

Det dröjde bara två dygn innan ryska bombflyg bröt eldupphöret i den rebellkontrollerade Idlibprovinsen i Syrien. Civila har dödats.

– Blodet som spills från våra barn, systrar och bröder hinner inte torka innan nya bomber faller, säger en boende i området till TT.

I över en månad har det regnat bomber och artilleri över städer och byar i den oppositionskontrollerade Idlibprovinsen i norra Syrien. Avtalet om eldupphör, som Ryssland och Turkiet förhandlade fram, innebar dock en viss lättnad för den hårt prövade befolkningen som i vissa områden utsatts för nästan daglig beskjutning. Men efter bara två dygn var de ryska bombflygplanen tillbaka.

De genomförde räder mot flera rebellkontrollerade städer i onsdags. Minst 15 civila dödades när syriska och ryska styrkor slog till mot en marknad i staden Idlib, uppger vittnen enligt nyhetsbyrån Reuters. Ytterligare tre personer dog i attacker på flera andra städer.

Under natten till torsdagen har den regimkritiske aktivisten och läraren Abdulkafi Alhamdo legat vaken med sin fru och två barn och lyssnat på ljuden från

bombningarna runt Daret Azzeh där de bor.

– Det fanns aldrig något eldupphör att tala om. Det handlade bara om lögner från Ryssland, Bashar al-Assad och Turkiet. Alla ljuger.

Bashar al-Assad är Syriens president. Under natten till torsdagen dödades minst 39 personer i intensiva strider mellan regeringstroga styrkor och jihadistgrupper, enligt det oppositionella Syriska människorättsobservatoriet (SOHR).

TT

Katrine Marçal: Därför klämtar inte klockan för brexit

FREDAG 17 JANUARI 2020

**London. Ska Big Ben bonga in brexit?
Den frågan har diskuterats den senaste
veckan i Storbritannien.**

**Landet lämnar EU klockan 23 brittisk
tid den 31 januari. En del briter
kommer att fira. Andra kommer att
sörja.**

En ej oansenlig del kommer att sova.

**Kommentar. DN:s medarbetare i
London**

Nigel Farage, den tidigare ledaren för UKIP, arrangerar en fest för brexitörer på Parliament Square i centrala London. Brexitmotståndare har hotat med en motdemonstration, men det bygger på att de lyckas arrangera en. Och organisation har inte alltid varit deras starkaste sida. Det brittiska finansdepartementet har däremot anledning att vara nöjda. De har slutligen lyckats med att beställa ett brexitmynt. Runt en miljon 50 pence-mynt ska nämligen produceras för att markera den historiska brexitdagen. Och dessa brexitmynt har varit något av en följetong. Det började med att Philip Hammond som var finansminister för inte så länge sedan (när Theresa May var premiärminister) beställde mynten. Tanken var att de skulle komma ut den 29 mars 2019. Detta var ju

datumet när Storbritannien skulle lämna EU.

Men eftersom Storbritannien inte lyckades lämna EU fick mynten smältas ner.

Framåt hösten beställde Storbritanniens nya finansminister Sajid Javid en ny omgång: denna gång med datumet 31 oktober 2019. Boris Johnson svor ju på att brexit skulle inträffa då.

Så blev det inte heller. Och än en gång fick mynten smältas ner.

Nu är de alltså slutligen på gång. Och alla turer runt brexitmynten gör att det kanske inte var så konstigt att kommittén som ansvarar för Big Ben inte vågade planera för något brexitbongande. Den berömda klockan håller nämligen på att restaureras. Klocktornet vid parlamentet har varit täckt av byggnadsställningar sedan 2017.

Man har dock sett till att Big Ben har slagit vid särskilt viktiga tillfällen. Som den

andra söndagen i november när Storbritannien sörjer de 700 000 brittiska soldater som dog under första världskriget. Samt på nyårsafton.

Däremot har man inte gjort några planer för att klockan ska slå in brexit den 31 januari. Flera brexitörer är kränkta av detta. De antyder någon form av konspiration. Hur var det möjligt att klockan kunde slå på nyårsafton men inte den 31 januari?

Förklaringen är att man installerade en tillfällig kläppa på nyårsafton samt satte in ett temporärt golv. Att göra om detta inför brexitdagen skulle kosta nästan en och en halv miljon kronor beräknar den officiella kommittén. Dessutom skulle det innebära att de pågående reparationerna av klocktornet skulle behöva skjutas upp två till fyra veckor. Och detta skulle leda till

kostnader på över en miljon kronor per vecka.

– Vi kommer se till att den 31 januari markeras på lämpligt sätt över hela landet, säger premiärminister Boris Johnson. Men nej, han är inte beredd att lägga sex miljoner kronor på att Big Ben ska slå. Nästan 600 000 kronor per bong är onekligen saftigt.

Nigel Farage och andra brexitörer ifrågasätter dock beräkningarna. Boris Johnson har sagt att om några privatpersoner vill finansiera Big Bens brexitbongande är de välkomna. Men ännu har ingen trätt fram. Och antagligen är det redan för sent.

Det brittiska folket får nöja sig med sina brexitmynt. De som vill kan förstås gå på Nigel Farages fest. Eller andra liknande arrangemang ute i landet. Andra kan gråta ostört.

Eller sova.

Klockan klämtar inte för brexit.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Ryssland. Putin vill undvika att bli en "lame duck"

FREDAG 17 JANUARI 2020

Analys

Kommer Vladimir Putin att kopiera den tidigare sovjetrepubliken Kazakstans modell? Där har expresidenten Nursultan Nazarbajev fortsatt att styra efter att han avgick förra året. Det ryska Statsrådet kan med ökade maktbefogenheter ge Putin en ny plattform för att leda Ryssland.

En folkomröstning om att ändra Rysslands författning ska genomföras "före 1:a maj", rapporterar nyhetsbyrån Tass. Kreml vill alltså rekordsnabbt genomföra en radikal omstöpning av landets styrelseform.

Några tvivel på att röstresultatet kommer att bli det förväntade – ett kraftfullt "ja!" – lär inte ge Putin några sömnlösa nätter.

Det är lika givet som att duman (parlamentets underhus) – en pålitlig röstmaskin – på torsdagen enhälligt röstade för Putins utnämning av teknokraten Michail Misjustin till ny premiärminister efter den impopuläre Dmitrij Medvedev.

Ingen röstade emot.

De flesta bedömare har förutsett att Putin siktar på att i någon form fortsätta som Rysslands ledare när hans sista mandatperiod som president löper ut 2024. Hans besked i onsdags om en

författningsreform, den första sedan 1993, bekräftade att de var helt rätt ute.

Den ledande oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj kommenterade: "Vilka bluffmakare de visade sig vara som påstod att Putin avgår 2024! Han blir kvar som enväldig ledare på livstid, kapar åt sig hela landets rikedomar till sig och sina vänner, vilket är det enda målet för Putin och hans regim".

Bortsett från att Putin ser ut att bli kvar handlar det om en stor förändring av Rysslands styrelseskick. Balansen mellan de verkställande, lagstiftande och dömande grenarna av statsmakten förändras.

Den i dag närmast enväldige presidenten får en något reducerad maktställning. Parlamentet får utse premiärminister, och Statsrådet, i dag med en löst rådgivande funktion, får "konstitutionell" status.

Detaljerna i grundlagsreformen är ännu suddiga i konturerna. Putin har utnämnt en kommitté som ska utarbeta den författningstext som föreläggs de ryska väljarna.

En huvudpunkt blir att presidentmakten försvagas till förmån för parlamentet. Men det innebär inte att presidentrepubliken ska bli en parlamentarisk republik, snarast en slags hybrid. Och det ger Putin större manöverutrymme.

Kärnan i författningsreformen är följande: När Putin inte längre får vara president ska det skapas en annan position, med större makt, för honom.

Men varför sådan brådska med att annonsera denna omskakning i den ryska statsledningen redan nu? Putin har trots allt drygt fyra år kvar som president. En förklaring är att Putin vill undvika att bli vad som i USA kallas för "lame duck";

en politiker som i slutet av sin sista ämbetsperiod tappar i auktoritet.

Kreml kan också behöva tid på sig att utarbeta en modell för hur den framtida ryska statsledningen ska formeras.

I vilken kapacitet ska då Putin fortsätta som Rysslands starke man?

Huvudspåret är sannolikt Statsrådet, som liksom det ryska säkerhetsrådet är delar av presidentadministrationen. Genom att Statsrådet uppgraderas och får ”konstitutionell” status kan det få en roll som är jämförbar med sovjettidens politbyrå (kommunistpartiets högsta ledning), alltså statens reella maktcentrum.

I så fall får Statsrådet, med Putin som ordförande, en överordnad roll och sista ordet i frågan om Rysslands strategiska intressen och utrikespolitik. Presidenten, parlamentet och premiärministern får

sköta landets ekonomi och löpande ärenden.

Kreml lär ha sneplat på Kazakstan, där president Nursultan Nazarbajev avgick i mars 2019 och utnämndes till *elbasi*, ”nationens ledare”. Strax innan dess förstärktes säkerhetsrådets status, där han kvarstod som ordförande, liksom som chef för det styrande partiet.

I Kazakstan har tudelningen av makten på *elbasi* och presidenten inte varit helt friktionsfri. Den avgörande frågan för Putin är i vilken mån modellen har förutsättningar att fungera smidigare i Ryssland.

Michael Winiarski

Rapport visar att Trump bröt mot lagen

FREDAG 17 JANUARI 2020

Trumpadministrationen bröt mot lagen när man beslutade att hålla inne det av kongressen beslutade bidraget till Ukraina. Det menar den amerikanska kongressens oberoende kontrollorgan GAO i en rapport som riktar skarp kritik mot Vita husets budgetkontor OMB.

”Om man ska följa lagen tillåter det inte att presidenten låter sin makt stå över sådana beslut som kongressen gjort till lag. OMB höll tillbaka pengar på grund av ett -

policybeslut, något som inte är tillåtet enligt lagen”, skriver GAO i rapporten. Donald Trump höll inne motsvarande 3,6 miljarder kronor som kongressen beslutat ge till Ukraina i form av militär hjälp. Detta ska enligt Demokraterna ha använts för att sätta press på Ukrainas nyvalde president Volodymyr Zelenskyj att inleda en utredning om Joe Bidens son Hunter Bidens roll i Burisma, för att svärta ned Biden som kan bli Demokraternas presidentkandidat. Detta är själva grunden för riksrättsåtalet mot Trump.

I flera intervjuer de senaste dagarna har Lev Parnas, som arbetat åt Trumps advokat Rudy Giuliani, pekat ut denne som den som gav honom order om att ställa Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj inför ett ultimatum. I New York Times säger Parnas att Donald Trump var fullt införstådd med att Giuliani och hans

grupp skulle gräva upp skadlig information om hans politiska motståndare.

På torsdagen inledde ukrainska myndigheter också en utredning om USA:s tidigare ambassadör i Kiev, Marie Yovanovitch, övervakats under sin tid i landet. Marie Yovanovitch fick oväntat fick sparken av president Donald Trump i maj förra året.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Erdogan: Turkiska styrkor till Libyen

FREDAG 17 JANUARI 2020

Libyen. Turkiet har börjat skicka soldater till Libyen för att hjälpa den internationellt erkända regering (GNA) som är baserad i Tripoli, meddelar den turkiske presidenten Recep Tayyip Erdogan några dagar före ett möte i Berlin där konflikten i landet ska diskuteras. Det militära stödet är ett resultat av ett försvarsavtal som Turkiet slöt med GNA i november. Parterna skrev samtidigt under ett annat kontroversiellt avtal som ger Turkiet rätt att leta efter gas i östra Medelhavet – vilket man nu kommer att börja göra så snart som möjligt under 2020, säger Erdogan.

Avtalet har upprört Cypern, som också gör
anspråk på gastillgångarna i området.
TT-AFP

Morrison ger förnekandet ett ansikte

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

Han vann valet i fjol med hjälp av löften om att fortsätta producera kol. Han anser att Australiens utsläpp inte betyder något på global nivå.

Premiärminister Scott Morrison ger klimatförnekandet ett ansikte – just i det land som många menar borde gå före i klimatpolitiken.

”Where the bloody hell are you?” – var i helvete är du? Så löd en slogan, lanserad 2006, som på något outgrundligt sätt

skulle locka utländska turister till Australien.

Bakom den kontroversiella kampanjen låg Scott Morrison, chef för myndigheten Tourism Australia.

I dag är Morrison premiärminister, och frasen har studsat tillbaka mot honom under de pågående katastrofala bränderna.

Medier och vanliga australier har frågat sig var premiärministern är och vad han gör. Särskilt när han valde att resa på familjesemester till Hawaii över nyåret samtidigt som hans landsmän dog i lågorna, en resa som hans medarbetare först mörkade.

Premiärministern avbröt semestern efter kritiken och har rest runt till drabbade regioner. Han erkände också i en stor intervju för tv-bolaget ABC att det ”inte råder något tvivel” om att

klimatförändringarna orsakar längre, hetare och torrare somrar i Australien.

Men klavertrampen har fortsatt – som när han bryskt skakade hand med flera personer i staden Cobargo som tydligt inte ville hälsa på honom. Och hans nyvunna insikter om den globala klimatkrisen har uppenbarligen inte lett honom till att ompröva regeringens politik.

För förnekande av klimatförändringarna är ett av de viktigaste skälen till att han är premiärminister.

Den i dag 51-årige Scott Morrison växte upp i en välmående förort i Sydney, med en far som var polis. Som många australier kan han räkna sina anor tillbaka till en deporterad brottsling från England, i hans fall en William Roberts som dömdes för ”stöld av garn” år 1788.

Som ung tog han en universitetsexamen i geografi, och gav sig sedan in i en karriär

inom myndigheter som främjar turism. Men politiken lockade, och 2000 började han sin långa klättring inom Liberala partiet. År 2007 valdes han in i parlamentet för första gången. Morrison gjorde sig känd som en hårdför politiker, mer taktiker än strateg. I opposition var han partiets talesperson för invandringspolitik och fick kritik för stötande uttalanden om muslimer och om offren för fartygshaveriet vid Julön 2010, då 48 migranter drunknade. I regeringen från 2013 var han en av arkitekterna bakom Australiens tuffa invandringspolitik, som bland annat går ut på att placera asylsökande på den avlägsna ön Nauru där de lever under extremt svåra förhållanden. Men han var också tidigt ute som försvarare av landets mäktiga kolintressen. I juli 2017, då som finansminister, viftade

han i ett famöst tal inför parlamentet med en bit stenkol.

– Det här är kol. Var inte rädda. Det kommer inte att skada er!

Sedan anklagade han miljöaktivister för att lida av ”en ideologisk, patologisk kolskräck”.

Talet lät som ett eko från Donald Trump, en ledare som Morrison har ett så gott förhållande till att vissa på hemmaplan kallar honom ”lille Trump”.

Det är för övrigt något amerikanskt över premiärministern med sin 60-talslook som hämtad ur tv-serien ”Mad Men”. Med sin frisyr, sina strikta kostymer och mörka slipsar liknar han en mormonsk missionär på utlandsuppdrag.

Men Morrison är inte mormon, utan evangelikal kristen, medlem av en gren av pingströrelsen. Genom att öppet betona sin religion skiljer han sig från de flesta av

sina föregångare som har betraktat detta som en privatsak.

Premiärministerns rötter i denna ofta bokstavstroende del av kristenheten – som han delar med en fjärdedel av Trumps amerikanska väljare – placerar honom på barrikaderna i ett ”kulturkrig” mellan konservativa och progressiva.

Och precis som Trump verkar han vara i full färd med att föra sitt parti högerut, med mindre betoning på ekonomisk liberalism och mer på frågor om nationell identitet och moral. Han har mycket konservativa åsikter om aborter och homoäktenskap.

I valet i maj 2019 trodde alla bedömare att socialdemokratiska Labour skulle vinna stort. Men i stället tog Morrisons Liberala parti (som egentligen är konservativt) hem en knapp seger tillsammans med koalitionspartnern National Party.

Avgörande för högersegern var resultatet i Queensland, den tropiska delstaten i nordost som är landets tredje största till invånarantalet.

Här finns många områden som är beroende av kolgruvor. Och här gick Morrisons klimatskeptiska budskap hem. Ingen hade glömt hans stenkolsviftande i parlamentet, och i valrörelsen talade medlemmar av hans parti om klimataktivister som ”storstadsdårar” och ”alarmister”.

Australiens ekonomi har länge lutat sig mot kolet, som är landets största exportvara. Det är den omfattande fossilutvinningen som gör att landet ligger tvåa i världen när det gäller koldioxidutsläpp per capita – slaget endast av Saudiarabien.

Men samtidigt som landet alltså kan ses som en av världens ledande klimatbovar är

det också ett av de länder där klimatförändringarnas effekt märks som tydligast. Och det handlar inte bara om bränderna.

Ta de ikoniska djur som alla förknippar med Australien – kängurur och koalor. I dag har de blivit symboler för brandkatastrofen och bilder av brända kadaver finns överallt på internet. Bara på ön Kangaroo island tros 25 000 koalor ha dött i lågorna.

Eller Stora barriärrevet, världens största system av korallrev, som bleks och dör, bland annat som en följd av den globala uppvärmningen.

Australien med sitt unika klimat, med sin egen flora och fauna, brukar ofta betecknas som ”kanariefågeln i gruvan”. En plats som varnar om en framtid som snart kommer till andra ställen på jorden.

Och det stämmer att den temperaturökning som kanske inte märks så tydligt på andra ställen redan är här.

Under två dagar i följd i mitten av december slogs värmerekordet för Australien – först med 40,9 grader och ett dygn senare med 41,9.

Märk väl att detta handlar om genomsnittlig temperatur för hela den australiska kontinenten.

Sammantaget var 2019 det varmaste året i Australien sedan man började föra statistik 1910, 1,5 grader över det långsiktiga genomsnittet. Samtidigt låg regnmängden 40 procent under genomsnitt.

Morrison säger nu att han aldrig har varit någon klimatförnekare. Men många av hans landsmän ser det som en omvändelse under galgen.

Vid FN:s klimatmöte i Madrid ville Australien uppfylla sina mål enligt Parisavtalet genom en sorts kreativ bokföring, genom att tillgodoräkna sig gamla insatser. Landet anklagades för att vara en bromskloss.

Samtidigt säger Morrison fortsatt nej till den koldioxidskatt som infördes av Labour och som hans parti har avskaffat. Och i början av årets brandsäsong lät Morrison förstå att det var meningslöst för

Australien att minska sina utsläpp:

– Att Australien, med 1,3 procent av världens utsläpp, skulle kunna göra mer eller mindre för att förändra bränderna, det motsäger all vetenskaplig kunskap.

Allt färre av hans landsmän håller med. I en undersökning från slutet av november – när bränderna redan hade börjat – sa 61 procent att regeringen inte gör tillräckligt för att motverka klimatförändringarna. I

mars var det bara 50 procent som tyckte det.

Ingmar Nevéus

Fakta. Bränderna de största i mannaminne

Fram till den 14 januari hade sommarens bränder i Australien drabbat 186 000 kvadratkilometer – ett område motsvarande två gånger Portugals yta eller fyra gånger Danmarks.

Bränderna pågår fortfarande, men har redan förstört ett landområde som är fyra gånger större än det drabbade området i Brasilien under 2019 års uppmärksammade bränder i Amazonas.

29 människor har hittills dödats i bränderna, som har förstört 2 683 bostäder. Upp emot en miljard djur har dödats.

Räknat per capita är Australien tvåa i världen när det gäller utsläpp av koldioxid, enligt Union of concerned scientists. Som land står Australien för 1,3 procent av de globala utsläppen. Men om man räknar med den omfattande exporten av kol, främst till Kina, blir siffran 4 procent.

Dela

Ännu en värmevåg på väg i Australien

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

De senaste dygnens regn har släckt några av de mindre bränderna i Australien och haft en dämpande effekt på andra. Faran är dock långt ifrån över. I mitten av nästa vecka väntas hetta och kraftig blåst.

Det brinner fortfarande på drygt hundra ställen i delstaterna New South Wales och Victoria. Brandchefen Jonty Bruce säger

till Sydney Morning Herald att de tusentals brandmännen fått en chans att "rensa skallen" men varnar för att brandsäsongen är långt ifrån över.

– Vi är bara halvvägs genom sommaren. Brandrisken kommer att öka igen, frågan är bara när och var, säger Jonty Bruce. Enligt prognosen för det brandutsatta området väntas regnvädret fortsätta under helgen. På onsdag eller torsdag väntas sydvästliga vindar och en ny värmevåg med temperaturer på över 40 grader. De stora regnmängderna har också ställt till med problem i de extremt torra markerna. Träd har fallit, koalor har fått räddas undan vattenmassor och krokodiler motas bort. Det har också inträffat jordskred. Australiens vädermyndighet rapporterar att samhällena Boonanghi och Bulahdelah i New South Wales fått 126 respektive 112 millimeter regn på 24

timmar, vilket är de största mängderna sedan mars 2017.

Nästa helg har nationaldagsfyrverkerierna ställts in i både Melbourne och Sydney för att inte försämra luftföroreningarna. När bränderna rasade som värst hade ett antal australiska städer den farligaste luften i världen, med nivåer mer än 20 gånger högre än WHO:s gränsvärde.

Barn, äldre, astmatiker och gravida kvinnor löper större risk i den dåliga luften och enligt Terry Slevin, chef för det australiska folkhälsoinstitutet, har de senaste månaderna visat att det behövs en strategi när det gäller luftkvaliteten.

– Vi verkar ha nått en nivå där vi måste mäta luftkvaliteten på ett sätt som vi aldrig har gjort tidigare. Det här är ett liknande läge som när vi förstod att nivån på uv-strålningen kan kopplas ihop med cancer, säger Terry Slevin till The Guardian.

Enligt den amerikanska rymdstyrelsen Nasa har rökmolnet från Australien nått nästan 18 kilometer upp i atmosfären och kommer att färdas ett varv runt jorden. 29 människor har dödats i samband med bränderna och mer än 2 500 hem har förstörts.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Över 500 kvinnor och barn har dött i al-Hol-lägre

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

Förhållandena i lägre al-Hol beskrivs som livshotande i en ny larmrapport från hjälporganisationen Röda halvmånen. Under förra året dog 517 personer i lägre, varav över 300 barn, av hunger, köld och infektioner.

Närmare 70 000 människor trängs i al-Hol-lägre för utländska IS-anhängare i Syrien. Huvuddelen av dem flydde dit i

slutet av mars förra året, då de sista resterna av Islamiska statens ”kalifat” intogs av av den kurddominerade SDF-milisen. Stora delar av lägre är avdelat för kvinnor och barn.

Redan från första början stod det klart att al-Hol inte hade kapacitet att ta emot så mycket folk. DN:s reportageteam som besökte lägre i början av april 2019 vittnade om små barn med magarna uppsvällda av proteinbrist, krigsskadade med infekterade sår, smuts och vattenbrist.

Lägerinvånarna är fast i ett limbo, offer för både omvärldens passivitet och ovilja att återföra dem, och för det ”mini-kalifat” som etablerats inne i lägre. Fanatiska IS-kvinnor har dödat och misshandlat sådana som inte följer deras extremistiska lära. Och nu rapporterar den kurdiska sektionen av Röda halvmånen om hur

bristen på basala ting som vatten, läkemedel och filter dagligen skördar dödsoffer i al-Hol-lägret.

Under förra året dog 517 personer i lägret. 317 av dem var barn under tolv år. De vanligaste dödsorsakerna är nedkylning, infektioner och diarréer. Den utbredda undernäringen minskar lägerinvånarnas motståndskraft, och möjligheterna till omvårdnad är minimala.

Nyhetsbyrån AFP:s utsände i lägret rapporterade på torsdagen om trööstlöst långa köer utanför de kliniker som Röda halvmånen etablerat i lägret.

– Läkarna kan bara ta emot femtio fall om dagen. Ibland köar vi från sex på morgonen till nio på kvällen utan att ens få våra namn registrerade av sjuksköterskan, säger den 28-åriga fyrabarnsmamman Zeinab Saleh.

al-Hol drivs av Autonoma administrationen av norra och östra Syrien, eller Rojava som det ofta kallas. ”Rojava” är det kurdiska namnet för ”Väst”, i det här fallet västra Kurdistan. Majoriteten av de mellan 68 000 och 70 000 som finns i lägerkomplexet är syrier eller irakier, och på ett eller annat sätt knutna till IS. De kurdiska myndigheterna uppger att cirka 12 000 av lägerinvånarna – 8 000 kvinnor och 4 000 barn – kommer från andra länder.

Syrienkurderna har länge påtalat att de inte har resurser att hysa så många människor. Men repatrieringen till andra länder går långsamt och sker nyckfullt. På fredagen rapporterade Sveriges Radio att de kurdiska myndigheterna ännu inte hittat de svenska föräldralösa barn som ska finnas i al-Hol-lägret.

Det var strax innan julhelgen som svenska utrikesdepartementet gjort allt klart för att flyga barnen till Sverige. UD vill inte uppge exakt hur många barn det handlar om, annat än att det är ”färre än fem”. Men när UD-representanterna var på plats i lägret hade barnen försvunnit, och i dag, dryga tre veckor senare, har de ännu inte återfunnits.

I dagarna är en norsk IS-kvinna och hennes två barn på väg hem till Norge från al-Hol-lägret, vilket utlöst en regeringskris sedan Fremskrittspartiet kritiserat detta och hotar att hoppa av regeringen.

Enligt AFP finns det stor risk att förhållandena i lägret försämrats ytterligare, på grund av att det kommer att bli svårare att föra in hjälp. Tidigare denna vecka röstade FN:s säkerhetsråd igenom ett förslag som minskar antalet gränsövergångar.

Bland annat kommer övergången vid Yaroubiya mellan irakiska Kurdistan och Syrien att stängas. Förra året passerade 40 hjälpkonvojer via Yaroubiya till lägret i al-Hol.

Erik Ohlsson

Fakta. al-Hol-lägret

När terrororganisationen Islamiska Staten förlorade sina sista fästen Baghuz i nordöstra Syrien i mars 2019 lämnade mer än 64 000 personer området, enligt Rädda Barnen. Många tog sig till al-Hol, som är det största av flyktinglägren i regionen. Där lever nu omkring 70 000 personer enligt hjälporganisationen. 67 procent uppges vara barn och ungefär en fjärdedel kvinnor.

Kurdiska myndigheter har uppmanat västländer att ta tillbaka medborgare som rest till Syrien för att ansluta sig till IS, och deras anhöriga som också befinner sig där.

Men återförandet går trögt. I maj förra året kunde sju föräldralösa barn lämna al-Hol och resa till

Sverige efter förhandlingar mellan svenska och kurdiska myndigheter. DN-TT

Åtta områden där USA har slagit till reträtt i världen

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

På måndag har Donald Trump varit USA-president i tre år. Hans självbild är att han är mästeförhandlaren. Men under sin tid i Vita huset har han rivit upp fler internationella avtal än han lyckats sluta. Trumps USA ger fritt spelrum åt auktoritära högerpopulister och diktatorer.

1 Israel-Palestina

Här har Trump trots ett utlovat fredsavtal inte levererat någonting. Han har agerat ensidigt till förmån för Israels högerregering och bosättare, och samtidigt strypt det mesta av USA:s humanitära bistånd till palestinierna.

Tvåstatslösningen i Mellanöstern är sedan länge övergiven av Vita huset. Han har gett bort flera förhandlingskort, när han erkände Jerusalem som Israels huvudstad och accepterade Israels suveränitet över den ockuperade Golanhöjden.

När han sedan kungjorde att USA inte längre anser att israeliska bosättningar på ockuperad palestinsk mark är olagliga stod det i strid mot FN:s beslut.

2 Iran/Persiska viken

Trump rev upp det internationella kärnteknologiavtalet med Iran och återinförde hårda ekonomiska sanktioner mot den islamiska republiken. Det gav de

mest konservativa mullorna ökat inflytande på de moderata krafternas bekostnad.

Irans mäktiga Revolutionsgarde visade musklerna och sköt ner en amerikansk drönare. Sedan attackerades Saudiarabiens största oljeanläggning med iranska drönare och kryssningsrobotar, och proiranska miliser i Irak försökte storma USA:s ambassad i Bagdad.

Vid årsskiftet dödades på Trumps order general Qassem Soleimani, den viktigaste militäre ledaren i Iran. Allt det fick flera negativa följder: Teheran återupptog sitt frysta program för upparbetning av uran, vilket gör det möjligt för Iran att bygga en atombomb. Iraks parlament röstade för att USA:s militär ska lämna landet, något som öppnar för ökat iranskt inflytande i Irak.

3 Syrien

Trump lovade sin turkiska kollega Recep Tayyip Erdogan att USA omedelbart drar bort sina specialstyrkor från norra Syrien. Följden blev att USA övergav de kurdiska styrkorna, som varit USA:s fotsoldater i det blodiga kriget mot terrorsekten IS. Turkiet fick grönt ljus att invadera det kurdiska autonoma området i Syrien. Turkiet lät syrisk-arabiska jihadister rulla in, som dödade hundratals kurder och jagade i väg tiotusentals invånare. Tomrummet delades mellan Turkiet, Syriens regeringsarmé och rysk militär. Några veckor senare hade Ryssland etablerat en militär helikopterbas på det övergivna flygfältet i Qamishli vid gränsen mot Turkiet, och utvidgade sin kontroll över Syrien. En annan följd: IS får möjlighet att omgruppera sig och återvinna något av sin forna styrka. USA:s militära underrättelsetjänst befarar att IS

nu också kan bygga upp underjordiska nätverk och planera nya terrorattacker utomlands.

4 Turkiet

Inte nog med att Erdogan lindade Trump runt sitt finger och fick USA-presidenten att påstå att kurderna ”inte är några änglar” (i linje med Ankaras syn på den syriska kurdmilisen som ”PKK-terrorister”) utan han lyckades få Trump att dra bort USA:s specialstyrka från Syrien.

Dessutom har Erdogan, trots att Turkiet är medlem i den USA-ledda västalliansen Nato och trots protester från Washington, inhandlat S-400, de ryska luftvärnsmissilerna. Trumps försök att övertala Erdogan att i stället köpa amerikanska Patriotmissiler misslyckades.

USA har svarat med att tills vidare stoppa Turkiets möjligheter att köpa det avancerade stridsflygplanet F-35.

Erdogans svar är att han kommer att titta på ryska stridsflygplan som alternativ.

Ännu ett tecken på att USA:s auktoritet under Trump har krympt avsevärt.

5 Ukraina

Trump har aldrig markerat stöd för Ukraina mot den ryska väpnade interventionen. I stället använde han Ukrainas utsatta läge i sin

återvalskampanj, vilket blev anledningen till att han ställs inför riks rätt.

Trump försökte pressa Ukrainas nyvalde president Volodymyr Zelenskyj att inleda en utredning mot sin möjliga utmanare i 2020 års presidentval, förre vicepresidenten Joe Biden och dennes son. En sådan utredning var förutsättningen

för att Ukraina skulle få det utlovade militära biståndet från USA.

Zelenskyj klarade sig till slut undan utpressningen sedan telefonsamtalet mellan de två presidenterna läckt ut, och pengarna betalades ut. Men Zelenskyj framstod som eftergiven mot Trump, vilket inte stärkte Ukrainas ställning mot Ryssland inför fredssamtalen mellan Zelenskyj och Putin.

6 Ryssland

Redan innan Trump var presidentkandidat talade han sig varm för en förbättrad relation mellan USA och Ryssland. Inga kritiska ord om det ryska agerandet i Ukraina eller Syrien har passerat hans mun. Det finns flera teorier om Trumps eftergivenhet mot Putin: allt från beundran för den ryske ledarens auktoritära böjelser, till att den ryska

säkerhetstjänsten har något komprometterande på USA-presidenten. Oavsett orsaken har Trump på många punkter gjort det lättare för Putin. Han har försvagat EU (stödet för brexit), ifrågasatt Natos säkerhetsgarantier och lämnat fältet fritt för Kreml i Syrien. Trump stödde öppet Putin när han motsade sin egen säkerhetstjänst som fastslagit att Ryssland agerade för att påverka USA:s presidentval 2016 till Trumps fördel.

7 Afghanistan

I många år har det rått tvivel om det meningsfulla med att USA:s drygt 18 år långa väpnade konflikt ska fortsätta i all evighet. Senast framgick det av en samling läckta regeringsdokument ("The Afghanistan papers") som visade att varken presidenterna George W Bush och Barack Obama eller USA:s militär har trott på att kriget går att vinna.

Trump vill ut så snabbt som möjligt för att uppfylla sitt vallöfte om att ta hem stridande trupp från utländska krig. I somras såg en fredsuppgörelse med talibanerna ut att närma sig, men då stängde Trump dörren till förhandlingar. Men i slutet av november svängde Trump igen, och gjorde ett oväntat blixtpbesök i Afghanistan. Därefter återupptogs sonderingarna mellan USA och de terrorstämplade talibanerna i Kabul och Qatar. Förhandlingarna gäller förutsättningarna för en vapenvila och andra steg för att finna en politisk lösning och avsluta kriget.

8 Nato

Den 70-årsjubilerande försvarsalliansens stats- och regeringschefer möttes utanför London i början av december. Meningen var att toppmötet skulle demonstrera enighet och styrka. I stället uppvisades de

stora sprickorna: Turkiet hotade med att lägga veto mot ett stärkt Natostöd för försvaret av Baltikum och Polen, om inte alliansen ställde sig bakom Ankaras krig mot kurderna i norra Syrien.

Trump försökte återta USA:s roll som alliansens ledare, trots att den franske presidenten Emmanuel Macron inför mötet dömt ut Nato som "hjärndött".

Trump avhöll sig denna gång från att ifrågasätta alliansens själva fundament: den kollektiva försvarsgarantin.

Trump berömde sig också för att flera länder har ökat "bidragen" till Nato. I själva verket handlar det om att varje land ska nå upp till en försvarsbudget på motsvarande 2 procent av bnp. Ett mål som Nato satte upp 2014, som ett svar på Rysslands invasion i Ukraina, alltså innan Trump valdes till president.

Michael Winiarski

Polska HD byter domare i pedofilmål mot kyrkan

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

Polens högsta domstol har backat för opinionen och byter ut de domare som ska avgöra ett viktigt överklagande i ett fall där kyrkan har blivit skadeståndsansvarig för att en präst förgrep sig sexuellt på ett barn. En viktig delseger, anser flickans försvarare.

I december berättade DN i ett reportage om Katarzyna, som vid 12 års ålder under mer än ett års tid och upprepade gånger hade våldtagits av den katolska prästen kallad Roman B. i Polen.

Ganska snart efter att prästen anmälts dömdes han till ett mångårigt fängelsestraff av en domstol i Poznan. Men mer än tio år senare, i januari förra året, kom domstolen med ett banbrytande utslag: den kyrkliga orden som prästen tillhörde – Kristussällskapet – dömdes att betala ett miljonskadestånd till Katarzyna – som i dag är 25 år – och en månatlig livränta.

Enligt domstolen låg ansvaret inte bara på prästen som förgripit sig sexuellt på kvinnan när hon ännu var ett barn, utan även på kyrkan.

Det var första gången i Polen som ett offer för pedofiler lyckades kämpa till sig

ersättning för skada från den katolska kyrkan.

Det betydde att även församlingen, en juridisk person, fick svara för övergreppet. Kristussällskapet överklagade ärendet till Högsta domstolen, som skulle ha tagit upp det den 20 december. Inför rättegången växte protesterna mot domarpanelens sammansättning, som betraktades som partisk.

Dels hade den utnämnts av en regeringskontrollerad nämnd som enligt EU-domstolen inte kan betraktas som oberoende.

Dels var samtliga domare utnämnda av den nationalkonservativa regeringen och hade intima band till katolska kyrkan. En av domarna var professor vid Katolska universitetet i Lublin, en annan hade varit försvarare åt en pedofilanklagad präst.

Den polska regeringen, som i sin tur har täta band med den katolska kyrkan, vill till varje pris undvika att kyrkan blir skadeståndsskyldig. Fallet är prejudicerande, vilket innebär att om överklagandet avvisas kommer kyrkan i framtiden betraktas som ansvarig för vad dess präster ägnar sig åt.

Katarzyna själv var pessimistisk inför domstolsförhandlingen och sade till DN i december:

– Med domstolens nuvarande sammansättning har jag inget hopp. Om de inte byts ut kommer jag att förlora. Katarzynas försvarsadvokat Jaroslaw Gluchowski yrkade på att domarpanelen skulle bytas ut. Och nu har alltså HD beslutat att gå på Gluchowskis linje och de tre domare som ska ta ställning till Kristussällskapets överklagande ska bytas ut.

– Jag är mycket glad för detta beslut, säger Gluchowski till Gazeta Wyborcza.

Först när de nya domarna är utnämnda kommer ett datum för HD-förhandlingen att meddelas.

Michael Winiarski

Själv mordssiffrorna fortsätter nedåt

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

Japan. Själv morderna minskar för tionde året i rad, och låg under 2019 på den lägsta nivån på åtminstone drygt 40 år. Japan har länge varit känt för sina höga suicidsiffror, men stora ansträngningar att få bukt med problemet verkar nu ge resultat – på ungefär 15 år har antalet gått ned med ungefär 40 procent.

Andelen japaner som tog sina liv backade under förra året till 15,8 per 100 000 invånare. Det är avsevärt vanligare bland män än kvinnor; 13 937 mot 6 022 under 2019, enligt polisens statistik.

TT-Reuters

”Doktor Doom” varnar för fortsatt handelskrig

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

Professor Nouriel Roubini, känd som ”Dr Doom”, varnar för ett fortsatt kallt krig mellan USA och Kina, och tror inte på en snabb lösning av konflikten med Iran.

– Det gör det troligt med en tydlig höjning av oljepriset, vilket till och med kan tvinga er Riksbank att återgå till minusränta.

62-årige Roubini är professor vid Stern School of Business på New York University. Han har tidigare bland annat varit rådgivare åt flera amerikanska regeringar och jobbat på Världsbanken och Internationella valutafonden.

Det var där, på IMF, han 2006 spådde en kommande amerikansk huslånekris, som skulle ge en kollaps på värdepappersmarknaden och till slut orsaka en global recession.

Hans publik, de tidigare kollegerna, var skeptisk, ekonomin såg ju hygglig ut. Två år senare kom finanskrisen – som tvingade storbanker och hela stater ner på knä och utplånade 100 000 industrijobb i Sverige.

”Doktor Doom” kallas ibland kronisk pessimist, men världen har kommit att lyssna på honom, inte alla får en dryg timme på tu man hand med Kinas

president Xi Jinping. På fredagen talade han på en konferens i Stockholm anordnad av Skagen fonder:

– Världsekonomin har kylts ner de senaste två åren. Det finns olika scenarier för 2020, men troligast är att tillväxten i världen ligger kvar på fjolårets nivå. Det blir ingen global recession.

Jämfört med 2019 ser Nouriel Roubini positiva tecken både i Europa, det blev ingen hård Brexit, och globalt – det så kallade fas 1-avtalet mellan Kina och USA. Men han lägger till ett ”men” i båda fallen: – Det är inte troligt att Storbritannien får till ett avtal med EU under året, och vi ser politisk osäkerhet även i Tyskland, Frankrike, Italien och Spanien.

Marknaden gillar inte det. Och jag tror att vi kommer att få se ett utdraget ”kallt krig” mellan Kina och USA.

Han utvecklar det senare så här:

– Historien visar att nästan varje gång som en ny stormakt utmanar världsordningen så blir det konflikt. Här handlar det om att USA:s och Kinas ekonomier ”kopplas isär”. Vi får en fragmentiserad global ekonomi som ökar kostnaderna och skapar mer spänningar. USA:s svartlistning av Huaweis 5G-teknik är bara ett exempel.

Nouriel Roubini menar vidare att det finns andra skäl till att det kan bli ett skakigt år i USA:

– Vi har en riksrättsförhandling och presidentsvalskampanj framför oss som båda kan bli ”ugly”, skapa politisk förlamning och senarelägga lagstiftning. Det talas ju till och med om risken för manipulerade val. Det finns också en osäkerhet om vilken ekonomi demokratiska kandidater som Elizabeth Warren och Bernie Sanders vill föra.

Största riskerna ligger ändå mer i närtid, konflikten med Iran som en följd av att USA dödade generalen Qassem Soleimani.

– Marknaden tror just nu på att saken kommer att lösas snabbt, troligare är antingen en ökad spänning, med eller utan inslag av militära insatser. Det är dock osannolikt med ett fullskaligt krig, säger Nouriel Roubini.

Han pekar på att en iransk blockad av Hormuz-sundet, en flaskhals där det passerar motsvarande över 20 miljoner fat olja dagligen, får uppenbara effekter.

– Jag ser framför mig ett oljepris på mellan 80 och 100 dollar per fat, mot under 70 dollar i dag. Det kommer att påverka aktiemarknaderna och kan tvinga centralbanker att sänka räntor och införa finansiella stimulansåtgärder. Det kan bli så att den svenska Riksbanken måste gå tillbaka till minusränta.

Hans Strandberg
hans.strandberg@dn.se

Bränderna kostar miljarder i utebliven turism

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

Australien förlorar mångmiljardbelopp i utebliven turism på bränderna som rasar i många delar av landet.

Nedgången väntas kosta 4,5 miljarder australiska dollar (30 miljarder kronor) i år, enligt branschorganisationen

Australian Tourism Export Council (Atec).

– Utländska besökare ställer in på grund av oro kring luftkvalitet, säkerhet och effekten som bränderna haft på vårt utbud inom turism, samt en osäkerhet om hur lång tid återhämtningen tar, säger Atec--chefen Peter Shelley.

Mest minskar intresset från Nordamerika och Europa. Just nu är det normalt högsäsong för bokningar från dessa områden, då många gärna flyr vintervädret på norra halvklotet till södra hemisfärens värme.

Någon kollaps handlar det dock inte om – totalt har bokningarna minskat med 10–20 procent sedan brandsäsongen började i september.

Klimatförändringar utlösta av människan befaras göra terrängbränderna allt värre kommande år. Långvarig torka gör elden

mycket svårbekämpad, och i år väntas ingen stabilisering av läget förrän hösten kommer i april.

TT AFP

Trumps Kina-avtal kan slå mot Sverige

LÖRDAG 18 JANUARI 2020

Kinas löfte om kraftigt ökad import från USA i det så kallade fas 1-avtalet kan slå mot svenska exportföretag, varnar utrikeshandelsminister Anna Hallberg (S).

Fast hon välkomnar samtidigt avtalet som ett tecken på avspänning mellan världens två största ekonomier.

– Jag välkomnar självklart att man har lyckats trappa ned spänningarna mellan USA och Kina nu. Det är väldigt viktigt för

att världshandeln ska fungera väl, säger Anna Hallberg till TT.

Fas 1-avtalet innebär i korthet att Trumpregeringen behåller merparten av de tullar som har införts på kinesiska varor under det tvååriga handelskriget. Men USA avstår från att införa nya tullar och halverar en del av de befintliga tullarna. Kina lovar i utbyte mot detta bland annat att öka importen av varor och tjänster från USA från 130 miljarder till 330 miljarder och samtidigt avstå från valutamanipulation och öppna upp sin finansmarknad för amerikanska företag. Löftet om ökad import av USA-varor till drygt 3 100 miljarder kronor till Kina kan få negativa konsekvenser för svensk industri, enligt Hallberg.

– Det kan innebära att tillverkningsindustrin (i Kina) väljer

amerikanska varor i stället för europeiska, säger hon.

– Vad innebär detta för vår industri och den öppna fria handeln, där man ska välja de bästa varorna och de bästa priserna, tillägger hon.

Många bedömare tvivlar på att Kina klarar av att öka importen så mycket som avtalet säger. Hallberg vill inte uttala sig om det är realistiskt.

– Men det är klart att det är väldigt stora belopp på bara två år och man måste fundera på om Kina mäktar med att öka importen så mycket och mäktar USA med att tillverka, producera och leverera så mycket, säger hon.

Handelsministern beklagar samtidigt att fas 1-avtalet innehåller en bilateral konfliktlösningsmekanism mellan USA och Kina utan referens till WTO-systemet.

– Det ska inte vara starka ekonomier som kan sätta regelverket för världshandeln. Vi vill ha ett gemensamt regelverk för hela världshandeln, säger hon.

Trumpregeringen har sedan den tillträdde blockerat tillsättningen av nya domare i WTO:s appellationsdomstol. När det i december bara fanns en WTO-domare kvar innebar det att möjligheten att få en överprövning av handelskonflikter i WTO inte längre fungerar.

– Bilateral tvistlösningsmekanismer ser vi som ett steg tillbaka, säger Hallberg. För att återupprätta WTO:s funktion som högsta rättsliga instans i världshandelssystemet har Hallberg bjudit in kollegor från en rad EU-länder till ett möte. Hon vill på detta möte ta fram förslag som ska hjälpa EU:s handelskommissionär att få fram förslag till WTO-reformer, vilket hon hoppas ska få USA att börja samarbeta i WTO-frågan igen. TT

Ledare: Europeisk pessimism kan bli självuppfyllande

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

Hur är stämningen i Berlin? Vemodig. Så framtonar den i vart fall i den intervju med förbundskansler Angela Merkel som Financial Times publicerade i torsdags. Angela Merkel är nu Europas mest erfarna politiker – och mest respekterade. Om hon

som väntat lämnar sin post nästa år kommer hon att kunna se tillbaka på 15 år i ledningen för Europas starkaste land. Oron för vad som då kommer att ske är redan stor. Och läsarna av Financial Times intervju blir knappast lugnare. Kanslern fruktar me first-nationalismen, hon är en varm vän av en värld där stater kommer överens och respekterar vad man kommit överens om. En värld där också mindre stater kan leva i förlitan på att de större håller sig till reglerna.

Det är den värld som uppstod ur världskrigens förödelse. En ordning som låtit Tyskland komma tillbaka och till slut enas igen. Den ordningen är inte perfekt, organisationer kan behöva få nya regler. Det gäller också EU. Brexit ska bli en väckarklocka för dem som är kvar, menar kanslern. Konkurrenskraft är ett tyskt nyckelord, och den utmanas av världen –

Kina, USA – och snart också av före detta medlemmen Storbritannien. Euron klarade sin första allvarliga kris för snart 10 år sedan men den kan inte fortsätta att vila på tyska skattebetalares vilja, för den viljan svajar.

Det går inte att tvivla på kanslerns - beaktelse till EU-samarbetet. Om vi håller ihop kan vi stå oss i konkurrensen, värna våra fri- och rättigheter och träda fram med stark röst i världen. Det oroande är att Angela Merkel ser så många risker och hot. Och att hon ser rätt.

USA drar sig bort, Kinas växande anspråk, ett kaotiskt Mellanöstern i Europas närhet och en dålig relation till maktspelaren Ryssland – så ser världen ut också från Berlin.

Pessimism kan vara realism men den kan också bli självuppfyllande. Vill vi att EU ska spricka sönder lär det göra det.

Från andra perspektiv ter sig Europa kanske inte precis som ett paradiset men bra nära. Här lever närmare en halv miljard människor i fred, de allra flesta har hyggligt betalda arbeten, kan äta sig mätta och finna en utbildad doktor när de blir sjuka.

Här finns avancerade industrier, högteknologisk forskning och utbildade arbetstagare.

Och inte minst – samhällen där infrastruktur, medier och kulturliv fungerar.

Men är vi medvetna om dessa fördelar?

Nej, inte tillräckligt. Är vi på det klara med riskerna? Nej, inte tillräckligt.

Det är hög tid att se om det europeiska huset. Klimatarbetet kräver samförstånd och bestämt samarbete. Utländskt kapital är ingalunda enbart till nytta, det betyder också utländsk inflytande; ingen enskild

stat kan kosta på sig att mota Kina, det måste EU göra tillsammans.

Allt kan inte heller vänta tills Angela Merkels efterträdare intagit kanslersstolen. Möjligen skulle vemodet i Berlin lyfta om våren kunde visa att reparationerna och befästandet av det europeiska huset har satt i gång.

DN 20/1 2020

”Kvinnors obetalda arbete är värt 100 biljoner kronor”

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

DN. DEBATT 20200120

Kvinnors obetalda arbete ligger till grund för de stora vinsterna andra gör. Oxfam har räknat ut att det ekonomiska värdet av kvinnors obetalda hushålls- och omsorgsarbete uppgår till minst 100 biljoner kronor per år. För att få ett

slut på den ojämna fördelningen krävs omfattande politiska åtgärder, skriver Johan Pettersson, Oxfam Sverige.

Vi lever i en värld där extrem fattigdom existerar sida vid sida med gränslös rikedom. Den ojämna fördelningen av världens tillgångar visar ett sexistiskt ekonomiskt system som innebär omfattande diskriminering av kvinnor och stor ojämställdhet mellan könen. Globalt äger män 50 procent mer än kvinnor och tillsammans äger världens 22 rikaste män mer än alla kvinnor i Afrika. Detta visar hjälporganisationen Oxfams nya rapport ”Time to care” som vi publicerar i dag inför Världsekonomiskt forums möte i Davos.

Anledningen till att de rikaste är så rika och andra är så fattiga handlar inte om vem som kämpat hårdast. Ofta är det i stället dina föräldrars bankkonto, eller ditt

kön, som dikterar kvaliteten på utbildningen och de jobb du får. På toppen av den ekonomiska hierarkin växer miljardärernas tillgångar exponentiellt. På botten av skalan lägger samtidigt kvinnor 12,5 miljarder timmar på obetalt hushålls- och omsorgsarbete varje dag.

Kvinnors obetalda arbete ligger till grund för de stora vinsterna andra gör och våra samhällen är beroende av deras arbete. Oxfam har räknat ut att det ekonomiska värdet av kvinnors obetalda hushålls- och omsorgsarbete uppgår till minst 10,8 biljoner dollar per år. Det är tre gånger mer än den globala techindustrin. Kvinnor utför mer än tre fjärdedelar av hushålls- och omsorgsarbetet globalt. De tar hand om barn, sjuka, äldre och utför majoriteten av hushållsarbetet, lagar mat, städar, hämtar vatten och ved. Det handlar inte om att kvinnor inte lönearbetar, utan

att de arbetar för mycket och att majoriteten av arbetet de utför är obetalt och osynligt. Kvinnor på landsbygden och i låginkomstländer lägger upp till 14 timmar om dagen på omsorgsarbete. Det är fem gånger mer än män gör i dessa samhällen. Buchhu från Indien går upp klockan tre varje natt för att göra hemmet och familjen redo för dagen. För att hämta vatten måste hon gå tre kilometer enkel väg, en promenad hon gör tre gånger om dagen. På dagarna jobbar hon heltid med vägarbete och när hon kommer hem klockan fem spenderar hon sju timmar med att hämta vatten och ved, städa, tvätta, laga mat och ta hand om barnen. Hennes arbetsdag slutar vid midnatt. Hon utsätts också ofta för våld av sin man, till exempel om hon misslyckats med någon av sysslorna. ”Jag har inte ens tid att dö. Vem ska ta hand om dem och tjäna pengar

till familjen om jag är borta?” säger Buchhu.

De patriarkala ekonomiska modellerna driver på ojämlikheten där den rikaste procenten samlar på sig den största delen av jordens tillgångar medan kvinnor marginaliseras. Regeringar fortsätter trots detta att beskatta de rikaste för lågt på bekostnad av de fattigaste. Framför allt är det kvinnor från socialt utsatta grupper som missgynnas av en underfinansierad välfärd, när de tvingas täcka upp för de omsorgskrav som samhället misslyckas med att uppfylla.

När kvinnor utför omsorgsarbete gratis kommer regeringar och företag undan med intrycket av att extra investeringar i offentliga tjänster som vård och utbildning inte är nödvändiga.

Mycket tyder på att mer omsorgsarbete kommer behöva göras framöver. Jordens

befolkning växer och blir äldre. Dessutom kommer klimatkrisen att öka pressen på omsorgsarbetet under det kommande decenniet. Exempelvis så beräknas upp till 2,4 miljarder människor leva i områden utan tillräcklig tillgång till vatten år 2025. Det kan få som resultat att kvinnor och flickor som ofta är ansvariga för familjens vattenförsörjning tvingas gå längre för att hämta det. Den personliga kostnaden för den ökade arbetsbördan kan driva familjer i medel- och låginkomstländer under fattigdomsgränsen och kvinnor djupare ner i en fattigdom som betyder både brist på tid och pengar.

Världens miljardärer och kvinnors obetalda omsorgsarbete är resultatet av en trasig ekonomi. Regeringar prioriterar låga skatter för de rikaste framför en fungerande välfärd. I stället för att utöka sociala program och utgifter för att avvärja

den förestående omsorgskrisen och ta itu med ojämlikheten är det mer än två tredjedelar av världens länder som privatiserar eller drar ner på utgifterna för offentliga tjänster. Denna typ av neoliberal politik har visat sig öka den ekonomiska ojämlikheten. Ändå är det fortfarande kärnan i råd och villkor som internationella finansinstitut ger till fattiga länder. Finansinstitutioner som IMF har drivit regeringar mot att minska finansiering av offentliga tjänster, till exempel i nordafrikanska länder, och har konsekvent misslyckats med att mäta vilka effekter denna politik har på kvinnor och flickor som lever i fattigdom.

För att få ett slut på den ojämna fördelningen av obetalt omsorgsarbete krävs omfattande politiska åtgärder. För att minska ojämlikheten måste regeringar satsa på infrastruktur och nationella

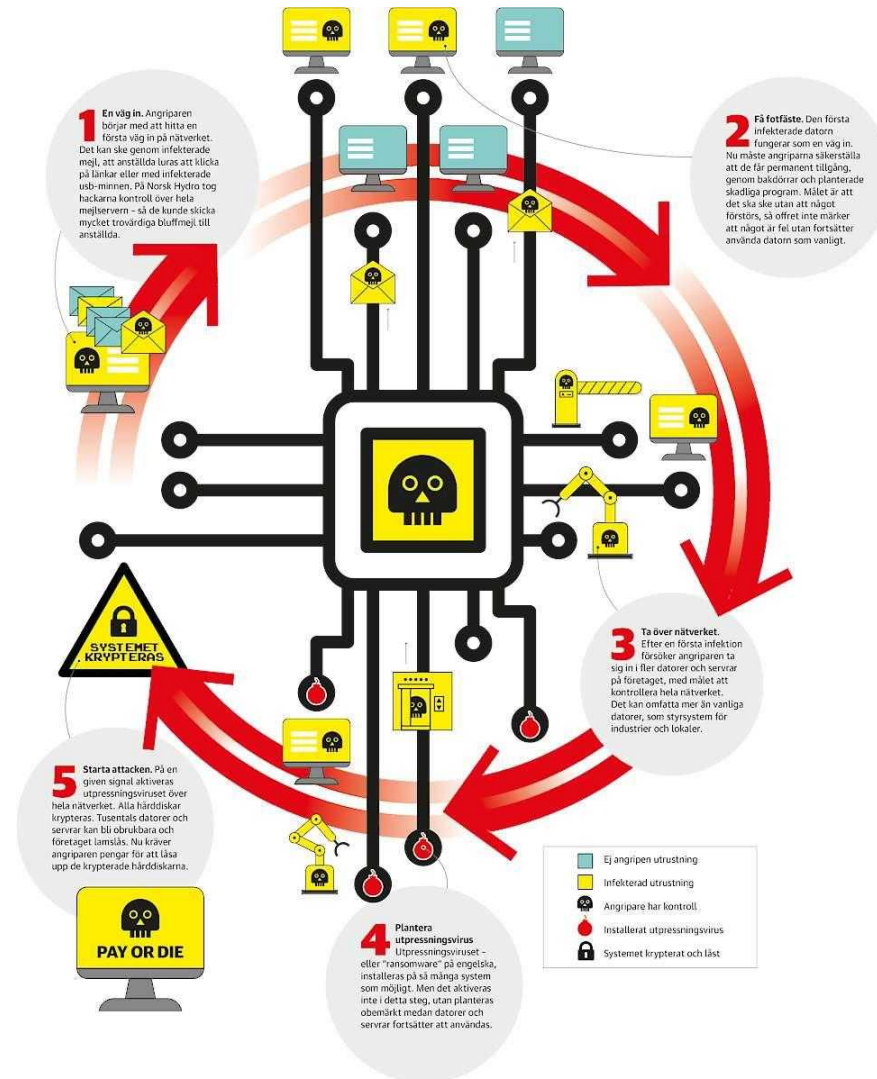
omvårdnadssystem där människor har tillgång till rent vatten, sanitet, elektricitet, utbildning och omsorgstjänster för barn, sjuka och äldre. Människor i fattigdom saknar ofta tillgång till den infrastruktur, teknologi och de politiska investeringar som kan minska antalet timmar de lägger på att arbeta utan lön.

En lösning för att finansiera detta är skatt. Progressiva skattesystem och investeringar i välfärden är nyckeln till att minska den ekonomiska ojämlikheten och ojämställdheten mellan könen som drabbar kvinnor i fattigdom. Om den rikaste procenten betalade en halv procent mer i skatt på sina förmögenheter hade det exempelvis kunnat bekosta 117 miljoner jobb inom välfärdssektorn de kommande tio åren. Regeringar måste bekämpa skatteflykt, beskatta förmögenheter och kapital på rättvisa nivåer och använda

intäkterna till att skapa en mänsklig ekonomi som fungerar för alla.

Johan Pettersson, generalsekreterare Oxfam Sverige

Oxfam är en global hjälporganisation som kämpar för människor i fattigdom och kris i över 80 länder

Digital storviltsjakt kan kosta företagen hundratala miljoner

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

○ **Storföretag, myndigheter och sjukhus angrips med utpressningsvirus som håller filer gisslan. Offren krävs på pengar, ibland mångmiljonbelopp.**

- **Fenomenet har blivit känt som "big game hunting", storviltsjakt, när angriparna slutar attackera privatpersoner och i stället siktar på storföretag.**
- **Norska miljardkoncernen Hydro paralyserades av en attack förra året. Nu berättar säkerhetschefen för DN om varför han vägrade betala.**
Det började med ett falskt mejl. Falskt, men näst intill omöjligt att skilja från ett äkta.
Fyra månader senare skulle ett av Norges största företag lamslås av en it-attack. Den skulle ta månader att avhjälpa.
Kostnaderna skulle uppgå till hundratala miljoner kronor. Bolaget var aluminiumtillverkaren Norsk Hydro, en industribjässe i Sandviks storlek och attacken var en typ av angrepp med

utpressningsvirus, riktade mot storföretag och myndigheter.

Idén är i grunden okomplicerad: Hacka ett storföretag. Kryptera alla dess filer. Kräv en lösensumma för att avkryptera dem. Låter det bekant? I flera år har liknande utpressningsvirus riktats mot privatpersoner, som råkar klicka på en länk och förtvivlat får se bröllopsfilmer och privata fotoalbum tas som gisslan. När målen är koncerner med miljardomsättning, då blir insatserna högre.

För Norsk Hydro startade det alltså med ett mejl. Falsk e-post är ett vanligt sätt att lura en mottagare att klicka på en länk eller att ladda hem en infekterad fil. Den brukar dock gå att avslöja, om man är uppmärksam. Men nu var det annorlunda. Angriparen hade inte fejkat en avsändare, utan hackat hela mejlservern så denne –

eller om det var en hel grupp – kunde skicka äkta mejl mellan anställda. Inte nog med det, det ödesdigra meddelandet smögs in mitt i en konversation mellan två anställda. De hade alltså redan utväxlat flera mejl, och vips så kom ännu ett, till synes normalt men som lurade mottagaren att infektera sin dator med ett virusliknande program.

I kartläggningen av attacken har det blivit känt som den ursprungliga infektionen. – Den första infektionen upptäcktes inte av något antivirusprogram, säger Torstein Gimnes Are, chef för informationssäkerhet på Norsk Hydro när DN möter honom vid ett Stockholmsbesök.

Det kan betyda att just denna dator var dåligt uppdaterad. Men det kan också vara ett tecken på att hackarna hade kännedom om ett unikt säkerhetshål som ingen annan känner till, det som i it-

säkerhetskretsar brukar kallas en *zero day*. I så fall skulle det tyda på att angriparna var mycket sofistikerade, med stora resurser.

Klart är att denna första infekterade dator blev en språngbräda. Därifrån hackades dator efter dator och server efter server. Metodiskt och diskret arbetade angriparna vidare över nätverket och etablerade kontroll.

Systematiskt arbetade de sig vidare och för varje ny del av nätverket de tog kontroll över installerade de verktyg för att söka efter sårbara system. Men på varje maskin de kunde installera de också ett utpressningsvirus, färdigt att kryptera hårddisken på ett givet kommando.

I tre månader undgick angriparna att upptäckas. Sedan, vid midnatt den 19 mars 2019, slog de till. Utpressningsvirusets kryptering aktiverades och på ett

ögonblick blev 2 700 datorer och 500 servrar obrukbara.

Stora delar av Norsk Hydros verksamhet upphörde. Tidigt på morgonen togs beslutet – alla system som kunde stängas av skulle stängas av. Ett första sms gick ut till personer på viktiga chefsposter: ”Vi har utsatts för ett massivt cyberangrepp”, inleddes det.

Nu behövde 35 000 anställda i 40 länder kontaktas så ingen hann koppla in ytterligare datorer på nätverket och riskera att smittan spreds vidare. Och det behövde gå snabbt. Synd bara att it-systemen låg nere. När de anställda kom till jobbet några timmar senare möttes de av handskrivna plakat: ”Hydro er under cyber-angrep”, lydde ett sådant vid en norsk anläggning.

160 av Hydros anläggningar över hela världen påverkades. De var av alla sorter:

Gruvor i Amazonas där företaget hittar sina råvaror. Vattenkraftverk som förser den energislukande aluminiumproduktionen med elektricitet. Fabrikerna där själva tillverkningen sker. Tillverkningen kunde i vissa fall fortsätta, men bara tack vare att viss information fanns utskriven på papper. Anställda beskriver det som att jobba i ”blindo”, men det gjorde den ekonomiska skadan något mindre.

En effekt sätter fingret på hur globaliserat ett företag som Hydro är: Två dagar efter attacken skulle 6 000 gruvarbetare i Brasilien få sina löner. Deras system för lönehantering hade svepts med i attacken och efter det som hade hänt litade bankerna inte på någon kommunikation från Hydro.

Attacken mot Norsk Hydro var sällsynt omfattande. Men samtidigt var den inte

unik. Det senaste året har mängder av företag, myndigheter och inte minst sjukhus slagits ut på liknande sätt. Riktade attacker har tagit filer gisslan och företaget har krävts på betalning i den elektroniska valutan bitcoin för att få dem tillbaka, vilket gör det svårt eller omöjligt att spåra vem som till slut tar pengarna.

Staden Atlanta i USA var bland de värst drabbade. Så sent som i våras slogs Baltimore ut. Listan är lång, och innehåller både privata företag och offentliga institutioner. Hur mycket pengar de krävs på varierar. I vissa fall några tiotusentals dollar, i andra fall mer – upp till ett par miljoner dollar, eller tiotals miljoner kronor.

Det finns inga kända exempel på riktade utpressningsattacker mot svenska företag eller myndigheter, även om många har dragits med i tidigare vågor av

utpressningsvirus som sprids till alla de kommer åt.

It-säkerhetsexperter beskriver det som ett skifte. Från attackerna mot privatpersoners datorer som var så vanliga för några år sedan, till de riktade angreppen mot storföretag. It-säkerhetsföretaget CrowdStrike har myntat ett särskilt begrepp för det: *Big game hunting*, storviltsjakt.

FBI har noterat samma utveckling. ”Sedan början av 2018 har breda, urskillningslösa attacker med utpressningsvirus minskat dramatiskt”, skriver polisen i en varning men konstaterar samtidigt att ”förlusterna har ökat signifikant”. I klartext: Färre drabbas, men när det väl händer så blir skadorna större. Helt enkelt för att offren är större.

Hur många som betalar lösensumman går inte att säga. Sannolikt betalar vissa, men

håller det hemligt. Trots det finns vissa indikationer, och en slutsats är given:

Personerna bakom de stora angreppen har tjänat enorma pengar.

Redan innan Hydro drabbades hade USA pekat ut två iranska män som, enligt amerikanska justitiedepartementet, ligger bakom Samsam, ett annat utpressningsvirus. En 34-åring och en 27-åring åtalades i sin frånvaro eftersom de tros ha utfört attacken från Iran och fortfarande antas befinna sig där. Men enligt åtalet slog de två till mot kommuner, myndigheter och inte minst sjukhus i USA – sammanlagt över 200 offer. Effekterna blev högst verkliga.

Ett sjukhus i Kalifornien tvingades be patienter vända i dörren. I Atlanta lamslogs domstolar och myndighetsfunktioner. Förtjänst: sex miljoner dollar. Men enligt åtalet orsakade

de skador för fem gånger så mycket: 30 miljoner dollar, nära 300 miljoner kronor.

Norsk Hydro beräknar att attacken har kostat dem ungefär dubbelt så mycket, 600 miljoner norska kronor.

Produktionsbortfall, kostnader för att återskapa säkerhetskopior och röka ut angriparna från nätverket.

Man måste ställa frågan: Hade det inte varit rationellt att bara betala? Nej, svarar säkerhetschefen Torstein Gimnes Are.

Enligt honom vet inte ens Hydro hur mycket koncernen krävdes på. Någon sådan kontakt togs aldrig.

– Det ligger i vår etik och företagskultur. Våra etiska riktlinjer är att inte ha någon dialog med angriparna om någon lösensumma.

Hade ni sparat pengar genom att betala?

– Nja, vi hade ändå behövt bygga upp hela it-infrastrukturen på nytt. Att betala

lösensumman hade inte hjälpt oss med det.

Men om ett annat företag drabbas, ser hur mycket ni förlorade och blir sugna på att betala – vad kan du säga åt dem?

– Jag vill vara tydlig: Man ska ändå inte betala. Dels av etiska skäl, vi ska inte finansiera de kriminella. Men de måste också tänka på att även om de får tillbaka sin data så har de inte fått kontroll på sina system.

”Att få kontroll” är här ingen liten sak. För även om lösensumman skulle låsa upp krypteringen är inte problemet löst på långa vägar. Om sofistikerade hackare har tagit kontroll över tusentals datorer måste allt gås igenom, städas, säkras och inkräktarna rökas ut. Annars är det enkelt för dem att slå till igen.

Det skulle dröja nästan tre månader innan Hydro var helt färdiga med

återställningen. Först i juni kunde man helt andas ut. Det var de sista administrativa systemen som fixades sist. Själva produktionen hade då flutit på en längre tid. Att avbrottet inte blev längre kan tillskrivas två anledningar: Dels att angriparna aldrig lyckades hacka maskinerna som står för själva tillverkningen, ”bara” datorer och servrar. Dels en anställd i en annan del av Europa, på fabriken i belgiska Lichtervelde. En person som aldrig riktigt hade litat på den digitala tekniken. En person som bara timmar före attacken omsorgsfullt hade printat vartenda dokument som skulle kunna komma att behövas, och satt in dem i en pärm.

En person som plötsligt satt på mer information än någon i det fullkomligt hackade företaget. Någon som Torstein Gimnes Are nu hänvisar till som hjälte.

– Han gillar papper bara.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Tvingades bli sterila – nu kräver de ursäkt

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

Tokyo/Akashi. Inte förrän Saburo Kitas fru låg på dödsbädden vågade han berätta varför de aldrig fick några barn – han hade blivit tvångssteriliserad.

Först på 90-talet skrotades lagen som skulle skulle utrota ”underlägsna gener”.

– Jag vågade aldrig säga något. Jag var rädd att bli utstött från min frus familj.

– Vi ville båda ha barn, men kanske ännu mer min fru. Hon tog ofta hand om barn och lekte med andra barn i släkten.

Saburo Kitas röst stockar sig när han pratar om sin fru som gick bort för fem år sedan. På ett litet altare står ett fotografi av henne, intill doftar rökelse som han har tänt. Hon var barnkär, berättar han och visar bilder på frun med släktingars barn i famnen, hon ler.

Men några barn blev det inte. Först efter årtionden av vända berättade Saburo Kita för sin fru varför – att han är steriliserad. Då låg frun döende i leukemi och hade bara några dagar kvar att leva. Han hade befarat att hon skulle bli upprörd. Men det enda hon sade var ”Ät väl och behåll hälsan”, berättar Saburo Kita.

Vi har åkt till en förort till Tokyo där Saburo Kita bor för att ta reda på mer om Japans eugeniklag (eugenik betyder

rashygien). En lag som legitimerade steriliseringar av unga personer för att hindra födslar av "underlägsna ättlingar". Lagen kom till efter andra världskriget när Japan led av brist på mat och kämpade med återuppbyggnaden av landet.

– Efter kriget fanns en slogan som löd: skaffa färre och bättre barn. Man ville bli av med gener som ansågs dåliga eller underlägsna, säger Yukako Ohashi, frilansskribent och en av dem som engagerat sig för att de utsatta ska få upprättelse, bland annat genom att skapa en telefonlinje dit de kan ringa.

De sista steriliseringen utfördes 1993 och först 1996 upphörde lagen att gälla, efter starkt internationellt tryck. Då hade 25 000 personer steriliserats, varav uppskattningsvis 16 500 utan att ha gett sitt medgivande. De yngsta var bara nio–tio år.

Det handlade om människor som myndigheterna på något sätt ansåg hade dåliga gener, fysiskt eller mentalt. Men också fattiga och unga som uppfattades som allmänt stökiga.

Saburo Kita bjuder oss att sitta på golvet i sin trånga lägenhet. Ett ihärdigt regn smattrar på rutan utanför. I mitten av rummet står en blomma gjord av små pappersbitar som Saburo tålmodigt har vikt ihop själv. Han plockar fram högar med dokument som ska bekräfta hans historia. Först förra året insåg han att han hade blivit utsatt för tvångssterilisering när han var 14 år.

– Jag läste i tidningen om en kvinna som också blivit utsatt och tyckte att det påminde om det jag varit med om. Saburo Kita ringde den hotline som skapats sedan tvångssteriliseringarna kom i ljuset för två år sedan. Efter samtalet och

kontakter med advokater som hjälper de tvångssteriliserade att leta efter medicinska dokument insåg han att han är ett offer för lagen.

Nu tillhör han de runt 20 personer som har stämt regeringen. De kräver skadestånd, men framför allt en ursäkt. Saburo Kita är arg. Arg på att han steriliserades, på hur saken hanteras i efterhand och på hur det påverkat hans liv. I alla år trodde han att det var hans pappa som hade beslutat att sterilisera honom. Han var så besviken på sin far att han inte ens bjöd honom på sitt eget bröllop. Först nu inser han att det är regeringen han ska rikta sin ilska mot.

– När jag insåg det blev jag väldigt upprörd. Regeringen bestämde att förändra min kropp. Jag är mer arg på den än vad jag var på min far, säger Saburo Kita och visar artikeln i tidningen som fick

honom att för första gången inse att staten låg bakom steriliseringen.

Han berättar hur vänner och släkt alltid frågade honom och hans fru när de skulle skaffa barn. De frågade till och med hos vem av dem som problemet låg.

– Men jag vågade aldrig säga något. Jag var rädd att bli utstött ur min frus familj, för att de skulle bli arga.

Saburo Kita är ett exempel på hur steriliseringarna gjordes på unga människor som var fattiga eller ansågs allmänt stökiga. När han var ung kom han i bråk med sin pappa. Mamman var död och pappan hade träffat en ny kvinna som han fått barn med. Saburo kände sig inte hemma i den nya familjekonstellationen och började driva på stan och bråka, struntade i att gå i skolan. Det slutade med att han tvingades flytta till ett ungdomshem.

En dag i april 1957 blev Saburo Kita plötsligt skickad till sjukhuset från ungdomshemmet utan att få veta varför. När han fördes till en urolog frågade han om det var något fel på honom. Svaret han fick var att de skulle göra en rutinundersökning. Men snart var han bedövd och vaknade upp med svår smärta i underlivet.

– Vi har tagit bort ett ”problem”, var svaret jag fick från läkaren när jag frågade vad de hade gjort.

Saburo försökte ta reda på vilket problem, men hade så ont att han inte iddes pressa läkaren på svar. Det var först när han var tillbaka på ungdomshemmet som en äldre vän någon månad efter ingreppet berättade att han hade steriliserats.

– Jag hade ingen aning om varför, ingen frågade mig.

Vännen berättade att flera andra barn på ungdomshemmet utsatts för samma ingrepp.

Saburo Kita vill att regeringen ber uppriktigt om ursäkt.

– Jag ber om kompensation också. Men jag bryr mig inte så mycket om pengarna. Ursäkten är viktigast.

Regeringen har kommit med ett erbjudande om skadestånd på 3,2 miljoner yen, 270 000 kronor, till de som steriliserades. Siffran baseras faktiskt på det belopp de tvångssteriliserade i Sverige fick 1997. En del har godtagit ersättningen. Men Saburo Kita accepterar den inte. Han vill först och främst ha en ordentlig ursäkt. Regeringen har varit alldeles för luddig när den sagt ”vi är ledsna”, tycker han. De bör ta på sig mer direkt ansvar, enligt Saburo Kita och flera andra utsatta.

Dagen innan vi ses har hans fall varit uppe i rätten. Han är irriterad på arrogansen från de personer som representerade regeringen.

– Det var tio personer från regeringen där. De bugade inte ens. De visade ingen respekt alls.

Han har ställt upp på intervjuer i flera medier och hoppas att fler offer ska våga ut i offentlighetens ljus.

– Jag vill att fler ska känna till det här. Bara 20 av de över 20 000 har gett sig till känna. Det är för få, jag vill uppmuntra fler att tala.

Vi reser till Akashi, runt 55 mil sydväst om Tokyo. Här bor paret Takaji och Kimiko Kobayashi, båda 87 år. Även de förstod först för några år sedan att hustrun Kimiko blivit tvångssteriliserad. Innan dess hade de aldrig hört talas om lagen.

Båda är döva och vi får hjälp med intervjun av en teckentolk. Lägenheten är fylld av porslinsfigurer, dockor, pärmar och prylar. Diskmaskinen går.

De har varit gifta i 60 år och hade gärna velat ha barn.

– Jag vill ha tillbaka min friska kropp, säger Kimiko.

Hon inser att det aldrig kommer att hända. Och pengar läker inga sår, konstaterar de. Men upprättelse vill de ha.

– Vi vill att regeringen ber om ursäkt för att de införde en så dålig lag, att den erkänner att den gjorde fel. De borde komma och be om ursäkt i egen person. Ingreppet skedde när Kimiko var 27 år. Hon var gravid och både hennes och Takajis mamma pressade henne att göra abort. De ansåg att döva inte kunde ta hand om ett barn.

– Vi var väldigt glada och ville gärna ha barnet. Men båda våra mammor tyckte att det inte passade sig.

Först långt efteråt insåg hon att genomgick hon en sterilisering samtidigt som aborten. Takaji hade dock sina aningar.

– Vi försökte få barn efter operationen och undrade varför det inte gick. Men efter aborten sade min min mamma att döva inte ska uppfostra barn. Jag förstod att något hade hänt och blev upprörd, säger Takai.

Han misstänkte att hans mamma beslutat om sterilisering. I dag vet de att Kimiko steriliserades enligt den lag som fanns. Deras föräldrar lärde sig inte ens teckenspråket och Takaji blev mobbad på möbelfabriken där han jobbade. Döva ansågs höra till en sämre människotyp, säger de och konstaterar att det är svårt att vara funktionshindrad i Japan.

För Japan är uppmärksamheten kring tvångssteriliseringarna besvärande. I sommar hålls Paralympics, OS för personer med funktionsnedsättning, i Tokyo och regeringen försöker förbättra japanernas kunskaper om funktionsnedsättningar. Det kommer uppmaningar om att vara snäll och hjälpa till.

Men länge var inställningen till funktionsnedsatta i Japan att de skulle gömmas. Först 1950 förbjöds *zashihi-ro*, ”hemfängelser”, burliknande rum där många japanska familjer gömde barn som hade funktionsnedsättning. De ansågs dra vanära över familjen.

Yukako Ohashi, som engagerat sig i eugeniklagen, hoppas att uppmärksamheten kring tvångssteriliseringarna blir en ögonöppnare.

– Många i Japan vet inte att det går att uppfostra barn även om man har ett funktionshinder.

Hon tycker det är synd att det tagit så lång tid innan den här frågan fått uppmärksamhet och litar inte på att regeringen egentligen vill be om uppriktig ursäkt.

– Många offer har tyvärr dött och jag tror att regeringen väntar på att fler dör så att de kommer undan.

Regeringen borde utreda varför lagen kom till och varför den fanns under så lång tid, anser Yukako Ohashi.

– Sedan bör de publicera vad de kommer fram till så att våra unga är medvetna om vad som hänt. Många vet inte att vissa barn inte föddes på grund av att regeringen ansåg att generna var för dåliga.

Marianne Björklund

marianne.bjorklund@dn.se

Bakgrund. I Sverige upphörde tvångssterilisering av transpersoner 2013

Japan är långt ifrån det enda landet som haft lagar om sterilisering som i många fall inte varit frivillig. De hårdaste rashygienlagarna hade nazi-Tyskland.

Sverige steriliserade 63 000 människor 1935–1975, varav hälften anses tvångssteriliserade. Ingreppen drabbade fattiga människor och personer i utsatt social ställning. Majoriteten av dem som steriliserades var kvinnor.

Personer som ansågs ha någon psykisk funktionsnedsättning var särskilt utsatta, liksom grupper som romer, resande och samer.

Först 1997, efter en rad artiklar i bland annat DN, bad regeringen om ursäkt och betalade skadestånd till de utsatta.

Tvångssteriliseringar av transpersoner i Sverige fortsatte till 2013.

Flera delstater i USA har haft samma typer av lagar.

Nu ska våldtäkts- männen i Delhi avrättas med hängning

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

På onsdag kommer de fyra män som är dömda till döden för den brutala gängvåldtäkten i Indien för sju år sedan att hängas. Det blir den juridiska slutpunkten på ett rättsfall som förändrat kvinnors ställning i landet.

– Jag visste att min dotter skulle få rättvisa till slut. Nu är hennes kamp över, säger offrets mamma Asha Devi.

Den 16 december 2012 våldtogs den 23-åriga studenten Jyoti Singh av sex män på en rullande buss i New Delhi. Flera av männen körde upp ett järnrör i hennes underliv och Jyoti Singh skadades så svårt att hon senare avled.

Gärningsmännen greps inom några dagar. Den huvudmisstänkte bussföraren tog sitt liv i fängelset. En av de åtalade var minderårig och har avtjänat sitt straff.

I Indien blev gängvåldtäkten starten på en rasande protestvåg mot sexuellt våld.

Miljontals människor gick ut på gatorna. Tidigare hade det varit tabu att prata om våldtäkter men nu trädde kvinna efter kvinna fram och berättade om övergrepp. På många sätt var händelsen en föregångare till #metoo i Indien.

Så småningom breddades debatten och kom att handla om kvinnans ställning. Känsliga frågor ställdes på sin spets: varför behandlar Indien sina kvinnor så illa? Efter våldtäkten 2012 tillsattes en snabbt en kommission som föreslog hårdare straff, snabbare processer och ett korrekt agerande från polisen vid våldtäkter. Våren 2013 godkändes möjligheten att utdöma dödsstraff. Det är den lagstiftningen som nu tillämpas mot de fyra gärningsmännen. Rättsprocessen gick till en början snabbt, men överklaganden och en ny översyn gjorde att fallet drog ut på tiden. Beskedet att gärningsmännens dödsstraff nu ska verkställas togs emot med glädje och lättnad i Indien.

- Det blir en lärdom för alla som begår övergrepp mot kvinnor. Vi har alla väntat på den här nyheten. Rättvisa har äntligen

skipats, säger Delhis chefsminister Arwind Kejriwal.

För Jyoti Singhs mamma Asha Devi har det varit viktigt att männen skulle få strängast tänkbara straff. I en intervju med India Today säger hon att dödsstraffet kommer att stärka förtroendet för rättsväsendet i Indien, speciellt bland kvinnor.

- Nu kommer Indiens döttrar att få rättvisa, säger Asha Devi.

I Indiska tidningar och bland de tiotals miljoner människor som demonstrerade månaderna efter våldtäkten kallades Jyoti Singh för Indiens dotter. Asha Devi blir - upprörd när människor uppmanar henne att förlåta gärningsmännen.

DN besökte Asha Devi i familjens bostad i Delhi för några år sedan. Hon som tidigare levt ett lugnt liv som hemmafru bestämde sig efter våldtäkten för att inte sitta

hemma och vara tyst. Att tala om Jyoti och brottet hon utsattes för blev det naturliga sättet att hylla den dotter som skulle bli den första i familjen med högre examen. Asha funderar mycket på mäns och kvinnors olika förutsättningar i samhället.

- När min dotter blev våldtagen fanns det de som sa ”så där går det för flickor som är ute på kvällarna”. Men det är få som ifrågasätter vilken rätt sex berusade män har att ge sig ut på stan, säger Asha Devi, som tycker sig se att attityderna håller på att förändras hos den unga generationen.
- När jag håller föredrag kommer det ofta pojkar och lyssnar. Frivilligt, det är inga lärare som tvingar dit dem. De stannar kvar efteråt och ställer frågor och jag slogs av deras sunda attityd till kvinnor.

Mediernas rapportering om våld mot kvinnor har fortsatt. I november utlöste en ny gängvåldtäkt protester över hela

Indien. Fyra män våldtog en kvinna i Hyderabad som var på väg hem efter ett läkarbesök. Efter våldtäkten ströps kvinnan och gärningsmännen tände eld på hennes kropp.

Kvinnors ställning har stärkts åren efter gängvåldtäkten, men när hindunationalistiska BJP kom till makten för fyra år drogs klockan tillbaka, enligt Abhilasha Kumari, som är en välkänd veteran inom kvinnorörelsen i Indien.

- Den falang som vill ge kvinnor en mera undanskymd roll i samhället har stärkt sina positioner. Hindunationalisterna vill se kvinnorna i hemmet, inte på arbetsplatser och universitet, säger hon till DN.

Abhilasha Kumari säger att en vanlig uppfattning som uttrycks är att det bästa sättet att skydda kvinnor är att inte låta dem gå ut. Det leder inte till den jämlikhet

och ökade frihet som kvinnorörelsen efterlyser, snarare tvärt om.

– Vi vann mycket på kort tid, men drabbas nu av ständiga bakslag. Nu handlar kampen om att behålla de rättigheter vi har fått.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Våldtäkter i Indien

Den 23-åriga studenten Jyoti Singh var på väg hem från en biograf i Indiens huvudstad New Delhi när hon våldtogs av sex män på en buss den 16 december 2012. Hon utsattes för ett mycket grovt våld och den 29 december avled hon på ett sjukhus i Singapore.

Antalet anmälda våldtäkter har ökat från 25 000 om året till nästan 40 000 de senaste sju åren. De fällande domarna har inte ökat i samma omfattning.

I relation till befolkningsstorleken anmäls betydligt fler våldtäkter i Sverige och de flesta andra europeiska länder än i Indien. Mörkertalet tros vara stort i Indien.

Sardinerna vill stoppa Salvini i Bologna

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

Rom. Den politiskt partilösa rörelsen sardinerna höll på söndagen ett nytt massmöte i Bologna. Det uttalade syftet är att stoppa att högerpartiet Legas partiledare Matteo Salvini vinner regionalvalet i Emilien, där Bologna ligger, nästa söndag.

Sardinerna har på två månader fått långt över 100 000 medlemmar i hela Italien. Rörelsen grundades i Bologna så sent som för två månader sedan. I deras program

finns inslag som inget våld, inga förolämpningar och inga partisymboler. Andrea Garreffa, 32 år, har jobbat med turism och cykelresor. Han är en av de fyra personer som grundade rörelsen. Sardinernas framtid beror mycket på vem som vinner regionalvalet.

– Om Lega skulle vinna valet så är det ett resultat att respektera i en sund demokrati. Problemet är att vår demokrati inte åtnjuter en god hälsa. Vi ser hur andra partier använder icke korrekta instrument för att göra ren propaganda, säger Andrea Garreffa på telefon till DN.

Mötet hölls på Bolognas jättelika torg Piazza VIII Augusti nära järnvägsstationen. Torget fylldes mycket snabbt på eftermiddagen. En av personerna i vimlet var läkaren Grazia Baldini. Hon har följt sardinernas alla stora möten. Detta var det fjärde.

– Jag litar på vårt folk. Vi är en region där folk är solidariska och har en klar politisk uppfattning. Jag tror inte att Legas kandidat Lucia Borgonzoni kan vinna, säger hon på telefon till DN.

Om sardinerna skulle få framgång har ni då något annat val än att bli ett politiskt parti?

– Det finns de som menar att vi borde ha ett politiskt program. En del säger att vi skulle kunna vara en politisk medlare. Men detta kan ske först i mars. Vi säger hela tiden att brådska är vår värsta fiende, säger Andrea Garreffa.

Nästa söndag hålls regionalval i regionen Emilien-Romagna. Valet står mellan den sittande guvernören Stefano Bonacini (Pd) som hoppas bli omvald och Legas kandidat Lucia Borgonzoni, statssekreterare på kulturdepartementet. Skulle Lega, Matteo Salvinis parti, vinna kan det få stora

konsekvenser för Italiens regering som leds av den partilöse premiärministern Giuseppe Conte.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Kommentarer: Drottningen styrde Megxit med järnhand

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

Det blev en stenhård Megxit. Brittiska medier är överens om att uppbrottet från kungahuset blev mera dramatiskt än vad prins Harry och Meghan Markle hade räknat med.

”Drottningen har löst ett problem som behövde lösas med sin monarkiska järnhand”, skriver Sky News hovkommentator Alastair Bruce.

Alastair Bruce kallar beskedet från drottningen för "omskakande".

Drottningens uttalade var inlindat i farmoderlig vänlighet men i praktiken handlar det om "en sorts abdikation från den kungliga familjen", enligt Alastair Bruce.

BBC:s kommentator Jonny Dymond skriver att det är svårt att få till ett tydligare brott med familjen än det som drottning Elizabeth har iscensatt, men att det var nödvändigt med en tydlig separation mellan prinsparet och hovet. "Harry och Meghan är fortfarande medlemmar av familjen, men de är i praktiken inte längre kungliga", skriver han. "Inga kungliga titlar, inga uppdrag, inga militära åtaganden, inga resor, inga statliga pengar."

Den högprofilerade programledaren Piers Morgan säger att Meghan Markle har fått

prins Harry att överge sin familj, monarkin, militären och sitt land. Han hyllar drottningens agerande.

– Meghan och Harry ville både ha kakan kvar och äta den, men nu har drottningen återfört den till det kungliga köket, säger Piers Morgan.

Andra rubriker talar om "Payback time" och "Frihet med ett högt pris".

Det har snart gått två veckor sedan Harry och Meghan i ett inlägg på Instagram meddelade att de vill dra sig tillbaka som "seniora" medlemmar av kungahuset och dela sin tid mellan Kanada och Storbritannien.

Med den lösning som presenterades i lördags tror brittiska medier att Harry och Meghan kommer att tillbringa den mesta tiden i Kanada, på den natursköna ön Vancouver Island. Det finns inga uppgifter om vem som kommer att stå för

hertigparets säkerhetsarrangemang, som beräknas kosta tiotals miljoner kronor om året.

En del av uppgörelsen med Harry och Meghan innebär att de ska betala tillbaka de nästan 30 miljoner kronor som renoveringen av deras privatbostad Frogmore Cottage i Windsor kostade. Prinsparet behåller bostaden men från och nu får de betala hyra, skriver BBC.

Harry och Meghan är fria att åta sig kommersiella uppdrag så länge kungahusets värderingar uppfylls. Det spekuleras om ett avtal med Netflix, likt det som paret Obama har tecknat.
– Vem skulle inte vara intresserad av det, säger Ted Sarandos, programchef på Netflix, till The Guardian.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Fakta. Prins Harry och Meghan Markle

Prins Harry, hertigen av Sussex, är 35 år och yngste son till kronprins Charles och prinsessan Diana. Han är major i den brittiska armén och har bland annat tjänstgjort i Afghanistan. Prinsen har tidigare hamnat i en del blåsväder för att ha festat mycket.

Meghan, hertiginnan av Sussex, är 38 år och kommer från USA. Före giftermålet med prins Harry 2018 arbetade hon som skådespelare och är mest känd för sin roll som Rachel Zane i tv-serien "Suits".

TT

Fakta. Tronföljden i Storbritannien

Prins Harry och hans son Archie är nummer sex och sju i den brittiska tronföljden efter drottning Elizabeth.

1. Charles, prins av Wales (född 1948), son till drottning Elizabeth II.
2. Prins William, hertig av Cambridge (född 1982), son till prins Charles.
3. Prins George av Cambridge (född 2013), son till prins William.

4. Prinsessan Charlotte av Cambridge (född 2015), dotter till prins William.
 5. Prins Louis av Cambridge (född 2018), son till prins William.
 6. Prins Harry, hertig av Sussex (född 1984), son till prins Charles.
 7. Archie Mountbatten-Windsor (född 2019), son till prins Harry.
- Källa: BBC

Trumps advokater: ”Ett farligt angrepp”

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

Riksrättsprocessen mot Donald Trump strider mot grundlagen, menar den amerikanske presidentens advokater. USA.

De kallar den kommande rättegången mot honom för ”skamlös” och ”olaglig”. I ett dokument tillbakavisar Donald Trumps advokater alla anklagelser som riktats mot honom.

”Presidenten Trump förnekar bestämt och otvetydigt alla beskyllningar i de båda anklagelsepunkterna”, skriver de.

Det är första gången som advokaterna formellt redogör för presidentens inställning till anklagelserna. Försvare anser att riksprocessen strider mot den amerikanska grundlagen.

Även motståndarsidan, Demokraterna, har formellt lagt fram sina argument och bevis inför rättegången. I ett dokument på 111 sidor skriver sju demokratiska ledamöter, som kommer att föredra processen mot presidenten och fungera närmast som åklagare, att presidenten måste avsättas.

TT-AFP_Reuters

Populismen kan stoppas med en offensiv välfärdspolitik

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

Gav löftet om fyrtio nya sjukhus Boris Johnson segern i det brittiska valet? Alla slåss om mittenväljarna. Och Europas högerpopulister utmålar välfärdsstatens förfall som en direkt följd av immigration. Ola Larsmo

efterlyser en ny och offensiv jämlikhetspolitik.

Fyrtio nya sjukhus. Smaka på det vallöftet. Man riktigt ser dem framför sig, nya, blanka funkishus som reser sig över stadslandskapet, som i en dröm om det där folkhemmet. Men det var ett löfte från höger och gav kanske Boris Johnson segern i det brittiska valet i höstas. Vad det skulle kosta? Runt tjugofyra miljarder pund, enligt Guardian. Var pengarna skulle tas ifrån? Det hade Johnson inget att säga om. Men den sortens illa underbyggda utfästelser om stora satsningar på statlig utjämningspolitik hör numer paradoxalt nog till högerpopulismens mest använda verktyg. Den brittiska, skattefinansierade sjukvården NHS var den socialdemokratiska regeringens stora satsning under åren efter andra

världskriget och genomfördes 1948 under visst motstånd. Nu är den sedan länge central i landets politik; och skräckhistorier i brittisk press om sönderfallande akutsjukhus får den svenska debatten att påminna om radions morgonandakt. Högerpopulisten Nigel Farage hävdade under brexit-kampanjen att de pengar Storbritannien betalade till EU skulle plöjas ned i NHS: ett vallöfte han tog tillbaka dagen efter valet. Johnsons strateg Dominic Cummings hittade i höstens val dock samma hållrum i debatten som under brexit-valet: "Take Back Control". Att välfärdsstaten glider isär är "de andras" fel – är det inte EU:s så är det flyktingar och invandrare det beror på, inte nyliberala vägval. Det är centralt för högerpopulismen: tar man bort "de andra" kommer resurserna att räcka; man utmålar nedstigningen från

välfärdsstatens fördelningspolitik som en direkt följd av immigration.

Donald Trump vann inte bara på flyktingrädsla och satsning på att ”ta hem jobben”. Han lovade stora skattesänkningar för höginkomsttagare och samtidigt massiva satsningar på en infrastruktur som blivit sorgligt eftersatt i fattiga delstater. Det senare frös dock inne. Nyss utkom Thomas Pikettys nya nationalekonomiska bestseller på franska, ”Capital et idéologie”. Vi som inte mumsar i oss tolvhundra sidor ekonomisk teori på akademisk franska får vänta på översättningen. Men av de artiklar som publicerats är det tydligt att han här underbygger de teser han lade fram i ”Kapitalet i det tjugoförsta århundradet” (2014), nu på global nivå. I den förra boken serverade han tonvis med empiri för hur ekonomisk ojämlikhet

under senare decennier tilltagit världen över. Därtill kom hans omtalade två lagar för hur kapitalismen fungerar och hur ojämlikheten ökar då procenten av avkastningen på kapital överstiger tillväxten. Piketty visar också att det är den rikaste procenten i alla länder som leder denna utveckling, och att studera hur denna 1 % drar ifrån resten har ett stort förklaringsvärde.

Det är främst kring ”lagarnas” giltighet debatten rasat, liksom kring Pikettys förslag om en så kallad Tobin-skatt på finansiella transaktioner för att minska en galopperande ekonomisk ojämlikhet. Men Pikettys empiri stämmer mot nästan all tillgänglig statistik: den ekonomiska ojämlikheten minskar under nittonhundratalet betydligt i hela västvärlden – och allra mest i de nordiska länderna – fram till en brytpunkt runt

1980, då ojämlikheten tvärtom börjar öka dramatiskt. Det är okontroversiellt. All statistik, från Eurostat till OECD, pekar på samma mycket snabba isärglidande av inkomster. Och Pikettys tes är att den ökande ekonomiska ojämlikheten är en direkt följd av politiska vägval.

Inkomst, jämlikhet och fördelning är olika fenomen, men hänger förstås ihop i vardagen och praktiken. Och under 2000-talets första decennier har fältet

”jämlikhetsforskning” fått stort

genomslag. Böcker som

”Jämlikhetsanden” av Wilkinson och

Pickett (2009) skapade en stor debatt när de visade hur ökad relativ ojämlikhet i ett samhälle blir synlig i olika destruktiva

effekter, inte minst genom ökade skillnader i fysisk och psykisk hälsostatus och att kriminalitet och våldsytringar är kopplade till ojämlikhet; deras rön har

diskuterats här i DN av Tor Wennberg (31/12 2018) och Roland Paulsen (5/5 2019).

I Sverige har vi nu en

Jämlikhetskommission, som ska lägga fram sin rapport senare i år. Den galopperande ojämlikheten som kris har arbetat sig in i centrum av den politiska debatten, och inte minst högerpopulister slår hårda mynt av den – utan att ha någon enhetlig politisk idé om hur den ska bromsas.

Det finns en sida av saken jag saknar i debatten. Nämligen den roll den så kallade politiska mitten spelat för ojämlikhetens snabba tillväxt. Politiskt har det tidigare varit just mitten som garanterat en utjämnande fördelningspolitik – om vi dit räknar till exempel högersossar och liberaler. (Att vänstern vill bedriva radikal fördelningspolitik är knappast någon

övertaskning). Det var också de politiska mittväljarna (och medelinkomsttagarna) som bägge Clintons uppvaktade, liksom Blair och Reinfeldt. Fick man med sig dem hade man en politisk seger inom räckhåll. Det fungerade väl för Bill Clinton – ”it’s the economy, stupid!” – men inte alls för Hillary. Glider samhället isär uppstår avgrunden just i mitten.

De svenska mittenpartierna har ändrat sin inställning till fördelningspolitik 180 grader sedan 1980. När sossar och miljöpartister respektive center och liberaler sluter en

Januariöverenskommelse handlar det inte längre om ökad fördelningspolitik, som under den klassiska ”kohandeln” på trettio-talet – utan om en minskad.

Villkoret var avskaffad värnsskatt (och nedlagd arbetsförmedling) vilket ger oss en socialdemokratiskt ledd regering som

sänker skatten kraftigt för höginkomsttagare. Medelklassen finns nog kvar, allt skrajare, men mittenpolitiken existerar inte längre.

Hur väsensskilda men parallella krav på fördelningspolitik nu formar det nya politiska landskapet blev nästan övertydligt i onsdagens partiledardebatt. Sådana krav kommer inte längre bara från vänster utan även från höger. Mer pengar till rättsväsende och kommuner, säger M och räknar med röster från KD och SD. Var ska pengarna tas? Det säger man inte lika högt, men enligt TT är det från byggsubventioner och bistånd. En tydlig blinkning till SD, men inga nya pengar, utan man tar dem underifrån. Att KD svängt i fråga om värnsskatten, som man nu vill behålla, passar in i samma matris; man läser av beställningen på

fördelningspolitik och frångår en allmän borgerlig linje i skattefrågan.

Det är av liknande skäl som SD vissa dagar framhåller Per Albins Sverige som förebild, och i nästa stund lägger mycket krut på att framställa honom som kollaboratör med Nazityskland.

Konsekvens, bah. Men den fördelningspolitiska frågan vill man muta in. Det är där det finns en beställning från väljarna.

Börjar man tala om trettiotalet slår folk till höger numer händerna för öronen och skriker ”brunsmetning”. Det är jobbigt med historiska fakta. Men samma efterfrågan på fördelningspolitik tog sig då starka politiska uttryck; och de demokratier som gick i täten, som de nordiska och Roosevelts USA, var också de som var vaccinerade mot totalitära locktoner. Även de tydligt fascistiska

staterna odlade sin variant av fördelningspolitik, med nya vägar och barnbidrag – men till priset av att vissa skulle stötas ut ur samhället och göras till syndabockar. Valet stod då inte mellan fördelningspolitik eller ej, utan mellan demokratisk eller totalitär sådan. Som vi vet slutade de samhällsexperimenten helt olika.

Men vem återskänker i dag väljarna tron på att samhället är på väg någonstans, har en riktning mot jämlikhet, och att medborgarskapet rymmer en social trygghet? Det är beställningen. Får man det på solitt demokratisk grund tar man det. Får man det bara serverat i främlingsfientlig och totalitär förpackning tar man ofta det med.

Populister utmärker sig genom att lyssna in och lova vad folk vill ha, men vet sällan

hur det ska levereras. Som de fyrtio sjukhusen.

Ola Larsmo

kultur@dn.se

Filosofernas filosof hade en stark känsla för förnuftet

MÅNDAG 20 JANUARI 2020

Skotske David Hume är humanitetens och känslornas stora filosof. Jonas Olson läser en bok om upplysningstänkaren som ansåg att vi människor är vänligt sinnade till våra medmänniskor och till samhället i stort.

När filosofer av facket rangordnar sina favorittänkare är det inte ovanligt att

skotten David Hume placeras före storheter som Platon, Aristoteles, Kant, och Nietzsche, som alla är mer välkända utanför universitetens väggar. Många moderna filosofer, i synnerhet de som verkar i den analytiska traditionen, tilltalas av Humes moderna empiristiska sätt att filosofera. Hans studier av den mänskliga naturen var fast förankrade i erfarenheten snarare än i föregivna förnuftsprinciper och han intog en kritisk hållning mot vidskepelse, fanatism och religion.

Humes popularitet förklaras säkerligen också av hans eleganta stil. Trots att hans texter behandlar svåra och inte sällan abstrakta frågor präglas de av en distanserad lättsamhet som skiljer sig från det allvarsamma dunkel som finns hos kontinentala tänkare som Kant och Hegel. Att läsa Hume är ofta en njutning, vilket

inte kan sägas om särskilt många andra kända namn ur filosofihistorien.

James Harris "Hume: Liv och tänkande" (Fri tanke), förtjänstfullt översatt av Jim Jakobsson, är en intellektuell biografi som minutiöst redogör för Humes karriär från det att han lämnade universitetet i Edinburgh vid 14 års ålder, utan att ha tagit någon examen, till hans död år 1776. Bokens dryga 500 sidor beskriver allt vad Hume skrev och mycket av vad han läste och vilka personer han träffade, emellanåt till och med vad han endast möjligen läste och vilka han kanske träffade. Den kräver alltså uthållighet och tålamod hos läsaren. Men den som håller ut blir belönad. Även om Harris virtuositet som skribent inte kan mäta sig med Humes är han kunnig som få och han kan på ett pedagogiskt sätt både

förklara och kontextualisera Humes teorier.

Humes popularitet bland 1900- och 2000-talets akademiker hade ingen motsvarighet på 1700-talet. Han sökte en gång en anställning vid universitetet i Edinburgh och en tid senare försökte några av hans vänner få honom installerad som professor i Glasgow. Bägge försöken blev fruktlösa eftersom Humes skrifter uppfattades som alltför radikala och skeptiska, i synnerhet på religionens och moralens område. Men som Harris påpekar var nog Hume inte särskilt ledsen för detta. I stället kunde han verka som fri skribent och framlägga nyskapande och kontroversiella teorier utan att direkt behöva bekymra sig om de kyrkliga auktoriteternas misshag. Sitt uppehåll klarade han tack vare att familjen var välbärgad, utan att vara förmögen, och

genom att periodvis ta olika typer av privata och offentliga anställningar. Hume förblev ungkarl och kom sedermera att uppnå ekonomiskt oberoende i takt med att hans essäer om filosofi, politik, historia, ekonomi, och inte minst hans ”History of England”, rönt stora framgångar.

Förstlingsverket ”Avhandling om den mänskliga naturen” (1739–40) med undertiteln ”ett försök att införa den experimentella metoden i studiet av människan” hör numera till filosofins klassiker. Den experimentella metoden är den som med sådan framgång användes av 1600-talets naturfilosofer – bland dem Francis Bacon och Isaac Newton – och som kännetecknas av att principer om vår världs beskaffenhet provas mot erfarenheten och revideras i dess ljus.

”Avhandling...” består av tre böcker som i tur och ordning undersöker förnuftet, passionerna och moralen. De genomsyras alla av en strävan som den oinvigda läsaren nog inte förväntar sig att finna hos en upplysningsfilosof, nämligen att blottlägga förnuftets begränsningar och framhålla känslornas betydelse i våra liv. Till exempel kan förnuftet inte ensamt motivera oss att handla. Det är passionerna som bestämmer våra mål och förnuftsresonemang kan endast upplysa oss om de bästa medlen för att realisera dem. Det är i denna mening som ”förnuftet är passionernas slav”, som Hume uttrycker det. Eftersom förnuftet inte kan motivera oss att handla kan vi strikt talat inte agera i strid med förnuftet, och inte heller i enlighet med det. Humes uppfattning står i skarp kontrast till det förnuftets herravälde över passionerna som

idealiserar av andra upplysningstänkare som Descartes och Kant, och dessförinnan av Platon, Aristoteles och stoikerna. Ur ett filosofihistoriskt perspektiv verkar alltså Hume företräda en minoritetsuppfattning. För den nutida läsaren kan majoritetsuppfattningen förefalla rimligare än Humes. För visst skiljer vi i dagligt tal mellan förnuftigt och oförnuftigt handlande! Det är till exempel förnuftigt att vara återhållsam med alkohol och tobak och oförnuftigt att inte göra slut på en destruktiv kärleksrelation. Att förneka sådana truismer vore Hume fjärran. Men det finns enligt honom en viktig skillnad mellan lugna och intensiva passioner. Praktiskt förnuftiga personer vägleds i sina handlingar av lugna och stabila passioner snarare än av plötsliga lidelser och kortsiktig njutning. Det som

händer när vi i den sena timmen avstår från att dricka ännu en öl eller röka ännu en cigarett är att den långsiktiga omsorgen om det egna välbefinnandet, som är en lugn passion, betvingar den plötsliga frestelsen, vilken är en intensiv passion. När vi reflekterar över hur vi bör handla tenderar vi dock att uppfatta de lugna passionerna som förnuftsomdömen, just därför att de är varaktiga och sällan gör sig intensivt påmind i våra mentala liv. Att Descartes och Kants uppfattning om förhållandet mellan förnuftet och passionerna är så utbredd förklaras alltså av att vi förväxlar lugna passioner med förnuftets röst.

Inte heller är det enbart med förnuftets hjälp vi drar moraliska slutsatser om rätt och fel, gott och ont och dygd och last, tvärtemot vad Humes rationalistiska meningsmotståndare hävdade. Även i våra

dagar menar många filosofer att vi är förmögna att på rent förnuftsmässiga grunder forma moraliska omdömen. Humes kritik går ut på att detta låter sig sägas, men att ingen rationalist lyckats precisera exakt vad det är vi sluter oss till, eller exakt hur det går till, när vi enligt dem med blotta förnuftet formar moraliska omdömen som att löften bör hållas eller att generositet är en dygd. Åtminstone har ingen lyckats göra detta på ett upplysande sätt.

En rimligare hypotes, menar Hume, är att vår sympati, det vill säga vår benägenhet att påverkas av och smittas av andras känslor och sinnesstämningar, är grundläggande för vår förmåga att dra moraliska slutsatser. Dessutom är vi av naturen sådana att vi är vänligt sinnade till våra medmänniskor och till samhället i stort. Vi vill generellt att det ska gå andra

väl. Hume kallar detta drag hos den mänskliga naturen humanitet.

Här vänder sig Hume mot filosofer som Thomas Hobbes som menade att vi människor är egoister och att alla våra handlingar till syvende och sist motiveras av egenintresse. Hume invänder att detta enögda sätt att beskriva mänsklig psykologi inte stämmer med erfarenheten. Vi njuter av att bistå dem som behöver hjälp, men vi hjälper inte andra för att njuta av det. Vi hjälper andra därför att vi genuint bryr oss om andra och vi njuter av att göra det därför att vi vill att det går dem väl.

Men Hume vill ingalunda måla en rosenskimrande bild av den mänskliga psykologin. Humaniteten är inte det enda som bestämmer våra handlingar och hur vi förhåller oss till andra människor. Vi är också själviska varelser och vi är partiska

gentemot våra närmaste. Men vi har förmågan att betrakta skeenden ur ett opartiskt perspektiv, med det gemensammas bästa för ögonen, och det är denna förmåga tillsammans med vår sympati och humanitet som gör att vi kan dra moraliska slutsatser, som att löften bör hållas och att generositet är en dygd. Humes mest kända religionsfilosofiska verk, "Dialogues concerning natural religion" – "Dialoger om naturlig religion" – påbörjades redan 1750 men färdigställdes först tjugofem år senare och publicerades anonymt 1779, tre år efter Humes död. Troligen berodde detta på att Hume efter samråd med vänner förutspådde att boken skulle orsaka rabalder och han satte en ära i att inte svara på kritik och aldrig ägna sig åt käbbel. Hume bröt mot denna princip vid mycket få tillfällen. Ett av dem var den

kontrovers som följde på hans kandidatur till professuren i moralfilosofi vid universitetet i Edinburgh i mitten av 1740-talet. Ett annat var när han kom till undsättning för den då landsflyktige Jean-Jaques Rousseau. På grund av Rousseaus förföljelsemani och sviktande mentala hälsa urartade detta företag till ett publikt spektakel och Hume såg sig nödgad att gå i svaromål mot de anklagelser om delaktighet i en komplot som Rousseau slungade mot honom.

Ett återkommande tema i Humes religionsfilosofi är att religiösa föreställningar inte har sin grund i rationella överväganden baserade på evidens. De förklaras i stället, som så mycket annat, av våra känslor, i synnerhet fruktan för döden och vad som ska komma efter den, och hoppet om ett bättre tillstånd. Enligt Harris har

religionskritiken en mindre central roll i Humes tänkande än vad flera andra forskare hävdar. Hur det än är med den saken står det klart att Hume redan i sin ungdom intog en avvisande hållning till religionen och höll fast vid den till sin död.

På sin dödsbädd lär han ha sagt att närhelst han fick höra om en person att denne var religiös drog han genast slutsatsen att han var en kanalje (*rascal*) och på frågan om han trots allt inte fann det möjligt att det finns ett liv efter detta svarade han att det också är möjligt att en kolbit som läggs på elden inte fattar eld, och tillade att föreställningen att vi skulle leva för evigt är en högst orimlig fantasi. Under magcancers plågor skojade Hume om att han när hans tid är kommen ska försöka förhala processen genom att befärjkarlen Karon, som ska ta honom över

floden Styx till dödsriket, om att få bli kvar i jordelivet till dess att människor vänt ryggen åt de vidskepelser han kritiserat i sina skrifter. Hume föreställer sig att Karon då tappar tålamodet och svarar att detta inte kommer att ske på många hundra år, varpå han befäller Hume att kliva ned i båten.

Den nutida läsaren måste dystert konstatera att Humes Karon hade rätt.

Jonas Olson

Nya kontroversiella vittnet en fara för Trump

TISDAG 21 JANUARI 2020

Vita huset har adderat nya stjärnadvokater och Demokraterna har inkluderat bevisuppgifter från ett nytt kontroversiellt vittne.

I dag, klockan 19 svensk tid, inleds riksättegången mot Donald Trump i USA:s senat.

Den rättegång som inleds mot Donald Trump i dag lär bli mycket dramatisk,

även om presidenten sannolikt kommer att frias.

Dramatisk eftersom senatens 100 medlemmar ännu inte har kommit överens om hur rättegången faktiskt ska gå till. Ska nya vittnen få kallas? Färska bevis presenteras?

Republikanerna, som har majoritet i senaten, har tidigare sagt att man inte tänker tillåta nya vittnen. Partiet vill inte legitimera Demokraternas riksrättsåtal, som Vita huset avfärdar som ett försök till statskupp – ett sätt för oppositionspartiet att ogiltigförklara presidentvalet 2016. Den republikanske majoritetsledaren Mitch McConnell hoppas på en snabbt överstökad rättegång, där senatens medlemmar endast förhåller sig till de åtalpunkter som representanthuset överlämnade förra veckan.

Det är lätt att förstå varför: partiet står i stort sett enat bakom Trump. En utdragen rättegång med nya vittnesmål riskerar att äventyra stödet. Även om en handfull kritiska republikaner inte räcker för att avsätta Trump – det krävs 20 stycken – kan även enskilda republikanska ”dissidenter” förarga presidenten, som då tar till Twitter.

I teorin ska senatens ledamöter agera jurymedlemmar som opartiskt förhåller sig till det åtal som representanthusets ”åklagare” lägger fram.

Men Mitch McConnell, republikanen som leder senaten, sade i intervjuer före jul att han samarbetar – ”koordinerar” – med Vita husets advokater. I en vanlig rättegång hade McConnell därmed diskvalificerat sig som jurymedlem. Majoritetsledarens arrogans provocerade den handfull republikaner som ännu inte

är förblindade av lojalitet till Trump. Lisa Murkowski, republikansk senator från Alaska, sade att hon var ”störd” av McConnell's uttalanden.

Nancy Pelosi, Demokraternas talman i representanthuset, bestämde sig för att fördröja överlämningen av åtalpunkterna – för att försäkra sig om att rättegången skulle bli ”rättvis”.

Den fördröjningen kan ha haft avsedd effekt. I slutet av förra veckan trädde ett nytt färgstarkt vittne fram i offentligheten: Lev Parnas.

Parnas, åtalad för brott mot amerikanska kampanjlagar, har tjänat som Rudy Giuliani's fixare i Ukraina. För att mildra eller slippa fängelse har Parnas gjort vad tidigare Trumphantlangare som advokaten Michael Cohen och ambassadören Gordon Sondland försökt göra: säga sanningen. Hela sanningen.

Parnas säger att Trump höll inne med överföringen av 391 miljoner dollar i militärt stöd till Ukraina för att sätta press på landets president att smutskasta den inrikespolitiska rivalen Joe Biden. Och, säger Parnas: vicepresidenten Mike Pence och utrikesministern Mike Pompeo var med på kuppen.

Parnas intervjuer med namnkunniga amerikanska programledare har trollbundit tittarna. MSNBC:s program har inte haft så höga tittarsiffror på elva år som när kanalen sände Rachel Maddows intervju med Parnas. Det intresset ska nog inte underskattas för betydelsen av själva rättegången.

Representanthuset har i sista sekund inkluderat bevisuppgifter från Parnas i åtalpunkterna. Textmeddelanden och anteckningar som antyder att Rudy Giuliani's hantlangare i Ukraina kan ha

övervakat USA:s tidigare ambassadör i Kiev, Marie Yovanovitch.

Avtäckandet av Rudy Giulianis maffialiknande arbetsmetoder i Ukraina ökar rimligen trycket på vissa republikaner att rösta för nya vittnesmål. Demokraterna vill gärna höra John Bolton, Trumps tidigare säkerhetsrådgivare, och Mick Mulvaney, presidentens tillförordnade stabschef, som till sist administrerade överföringen av det militära stödet till Ukraina.

Det räcker med att fyra republikanska senatorer ställer sig bakom Demokraternas krav på nya vittnesmål för att oppositionen ska få igenom kravet. Eventuella vittnen kommer då sannolikt att höras under nästa vecka. Först ska åklagarna presentera åtalspunkterna och sedan ska Vita husets advokater reagera på dem.

Trump har just adderat två namnkunniga advokater till sin redan digra grupp av försvarare. Kenneth Starr och Alan Dershowitz, två av USA:s mest kontroversiella jurister.

Även om Republikanerna friar Trump om några veckor finns det något gastkramande över rättegången. För vad kommer sedan?

Det finns en överhängande risk att Trump tolkar en friande dom som en uppmuntran att fortsätta smutskasta sina politiska motståndare med hjälp av främmande makt.

Oavsett utgång blir USA därmed ett annat land.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Risk för upptrappning av kriget efter helgens möte

TISDAG 21 JANUARI 2020

**Reaktionerna inifrån Libyen efter
helgens stormaktsmöte i Berlin andas
besvikelse.**

**I stället för fredshopp finns nu ett
allvarligt hot om upptrappning av
inbördeskriget, sedan krigsherren
Khalifa Haftar blockerat Libyens
viktigaste oljehamnar.**

**EU:s utrikeschef tycker ändå att
Berlinmötet innebar ett framsteg.**

”Haltande internationella steg mot fred i Libyen”. Rubriken på den oberoende engelskspråkiga webbtidningen Libya Herald säger något om stämningen efter söndagens upphaussade toppmöte i Berlin.

Med den tyska förbundskanslern Angela Merkel som värdinna samlades företrädare för elva länder, bland dem Rysslands president Putin och Frankrikes Macron. Syftet var att få de stridande parterna i Libyen att börja fredsförhandla, efter flera års stegrad konflikt.

Men de två huvudmotståndarna, Fayez al-Sarraj, chef för GNA, Libyens så kallade samförståndsregering, och krigsherren Khalifa Haftar, ledare för Libyska nationella armén (LNA), vägrade mötas öga mot öga i Berlin.

Och upptakten till fredsmötet blev den sämsta tänkbara: general Haftars väpnade styrkor började i helgen blockera Libyens exporthamnar för olja. Åtgärden är en styrkedemonstration från Khalifa Haftars sida och det senaste utspelet i LNA:s militära offensiv, som syftar till att ta kontroll över huvudstaden Tripoli. Libyens oljeexport upprätthålls av det statliga bolaget National Oil Company (NOC). De tar inte ställning i inbördeskriget och har en egen väpnad milis. Exportintäkterna kommer båda stridande parter till del. Oljan är bokstavligt talat Libyens livlina. Libyen har världens nionde största oljereserver och olja står för nästan alla utländska valutaintäkter. Innan revolten mot enväldshärskaren Khaddafi år 2011 exporterades 1,6 miljoner fat per dag.

Trots inbördeskriget har exporten legat på över en miljon fat olja dagligen. Men just nu står både produktion och export praktiskt taget stilla.

Detta är Libyens mest akuta problem, men frågan berördes inte under söndagens Berlinmöte.

I stället ledde mötet i Berlin fram till bildandet av en kommitté med medlemmar från bägge de stridande lägren som tillsammans ska övervaka en vapenvila. Dessutom ska vapenembargot mot Libyen skärpas.

Problemet är att Khalifa Haftar inte undertecknat överenskommelsen om vapenvila, och att det inte finns någon mekanism som övervakar vapenembargot. Det medför att resultatet av Berlinmötet betraktas som tämligen intetsägende. ”Ytterligare en besvikelse”, konstaterar

Jalel Harchaoui, en av Europas främsta Libyenkännare, i ett Twittermeddelande. Men EU:s utrikeschef Josep Borrell hävdar att situationen i Libyen är bättre efter Berlinmötet, även om det är långt till en vapenvila. Han ser en möjlighet att återlansera Operation Sophia, militäroperationen på Medelhavet för att stoppa flyktingsmugglare som upphörde i mars förra året. Men den nya EU-operationen skulle i stället övervaka vapenembargot mot Libyen.

– Det är oerhört viktigt att vi får kontroll över vapenflödena, sade Borrell vid ett pressmöte i Bryssel på måndagen.

Pia Gripenberg

Erik Ohlsson

Forskare: Viruset smittar mellan människor

TISDAG 21 JANUARI 2020

Peking

Antalet smittade av det nya coronaviruset ökar snabbt vilket skapar oro inför det kinesiska nyåret då hundratals miljoner kineser är på resande fot. Samtidigt bekräftar forskare att viruset smittar mellan människor.

Spridningen av det sarsliknande coronavirus som fick sitt utbrott i Wuhan, centrala Kina, fortsätter. Under helgen ökade antalet bekräftade fall i Wuhan snabbt, med 136 personer.

Samtidigt har för första gången smittade upptäckts i andra städer i Kina, två i Peking och en i Shenzhen på gränsen till Hongkong. Antalet bekräftat smittade i Kina uppgår nu till 218, jämfört med drygt 40 för några dagar sedan.

På måndagen kom också uppgifter om att viruset smittar mellan människor, vilket bekräftades av forskaren Zhong Nanshan vid Kinas folkhälsomyndighet, enligt AFP. I helgen krävde dessutom viruset sitt tredje dödsoffer och det första bekräftade fallet upptäcktes i Sydkorea. Tidigare har Japan upptäckt smittade med viruset. Spridningen skapar oro inför det kinesiska nyåret som är årets största högtid och

sammanfaller med en veckas semester.

Under nyårshelgen är hundratals miljoner kineser på resande fot.

Viruset är nu ett av de mest populära samtalsämnena på den sociala plattformen Weibo. Användare ger bland annat råd till varandra om att bära ansiktsmask, tvätta händerna och undvika folksamlingar, vilket blir en utmaning i trängseln på tågstationer och flyplatser.

Flera flygplatser har vidtagit försiktighetsåtgärder och genomför en hälsoundersökning på passagerare från centrala Kina, bland annat genom att kontrollera om de har feber som är ett symptom på viruset. Andra är hosta och andningssvårigheter.

Samtidigt varnar forskare för att utbredningen av viruset kan vara större än de officiella siffrorna. Bland annat har MRC center for Global Infectious Disease

analysis vid Imperial College i London gjort simuleringar som kommer fram till att antalet smittade kan vara runt 1 700. Beräkningar bygger på de uppgifter som finns om viruset, antalet invånare i Wuhan och flygpassagerarstatistik.

Viruset tros ha sitt ursprung på en fiskmarknad i Wuhan, som också säljer andra levande djur. Till att börja med var huvudlinjen att viruset sprider sig från djur till människor. Men allt fler börjar tro att det även kan spridas mellan människor.

Marianne Björklund

Fakta. Coronaviruset

- Coronavirus är en ganska stor familj virus. Men hittills har bara sex av dem smittat människor. Wuhan-viruset blir det sjunde.
- Forskare ser det som mest sannolikt att djur är primär smittokälla, men viruset smittar även mellan människor.

- Feber, hosta och andningssvårigheter är några av symptomen.
- Människor ska undvika oskyddad kontakt med djur, koka kött och ägg ordentligt och undvika nära kontakt med de som har influensaliknande symptom.

Demokraterna inleder jakten på en ny Obama

ONSDAG 22 JANUARI 2020

Riksrätt är begärd och ska verkställas, men inte kommer Donald Trump att förlora jobbet för det. En ny chans att avsätta honom tillfaller väljarna i november. I larmet från Washington ska nu Demokraterna skaffa fram en lockande utmanare under sin primärvalssäsong, som börjar i Iowa om två veckor. Flera av

partiets mer lovande kandidater är senatorer som måste delta i processen mot presidenten, i stället för att sköta sin kampanj.

Demokraternas startfält verkade ha allt: kvinnor och män, gamla och unga, vänster och höger, en mångbiljardär, vita och minoriteter. Mångfalden speglar samtidigt villrådigheten.

Signifikativt nog ägnade New York Times ledarsida, trogen demokratisk vapendragare, i veckan en lång artikel åt att förorda två olika kandidater. Tidningen konstaterar att partiet är delat, en flygel står kvar i den traditionella mittfåran medan en hävdar att USA är så trasigt att bara vänsterradikalism kan laga landet. En från vartdera lägret får redaktionens röster, senatorerna Amy Klobuchar och Elizabeth Warren.

Opinionsmätningarna säger att förre vicepresidenten Joe Biden leder klart nationellt, om än inte i Iowa, och att han skulle ha lättast att klå Trump. Biden är en jovialisk typ. Men han är också 77 år gammal, personifierar etablissemangen och tenderar att låta grodorna hoppa ur munnen.

Hans insats hittills är dessvärre att blockera andra sansade kandidater, som Klobuchar. Hon brukar vinna överlägset hemma i Minnesota, men har tyvärr en bra bit upp till täten. Pete Buttigieg ligger bättre till, trots att 38-åringen bara är borgmästare i en liten stad i Indiana och var långt ifrån påtänkt när Biden kom in i senaten.

Vänsterns banerförare är Warren, vid sidan av Bernie Sanders som inte ens är med i partiet. Båda lovar att jaga giriga kapitalister och strössla med sociala

förmåner. Även Europa borde bäva för deras njugga inställning till frihandel och internationalism.

Warren och Sanders har nu hamnat i öppet gräl om huruvida en kvinna kan vinna ett presidentval. Men frågan är inte om USA är moget för en sådan revolution, utan vem som kan besegra Trump (Hillary Clinton kunde det inte). Då räcker det inte att vara populär bland Demokraternas gräsrötter.

En bred koalition måste byggas, och den förmågan har inte Warren eller Sanders. Svarta väljare, en nyckelgrupp för partiet, håller än så länge på Biden. Trumps missnöjda arbetare måste återerövras. Kvinnorna behöver mobiliseras, precis som i det framgångsrika mellanårsvalet 2018.

Efter fyra år av Trump borde
Demokraternas uppgift vara enkel. Det
gäller bara att hitta en ny Barack Obama.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Thunberg och Trump är de tydligaste motpolerna

ONSDAG 22 JANUARI 2020

DN i Schweiz

**Världsekonomiskt Forum i Davos har
nog aldrig varit en så schizofren
tillställning som detta år. Mötets tema
är "hållbarhet", men när huvudtalaren
Donald Trump lade ut texten inför
världens näringslivstoppar och höga
politiker blev det mest självberöm för**

hur mycket fossila bränslen som USA producerar.

I långa stycken lät Trumps tal som ett kampanjframträdande inför höstens presidentval, men presidentens tankar måste också ha varit riktade mot riksriktssavtalet mot honom i Washington som startade på allvar på tisdagen. Kontrasten blev än mer tydlig i och med att USA-presidenten och klimataktivisterna Greta Thunberg framträdde med bara en timmes mellanrum på mötet i Davos. Skillnaden mellan de båda kunde inte vara större.

Medan 17-åriga Greta Thunberg återupprepade sin klimatvarning från förra året om att "vårt hus brinner fortfarande" och att det finns anledning till panik så slog den 73-åriga Donald Trump an en optimistisk ton och tog avstånd från allehanda "domedagsprofeter".

Det var märkvärdigt att se den totala kontrasten mellan dem, som i någon mening är ett uttryck för en generationsklyfta:

Den ena en äldre statschef i världens största ekonomi som avvisar alla som bekymrar sig om den fossildrivna uppvärmningen av jordklotet. Och som hävdar att förbränning av ännu mer olja, kol och naturgas är vägen till välstånd, fler jobb och rekordnivåer på aktiebörserna. Den andra en ung skolflicka från ett litet land i Europas utmarker som på bara ett och ett halvt år har blivit symbolen för en världsomfattande klimatrörelse, och ett känt namn som omtalas med respekt runt om i världen.

Greta Thunberg satt i den stora salen och lyssnade på USA-presidentens tal innan det var hennes tur att framträda. Men dessa två absoluta motpoler i klimatfrågan

tog inte chansen att tala med varandra. Om något talade de snarare förbi varandra.

Trump gav inte något tecken på att han visste att Greta Thunberg satt i kongressalen – men han bör ha varit informerad om hennes närvaro i Davos. Hans ord om ”domedagsprofeter”, ”radikala socialister” och ”pessimister” var ganska säkert riktade mot den unga svenskan, eller i varje fall mot vad hon står för.

Trump avstod från att direkt angripa henne. I december, när Time Magazine hade Greta Thunberg på omslaget som ”Årets person”, förolämpade Trump henne och sade att utnämningen var ”löjlig” och han föreslog att hon i stället skulle ”arbeta på sitt ilskeproblem”.

Inte heller Greta Thunberg nämnde Trump vid namn, utan kritiserade USA för

att ha dragit sig ur Parisavtalet om klimatet. Hon tog också världens alla regeringar i upptuktelse mer generellt för att de inte har vidtagit drastiska åtgärder mot klimatkrisen, genom att ”omedelbart stoppa alla investeringar och subventioner i utvinning av fossila bränslen”.

När jag frågar runt bland några av deltagarna i Davos är det ingen som tror att det kommer att hända.

– Att USA lämnat Parisavtalet är hemskt och oroar alla, vilket det borde. Men det faktum att vi alla är på väg att svika de löften som utställdes i Paris verkar inte bekymra de personer som sitter vid makten det minsta, sade Greta Thunberg. Och så lade hon till en politisk markering, möjligen riktad mot att hon i något sammanhang har kallats för vänsterpopulist.

– Det handlar inte om höger eller vänster. Vi struntar helt i er partipolitik. Ur hållbarhetssynpunkt har såväl högern, vänstern som centern samtliga misslyckats, sade Greta Thunberg. Trump skröt å sin sida om att USA:s ekonomi går helt fantastiskt, tack vare en politik som går ut på att helhjärtat satsa på vad som enligt honom ligger i USA:s intresse: låga skatter, ”rättvisa” handelsavtal, mindre miljöskydd och avskaffande av andra regleringar. Enligt Trump har det under de tre år som han varit president skett rena underverk: arbetslösheten har sjunkit till en nivå som är den lägsta på 50 år, arbetarnas reallöner har ökat, börsen har gått upp med 50 procent, investeringarna har ökat rekordartat och fler jobb har skapats. Han utbrast till slut: ”Den amerikanska drömmen är tillbaka, större, bättre och

starkare än någonsin tidigare”. Däremot antydde han inte med ett ord att det skulle finnas någon avigsida med allt detta kapitalistiska godis.

Detta trots att temat för årets Davosmöte är ”en hållbar värld”, vilket definitivt är något som ligger Greta Thunberg närmare hjärtat än Donald Trump.

Klaus Schwab, chefen för Davosmötet, tackade – som för två år sedan – Trump för att ha ingjutit optimism i diskussionen.

Chefen för miljöorganisationen Greenpeace Jennifer Morgan var däremot djupt kritisk mot att Trumps enda fokus låg på handel, ekonomi och tillväxt. – Det är en abnormitet i detta klimatnödläge. Det verkar som om presidenten inte kan se att det inte går att göra några pengar på en död planet, inga

jobb, ingen ekonomisk tillväxt, sade Jennifer Morgan.

Michael Winiarski

**Fakta. World Economic Forum
(Världsekonomiskt Forum)**

Startade 1971 med ett möte mellan europeiska politiker och företagsledare i Davos i de schweiziska alperna. 1987 fick mötet namnet World Economic Forum, WEF.

WEF:s syfte är att bidra till kunskap om och lösningar på globala problem genom att sammanföra företagsledare, politiker och företrädare för internationella organisationer.

Årets Davosforum är det 50:e. Ett 70-tal stats- och regeringschefer, liksom nästan lika många centralbankschefer och utrikesministrar, närvarar. Några av de namnkunniga är Angela Merkel, tysk förbundskansler, och Volodymyr Zelenskyj, Ukrainas president.

USA-administrationen sänder regelmässigt representanter till Davos, men presidentbesök är ovanliga. År 2000 kom Bill Clinton, 2018 kom Donald Trump, han återkom i år.

Bland svenskar på årets deltagarlista finns Jacob Wallenberg, ordförande i Investor, LO-basen Karl--Petter Thorwaldsson, Dagens Nyheters chefredaktör Peter Wolodarski, Ericssons vd Börje Ekholm, Johan Rockström, klimatforskare, och Greta Thunberg, klimataktivist.

Förre Interpolchefen dömd till 13 års fängelse

ONSDAG 22 JANUARI 2020

Peking

När Meng Hongwei utsågs till Kinas första chef för Interpol hyllades han i statskontrollerade medier. Med utnämningen hade Kina fått ett internationellt erkännande. Nu har han dömts till 13,5 års fängelse för mutbrott. Var han ett hot mot Xi Jinping?

Det kan svänga snabbt i det kinesiska toppskiktet. Meng Hongwei var länge en medlem i det kommunistiska partiets ledning och gjorde karriär inom säkerhetsministeriet.

I tolv år var han Interpolchef i Kina och 2016 kröntes karriären med att han blev ordförande för hela Interpol, den internationella polissamarbetsorganisationen där 190 länder är medlemmar. Ett internationellt erkännande, ansåg kinesiska medier stolt och hyllade utnämningen.

Men i oktober 2018 försvann plötsligt Meng Hongwei. Han hade flugit från franska Lyon, där Interpol har sitt högkvarter, till Kina. Hans fru anmälde honom saknad och efter några dagar hade han avgått som Interpol-chef.

Efter ett tag bekräftade regimen i Peking att han häktats, misstänkt för korruption och för att ta emot stora summor mutor. På tisdagen dömdes 66-årige Meng Hongwei till 13,5 års fängelse och att betala 2 miljoner yuan, 2,8 miljoner kronor, i böter. Enligt domstolen i Tianjin, norra Kina, ska han ha tagit emot över 14,46 miljoner yuan i mutor och utnyttjat sin ställning som säkerhetsminister under 2005–2017. Meng Hongwei erkände sitt brott redan i juli förra året och tänker inte överklaga domen.

Gripandet kan ses som en del av Xi Jinpings profilerade antikorrupcionskampanj, som har fällt en miljon statligt anställda. Men kritiker hävdar att den kinesiska ledaren också utnyttjar kampanjen genom att i antikorrupcionens namn göra sig av med politiska rivaler.

Även den tidigare säkerhetschefen Zhou Yongkang, som var ledamot av kommunistpartiets ledande utskott i tio år, ”försvann” för sju år sedan och dömdes något år därefter till livstids fängelse för korruption.

Zhou Yongkang sågs som en av Xi Jinpings största politiska motståndare. Han var dessutom en person som Meng Hongwei sannolikt arbetat nära med.

Marianne Björklund

Ryssland och Polen är fast i en ovärdig historiestrid kring Förintelseda- gen

ONSDAG 22 JANUARI 2020

På torsdag ska Vladimir Putin hålla tal i Israel, inför 75-årsdagen av Auschwitz befrielse. Där väntas den ryske presidenten upprepa sina anklagelser mot Polen för att ha samarbetat med det nazistiska Tyskland.

De kommande dagarna uppmärksammas vid två stora ceremonier 75-årsdagen av att det nazityska koncentrationslägret Auschwitz befriades av Röda armén.

Själva årsdagen, den 27 januari, högtidlighålls i det tidigare tyska koncentrations- och utrotningslägret i södra Polen, med deltagande av många statsledare och 200 överlevande fångar från Auschwitz.

Fyra dagar före det, den 23 januari, genomförs "Holocaust Forum" i Yad Vashem-museet i Jerusalem, med deltagande av dignitärer från bland annat

Ryssland, Tyskland, Frankrike, Storbritannien, Israel och USA. Detta splittrade högtidlighållande är ett uttryck för att Förintelsen har blivit föremål för en bitter strid om historien. Det har gått så långt att Ryssland anklagar Polen för att mer eller mindre ha utlöst andra världskriget. Det handlar i vanlig ordning om att försöka skriva historien så att det egna landet framstår i förmånlig dager. Ett exempel är den lag som Polens parlament stiftade i början av förra året som gjorde det straffbart att hävda att den polska nationen eller staten var medansvarig i Tredje rikets judeutrotning. Ett av den nationalkonservativa regeringens argument för lagen var att man ville få ett stopp på användningen av begreppet ”polska dödsläger”. Det var de tyska nazisterna som uppförde

koncentrations- och förintelselägren i det ockuperade Polen. Den polska staten hade upphört att existera i september 1939. Regeringens syfte var att tysta en självkritisk diskussion om att det också fanns polska medlöpare till de tyska nazisterna. Men det fanns också skäl till polsk frustration över att Polen likställdes med Tyskland som krigsbrottsling. Sara Bloomfield, chef för US Holocaust Memorial Museum, skrev i ett brev till den polske presidenten: ”Den polska nationen var ett offer för Tysklands aggression och genomled en exceptionellt brutal ockupation. Att hävda polskt ansvar för – antingen av okunskap eller av illvilja – de nazistiska koncentrations- och dödslägren är otvivelaktigt historiskt inkorrekt”. Därmed inte sagt, lade hon till, att inte många polacker dödade sina judiska

landsmän, medan många andra räddade judars liv.

”Förintelselagen” uppfattades som ett försök att lägga munkavle på historisk forskning och debatt och väckte internationellt ramaskri, särskilt i USA och Israel. Den polska regeringen såg sig tvungen att backa och mildra lagen.

Men det var bara början på den strid om hur andra världskrigets historia ska skrivas. I december förklarade den ryske presidenten Vladimir Putin – i strid mot historiska fakta – att Polen samarbetade med Hitlers nazityska regim och till och med var medansvarig för att kriget bröt ut. Sedan dess har påståendet upprepats gång på gång av ryska företrädare.

Den ryska dumans talman Vjatjeslav Volodin krävde till och med en ursäkt av Polen för stödet till Hitlers politik och dennes antisemitism.

Putin anklagas för ”historierevisionism”, ett försök till omskrivning av historien, i syfte är att friskriva Ryssland (Sovjetunionen) från att ha varit det nazistiska Tysklands viktigaste bundsförvant under andra världskrigets två första år.

Det faktum att de två totalitära stormakterna, det kommunistiska Sovjet och det nationalsocialistiska Tyskland, slöt ett avtal, den så kallade Molotov-Ribbentrop-pakten, en vecka före krigsutbrottet den 1 september 1939 talas det i dag tyst om i Moskva. Det samma gäller att de två diktaturerna anföll Polen och styckade upp landet mellan sig. Om pakten alls nämns försvaras den med att Stalin var tvingad att sluta den för att skjuta upp det oundvikliga tyska anfallet mot Sovjet.

Men det tysk-sovjetiska avtalet var ingen icke-aggressionspakt, utan gick ut på att Stalin och Hitler delade Europa mellan sig. Efter att Polen raderats ut från Europas karta gick Sovjet till anfall mot Finland och annekterade de tre länderna i Baltikum. Samtidigt gick Hitler till anfall mot Norge, Danmark och Frankrike. Midsommaren 1941 bröt Hitler sin vänskapspakt med Stalin och gick till storanfall mot Sovjetunionen. Enligt sovjetisk, och numera rysk, historieskrivning var det alltså då kriget, alltså "Det stora fosterländska kriget", började. Sovjet bytte allians, och gick ihop med briter, fransmän och polacker för att besegra Tyskland. I Warszawa råder stor upprördhet över att representanter för de två länder som startade världshistoriens blodigaste krig,

Tyskland och Ryssland är huvudtalare i Jerusalem.

Däremot får ingen polsk företrädare tala vid ceremonin, trots att Polen var andra världskrigets första offer som fick 6 miljoner av sina medborgare (varav hälften var judar) dödade under tysk och sovjetisk ockupation.

Det är skälet till att den polske presidenten Andrzej Duda har meddelat att han inte kommer till Israel.

Från arrangörernas sida är argumentet för att den polske presidenten inte får tala att det är "statsledare från länder som deltog i världens befrielse från nazistisk ockupation" som får göra det.

Det argumentet har ifrågasatts, eftersom staten Israel då inte existerade och Tyskland knappast kan sägas tillhöra de länder som befriade världen från nazismen. Och Frankrike hade under

kriget Vichy-regimen som samarbetade med nazisterna.

Polen var å sin sida inte bara krigets första offer, utan där fanns den starkaste underjordiska motståndsrörelsen mot den tyska ockupationen. Dessutom var den polska exilregeringen i London en del av den antinazistiska alliansen, och hundratusentals polska soldater deltog i strider mot de tyska arméerna i Storbritannien, Afrika, Frankrike och Italien och med en egen armé under den sovjetiska krigsmaktens tåg mot Berlin. Skälet till att den israeliska sidan inte låter Polens president delta och i stället låter ledarna för angriparländerna att hålla högtidstal måste alltså vara ett annat; sannolikt för att israeliska och ryska intressen i denna fråga på något sätt sammanfaller. Den israeliska tidningen Haaretz har den talande rubriken: ”Den

smutsiga politiken bakom Israels kapitulation för Putins andra världskrig-revisionism”.

Skälet till att premiärminister Benjamin Netanyahu stödjer den ryska versionen av krigsutbrottet sägs enligt israeliska medier vara att Israel i utbyte ska få hem en israelisk kvinna som nyligen dömdes till fängelsestraff i Moskva för narkotikasmuggling.

Risken är nu överhängande för att ceremonin i Jerusalem till minnet av Förintelsen blir ett ovärdigt politiskt spektakel, eftersom Putin sannolikt använder sitt framträdande för att fortsätta angreppen mot Polen.

Michael Winiarski

Fakta. Putin och Pence framträder

Vid Holocaust Forum i Jerusalem den 23 januari framträder bland andra Rysslands president

Vladimir Putin, USA:s vicepresident Mike Pence, talmannen i USA:s representanthus Nancy Pelosi, Storbritanniens prins Charles, Frankrikes president Emmanuel Macron och Tysklands president Frank-Walter Steinmeier.

I minnesceremonin i Auschwitz den 27 januari deltar bland andra Israels president Reuven Rivlin, Sverige statsminister Stefan Löfven och kronprinsessan Victoria, kungligheter från Spanien och Nederländerna och hundratals överlevare från nazismens förintelseläger

Björn af Kleen: Första dagen var full av bitterhet och stridslystnad

ONSDAG 22 JANUARI 2020

Både åklagare och försvarare talade till nationen. Första dagen av riksrättegången mot Donald Trump var full av bitterhet och stridslystnad. Trots att senaten ännu inte nått fram till åtalspunkterna.

Kommentar. Björn af Kleen, DN:s korrespondent i Washington

Det var oerhört laddat redan från allra första sekund. Rättegången mot Donald Trump i USA:s senat hade ännu inte hunnit nå fram till åtalspunkterna, det material som de 100 senatorerna så småningom ska rösta om.

Tisdagen började med procedurfrågor. En diskussion om den resolution som den republikanske majoritetsledaren offentliggjorde på måndagskvällen. Om hur rättegången är tänkt att fortlöpa. Låter torftigt? Tvärtom. Det är uppenbart att nästan varje stavelse som kommer att yttras i kammaren över de kommande veckorna blir betydelsebärande.

Såväl Adam Schiff, demokraten från representanthuset som spelar rollen som "åklagare", som Vita husets två ledande advokater Pat Cipollone och Jay Sekulow,

talade som om de visste att deras ord transkriberades direkt in i de amerikanska historieböckerna.

Båda sidor vände sig till de amerikanska väljarna. En politisk rättegång rymmer en oändlig mängd formalia som det krävs minst en juristutbildning för att helt och hållet greppa. Men varken åklagare eller försvarare försatte en chans att vädja till allmänhetens intresse.

Det bådär för en spännande process, rik på gräl, anklagelser och bitterhet, som kanske får större betydelse för den amerikanska presidentvalrörelsen 2020 än vad vi hittills har förstått.

Demokraterna är uppenbarligen mycket oroliga över att Mitch McConnell, den republikanske majoritetsledaren, ska lyckas reducera rättegången till en snabbt överstökad omröstning.

Adam Schiff kallade McConnells resolution för ”bakvänd”. Resolutionen föreslår att kammaren först ska diskutera åtalpunkterna och sedan besluta om huruvida nya vittnen ska få kallas. Schiff befarar att den republikanska majoriteten i juryn redan kommer att ha bestämt sig vid den tidpunkten och rösta nej till nya vittnesmål av ren utmattning eller likgiltighet. Det skulle i så fall innebära att flera av de personer som sitter på förstahandskunskaper om Ukraina-affären uteblir från rättegången. Schiff försökte vädja till församlingens känsla av plikt och ansvar. Han underströk flera gånger att det är just nu – i diskussionen om proceduren – som själva rättvisan skipas. Som rättegången faktiskt utspelar sig. Ta ert ansvar. Nu!

Vita husets advokater vände sig i högre utsträckning till allmänheten. Cipollone och Sekulow sade att det var svårt att lyssna till Schiffs rättviseretorik eftersom deras klient, president Trump, utsatts för en sådan orättvis process i representanthuset. Advokaterna återvände till det rum i källaren av representanthuset där underrättelseutskottet höll hemliga förhör med vittnen i höstas. Där Trump eller hans advokater inte var välkomna. Där oppositionspartiet smed hemliga planer som syftade till att ogiltigförklara förra presidentvalet, enligt advokaternas suggestiva och bittra version av händelseförloppet. I representanthusets åtalpunkter finns det, avslöjade advokaterna, hemliga klausuler inbäddade som hindrar Trump från att ställa upp till omval 2020.

Det var retorik som anpassad för Fox News och presidentens återvalskampanj, där det ofta ingår en just upptäckt komplott mot nationens räddare, Donald Trump.

Vid fyratiden på eftermiddagen lokal tid, tre timmar efter starten, hade ännu inte senatorerna röstat om resolutionen.

Sipa

Peter Loewe: Matteo Salvini vill spela offer – inte bli dömd

ONSDAG 22 JANUARI 2020

Partiledaren för det högerpopulistiska italienska partiet Lega, Matteo Salvini, bad sina egna senatorer att rösta för att han skall ställas inför rätta.

Omröstningen bojkottades av majoriteten inom Senatens beslutande utskott. Men den majoritet som fanns kvar sade ja till att Salvini skall dömas. Kommentar. DN:s korrespondent i Rom

1. Vad är det som Matteo Salvini anklagas för?

Som sittande inrikesminister i fjol nekade han till att migrantbåtar skulle få angöra italienska hamnar. Fartyget Gregoretti blev liggande utanför Sicilien i tio dagar innan de 131 utmattade migranterna fick lämna fartyget. Sedan dess har en förundersökning gjorts och åtal väckts. Salvini anklagas för frihetsberövande och maktmissbruk. Men eftersom han är senator så måste parlamentets kommission rösta ja för att häva hans immunitet. Det är det som nu sker i senaten. Ett första steg togs häromdagen då talmannens ord vägde tyngst och man beslöt att göra omröstningen före valet. Andra steget togs i måndags. Den 17 februari blir det en definitiv omröstning då hela Senaten 316 medlemmar röstar. Då är det mycket möjligt att senaten röstar nej

till att Salvini skall bli av med sin immunitet.

2. Varför vill Matteo Salvini bli ställd inför rätta?

Alltsammans är ett lurigt spel med demokratin. Partiledaren för Demokraterna (Pd) Nicola Zingaretti, säger att "Salvini använder rättvisan för sina politiska syften". Salvini vill naturligtvis inte bli dömd, men har insett att om det kommer ett besked om att han skall ställas inför rätta så kan han spela offer i de fem dagar som återstår inför regionalvalet på söndag i regionen Emilien-Romagna. Han har redan börjat spela offer med utspel som: "Jag är redo för fängelse."

3. Hur påverkas helgens val i Emilien-Romagna?

Salvini har en enorm stab med medarbetare och vet troligen vad han gör.

Han tror också att han har det italienska folket bakom sig. Det vill säga en majoritet av italienarna kan vara trötta på att just Italien ensam får ta emot merparten av de migranter som kommer till Italien medan grannlandet Frankrike till exempel nästan inte tar emot några alls. Det här är en kopia av den politik han fört på riksplanet där hans parti växt enormt och sedan länge är Italiens största. I Emilien säger opinionsundersökningar inför söndagens val att båda blocken är lika stora och ligger på mellan 43–44 procent. Valet står mellan den sittande guvernören demokraternas Stefano Bonaccini och Legas kandidat Lucia Borgonzoni.

Förre Interpolchefen dömd till 13 års fängelse

ONSDAG 22 JANUARI 2020

Peking

När Meng Hongwei utsågs till Kinas första chef för Interpol hyllades han i statskontrollerade medier. Med utnämningen hade Kina fått ett internationellt erkännande. Nu har han dömts till 13,5 års fängelse för mutbrott. Var han ett hot mot Xi Jinping?

Det kan svänga snabbt i det kinesiska toppskiktet. Meng Hongwei var länge en medlem i det kommunistiska partiets ledning och gjorde karriär inom säkerhetsministeriet.

I tolv år var han Interpolchef i Kina och 2016 kröntes karriären med att han blev ordförande för hela Interpol, den internationella polissamarbetsorganisationen där 190 länder är medlemmar. Ett internationellt erkännande, ansåg kinesiska medier stolt och hyllade utnämningen.

Men i oktober 2018 försvann plötsligt Meng Hongwei. Han hade flugit från franska Lyon, där Interpol har sitt högkvarter, till Kina. Hans fru anmälde honom saknad och efter några dagar hade han avgått som Interpol-chef.

Efter ett tag bekräftade regimen i Peking att han häktats, misstänkt för korruption och för att ta emot stora summor mutor. På tisdagen dömdes 66-åriga Meng Hongwei till 13,5 års fängelse och att betala 2 miljoner yuan, 2,8 miljoner kronor, i böter. Enligt domstolen i Tianjin, norra Kina, ska han ha tagit emot över 14,46 miljoner yuan i mutor och utnyttjat sin ställning som säkerhetsminister under 2005–2017. Meng Hongwei erkände sitt brott redan i juli förra året och tänker inte överklaga domen.

Gripandet kan ses som en del av Xi Jinpings profilerade antikorrupptionskampanj, som har fällt en miljon statligt anställda. Men kritiker hävdar att den kinesiska ledaren också utnyttjar kampanjen genom att i antikorrupcionens namn göra sig av med politiska rivaler.

Även den tidigare säkerhetschefen Zhou Yongkang, som var ledamot av kommunistpartiets ledande utskott i tio år, "försvann" för sju år sedan och dömdes något år därefter till livstids fängelse för korruption.

Zhou Yongkang sågs som en av Xi Jinpings största politiska motståndare. Han var dessutom en person som Meng Hongwei sannolikt arbetat nära med.

Marianne Björklund

Nära 20 miljoner kineser isolerade i kampen mot smittan

FREDAG 24 JANUARI 2020

Peking. Flera kinesiska miljonstäder har mer eller mindre isolerats och nyårsfirandet i Peking har ställts in med hänvisning till det växande

coronavirusutbrottet. Sjukhus är överbelastade, munskydd en bristvara och människor i elvamiljonersstaden Wuhan oroar sig för att maten inte ska räcka till.

Kina genomförde på torsdagen ett aldrig tidigare skådat åtgärdsbatteri för att stävja spridningen av det nya coronaviruset. Tre städer med sammanlagt nära 20 miljoner invånare isolerades från omvärlden.

Myndigheterna har infört strikta rese-restriktioner, teatrar och museer har stängt och planerade nyårsfiranden har ställts in.

Det handlar om elvamiljonersstaden Wuhan, där viruset bröt ut, och två närliggande städer, sjumiljonersstaden Huanggang och Ezhou med omkring en miljon invånare. Dessutom hade på

torsdagen ytterligare två mindre städer infört liknande restriktioner.

Invånarna i dessa städer är nu fast på en plats där de inte vet hur många som är smittade eller hur lång tid isoleringen kommer att pågå. Många är rädda och timmarna innan Wuhan klockan tio på morgonen stoppade tåg- och flygtrafik strömmade folk till flygplatser och järnvägsstationer i desperata försök att ta sig bort från staden.

Samtidigt råder tvivel om staden har nog med resurser för att hantera utbrottet. Det kommer rapporter om överfulla sjukhus, om brist på sängar och otillräckligt med medicinsk utrustning.

Också munskydd börjar bli en bristvara. Kinesiska myndigheter har uppmanat invånarna att bära munskydd på offentliga platser. Men i både fysiska affärer och nätbutiker börjar lagren sina. Fabriker

försöker nu locka tillbaka anställda från semestern med flerdubbla löner för att tillgodose den ökade efterfrågan.

Virusutbrottet kunde inte ha kommit vid en sämre tidpunkt. På lördag infaller det kinesiska nyåret, ett firande som sträcker sig över flera veckor. Under en 40-dagarsperiod beräknas tre miljarder resor göras i Kina. Det är världens största folkförflyttning under en begränsad tidsperiod och innebär stor trängsel på flygplatser och tågstationer, vilket ökar risken för smittspridning.

I Wuhan tvingas invånarna stanna hemma i stället för att träffa vänner och släktingar. Från staden kommer rapporter om butikshyllor som gapar tomma efter att oroliga människor kastat sig i väg för att bunkra. Samtidigt ringlade köer långa till bensinstationer efter rykten om att drivmedel är på väg att ta slut.

Reportrar på plats vittnar om en spöklik känsla på gatorna. Många invånare stannar inomhus för att undgå smitta. På snabbtågen som stannar i Wuhan är det nästan ingen som kliver av och utanför järnvägsstationen vaktar polis. För att lugna ner stämningen skickade Wuhans hälsomyndighet ut ett meddelande där man uppmanade invånarna att inte få panik och att avhålla sig från att bunkra. ”För närvarande har Wuhan tillräckligt med mat, medicin och andra varor i lager”, skrev myndigheten. Den partitrogna tidningen Folkets dagblad försökte ingjuta mod i Wuhans invånare: ”Kom igen Wuhan, låt oss vinna mot den här sjukdomen tillsammans”, skriver tidningen på den sociala plattformen Weibo. Wuhan är ett viktigt nav för transporter i Kina. Staden ligger i mitten av landet och

genom den flyter Yangtze-floden. Att stänga staden inför det kinesiska nyåret är som om London skulle isoleras dagarna före jul. Mellan 600 och 800 flygningar görs normalt dagligen från Wuhan som har direktflyg till internationella metropoler som New York, London, Paris, Rom och Moskva. Det är också en av Kinas mest trafikerade städer för inrikes resor. Runt 920 000 passagerare passerar stadens tågstationer om dagen. Oro finns nu för att viruset inte bara ska slå mot hälsan, utan även ekonomiskt. När sars bröt ut för 17 år sedan blev notan för minskad handel och mindre resande minst motsvarande 285 miljarder kronor. Samtidigt tog sars runt 750 liv. Det nya coronaviruset ska ha uppstått på en fiskmarknad i Wuhan och tros ha kommit från djur. På samma marknad såldes alla möjliga typer av levande djur.

En meny som cirkulerat på Twitter visar erbjudanden om alltifrån vargvalpar, ormar och råttor till piggsvin.

Men viruset kan också spridas mellan människor. I vilken grad det sker är ännu oklart och kommer att bli avgörande för virusets fortsatta spridning.

Viruset har nu spridit sig till nästan alla provinser i Kina. 17 människor har dött och över 634 personer är smittade, enligt Kinas hälsomyndighet. Alla i Kina varnas för att vistas i folksamlingar och i huvudstaden Peking har nyårsfirandet ställts in.

Minst fem länder utanför Kina har drabbats: USA, Sydkorea, Taiwan, Japan och Thailand. Dessutom har insjuknade bekräftats i Kinas speciella administrativa områden, Macao och Hongkong.

Marianne Björklund

Fakta.

Coronavirus

Gruppen coronavirus är ett stort antal virus som framför allt drabbar djur. Men de kan också smitta människor. Vid två tillfällen har världen chockats av spridning av coronavirus:

Sars bröt 2003 ut i Kina och ledde till en epidemi över världen. Smittan tros ha kommit från fladdermöss som via andra djurarter spred viruset till människor. Symptomen var feber, hosta, andfåddhet, aptitlöshet, muskelvärk och huvudvärk. 8 000 smittades och 750 dog.

2012 bröt mers ut, en ny variant av coronavirus. Det hade sitt ursprung i Saudiarabien, men fall upptäcktes också i Sydkorea, Storbritannien, Frankrike och Italien. Mers orsakade bland annat svår lunginflammation. 2 494 smittade bekräftades och 858 dog. Smittan tros ha spridits via kameler, antingen genom beröring eller genom att man druckit kamelmjök eller ätit kamelkött.

Inget av dessa virus fick

Världshälsoorganisationen WHO att utlysa internationellt hälsonödläge.

För att WHO ska anse att det är ett nödläge måste utbrottet av viruset utgöra en risk för fler än ett

land. Dessutom måste bekämpningen av utbrottet kräva en samordnad internationell samordning.

Hittills har nödläge utlysts vid fem tillfällen

Svininfluensan 2009

Svininfluensan spred sig över världen och bedöms ha tagit livet av 284 500 människor, vilket var 15 gånger fler än de 18 500 bekräftade fall som WHO till att börja med uppskattade.

Ebola i Västafrika 2013

2013 bröt ebola ut i Sierra Leone, Guinea och Liberia och dödade fram till 2016 minst 11 300 människor. Kostnaderna för de tre länderna bedöms ha uppgått till 53 miljarder dollar.

Ebolaviruset smittar via blod och kroppsvätskor.

Polio 2014

WHO utlyste hälsonödläge för polio när framför allt Pakistan, Syrien och Kamerun inte klarade av att kontrollera spridningen av virussjukdomen. Polio smittar med avföring och sprids via infekterat vatten och avlopp. Viruset kan skada ryggmärgen och leda till att man blir förlamad.

Zika 2016

Zika bröt ut i Brasilien 2015 och spred sig till över 60 länder. När WHO utlyste hälsonödläge året därpå hade minst 2 300 barn som en följd av zika fötts med för små huvuden, vilket kan påverka

deras utveckling. Zika smittar via aedes-myggor och sexuellt.

Ebola 2019

Bröt ut i Demokratiska republiken Kongo. WHO utlyste nödläge i juli förra året. I januari i år hade 3 406 fall bekräftats – 2 236 personer dog.

Världen tittar bort medan hundratusen- tals syrier flyr

FREDAG 24 JANUARI 2020

Provinsen Idlib i Syrien är platsen för en humanitär katastrof som pågår i det tysta. Upprepade attacker från ryska och syriska bombplan tvingar hundratusentals civila att fly mot Turkiet i norr. Men den turkiska gränsen är stängd. Och världens ögon tittar åt ett annat håll.

Mustafa al-Qasim, pensionerad agronom, flydde med sin familj halvt i panik från hemmet i staden Maarat al-Numan. Åtta personer i en Hyundai samt det lilla de fick med sig av personliga tillhörigheter. De styrde ett tiotal mil norrut, mot den turkiska gränsen.

Vi träffar familjen al-Qasim utanför samhället Sarmada cirka en mil från Turkiets gräns. Här har den turkiska hjälporganisationen Ataa skyndsamt organiserat ett tältläger. Den ansvarige, Hamoud al-Mamdouh, säger att mellan 4 000 och 5 000 personer får plats. Men lägret är redan överfullt och det saknas många nödvändigheter.

Familjen al-Qasim har tilldelats ett större tält med duk av glasfiberväv som de kan sova i. Men det är bara själva tältet, inget mer. Inga madrasser, ingen värmekälla.

– Vi har inte hittat något att äta. Och min fru är sjuk och behöver medicin, säger Mustafa al-Qasim bekymrat.

Just i dag lyser en blek vintersol, men denna årstid är det mest kallt och regnigt här. Nattetid går temperaturen ofta under nollstrecket. Det finns flyktingfamiljer som inte ens fått tag på tält. De sover där det finns plats och där de känner sig någorlunda säkra: i bilar, under träd, i oeldade uthus.

Familjen al-Qasim tillhör den skara på minst 350 000 människor som de senaste åtta veckorna flytt undan de syriska och ryska bombplanen i provinsen Idlib i nordvästra Syrien.

Medan världens medier har ägnat sig åt krisen mellan Iran och USA har i det tysta en flyktingkatastrof utlösts i Idlib.

Bakgrunden till tragedin som drabbat de sammanlagt över tre miljoner invånarna i

Idlib är den offensiv som Syriens regim och deras allierade från Ryssland satt i gång för att ta över provinsen.

Idlib är den sista provinsen i Syrien som kontrolleras av öppet regimfientliga krafter. Det är den jihadistiska och terrorstämplade rörelsen Hayat Tahrir al-Sham (HTS) som har överhanden här, både militärt och politiskt.

HTS, som även kallas Jabhat al-Nusra, är nära sammankopplat med det sunniextremistiska terrornätverket al-Qaida. De leds av jihadistveteranen Mohammed al-Golani och beräknas ha minst 20 000 man i vapen i Idlib.

Provinsens så kallade räddningsregering domineras också av folk som är lierade med jihadisterna.

Det är ingen tvekan om jihadisterna är starka i Idlib. Det var här som IS-ledaren Abu Bakr al-Bagdadi spårades upp av

amerikanska elitförband och dödades den 27 oktober förra året.

Men civilbefolkningen i provinsen inte har mycket till övers för Hayat Tahrir al-Sham. Trots att minsta missnöjesyttring kan straffas hårt har det förekommit flera spontana demonstrationer mot jihadisternas regim.

Vid sidan av HTS finns Syriska Nationella Armén (SNA) som också motsätter sig Bashar al-Assads styre. SNA får uppbackning från Turkiet. Formellt håller Turkiet armlängds avstånd från jihadisterna i Idlib.

Men de olika grupperingarnas lojaliteter är ombytliga. Turkiet använder oppositionen i Idlib – och provinsens befolkning – som en schackpjäs i det stormaktsspel om Syrien där också Ryssland, Iran och USA ingår.

Ryssland, Syrien och Turkiet har kommit överens om Idlib ska vara en så kallad nedtrappningszon, och Idlib har varit föremål för komplicerade förhandlingar mellan Ryssland och Turkiet.

Fram tills nu har de ryskturkiska samtalen åtminstone tillfälligt stoppat en storskalig militär attack mot Idlib. Men nu trycker den syriska regimen på för att förverkliga president Bashar al-Assads vision om att ”återta varje tum av syriskt territorium”. Rockaderna i förhandlingsrummen intresserar inte familjen al-Qasim och de andra hundratusentals flyktingarna. Fördrivna från sina hem ägnar de varje vaken minut åt att försöka överleva, att skaffa mat och värme, tak över huvudet och åt att värja sig mot den ohälsa som kommer i flyktingtillvarons spår: infektions- och hudsjukdomar, diarréer och kräkningar.

Och det är vanligt folk, familjer som al-Qasim, som drabbas hårdast när de syriska regeringstrupperna och deras ryska allierade nu agerar för att återta kontrollen över Idlib. De civila mosas mellan de jihadistiska gerillakrigarnas automatkarbiner och de ryska och syriska stridsplanens bomber.

Den 12 januari skulle ett vapenstillestånd ha trätt i kraft i Idlib, enligt en överenskommelse som Turkiet och Ryssland träffade i Moskva. Men attackerna har fortsatt. För en dryg vecka sedan bombades en utomhusmarknad och ett industriområde i staden Idlib, rapporterade brittiska BBC.

Arton människor dödades. Attacken fick FN:s människorättschef Michele Bachelet att vädja om att vapenvilan ska respekteras. ”Det är skrämmande att civila dödas dagligen”, sade FN-chefen.

Det ryska försvarsministeriet förnekar att attackerna ägt rum. Veckan efter kom nya attacker: den franska biståndsorganisationen UOSSM rapporterade i onsdags att bombanfall i Idlib och i Aleppo krävt minst 35 dödsoffer.

På torsdagen rapporterade ryska försvarsministeriet om hårda markstrider i Idlib, där minst 40 syriska soldater dödats och ett 80-tal skadats.

Civilbefolkningens rörelse mot den turkiska gränsen är egentligen inget annat än en reflexmässig reaktion att fly bort från det som omedelbart dödar – artillerield, granater och stridsplanens bomber och missiler. För det finns inga säkra områden i Idlib just nu, inga fredade platser dit civila ska kunna fly.

Att ta sig till Turkiet är inget alternativ. Den syrisk-turkiska gränsen är stängd

sedan flera år tillbaka. Turkiet hyser enligt officiella siffror 3,6 miljoner syriska flyktingar, en av de största flyktingkoncentrationerna i världen. Den turkiske presidenten Erdogan vill flytta en stor del av de syriska flyktingarna till en buffertzona inne i Syrien. Med andra ord vill Turkiet till varje pris undvika en nya syrisk flyktingvåg.

Biståndsorganisationer och frivilliga kämpar för att nödtorftigt försöka möta anstormningen av panikslagna flyktingar. Den unge läkaren Median Diab, som arbetar för hjälporganisationen Attaa, säger att det är brist på nästan allt: – Vi har satt upp en mobil klinik och försöker ge förtur åt de som skadats av bomber. Men vi har inte tillräckligt med mediciner och annan utrustning. Vi tvingas avvisa många, exempelvis äldre

människor med kroniska sjukdomar. Det känns tungt.

Erik Ohlsson

Feras Karam

Fakta. Idlib

Idlib är en av Syriens fjorton provinser (eller guvernement). Den har drygt tre miljoner invånare (varav hälften är internflyktingar). Provinsen omfattar cirka 6 000 kvadratkilometer, en yta jämförbar med Stockholms län.

Idlib är den sista icke regimkontrollerade provinsen i Syrien.

De senaste veckorna har Syriens regim tillsammans med sina allierade, Ryssland och Iran, inlett en offensiv för att återta Idlib.

FN och andra humanitära organisationer är extremt oroad över situationen, eftersom riskerna för civila är oerhört stora.

Bedömare tror att omkring närmare en miljon människor kan försöka att fly från Idlib. Men gränsen till Turkiet är stängd sedan länge.

DN

Tre andra kriser som hamnat i skymundan

FREDAG 24 JANUARI 2020

1 Kongokrisen

Demokratiska republiken Kongo, stort som Västeuropa, plågas sedan årtal tillbaka av komplicerade interna konflikter som hämmat utvecklingen och försämrat säkerhetsläget för de 85 miljoner invånarna, framför allt i de östra delarna.

Krigsherrar som styr löst sammansatta miliser terroriserar civilbefolkningen. Kidnappningar och sexuell tortyr är legio. Minst fem miljoner människor är på flykt inom landets gränser. En sjättedel av landets befolkning – 13 miljoner människor – behöver humanitärt stöd för att överleva.

Landet plågas också av epidemier. Förra årets utbrott av febersjukdomen ebola skördade över 2 000 dödsoffer, och epidemin är långt ifrån under kontroll. Det långdragna skeendet och den komplexa bakgrunden har bidragit till att det humanitära lidandet i Kongo pågår i mediebevakningens skugga.

2 Kriget i Jemen

Det pågående kriget i Jemen går snart in på sitt sjätte år. I mars 2015 började en militärallians ledd av Saudiarabien att

flygbomba områden kontrollerade av den regimfientliga hutumilisen.

Sedan dess har närmare 100 000 människor dödats och tre miljoner har drivits på flykt. Därtill har tusentals dött i kolera.

Det har gjorts åtskilliga försök att mäkla fred, bland annat det så kallade Stockholmsavtalet som undertecknades i december 2018. Men mycket återstår innan en verklig, hållbar fred förverkligats.

Redan innan kriget var Jemen ett av världens fattigaste länder. Enligt FN står nära tio miljoner av Jemens 29 miljoner invånare på randen till svält. Kriget är svårt och farligt att bevaka för massmedierna, vilket gjort att befolkningen i stort sett plågas i tysthet.

3 Kriget i Afghanistan

I december 1979 invaderade Sovjetunionen Afghanistan och installerade en Moskvatrogen kommunist som ny ledare. Det var början till över 40 år av i princip oavbrutet krig i det landomslutna och höglänta Afghanistan, ett land som på olika sätt utnyttjats i spelet mellan världens stormakter, ett spel där befolkningen offrats.

Afghanistan är i dag ett av världens fattigaste, minst utvecklade och mest krigsdrabbade länder. Här utkämpar USA det längsta kriget i nationens historia – ”kriget mot terrorismen” utropades 2001 och pågår alltjämt.

Långdragna fredsförhandlingar mellan den sunniextremistiska grupperingen talibanerna och USA har hittills inte lett till något genombrott.

Bristen på framsteg och det ständiga utflödet av dåliga nyheter har fått publiken att vända bort blicken från Afghanistan.

Erik Ohlsson

Censur är en usel medicin mot smittan

LÖRDAG 25 JANUARI 2020

Det är ett rätt okänt ställe, Wuhan heter det. En medelstor kinesisk stad – med 10 miljoner invånare. Ja, stort som Sverige. Ungefär så brukade jag svara på frågan om var jag bott, när jag kom hem sommaren 2010 efter ett år som engelsklärare i Kina. Nu är inte Wuhan så okänt längre. Sedan i torsdags är staden satt i karantän. Tåg och flyg har ställts in. Spridningen av det nya coronaviruset, vars ursprung har spårats till en marknad i staden, ska stoppas.

I skrivande stund har 830 personer diagnostiserats med viruset. 26 av dem har dött. De allra flesta i Wuhan.

Hur det måste kännas för de 10 miljoner människor som sitter inlåsta i sin egen stad är svårt att föreställa sig.

”Om det är mer än 42 grader får vi ledigt”, berättade en kollega för mig strax efter att jag landat. Wuhan räknas traditionellt till Kinas ”tre ugnar” eftersom somrarna där är så varma, vilket jag snabbt blev varse efter att ha anlänt i juli. ”Å andra sidan är den officiella temperaturen aldrig högre än 41 grader, det är dyrt att stänga en stad”, noterade kollegan vidare.

Jag vet inte om hans påståenden stämmer, men de fångar någonting som är högst reellt i Kina: Misstänksamheten mot myndigheterna och att de inte alltid berättar hur det verkligen ligger till.

Det är en välgrundad skepsis. När sarsviruset skördade sina första offer i slutet av 2002 lade de kinesiska myndigheterna locket på. Först i mars 2003 fick medborgarna och resten av världen veta. Tystnad och censur var också det omedelbara svaret när det 2008 avslöjades att tiotusentals bebisar blivit sjuka efter att ha druckit kontaminerad bröstmjölk ersättning.

Kinesiska myndigheter har nu agerat resolut. Wuhan, och ytterligare två miljonstäder, har alltså stängts, trots att det är dyrt. Världshälsoorganisationen, som klagade högljutt i samband med sars, har hittills gett Kina godkänt för den information om viruset och dess spridning som landet delat med sig av.

Samtidigt pyr envist misstron. Det berättas om dödsfall som verkar bero på det nya coronaviruset, men som inte

registreras så. I Wuhan ska sjukhus ha låtit bli att rapportera att personal insjuknat, efter att lokala myndigheter gjort till sin policy att sköterskor inte får smittas.

Det fina med auktoritära stater är att de kan agera kraftfullt i en krissituation, hävdas det emellanåt. I själva verket lamslås de oftare. Censur gör att tidiga varningssignaler inte snappas upp. Rädda byråkrater fokuserar på att skydda sitt eget skinn, tystar hellre ner än tar ansvar och initiativ.

Jag hoppas innerligt att människorna i Wuhan inte är offer för sådan senfärdighet.

Martin Liby Troein
martin.liby-troein@dn.se

Militär vårdpersonal kallas in i kampen mot det nya coronaviruset

LÖRDAG 25 JANUARI 2020

Det nya coronaviruset sprider sig i snabb takt. Smittade har bekräftats i nästan alla provinser i Kina och de första dödsfallen utanför Wuhan, där

viruset uppstod, har inträffat. Nu isoleras fler städer, resor begränsas och turistattraktioner stänger. Militär sjukvårdspersonal har kallats in till Wuhan.

Peking.

Förändringen är markant. På en dag har Peking blivit en stad där i stort sett varenda människa har munskydd på sig. Taxichaufförer, de annars så tuffa rickshawförarna och affärspersonal. På de vanligen så tätbefolkade trottoarerna är det nu ovanligt folktomt, många restauranger och affärer har stängt. Det beror delvis på att det kinesiska nyåret alltid innebär att Peking går in i ett lägre tempo, men en orsak är också upptäckten av det nya coronaviruset som nu är en realitet i hela Kina.

Bara två provinser har än så länge klarat sig undan smittan som enligt den senaste

statistiken har drabbat över 900 personer och tagit livet av minst 41, varav två utanför provinsen Hubei där Wuhan ligger.

Kampen för att begränsa spridningen har nu intensifierats. I Peking har den populäraste turistattraktionen, Förbjudna staden, stängt.

Även nationalmuseet, den kinesiska muren och flera parker slår igen för besökare. Det offentliga nyårsfirandet har ställts in, liksom i många andra städer. Allt som kan orsaka folksamlingar stängs, som Disneyland i Shanghai.

Efter att Wuhan, där viruset uppstod, isolerades har åtminstone tio andra städer i området gått samma väg, infört hårda reserestriktioner och stängt ner alla evenemang som drar mycket folk. Över 36 miljoner är fast när de allmänna kommunikationerna ligger nere.

I Peking knackar nu myndigheterna dörr för att kontrollera om någon boende har besökt Wuhan eller varit i kontakt med någon som har varit där.

De flesta är eniga om att spridningen ännu inte har nått sin topp. Många hade redan inlett sina resor hem för nyårsfirandet långt innan själva nyårsdagen som infaller på lördag. Flera hundra tusen bedöms ha rest från Wuhan innan staden isolerades. En del av dem kan ha burit på viruset utan att veta om det.

– Vi har inte sett det värsta än.

Det säger Zhang som står utanför Pekings centrala järnvägsstation. Han ska snart inleda en 16 timmars lång tågresor som tar honom till hembyn i provinsen Jilin som gränsar till Nordkorea. Han och Xu har på sig mörka solglasögon och munskydd av den mer avancerade sorten. Det får dem att känna sig trygga.

– Du borde också ha solglasögon. Viruset kan smitta också via ögonen, säger Xu och sträcker sig för att spanna mitt munskydd hårdare över näsan.

De är även rustade med handsprit och tänker undvika stora folksamlingar.

– Vi kommer inte att gå ut på nyår och är väl förberedda, säger Zhang.

En familj med två barn som väntar på ett tåg till Dalian, runt fem timmar öster om Peking, berättar att de tvekade länge innan de bestämde sig för att resa.

– Vi tänkte och tänkte, men till sist bestämde vi oss. Vi vill träffa vår familj. Men det blir ett annorlunda nyår, säger pappan som inte vill berätta sitt namn. Sedan virusutbrottet har stora kinesiska medier fått kritik för att ha hållit nere rapporteringen. Den partitrogna tidningen Folkets Dagblad hade på torsdagen ingen rapportering om viruset på sin förstasida.

Även i statlig television rapporteras det om utbrottet långt in i sändningarna, till förmån för Xi Jinpings nyårstal.

Men de flesta jag talar med tycker ändå att de kan tillskansa sig information. Andra tidningar har kunnat rapportera om viruset relativt ozensurerat. Och många konstaterar att i dag, jämfört med vid sarsutbrottet 2003, finns det flera sätt att erövra information, som sociala appar och internet.

Även om censur förekommer även i sociala medier har det släppts fram en hel del kritik mot att Wuhan agerat för saktfärdigt och att de styrande i staden brustit i sin information.

Flera har konstaterat att det första fallet med den nya formen av coronavirus upptäcktes redan i december. Ändå var fiskmarknaden, där viruset tros ha

uppstått, öppen långt efter det och först för ett par dagar sedan isolerades staden. Många är också kritiska till att marknader, som den i Wuhan, fortfarande kan sälja vilda djur som ormar, råttor, fladdermöss, igelkottar och vargar. Sarsviruset tros ha kommit från en fladdermus som sedan smittade människor via andra vilda djur. Om regimen kan kontrollera så mycket annat, borde också marknader kunna sättas under striktare övervakning, är en uppfattning.

Britterna Raj och Varsha, som arbetar som engelskalärare i Tianjin, hör till dem som tvivlar på Kinas nyhetsförmedling.

– Jag är inte alls säker på att den är korrekt. Det gör att det är svårt att veta vidden av det här. Vem som helst kan ju vara smittad, säger Varsha.

Ändå tänker de resa runt i landet under nyårsledigheten.

– Händer det så händer det, säger Varsha ödesmättat.

Att viruset bröt ut samtidigt som nyåret, eller vårfesten som kineserna kallar den tio dagar långa ledighet som sammanfaller med nyåret, försvårar bekämpningen.

Nyårshelgen är för många det enda tillfället på hela året när de kan resa hem och besöka familjen. Det innebär att hundratal miljoner människor sätter sig på tåg, buss eller flygplan. Typiska ställen där smitta kan sprida sig.

– Ett virus kan inte stoppa mig från att träffa min familj, säger Gao.

Hon ska snart gå på tåget för att åka de 24 timmar det tar till hemstaden i inre Mongoliet. Viruset bekymrar henne inte, trots att hennes syster berättat att en person i hemstaden är smittad.

– Jag tänkte aldrig tanken att viruset skulle hindra mig från att resa. Det här är

den helgen när jag kan träffa familjen, det är den viktigaste högtiden på hela året. Många drar sig till minnes 2003 när sars, också ett coronavirus, bröt ut i Kina och nära 800 människor dog. Den här gången anser de flesta att den kinesiska regimen har varit mer öppen med information och agerat snabbare. Däremot kompliceras bekämpningen av att Kina sedan dess har blivit rikare. Kineser reser mer och infrastrukturen är mer utvecklad. 2003 hade exempelvis Peking tre t-banelinjer, i dag är de 16. Samtidigt har ett stort nät med höghastighetståg byggts ut och fler kineser reser utomlands. I Wuhan har utbrottet frestat på sjukvården enormt. Videor i sociala medier visar hur människor trängs i köer för att få undersökas. En del berättar om hur de skickats från sjukhus till sjukhus utan att

få hjälp. Nu har regimen bestämt att i ilfart bygga upp ett sjukhus endast för viruspatienter i Wuhan. Sjukhuset ska enligt planen stå klart efter bara sex dagar. Det påminner om 2003 då patienter också behandlades på ett speciellt sjukhus utanför Peking. Dessutom skickas sjukvårdspersonal från andra delar av Kina till Wuhan där personalen är utarbetad och inte räcker till. Peking har även kallat in läkare och sjuksköterskor från Folkets befrielsearmé för att få kontroll på viruset, enligt statliga tv-kanalen CCTV. Men trots alla insatser är en del experter oroade. Guan Yi, virolog i Hongkong och med erfarenhet från andra virusutbrott, säger till den kinesiska tidningen Caixin att han aldrig varit så rädd. Guan Yi, som bidrog till att identifiera det virus som orsakade sars, besökte Wuhan på

torsdagen och var inte imponerad av vad han såg. Han är frustrerad över att Wuhan inte agerat snabbt nog och varit bristfällig i sin information.

– Den lokala regeringen har inte gett riktlinjer om karantän till de som lämnade Wuhan, säger Guan Yi som satte sig själv i karantän efter att han besökt Wuhan och befarar att spridningen kan bli tio gånger större än sars.

Samtidigt fortsätter fall att bekräftas utanför Kina. Smittade har nu återfunnits i åtta länder: Thailand, USA, Taiwan, Sydkorea, Japan, Vietnam, Singapore och Frankrike. Dessutom har viruset spridit sig till Kinas speciella administrativa regioner, Hongkong och Macao.

Marianne Björklund

Fakta. Coronavirus

Coronavirus är en virusgrupp som bland annat kan orsaka vanlig förkylning och lunginflammation. Det finns ett stort antal coronavirus, och så vitt man vet kan minst sju av dem smitta människor. Den lungsjukdom som brutit ut i Kina orsakas av coronaviruset 2019-nCoV. Kinesiska myndigheter har bekräftat att det kan smitta från människa till människa.

Andra allvarliga luftvägssjukdomar som orsakas av olika typer av coronavirus är sars och mers. Sars (svår akut respiratorisk sjukdom) ledde 2003–2004 till en epidemi som orsakade runt 8 000 sjukdomsfall varav över 750 dog. Smittan uppträdde först i Kina men spreds till ett flertal länder. Troligen kom smittan från fladdermöss. Mers (respiratorisk sjukdom från Mellanöstern) upptäcktes 2012 på Arabiska halvön. 80 procent av fallen har rapporterats från Saudiarabien. Sjukdomen orsakar svår lunginflammation och kan ge komplikationer som njursvikt. Kameler anses vara den troliga smittkällan. Dödligheten anges till 35 procent.

Källa: Folkhälsomyndigheten, WHO, TT

Zoner på Västbanken

Västbanken, som erövrades av Israel från Jordanien under sexdagarskriget 1967, är sedan 1994 indelat i tre olika zoner:

- **A- och B-områdena** Uteslutande palestinsk befolkning och palestinskt självstyre/begränsat palestinskt självstyre.
- **C-området** Blandad befolkning - palestinier och israeliska bosättare- och israelisk administration.

USA:s fredsplan förkastas av både palestinier och bosättare

LÖRDAG 25 JANUARI 2020

Analys

Jerusalem. USA:s fredsplan för Israel–
Palestina-konflikten, som ger Israel

grönt ljus för annektering av nära tusen kvadratkilometer palestinsk mark, förkastas utan resonemang av palestinska talesmän – och av militanta israeliska bosättare.

Planen lanseras nu av president Donald Trump i avsikt att föra premiärminister Benjamin Netanyahu till seger i det israeliska valet i mars.

Den amerikanska planen öppnar för israelisk annektering av Jordandalen och av drygt hundra bosättningar. Planen innehåller inte något diplomatiskt moment. Palestinier och israeler kan antingen anta den eller förkasta den, men de väntas inte förhandla. Den ansedde israeliska kommentatorn Amit Segal, som står bosättarrörelsen nära, skrev på fredagen:

– Detta är ingen fredsplan utan en mekanism för att föra över delar av

Västbanken till oss. Det är ett historiskt tillfälle som aldrig återkommer.

Häromveckan stod det klart att Netanyahus politiska motståndare spolierat hans försök att vinna immunitet för tre korruptionsavtal, och att det fanns risk att han skulle ställas inför rätta före valet den 2 mars. I sin iver att diktera en agenda som inte handlar om rättssakerna, vände han sig till Trump och vädjade till denne att lansera fredsplanen.

Dess flagranta favorisering av Israel skulle ge honom en vinnande valfråga och tvinga motståndaren att bekänna färg: Är general Benny Gantz oppositionsfront Blåvitt med på att annektera stora delar av Västbanken, eller är den för en förhandlingslösning med palestinierna? Trump, som själv är mån om rubriker om annat än riksrättsrättegången, var inte nödbedd. Ögonblicket för det amerikanska

initiativet hade samordnats med Netanyahu. På torsdagskvällen, efter den långa internationella minnesdagen för Förintelsens offer, kom budet från Trump – innan de israeliska medierna hunnit återuppta rapporteringen om premiärministerns immunitet. I ett slag hade han satt en ny dagordning och tvingat motståndarna på defensiven. Gantz och hans Blåvitt, som helst vill tala om Netanyahus korrupktion, tvingas nu fatta ett raskt beslut: Ska Gantz anta Trumps inbjudan att tillsammans med Netanyahu gästa Washington på tisdag och ta del av fredsplanen? Ett spektakel regisserat för att låta den världsvane Netanyahu överglänsa den fåordige Gantz.

Palestinierna erbjuds i planen en demilitariserad stat utan egna gränsövergångar, efter att de avstått från

östra Jerusalem och efter att Israel införlivat 30–40 procent av Västbankens C-område. Ingen palestinsk ledare skulle drömma om att acceptera sådana villkor, och knappast någon arabledare heller. Men trots detta förkastas planen av de mer militanta israeliska bosättningsledarna, som menar att Israel inte får ge principiellt samtycke till någon sorts palestinsk stat över huvud taget. Planens upphovsmän, som arbetat nära Netanyahu, har räknat med att både palestinerna och de flesta bosättningsledare kommer att underkänna planen omgående. Det viktiga blir då hur pass snart Netanyahu bestämmer sig för att utföra annekteringen med allt vad den skulle innebära av diplomatisk friktion, internationella protester och sannolikt

också våldsamheter på Västbanken och raketbeskjutning från Gaza.

Intressant blir också oppositionens reaktion. Om Gantz opponerar sig mot annektering kommer han att utmålas som en opatriotisk svikare; om han accepterar går han till val som en blek kopia av sin motståndare.

Den palestinska regeringen i Ramallah, som inte längre har några förbindelser med USA, fick inte veta vad som var på färde förrän den ringdes ned av reportrar på torsdagskvällen. Den palestinska ledningen har i flera år insett att den så kallade "tvåstatslösningen", med en palestinsk stat på Västbanken och i Gazaremsan, har mycket dålig prognos. Men det är en annan sak att öppet erkänna att denna lösning nu skrotats av Trump. Om stora delar av den hägrande palestinska staten redan givits i present till

Israel av USA blir det svårt för president Mahmud Abbas att låta sina gendarmer hindra demonstranter från att konfrontera israeliska soldater. Det torde bli svårt för honom att alls slå vakt om sin regim.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. 110 bosättningar annekteras enligt fredsplanen

Det finns drygt 120 av Israel erkända bosättningar på Västbanken. Det finns dessutom ett hundratal så kallade piratbosättningar, som inte erkänns men heller inte evakueras av Israel.

Enligt Trumps fredsplan skulle de flesta – kring 110 – av de erkända kolonierna annekteras av Israel i ett sammanhängande block, tillsammans med allt område utmed Israels gräns till Jordanien.

EU och Kina eniga om WTO-lösning

LÖRDAG 25 JANUARI 2020

Sjutton WTO-medlemmar, däribland EU och Kina, har gjort upp om att upprätta en tillfällig instans dit man kan anmäla handelsdispyter, enligt EU-kommissionen. Uppgårelsen kommer sedan Trumpregeringen lamslagit WTO:s appellationsdomstol genom att blockera tillsättningen av nya domare i två års tid. EU har tidigare samarbetat med Norge och Kanada om en separat tvistlösningsmekanism för handelsdispyter.

TT

John le Carré. ”Storbritannien är på väg att bli ett motbjudande land”

LÖRDAG 25 JANUARI 2020

London. På torsdag tar han emot Olof Palme-priset i Stockholm. Dagen efter lämnar Storbritannien EU. DN:s Per Svensson och Mark Earthy har träffat

John le Carré hemma i Cornwall för en exklusiv intervju och talar bland annat om politikens förlorade värderingar: "Vi har begravt oss själva i nostalgi", säger författaren.

Det stormar i Cornwall. Atlanten kastar sig i raseri över kajkanten utanför det viktorianska hotell i Penzance där jag och fotografen Mark Earthy övernattat. På 1880-talet var Anders Zorn här. Han tog antagligen in på samma hotell som vi. Vädret var uselt då också. "Med ett rytande kom sjöarna och omfamnade vårt stora gråstenshotell, till och med tredje våningen där vi bodde", noterade han i sina "Självbiografiska anteckningar". Också utanför fönstren i John le Carrés hus ryter havet och vindarna. Kustremsan i Cornwall är en labyrint av smala slingriga vägar, höga häckar och svåråtkomliga vikar som skär in i klippväggarna,

idealiska för sälar och smugglare. Längst ut mot havet, högt upp på den gröna granitplatån, nära Land's End på den yttersta tippen av Englands smala sydvästliga landtunga, bor David Cornwell (som le Carré egentligen heter) och hans hustru Jane stora delar av året i ett antal renoverade och sammanbyggda små stenhus. Det är ett ombonat, varmt hem i röda toner och mörka träslag. le Carré visar inte utan stolthet upp det platsbyggda biblioteket; en smal gång med vackra trävalv, bokhyllor längs båda väggarna och ett underbart ljusinsläpp. Vid köksbordet bjuds vi på kaffe och fruktkaka med *clotted cream* och sylt. Den klassiska tvisten mellan Cornwall och dess nordöstra granne, grevskapet Devon, blir föremål för diskussion: Ska grädden läggas ovanpå sylten eller tvärtom? Sylten först, är det rätta svaret i Cornwall.

John le Carré blir en smula besviken när jag nämner att Olof Palme som ung var officer i kavalleriet. Han hade fått uppfattningen att Palme, liksom han själv, varit artillerist och var belåten över att också i detta ha hittat en gemensam nämnare.

På torsdag tar han emot Olof Palme-priset vid en ceremoni i Stockholm. Som sitt författarjag, le Carré, är han känd för sin restriktiva hållning till priser och utmärkelser.

– Skrivandet är inte en hästkapplöpning. Vi ägnar oss inte åt det för att få prisrosetter.

Men Palmepriset är annorlunda. Han får det för ”ett enastående bidrag till den nödvändiga kampen för frihet, demokrati och rättvisa”. Tillsammans med ett tiotal familjemedlemmar reser han nöjd och stolt till Stockholm för att hålla ett pristal

han omsorgsfullt förberett genom studier i Olof Palmes liv och gärning.

– Jag tittade på listan över tidigare pristagare och tänkte: Det här är befängt. Jag kan inte bidra med någonting på den här nivån. Det var först när jag började reflektera över att skrivandet är ett vapen som jag kände mig mindre obekväm. När jag ser på mitt eget författarskap med de ögonen tycker jag att det indirekt, ibland direkt, står för många av de saker Palme verkade för. Så jag känner mig tillfreds. Det här blir... jag är 88 år för guds skull, man får inte ett andra Palmepris... det här blir antagligen det viktigaste tal jag någonsin kommer att hålla och ganska säkert det sista.

Ambitionen att konfrontera ”makten” med ”sanningen”. Vantrivseln i de slutna och låsta systemen. Misstron mot en världsbild i svart och vitt. Förmågan att sporras, till

och med njuta, av att vara motarbetad och förtalad. Det är i detta, ett slags moraliskt grundat outsiderskap, som John le Carré tycker sig hitta ett släktskap med Olof Palme. Och det är också i detta man känner igen bärande gestalter i le Carrés snart 60-åriga författarskap.

– Vi har helt olika bakgrunder. Han var *well born*, kom från överklassen. Jag är son till en man från arbetarklassen som blev svindlare, *a confidence trickster*, hade en internationell efterlysning hängande över sig, satt fängslad i flera olika länder och var inblandad i vapenaffärer. Man kunde inte ha en sämre förebild. Här finns inga givna biografiska beröringspunkter med Palme. Men i min beslutsamhet att överge de ortodoxier jag mött på min internatskola, i religiösa sammanhang, och så vidare, där började det matcha.

Dissidenten. Den naturliga dissidenten i Palme.

Att smälta in, göra rätt, inte dra till sig oönskad uppmärksamhet är av vikt inte bara för spioner utan också för klassresenärer. De måste utveckla kameleontiska egenskaper. Olof Palme gjorde ett slags politisk klassresa. Han var sprungen ur en förmögen släkt med förgreningar i finländsk och baltisk aristokrati och med starka inslag av högeraktivism. Men sitt eget politiska liv förlade han till arbetarrörelsen och radhuset i Vällingby. Han kom att stämplas som överlöpare av många i borgerligheten och tilldelades därmed den roll som är bärande i John le Carrés författarskap, förrädaren. En av de bästa av le Carrés många eleganta romantitlar är för övrigt "Our kind of traitor", Vår egen förrädare.

Den unge le Carré tvingades på ett ännu tydligare sätt anpassa sig till en social miljö han inte fötts in i. Hans far, Ronald "Ronnie" Cornwell, levde hela sitt liv på sin förmåga att utan konsekvenser för den egna själsfriden dupera, svindla och bedra. Efter sig på odysséerna genom världen lämnade han lurade fordringsägare, punkterade businessballonger och obetalda hotellräkningar. "Han såg ingen som helst motsättning i att återfinnas på listan bland efterlysta förskingrare och samtidigt visa sig i grå hög hatt bland hästägarna på Ascot", skriver le Carré i den självbiografiska volymen "Duvornas tunnel".

Men Ronnies söner, David och hans ett par år äldre bror Tony, skulle göras till tvättäkta gentlemän och sattes därför i dyra privatskolor. I en intervju gjord av den irländska författaren John Banville i

The Guardian (11/10 2019) har John le Carré med en elegant ordlek lyft fram det falskskyltade i denna identitet. På internatskolorna lärde han sig att bli *a gent*. En hemlig agent, någon som lever och verkar "under cover". I Guardianintervjun säger le Carré att han, en fängelsekunds son, anlände till det brittiska etablissemangets "hjärtland" som "ett slags spion, som någon som var tvungen att dra på sig uniform, lägga sig till med röst och attityder, ge sig själv en bakgrund han inte hade." Det är det som på spionspråk brukar kallas att skapa "en legend".

Och det är detta som gör det så självklart att instämna i John le Carrés och John Banvilles gemensamma konstaterande att Ronnie Cornwell, inte kalla kriget, varit ämnet i den förstnämndes författarskap. Tydligast blir det kanske i den starkt

självbiografiska "En perfekt spion" (1986), men Ronnie gör sig gällande överallt, inte minst i form av alternativa "goda" fadersfigurer som Smiley.

Och nu är det the *confidence trickster*, svindlaren, som regerar världen. "Ronnie" har befordrats till president och premiärminister.

– Om du letar efter sanning hos Trump, Putin och Johnson, var hittar du den? Det var inte bara pappans lögnarliv som präglade David och Tony Cornwells barndom. Pojkarnas mamma, Olive, försvann från familjen när de var små och återvände egentligen aldrig, även om de sent omsider träffades igen.

"Graham Greene säger att en författares tillgångar utgörs av barndomen. Med sådana mått mätt, var jag miljonär från födseln", sammanfattar le Carré i "Duvornas tunnel". Det var detta kapital,

förstärkt med ett eller annat lån från just Greene och kanske också från den korrumperande maktens store diktare, Shakespeare, som han investerade i en egen litterär genre: den existentiella och institutionella spionromanen där själva underrättelseorganisationen är ett moraliskt skymningsland och skillnaderna mellan vän och fiende, förräderi och trohet, sanning och lögn, blir suddiga. Till inspirationskällorna hör också skandalerna kring mullvadarna från Cambridge, de ideologiskt motiverade Sovjetspioner som rekryterades under sin studietid på 30-talet och sedan infiltrerade den brittiska diplomatin och underrättelsetjänsten: Guy Burgess, Donald Maclean, Kim Philby, Anthony Blunt och John Cairncross. David Cornwell hade 1948 lämnat sin internatskola, Sherborne, och "flytt" till

Bern där han studerade tyska vid universitetet och kom i kontakt med den brittiska underrättelsetjänsten. När han senare fullgjort sin militära grundutbildning i artilleriet utbildades han som underrättelseofficer och tjänstgjorde i Österrike, som då fortfarande var ockuperat av de allierade. Efter ett par år lämnade han det militära och tog examen i moderna språk i Oxford. Under tiden vid universitetet arbetade Cornwell som rapportör för kontraspionaget, MI5. Hans resa genom etablissemangets Storbritannien fortsatte sedan till Eton, där han undervisade i tyska, innan han gick vidare till en tjänst hos MI5 och därifrån till den hemliga underrättelsetjänsten MI6 (utlandsspionaget). I början av 60-talet var han under diplomatisk täckmantel verksam som underrättelseagent i

Västtyskland, placerad vid ambassaden i Bonn och på konsulatet i Hamburg. Han hade skrivit under en längre tid, och - redan gett ut två romaner, när han 1963 under pseudonymen John le Carré fick ett formidabelt internationellt genombrott med den dystopiska thrillern "Spionen som kom in från kylan". Den låg etta på New York Times bästsäljarlista i 35 veckor. John le Carré förringar gärna sin egen roll i underrättelsetjänsten. Det gör han också nu:

– Du måste förstå att jag var ett mycket litet djur i den världen, absolut utan betydelse.

I augusti 1961 restes Berlinmuren. I oktober året därpå skakades världen av "Kubakrisen"; den amerikanske presidenten Kennedy och den sovjetiske ledaren Chrusjtjov i ett chicken race utlöst av Sovjetunionens försök att installera

kärnvapenramper på Kuba. Det ”diplomaten” John le Carré visste eller kunde ana om de möjliga konsekvenserna av det spända läget förstärkte en känsla han beskriver som ”existentiell ångest” och fick honom att i hemlighet ifrågasätta ”västs kollektiva mentala hälsa”. Det existerade mycket pålitliga spionuppgifter som bekräftade att USA:s kärnvapenkapacitet var överlägsen den sovjetiska.

– Så det fanns en frestelse, en verklig frestelse, och en tankeskola som stödde den tanken, att slå till preventivt, *a preemptive strike*.

Det fanns, med andra ord, en föreställning om att ett kärnvapenkrig inte bara kunde utan skulle vinnas, och att det kanske därför vore en vettig idé att inleda det.

– För mig var detta ett talande exempel på en mänsklighet som tappar huvudet.

Högintelligenta människor som gör komplett galna saker.

David Cornwell blev, efter sitt massiva internationella genombrott som författare, John le Carré på heltid och skrev den sedan länge klassiska romansviten om Smileys mullvadsjakt och envig med sin sovjetiska skugga i spionagets spegelvärld, Karla och hans Moscow Center. Så kom 1989. Man kanske trodde att inte bara kommunismen utan också John le Carrés litterära värld skulle begravas under den raserade Berlinmuren. Det var fel. Varken historien eller historierna om maktens arrogans, lögnens makt, förräderiets frestelse och svekets förbannelse tog slut. För två och ett halvt år sedan, sensommaren 2017, kom romanen ”Spionernas arv”, som kunde uppfattas som ett avslut och en summering, ett tack och farväl till Smiley och hans kollegor.

Men ett par dagar före sin 88-årsdag den 19 oktober förra året gav John le Carré ut ännu en roman där spioner (dock inte Smiley denna gång) hjälper oss att förstå vad som pågår i vår samtid, "Agent running in the field", nästan samtidigt utgiven på svenska under titeln "En fri agent".

Den är häpnadsväckande vital och spänstig och utspelar sig i närtid, under 2018. I sportklubbens bar råder förbud mot att högljutt diskutera brexit. På Londons svettiga gator pågår demonstrationer mot Trumps statsbesök. Den brittiske fältagenten Nat har inte kommit in från kylan, men väl hem till den ljumma lögnen och nu spelar han regelbundet badminton med en arg ung man, Ed, som lite svävande beskriver sitt jobb som "researcher".

– Jag älskar den, säger le Carré själv om sin senaste bok. Det är olikt mig. Jag brukar inte kunna öppna mina böcker när jag väl avslutat dem.

När bestämde du dig för att skriva "En fri agent"?

– Jag vet inte riktigt. Jag ville utgå från en situation där... jag skulle säga att den initiala frågeställningen var en helt annan än den som kom att bli starten för boken: Om britten i dag fick tag på absolut pålitligt underrättelsematerial kring Trumps förseelser i Ryssland, vad i helvete skulle de göra med det? Som det nu är skulle Johnson säga: Begrav det! Bort med det! Jag vill inte ha något med det där att göra!

Men nu blev det kanske snarare en bok om hur "ismerna" äter varandra: idealismen slukas av pragmatismen som äts upp av

cynismen som göder populismen,
nationalismen och extremismen...

– Underrättelsetjänsten i min bok har ingen tydlig fiende längre, ingen tydlig funktion. Så när Nat ställs inför sina kära kollegor, sina *chers collègues*, och de börjar fråga ut honom är det en enda sak de inte kommer att tänka på och det är övertygelse.

Det är i detta värdevakuum, detta tomrum, som lögnarna och svindlarna, *the confidence tricksters*, kan göra sig breda. En av personerna i romanen beskriver Donald Trump som ”Putins skithusstädare”. En annan sammanfattar världsläget på ett lika kärnfullt som temperamentsfullt sätt:

”Det är nämligen min uppriktiga övertygelse att för Storbritannien och Europa, och för den liberala demokratin i hela världen, så är det en jävla uppfuckad

katastrof att Storbritannien har beslutat sig för att lämna EU med Donald Trump i Vita huset, och att Storbritannien konsekvent och okritiskt stöder USA i en tid när USA har slagit in på en spikrak väg mot institutionaliserad rasism och nyfascism.”

John le Carré får Palmepriset dagen innan Storbritannien lämnar Europeiska unionen. Jag frågar om hans känslor inför detta datum, den 31 januari 2020.

– Jag är kvalificerad för ett irländskt pass eftersom jag har en irländsk farmor, så jag har ansökt om det för att åtminstone kunna resa i Europa som en europé. Jag ser det som sker som en absolut katastrof. Ologisk. Obegriplig. Jag ser det som ett exempellöst självskadebeteende. Och det är en konservativ operation från start. De skapade röran. Man måste gå tillbaka till Johnsons tid som journalist i Bryssel: Han

droppade gift, ljög, fick sparken från sin tidning för att han ljög...

– Och nu har han en regering av nollor, av *non-entities*, människor som är fullständigt löjliga. Vi har en inrikesminister som förespråkade hängningar ända tills hon blev tillsagd att hålla tyst. Vi har i vår utrikesminister någon som ligger och flyter halvvägs mellan Steve Bannon och Ayn Rand. Och vi har den osannolika figuren Jacob Rees-Mogg; en del Bertie Wooster, en del Oswald Mosley.

Wooster, som överklassdrönaren i skämtromanerna av P G Wodehouse. Mosley, som i 30-talets brittiska överklassfascism.

Genom fönstret kan jag se ett blygrått hav koka i raseri. I sin röda pullover talar John le Carré brittiskt lugnt och vårdat i

tryckfärdiga meningar, men man anar att också han kokar.

– För många av oss är Storbritannien på väg att bli... ett potentiellt motbudande land. Vi är på väg att bli avskurna från Europa, så ser vi det. Vi ska ta tillbaka kontrollen och ge den till Trump, förstås. Vi har haft tio år av konservativt styre och hotas nu av tio till. För mig är det som med Ryssland. Vi rör oss bakåt i historien. Vi har begravt oss själva i nostalgi.

Hur röstade John le Carré i parlamentsvalet? De konservativa gick, som framgår, bort. Och Labour? ”Ett slags studentversion av marxism-leninismen” blir domen. Det blev kandidaten från liberaldemokraterna, ”i brist på bättre alternativ”.

”En fri agent” är en arg roman, men samtidigt så underhållande, så lätt i steget, och i viss mening ändå så

förhoppningsfull, befolkad inte bara av gamla spioner utan också av unga idealister.

– Skriver man på rätt sätt styr boken sig själv. Jag gör aldrig något schema. Jag gör aldrig vad de säger till dig att du ska göra på skrivarskolorna, flödesscheman och så vidare. Man ska ha uppslaget formulerat, den grundläggande konflikten. Jag har ett budord: "The cat sat on the mat", är inte en historia. "The cat sat on the dog's mat", är början på en historia.

– Och så snart jag har en uppsättning gestalter tvingar sig historien på mig, som en naturlig konsekvens av möten, samtal, avsikter. Här var det Nat, Ed och flickorna, *the kids*. Jag ville få *the kids* att fungera. Och jag har så många barnbarn omkring mig nu att jag vet mer om den moderna världen än jag visste förut.

Badminton spelar en stor roll i "En fri agent". Varför?

– För att en av mina söner, Timothy spelade det. Och familjen spelade det här, nere i Porthcurno. Jag har försökt beskriva charmen med spelet. Det är en sådan underbar spänning när fjäderbollen är i luften. När man ser skickliga spelare liknar det schack. Positioneringarna. Besluten. Bollbanorna. Och badminton-nördar har berättat för mig att rent statistiskt, matematiskt, är det snabbare än squash och ändå ser det så avslappnat ut. Det är ett slags spel för spioner.

Till sist: Är det någon eller några av dina romaner som du har ett särskilt nära förhållande till?

– "En perfekt spion", naturligtvis. Min far hade dött när jag skrev den, och jag kände mig befriad. Jag var också övertygad om att det kalla kriget nu var över. Det var en

sådan katharsis. "Spionen som kom in från kylan" skrämmer mig fortfarande och jag tycker inte om att läsa den. Men jag har just skrivit en sex timmar lång tv-serie där "Spionen som kom in från kylan" kopplas samman med "Spionernas arv". Vi får se vad det blir av det.

Det är inte avgjort att projektet blir av?

– Nej, manuset är ute för bedömning nu.

Inte under mitt namn. Det är en stor hemlighet att det är jag som skrivit det.

Jag begriper inte varför. Vilken idiot som helst som tog del av det skulle se att det är min stil, *my handwriting*.

Så går spionförfattaren ut i kylan för att bli fotograferad. När han kommer tillbaka blir det mer kaffe och fler kakor. Först efteråt kommer jag på att jag borde ha frågat honom om hur han tolkar att tennisen var Palmes racketsport.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

John le Carré.

Författare. Pseudonym för David Cornwell. Född 19 oktober 1931 i Poole på den engelska sydkusten. Har arbetat i den brittiska säkerhets- och underrättelsetjänsten.

Bor i London och Cornwall.

Gift med Jane Eustace. Sonen Nicholas skriver romaner under pseudonymen Nick Harkaway. le Carré har ytterligare tre söner från sitt tidigare äktenskap med Ann Sharpe.

Har använt spionromanen för att utforska moralens och politikens gråzoner. Bland verken kan nämnas "Spionen som kom in från kylan", "Mullvaden", "Käpp i hjulet" och "Vinnare och förlorare" (Smiley-sviten "Tinker, tailor, soldier, spy"), "Den lilla trumslagarflickan", "En perfekt spion", "Den trägne odlaren" och den i höstas utgivna "En fri agent" (övers. Hans-Jacob Nilsson, Albert Bonniers förlag).

Flera av romanerna har filmats och/eller blivit tv-serier.

Böcker om le Carré: Hans egen "Duvornas tunnel. Berättelser från mitt liv" och "John le Carré. The biography" av Adam Sisman.

Olof Palme-priset.

Inrättades 1987. Ska belöna en betydande insats i Olof Palmes anda.

Tidigare pristagare: Bland andra Vaclav Havel, Amnesty, Anna Politkovskaja, Roberto Saviano, Rosa Taikon, Hédi Fried och Daniel Ellsberg. John le Carré har berättat att han tänker donera prissumman på 100 000 dollar till Läkare utan gränser.

Peter Wolodarski:

Tacka Greta för att de mäktiga börjat lyssna.

SÖNDAG 26 JANUARI 2020

Aldrig tidigare har så många av samtalen på Världsekonomiskt forum i Davos handlat om klimatet. Det hade inte skett utan Greta Thunberg.

Många av deltagarna på Världsekonomiskt forum i Davos anländer med tåg. Om de fortsätter rälsfärden genom alplandskapet kommer de efter en dryg timme fram till den klassiska skidorten St Moritz. Därifrån är det inte långt till byn Bondo, som ligger nära den sydliga gränsen till Italien.

För ett par år sedan drabbades Bondo av ett jordskred. Enorma mängder lera och sten – 4 miljoner kubikmeter – rasade ned mot byn och landade precis intill bostadshusen i dalen. När stenbumlingarna kom farande från bergen gällde bara en sak: att fly. Utan dröjsmål. Bilderna från katastrofplatsen var förfärande. Lyckligtvis omkom ingen tack vare varningssystem och barriärer. Men det var nära. Jordskredets omfattning blev en chock för invånarna. Katastrofbilderna från Bondo vittnade om att riskerna ökat. Men varför hade det blivit farligare? Jo, därför att bergen inte var lika kalla som tidigare. Medan världens mäktigaste diskuterade klimatförändringen under sin vecka i Davos, hade invånarna i Bondo redan fått uppleva farorna. ”Vi har borrarat hål på olika djup och i olika terrängar, och de i bergväggarna visar en

distinkt uppvärmning de senaste 10–20 åren”, berättade Marcia Phillips, schweizisk permafrostforskare. BBC intervjuade henne i samband med jordskredet 2017.

I stora delar av de schweiziska alperna ligger lager av permafrost. Det handlar om is som inte är tänkt att smälta. Den har en stabiliserande effekt, ungefär som armeringsjärn som håller ihop byggnader. Med gradvis stigande temperaturer försvagas permafrosten, samtidigt som glaciärerna minskar. Jämvikter i naturen som alla tagit för givna rubbas. Plötsligt en dag utlöses livsfarliga jordskred, som hotar hela samhällen.

Få delegater i Davos lär känna till Bondo. Men ingen som besökte årets upplaga av Världsekonomiskt forum, som firar 50 år, kan ha missat någon diskussion om klimatförändringen. Aldrig tidigare har

den globala uppvärmningen dominerat agendan så tydligt. Aldrig tidigare har politiker och företagsledare på samma sätt visat att de förstår allvaret i situationen. Det stora undantaget var världens mäktigaste man. När Donald Trump talade i kongresshallen ägnade han större delen av tiden åt ett pinsamt självförhärlikande. Allt handlade om jag, jag, jag. Hur allt blivit så underbart sen han själv kom till makten. Hur han personligen förvandlat katastrofer till succéer. Amerika (inte världen) är nu en vinnare!

Klimatförändringen nämndes bara indirekt när Trump valde att varna för domedagsprofeter i stället för konsekvenserna av den globala uppvärmningen.

Om Trump såg till att angripa Greta Thunberg utan namn, gav sig hans

finansminister Steve McNuchin rakt på henne senare under veckan.

Han skämtade om att han inte visste vem hon var, och lade sen till: "Är hon chefekonomen eller vem är hon? Jag är förvirrad."

Han ifrågasatte om Greta Thunberg har tillräckliga meriter för att ge goda råd, och sade: "Efter att hon studerat nationalekonomi på universitetet kan hon komma tillbaka till oss och förklara."

För en svensk påminner McNuchins arrogans om ett klassiskt ögonblick i svensk politik. Det var den dåvarande finansministern Gunnar Sträng som inte kunde hantera Astrid Lindgrens besvärande kritik av de höga svenska marginalsatterna – en kritik som bidrog till det historiska maktskiftet 1976.

"Berätta sagor kan fru Lindgren, men räkna kan hon inte", meddelade Gunnar Sträng myndigt.

Astrid Lindgren kom då med ett avväpnande svar:

"Att berätta sagor har Sträng alltid varit duktig på, men räkna har han inte lärt sig, det vore bättre om vi bytte jobb."

Greta Thunberg svarade effektivt finansminister McNuchin genom att hänvisa till FN:s forskningsrapporter, och lade till: det behövs inte någon akademisk examen för att förstå hur allvarligt läget är. Det är bara att ta del av den samlade vetenskapen.

USA:s finansminister får det att låta som en utbildad ekonom inte behöver bry sig om klimatförändringen. Det är nonsens. En av de första sakerna som lärs ut i nationalekonomi är att det finns både privata och samhälleliga kostnader. Och

om de samhälleliga kostnaderna inte vägs in i individers, företags och regeringars kalkyler fattas felaktiga beslut.

Klimatförändringen är allt annat än gratis. Den medför enorma påfrestningar och riskerar att framkalla en ekologisk kollaps. Men så länge aktörer som livnär sig på den fossila ekonomin inte bär de fulla kostnaderna, får vi alla betala priset för ignoransen.

Greta Thunberg gjorde i Davos klart att hon tycker att omställningen går alldeles för långsamt. Den frustrationen är begriplig.

Men det finns ljuspunkter. Faktum är att hennes globala kampanj på kort tid åstadkommit något historiskt.

Utan resurser och formell makt har hon fått världens mäktigaste att tala om klimatfrågan på ett nytt sätt. Och första steget till att ändra ett beteende är att

börja prata. Och fundera. Och sedan fatta beslut.

Ursula von der Leyen, EU-kommissionens nya ordförande, sade i Davos att EU vill beskatta företag som exporterar till EU – om de inte följer lika strikta utsläppsregler som bolag inom unionen.

Det kan låta tekniskt och tråkigt, men kommer få stor betydelse. På samma sätt spelar det stor roll när chefen för Världsekonomiskt forum Klaus Schwab uppmanar världens stora företag att pressa ned sina nettoutsläpp till noll senast 2050. Signalen är urstark: vi kan inte fortsätta så här. Jordskredet i Bongo är en skrämmande lokal illustration av en jätterisk på global nivå. De massiva bränderna i Australien utgör på motsvarande sätt en ohygglig varning. Enligt Världsmeteorologiska organisationens sammanvägda resultat var

2019 det näst varmaste år som någonsin har uppmätts på jorden. Bara 2016 var temperaturen högre. Den senaste femårsperioden är den varmaste sedan man började mäta i mitten av 1800-talet, liksom den senaste tioårsperioden. Klimatfrågan dominerade veckan i Davos. Tacka inte världens mäktigaste man för det. Tacka Greta Thunberg.
Peter Wolodarski, chefredaktör

Desperat läge för sjukhusen i Wuhan

SÖNDAG 26 JANUARI 2020

Peking. Sjukvården i Wuhan, där det nya coronaviruset utbröt, går på knäna för att hantera anstormningen av patienter. Det saknas sängar, utrustning, personal och på lördagsmorgonen dog en läkare i staden av viruset. Situationen är allvarlig, varnade Kinas ledare Xi Jinping på lördagskvällen.

Sociala medier vittnar om en desperat situation i Wuhan. Bilder och videor visar köer där människor står med munskydd

och väntar på att bli undersökta. Personal som utmattat tar en paus efter att ha jobbat nonstop utan mat och vila. Här finns sjuka invånare som besökt sjukhus efter sjukhus för att kontrollera om de har smittats av viruset, bara för att skickas hem.

– Jag är desperat och vet inte längre vilken tid eller dag det är. Jag vet inte om vi båda lever för att uppleva det nya året, säger en 36-årig kvinna som tagit sin febriga make till sjukhus efter sjukhus bara för att skickas hem, till South China Morning post.

Smittan fortsätter att sprida sig i snabb takt. Under lördagen var antalet som drabbats av viruset uppe i 1 372, varav 42 har dött. En av dem är en 62-årig läkare som arbetade på ett av sjukhusen i Wuhan. Bland invånarna i Wuhan växer nu ilskan mot att inte myndigheterna reagerade

tidigare på viruset. Det första fallet upptäcktes i slutet av december. Ändå höll staden en stor nyårsmiddag i början av januari med över 40 000 inbjudna familjer och delade ut 200 000 gratis biljetter till turistattraktioner. Då hade redan 62 smittade identifierats.

Nu är staden nedstängd, liksom allt fler städer i Kina. Totalt bedöms 56 miljoner invånare i 18 städer vara påverkade av olika typer av reserestriktioner.

I Wuhan ligger även alla offentliga kommunikationsmedel nere. Det är ett problem för de som misstänker att de är smittade och vill ta sig till ett sjukhus, men inte har bil.

Vid en presskonferens med provinsen Hubeis, där Wuhan är huvudstad, hälsokommission, konstaterade en talesperson att situationen är allvarlig. Hu Yinghai, i Hubeis politiska ledning,

efterlyste mer medicinsk utrustning, som munskydd och skyddande kläder.

För att avlasta staden har nu över 1 000 anställda skickats in från andra delar av Kina, av dem är 450 från Kinas armé.

Samtidigt pågår bygget för fullt av ett nytt sjukhus som ska ha plats för 1 000 sängar öronmärkta för viruspatienter. På lördagen kom dessutom besked om att ytterligare ett sjukhus, med 1 300 vårdplatser, har börjat byggas och ska vara klart den 3 februari, enligt Folkets Dagblad.

På lördagen gick Kina in i rättans år. I Peking hänger röda lyktor i gränderna och lyckönskningar har satts upp på dörrarna som sig bör. Men det är inget vanligt nyår. De flesta stannar hemma i stället för att gå ut. Den populära turistattraktionen Förbjudna staden har stängt, liksom delar av kinesiska muren. McDonalds stänger

sina restauranger i fem städer och även Disney World i Shanghai slår igen portarna.

Peking har också ställt in alla bussturer in och ut ur staden. Dessutom kommer gruppresor från Peking, som flyg till utlandet, att blåsas av.

Kinas ledare Xi Jinping varnade på lördagskvällen för att situationen är allvarlig, i ett möte med det kommunistiska partiets politbyrå, enligt den statliga televisionen. Regimen har nu beslutat att tillsätta en speciell krisgrupp som ska samordna insatser för att kontrollera spridningen av viruset. Samtidigt har Hongkong förklarat nödläge till följd av viruset. Skolorna i Hongkong kommer att hållas stängda till den 17 februari. Hittills har fem bekräftats smittade i Hongkong.

Smittan har nu också nått Europa, med tre fall i Frankrike. Sjukdomen finns nu i tolv länder. Sedan tidigare har personer som bär på viruset upptäckts i USA, Japan, Thailand, Taiwan, Vietnam, Sydkorea, Malaysia, Nepal och Australien.

Marianne Björklund

Fakta. Så smittar viruset

Det mesta tyder på att coronaviruset ursprungligen spridits från djur till människa. Viruset kan spridas mellan människor, men hittills pekar ingenting på att viruset skulle ha förmåga att överföras från människa till människa särskilt effektivt. Det betyder att det inte verkar vara särskilt smittsamt, men än så länge är mycket om viruset fortfarande okänt.

För att undvika smitta är det bra att tvätta händerna ofta och att undvika att röra vid ansiktet och ögon. Om du är i Kina kan du undvika marknader med levande djur.

Det finns inget vaccin mot viruset.

Källa: Folkhälsomyndigheten, TT

Förintelsens historia ännu levande politik

SÖNDAG 26 JANUARI 2020

De lade kransar för offren och brännmärkte antisemitismen, men bakom kulisserna pågår bittra strider om hur minnet av Förintelsen skall tolkas och förvaltas. I morgon är det 75 år sedan Auschwitz befriades och inför minnesdagen har Jerusalem gästats av ett trettiotal världsledare.

Den 27 januari 1945 nådde sovjetiska styrkor, under marskalk Ivan Koniev, Auschwitz-komplexet i sydligaste Polen. Det var flera kvadratkilometer stort och

bestod av utrotningslägret Birkenau, arbetslägret Monowitz och ett fyrtiotal mindre specialsektorer – kvinnoläger, kliniker, arkiv och bostäder för dödsprojektets personal.

Anläggningarna låg intill den polska staden Oświęcim, en gång en välmående handelsplats tills den brändes av svenskarna under trettioåriga kriget. Staden fick ett nytt uppsving under Österrike-Ungerns modernisering och blev en av kejsardömetts viktigaste järnvägsknutar.

Det var dess plats på tågkartan som skulle göra den beryktad: Auschwitz ligger närmare Budapest och Wien än Warszawa. De andra nazistiska utrotningslägren i Polen var till för att mörda polska judar. Auschwitz var en kosmopolitisk plats, mittpunkten i en stjärna av räls som förgrenade sig över kontinenten.

1945 var en av 1900-talets hårdaste vintrar. Den avsiktliga brist på all nödtorft som var normaltillstånd i lägret hade drabbat och försvagat också de tyska väktarna, som flydde utan strid och tog fångarna med sig på den ökända Dödsmarschen. En överlevande, David Galante i Buenos Aires, 94, som fördes till Auschwitz hösten 1944 från sitt hem på ön Rhodos, sade häromåret till DN:

– Vi var skinn och ben när ryssarna närmade sig, men vi levde. Vi som kom från de italienska öarna i Medelhavet var de allra sista in i lägret, vi kom flera månader efter de ungerska judarna. När ungrarna mördats hösten 1944 gav Himmler order om att riva gaskamrarna. Det blev vår smala lycka. 10 procent av oss överlevde, en rekordhög siffra. Detta var flera månader innan amerikanerna nådde fram till Dachau och

engelsmännen befriade Belsen, de största koncentrationslägren på tysk mark. Bulletinerna från Auschwitz blev den första bekräftelsen på det som makthavare känt till i två år – men som chockade världen.

Att den 27 januari blev Förintelsens minnesdag var naturligt. Men, kanske lika naturligt, ingen frid och ingen sämja har lagt sig över vare sig platsen eller datumet.

De högdjur, däribland Vladimir Putin, Emmanuel Macron och Stefan Löfven, som flockades till Jerusalem i torsdags för 75-årsminnet av befrielsen höll sina högstämda tal mot en fond av bittra motsättningar: Mellan det officiella Polen och det demokratiska Polen; mellan israeliska historiker och Israels regering; mellan Polen och Ryssland; mellan Ungerns regim och dess judar.

Från alla håll sliter och drar parterna i minnet, dels av ideologiska skäl, dels drivna av politiska dagsbehov. Mer iögonfallande än alla de närvarande dignitärerna på Holocaustcentret Yad Vashem var den polske presidenten Andrzej Dudas frånvaro. Han gav återbud då han inte tilläts tala under ceremonin – av allt att döma efter ryska påtryckningar mot Israel.

1963 klagade Israels ambassadör i Warszawa över att besökare i Auschwitz inte fick veta att 90 procent av de mördade var judar. Inte förrän 1978 fick lägret en judisk minneshörna. På en punkt var Polen enigt med sina sovjetiska - förtryckare: Judars och andras separata tragedier skulle inte sättas i relief, utan behandlas inom ramen för ett gemensamt nationellt minne. Jan Szeminsky,

historieprofessor i Jerusalem, säger till DN:

– När jag var student i Warszawa fanns inga judiska minnesaktioner. Det närmaste var den nittonde april, dagen för upproret i ghettot. Vi gick dit och deltog i ceremonin, fast det inte talades om judarna. Romerna kom också, fast ingen talade om dem heller.

Det var denna avsiktligt otydliga policy som gav den ryske poeten Jevgenij Jevtusjenkos dikt Babij Jar så oerhört genomslag – den nämnde det alla visste men som inte fick sägas. Dikten trycktes 1961 i Pravda under ett kort politiskt - töväder.

Babij Jar är en ravin utanför Kiev där tyska styrkor mördade tiotusentals judar i september 1941. På ett ytligt plan protesterar dikten mot att det ”vid Babij Jar står ingen minnessten”, men det den

verkligen handlar om är det judehat som genomsyrade samhället och som frodades lika gott i Sovjetunionen som under tsaren.

Det är Polens tragedi att medan Tyskland i omvärldens ögon blivit en aktad, rumsren och förlåten partner, så förblir Polen nedsolkat av de tyska brotten på dess mark. Polens livaktiga antisemitism – ibland 40 procent av befolkningen i mätningar – gör landet till en bekväm syndabock. Detta retar gallfeber på polacker, av två skäl: Dels över att bli oskyldigt utpekad som medskyldig till folkmord, dels över att den egna tragedin ständigt hamnar i skuggan av en ännu större. Jan Szeminsky:

– De enda grupper som var villkorslöst dödsdömda på förhand var judar, romer och homosexuella. Men nazisterna mördade en halv miljon polska soldater

och över två miljoner andra polacker med hungerpolitik och arkebuseringar. Det är, jämte Stalins mord på polacker, ett gigantiskt trauma, som inte vunnit polackerna någon medkänsla.

Den polska ambitionen att rentvå sig är begriplig, men har tagit sig dunkla uttryck. För tjugo år sedan hittade någon på att nazisterna haft gaskammare inne i Warszawa där de mördat polacker. Myten har visat sig seglivad.

Den polska nationalistregeringen försöker sedan en tid få bort chefen för det judiska museet i Warszawa, historikern Dariusz Stola, för att ersätta honom med en regimlojalist. För två år sedan stiftade Sejmen, den ena kammaren av polska nationalförsamlingen, en lag som gjorde det till ett brott att ”göra Polen ansvarigt för övergrepp under nazitiden” – vilket satte stopp för en rad forskningsprojekt.

Fantastiskt nog hade lagen fått premiärminister Benjamin Netanyahus bifall. Reaktionen i Israel blev häftig. Holocaustcentret Yad Vashem fördömde lagen och Netanyahu lyckades få polackerna att mildra den. Skandalen var ett missöde i ett annars mycket framgångsrikt projekt för Netanyahus del: närmandet till baltiska och centraleuropeiska nationalister som hyllar Israel men som vill skriva om eller snygga till sitt lands historia under Förintelsen.

Netanyahus medgörlighet på denna punkt, inte minst att han tagit parti för Ungerns Victor Orbán under hetskampanjerna mot den judiske finansiären George Soros, har skaffat honom ett solitt stöd för sin Palestinapolitik i en rad EU-länder. EU:s utrikespolitiska initiativ måste vara enhälliga. Sex sju länder blockerar nu - konsekvent allt propalestinskt agerande

från unionens sida – vilket i praktiken gjort det möjligt för Israel att de facto - annektera Västbankens C-område – 61 procent av den tilltänkta palestinska staten.

Förintelsen är inte bara historia – den är levande politik.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta.

Förintelsens minnesdag

Vid Holocaust Forum i Jerusalem den 23 januari framträdde bland andra Rysslands president Vladimir Putin, USA:s vicepresident Mike Pence, talmannen i USA:s representanthus Nancy Pelosi, Storbritanniens prins Charles, Frankrikes president Emmanuel Macron och Tysklands president Frank-Walter Steinmeier.

I minnesceremonin i Auschwitz den 27 januari deltar bland andra Israels president Reuven Rivlin, Sveriges statsminister Stefan Löfven och kron-

prinsessan Victoria, samt kungligheter från Spanien och Nederländerna och hundratals överlevare från nazismens förintelsläger.

Björn af Kleen: Mer städad än väntat när Vita huset inledde sitt försvar av Trump

SÖNDAG 26 JANUARI 2020

Under lördagen inledde Vita husets sitt försvar av president Trump, efter en tre dagar lång anklagelseakt från

Demokraterna. Mer städad än väntat, skriver DN:s Björn af Kleen. Washington.

De 100 senatorer som avgör presidentens framtid sitter i blanka träbänkar med lock som går att öppna. Berövad sina vanliga leksaker, telefoner och datorer, är politikerna avskurna från verkligheten och därmed all form av bekräftelse och förströelse från omvärlden.

De får inte prata, varken med varandra eller från talarstolen.

Många senatorer bär omkring på konungsliga egon. Att tvingas tillbaka i skolbänken för tolv timmar långa lektioner är inte angenämt. En rättegång i senaten är en utdragen övning i ödmjukhet.

Under representanthusets inledande anklagelseakt mot Donald Trump har många försökt avkoda de republikanska

senatorerna, de som måste byta sida om Trump ska fällas.

Journalister sitter på läktaren och uppmärksammar antydning till förvåning eller upprördhet i politikernas kroppsspråk.

Det påminner om fågelskådning – lång väntan för en skymt av något avvikande. I fredags eftermiddag, då Demokraternas öppningsanförande kulminerade, kunde man se tecken på utmattning bland de konservativa.

John Cornyn, en långvuxen republikan från Texas, bläddrade i en hög med böcker. Från pressläktaren såg det ut som historisk fackprosa. När Cornyn nådde sidorna med fotografier knackade han en bänkgranne på axeln och pekade på en festlig bild.

Andra zoomar ut. Ted Cruz, den forne presidentkandidaten, har lagt på sig några

trivselkilon och odlat skägg. Utstjälpt i länssolen ser han som en kubansk cigarrbaron som just släpats in från ägorna för att ta emot dåliga nyheter.

Mest uppmärksamhet får Lisa Murkowski från Alaska och Susan Collins från Maine, som uppfattas som senatens sista tillförlitliga mittenrepublikaner.

De sitter bredvid varandra på andra raden. Collins bär pärlhalsband och Murkowski en nordamerikansk variant av lusekofta. De antecknar båda för glatta livet, vilket har tolkats som om de kan vara på väg att svika Trump.

Men det kan lika gärna vara en teknik för att hålla sig vaken. Deras väljare skulle inte uppskatta om de nickade till. De måste stå till svars för sina beslut när de väl fattar dem.

Adam Schiff, demokraten som leder åklagarna, har retats åtskilligt med

Republikanerna. I sina appeller mot Trump har han gång på gång använt retorik som nyligen uppfattades som republikansk: flammande Rysslandskritik, kraftfulla citat av Ronald Reagan och John McCain, försvar för Nato.

Att få sin egen, nyligen övergivna, partihistoria återberättad för sig av en värtalig liberal från Los Angeles, som varvar mild ironi med storslagen sentimentalitet, måste vara frustrerande. På lördagen inledde Vita huset sitt försvar. Bernie Sanders hedrade presidentadvokaterna genom att klampa in sent.

Alla som värnar anständighet hade stålsatt sig. Skulle presidentens advokater härma sin klient och fara ut i attacker på familjen Biden och vråla om häxjakt?

Men första dagen var tämligen städad. Advokaterna listade sex punkter där de

påstår att åklagarna förvanskat verkligheten.

Det saknas, hävdar Vita huset, sakbevis för att Trump villkorade det militära stödet till Ukraina. Ukrainas president Zelenskyj kände sig inte pressad av Trump, har han sagt, enligt försvaret. Pengarna överfördes och i stort sett har Trumpregeringen varit mer generös i sitt stöd för Ukraina än Obama var.

Pat Cipollone, som leder Vita husets advokater, vädjade till republikanernas konservativa samveten, var än dessa tagit vägen. Han sade med hänvisning till Demokraternas krav på att Trump måste avsättas.

– De ber er göra något som någon senat aldrig tidigare har gjort.

Rättegången fortsätter på måndag.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Band knyter Trump till Lev Parnas

SÖNDAG 26 JANUARI 2020

USA:s president Donald Trump knyts nu närmare den man som han vid upprepade tillfällen förnekat att han känner. På ett band hörs de båda diskutera hur man ska bli av med USA:s dåvarande ambassadör i Ukraina.

Donald Trump har vid flera tillfällen förnekat att han känner Lev Parnas, den man som säger sig ha varit Rudy Giulianis man på marken i Ukraina. Parnas har pekat ut Trumps advokat som den som

gett honom order om att ställa Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj inför ultimatum: starta en utredning kring Joe Bidens son.

En viktig del av det som har hänt mellan USA och Ukraina är behandlingen av USA:s dåvarande ambassadör i Ukraina, Marie Yovanovitch, som oväntat fick sparken av president Donald Trump i maj förra året.

På lördagen publicerades ett band där Donald Trump i april 2018 diskuterar att sparka Yovanovitch med två bekanta till Rudy Giuliani. En av dem är Lev Parnas. På bandet, som publiceras av ABC News, hörs Lev Parnas föreslå att Trump borde göra sig av med sin ambassadör.

”Det största problemet är att vi måste börja med att göra oss av med ambassadören”, säger Parnas. Han påstår sedan att hon ”går omkring och berättar

för alla” att Donald Trump snart kommer att ställas inför riksrett.

Trump hörs då svara:

”Gör er av med henne! Få bort henne i morgon. Jag bryr mig inte. Få bort henne i morgon.”

Donald Trumps kommentar på lördagen:

– Jag har rätt att tillsätta och sparka ambassadörer, sa Trump till Fox News.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Minnet av Förintelsen flyttar in i hemmen

SÖNDAG 26 JANUARI 2020

Direktsända minnesceremonier i tv, pampig musik och barn i givakt. I - dagens Israel används Förintelsen allt oftare för politiska och nationalistiska syften. Men nu växer en folklig rörelse som vill skapa små och personliga minnesceremonier hemma i vardagsrummet, skriver författaren

Anita Goldman inför Förintelsens minnesdag.

Den 27 januari högtidlighålls den internationella minnesdagen över Förintelsen – i år är det 75 år sedan koncentrationslägret Auschwitz befriades. En massiv uppslutning av statsledare uppmärksammade årsdagen i Jerusalem i veckan som gick. De samlades för ”Holocaust forum” i Yad Vashem-museet, med den ryske presidenten Vladimir - inbjuden som huvudtalare på temat ”att bekämpa antisemitismen”. Om han är trovärdig röst i frågan lämnar jag åt läsaren att bedöma.

Yad Vashem, Israels museum, forskningscenter och monument över Förintelsen är beläget på Herzlberget i västra Jerusalem, en mäktigt symbolisk plats. Där ligger statsgrundarna begravda och där finns också Israels största militära

begravningsplats. En medvetet planerad geografisk och ideologisk treenighet. Här högtidlighålls inte endast Israels egen minnesdag för Förintelsen på våren, men sedan även i rask följd Minnesdagen över de Fallna Soldaterna och därpå genast Självständighetsdagen (då staten Israel utropades 1948). Medierna översvämmas av minnesjournalistik och särskild, sorglig musik och de officiella ceremonierna på Herzlberget direktsänds.

Varje skola, institution och stad håller också egna minnesceremonier. Skolbarnen står i givakt med resten av befolkningen till ljudet av de två minuter långa sirenerna som ljuder över hela landet. Ena veckan för de mördade, den andra för de fallna. Och sedan utbryter den nationalistiska festen för staten Israels existens. Ingen närvarande kan missa den

täta ideologiska koreografin i tid och på plats.

I Yad Vashem-museet utförs fortfarande ett angeläget arbete med dokumentering av Förintelsen. Med detta sker samtidigt som Förintelsen allt oftare används för politiska och nationalistiska syften.

Premiärminister Benjamin Netanyahu har under senare år bjudit in såväl Ungerns premiärminister Viktor Orbán som Brasiliens president Jair Bolsonaro och -Filipinernas Rodrigo Duterte. En visit på Yad Vashem är ett obligatoriskt inslag i varje officiellt statsbesök. Något som den berömde amerikanske journalisten Thomas Friedman kommenterat med de giftiga orden: "Israel håller på att bli ett Yad Vashem med ett flygvapen."

Under de första decennierna efter att Israels bildades 1948 dominerades det offentliga minneshållandet av Förintelsen

av en berättelse skapad uppifrån. Den unga statens ledare behövde understryka förhållandet mellan staten Israel och Förintelsen för att rättfärdiggöra den sionistiska ideologin utåt. Från 40-talet till 70-talet var det vanligt att dra paralleller mellan nazisterna och araberna, krigen mot de senare beskrevs som nödvändiga för att undvika "en andra Förintelse" och arabledare beskrevs som Hitlers arvingar. Demoniseringen av araberna och kopplingen till det förflutna förstärkte sympatin hos de västländer som nyligen stridit mot nazisterna. Men Förintelsen behövde även passa in i det sionistiska narrativet på hemmaplan. Det gjorde man genom att skapa en binär berättelse; å ena sidan de passiva judiska massorna som gick som får till slakten, å andra sidan betonandet av hjältarna som gjorde motstånd och beskrevs som sionistiska

förebilder. Så kom den israeliska minnesdagen att kallas "Minnesdagen för Shoa (Förintelsen) och Gvura (hjältemod)."

Fram till Eichmannrättegången 1961 kom hjältarna att dominera. De som varit partisaner eller gjort uppror i getton besjögs, särskilt eftersom sådana överlevande kom att bosätta sig i Israel och blev namn inom politiken och samhället. Rättegången blev en vändpunkt när chefsåklagaren Gideon Hausner beslutade att kalla in hundra överlevande. Dittills hade rättegångar mestadels baserat på tyska protokoll.

Filosofen Hannah Arendt, som var närvarande i rättssalen och myntade det berömda uttrycket "ondskans banalitet", var motståndare till att man använde sig av individuella offers vittnesmål, det var "oprofessionellt" och "sionistisk

propaganda". Men de överlevandes - detaljerade redogörelser under rättegången, som direktsändes i radio, innebar ett första kollektivt medvetande om de "vanliga" offrens berättelser, bortom hjältarna.

Betonandet av vittnet har bara ökat sedan dess. I jämförelse med andra historiska händelser har offret/vittnet till Förintelsen kommit att få en ikonisk ställning som historisk och kulturell hjälte, menar Amos Goldberg som forskar i minnet av Förintelsen och dess kulturella uttryck vid det Hebreiska Universitetet i Jerusalem. Vi träffas samma dag som trafiken i hela centrala Jerusalem stängs av statsöverhuvudenas besök.

"I början var de överlevandes traumatiska erfarenheter så extrema att de upplevdes som destabiliserande för alla samtal om vad en människa är och kan vara. Ett slags

begreppslig skandal som ingen samtida politisk eller kulturell diskurs kunde härbärgera”, säger Goldberg och fortsätter: ”Inte undra på att Primo Levi fick trycka sin bok ’Är detta en människa’ på ett litet och okänt förlag, efter att den refuserats av ingen mindre än den berömda antifascistiska författaren Natalia Ginzburg som arbetade på ett prestigefullt förlag. Liknande erfarenheter hade Elie Wiesel, Robert Antelme och andra vars verk numera blivit kanonisk vittneslitteratur.”

Det var Förintelsehistorikern Saul Friedländer som introducerade vittnet som centralt i den akademiska litteraturen med sin ”Tredje riket och judarna”, på samma vis som Claude Lanzmann gjorde genom mastodontverket ”Shoa” i filmkonsten, med Steven Spielbergs stora vittnesprojekt som uppföljare.

Det allt större fokuset på de individuella berättelserna öppnade också för en fördjupad psykologisk förståelse av hur Förintelsen verkar i andra och tredje generationen (begrepp som var okända under de första decennierna).

Men parallellt med detta individuella och icke-heroiserande fokus, har Förintelsen under de senaste decennierna förvandlats till ett globalt, transnationellt fenomen med minnesplatser, museum och pedagogiska program även i länder som inte direkt var inblandade, som USA och Sverige.

Enligt Amos Goldberg behövde de demokratiska länderna efter det kalla krigets slut en ny symbol att samlas kring; Förintelsen passade bra såväl för höger- som vänsterkrafter. Den blev en slags negativ grundmyt och den som inte erkänner och engagerar sig i Förintelsen

har inte tillträdde till gemenskapen. Risken att symbolen töms på innehåll är stor, hävdar han – och även att den förvandlas från en historisk till en mytologisk händelse.

En annan som har diskuterat problematiken är Avishai Margalit, israelisk professor i filosofi som i "The ethics of memory" skriver: "Om man säger att Förintelsen är och alltid kommer att vara unik, öppnar man för en mystifiering av Förintelsen som riskerar att förvandlas till en ny slags religion. Förintelsens obeskrivbarhet och utsäglighet kan tjäna som en ersättning för Gud och hans förhållande till sitt utvalda folk av moderna sekulära judar."

Kan då minnet av Förintelsen leva vidare och utvecklas bortom politikernas klåfingriga försök att använda den för egna syften?

I Israel har det under senare år utvecklats en alternativ rörelse. Redan dess namn, Zicaron basalon (Minnas i vardagsrummet), uttrycker ett annat förhållningsätt. Den startade 2011 och - redan 2018 deltog över en halv miljon israeler vid deras alternativa samlingar på Israels officiella Förintelsedag på våren. Hemma i någons vardagsrum har man en - enkel ceremoni i tre steg: Först lyssnar man på en överlevande som inbjudits att tala, sedan lyssnar man på musik och diktrecitation och slutligen har man ett samtal där man fokuserar på olika aspekter av Förintelsen.

Israels president Reuven Rivlin var häromåret värd för en sådan alternativ ceremoni i sitt eget vardagsrum och sade efteråt att "det var det mest berörande eventet vi har hållit här". Rörelsen har en sajt och Facebooksida där man ger tips om

hur man arrangerar kvällarna: ”Vi vill medverka till att avkanonisera Förintelsen.”

Den kände filosofiprofessorn Moshe Halbertal, son till överlevande, har sagt att vi inte enbart bör minnas hur vi förlorade, utan också *vad* vi förlorade. Alla de människor, deras skapelser och gärningar, som världen gick miste om. Halbertal, själv religiös, understryker att sörjandet är religiöst påbjudet i judendomen. Enligt judisk lag skall tio (män) under sju dagar be för den bortgångne. När man inte finner någon familj eller andra närstående, skall enligt den judiska lagen tio okända ta på sig uppgiften.

Det kan bli en uppgift för var och en, judar som icke-judar. Att minnas och sörja specifika individuella mördade, en gång om året och varje år, långt efter att inga levande vittnen finns kvar. Att placera

minnet i centrum för våra liv, i våra vardagsrum, långt från de svulstiga talartribunerna.

Anita Goldman

Anita Goldman, är författare och journalist. Hon har bland annat gett ut ”Jerusalem & jag” (2017) och ”Om stenarna kunde tala i Palma de Mallorca” (2019), båda på Natur och Kultur.

I Costa Ricas färgstarka värld

SÖNDAG 26 JANUARI 2020

Med sina vulkaner, regnskogar, vackra stränder och exotiska djur är Costa Rica ett paradiset för naturälskare, en grön värld mellan två hav. "Pura Vida", säger costaricanerna.

Omsluten av regnskogens mörker ser jag från min hängmatta bara eldflugornas spöklika dans i natten, ett förtrollande gnistregn som en påminnelse om att här är naturen i ekologisk balans. Djungelns alla ljud sätter fantasin i rörelse. Vetskapen om att nattens kattdjur, jaguar, puma och ozelot, rör sig där ute gör det svårt att somna, och när jag väcks i det ännu svartvita gryningsmörkret är det av genomträngande skrik, vrålapornas sätt att akustiskt markera sina revir.

Jag befinner mig på Selva Bananito Lodge sydväst om Puerto Limón vid den costaricanska Atlantkusten. Här kan den som vill uppleva ett naturens skådespel

och sova under bar himmel skyddad endast av myggnät och ett enkelt plåttak. Denna december natt har de uppsatta kamerorna i träden runtomkring registrerat två jaguarer som passerat strax intill övernattningsplattformen. Gryning i regnskogen har något överväldigande och mystiskt över sig. När morgondimman långsamt skingras och de intensiva gröna färgerna träder fram får jag en förnimmelse av jordens begynnelse. Efter en timme tränger de första solstrålarna igenom det kompakta lövverket. De första kolibrierna dyker upp, fladdrande likt fjärilar från blomma till blomma. På bara ett dygn har min tuffa och jagade storstadssjäl förvandlats till en lugn och ödmjuk lantis.

– Min lyx är det enkla och det äkta i tillvaron, säger Jürgen Stein och hälsar oss efter nattens upplevelser välkommen till

lodgen med den klassiska frasen ”Pura Vida”, det enkla livet eller det rena livet. Det är en fras som sammanfattar det alternativa mått på välstånd som i dag i allt större omfattning kompletterar ekonomins välkända BNP med ett annat välståndsindex: HPI, happy planet index, som grundar sig på befolkningens livslängd, jämlik fördelning, upplevt välmående och ekologiskt fotavtryck.

– Costa Rica toppar den listan i världen just nu och jag tänker göra allt för att vi ska vara kvar där, säger Jürgen. Han har byggt sin ekolodge med bungalower på sin privata regnskogsegendom på 850 hektar vid kanten av den stora nationalparken La Amistad, ett gigantiskt reservat som sträcker sig djupt in i Panama och som har varit en del av Unsecos världsarv sedan 1983. Hit kom han som tioåring för 45 år

sedan tillsammans med sina föräldrar som flyttade från Colombia och köpte en stor del av djungeln för avverkning och boskapsskötsel. Nu vill han visa mig hur de med häst tog sig fram till familjens isolerade bostad mitt inne i denna ändlösa urskog. Efter en ritt på tre timmar, där vi bitvis tvingats hugga oss fram med machete, kommer vi fram till det enkelt byggda trähuset mitt i djungeln.

– Som du säkert förstår var det en tuff tid för en ung grabb att växa upp här, men i dag är jag tacksam för denna start i livet. Jag började långsamt förstå hur sambanden i naturen skapar den värld vi lever i, säger han samtidigt som en tukanfågel lättar från trädet framför oss. Tillsammans med sin syster Sofia övertygade han sin far att avstå från avverkning av deras regnskogsareal för att i stället fokusera på ekoturism i liten skala,

ett sätt att visa kommande generationer vad som krävs för att minska den globala uppvärmningen, reducera koldioxidutsläppen och stoppa miljöförstöringen i världen.

– Skydda i stället för att förstöra blev från och med då mitt motto och det är det jag brinner för i dag, säger han och torkar svetten ur pannan. Många sätter ett grönt löv på sina anläggningar för att visa att de sysslar med hållbar turism, men ofta är det inte värt papperet det är tryckt på.

Costa Rica är ett epicenter för biologisk mångfald. Fem procent av världens flora och fauna finns här. I detta lilla centralamerikanska land ryms tolv vegetationszoner, från mangrovemossor till tropiska regnskogar, berg och torra -skogar. En fjärdedel av landet är skyddad natur varav hälften består av 28 nationalparker, vilket är mer än i något

annat land på jorden. Så har dock inte alltid varit fallet. Från början av den spanska kolonialtiden fram till 1980-talet förstördes regnskogsområden till förmån för betesmarker, ananas- och bananodlingar, samt kaffeplantager. I dag är Costa Rica en pionjär när det gäller ekoturism. Mer än 300 lokala företag är certifierade med den WTO-erkända CST, Sustainable Tourism Seal. År 2021, vid 200-årsdagen av oberoendet från Spanien, ska landet uppnå ett balanserat utsläpp av koldioxid. Elektricitet genereras redan nu så gott som uteslutande av förnybara källor, som vatten, vind och solenergi. Selva Bananito Lodge är ett av dessa certifierade företag. För att skydda sitt privata reservat har Jürgen installerat ett stort antal kameror runtom i regnskogen

som ständigt registrerar rörelser av både djur och människor.

– Inte bara djur fångas av kamerorna, utan också oönskade inkräktare som tjuvjägare. Genom vår närvaro har vi blivit oförutsägbara för inkräktarna. Resultatet har blivit att kattdjuren nu är tillbaka i reservatet. Våra bildbevis visar att det nu finns livsdugliga stammar av puma, ozelot och jaguar som reproducerar avkommor, säger Jürgen.

De 15 hytterna på Selva Bananito Lodge är byggda i traditionell stil. Grupperna som leds av sina guider genom regnskogen består av högst sex personer. Jag glider i mina gummistövlar och följer guiden Harvey och ett par andra gäster in i vildmarken. På leriga stigar bär det av både brant uppåt och utför. För varje steg ändras landskapet i denna vilda botaniska trädgård. Stigen är omgiven av

klorofyllstinna bladverk. Under ett av bladen tittar en färgstark groda fram, några steg längre fram är jag nära att trampa på en lansorm som guiden utan rädsla lyfter upp på en pinne.

– Nu kan den inte anfalla, säger han lugnt, men ett bett av den kräver mycket snabb läkarvård. Det är bland annat därför ni har gummistövlar på er.

Att döda den är otänkbart för denne skogens son, som till varje pris värnar om naturens mångfald. Ovanför mitt huvud höjer sig den evigt gröna kupolen med sina spikraka stammar och väldiga pelarsalar sammanflätade med lianer i ett ogenomträngligt virrvarr. En del träd är så stora att det krävs tio man för att omfamna dem, speciellt ceder-, mahogny- och kapokträden. Några av dem började växa redan när Christofer Columbus gick i

land på Costa Ricas karibiska kust några mil härifrån.

– Att fälla ett sådant träd skulle vara en - hädelse hur många tusen jag än skulle få för det, säger Jürgen. Detta projekt är mitt bidrag till en framtid för kommande generationer och han får nickande medhåll av läraren Isabel Angelo Prieto från byn Bananito som med jämna mellanrum tar sina elever hit ut för att de med egna ögon och öron ska få lära sig hur en balanserad ekologisk miljö bör se ut.

– Bättre lektioner kan jag inte ge dem, säger hon.

Fortfarande tagen av upplevelsen i djungeln lämnar vi den karibiska kusten och tar oss på slingrande vägar till det bergiga centralmassivet med sina grönskande vulkansluttningar där vattenfallen störtar ned vid sidan om stigen. Höga maranjongträd, med

mörkröda päronlika frukter reser sig mot skyn, och en tät vegetation av guayacanbuskar och träd kantar vår färd. Landskapet utanför fönstret skiftar hela tiden karaktär.

Vi klättrar mot Naranjo, kaffestaden nummer ett, och ju högre upp vi kommer desto svalare känns luften. På plantagen runt staden gör vi paus på Chayote Lodge på 1700 meters höjd. Här omkring odlas kaffe av högsta kvalitet. I vägkanterna kan man fortfarande skymta den glade kaffebonden Juan Valdéz med sin hatt, poncho och trogna mulåsna. Juan är en av reklamvärldens äldsta, mest kända gestalter, född 1959 på annonsbyrån Doyle Dane Bernbaci i New York.

I de branta plantageslutningarna som omger staden möter jag kaffeplockare, de flesta gästarbetande nicaraguaner, som stretar i branterna för att bärga årets

första skörd av de eftertraktade röda kaffebären, ju rödare desto bättre kvalitet. Eftersom vi lite tidigare på Volcano Arenals Thermal lodge stiftat bekantskap med den mäktiga vulkanen Arenal utan att se en skymt av toppen som låg gömd bakom tunga moln bestämmer vi oss för att göra ett nytt försök med vulkanen Poás en bit därifrån. Medan vi planerar gör vi en utflykt till de hängande broarna i närheten och får ytterligare en glimt av regnskogens rikedom. Den väl underhållna promenadstigen över gungande hängbroar är en spännande upplevelse även för de som inte klarar av en mer strapatsrik djungelupplevelse, men vi vill upp på toppen av en vulkan och lite längre norrut får vi denna möjlighet.

Molnen sveper i lätta och fluffiga flor runt Poás topp när vi beger oss mot vulkanen,

men ju närmare vi kommer desto mörkare blir de.

– Tyvärr, säger vakten vid foten av vulkanen. Ni kommer inte att se någonting där uppe.

Men skam den som ger sig. Vi kopplar in fyrhjulsdriften och branterna tas galant på låg växel. När vi äntligen når fram skingras molnen som i ett trollslag och himlen blir plötsligt klarblå. Den sista biten vandrar vi till fots på 2 700 meters höjd.

Kratern är 300 meter djup och sjön i dess botten är skimrande grönbå.

Vattenångorna sveper i slingor över vattnet. Det är bara knappt 60 år sedan Poås senast exploderade i ett kraftfullt utbrott. I geologiska sammanhang är det en blinkning.

Efter denna påminnelse om livets mäktighet och vår egen bräcklighet går vår resa västerut igen.

Snart häver sig Stilla havet i svepande - dyningar. Luften är het och fuktig när vi passerar bron över floden Tárcoles och ser en folkskara samlad runt en amerikansk man i cowboyhatt som kastar något över broräcket ner i floden. Nyfikna stannar vi bilen, går fram och lutar oss över räcket och möts av en märklig syn. Under oss vältrar sig ett trettiotal jättekrokodiler i flodbäddens gyttja i kamp om att fånga det mannen på bron kastar ner, vilket visar sig vara frysta kycklingar. Ett absurt skådespel som får oss att fundera över begreppet ekoturism, som är så förknippat med Costa Rica. Tydligen har inte alla förstått dess egentliga innebörd.

Vi fortsätter norrut och når till sist på dammiga vägar Nicoyahalvön och en välbehövlig avkoppling på den vackra Lagarta Lodge med utsikt över Nosara Beach. För den som letar efter ett lyxigt

men ändå miljöstämplat ställe att njuta tillsammans med sina nära och kära är detta platsen. För de mer äventyrliga är det bara tio minuter ner till Playa Guiones där surfarna håller till.

Under vår resa genom Costa Rica har vi kört från hav till hav genom regnskogar och gigantiska bananplantage, över höga berg till kaffelandet i de centrala delarna för att avsluta på Nicoyahalvön, på gränsen till Nicaragua, innan vi återvänder till huvudstaden San José, där vår resa startade. Där Avenida Central mynnar ut i Plaza de la Cultura ser vi publiken välla ut från en föreställning på Teatro Nacional. Mittemot ligger Gran Hotel Costa Rica, som hade sina glansdagar då president Kennedy räknades till dess gäster. I dag är hotellet upprustad till tänderna av nya ägaren Hilton.

I den vackra hotellarkadens skugga slår vi oss ner för att titta på folk. Jag bläddrar förstrött i en The Tico Times som för ett ögonblick får

mig att känna mig som statist i någon Hemingwayroman.

Pura Vida.

Jörgen Ulvsgård

Resa dit: KLM och Air France trafikerar frekvent sträckan från Stockholm via Amsterdam eller Paris till San José. En rad researrangörer har olika upplägg och paket för Costa Rica.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–San José ca 3 174 kg per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Bästa tid att resa dit: De flesta resenärer till Costa Rica föredrar torrperioden som sträcker sig från december till april. Men även regnperioden är bra då det är grönt.

Språk: Spanska.

Valuta: Colón där 1 000 colónes motsvarar cirka 19 SEK.

Prisnivå: Costa Rica tillhör de länder i Latinamerika med högst prisnivå, men är ändå billigare än Sverige. På bra restauranger och hotell likvärdigt som i Sverige.

Tidskillnad: – 8 timmar.

Läs mer: www.visitcostarica.com/en.

Guide. 9 tips till Costa Rica

BO

1 Selva Bananito Lodge

15 bungalows i tidlös design står på styltor vid kanten av La Amistad nationalpark nära Limón. Här kan du sova med altandörren öppen och lyssna på ljudet av vilda djur. Ägaren Jürgen Stein ärvde regnskogsarealen av sina föräldrar och jobbar i dag hårt för bevarande av biologisk mångfald. Det privata reservatet organiserar ekologiska utbildningsprogram och stöder en vattenförsörjningsstiftelse i Limón. Dessutom arrangeras övernattningsplatser på en plattform i regnskogen. En eko-lodge, som är svår att slå i form av originalitet.

www.selvabananito-lodge.de

2 Hotel Boutique Lagarta Lodge

Djungelturer, dykning, surfning, forsränning och ridning. Det mesta går att göra med utgångspunkt från denna lodge, men för de flesta är det nog de spektakulära poolerna inbäddade i grönskan med en vidunderlig utsikt över Nosaras beach som

lockar mest – och så restaurangens terrass i en oöverträffad solnedgång. Perfekt ställe för en kärlekssemester. Närheten till Guiones beach med surfning av hög klass, restauranger och barer är en tillgång.

Nosara, Guanacaste, Nicoyahalvön
www.lagartalodge.com

3 Volcano Lodge Hotel & Thermal Experience

Den stora behållningen av detta fyrstjärniga hotell är närheten till vulkanen Arenal, samt deras superfina och exotiska thermalanläggning med ett flertal olika pooler inbäddade i grönskan både med eller utan bubblande massage. Pris runt 1000 kronor natten.

La Fortuna, Arenal, San Carlos, Alajuela
www.volcanolodge.com

4 Gran Hotel Costa Rica

San Josés mest klassiska femstjärniga hotell från 1930-talet som idag är nyrenoverat och upprustat av ägaren Hilton. Dyrt, men tjuvigt med en vacker pelararkad som omger hotellet och ett perfekt ställe att ta en kaffe eller lunch. Omkring 2000 kronor natten.

2nd Avenue mellan gatorna 1 & 3, San José

www.hiltonhotels.com

5 El Presidente

Ett prisvärt fyrstjärnigt hotell från 1960-talet som ligger perfekt placerat mitt i den centrala delen av San José.

Av. Central 7, San José,
www.hotel-presidente.com

6 Chayote Lodge

Denna lodge ligger i kafferegionen i det costaricanska centralmassivet på 1 700 meters höjd. Bungalowerna är byggda i en stil som inspirerats av de förvaringsbyggnader av kaffe som använts i mer än hundra år. Lodgen har en utmärkt restaurang och dagsturer härifrån kan omfatta allt från kaffeturer där besökaren kan följa hela kaffeprocessen till vulkan-, eller regnskogsturer.

Llano Bonito 141, Provincia de Alajuela, Naranjo
www.chayotelodge.com

RESTAURANGER OCH KAFÉ

7 Gambas

Detta är San Josés bästa fiskrestaurang och ligger i de trendigaste området Barrio Escalante.

Avenidas 5y7, La Luz 33, San José
www.escalante-online.com/front/restaurantes.php?id=21

8 Chelles Café & Bar

San Josés hundraåriga kaféklassiker är still going strong och håller öppet till fem på morgnarna. Stället är en institution i huvudstaden. ”Jag har gått hit ett par gånger om dagen i tjugofem år, säger Umberto Alfaro som sitter i hörnet vid ett slitet träbord och sippar på sin lokala favoritöl, Imperial. På morgonen dricker jag kaffe och läser Diario Extra och på eftermiddagen tar jag min öl.”

Calle 9, San José Province, San José

9 Restautant La Luna

Ligger vid Playa Pelada i Guanacaste på Nicoyahalvön. Oavsett om du bor på exklusiva Lagarta Lodge, eller något enkelt surfhotell vid Playa Guiones så är det hit du ska styra stegen för frukost, lunch, cocktail eller middag. Stämningen på kvällen är magisk, likaså maten som går i en mix av medelhavsstil i karibisk tappning. Här samlas alla som bor längs stränderna runtomkring. Guanacaste, Nicoya, Costa Rica

Världens största samling småflaskor

SÖNDAG 26 JANUARI 2020

**Det började med en liten pojkes -
fascination för små flaskor och slutade
med en vuxen mans dröm om ett
miniatyrflaskmuseum som gick i
uppfyllelse. The Mini Bottle Gallery i
Oslo liknar inget annat.**

Det tog norrmannen Christian Ringnes 42
år att samla ihop 53 000 miniatyrflaskor

som nu fyller tre plan på The Mini Bottle Gallery i Oslo.

Fascinationen för små flaskor började när han var sju år gammal och fick en tom miniatyrflaska Gordons Dry Gin av sin pappa. Eftersom hans far var affärsresenär kom han hem med många flaskor från sina resor som sonen fick.

Christian fortsatte att samla och när han senare gifte sig tog han med tusentals flaskor till parets gemensamma bostad. Men när en hylla vid ett tillfälle rasade från väggen och det låg glassplitter överallt sa frun ifrån. Flaskorna packades ner i lådor.

Men Christian närde en dröm om att en dag ställa ut sina käraste ägodelar. Han hittade en lokal i centrala Oslo och ägnade fyra år att fixa i ordning den. I maj 2003 slog The Mini Bottle Gallery upp sina dörrar.

Här kan man lätt slå ihjäl ett par timmar och fascineras av flaskor fyllda med frukt och bär, maskar och möss, för att nämna några. För den törstige finns även en ”minibar” där man kan ta sig ett glas. Och självklart finns Christians allra första flaskor kvar som kan beskådas i en monter.

Colette van Luik

The Mini Bottle Gallery.

Var: Centrala Oslo.

Adress: Kirkegata 10.

Entré: Vuxna 85 norska kronor, barn 35 norska kronor.

Hemsida: *minibottle-gallery.com*.

Övrig info: Bara öppet lördagar och söndagar, från klockan 12.00 till 16.00.

”Så kan Sverige skärpa kampen mot antisemitismen”

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

DN. DEBATT 20200127

Kampen mot antisemitism är av största vikt, särskilt för alla som önskar fred i Israel och Palestina. Men antisemitismen är alltför komplex och föränderlig för att enkelt låta sig sammanfattas. Därför bör Sverige gå

längre och på eget bevåg introducera ytterligare definitioner för att skärpa kampen mot antisemitismen, skriver Ulf Bjereld och Thomas Hammarberg.

International holocaust remembrance alliance (IHRA) grundades år 1998 av Göran Persson som ett initiativ för att minnas Förintelsens offer. År 2016 tog IHRA fram en arbetsdefinition av antisemitism, med en påföljande lista på elva exempel som ”kan tjäna som illustrationer för att vägleda IHRA i dess arbete”.

Definitionen är övergripande och kan visserligen kritiseras för att vara alltför oprecis, men tjänar ändå som en plattform för ett fortsatt arbete mot antisemitism. En preliminär gemensam problembeskrivning av antisemitismen har redan börjat ta form i och med den anslutning till IHRA:s definition som

markerats från flera länder. Statsminister Stefan Löfven skriver (21/1) i den israeliska tidningen Yedioth Aharonot att den svenska regeringen nu ställer sig bakom inte bara IHRA:s definition utan också den påföljande lista med exempel som presenteras i samma dokument. Ett par av dessa exempel på antisemitism har i nuvarande formulering väckt följdfrågor. En sådan handlar om kritik mot israeliska myndigheter, till exempel i fråga om ockupationspolitiken. Sådan kritik kan förstås inte i sig betecknas som antisemitisk. De exempel som berör Israel kräver en utvecklad förståelse för dynamiken mellan antisemitism, staten Israel samt människor med judisk bakgrund eller tro. De berörda exemplen, såsom att det kan vara antisemitism att rikta kritik mot Israels politik utan att kritisera även andra

länder på motsvarande sätt, har i andra sammanhang lästs som munkavlar på kritiken mot de brott mot palestiniernas mänskliga rättigheter som israeliska regeringar har begått under många decennier.

Men IHRA:s punkter om Israel är inte självständiga definitioner av antisemitism utan måste ställas i relation till IHRA:s huvudsakliga definition: Huruvida uttalandena görs utifrån en viss uppfattning om judar i allmänhet. En skarp åtskillnad måste göras mellan oacceptabelt hat mot judar och en legitim kritik mot staten Israel. Exemplens syfte är inte att peka ut och tysta kritik mot staten Israel, utan att motverka att denna stat görs till slagträ mot judar. En så viktig fråga som kamp mot antisemitism får heller inte beslaggas av krafter vars enda syfte är att främja en olaglig

ockupationspolitik. Israel utgör en livsviktig tillflyktsort för judar som under lång tid flytt antisemitismen i främst Europa och Mellanöstern. Ingenting som Israels olika regeringar tagit sig för genom åren kan utradera själva statens rätt att existera. Likaså har Israel samma rätt till nationell säkerhet som Palestina har till nationellt självbestämmande. Folkrätt och mänskliga rättigheter gäller för båda stater, men bryts i dagsläget också av båda staterna.

Kampen mot antisemitism är av största vikt för alla demokrater, men särskilt för alla som önskar fred i Israel och Palestina. Men antisemitismen är alltför komplex och föränderlig för att enkelt låta sig sammanfattas. Därför bör Sverige gå längre och på eget bevåg introducera ytterligare definitioner som kan bidra till att skärpa kampen mot antisemitism i dag:

1 Antisemitism kan vara politiska ställningstaganden eller en retorik som inte tar hänsyn till Europas historiska skuld till judarna, eller en likgiltighet inför om judar skadas, just i kraft av deras judiska tillhörighet, av dessa ställningstaganden. Utbredd likgiltighet inför en utsatt grupps situation kan vara minst lika förödande som aktivt hat hos några få.

2 Antisemitism kan visa sig i tolerans för och samarbete med öppna antisemiter, särskilt i kombination med en intolerans mot och vägran att samarbeta med dem som försöker att lyfta frågor om antisemitism. Detta är särskilt viktigt att komma ihåg inom de rörelser som i solidaritet med Palestina protesterar mot Israels brott mot folkrätten.

3 Antisemitism kan vara en process där judar ömsom skiljs från en tänkt

”världsjudendom”, ömsom förknippas med den, på ett sådant sätt att det görs legitimt att avkräva dem ständiga ställningstaganden om lojalitet som aldrig hade avkrävts andra jämförbara grupper. Exempelvis om nationstillhörighet, Israels agerande, att skriva under på sekulära kulturella värden etcetera. Här kan man skönja spår av ett mycket gammalt kristet idéarv i västerlandet, om att just judar måste förmås att välja mellan ”ont” och ”gott”.

4 Genom kraften i sociala medier kan hatet bli mer subtilt utan att tappa i effektivitet. Antisemitisk aktivism på nätet kan vara så enkel som att peka ut någon som jude genom koder såsom tre parenteser runt namn som påstås ha judiska kopplingar. En sådan uthängning skapar en fientlig situation i onlinemiljön för enskilda människor. Antisemitism i vår

medialiserade tid kan till och med vara helt igenom opersonlig. Då visar den sig i intensiteten på mediedreven eller i kvantiteten elaka kommentarer som drabbar enskilda personer som uppfattas som judiska, fastän ingen enskild kommentar kan utpekas som antisemitisk. 5 Antisemitism måste slutligen förstås inte bara som uppkomna attityder hos en enskild, extrem individ. Det finns en fara med metaforer om antisemitism såsom enbart ett irrationellt hat, ett tankegift eller en sjukdom att rensa ut genom exempelvis utbildning. Det skapar intrycket att antisemitism är en främmande, radikal ideologi som utifrån angriper en annars frisk samhällskropp. Men antisemitismen har existerat genom hela västerlandets historia. Förföljelser av judar är väldokumenterade sedan romarriket och framåt. Att beskriva detta

som något annat än ett inneboende problem vore att implicit friskriva sig från den roll som antisemitismen spelat i västerlandets historia.

Med dessa punkter i åtanke bör det också konstateras att dessa frågor även måste hanteras aktivt, så att regeringens senaste utspel, fastän välkommet, inte reduceras till en papperstiger. Om man inte arbetar fortlöpande och självkritiskt med frågor av denna natur så spelar det i slutänden mindre roll vilka dokument som har undertecknats.

Ulf Bjereld, förbundsordförande, Socialdemokrater för tro och solidaritet

Thomas Hammarberg, styrelseledamot, Socialdemokrater för tro och solidaritet

Mykola, 93, var med om att befria Auschwitz

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

Han har sett Förintelsen med egna ögon.

Mykola Kurylenko, som var med och befriade koncentrationslägret Auschwitz, kan än i dag återkalla - fasorna: tystnaden, kylan, smutsen, likhögarna, stanken.

– De hade hamnat i ett verkligt helvete på jorden, säger han.

När Mykola Kurylenko och hans kamrater nådde fram till koncentrationslägret Auschwitz och passerade skylten "Arbeit Macht Frei" såg de utmärglade varelser i randiga dräkter komma fram ur dimman. – Det var en fruktansvärd syn. De såg inte ut som människor, de bestod bara av skinn och ben, det var levande skelett som kom springande. Några av dem skrek: "Döda dem, döda dem alla!", och de kastade stenar på de fångar som de tyska SS-officerarna hade avdelat som lägervakter. Det var den 27 januari 1945 som den då 18-åriga Mykola, menig soldat i den sovjetiska 60:e armén vid den 1:a ukrainska fronten, kom fram till det nästan övergivna tyska dödslägret Auschwitz.

I dag har Mykola Trochymovytj Kurylenko hunnit fylla 93 år och är förmodligen en av de få ännu levande befriarna av Auschwitz.

Men hans huvud är skarpt som på en ung pojke, och utan att komma av sig underhåller han med soldatsånger från fronten eller långa, känslösamma dikter. Även hans minnesbilder av kriget, 75 år efter att det tog slut, är kristallklara.

Han visste att nazisterna var grymma och hade spärrat in mängder av människor i läger. Polska motståndsmän, sovjetiska krigsfångar, judar. Han hade själv upplevt den tyska terrorn. Mykola vara bara 14 år midsommaren 1941 när Hitler bröt sin vänskapspakt med Stalin och anföll Sovjetunionen.

När hans hemby nära Bila Tserkva i centrala Ukraina ockuperades, blev summariska avrättningar och plundring vardag. Mykolas far Trochym anslöt sig till partisanerna i motståndskampen mot de tyska ockupanterna.

– Men ingen av oss hade hört talas om några förintelseläger, att de ägnade sig åt massutrotning, så det vi såg den här dagen var verkligen omskakande, säger Mykola och ställer ner tekokaren på soffbordet. Han kan fortfarande återkalla fasorna i Auschwitz: tystnaden, kylan, smutsen, likhögarna, stanken.

Att antisemitismen var en av nazisternas starkaste drivkrafter var han inte omedveten om. Och att judar svävade i ständig fara. I september 1941 hade nazisterna samlat ihop större delen av Kievs 50 000 judar, fört dem till Babij Jar, en ravin i utkanten av staden, och mördat de flesta av dem.

En dag, efter att familjen hade flyttat till Kiev, blev han vittne till den tunna linjen mellan liv och död. Han och pappan stod framför Kievs operahus på

Volodymyrskagatan när de stoppades av några tyska Gestapomän.

”Jude?”, frågade de honom.

– Jag frågade; ”pappa vad gör de?”, men han sade att jag skulle gå undan. De drog iväg med honom någonstans. Efter en stund kom han tillbaka, frisläppt.

Efteråt berättade pappan att tyskarna kontrollerat om han var omskuren, vilket han inte var.

Alltså inte jude. Alltså fick han leva.

Kriget vände efter stora tyska förluster i Stalingrad, och tyskarna pressades tillbaka. På senhösten 1943 befriades Kiev med omnejd av den sovjetiska armén.

I mars 1944 inkallades Mykola i Röda armén. Han var 17 år.

– Jag fick hundra timmars vapenutbildning, och sedan var jag med i kriget, hela vägen till Prag i april 1945, och freden den 9 maj. Först tjänstgjorde jag

som chaufför, och senare i en spaningsgrupp i artilleriet. Han bor i dag i en tvårummare tillsammans med sin fru Jekaterina i ett typiskt sovjetiskt höghusområde på Dnjeprs vänstra strand i Ukrainas huvudstad Kiev. Fram till pensioneringen arbetade han som maskinist i Kievs tunnelbana.

Medan Mykola slår sig ned för att berätta sina krigsminnen dukar Jekaterina fram kaffe, kex och konfekt på soffbordet. I dag måndag har det gått exakt 75 år sedan den dagen, som har kallats "Auschwitz befrielse". Endast 7 000–8 000 svårt medtagna fångar var ännu i livet i lägerkomplexet – baslägret Auschwitz, utrotningslägret Birkenau och lägret Monowitz – och kunde hälsa de sovjetiska soldaterna som befriare.

De var den sista spillran av de drygt 1,1 miljon människor som de tyska nazisterna hann mörda i Auschwitz under åren 1940–1945. Av dem var drygt 90 procent judar. En av de överlevande fångarna, Primo Levi från Italien, beskrev sina intryck från de sista dagarna i Auschwitz i sin bok "Är detta en människa?":

"Lägret, som nyss dött, befann sig redan i upplösning. Det fanns inget vatten längre och ingen elektricitet, trasiga fönster stod och slog...de sjuka som alls kunde gå släpade sig trashöljda, orkeslösa och skelettlika fram över den hårdfrusna marken, i alla riktningar, det var som en invasion av maskar... de hade inte längre kontroll över sina tarmar, varför de sölat ned överallt och förorenat den dyrbara snön, numera den enda vattenkällan för hela lägret".

De tyska bödlarna var vid det laget borta, de hade flytt för mer än en vecka sedan. Lägret var nästan helt evakuerat. Större delen av de ännu levande fångarna – nära 60 000 – hade enligt Hitlers önskan tvingats ut på dödsmarscher västerut. Till Buchenwald, Mauthausen, Bergen-Belsen, Sachsenhausen, Ravensbrück och andra koncentrationsläger i Tyskland.

De sista veckorna före Röda arméns ankomst hade tyskarna skjutit ihjäl tusentals fångar.

I slutstriden om Auschwitz stupade över 230 sovjetiska soldater. Innan tyskarna flydde hade SS-chefen Heinrich Himmler gett order om att förstöra alla spår efter judeutrotningen för att dölja de nazistiska brotten. Det lyckades inte, även om de flesta gaskamrarna och krematorierna sprängdes i luften.

Bland det första som de sovjetiska soldaterna hittade var kvarlevorna efter 600 judiska fångar som mördats av SS-soldaterna innan dessa lämnade Auschwitz.

– De fångar vi mötte hade genomlevt en sådan skräck som man bara kan föreställa sig i helvetet, säger Mykola.

– Det sägs att det finns både ett paradiset och ett helvete på jorden, men de hade hamnat i ett verkligt helvete. Så vad kan man säga? Att i helvetet är det djävlar som styr, och änglar i paradiset. Och fascisterna var djävlar som skapade ett sådant helvete för folket, de ville förvandla människorna till slavar, till boskap. Mykola stannade några få timmar i Auschwitz. Därefter fortsatte hans förband vidare i riktning mot Oder (och senare Berlin), efter de retirerande tyskarna.

– Jag var i ett underrättelseförband, och många av mina kamrater stupade, berättar Mykola.

Han tror att det som räddade hans liv var att de sovjetiska styrkorna fick information om att tyskarna skulle ha minerat Kraków. Just det är en historiskt omstridd uppgift, men det fick till följd att anfallet fördröjdes något. Vilket betydde att Mykola inte deltog i Krakóws befrielse. I stället fortsatte framryckningen mot Tyskland. Och den 27 januari nådde Mykolas militärstyrka Auschwitz, fem mil längre västerut.

Soldater av olika nationalitet – ryssar, ukrainare, polacker eller andra – som stred i Röda armén och som under enorma offer befriade östra och centrala Europa från den tyska nationalsocialismen var inte enbart befriare. De slogs samtidigt för att expandera Stalins sovjetiska kommunism.

Efter krigsslutet hamnade en stor del av Europa under ny ockupation som kom att vara i 45 år. Länder som varit självständiga före andra världskriget hamnade under sovjetisk kontroll. Några, som de tre baltiska staterna, inkorporerades helt av Sovjet. Länder som Polen, Tjeckoslovakien och Ungern fick leva kvar som stater, men blev helt underordnade Moskva. Ända tills kommunismens fall 1989–1990. När jag tar upp den paradoxen med Mykola, att en diktatur ersattes av en annan, nickar han åt min fråga, men markerar att den är komplicerad. Som dekorerad hjälte från Det Stora Fosterländska Kriget – ett heligförklarat begrepp i dagens Ryssland – fastslår han: – Det var den sovjetiska krigsmakten, den Röda armén, som växte i styrka under krigets gång och som krossade fascismen.

Men stoltheten över segern mot ”fascismen” – som den tyska nazismen inte helt korrekt kallas i sovjetiskt språkbruk – hindrar inte att han samtidigt är en ukrainsk patriot, och han brister ut i en sång om sitt land.

– Ukraina var en stormakt, hade kärnvapen och var medlem i FN. Men vi gav bort våra kärnvapen, vår krigsmakt och alla våra rikedomar. Landet plundrades, vi fick miljardärer, medan andra tvingades att leta efter mat i soptunnor.

Men han är öppen med sin kluvenhet. Å ena sidan uttrycker han sig ogillande om ukrainska nationalister. Å andra sidan anser han att det som Ryssland har gjort med Krim och Donbass var ”mycket dåligt”.

– Det är illa att de ger vapen till dem i öster, vi är ju alla ukrainare, även om en

del anser sig vara ryssar och talar ryska. Var och en som har fötts och lever i Ukraina, det må vara en polack, tatar eller ryss, är ukrainare.

Att Ryssland annekterade Krim beror enligt Mykola på att Putin behöver halvön som en militär bas.

– Krim lämnar de inte tillbaka.

Att det var två diktaturer som stod mot varandra fick Mykolas äldre bror Ilko känna av in på bara skinnet.

I början av den tyska ockupationen hade Ilko gripits av nazisterna och försvunnit. När Mykola och hans förband närmade sig Auschwitz i januari 1945 hade han ingen aning om broderns öde. Allt han visste var att han förts bort av tyskarna.

Hade hans bror tvångsrekryterats till Wehrmacht, den tyska armén? Eller hade han spärrats in i något av de tyska koncentrations- eller arbetslägren?

– Men när jag tittade efter om min bror fanns bland de utmärglade och sjuka fångarna var han inte där. Det visade sig senare, när han kom hem efter freden, att han hade utfört tvångsarbete vid en fabrik i Tyskland.

När Ilko släpptes fri blev han straffad på nytt, men nu av sitt eget land. Liksom hundratusentals andra sovjetmedborgare som hamnat i tysk fångenskap stämplades han av Sovjetunionens regim som landsförrädare och folkfiende. Allt i enlighet med Stalins beryktade ”Order No. 270”, från augusti 1941, som beordrade all personal i Röda armén att slåss till sista man – de som kapitulerade skulle bestraffas strängt.

När brodern återvände hem sattes han i nytt tvångsarbete, i de skadade kolgruvorna i Donbass. Han rymde, men

blev snart infångad. Straffet blev tre år i en straffkoloni i Sibirien.

Denna smärtsamma episod i familjens historia ser Mykola som ett exempel på att ingenting med kriget var entydigt. Till exempel Molotov-Ribbentrop-pakten, som Stalin hade slutit med Hitler den 23 augusti 1939. En vecka senare, den 1 september, utbröt andra världskriget med att Tyskland först anföll Polen, och Sovjetunionen invaderade den 17 september.

Mykola försvarar pakten med att Stalin inte hade något egentligt val.

– Stalin blev rädd helt enkelt. Han visste att fascisterna förr eller senare skulle anfalla. Vi hade ingenting, inga stridsvagnar, inga flygplan. Att stå emot det tungt rustade Tyskland skulle inte ha gått i det läget.

Men fanns det inget fel med pakten mellan Sovjet och Tyskland?

– Jo, Stalin gjorde ett grovt politiskt misstag: att anfalla Finland hösten 1939.

Det var absolut fel. Vad hade vi där att göra? Finländarna förmådde att försvara sig, medan våra soldater frös ihjäl.

Michael Winiarski

Fakta. Förintelsen

Omkring 50 miljoner människor dog under andra världskriget, ungefär sex miljoner av dem var europeiska judar som mördades av de tyska nazisterna.

Av de sex miljoner judar som mördades, dog närmare hälften i de stora lägren och gettona.

Andra dödades under transport, i mindre läger eller genom direkta avrättningar.

Tre miljoner judar dog i Polen. 1,1 miljon i Sovjetunionen och 569 000 i Ungern. Även i Rumänien, Litauen, Tyskland och Nederländerna mördades många judar.

Utöver judarna mördades omkring 4–5 miljoner romer, krigsfångar, politiska fångar, och andra.

Källor: Forum för levande historia och NE

Hur gick det till? Putin och Polen i strid om historien

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

Striden om historieskrivningen kring andra världskriget har varit i full gång mellan Ryssland och Polen i samband med 75-årsdagen av det tyska dödslägret Auschwitz befrielse den 27 januari.

1 Vad gäller tvisten?

Från ryskt håll framhålls att det främst var Sovjetunionen som i en hjältemodig kamp

besegrade Nazityskland. Det förnekas inte från polsk sida, men man hävdar att Moskva samverkade med Berlin så att andra världskriget bröt ut, och gjorde sig skyldigt till otaliga krigsförbrytelser mot polacker.

För sin del hävdar den ryske presidenten Vladimir Putin att Polen var medskyldigt till krigsutbrottet genom att delta i styckningen av Tjeckoslovakien efter Münchenavtalet 1938. Han påminner också om den utbredda polska antisemitismen.

2 Var då Sovjetunionen befriare eller ockupant?

Först ockupant, sedan befriare, sedan ockupant igen. I krigets inledning i september 1939 delade Sovjet och Tyskland i största sämja upp Europa i två intressesfärer. De styckade upp Polen i två

hälfter och mördade på var sitt håll stora delar av den polska politiska och kulturella eliten. Under andra världskrigets två första år ockuperade alltså Sovjet halva Polen, de tre baltiska länderna Estland, Lettland och Litauen samt en del av Finland.

3 Men var inte Sovjet det land som axlade den tyngsta bördan i kampen för att befria världen från Nazityskland?

Jo, och såväl Polen som Sovjet var offer för nazismens planer på att utrota alla judar och förslava den övriga befolkningen i öst. Men det var först efter att Hitler midsommaren 1941 bröt sin vänskapspakt med Stalin och gick till storanfall som Moskva bytte sida och anslöt sig till den antinazistiska alliansen.

Efter enorma mänskliga offer – med stort materiellt och tekniskt stöd från väst – kunde de tyska angriparna slås tillbaka,

och den sovjetiska Röda armén intog Berlin i maj 1945.

4 Vad hände efter den tyska kapitulationen?

Sovjet blev på nytt ockupant. Under framryckningen hade Röda arméns soldater gjort sig skyldiga till massvåldtäkter, på upp till två miljoner tyska och polska kvinnor och flickor. I kraft av sin militära kontroll över östra och centrala Europa och med stöd av Moskvatrogna kommunister etablerade Sovjet ett nytt terrorvälde och förvandlade Polen, Ungern, Östtyskland, Tjeckoslovakien med flera länder till lydstat.

Michael Winiarski

Katrine Marçal: Boris Johnson kan prägla Storbritannien lika mycket som Thatcher gjort

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

London. På fredag lämnar Storbritannien EU. Boris Johnson är politiskt starkare än någon brittisk premiärminister varit på decennier. De flesta bedömare tror just nu att han kommer att regera i minst tio år. Och Boris Johnson är ingen vanlig populist. Det finns ingen Thatcherism kvar i det konservativa partiets kropp”, deklarerar Fraser Nelson sittandes i skjortärmarna i det ekpaneltäckta styrelserummet. Han är chefredaktör för magasinet The Spectator, en konservativ publikation vars mest kända tidigare chefredaktör heter Boris Johnson. Den nuvarande premiärministerns skrivbord står fortfarande där uppe. Men jag ber inte om att få se det. När Boris Johnson var chefredaktör kallades The Spectator ofta för The Sextator: skandalösa affärer och

spritdränkta luncher. Det hela kulminerade när två av tidningens journalister skrev en satirisk pjäs om alltihopa. Den porträtterade chefredaktör Boris Johnson som en sexgalen överklassclown med ett porträtt av Margaret Thatcher på kontoret. Porträttet gick att fälla ut från väggen och kunde därmed förvandlas till säng att förföra damerna på.

Det hela var naturligtvis påhittat. Men, som det heter, ”inspirerat av verkliga händelser”. Pjäsen gick för fulla hus i London och de två författarna fick faktiskt inte sparken från The Spectator. Vilket säger något om Boris Johnson som chef. Men också något om hur anklagelser om promiskuöst leverne är något som fortfarande kan öka en mans status. Samtidigt som de naturligtvis hade varit förödande för en kvinna.

Dagens The Spectator är ingen Sextator. Men Boris Johnson sitter fortfarande i väggarna ideologiskt. Det känns därför som en bra plats att börja på. Om man som jag letar svar på den stora frågan i brittisk politik: vad vill egentligen Boris Johnson?

Just nu verkar de flesta bedömare utgå från att Boris Johnson kommer att vara premiärminister i minst tio år.

Labourpartiet gjorde sitt sämsta val sedan 1930-talet. Det finns ingen som kan utmana Boris Johnson. Sköter han sina kort rätt kommer han sitta i 15 år utan större ansträngning och ha möjlighet att prägla Storbritannien lika fundamentalt som Margaret Thatcher gjorde.

Men vilken typ av konservativ politiker är Boris Johnson egentligen? Om det finns en ”borisism” är den svår att definiera. Det är kanske lättare att börja med vad det

konservativa partiet under Boris Johnson inte längre är.

– Alla de i partiet som brydde sig om skattesänkningar bryr sig i dag bara om brexit, säger chefredaktören på Spectator, Fraser Nelson. Det gör att Boris inte kommer att behöva sänka skatten. Folk är nöjda ändå.

Och eftersom Fraser Nelson råkar ha koll på svensk politik (hans hustru kommer från Sverige) fortsätter han:

– Boris Johnsons regering kommer inte att göra en Fredrik Reinfeldt. Här finns ingen ambition om stora skattesänkningar.

Några hundra meter från The Spectators redaktion på Old Queen Street ligger det brittiska finansdepartementet. Det är en jättelik sak som vetter mot Saint James Park. Under marken ligger bunkrarna där Winston Churchill vandrade av och an under andra världskriget. Och härifrån

finansdepartementet mumlas det nu i viss frustration.

Boris Johnsons regering verkar nämligen inte bry sig om det som vi i Sverige kallar för ”stabila statsfinanser”. Boris Johnsons regering vill kasta rekordstora summor in i det brittiska statliga sjukvårdssystemet, rusta upp landets infrastruktur och investera stort i norra England. Folk på finansdepartementet är oroade.

Och konfunderade.

Finansminister Sajid Javid lyckades i höstas sätta käppar i hjulet för premiärministerns planer att ändra budgetreglerna. Men de flesta i det konservativa partiet verkar inte bry sig om det där med budgetbalans. Och det är förstås en stor ideologisk förändring för ett högerparti.

– Att ena Storbritannien igen efter de uppslitande brexitstriderna är otroligt

mycket viktigare än de brittiska underskotten, säger Fraser Nelson med eftertryck.

Storbritannien ska med andra ord köpa sig ur effekterna av de uppslitande brexitstriderna. Land ska med pengar enas. En av Boris Johnsons bärande ideologiska principer är att han vill att folk ska vara glada. Därför har han också varit en politiker som under hela sin karriär har gått dit den politiska vinden har blåst. När Boris Johnson var borgmästare i London var han urtypen för den urbana, moderna konservatismen. Pratade om miljö, frihandel och värdet av mångkultur. När vinden vände blev han affischpojke för brexit.

– Vad det handlar om är att Boris Johnson precis som många andra har insett att ohämmad globalisering är fantastiskt för de välutbildade klasserna. Men

arbetarklassen gynnas inte på samma sätt. Och det håller inte i längden, säger Fraser Nelson.

– Du måste hitta ett sätt att kombinera en öppen ekonomi med att samhället faktiskt håller ihop.

Boris Johnsons problem är att det inte finns någon vind att följa längre. Han har vunnit. Det är plötsligt han som bestämmer vart vinden ska blåsa. Han är fri att göra nästan vad han vill. Så vart går han? Ja, det finns förstås ett antal grundläggande politiska faktorer att ta hänsyn till.

– Den brittiska staten kommer att växa, konstaterar Joseph Owen från Institute of Government. Redan i vår kommer du att ha nästan 30 000 tjänstemän som jobbar med brexit och det kommer att fortsätta öka.

Vad skilsmässan från EU i praktiken innebär är att många politikområden som i dag sköts från Bryssel kommer att flytta hem till London.

– Så fort du lämnar EU står du inför en rad gigantiska policyfrågor. Vilken ska Storbritanniens relation till EU vara? Hur ska vår globala handelspolitik se ut?

Vilken är vår grundläggande tullsats?

Vilken jordbrukspolitik ska vi föra? Vilken invandringspolitik? Vilken fiskepolitik?

Boris Johnsons regering kommer att behöva fatta beslut gällande allt detta. Och i rekordfart, konstaterar Joseph Owen.

Han verkar genuint orolig för att regeringsmaskineriet helt enkelt inte kommer att hinna med.

När Storbritannien lämnar EU på fredag kommer Boris Johnson att säga att brexit är över. Han kommer undvika att använda ordet under våren. Regeringens politiska

berättelse kommer att vara att skilsmässan är klar och genomförd. Den jättelika förhandling som Storbritannien går in i om handel kommer den brittiska regeringen inte att kalla för en ”brexitförhandling”.

Boris Johnson kommer att säga att förhandlingen med Bryssel är en av flera förhandlingar som Storbritannien nu för med sin omvärld.

– Fast inne på departementen kommer man att vara mer upptagen med brexit än vad man var förra året, konstaterar Joseph Owen.

Boris Johnson vill gå till vänster i den ekonomiska politiken. Inte bara genom stora offentliga investeringar utan även, tror vissa källor i regeringskvarteren, genom att försöka göra något åt den ekonomiska ojämlikheten. Boris Johnsons

nya väljarkoalition innehåller en stor grupp traditionella arbetarklassväljare. Han måste hålla dem på bra humör om han vill behålla dem. Boris Johnson är just nu så populär i sitt eget parti att han skulle kunna komma undan med en ordentlig skattehöjning. Eller en ny fastighetsskatt. Boris Johnson verkar vilja vara en premiärminister som levererar ekonomiskt till den brittiska arbetarklassen på något sätt. Här kan dock brexit bli ett problem. De nya tullarna med omvärlden riskerar att slå hårdast mot den brittiska industrin.

Och därmed många traditionella arbetarklassjobb.

När det gäller invandringspolitiken verkar de flesta bedömare tro att Boris Johnson kommer att göra det lättare att komma till Storbritannien från resten av världen. Theresa May införde en rad krav på

invandrare som Boris Johnson antagligen kommer att slopa. Du kommer inte att behöva tjäna en viss summa för att få stanna i Storbritannien. Om du kommer från Indien.

Däremot kommer en svensk inte längre att kunna åka över till London och jobba utan några papper. Den fria rörligheten från EU ska försvinna i december. Den brittiska invandringspolitiken kommer att bli mer liberal (för invandrare som inte kommer från Europa) men mindre liberal för europeiska invandrare.

Tror de flesta.

Vad Boris Johnson kommer att stå för i klimatpolitiken är mer oklart. Dagen efter valet i december lovade Boris Johnson i ett stort tal att han skulle göra Storbritannien till "det renaste och grönaste landet på jorden med världens mest ambitiösa miljöprogram".

Frågan är förstås vad det innebär. Boris Johnson är en politiker som gillar att prata.

De konservativa har skrivit in i lagen att Storbritannien ska vara klimatneutralt år 2050 men får ofta kritik för att inte göra tillräckligt för att uppnå sitt eget mål.

– Boris Johnsons miljöengagemang är inte samma som Greta Thunbergs, säger Fraser Nelson.

Boris Johnson är präglad av en väldigt specifikt brittisk konservativ miljö rörelse som går långt tillbaka i tiden. I Storbritannien brukar de som blir argast över plast i naturen eller över att den biologiska mångfalden minskar vara konservativa väljare. Boris Johnsons pappa Stanley Johnson är en känd figur i den här rörelsen. Det konservativa projektet handlar ju om att bevara saker. Detta inbegriper polarisarna.

Och de 125 olika fiskarterna i floden Themsen.

Den här typen av brittiska konservativa engagerar sig ofta mot klimatförändringarna. Men inte på samma sätt som de strejkande skolungdomarna (även om just Boris Johnsons pappa har hyllat Greta Thunberg och hållit tal på rätt vilda protestaktioner). Boris Johnson påstås följa utvecklingen noga i Frankrike. Han vill inte genomföra åtgärder mot klimatförändringarna som kan göra arbetarklassen arg. Inga höjda bensinpriser som leder till problem med stenkastande gula västar på gatorna. Till exempel.

Boris Johnson framställs i internationella medier ofta som en brittisk överklassvariant av Donald Trump. Det stämmer inte. De må bägge varar populister men Boris Johnson ger amnesti

till illegala invandrare samtidigt som Donald Trump jagar dem. Boris Johnson pratar om vikten av ett klimatneutralt Storbritannien samtidigt som Donald Trump hånar Greta Thunberg på Twitter. Boris Johnson har alltid varit en mittenpolitiker. Det var därför som så många var förvånade när han kom ut för brexit 2016. Vad var det egentligen som hände? Det är därför som den stora frågan i brittisk politik just nu är vad han egentligen står för ideologiskt. Men för de som står honom nära politiskt är det hela faktiskt inte så obegripligt.

I alla fall inte nu i efterhand.

– Du vinner fortfarande val i mitten, konstaterar Fraser Nelson.

– Det är bara det att den politiska mitten i dag är något annat. Förr handlade det om att hitta en kompromiss mellan höger och vänster. I dag handlar det om att hitta en

kompromiss mellan globalism och nationalism. Det är det som Boris Johnson har gjort.

Ja, eller så har han bara haft tur, säger jag.

– Det också, säger Fraser Nelson.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

23 juni 2016:

52 procent av briterna röstar för att lämna EU i folkomröstningen. Till följd av resultatet lämnar premiärminister David Cameron sitt jobb och ersätts den 13 juli av dåvarande inrikesministern Theresa May.

8 juni 2017:

May hoppas stärka regeringen inför utträdesförhandlingarna med EU med hjälp av ett nyval. I stället går Konservativa partiet tillbaka och tvingas förlita sig på stöd från nordirländska DUP för att fortsätta regera.

6 juli 2018:

Den brittiska regeringen enas om sin syn på hur man vill samarbeta med EU efter utträdet.

Utrikesminister Boris Johnson gillar inte planen och avgår.

14 november 2018:

Storbritanniens regering säger sig acceptera det utkast till utträdesavtal som tagits fram av brittiska och europeiska förhandlare. Oenigheten är dock stor i parlamentet.

15 januari 2019:

Det brittiska underhuset röstar nej till utträdesavtalet. Ytterligare två nej under våren leder till att Storbritannien beviljas fortsatt förhandlingstid till den 31 oktober, i stället för den 29 mars.

24 juli 2019:

Theresa May avgår och ersätts av Johnson, som vill förhandla om Mays avtal och annars lovar att lämna utan uppgörelse med EU.

17 oktober 2019:

Ett nytt avtal nås mellan Johnsons regering och EU. Johnson tvingas två dagar senare ändå be om förlängd förhandlingstid i tre månader till, eftersom parlamentet inte vill rösta igenom avtalet omedelbart.

12 december 2019:

Konservativa partiet vinner stort i det nyval som utlysts och ger Johnson förstärkt majoritet för sitt utträdesavtal, som godkänns av underhuset den 20 december.

29 januari 2020:

EU-parlamentet röstar om att godkänna utträdesavtalet.

31 januari 2020:

Storbritannien lämnar EU klockan 23.00, brittisk tid.

TT

Viruset långa inkubationstid ökar riskerna för spridning

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

Personer som bär på det nya coronaviruset kan vara symtomfria i upp till 14 dagar men ändå smitta, enligt Kinas hälsominister Ma Xiaowei. Det ökar riskerna för att viruset fortsätter att sprida sig snabbt. Läget är kritiskt och allt större delar av Kina stängs av för att begränsa spridningen. Peking.

Mycket kunskap saknas ännu om det nya coronaviruset. Men på ett sätt skiljer det sig från Sars, konstaterade Kinas hälsominister Ma Xiaowei vid en presskonferens på söndagen. Viruset kan smitta även under inkubationstiden, den period då en person är smittad men ännu inte visar några symtom. Det gjorde inte sars. Ma Xiaowei uppger att inkubationstiden för det nya viruset kan vara upp till 14 dagar, vilket ökar risken för snabb spridning.

– Överförbarheten har ökat och utbrottet har kommit till ett allvarligt, komplicerat läge, sade han vid en fullpackad presskonferens där alla journalister fick ta tempen innan de släpptes in. Enligt Ma Xiaowei tyder den senaste informationen på att utbrottet kan fortsätta att växa.

– Men jag hoppas att våra åtgärder med begränsat resande i många provinser kommer att göra skillnad, sade han.

En annan skillnad jämfört med sars är att det nya viruset snabbare började sprida sig mellan människor. Med sars dröjde det tre månader, med det nya viruset bara en - månad, enligt George Fu, som är chef för Kinas sjukdomsbekämpningsmyndighet och svarade på frågor efter presskonferensen.

Ökningen av antalet smittade fortsätter att stiga snabbt. På söndagen var antalet uppe i över 2 000, antalet döda var 56. Av de avlidna är de flesta äldre eller personer som är svaga på grund av någon annan sjukdom. Unga och friska verkar klara viruset bra. Men det kan mutera och bli farligare.

– Vi har ännu inte hittat något bevis på mutation, men vi håller ett nära öga på det, sade Ma Xiaowei.

På söndagen meddelade Kina att man förbjuder försäljning av levande djur i hela landet. Viruset förmodas ha uppstått på en fiskmarknad i Wuhan där även vilda djur säljs. Vilket djur det kom ifrån är ännu okänt, liksom mycket annat om viruset som ger feber, torr hosta och kan ge andningssvårigheter.

Men marknaderna med försäljning av djur som orm, råttor och påfåglar har fått stark kritik i sociala medier sedan utbrottet. Många undrar varför de inte förbjudits tidigare. Även sars tros ha sitt ursprung på en marknad.

Wuhan där viruset uppstod är nu helt avspärrat, liksom flera närliggande städer. Strikta reserestriktioner berör 51 miljoner människor. Samtidigt sade borgmästaren i

Wuhan på söndagen att omkring fem miljoner människor hade hunnit lämna staden innan den isolerades.

Köerna till sjukhusen i Wuhan fortsätter ringla långa, bristen på utrustning och personal är skriande. Nu har över 1 300 läkare och sjuksköterskor ryckt ut från andra delar av landet för att avlasta den utmattade personalen i Wuhan, enligt Ma Xiaowei. Ytterligare 1 000 är på väg. Samtidigt försöker regimen öka tillverkningstakten av både munskydd och skyddskläder för vårdpersonal, enligt Wang Jianping, Kinas vice industriminister. Men det är inte helt enkelt att tillgodose den ökade efterfrågan. I Hubei, där Wuhan är huvudstad, används 100 000 skyddskläder om dagen, men kinesiska tillverkare kan bara tillverka 30 000, konstaterade Wang Jianping.

Hela Kina berörs. Smittan har spridit sig till alla provinser utom Tibet. Tusentals biografier och teatrar har stängt. I Peking förbjuds alla gruppresor och guidade turer.

Även resten av världen höjer beredskapen. Taiwan har förbjudit alla kineser att resa in, utom om de har ett exceptionellt skäl. USA evakuerar medborgare från Wuhan och Hongkong har utlyst högsta nödläge. Listan över länder med bekräftade fall fortsätter att bli längre. Nu har viruset upptäckts i USA, Frankrike, Kanada, Australien, Singapore, Malaysia, Thailand, Vietnam, Japan, Sydkorea och Nepal.

Marianne Björklund

Fakta.

Coronavirus är en virusgrupp som bland annat kan orsaka vanlig förkylning och lunginflammation. Det

finns ett stort antal coronavirus, och så vitt man vet kan minst sju av dem smitta människor. Den lungsjukdom som brutit ut i Kina orsakas av coronaviruset 2019-nCoV. Kinesiska myndigheter har bekräftat att det kan smitta från människa till människa.

Andra kända och allvarliga luftvägssjukdomar som orsakas av olika typer av coronavirus är sars och mers.

Sverige, Norge och Danmark avråder från resor till Hubeiprovinserna med anledning av coronaviruset.

Källa: Folkhälsomyndigheten, WHO, TT

Ny granskning: Kina näst största vapen- tillverkaren

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

En ny uppskattning som freds forskningsinstitutet Sipri gjort visar att Kina antagligen är världens näst största vapentillverkare, efter USA men före Ryssland.

Flera kinesiska företag skulle finnas på tio i topp-listan i världen, om de redovisade sin vapenproduktion offentligt.

Kinas vapenproduktion är svår att överblicka eftersom landet inte redovisar den.

Bristen på öppenhet har gjort att det svenska fredsforskningsinstitutet Sipri, som årligen rankar världens största vapentillverkare, inte kunnat inkludera Kina och de kinesiska företagen i granskning av världens vapenproduktion. I en ny studie som Sipri gjort, efter att ha fått tillgång till mer finansiell information från åren 2015–2017 rörande kinesiska företags vapentillverkning, presenteras dock ”tillförlitliga uppskattningar” av Kinas produktion av vapen.

Studien sorterar in tre kinesiska företag på världens tio i topp-lista för vapenproducenter och de två största är: 1 Aviation Industry Corporation of China (AVIC).

Vapenförsäljningen uppskattas till totalt 20,1 miljarder dollar vilket skulle ranka det som världens sjätte största företag.

2 China North Industries Group Corporation (NORINCO).

Vapenförsäljningen uppskattas till 17,2 miljarder dollar, vilket skulle ge en åttonde plats. Det är i praktiken världens största producent av landbaserade vapensystem. De kinesiska vapentillverkarna är mer specialiserade än de Väst europeiska och ryska och håller sig ofta inom en bransch, skriver Sipri. AVIC tillverkar till exempel flygplan och flygelektronik.

Granskningen, som omfattar fyra företag, pekar mot en total vapenförsäljning på 54,1 miljarder dollar, vilket placerar Kina på andra plats efter USA. Ryssland kommer på tredje plats. Sipri påpekar att siffrorna antagligen är en underskattning av den verkliga produktionen.

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Hemligt möte mellan Spanien och Venezuela oroar Podemos

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

Varför träffades en av Spaniens viktigaste ministrar och Venezuelas vicepresident Delcy Rodríguez i hemlighet i ett flygplan? Det grubblar nu Spaniens politiska orakel över – liksom vänsterradikala Podemos, vänsterkoalitionens minoritetspartner, som tidigare fått finansiellt stöd av Venezuela.

Den spanska transportministern José Luis Ábalos är en upptagen man, och om han tog sig tid förra måndagen att resa till Madrids flygplats Barajas och ägna flera timmar åt samtal med Delcy Rodríguez, en av den venezolanska regimens centralfigurer, så måste han ha haft goda skäl.

Ett möte på spansk mark var uteslutet, eftersom Rodríguez, jämte de övriga i kretsen kring Venezuelas president Nicolás Maduro, är förbjuden att beträda EU:s territorium.

När mötet avslöjades i förra veckan dementerade Ábalos först. Men han medgav sedan att han träffat Delcy Rodríguez – men bara av en händelse då han kom för att hälsa på en annan venezolansk minister som befann sig på samma privatflygplan som vicepresidenten. Denna förklaring har inte

vunnit många anhängare, och i Podemos-partiet, där man vet att Ábalos inte hör till vännerna, oroar man sig.

Luca Constantini på nättidningen Vox Populi, den journalist som har bäst kontakter i Podemos ledarskikt, rapporterar på söndagen att Podemos partiledare Pablo Iglesias inte underrättats om mötet på planet. Enligt Vox Populi tror man hos Podemos att Ábalos bett Delcy Rodríguez om uppgifter kring tidigare finansiering av Podemos från Venezuela. Podemos är sårbart för sådana uppgifter, eftersom partiet flera gånger tidigare ertappats med att ha tagit emot miljoner euro från Caracas-regimen. Enligt dessa källor befارar Podemos att Ábalos och premiärminister Pedro Sánchez letar efter smuts som kan kastas mot Podemos, dels som tillhygge för att parera vänsterpartiets krav på radikala reformer, dels som alibi

för att spränga koalitionen när det passar socialistpartiet.

Ábalos är en av den socialistiske premiärministern Pedro Sánchez mest betrodda medarbetare – skollärare, exkommunist, son till en tjurfäktare och ärrad lokalpolitiker från Valencia.

Han är en slug fixare som gärna verkar i kulissernas halvdunkel.

Delcy Rodríguez försvann från den venezolanska regimens elitskikt 2006, då hon kallade president Hugo Chávez för ”dumbom”, men efter Chávez död 2013 avancerade hon hastigt.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Republikanska senatorer har skäl att frukta Trump

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

Analys

Washington. Republikanska senatorer bör vara rädda för Trump. Det bekräftar den inspelning som Lev Parnas vaskat fram, där presidenten kräver förra Kiev-ambassadören Marie Yovanovitchs avgång.

Republikanska senatorer blev mycket upprörda i fredags kväll. Det var mot slutet

av demokraten Adam Schiffs tre dygn långa motivering till varför Donald Trump måste avsättas från Vita huset i förtid. Kongressledamoten Schiff refererade till en nyhet från tv-kanalen CBS. Enligt denna rapport skulle Trump ha låtit hota republikanska senatorer som överväger att rösta mot honom i rättegången. Gör ni det kommer era huvuden att hamna på en pik, ett spett, ska Trump ha meddelat senatorerna via omvägar.

När Schiff återgav nyheten i kammaren, med försäkran om att han inte visste om den var sann, protesterade republikaner. Efteråt kände sig flera manade att dementera utsagan: jag har inte hört att mitt huvud skulle hamna på ett spett om jag röstar för att avsätta Trump, förklarade senatorer för reportrar.

Som högt uppsatt politiker måste det vara obekvämt att få sin integritet ifrågasatt

inför påslagna tv-kameror. Det är klart att ingen folkvald person vill framstå som så ryggradslös att hon eller han endast agerar utifrån rädsla för Donald Trump.

Men det räcker med att lyssna på inspelningen som Lev Parnas vaskat fram från en middag med Trump för att inse att man bör vara rädd för presidenten. Under konversationen säger Parnas, en assistent till Trumpadvokaten Rudy Giuliani, att den dåvarande amerikanska ambassadören i Kiev, Marie Yovanovitch, springer runt och snackar skit om Trump. Presidenten svarar blixtnabbt: "Gör er av med henne! Få bort henne i morgon. Jag bryr mig inte. Få bort henne i morgon. Bort med henne. Okej? Få det gjort." Mycket har sagts och skrivits om Trumps mobbarfasoner. Men Parnas inspelning fångar den maffiabossmentalitet som tidigare FBI-ordföranden James Comey

beskrev i sin bok efter att ha dinerat med Trump i Vita huset.

Det faktum att man inte vet om Trump skämtar eller menar blodigt allvar. Är det en gest eller en order från USA:s överbefälhavare vi tar del av? Det primitiva i reaktionen, nyckfullheten, är isande. Trump låter som ett rovdjur som plötsligt känner sig angripet. "Bort med henne." Ingen runt bordet verkar veta hur de ska reagera.

Vid ett tillfälle i veckan bad Adam Schiff senatorerna att försöka sätta sig i Marie Yovanovitchs position. Tänk att först vara utsatt för en grym smutskastningskampanj och sedan få sin Kafkaliknande upplevelse bekräftad i ett manus från Vita huset, där Trump "i ett perfekt telefonsamtal" avfärdar en som dåliga nyheter i ett förtroligt samtal med en utländsk ledare.

– Låt mig säga er något, sade Schiff till senatorerna. Nästa gång kan det lika gärna vara ni. Tror ni för ett ögonblick att någon av er, helt oavsett er relation, hur nära ni står den här presidenten... att ni inte skulle bli utsatta om det vore i hans intresse?

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Sanders i ledning inför Iowas nomineringsmöte

MÅNDAG 27 JANUARI 2020

USA. Med drygt en vecka till det viktiga nomineringsmötet i Iowa den 3 februari har Bernie Sanders dragit ifrån Demokraternas övriga presidentaspiranter, enligt en ny opinionsundersökning.

Vänsterkandidaten Bernie Sanders får 25 procent av stödet, en ökning med 6 procentenheter sedan mätningen senast genomfördes i oktober.

De närmaste rivalerna – förre vicepresidenten Joe Biden och Pete

Buttigieg, tidigare borgmästare i Indianastaden South Bend – ligger stilla på 18 respektive 17 procent. Det ökade stödet för Sanders tycks ha kommit på bekostnad av Massachusettsenatorn Elizabeth Warren, som tappar från 22 till 15 procent av stödet.

TT-Reuters

Tunga republikaner vill höra vittnen

TISDAG 28 JANUARI 2020

Flera tunga republikaner lutar nu åt att senaten ska höra vittnen i den pågående riksprocessen mot president Donald Trump. Detta efter den tidigare nationella säkerhetsrådgivaren John Boltons avslöjanden på söndagen.

En ny bok från Donald Trumps tidigare säkerhetspolitiska rådgivare John Bolton

tycks bekräfta Demokraternas anklagelser mot presidenten. Bolton hävdar att Trump gav honom direkta order att frysa bistånd till Ukraina i utbyte mot politiska tjänster. Och att han fortsatte göra det också i augusti – flera veckor efter samtalet mellan Trump och Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj i juli 2019.

Bolton skriver att Trump specifikt bad honom undanhålla 391 miljoner dollar i militärt bistånd till Ukraina, i väntan på att Ukraina skulle utreda Trumps politiska motståndare Joe Biden och hans familjs affärer i landet.

Uppgifterna avslöjades av New York Times som har fått tillgång till Boltons bok, ”The room where it happened”, som ska publiceras i mars. Trump och hans jurister har länge hävdat att det frysta biståndet till Ukraina inte hade något att göra med utredningen av Biden.

Demokraterna har länge krävt att Bolton ska vittna under förhören i senaten den här veckan, men Republikanerna och Vita huset har sagt nej till såväl Bolton som andra vittnen.

Trump bemötte avslöjandet i en rad nattliga meddelanden på Twitter, där han förnekar att han sagt detta och hävdar att Bolton ”bara försöker sälja böcker”. Han skriver också att han inte läst Boltons manus.

Flera av presidentens partikamrater ser dock annorlunda på de nya uppgifterna: – Det är allt mer sannolikt att andra republikaner kommer att ansluta sig till oss som tycker att vi ska lyssna till John Bolton. Jag har talat med andra som har samma åsikt som vi, sa den tidigare republikanske presidentkandidaten Mitt Romney på måndagen, enligt bland andra NBC News.

Också Romneys partikollega Susan Collins uttalade sig på måndagen positivt när det gäller att höra vittnen.

”Det vi kan läsa om John Boltons bok stärker saken att kalla in vittnen och har orsakat ett antal diskussioner bland mina kollegor”, skrev Collins i ett skriftligt uttalande som publicerades av The Hill.

Martin Gelin

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Offret tillbaka i Auschwitz: ”Allt gick ut på att beröva mig all mänsklighet”

TISDAG 28 JANUARI 2020

– Hatet, chauvinismen, nationalismen, antisemitismen och rasismen tog här gestalt som organiserat, metodiskt mördande, sade Polens president

**Andrzej Duda under minnesdagen av
Förintelsen i det tyska
koncentrationslägret Auschwitz.**

Det var denna dag, för exakt 75 år sedan, som det kombinerade koncentrations- och förintelselägre Auschwitz-Birkenau i det tyskockuperade södra Polen, befriades av den framryckande sovjetiska Röda armén.

ANNONS:

– Vi kommer alltid att vårda sanningen om vad som inträffade här, lovade Andrzej Duda.

Av de människor som under åren 1940–1945 suttit fängslade i Auschwitz hade minst 1,1 miljon mördats i den nazistiska dödsfabriken – 90 procent av dem var judar.

De viktigaste gästerna vid denna ceremoni var 200 av de överlevande från dödslägre,

och några av dem vittnade vid minnesceremonin.

– Jag vet inte om det är en dröm eller om det är sant, när jag är tillbaka här, 75 år efter vad jag genomled här, sade Batsheva Dagan, född i Łódź, som efter kriget bosatte sig i Israel.

Hon berättade att hon fick sitt fängnummer 45554 intatuerat på sin arm – och allt hår på huvudet borttrakat.

– Allt vad de gjorde gick ut på en sak: att beröva mig all mänsklighet.

Bland det 50-talet stats- och regeringscheferna på plats riktades störst intresse mot Israels president Reuven Rivlin, som för fyra dagar sedan stod som värd för en annan, alternativ, minnesceremoni; på Yad Vashem-institutet i Jerusalem.

En fejd om historien föregick årets Förintelsedag och tillställningen i

Jerusalem var därför politiskt laddad. Polacker, ryssar och israeler tvistade om vem som var ansvarig och medansvarig för kriget och folkmordet på judarna.

Den polske presidenten avstod från att resa. Hans motivering var att han nekats att få tala vid ceremonin. Rysslands president Vladimir Putin, som under de senaste veckorna upprepade gånger har anklagat Polen för att tillsammans med Hitler ha haft medansvar för andra världskriget, var däremot en av huvudtalarna.

Denna historietolkning – enligt all vetenskap felaktig – gjorde att man i Warszawa befarade att Putin skulle fortsätta med sina attacker mot Polen. Arrangörerna räknade inte heller in Polen i den antinazistiska alliansen, trots att den polska staten var krigets första offer och att polacker slogs mot de tyska

ockupanterna från krigets första dag till dess sista.

Reuven Rivlin medgav i sitt tal att många polacker slogs mot ockupanterna, men samtidigt deltog också många i mordandet av judar.

– Vi minns att det polska folket var ett offer i andra världskriget och slogs hjältemodigt mot Nazityskland. Men vi minns också att ganska många stod vid sidan och till och med bistod i mordet på judar.

Han påminde också om att det i Yad Vashem finns 7 000 polska ”rättfärdiga bland folken” (de hjältar som riskerade livet för att hjälpa judar undan Förintelsen).

– Men vi minns också att de var få, alltför få, tillade Rivlin.

Historikern Marian Turski, en polsk-judisk före detta fånge i Auschwitz,

varnade i sitt korta tal för att ett nytt
Auschwitz kan inträffa igen:
– Det hände, alltså kan det hända igen, var
som helst på jorden.

Michael Winiarski

Så ser smittoläget ut – nya fall i Australien och Japan

TISDAG 28 JANUARI 2020

**Det senaste dygnet har antalet
insjuknade i det nya coronaviruset gått
från drygt 2 000 till knappt 3 000. Det är
en något långsammare smittspridning
än dygnet före. Samtidigt ökar
dödsfallen i snabbare takt och var på
måndagseftermiddagen 81. Den yngste**

smittade är en nio månader gammal bebis.

Det är fortfarande i Kina, i Hubeiprovin sen och mångmiljonstaden Wuhan, som virus et huvudsakligen sprids. På måndagen konstaterades et första fallet av virussjukdomen i Sri Lanka. Australien har fått ytterligare ett fall bekräftat, vilket innebär att fem personer har smittats i landet. Även i Japan har antalet bekräftade fall ökat från tre till fyra. På måndagen bestämde skolorna i Sydney att elever med kopplingar till personer som nyligen varit i Kina ska stanna hemma de kommande dagarna för att undvika smittspridning. De två personer som sattes i karantän i Malmö under helgen var däremot inte smittade av det nya coronaviruset. Det visar provsvaren som blev klara på måndagseftermiddagen. Att Region Skåne

valde att isolera patienterna berodde på att de hade luftvägssymtom i kombination med att de varit på resa i ett riskområde. Folkhälsomyndigheten skriver på måndagen på sin hemsida att hittills har ett tiotal misstänkta fall i Sverige har testats, men att alla resultat ännu är negativa. Personer som nyligen har varit i Hubeiprovin sen och har hosta och feber bör kontakta Vårdguiden för att få vägledning. Malaysia införde på måndagen inreseförbud för personer som kommer från smittade områden i Kina. USA, Frankrike, Storbritannien och Spanien uppger att man hjälper medborgare som befinner sig i de smittade områdena att ta sig hem. Även Tyskland gick på måndagen ut och aviserade att man överväger åtgärder för att få hem medborgare.

Sverige avråder från icke-nödvändiga resor till området, men planerar för närvarande inte att evakuera svenskar.

– Vi gör kontinuerliga bedömningar av behoven, säger Erik Karlsson på UD:s pressjour.

Flygbolaget SAS har lättat på reglerna för ombokning av flygresor till Kina, då UD i Sverige, Norge och Danmark avråder från resande till Hubeiprovinzen.

– Man kan boka om utan extra kostnad om man har en resa till Kina före den 23 februari. Vi följer myndigheterna reseråd och anvisningar noga, skriver SAS informationschef Knut Morten Johansen i ett mejl till DN.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Juan Flores

juan.flores@dn.se

Kina i massiv kamp mot viruset – men den började sent

TISDAG 28 JANUARI 2020

Analys

Kina går fram med storsläggan för att bekämpa utbrottet av det nya coronaviruset. Den toppstyrda regimen har snabbt isolerat över 50 miljoner människor, förlängt nyårssemestern

och satt igång blytbyggen av nya sjukhus.

Men det finns en baksida: ett auktoritärt styre skapar försiktiga undersåtar.

Lokalpolitikerna i Wuhan agerade först när Peking pekat med hela handen.

Peking.

Efter att Kinas ledare Xi Jinping den 20 januari meddelade att det är "otroligt viktigt" att göra allt för att bekämpa det nya coronaviruset har saker hänt i ett rasande tempo.

På bara några dagar isolerades städer med en befolkning på över 50 miljoner.

Tågstationer stängdes och vaktas av militärpolis, vägar är blockerade och flygresor inställda. Två nya sjukhus i Wuhan, där viruset uppstod, har börjat byggas i rekordfart och vårdpersonal skickas in från andra delar av landet för att

avlasta den överarbetade styrkan i Wuhan.

Det är en operation av sällan skådat slag, som underlättas av att Kina är en auktoritär regim. Om Xi Jinping pekar med hela handen är det inte någon som knäpper med fingrarna och ställer frågor. På måndagen besökte dessutom premiärminister Li Keqiang Wuhan. Det är han som fått i uppgift att leda den krisgrupp i Peking som ska leda bekämpningen av utbrottet.

Hur effektiva åtgärderna är för att kontrollera viruset återstår att se. Än så länge fortsätter antalet smittade att stiga snabbt. På måndagen hade nästan 3 000 personer bekräftats med viruset, antalet döda hade stigit till 80.

Ett problem är att runt fem miljoner invånare i Wuhan hann lämna staden innan den sattes i karantän, avslöjade

stadens borgmästare Zhou Xianwang i söndags.

Hans stjärna står inte särskilt högt i dessa dagar.

Kritiken mot att Wuhan tog för lätt på viruset inledningsvis har varit massiv i sociala medier, som varit ovanligt öppna innan censuren plockat ner inlägg. Det tog veckor innan Wuhans toppolitiker agerade, trots att antalet som identifierats med smittan steg successivt. I stället höll de ledande i stadens kommunistparti en jättelik lunchbuffé dit 40 000 familjer bjudits in. Dessutom skickades polis på dem som spridit rykten om viruset på internet.

Först efter Xi Jinpings uttalande började saker hända. Nu är Zhou Xianwang ångerfull. På måndagen i samband med premiärministerns besök erkände han att

han inte hanterat krisen tillräckligt bra och erbjöd sig att avgå.

Men det är inte säkert att det är Zhou Xianwang som person det hänger på. Att lokala ledare är långsamma med att fatta stora beslut på egen hand och komma med dåliga nyheter till Peking är också baksidan av ett auktoritärt system.

Toppstyrning kan vara handlingskraftigt när krisen väl är där, men att hejda den när den är i sin linda kan vara svårare. Ingen vill vara den som kommer med dåliga nyheter till ledningen, ännu mindre den som gör fel. I krislägen kan det leda till en rädsla hos lokala beslutsfattare och en tendens att hellre vänta på instruktioner från högre makt än att agera. Under Xi Jinpings tid vid makten har Kina centraliserats alltmer. Han är ledare över snart sagt allt och har avskaffat den tidsbegränsning som tidigare fanns för en

kinesisk president. Olika åsikter i den kommunistiska toppen tolereras inte längre i lika hög grad, diskussioner har tystnat.

Därför är det också viktigt för honom att reda ut den här krisen, som till skillnad från protesterna i Hongkong, valet i Taiwan eller handelskriget med USA, inte går att skylla på utländska makter. Hur han hanterar den kommer att påverka synen på hans och kommunistpartiets ledarskap, som lever på att det kan leverera stabilitet och tillväxt.

Hittills är de flesta eniga om att Kina har varit mer öppet med information än när sars bröt ut 2002. Då mörkades utbrottet i månader och Kina förlorade i internationell trovärdighet. Den här gången har information om viruset delats på ett tidigt stadium med WHO och lagts ut på en internationell databas. Dessutom

är WHO:s generaldirektör på väg till Peking för att träffa experter som jobbar med viruset. Kina har fått beröm från WHO, liksom från Trump och påven. Men kokar ilskan över bland medborgarna kan virusutbrottet bli ett nederlag för regimen. Kanske är det därför Zhou Xianwang erbjuder sig att avgå när premiärministern är på besök. Skulle virusbekämpningen misslyckas kan man peka på ministern.

Marianne Björklund

Hennes blogg gav röst åt revolten i Tunisien

TISDAG 28 JANUARI 2020

Lina Ben Mhenni, en av förgrundsgestalterna i den folkliga revolt i Tunisien som ledde till den arabiska våren, har avlidit i en ålder av 36 år, meddelar hennes familj.

Med bloggen A Tunisian girl, som publicerades både på arabiska och engelska, speglade Lina Ben Mhenni det folkliga missnöje i Tunisien som

exploderade i den så kallade Jasminrevolutionen i januari 2011. Omvälvningen ledde till att landets president Zine Abidine Ben Ali, som styrt Tunisien i 27 år, flydde till Saudiarabien. Envåldshärskarens flykt banade väg för en demokratisk utveckling i Tunisien som trots vissa skönhetsfläckar blev den enda riktiga framgångssagan under den så kallade arabiska våren 2011.

Lina Ben Mhenni bidrog starkt till att riva ner den progressiva framtoning som president Ben Ali skapat i omvärlden. Hans maktparti var en given medlem i Socialistinternationalen och Ben Ali var bundis med svenska socialdemokrater. Men på hemmaplan rådde järnhård censur och exempellöst förtryck, vilket Lina Ben Mhenni skildrade i sin blogg. Efter maktskiftet blev hon en efterfrågad gäst vid internationella konferenser och

debatter. Bland annat besökte hon Dagens Nyheters utrikesdag på försommaren 2011.

Men den tunisiska revolten blev ändå inte riktigt vad Lina tänkt sig. Hon upplevde att de gamla maktstrukturerna klamrade sig kvar och att ungdomen lämnades i sticket, berättade hon i en DN-intervju för två år sedan.

Inte desto mindre fortsatte hon sin aktivism. Bland annat var hon nyligen en av initiativtagarna till en tunisisk variant av #metoo-rörelsen, kallad #EnaZeda.

Och Lina Ben Mhenni fick betala ett högt pris för sitt intensiva engagemang. Hon var uttalat sekulär, dödshotades av jihadisterna och fick tidvis leva med polisskydd.

Lina Ben Mhenni led av en medfödd kronisk njursjukdom som år 2007 tvingade henne till en njurtransplantation

och som ledde till regelbundna sjukhusvistelser. Hon avled på ett sjukhus i Tunis den 27 januari och kommer att begravas i sin hemstad i dag, tisdag.

Erik Ohlsson

Bittra fiender enade i kritik av Trumps plan

ONSDAG 29 JANUARI 2020

Analys

Donald Trumps fredsplan fördöms och förbannas från två motsatta håll: från den palestinska regeringen och från israeliska bosättarledare. Detta i bjärt kontrast till premiärminister Benjamin Netanyahu's åsikt, att den 50-sidiga planen är en "historisk bedrift" som ger Israels bosättningar amerikanskt – om inte internationellt – erkännande. Jerusalem.

Netanyahu är i Washington sedan ett par dagar, och hade hoppats att festligheterna kring planens lansering skulle ge honom draghjälp inför det israeliska valet den 2 mars – det tredje på mindre än ett år. Men på tisdagen fick premiärministern en kalldusch – från sina allierade i den israeliska bosättarrörelsen. Bosättarnas högsta råd – inte de mest extrema bosättarledarna – hade åkt med Netanyahu till Washington för att tillsammans med honom applådera Trump. Men efter en briefing från amerikanska diplomater och ett stormigt möte med Netanyahu beslöt de att förkasta Trumps plan. Rådets ordförande David Alhayani sade till Israels Radio: – Det här är en plan för en palestinsk stat på större delen av Västbanken. 'Jamen det blir en stat utan armé', säger Netanyahu. Prat! En stat är en stat, erkänd av

omvärlden. Vi kan inte behandla den som vi vill.

Bosättarna inser att även en extremt Israel-vänlig plan som den som Trump nu lanserar sätter en gräns för deras vidare expansion. I praktiken är det så kallade C-området, 60 procent av Västbanken, redan en del av Israel.

Enligt Trumps plan får Israel annektera kring en tredjedel av C-området, inklusive Jordandalen och de flesta bosättningar. Men medaljens baksida är att palestinerna, som i dag är maktlösa på C-området, enligt planen får ta över större delen av det, och kan ansluta det till de redan självstyrande A- och B-områdena. Detta vore en dramatisk förbättring av palestiniernas situation, men de kan ändå inte acceptera den. Dels därför att den legitimerar större delen av bosättningarna, dels därför att den ger Israel

säkerhetsansvaret också på palestinska områden. I dag är det inte ovanligt att se israeliska elitförband djupt inne i självstyrande palestinska städer – något palestinerna drömmer om att slippa då de får en egen stat.

Under ett palestinskt regeringsmöte på måndagen sägs president Mahmoud Abbas ha kallat Donald Trump för ”en hund, och son av en hund”, och annat som inte lämpar sig för tryck. I Ramallah förnekas detta.

Allt detta är intimt sammanflätat med de tre ledarnas politiska belägenhet på hemmaplan. Netanyahu, som på tisdagen drog tillbaka sin ansökan om parlamentarisk immunitet, ställdes omedelbart inför rätta inför Jerusalems tingsrätt i tre korruptionsmål. Själva rättegången kommer inte att börja förrän efter valet. Netanyahu ville göra Trump--

planen till valrörelsens paradfråga, men det blir svårt nu då de flesta bosättare dömer ut den.

Donald Trump är av allt att döma likgiltig för Palestinafrågan, men han är ivrig att visa upp diplomatiska segrar under sin egen valkampanj, efter felsegna insatser i fråga om Nordkorea, kurderna och annat. Han hyser uppenbarligen varma känslor för Netanyahu, vars Trump-politik ligger fast: Alltid lovorda presidenten, aldrig kritisera honom – inte ens då han trasslar till det för Israel.

För Mahmoud Abbas del gäller att han inte har några möjligheter att samarbeta med Trump och samtidigt behålla makten.

Efter tre år av amerikanska trakasserier och indraget bistånd har USA:s ställning på Västbanken undergått en häftig förvandling.

Fram till Trumps tillträde satte USA en gräns för Israels agerande på de ockuperade områdena. I dag är USA:s ambassadör en prominent bosättarledare. Abbas gav i veckan order om att ta ned alla de tusentals skyltar där USA:s folk tackas för väg- och skolbyggen.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Under Donald Trumps presidentskap har USA lagt om kursen i sin Israel-Palestina-politik. Landet har fattat flera beslut som brutit mot såväl internationell konsensus som tidigare amerikansk praxis.

Redan innan sitt tillträde lovade Trump att erkänna Jerusalem som Israels huvudstad, ett löfte han sedermera förverkligade.

I mars 2019 erkände USA Israels suveränitet över Golanhöjderna, ett syriskt territorium som ockuperades av Israel i anslutning till sexdagarskriget 1967 och sedermera annekterades.

I november 2019 lät utrikesminister Mike Pompeo meddela att USA inte längre betraktar de israeliska bosättningarna på Västbanken som ett brott mot internationell lag.

TT

Björn af Kleen: Trycket ökar på Republikaner- na om nya vittnen

ONSDAG 29 JANUARI 2020

Washington. Trycket ökar på den republikanska majoriteten i senaten att tillåta nya vittnen i rättegången mot Donald Trump. Ett vittnesmål från förra säkerhetspolitiska rådgivaren John Bolton kan legitimera Demokraternas åtalspunkter.

Strax innan rättegången drog i gång på måndagseftermiddagen åt republikanerna lunch tillsammans. Måltiden dominerades av den infekterade vittnesfrågan.

Mitt Romney, senatör från Utah, och Susan Collins, från Maine, hade redan sagt offentligt att de lutar åt att rösta för nya vittnesmål.

Under lunchen förklarade även Patrick Toomey, republikan från Pennsylvania, att han kunde tänka sig att ställa sig bakom en uppgörelse där Demokraterna får kalla John Bolton som vittne och Republikanerna ett eget vittne, möjligen Joe Biden.

Till och med Lindsey Graham, republikanen från South Carolina som är en nära bundsförvant till Trump, har sagt att Bolton ”kan vara ett relevant vittne”. Om fyra republikaner ställer sig bakom Demokraternas krav på nya vittnen skulle

det resultera i en viktig delseger för åklagarna. Senaten lär i så fall rösta i mitten eller mot slutet av denna vecka om att tillåta vittnena.

Under sin bevisframställning och sina pläderingar har Demokraternas företrädare från representanthuset gång på gång inskräpvt vikten av nya vittnen. De har pekats på specifika dokument och samtal som de säger sig vilja bringa klarhet i.

En röst för nya vittnen skulle bidra till att legitimera Demokraternas åtalspunkter. Flera republikanska senatorer hävdar fortfarande att Demokraterna saknar ett ”case”, att rättegången är en cirkus som handlar om att ogiltigförklara förra valet och stoppa Trumps chanser att upprepa segern ännu en gång. (Enligt en opinionsmätning som New York Times redovisade i helgen skulle Trump vinna i

delstaten Iowa om det var presidentval där i dag, oavsett om det skulle vara Biden, Sanders, Warren, Klobuchar, Buttigieg eller Bloomberg som var motståndaren.) Om en handfull republikaner röstar för att höra John Bolton innebär detta åtminstone att de erkänner för omvärlden att det finns en giltig problematik som rättegången belyser. Det kan i sin tur spela roll för valrörelsen. Man kan höra argumentet från Demokraterna: Republikanerna vet att Trump försökte pressa en utländsk ledare att smutskasta en politisk konkurrent men gjorde inget åt det när de hade chansen. Joe Biden har tidigare sagt att han inte har något intresse av att vittna i senaten. Men sådant kan ju ändras. Kanske är han rent av lite lockad av att återvända till den kammare där han själv tjänade som senator i 36 år, hans andra hem.

Nästa vecka ska Trump hålla sitt årliga tal om läget i nationen i representanthuset, State of the Union. Ett vittnesmål från Biden i samma vecka skulle få stor uppmärksamhet. Hittar Biden rätt ton kan det ge honom en skjuts i valrörelsen. Hans främsta konkurrenter om partiets kandidatur skulle sitta framför honom, tvingade till tystnad.

Under tisdagen avslutade Vita huset sin tre dagar långa replik på Demokraternas anklagelseakt. Pam Bondi, en av Trumps advokater, drog nitlotten: hon försökte driva i bevis att Trumps påtryckningar mot Ukraina var legitima. Trump, sade Bondi, var oroad över korrruptionen i landet och hade goda skäl att tro att Biden agerade för att skydda sin son Hunter Biden, som tidigare satt i styrelsen för ett ukrainskt gasbolag.

Man får nog säga att John Boltons bok, som läckt ut till New York Times, har överskuggat Vita husets försvar. Läckan kom mycket lägligt för Demokraterna: John Bolton är ett perfekt vittne för oppositionspartiet. Så konservativ att han kommit att framstå som lite nipprig i sin hökighet på senare år.

På nästan alla fotografier inifrån Vita huset står Bolton utrustad med ett stort gult anteckningsblock, surt blängande på alla i rummet. Det är så reportrar brukar se ut. Trump gillar inte pedanter. Men de där anteckningarna ger Bolton trovärdighet som vittne.

Hans slutsats i den kommande boken, att Trump höll inne med biståndet till Ukraina för att smutskasta Biden, väger tungt, tyngre än liknande slutsatser från till exempel EU-ambassadören Gordon

Sondland. Sondland, en jovialisk affärsman, tog aldrig några anteckningar. Vittnesmålen från Trumps stjärnadvokater, Ken Starr och Alan Dershowitz, drucknade också i larmet över Boltons bok. Dershowitz, professor i juridik från Harvard, säger att en president måste ha gjort sig skyldig till ett brott i konventionell mening för att kunna avsättas från ämbetet. Han erkänner själv att han är tämligen ensam om den ståndpunkten.

Det var en charmig idé att låta Dershowitz tala: för 20 år sedan, under Clintonrättegången, sade han raka motsatsen (det behövs inget brott). Nu hade han nått nya insikter efter några rundor i universitetsbiblioteket. Starr likaså.

I egenskap av särskild åklagare drev han den utredning som ledde till att Clinton

ställdes inför riks rätt. Nu sade Starr att riks rätt är ett helvete som åsamkar nationen djupa sår.

Men Boltons berättelse är mycket bättre. Hans färsk erfarenhet från Vita husets säkerhetsråd mycket mer relevant. Bolton oroade sig för Trumps svärmande för diktatorer, och gick till justitieministern med sina iakttagelser. Svårt för Republikanerna att säga nej till hans vittnesmål.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Första fallet av viruset i Norden bekräftat

TORSDAG 30 JANUARI 2020

Det första fallet av nya coronaviruset har bekräftats i Finland, enligt Institutet för hälsa och välfärd THL. Ett flertal personer med luftvägssymptom har testats i Sverige, uppger Folkhälsomyndigheten. Samtliga prover har varit negativa.

På onsdagen kom besked om det första bekräftade fallet av det nya coronaviruset i

Norden. Det rör sig om en kinesisk resenär som landat i Finland och som hålls isolerad på Lapplands centralsjukhus.

Mika Salminen, direktör på THL kommer samtidigt med lugnande besked och säger att Finland har god beredskap.

– Det var väntat att viruset skulle komma via turister till Finland. Risken för att viruset sprider sig i Finland är fortfarande väldigt liten, så det finns inga skäl för oro, säger Mika Salminen till svenska yle.

Hittills misstänks 15 personer ha smittats i Finland och eventuella fall följs av lokala hälsovårdsmyndigheter och THL i 14 dygn.

Folkhälsomyndigheten i Sverige säger att man löpande uppdaterar informationen om eventuella fall av det nya coronaviruset på sin hemsida. Ett flertal patienter som nyligen varit i Wuhan och som upplevt luftvägssymptom har testats. Samtliga

prover har varit negativa. Sedan 26 januari avråder tills vidare svenska utrikesdepartementet från ”icke-nödvändiga resor till Hubeiprovinzen”.

Dödstalet efter utbrottet av det nya coronaviruset för några veckor sedan fortsätter alltjämt att stiga. På onsdagen var dödstalet uppe i 132 personer och antalet smittade överstiger nu 6000, varav 5970 i Kina, enligt statistik från John Hopkins universitetssjukhus i Baltimore, USA.

På onsdagen inledde flera länder evakueringar från den virusdrabbade kinesiska staden Wuhan. Bland annat 200 amerikanska medborgare ska ha landat i USA och kommer nu hållas isolerade på en flyghangar i upp till veckor.

Flera flygbolag har infört reserestriktioner för att hindra smittspridningen. British Airways meddelade på onsdagen att man

ställer in alla flighter till och från Kina. Beslutet fattades efter brittiska utrikesdepartementets avrådan från alla icke nödvändiga resor till Kina, skriver BBC.

På torsdag väntas den kommitté inom Världshälsoorganisationen WHO som beslutar om att utlysa internationellt hälsönödläge träffas, enligt ett pressmeddelande. Hittills har den åtgärden bedömts som förhastad. Samtidigt nåddes på onsdagen ett ”betydande genombrott” i arbetet mot det nya coronaviruset. Forskare i Australien meddelade då att man ur en smittad patient lyckats återskapa viruset. Det kan vara viktigt för att ställa diagnos på smittade personer som ännu inte uppvisat symptom, säger en av forskarna till BBC.

Upptäckten ska ha lämnats till WHO, med förhoppningen att det i förlängningen ska hjälpa till att behandla smittade personer.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Fakta. Smittar från människa till människa

Coronavirus är en virusgrupp som bland annat kan orsaka vanlig förkylning och lunginflammation. Det finns ett stort antal coronavirus, och så vitt man vet kan minst sju av dem smitta människor. Den lungsjukdom som brutit ut i Kina orsakas av - coronaviruset 2019-ncov. Kinesiska myndigheter har bekräftat att det kan smitta från människa till människa.

Andra kända och allvarliga luftvägssjukdomar som orsakas av olika typer av coronavirus är sars och mers.

Sars (svår akut respiratorisk sjukdom) ledde 2003–2004 till en epidemi som orsakade runt 8000 sjukdomsfall varav över 750 dog. Smittan uppträdde först i Kina.

Troligen kom smittan från fladdermöss som smittade människor via andra djurarter. Mers (respiratorisk sjukdom från Mellanöstern) upptäcktes 2012 på Arabiska halvön. 80 procent av fallen har rapporterats från Saudiarabien. Sjukdomen orsakar svår lunginflammation och kan ge komplikationer som njursvikt. Kameler anses vara den troliga smittkällan. Mers betraktas som dödligare men mindre smittsamt än sars. Dödligheten anges till 35 procent. Källa: Folkhälsomyndigheten, WHO, TT

Ledare: Nu krävs starkast möjliga band över Engelska kanalen

FREDAG 31 JANUARI 2020

Det här är inte slutet, det är inte ens början på slutet, men det är kanske slutet på början. Orden är Winston Churchills, efter slaget vid el-Alamein 1942, och de var väl valda. Kriget skulle rasa ytterligare tre år. Men nazisternas offensiv var bruten.

När Storbritannien vid midnatt lämnar EU är det lockande att återanvända Churchills ord. För visst har utträdet drag av en betydelsefull vändpunkt – fast olycksalig i stället för hoppingivande.

Ett unikt exempel på ”av-globalisering” har den brittiska centralbankschefen Mark Carney kallat brexit. Ett drygt halvsekel av successivt tilltagande europeisk och internationell integration har nämligen brutits.

Ett nära samarbete, täta ekonomiska band – det är den bästa metoden för att skapa välstånd och säkerhet. Det var de västeuropeiska och amerikanska ledarnas slutsats efter andra världskriget, med 1930-talets depression och protektionism samt den efterföljande katastrofen nära i backspegeln.

Därför lades grunden för en öppen handelsordning på plats. Gatt-avtalet

skrevs under 1947, vilket utgjorde basen för att handelshinder steg för steg sänktes och slutligen ledde till etableringen av världshandelsorganisationen WTO 1995. Och därför skapade Frankrike, Tyskland, Italien och Beneluxländerna kol- och stålunionen 1952. Det skulle bli det Europaprojekt som Storbritannien valde att kliva in i 1973, och som till slut förvandlades till dagens EU.

För ingen av de två parallella integrationsprocesserna har vägen varit spikrak. Ofta stagnerade de. Det krävdes kriser för att driva på dem, att tvinga länder till fördjupat samarbete och ömsesidigt öppnande.

På 1990-talet fick båda två en skjuts efter att Berlinmuren fallit. Gamla kommuniststater kunde ta del av globaliseringen och bli en del av Europasamarbetet. Det senare fick en

injektion av de liberaliseringar som innebar att den inre marknaden upprättades, på den brittiska premiärministern Margaret Thatchers initiativ.

Välståndsvinsterna som de två integrationsprocesserna har skapat är stora. Att de bidragit till fred och säkerhet är otvivelaktigt.

Brexit är inte slutet på vare sig Europasamarbetet eller globaliseringen, naturligtvis. Men på deras början, kanske? Det är inte bara brexit som skakar om EU. I Ungern och Polen ger sig auktoritärt sinnade regeringar på rättsstat och demokrati, grundbultar i en union som bygger på att stater ger upp delar av den egna suveräniteten för att dela ansvar, makt och samsarbetsvinster med andra. I några av de absoluta kärnländerna – i synnerhet Italien, men även Frankrike –

när också nationalistiska aktörer realistiska drömmar om makten.

Segern för den brittiska ”lämna”-sidan i folkomröstningen 2016 följdes dessutom av Donald Trumps triumf i det amerikanska presidentvalet samma år. Han hymlade aldrig med att USA skulle sättas först, den multilaterala ordningen amerikanerna upprätthållit sedan andra världskriget gav han inget för. Trump har sedan dess gjort ”handelskrig” till årets ord tre år på raken.

Mottrörelserna till globalisering och europeisk integration begränsar sig alltså inte till brexit. De riskerar också att skapa sin egen logik: när ett land riktar tullar mot ett annat besvaras det ofta med nya handelshinder. ”Global Britain”, lovar en del brexitörer, men de brittiska företag som får sämre tillgång till den europeiska

marknaden kan snart ropa på skydd av den egna.

Samtidigt är argumenten för att samarbete och öppenhet skapar välstånd och säkerhet lika starka som någonsin. Det gäller inte minst över Engelska kanalen.

För brittiska företag kommer länderna på kontinenten att förbli den viktigaste marknaden, helt enkelt för att de ligger så nära. Det faktum att London är ett globalt finanscentrum ger fördelar också för oss andra. Storbritannien är en oersättlig del av den europeiska säkerhetsordningen – och EU för britternas egen trygghet.

Britterna kan lämna unionen, inte segla i väg från Europa.

Förhandlingarna mellan EU och Storbritannien om det framtida förhållandet kommer att bli svåra och kräva tuffa kompromisser – på båda sidor.

Men ju starkare band som blir resultatet, desto större är chansen att brexit förblir ett ”uniktt exempel på av-globalisering” – ett tillfälligt bakslag, i stället för en olycksalig vändpunkt.

DN 31/1 2020

Vladimir Putin skålar i vodka när britterna lämnar EU

FREDAG 31 JANUARI 2020

Två brittiska soldater ska ta sig fram till de tyska linjerna för att spana. Den vägbeskrivning de får lyder ungefär så här: "Gå till vänster vid de skjutna hästarna, kryp över liket utan ögon och sväng åt nordost vid kratern full av inälvor, sedan är det bara att gå rakt mot mynningsflammorna."

Om någon grubblat över uttrycket "krigets fasor" kan man rekommendera denne att se nya filmen "1917", med svensk premiär på fredagen. Kamerablicken på skyttegravarna och det meningslösa dödandets inferno kunde förvandla Djingis Khan till miljöpartist. Man får en känsla av att någon av rollfigurerna när som helst ska vända sig direkt till oss i publiken och säga: "Alltså, ni har det rätt bra där i era mjuka stolar och med popcorn-andedräkt. Hörni, ett litet tips: Kriga inte."

När Storbritannien nu lämnar EU innebär det att en demokratisk union försvagas – ekonomiskt, socialt och säkerhetsmässigt. Demokratier krigar inte med varandra. Militära konflikter utlöses generellt av att en totalitär eller auktoritär ledare, som inte behöver ta hänsyn till folkviljan, ser sina intressen utmanade och förlitar sig på pansar snarare än dialog. Däremot är det

en beprövad sanning att demokratier måste vara så militärt starka att de får despoten på bättre tankar än att anfalla sina grannländer. När Storbritannien nu lämnar EU innebär det att en demokratisk union försvagas – ekonomiskt, socialt och säkerhetsmässigt.

Det går naturligtvis inte att föreställa sig ett Europa där Storbritannien inte två gånger under 1900-talet dragit i krig. Man kan till och med argumentera för att båda världskrigen utbröt för att Tyskland felaktigt utgick från att briterne inte skulle ingripa – så viktig har den brittiska militärmakten varit för Europas stabilitet. När denna stabilitet nu sätts på spel med brexit kommer det att uppstå ett vakuum. Ingen vet hur det framtida säkerhetssamarbetet kommer att se ut. Det finns redan ett gytter av försvarsöverenskommelser mellan

Storbritannien och andra europeiska länder – däribland Sverige. Och USA och Nato fortsätter att vara A och O för den demokratiska världens försvar.

”Tala milt men bär en stor käpp”, sa som bekant den amerikanske presidenten Theodore Roosevelt. EU:s käpp är inte stor, med brexit har den blivit mindre. Det är sorgligt att unionens röst försvagas i en tid då diktatorer och despoter ryter allt högre. Nu gäller att täta läckorna så gott det går och säkra så mycket säkerhetssamarbete som bara möjligt mellan Bryssel och London.

Utan Storbritannien blir Europa svårt att försvara. Och utan Europa försvagas även Storbritannien. Vladimir Putin skålar i vodka.

erik.helmerson@dn.se

Rucka på regeln och hjälp de svenska barnen hem

FREDAG 31 JANUARI 2020

Liberalerna och Kristdemokraterna öppnar för en tillfällig lag som gör det möjligt att ta hem de barn som nu sitter fängslade i IS-fånglägret al-Hol. Det är inte en dag för tidigt.

Det rör sig om ett 50-tal svenska barn, enligt uppgift är de flesta mycket små. De har inte valt att födas in i en terrorsekt. Och de förtjänar bättre än att sitta fångna i det helvete som är al-Hol.

Där har nu IS-anhängarna äntligen fått det kalifat de försökt påtvinga andra. I lägret härskar självutnämnda ledare som med hot och våld och övergrepp upprätthåller sin brutala idé om Guds vilja. Där är smutsigt och kallt, det är knappt om mat och rent vatten och sjukdomar grasserar fritt. Förra året dog över 500 av fångarna, majoriteten var barn under tolv år.

Det är svårt att tycka särskilt synd om de vuxna, de som inte bara har vänt den liberala demokratin ryggen utan också har skapat ofattbart lidande för folket i Syrien och på andra håll. Nu sitter dessa extremister och terrorister i reportage från al-Hol och gormar om att det Sverige de

velat förintä minsann borde anstränga sig för deras skull. Varför då?

Annat är det med deras barn. I sociala medier höjs röster som hävdar att dessa barn inte är stort mer än ett onskans bihang, att de saknar värde. De som anser detta, och som tycker att de här barnen gott kan ruttna bort, har inte mycket mer humana värderingar än IS-fanatikerna själva.

Hela det demokratiska samhället vilar på grunden av människan som sin egen. Hon ska inte betraktas som en familjemedlem först och främst, utan som en individ. Barn anses särskilt skyddsvärda. De har en särställning, som regeringen också inskräpft genom att publikfriande göra FN:s barnkonvention till svensk lag.

Om al-Hol-barnen i stället hade befunnit sig i Sverige, tillsammans med extremistföräldrar som inte tvekar att

utsätta dem för livsfara, så hade det inte varit någon tvekan: De hade genast kunnat tvångsomhändertas med hänvisning till lagen om vård av unga, LVU.

Man ska vara försiktig med att rucka på regeln om att den svenska lagens långa arm ska hålla sig inom landsgränserna. Men alla länder har ett ansvar för sina medborgare, och att Sverige ska ta hem de sina från al-Hol är dessutom ett uttalat önskemål från både FN och de kurdiska styrkor som upprättat lägret. Därmed skulle operationen mest av allt likna de samarbeten med andra länders myndigheter som redan är praxis.

Om ett tillfälligt ruckande på den formella regeln då är det sista lilla som ska till för att Sverige ska hjälpa barnen hem från helvetet på jorden, så må det passera.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

Polariserat Storbritannien lämnar unionen

FREDAG 31 JANUARI 2020

Nu är det dags för britterna att lämna EU. Klockan 23 på fredagen lokal tid – midnatt svensk tid – tar Storbritannien och dess 67 miljoner invånare formellt steget ut ur unionen. Brexitörerna firar uppbrottet – men landet är fortsatt polariserat.

Några dånande klockslag från Big Ben blir det inte.

Parlamentsbyggnadens anrika klocktorn är under renovering, och den extra kostnaden på en halv miljon pund går inte att motivera, menar regeringen.

Inte ens en insamling som fick in nära halva beloppet kunde beveka Boris Johnson.

Men räkna med tusentals flaggviftande brexitörer och triumferande tal på Parliament Square när Lämna-kampanjens kärntrupper samlas i London på fredagskvällen. En särskilt orkester har hyrts in som ska spela God Save the Queen – i brittiskt vinterregn, om man får tro väderleksprognosen.

Boris Johnson håller ett tv-sänt tal till nationen från premiärministerbostaden klockan 22, samtidigt som en projicerad klocka räknar ned till det historiska klockslaget utanför.

Men i övrigt väntas Johnsons konservativa regering hålla låg profil.

För det är en delad nation som tar steget ut i det okända.

Hälften av britterna skulle fortfarande ha föredragit att stanna i EU, och mindre än var tionde britt säger att de tänker fira sortin. Fast efter snart fyra år är många hjärtligt trötta på den politiska och mediala brexit-cirkusen.

Boris Johnson är väl medveten om det. Ett intensivt arbete pågår med att städa ut begreppet ur regeringens officiella vokabulär. Inte ens på det särskilda 50-pencemynt som präglats för att högtidlighålla utträdet finns ordet "brexit" med.

Budskapet: nu är EU-utträdet avklarat. Och detta trots att alla vet att det hela är långtifrån över.

En övergångsperiod inleds nu som är tänkt att vara till den 31 december i år. Under tiden ska Storbritannien och EU förhandla om sin framtida relation – och några stora förändringar för vanliga medborgare väntas inte innan det är klart.

Tidningen The Telegraph citerade på torsdagen regeringskällor som uppger att Boris Johnson i nästa vecka kommer att gå på offensiven och förklara att han är redo upprätta tull- och andra gränskontroller till EU, om det är priset för att ha rätt att skilja sig regelmässigt från unionen.

Det lär inte tas emot med muntra miner i Dublin, där det fortfarande finns en oro för att nya kontroller på gränsen till Nordirland kan leda till att den väpnade konflikten flammnar upp på nytt.

I Bryssel har man också annat att tänka på. Storbritannien är EU:s näst största ekonomi, har stått för ett anse- nligt

budgettillskott och ofta agerat motvikt till Frankrikes och Tysklands mer federala ambitioner.

Nu kan små länder som Sverige få svårt att hålla emot när de båda tungviktarna vill gå i den riktningen.

– Det här är början på slutet för det europeiska projektet, triumferade ärkebrexitören Nigel Farage tidigare i veckan.

Men även Storbritannien står inför stora utmaningar.

Britterna måste bestämma sig för vad de ska göra med sin ökade suveränitet.

Ta invandringspolitiken, till exempel. När den fria rörligheten för EU-medborgare upphör efter övergångsperioden vill Boris Johnson att ett nytt poängbaserat system införs som ska gälla lika för alla, oavsett var man kommer från i världen.

Det är oklart om det verkligen leder till mindre invandring, något som kan leda till nya spänningar på sikt.

Även klyftan mellan stad och landsbygd, klimatpolitiken, den ekonomiska ojämlikheten och Skottlands självständighetssträvanden är frågor där politiska strider väntar.

En sak är säker: den här gången kommer det inte att gå att lägga skulden för problemen på EU.

Fakta. 73 parlamentariker slutar

Detta händer vid midnatt: Storbritannien får inte längre vara med och fatta beslut i EU. Det innebär att 73 EU-parlamentariker slutar.

I EU:s andra beslutsorgan, ministerrådet, mister Sverige en nära bundsförvant när brittiska ministrar inte längre kommer till rådsmötena. Storbritannien har heller inte längre en EU-kommissionär. Den posten vägrade dock brittiska regeringen tillsätta redan i höstas när nya - kommissionen började sitt arbete.

Detta händer inte: Inga förändringar för medborgare i EU-länderna som vill resa till Storbritannien eller som redan bor i landet för jobb eller studier. Storbritannien planerar en ny immigrationslagstiftning som ska gälla från 1 januari 2021, men den EU-student som börjar sin utbildning under läsåret 2020/2021 berörs inte av det.

I praktiken kan förstås brittiska arbetsgivare och hyresvärdar vara tveksamma att anställa och hyra ut till personer som inte har permanent uppehållstillstånd i landet. Osäkerheten beror på att det inte är klart hur lagstiftningen ska se ut. Inte heller någon skillnad för dem som handlar med Storbritannien, såväl företag som privatpersoner. Moms och tullbestämmelser ändras till exempel inte för den som handlar från brittiska nätbutiker.

Eftersom EU och Storbritannien är överens om en övergångsfas som gäller fram till kommande årsskifte är det mesta som vanligt.

Detta händer senare: Efter 31 december kan i stort sett allt hända. Då upphör även i praktiken alla de avtal som gäller för ett EU-land att gälla i Storbritannien. Britterna lämnar EU:s inre marknad och det är slut med den fria rörligheten för

människor, varor, tjänster och kapital. För Nordirland gäller en speciallösning. I stället ska EU och Storbritannien till dess ha förhandlat fram nya samarbetsavtal.

Till grund för förhandlingarna ligger en så kallad politisk deklaration, som beskriver inom vilka ramar förhandlingarna ska hållas. Deklarationen är på bara 27 sidor. Men viljeyttringarna i den ska formuleras om till lagtexter. Vid årsskiftet lämnar Storbritannien även cirka 600 internationella avtal som man har genom EU.

I morgon börjar det svåra – enas med EU

FREDAG 31 JANUARI 2020

Nu ska Storbritannien och EU förhandla om nya samarbetsavtal under en övergångsfas fram till årsskiftet. Få tror att brittena och EU kan enas på alla punkter till dess. Det blir omöjligt, säger experter DN talat med.

Frågan är därför: Vad händer då?

Brexitavtalet var svårt att få i hamn. Nu börjar något ännu mer komplicerat – att

bli överens om hur relationen ska se ut mellan EU och Storbritannien efter skilsmässan.

En mängd nya samarbetsavtal måste slutas före årsskiftet. Några exempel: Handel, hur blir det med kvoter och tullar? Säkerhet, ska svensk och brittisk polisen kunna utväxla information?

Flygtrafik, nya avtal måste slutas för att flyg ska kunna landa och lyfta.

Sverige vill ha en nära och djup relation, sade EU-minister Hans Dahlgren till DN nyligen.

Men att förhandla klart ett ambitiöst handelsavtal före årsskiftet blir omöjligt, tror Anna Stelling, tidigare generaldirektör för statliga Kommerskollegium och sedan i november chef för internationella och EU-frågor hos Svenskt näringsliv.

Särskilt som ett sådant avtal måste godkännas av nationella parlament, som svenska Riksdagen, liksom regionala parlament i till exempel Belgien. I realiteten betyder det att förhandlingarna måste vara slutförda redan i oktober.

– Frågan är då vad vi gör när vi närmar oss årsskiftet. Ska vi sänka kraven för ett avtal? Eller ska vi göra någon form av politisk piruett, förlänga övergångsperioden och fortsätta förhandla?

Vad tror du valet blir?

– Ska vi ha ett frihandelsavtal värt namnet, som försöker närma sig avtal som EU har med andra delar av världen, exempelvis Japan och Kanada, behöver vi definitivt hitta den politiska piruetten och fortsätta förhandla. På sin höjd kan vi få en första grund till ett avtal klart.

Charles Grant, chef för pro-europeiska tankesmedjan CER i London, har sin idé för denna politiska piruett.

– Brittiska regeringen vill ha en överenskommelse inom elva månader. Ett papper som säger frihandelsavtal. I praktiken blir det ytligt och begränsat. Därför måste frågor om tjänster, vägtransporter, forskning och utveckling, säkerhet, flygtrafik och så vidare lösas senare.

De samtal som Grant haft med personer i regeringsadministrationen får honom att dra följande slutsats:

– Övergångsperioden som är inskriven i brexitavtalet förlängs inte. I stället blir EU och regeringen överens om att förlänga stora delar av den på ett annat juridiskt sätt. Man blir överens om ett nytt avtal så att till exempel samarbetet mellan de olika polismyndigheterna inte upphör den 31

december, flygplanen fortsätter flyga och så vidare.

EU-företrädare, som kommissionens ordförande Ursula von der Leyen, har upprepade gånger framhållit att Storbritannien och EU måste ha likvärdiga regler i frågor som arbetsrätt, konsumentskydd, statsstöd och så vidare. EU vill nämligen inte ha vad de kallar ett Singapore on Thames som närmsta granne.

Charles Grant anser att EU överdriver hotet om ett avreglerat Storbritannien. – Storbritannien blir inte Singapore on Thames. Folk, även konservativa, uppskattar regler för arbetsmarknad och miljö. Dessutom är Boris Johnson ingen Margaret Thatcher. Han måste vårda de nya väljarna som han fick i arbetarklassen vid senaste valet.

Grant är ändå övertygad om att Storbritannien tänker slåss för principen att ha rätt att skilja sig regelmässigt från EU, även om man i praktiken inte gör det. För Boris Johnson handlar rätten att bestämma själv om att frigöra landets potential och kasta av sig Bryssels byråkratiska bojar.

– Handelsförhandlingar bygger på att nå tillit till varandras system. Här ska vi på något sätt dra isär tilliten. Ju mer Storbritannien väljer att frånga gemensamma standarder och regler desto mer osäkert blir det hur handel ska kunna bedrivas, säger Anna Stellingher på Svenskt näringsliv.

Hon exemplifierar med att myndigheter runt om i EU litar på varandra. När regelverken inte längre är gemensamma urholkas det ömsesidiga förtroendet.

– Hur ska vi då kunna försäkra oss om att nappflaskan är säker och att köttet inte innehåller hormoner, undrar hon.

Vid årsskiftet går det inte längre att fritt arbeta och bo i Storbritannien för svenskar och andra EU-medborgare.

Brittiska regeringen kommer inte favorisera EU-medborgare framför kineser, nyzeeländare eller andra, tror Charles Grant. Regeringen planerar att införa ett poängsystem som påminner om Australiens immigrationspolitik.

– För högmeriterade blir det lättare att få arbetstillstånd, för dem med låga kvalifikationer blir det svårt, säger Grant.

”Så ledsamt att orden inte - räcker till”

FREDAG 31 JANUARI 2020

Bryssel. Sedan 1999 har Jill Evans suttit i Europaparlamentet. Hon tycker det är en tragedi att Storbritannien och framför allt hennes älskade Wales lämnar EU.

Jill Evans förhoppning är att Wales, likt Skottland, kan hitta vägen tillbaka.

Tjugo års parlamentsarbete ska ner i flyttlådorna. Jill Evans, från walesiska partiet Plaid Cymru, är synbart tagen när hon berättar hur det känns att lämna Europaparlamentet.

– Det känns så ledsamt att orden inte räcker till, säger hon.
Jill Evans gör en paus och tar ett djupt andetag.
– Det är en personlig sorg, men en ännu större sorg är att Wales lämnar. Det är en tragedi.
Man nästan känner historiens vingslag.
När Jill Evans började sitt arbete 1999 i Bryssel var Tony Blair en tämligen nybliven brittisk premiärminister. Margot Wallström ersatte samma år Anita Gradin som svensk EU-kommissionär.
Jill Evans ska fortsätta vara aktiv i sitt parti. Hon är djupt bekymrad över Wales framtid. 75 procent av Wales tillhör EU:s fattigaste regioner och landsdelen har genom åren fått mycket stöd. 2014–2020 uppgår det till cirka fem miljarder euro, över 50 miljarder kronor.

Även om Storbritannien som helhet betalar mer till EU än man får tillbaka är situationen den omvända i Wales.

Invånarna där är nettomottagare av EU-stöd.

– Storbritannien har skapat en fond för att ersätta EU-medlen, men vi vet inte hur den ska fungera eller vem som ska fatta beslut om vart pengarna ska gå. Med så mycket osäkerhet är det svårt att planera för framtiden, säger hon.

Plaid Cymru arbetar för ett självständigt Wales. Rörelsen är inte lika stark som i Skottland, men Jill Evans märker att brexit blivit en draghjälp.

– Senaste året har vi sett ett ökat stöd för självständighet. Det kommer från människor med olika bakgrund, från olika platser och som tidigare inte arbetat politiskt. Frågan är absolut på dagordningen nu, säger Jill Evans.

Pia Gripenberg

Så påverkas EU-parlamentet vid brexit

Grafik: Jonas Backlund

1 De 73 brittiska ledamöterna försvinner.

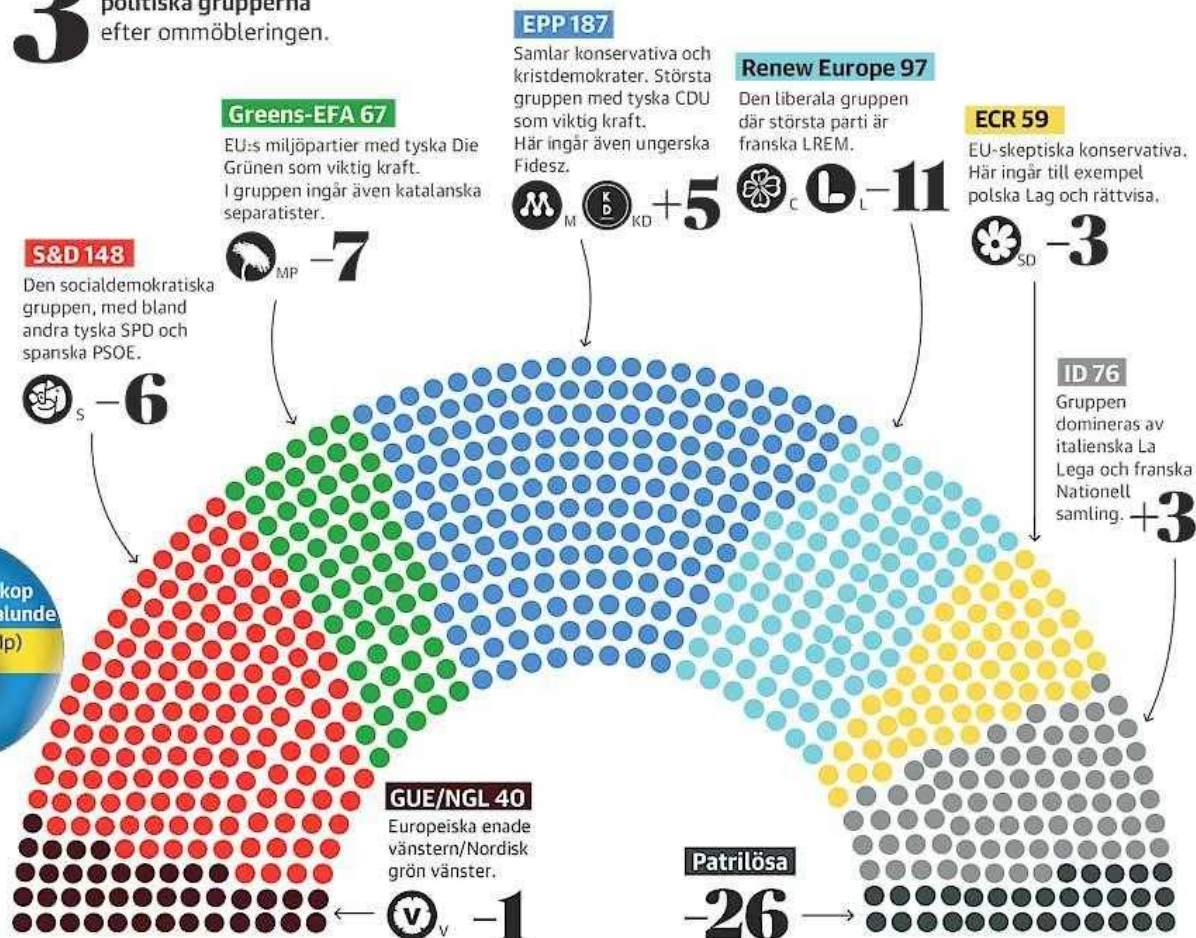
2 27 nya ledamöter kommer in från 14 medlemsländer. 1 är från Sverige.

Efter brexit:
705
ledamöter

46 stolar kommer stå tomma.

3 Så påverkas de politiska grupperna efter ommöbleringen.

Högerpopulisterna tjänar på att britterna åker hem

FREDAG 31 JANUARI 2020

Bryssel

Le Pens och Salvinis högerextrema grupp i Europaparlamentet är vinnare när 73 britter lämnar efter brexit.

Gruppen blir större än den gröna när - maktbalansen ändras.

Sverige får ytterligare ett mandat, som går till Miljöpartiets Jakop Dalunde.

Miljöpartiets Jakop Dalunde var EU-parlamentariker 2016–2019. När britterna lämnar EU får Sverige ytterligare ett mandat. Det går till MP.

– Det känns fantastiskt roligt att få återvända, även om det är tråkigt att britterna lämnar. Det är mycket dåligt för Europa, säger han.

Jakop Dalunde ska ta plats i transportutskottet. Där kommer han att inrikta sig på tågfrågor.

I EU-valet förra året gick det bra för de gröna partierna i många länder, även i Storbritannien. I Europaparlamentet blev därför partigruppen fjärde största efter kristdemokrater, socialdemokrater och liberaler.

Men när 73 brittiska politiker nu åker hem ändras den politiska balansen. Vissa partigrupper tappar i styrka. Andra växer

eftersom de får ett tillskott av nya ledamöter som kommer in.

Brexit slår hårdast mot gröna gruppen som netto tappar sju ledamöter jämfört med valet i maj förra året.

– Vi kommer ändå vara starkare denna mandatperiod än förra perioden. Våra möjligheter att få genomslag i förhandlingar och att ta ansvar för lagstiftning blir större, säger Jakop Dalunde.

Högernationalistiska gruppen ID (Identitet och demokrati) får tre nya ledamöter och blir därmed fjärde största grupp i Europaparlamentet.

I gruppen finns bland annat franska Nationell samling med Marine Le Pen som partiledare, italienska Lega under Matteo Salvini, tyska AFD, belgiska Vlaams Belang, Sannfinländarna, Dansk folkeparti med flera.

Magnus Blomgren, statsvetare vid Umeå universitet, tror ändå det blir svårt för ID-gruppen att påverka mer i EU-politiken.

– Vi får se hur länge de håller ihop.

Historiskt sett har partidelegationerna som ingår i gruppen haft svårt att hänga ihop. Men skulle gruppen lyckas bli mer stabil, etablera sig och agera mer homogent kommer den att kunna få ett större inflytande, säger Magnus Blomgren. De stora partikonstellationerna i parlamentet vill inte ha med ID att göra. Magnus Blomgren tror därför det är mest symboliskt att gruppen nu blir större än den gröna.

I det nuvarande Europaparlamentet är det första gången som EPP-gruppen (där svenska M och KD ingår) och socialdemokraterna tillsammans inte kan bilda majoritet. Det har gett ökat inflytande till framför allt liberala och

gröna gruppen, som EU-kommissionens ordförande Ursula von der Leyen ser som sina samarbetsparter denna mandatperiod.

– Gör dessa fyra grupper upp behövs ingen annan. Det är därför viktigt för dem att hålla ihop, säger Blomgren.

Även Agata Gostyńska-Jakubowska, forskare vid pro-europeiska tankesmedjan CER, tror att ID fortsatt kommer att vara isolerade i parlamentet och sakna reellt inflytande.

Hon påminner om att brittiska EU-parlamentariker har tillhört de frihandelsvänliga. Ledamöter från socialdemokratiska Labour och konservativa Tories har ofta röstat lika i frågor om handel, inre marknad och liknande.

– Det kan bli så att parlamentet efter brexit kommer att bli mer

protektionistiskt, säger Agata Gostyńska-Jakubowska.

Matteo Salvini och Marine Le Pen är vinnare.

Pia Gripenberg

De som åker hem är:

26 ledamöter från Brexitpartiet, nordirländska DUP och oberoende. (Ingår inte i någon partigrupp)

17 från Liberaldemokraterna och nordirländska Allianspartiet (Renew Europe)

11 från Gröna partiet, skotska SNP och walesiska Plaid Cymru (gröna gruppen)

10 från Labour (S&D)

8 från Tories (ECR)

1 från Sinn Féin (Gue/NGL)

27 nya ledamöter väljs in, vilket betyder att parlamentet som helhet krymper från 751

ledamöter till 705

Källa: Europaparlamentet

Katrine Marçal: Stegen som ledde till skilsmässan mellan Storbritannien och EU

FREDAG 31 JANUARI 2020

London. Steg för steg har Storbritannien i decennier distanserat sig från EU. Dagens historiska datum är ett i en lång rad av historiska dagar som ledde till skilsmässan mellan Storbritannien och EU.

Analys. Katrine Marçal, DN:s reporter i Storbritannien

Storbritannien röstade för att lämna EU den 23 juni 2016. Den 8 november röstade USA fram Donald Trump som president. Det var bara fyra månader mellan - händelserna. Därför slår många i efterhand nästan ihop dem.

Även i internationell debatt betraktas de två fenomenen ofta som utbrott av samma populistiska raseri. Det är egentligen ett ganska felaktigt sätt att se på saken. Visst finns det likheter. Men när Storbritannien i dag lämnar EU är det värt att påminna

om hur långt bak i tiden brexit egentligen går.

19 september 1946, Winston Churchill blir ”Europas fader”.

Winston Churchill höll ett tal i Zürich 1946 där han uppmanade Europas länder att gå samman och bilda ett ”Europas förenta stater”. Därför kallas Winston Churchill ibland också för ”den europeiska unionens fader ” vilket förstås är ironiskt med tanke på att Storbritannien i dag lämnar EU.

Samtidigt är det kanske inte så konstigt.

Winston Churchill må ha uttrycket en vision om ett förenat Europa. Men han såg inte sitt eget Storbritannien som en del av det federala bygget. ”Vi är med Europa men inte av Europa” var en formulering som han använde vid ett annat tillfälle.

Och som beskrev hans syn.

1 januari 1973, Storbritannien går med i det europeiska projektet.

De första decennierna efter andra världskriget förespråkade inget av de två stora brittiska partierna att Storbritannien skulle gå med i föregångaren till EU. Men samtidigt som Storbritannien förlorade koloni efter koloni och gjorde bort sig militärt och utrikespolitiskt under Suezkrisen på 1950-talet började landet omvärdera sin roll i världen.

Det var det konservativa partiet som först började leka med tanken om brittiskt medlemskap i den europeiska gemenskapen. Harold Macmillans konservativa regering försökte göra Storbritannien till medlemmar men Frankrikes president Charles de Gaulle lade in sitt veto. Han vill inte ha några briter i sin europeiska klubb. Det var inte bra för maktbalansen.

Under 1960-talet började även Labour förespråka medlemskap. Den

socialdemokratiska premiärministern Harold Wilson gjorde ett andra försök att ta Storbritannien in i föregångaren till EU. Men Charles de Gaulle och Frankrike lade in sitt veto igen.

Det var först den konservativa brittiska regeringen under Ted Heath som lyckades göra britterna till medlemmar i den europeiska ekonomiska gemenskapen. Året var 1973. Charles de Gaulle var med andra ord död.

5 juni 1975, Storbritannien folkomröstas första gången.

Labour kom till makten under Harold Wilson 1974. Och då hade Europamotståndet börjat växa inom den brittiska vänstern. Vänsterfalangen i Labour kritiserade Bryssel för bristande demokratisk legitimitet. Harold Wilson fick svårt att hålla ihop sitt parti.

Han bestämde sig för den klassiska taktiken att försöka lösa frågan i en folkomröstning. Margaret Thatcher hånade honom: ”Det är en taktisk manöver vars enda syfte är att lösa ett internt problem inom Labour”, sa hon. Men Harold Wilsons taktiska manöver fungerade. Folket röstade helt enkelt som Harold Wilson hade tänkt sig. Britterna valde att stanna kvar som medlemmar i EU:s föregångare. Därmed hade Harold Wilson löst problemet.

I alla fall för tillfället.

20 september 1988, Margaret Thatchers håller tal i Brygge i Belgien.

I september 1988 höll EU-kommissionens dåvarande ordförande, den franske socialisten Jacques Delors ett tal till brittiska fackföreningar. Där lade han fram sin vision om ett ”socialt Europa”. Han såg framför sig ett federalt EU med starka

gemensamma rättigheter för arbetare, reglerade arbetsmarknader och kanske till och med en gemensam valuta. Detta fick Margaret Thatcher som var premiärminister i Storbritannien att se rött. Bokstavligen. I ett tal i Brygge i Belgien dundrade hon till svar:

- Vi har inte lyckats rulla tillbaka statens gränser i Storbritannien bara för att se dem rullas fram igen på europeisk nivå.

Järnladyns tal i Brygge har antagit nästan mytologiska proportioner i det konservativa partiet. Det är nu som EU-motstånd på riktigt övergår från att vara något som vänstern ägnar sig åt till en konservativ paradgren. Margaret Thatcher själv förespråkade emellertid aldrig att Storbritannien skulle lämna EU. Men bilden av EU som en socialistisk konspiration ute efter att sönderreglera den brittiska ekonomin – den skapade hon

på många sätt just med sitt tal i Brygge 1988.

3 september 1993, UKIP grundas.

Det var Margaret Thatchers efterträdare John Major som skrev på

Maastrichtfördraget 1992 och många inom det konservativa partiet har aldrig förlåtet John Major för att han tog Storbritannien in i detta tätare Europasamarbete.

Historikern Alan Sked från London School of Economics grundade den 3 september 1993 partiet UKIP. Dess syfte var att ta Storbritannien ut ur EU. Något som de så småningom också skulle lyckas med – under sin mest framgångsrike ledare: Nigel Farage.

1 maj 2004, EU får tio nya medlemsländer.

EU utvidgades 2004 mot Central- och Östeuropa. Detta ledde till debatt i många existerande EU-länder om risken för att

arbetsmarknaden skulle bli översvämmad av ”polska rörmokare”.

Arbetare från Centraleuropa skulle nu få rätt att arbeta över hela EU och vad skulle det egentligen få för konsekvenser? I Sverige talade dåvarande statsministern Göran Persson till exempel om risken för ”social turism”. Alla länder utom tre (Sverige, Storbritannien och Irland) satte till slut upp någon form av övergångsregler. Tony Blairs regering hade utrett saken och kommit fram till att bara mellan 5000 och 13000 invandrare från EU:s nya medlemsländer troligen skulle komma till Storbritannien. Istället kom 129000 bara de första två åren. 2015, året innan folkomröstningen om brexit, var nettoinvandringen från Central- och Östeuropa 189000.

De flesta ekonomer menar att Storbritannien ekonomiskt tjänade på den

stora arbetskraftsinvandringen. Samtidigt förändrades delar av landet mycket snabbt. Och det var nu som UKIP på allvar blev en politisk kraft att räkna med.

De lyckades koppla ett gammalt brittiskt EU-motstånd till den nya invandringsfrågan.

5 maj 2012, ordet ”brexit” yttras för första gången.

2012 var det eurokris ute i Europa. Många pratade om risken (eller möjligheten) i att Grekland skulle lämna den gemensamma valutan och detta hade börjat kallas för ”grexit”.

Samtidigt hade debatten om EU blivit allt starkare i Storbritannien. På Twitter skrev Peter Wilding som var chef för en tankesmedja i London att även Storbritannien kanske var på väg mot dörren. Han kallade det hela för ”brexit”. Två personer retweetade hans inlägg.

Trots det blev det Peter Wildings begrepp som så småningom vann. Den brittiska tidningen The Economist försökte till exempel mynta ordet ”brixit”. Men utan framgång.

23 januari 2013, David Cameron lovar en folkomröstning om EU.

I ett tal i medieföretaget Bloombergs lokaler i London höll den konservativa premiärministern David Cameron ett stort tal om vikten av att reformera EU. Detta var hans sätt att försöka möta den allt kraftigare EU-kritiska opinionen inom sitt eget parti.

Det hela började bli ett problem gentemot väljarna. UKIP gick fram i många konservativa valkretsar. Därför sa David Cameron att han ville försöka omförhandla de brittiska medlemsvillkoren med EU. Sedan ville han ställa detta nya medlemskap mot

alternativet att helt lämna EU i en folkomröstning.

23 juni 2016, Storbritannien röstar för att lämna EU.

Storbritannien håller folkomröstning om att lämna EU. På morgonen står det klart att brexitsidan har vunnit. 48,1 procent av britterna har röstat för att stanna kvar i EU. 51,9 har röstat för att lämna EU.

31 januari 2020, i dag lämnar Storbritannien formellt EU och relationen mellan britterna och deras Europa går in i ett nytt kapitel.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

WHO utlyser internationellt nödläge

FREDAG 31 JANUARI 2020

Världshälsoorganisationen WHO meddelade på torsdagskvällen att man utlyser ett internationellt nödläge med anledning av utbrottet av det nya coronaviruset.

– Vi kan bara stoppa det här tillsammans, säger WHO:s generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus.

WHO:s särskilda kommitté som beslutar om att utlysa internationellt nödläge satt i möte under större delen av torsdagen.

– Det är nu dags för fakta och inte rädsla, vetenskap och inte rykten, solidaritet och inte stigma, sade generaldirektören Tedros Adhanom Ghebreyesus.

Upprepade gånger betonades att åtgärden inte ska tolkas som att förtroendet för den kinesiska krishanteringen brister.

– Tvärtom, vi fortsätter att tro på Kinas kapacitet, sade han.

Beslutet att utlysa nödläge innebär inte några begränsningar vad gäller internationella resor, meddelade WHO. Inte heller den internationella handeln bör begränsas, skriver Reuters.

Beskedet från WHO kom efter en dag av ytterligare eskalering sedan utbrottet av det nya coronaviruset för en månad sedan. Drygt 6 000 personer sattes i karantän ombord på det italienska kryssningsfartyget Costa Smeralda, när ett misstänkt fall upptäcktes på torsdagen.

Det var en kvinna från Hongkong som insjuknat under resan, med andningsproblem och feber. På torsdagen hölls hon, tillsammans med sin make, isolerad på en av fartygets sjukhusavdelningar, rapporterar italienska nyhetsbyrån Ansa.

Samtliga personer ombord, varav 1 000 är besättning, är nu satta i karantän i väntan på kvinnas testresultat, som beräknades inkomma efter den här upplagens pressläggning.

Likheterna med sarsutbrottet för snart 20 år sedan är många. Både sars och corona viruset har sitt ursprung i Kina och båda ska ha kommit efter mänsklig kontakt med vilda djur.

Sarsutbrottet sträckte sig mellan november 2002 och sommaren 2003 och sammanlagt insjuknade 8 098 personer, enligt CNN. På torsdagen uppgav

kinesiska hälsomyndigheter att antalet smittade av coronaviruset närmar sig 8 000.

USA:s hälsominister Alex Azar bekräftade på torsdagen att landet ska skicka en grupp specialister till Kina för att bistå i kampen mot coronaviruset.

Azar, skriver Politico, flaggade redan för några dagar sedan att USA vill hjälpa till, men att det dröjde för Kina att sträcka ut en hand och acceptera erbjudandet.

Sverige anslöt sig på torsdagen till de länder som evakuerar medborgare från smittdrabbade staden Wuhan i Kina. Elva av de 15 svenskar som befinner sig i området ska evakueras under helgen, bekräftade en källa inom UD.

Alla svenskar som vill ska få resa hem, uppger UD.

– Alla detaljer är inte klara men vår förhoppning är att vi ska kunna få hem

svenskarna under helgen. Vi har arbetat löpande med det här och det har varit ett omfattande konsulärt arbete, säger Anna Lundblad, presskommunikatör på UD. Flygbolaget SAS beslutade tidigare under dagen att ställa in alla flygningar till och från Shanghai och Peking. Beslutet är ett i raden av reserestriktioner som införts runtom i världen de senaste dagarna. På onsdagen bekräftades det första fallet av coronaviruset i Norden. En 32-årig kinesisk resenär, och de 15-tal personer hon kommit i kontakt med sedan hon landat, kommer att hållas isolerade i två veckor på Lapplands centralsjukhus i Rovaniemi.

Folkhälsomyndigheten i Sverige skriver på sin hemsida att man löpande följer händelseutvecklingen. Risker att smittan sprids i samhället bedöms fortsatt som mycket låg och ingen av de 15-tal personer

i Sverige som misstänktes ha insjuknat var smittade.

Exakt en månad har gått sedan hälsomyndigheter i Wuhan flaggade för en lungsjukdom med okänd orsak. Några dagar senare betecknades sjukdomen som ett nytt sorts coronavirus.

Enligt siffror från kinesiska hälsomyndigheter uppgick den totala dödssiffran i landet på torsdagen till 170. Många åtgärder för att hindra smittspridningen har vidtagits. I samband med det kinesiska nyåret ställdes flera filmpremiärer in och under onsdagen kom besked om att inomhus-VM i friidrott i mars flyttas fram ett år.

Virusutbrottet omfattar nu ett 20-tal länder och på torsdagen kom uppgifter om att Filippinerna och Indien fått sina första bekräftade fall av smittade personer. Ryssland beslutade på torsdagen att

stänga landgränsen mot Kina, skriver Financial Times.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Fakta. Smitta kopplad till vilda djur

Utbrottet av det nya coronaviruset inleddes den 30 december, då kinesiska hälsomyndigheter flaggade för "en lungsjukdom med okänd orsak". Sedan dess har 170 personer omkommit och över 8100 människor insjuknat.

Exakt hur viruset smittar är ännu inte klarlagt men det är bekräftat att det kan smitta mellan människor, oftast då via hosta och nysningar. De första fallen har koppling till en marknad i Kina, som sålde fisk och vilda djur.

Utbrottet är globalt och omfattar ett 20-tal länder. För att WHO ska utlysa ett internationellt nödläge måste virusutbrottet utgöra ett hot för fler än ett land och bekämpningen måste kräva en internationellt samordnad insats.

Tomt på Pekings gator när rädslan sprider sig

FREDAG 31 JANUARI 2020

Peking

Oron för den snabba spridningen av det nya coronaviruset syns märkbart i stora delar av Kina. I Peking gapar gatorna tomma. Munskydd och handsprit har sålt slut och i mataffären handlar folk mer än vanligt för att slippa lämna hemmet så ofta.

Plötsligt går det att röra sig i Peking utan att ständigt gå in i människor. Vanligen fullpackade turiststråk är nästan folktomma. Trafiken flyter bättre än någonsin och ett nytt ljud har letat sig fram i den kinesiska huvudstaden – fågelsång.

Visserligen brukar Peking gå ner i tempo och tömmas på folk i samband med det kinesiska nyåret. Men i år är staden mer ödelagd än någonsin, säger Pekingbor jag talar med. Orsaken är det nya corona-viruset som hittills har smittat över hundra personer i huvudstaden och tagit livet av en.

Och de flesta räknar med att siffrorna stiger. Följden är en stad där folk stannar hemma. Teatrar har stängt, liksom biografer och flera stora turistattraktioner. Det är tyst.

Himmelska Fridens torg som brukar vara packat med besökare känns större än någonsin. Det enda som inte har minskat är antalet vakter, med munskydd givetvis. På väg in uppmanas jag genast att ta på mig ett själv, annars släpps jag inte in. Förmaningar om försiktighet råder överallt.

Den som beställer en taxi via Didi, Kinas motsvarighet till Uber, får genast upp en ruta i appen med uppmaningen: kom i håg att bära munskydd. Samma råd får jag av min granne.

Trots de bristande vetenskapliga bevisen för att munskydd verkligen skyddar mot luftburna virus vågar nästan ingen chansa.

På fönsterrutorna till stadens apotek hänger lappar om att munskydden är slut och många kineser söker sig till

internetsidor utomlands för att få tag på dem.

På tunnelbanan möts de få passagerarna av personer i vita rymddräktsliknande skyddskläder som tar tempen på passagerarna. Likadant är det vid järnvägsstationen och flygplatsen.

– Under vår resa hem tog de tempen på oss fem gånger, säger paret Yang som just kommit tillbaka till Peking efter att ha firat nyår i hemprovinsen Zhejiang, sydost om Peking.

De handlar mat i en rymlig matvaruaffär och deras varuvagn är fullpackad. Men de är inte oroliga för att det ska råda någon brist i Peking. Det handlar mer om att fylla det kylskåp de tömde innan de åkte.

Butiksvaktschefen Liu försäkrar att det inte är några problem med varuleveranser. Att en del grönsaker tagit slut när vi är där

har att göra med att folk har ändrat sina inköpsrutiner.

– I vanliga fall köper de flesta färskvaror varje dag. Men nu handlar många för en hel vecka, så att de slipper gå ut så ofta, säger Liu.

Och vissa varor försvinner med blixstens hastighet. Hyllan för handsprit gapar helt tom. En butiksanställd berättar att en bakteriebekämpande tvål som de tidigare sålde 30 000 av per månad nu säljer lika mycket på en dag.

En kund som kallar sig Li har utrustat sig maximalt för att inte bli smittad. Förutom det obligatoriska munskyddet bär hon skidglasögon och har på sig plasthandskar. I fickan har hon en handspritflaska till hands.

– Jag var rädd att det kunde vara många i affären så jag ville skydda mig.

Det är första gången hon går ut sedan 23 januari när myndigheterna började agera på allvar mot viruset och isolerade Wuhan, staden där utbrottet började. Hon är orolig för den snabba smittspridningen.

– Det bästa vore om alla höll sig hemma så mycket som möjligt. Eftersom någon som ännu inte visar några symtom kan smitta i 14 dagar vore det bra om alla stannade inne så länge, säger hon innan hennes pojkvän skyndar henne iväg från oss, orolig för att hon ska säga något för kritiskt.

Vid köttdisken ligger en mängd styckningsdetaljer: mage, hjärta, tarmar lever och lår. Men sedan viruset spred sig får ingen provsmaka längre. Hygienkraven har skärpts. Allt måste plastas in direkt, berättar Guo samtidigt som han styckar en kyckling. De anställda tvättar händerna

oftare och måste byta munskydd var fjärde timme.

– Att vara orolig hjälper inte, vi sitter alla i samma båt. Det viktiga är att alla gör sitt bästa för att inte smitta varandra, säger Guo.

Antalet smittade i det nya coronaviruset i Kina är nu fler än under sarssepidemin som dödade nära 800 personer, varav 349 i Kina. Hittills har 170 dött av det nya viruset, de flesta i provinsen Hubei där Wuhan, staden där viruset bröt ut, är huvudstad.

I hela landet vidtas åtgärder för att ta kontroll över spridningen av viruset.

Människor som rest från Wuhan till andra delar av Kina sätts i karantän och reserestriktioner är införda i stora delar av landet.

Också resten av världen har reagerat. På onsdagen meddelade British Airways att

bolaget ställer in alla avgångar till Kina fram tills slutet av februari. Flera andra bolag har vidtagit liknande åtgärder och länder har evakuerat medborgare från Wuhan.

Marianne Björklund

al-Assads trupper närmar sig Idlib

FREDAG 31 JANUARI 2020

Den syriskas regimens trupper erövrar alltmer territorium i Idlib, den enda provins i Syrien som står utanför president Bashar al-Assads kontroll. Regeringsarmén står nu bara drygt en mil från provinshuvudstaden. Natten till torsdagen attackerades det enda sjukhuset i staden Ariha av syriska bombplan.

– Jag är rädd för att någon familjemedlem eller vän ska dö. Helst vill jag dö före dem.

Då slipper jag uppleva sorgen, säger Merna Alhasan, 26.

Hon har bott hela sitt liv i Idlib, huvudstad i provinsen med samma namn. Merna Alhasan arbetar som frilansjournalist och har varit aktiv i oppositionen mot Bashar al-Assad.

När DN når henne på telefon befinner hon sig i Ariha, som ligger 13 kilometer söder om Idlib. Flera bombningar och larm hörs under samtalet. Merna Alhasan är på plats för att rapportera om krigföringen.

– Världen kan inte föreställa sig det som händer här. Minst tio ryska och syriska stridsflygplan bombar ständigt. I dag har jag kunnat räkna till hundratals missiler. Ariha, som ligger rakt söderut från Idlib stad, och Saraqib i sydost är de enda större städer som ligger mellan de framryckande syriska regeringstrupperna och staden

Idlib. Idlib räknas numera som den syriska oppositionens huvudstad.

De senaste dagarna har nästan alla civila – uppskattningsvis 70 000 personer – lämnat Ariha och Saraqib och flytt norrut, mot Idlib och gränsen till Turkiet.

– Om regimen skulle ta kontrollen över de två städerna skulle Idlib bli belägrat från öster och söder. Då måste ytterligare en halv miljon människor fly norrut, säger Merna Alhasan.

På vägen mellan provinshuvudstaden i Idlib och Ariha, en sträcka på en dryg mil, mötte Merna Alhasan på torsdagen en oändlig kedja av mindre lastbilar med flak, fyllda med folk som flyr norrut.

– Att se människor som försöker dra med sig sina äldre släktingar som vägrar att fly. Hur ska du övertyga en 60–70-åring, som är rotad till sitt hem som ett träd i jorden,

att lämna sin bostad? De vet ju att de inte kan komma tillbaka, säger Merna Alhasan. Just nu är närmare 800 000 människor på flykt inne i Idlib. Bara den senaste veckan har minst 100 000 flytt. Flyktingarna söker sig mot gränsen till Turkiet, men den hålls stängd.

Det är stor brist på tält, filter, mat och medicin i de provisoriska läger som etablerats längs den syrisk-turkiska gränsen.

Natten till torsdagen attackerade syriska och ryska bombplan det enda sjukhuset i Ariha och totalförstörde byggnaden. Även andra civila mål angreps, och flera människor ligger fastklämda under rasmassor, enligt Merna Alhasan.

Många av invånarna i Idlib, bland dem Merna Alhasan, tycker att den väpnade oppositionens ledare har svikit dem. Tidigare i veckan förekom en

demonstration i Idlib med parollen ”ni (ledarna) förrådde revolutionens martyrer”.

– De enda som försvarar oss är lokala revolutionärer som strider med lätta vapen, säger Merna Alhasan.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Fakta. Idlib

Idlib är den enda av Syriens 14 provinser som kontrolleras av motståndare till president Bashar al-Assads regim.

Provinsen omfattar 5933 kvadratkilometer (som Stockholms län) och har i nuläget cirka 3 miljoner invånare. Idlib har blivit ett slags reservat för internflyktingar från områden i Syrien som regimmotståndarna förlorat under det senaste året.

Konsten att förlänga bostadskön

LÖRDAG 1 FEBRUARI 2020

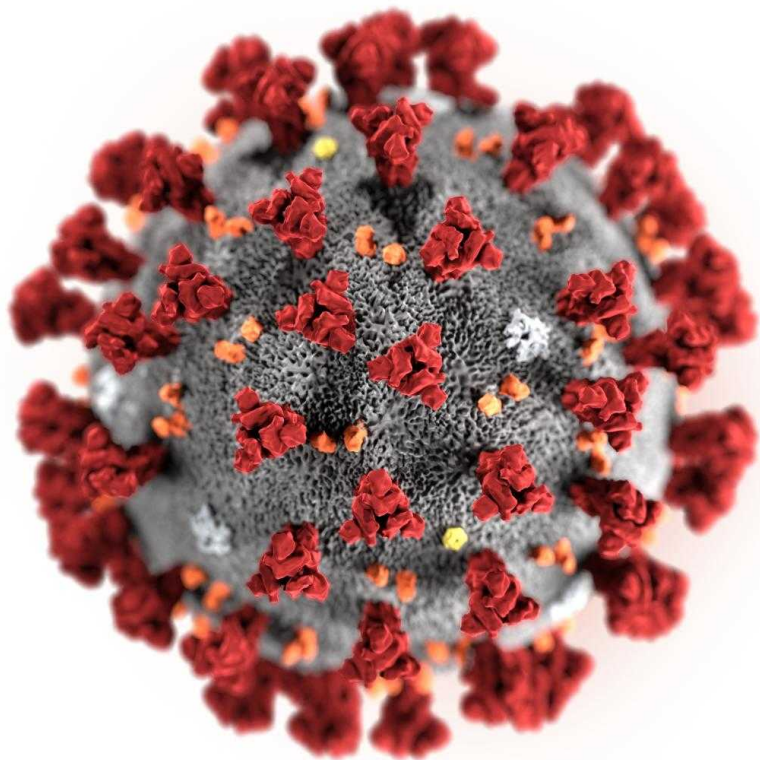
Berlin var nog härligt på det glada 1920-talet, om man bortsåg från de blodiga gatuslagsmålen mellan nazister och kommunister. Konstnärer och intellektuella från hela världen flockades i staden. Hyperinflationen gjorde att ett par dollar räckte länge. Att bo kostade en spottstyver.

Efter murens fall 1989 inträffade något liknande. Berlin var en billig metropol för unga äventyrare, ett kap jämfört med Paris

eller London. Näringslivet hade försvunnit med kriget och DDR, ekonomin var usel, invånarantalet sjönk. Det dröjde länge innan flytten av huvudstaden från Bonn, plus en och annan dataentreprenör, fick bostadsmarknaden att kvickna till. Fast de senaste tio åren har hyrorna nästan fördubblats, om än till en nivå långt under andra europeiska storstäder. Bortskämda berlinare, fyllda av nostalgi kring det gamla subventionerade livet i både väst och öst, klagade bittert. I torsdags beslutade Berlins delstatsparlament att frysa hyrorna i fem år och införa ett tak för vad en lägenhet får kosta. Majoriteten består av socialdemokrater, miljöpartiet De gröna och Die Linke, arvtagaren till det östtyska kommunistpartiet. Vänstern såg chansen att rehabilitera den socialistiska planekonomin, och tog den.

Om lagen klarar sig genom den tyska författningsdomstolen uppstår förstås en del smärre problem. Bostadsbristen, en följd av att Berlin nu växer snabbt, förvärras. Investeringarna i nybyggnation tvärstannar, för de går inte längre att räkna hem. Underhåll bromsas, vilket tusentals hantverkare lär märka. Under tiden är det välbeställda stadsbor med rymliga, centralt belägna lyor som tjänar mest på hyresstoppet. Hade de styrande i Berlin velat ta reda på konsekvenserna kunde de ha gjort den korta studieresan till Stockholm. Hyresregleringens huvudstad kan berätta allt om orättvisor och bostadsköer.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Omöjligt förutse utbrotten av riktigt farliga pandemier

LÖRDAG 1 FEBRUARI 2020

Är det som pågår nu i Kina början på en världsomspännande dödlig pandemi eller bara en repetition för en kommande, mycket allvarligare smittspridning av ett nytt virus? Det vet vi inte. Och det är det som är så skrämmande.

analys.

Ett nytt virus som börjar smitta människor är alltid oroande. Ingen är immun och det finns en risk för att viruset börjar spridas brett i befolkningen. Dessutom är mycket okänt den första tiden. Det tar tid att ta reda på hur viruset smittar, vilka som har störst risk för att bli allvarligt sjuka och hur dödligt viruset är. Inte heller finns det något vaccin.

Alla experter är överens om att det inte är en fråga om, utan när nästa pandemi kommer att inträffa.

Sedan början av 1900-talet har vi haft fyra influensapandemier. Den första var också den dödligaste. Spanska sjukan dödade fler än 50 miljoner människor, fler än första världskriget. Den senaste, svininfluensan, blev i slutändan kanske mindre dödlig än en vanlig säsongsinfluensa. Efteråt anklagades

WHO och smittskyddsmyndigheter för att ha överreagerat. Läget blev ju inte så allvarligt.

Men det var omöjligt att veta då. Det fanns många oroande tecken, viruset liknade det som orsakade spanska sjukan. Dessutom dök det upp när influensasäsongen borde ha varit slut på norra halvklotet. Inte nog med det, unga människor verkade bli allvarligt sjuka och dö i den nya influensan. De ska vanligtvis klara sig bättre än äldre när de får influensa. De insatser som sattes in kan också ha lett till att utbrottet blev mindre allvarligt. Men det är svårt att mäta de som inte blev sjuka.

Nästa pandemi kan bli värre. Det finns därför en övervakning av potentiellt farliga virus. WHO har en beredskap för "Disease X", en ännu okänd sjukdom. Många länder har också avtal med läkemedelsföretag om

pandemivaccin och antivirala läkemedel, om de skulle behövas.

Beredskapen är nödvändig. Det finns massvis med virus ute i naturen. Vi känner bara till en bråkdel av dem. Sannolikheten att något kommer att ta steget från att bara infektera djur till att också börja smitta människor är hög. Skogsskövling leder till att vilda djur allt oftare kommer i kontakt med tama djur och människor. Vi har också en enorm djurindustri i världen. Ett nytt virus skulle också kunna sprida sig blixtnabbt över världen. Miljoner människor reser varje dag. Vi är alla potentiellt sårbara, virus bryr sig inte om landsgränser.

Det har nu gått en månad sedan Kina informerade Världshälsoorganisationen, WHO, om att ett 20-tal människor i staden Wuhan insjuknat i en mystisk lungsjukdom. Sedan dess har det gått i

rasande fart. Kinesiska myndigheter stängde snabbt den fisk- och djurmarknad där utbrottet tros ha börjat. En vecka senare kunde forskare konstatera att människorna blivit sjuka av ett nytt, tidigare okänt virus.

Att det nya viruset tillhör familjen coronavirus gjorde inte oron mindre. Även om det är en stor grupp virus, och de flesta bara infekterar djur eller orsakar förkylningar hos människor, så ligger coronavirus också bakom de betydligt allvarligare sjukdomarna sars och mers. Sarsutbrottet 2003 är också en skrämmande påminnelse om att coronavirus kan orsaka större utbrott över världen. Fler än 8 000 människor smittades och omkring 800 av dem dog innan utbrottet kunde stoppas. Då mörkade Kina utbrottet så länge man

kunde, den här gången är man mycket öppnare.

De senaste veckorna har forskare och myndigheter försökt ta reda så mycket som möjligt om det nya viruset. Under tiden har utbrottet ökat kraftigt. Nästan 10 000 människor har i nuläget bekräftats vara smittade och fler än 200 har dött. Kina står för nästan alla smittade och hittills alla dödsfall.

Ur ett globalt perspektiv är detta knappt märkbart. Varje år blir mellan tre och fem miljoner människor världen över allvarligt sjuka av influensa och omkring en halv miljon människor dör.

Men denna influensa återkommer år efter år, även om det är i något förändrad form. Det som är känt är inte lika skrämmande, vi vet ungefär hur influensavirusen beter sig. Dessutom är influensan främst allvarlig för äldre och personer med

underliggande sjukdomar som kol, hjärtkärlsjukdom eller diabetes. Vilka som är extra sårbara för det nya viruset vet vi inte med någon säkerhet, även om det i nuläget verkar vara främst samma grupp som är känsliga för influensan.

Att osäkerheten kring det nya coronaviruset är hög skapar extra oro. Vi vet inte vad det är för utbrott vi ser utspela sig, om det är nästa pandemi. Kommer det att bli som de filmer vi sett?

Det är svårt att veta hur orolig man ska vara för det nya viruset eftersom så mycket fortfarande är oklart. Men det beror också lite på var i världen man befinner sig.

Utbrottet ökar kraftigt, men mestadels i Kina. I takt med det verkar dödligheten minska, fler milda fall rapporteras. Även om det finns fall av smitta mellan människor i länder utanför Kina är de få. Andra coronavirus smittar genom hosta,

nysningar och kontakt, om även det nya viruset smittar på det sättet kan ett utbrott gå att få under kontroll även i avsaknad av vaccin. Men det kräver intensiva insatser i form av bland annat smittspårning.

Här i Sverige är situationen en annan, vi har än så länge bara ett fall och god beredskap. Men ändå är människor rädda. Kanske är det orden ”i nuläget” som orsakar rädslan. Det indikerar ju att läget kan bli värre.

Det hjälper inte heller att nyhetsmedier rapporterar dagligen om ”dödsviruset” och i sociala medier sprider både experter och allmänna tyckare både rykten och kraftiga överdrifter om virusets potential.

WHO valde först att inte utlysa ett internationellt nödläge med anledning av utbrottet. Det var för tidigt, menade man. För mycket var fortfarande okänt. Experterna var inte heller överens. Det

finns alltså inget facit eller enkla svar för hur man ska agera i början av ett utbrott. Nu har WHO:s generaldirektör, Dr Tedros Adhanom Ghebreyesus, deklarerat att utbrottet av det nya coronaviruset är ett internationellt hot mot människors hälsa. Han hade inget annat val.

Det betyder inte att det nya coronaviruset är en pandemi än, utan att det finns en oro för vad som kan hända om smittan sprider sig till länder med dåligt utbyggda sjukvårdssystem. Det är sådana osäkerheter som WHO och andra folkhälsomyndigheter måste hantera, de kan inte vänta på hela bilden.

Om WHO:s beslut och åtgärder var rätt eller inte kommer garanterat diskuteras intensivt när utbrottet klingat av. Men en sak är säker, det är alltid lättare att veta hur man borde ha agerat när man har facit i hand.

Amina Manzoor
amina.manzoora@dn.se

Sju frågor och svar om nya coronaviruset

LÖRDAG 1 FEBRUARI 2020

1 Vad är det som har hänt?

Den 31 december meddelade Kina WHO att ett 20-tal personer i staden Wuhan drabbats av lunginflammation av ett okänt virus. Det visade sig vara ett tidigare okänt coronavirus.

2 Vad är coronavirus?

Coronavirus är en stor grupp virus. De flesta infekterar bara däggdjur och fåglar. Sju stycken kan smitta människor. Fyra av

dem orsakar mildare sjukdom med förkylningssymtom.

De allvarligare sjukdomarna sars och mers orsakas också av coronavirus. Det nya viruset har ännu inte fått något namn, utan kallas 2019-nCoV.

3 Vilka symtom får man av det nya viruset?

En del människor blir inte sjuka alls.

Andra får feber, hosta och blir trötta. En del får också andningsproblem.

Virusinfektionen kan leda till lunginflammation, njursvikt och även döden.

4 Hur allvarlig är sjukdomen?

Det är oklart. I början upptäcktes bara de mer allvarliga fallen, men nu upptäcks fler milda fall. Det verkar i nuläget som att omkring 20 procent blir svårt sjuka.

Äldre och personer med andra sjukdomar verkar vara mer sårbara för det nya

viruset. Det är inte klart hur hög dödligheten är, men en uppskattning är omkring två procent.

5 Hur smittar viruset?

De första människorna som blev sjuka smittades troligen av något djur på en marknad i Wuhan i Kina. Det är fortfarande oklart vilket djur, men vid sars smittades människor troligen av palmmårdar som i sin tur smittats av fladdermöss.

Sjukdomen kan också spridas mellan människor, men hur vanligt det är vet vi fortfarande inte.

6 Hur skyddar jag mig?

Eftersom viruset tros smitta via droppsmitta och nära kontakt bör människor vara noggranna med att tvätta händerna och nysa eller hosta i armvecket. Man ska också undvika att röra ansikte och ögon. Undvik nära kontakt med sjuka.

Är du i Kina ska du undvika marknader med levande djur. Den som har varit i Kina och blir sjuk ska kontakta sjukvården.

7 Finns det någon behandling eller vaccin? Nej. Det finns varken specifik behandling eller vaccin mot något coronavirus. Vaccin mot andra coronavirus är under utveckling, som hoppas kunna användas även mot det nya viruset. Men det kommer att ta lång tid innan ett vaccin är färdigt att användas.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Boris Johnson: Det här är början på en ny era

LÖRDAG 1 FEBRUARI 2020

Till tonerna av "God Save The Queen" och patriotiska "Rule, Britannia!" lämnade Storbritannien EU sent på fredagskvällen.

– Ridån går upp och en ny akt inleds i vårt stora nationella drama. Detta är början på en ny era, sa premiärminister Boris Johnson i ett tv-sänt tal till nationen.

Röd-vit-blå brittiska flaggor slog i den kyliga vinden i regeringskvarteren i London på fredagskvällen. När klockan närmade sig slaget 23 (midnatt svensk tid) hade flera tusen samlats i duggregnet utanför parlamentet i Westminster, där de tillsammans räknade ned till Storbritanniens EU-utträde.

– Äntligen är vi ute! sa den 45-årige rörmokaren Kevin Christopher, som åkt in till centrum tillsammans med sin fru Kim Christopher.

Tre och ett halvt år har gått sedan folkomröstningen, då 52 procent av brittena röstade ja till att lämna EU.

Kevin Christopher har inte mycket till övers för de politiker som försökt stoppa utträdet.

– Alla politiker är värdelösa, och om de inte är det från början, blir de det när de sätter sig i det där parlamentet. Men jag

röstade på Boris, för han lovade att ordna brexit. Jag tror landet kommer att klara sig mycket bättre på egen hand. EU däremot, de kommer nog få problem, sa Kevin Christopher.

Från en pub ett stenkast från torget ekade ”Rule, Britannia!”

Boris Johnson är väl medveten om att han har brexit att tacka för att han kommit till makten. Men regeringen är mån om att inte bli segerrusig. Inför brexitdagen hade strikta instruktioner gått ut till landets diplomatiska beskickningar om att inte anordna firanden, eftersom det skulle kunna tolkas som ”triumfalism”.

Några fyrverkerier tilläts inte i regeringskvarteren, alkoholutskänkning fick inte ske på Parliament Square och brexitörernas önskan om att Big Ben skulle ringa in EU-utträdet fick tummen ned – kostnaden skulle ha blivit för hög,

menade regeringen, då klocktornet är under renovering.

Det var också långtifrån alla som firade i Storbritannien denna dag.

I huvudstaden rådde en påtagligt dämpad stämning, och på många platser i landet arrangerades manifestationer på temat ”Håll ett ljus tänt för EU”.

– För många är den här stunden full av hopp, en stund de aldrig trodde skulle komma. Det finns också de som har en känsla av ångest och förlust. Och så finns en tredje grupp – som kanske är den största – i vilken många börjat bli oroliga för att den politiska röran aldrig skulle få ett slut. Jag förstår alla dessa känslor.

Regeringens jobb – mitt jobb – är att föra oss samman och ta oss framåt, sa Boris Johnson i sitt tal i nationen.

Men han sa också att han fortfarande tror på brexit.

– Under de senaste 50 åren har EU utvecklats i en riktning som inte längre tjänar det här landets intressen. Nu bryter gryningen in och ridån går upp för en ny akt i vårt stora nationella drama. Och ja, det handlar bland annat om att använda dessa nya maktbefogenheter – denna återvunna suveränitet – till att åstadkomma de förändringar som människor röstat för, sa Johnson.

Han la till:

– Det här är början på en ny era. Några stora förändringar vaknar inte britterna till på lördagen. En övergångsperiod inleds som varar fram till den 31 december, och under den är det tänkt att EU och Storbritannien ska komma överens om hur den framtida relationen ska se ut. Nästa vecka börjar förhandlingsdramat.

Boris Johnson betonade att han vill vårda relationen till EU.

– Vi vill att detta ska bli början på en ny era av vänskapligt samarbete mellan EU och ett energiskt Storbritannien.

Erkänner maktmissbruk – men vill inte fälla Trump

LÖRDAG 1 FEBRUARI 2020

Det blir sannolikt inga nya vittnesmål i riksättegången mot Donald Trump i senaten. Flera republikaner erkänner dock att Trump har gjort sig skyldig till maktmissbruk, även om handlingarna inte är tillräckligt grova för att kräva nya vittnesmål.

Klockan fem på fredagsmorgonen svensk tid tycktes det stå klart att Mitch

McConnell, senatens republikanske majoritetsledare, hade lyckats stoppa Demokraternas krav på nya vittnesmål. Lamar Alexander, senator från Tennessee, meddelade då att han avsåg att rösta nej. Han fick senare under fredagen stöd av Lisa Murkowski, senator från Alaska, som meddelade att hon också skulle rösta emot nya vittnesmål. Två senatorer som sagt att de varit osäkra i frågan hade bestämt sig. I skrivande stund, sent på fredagskvällen, verkade saken klar. Även om själva omröstningen ännu inte har ägt rum. Demokraterna hade hoppats på Lamar Alexander från Tennessee. Han är en 78 år gammal senator som ska gå i pension. Hans mentor var Howard Baker, en republikansk senator som spelade en nyckelroll i riksriättsprocessen mot Richard Nixon. De republikanska rådgivare och politiker som vände Nixon

ryggen efter Watergate framstår i dag som nationella hjältar.

Men Alexander valde i stället ett slags mellanväg, som någon liknade vid Whitney Houstons hit "It's not right but it's okay", *det var inte rätt men det är okej*.

Alexander sade att Trumps påtryckningar mot Ukraina åtminstone till en del handlade om att smutskasta Joe Biden. "Opassande", anser Alexander om Trumps agerande, men inte tillräckligt grovt för att tvinga bort presidenten från Vita huset. Ytterligare information från till exempel förra säkerhetsrådgivaren John Bolton skulle inte ha ändrat senatorns åsikt, sade han. Därför nej till nya vittnesmål. Flera republikaner tycks dela Alexanders inställning. De tillstår att Trumps agerande är problematiskt, men inte tillräckligt för att presidenten måste

avsättas. Det krävs en nästan religiös välvilja för att låtsas som om Trumps påtryckningar mot Ukraina handlade om att stävja östeuropeisk korruption i största allmänhet, vilket är vad Vita husets advokater påstår att presidenten hade som mål.

Marco Rubio, republikan från Florida, motiverade sitt beslut att fria presidenten och rösta nej till vittnen: "Bara för att ageranden lever upp till standarden för riks rätt betyder inte det att det ligger i landets intresse att avsätta en president". Rubio nämnde i sin motivering att åtminstone hälften av landets väljare skulle betrakta avsättandet av Trump som ett slags statskupp.

Ett vittnesmål från John Bolton, en hög som tjänat varje republikansk regering sedan tidigt 1980-tal, hade förmodligen inte ändrat på utgången av rättegången;

Trump hade sannolikt kommit att frias av Republikanerna ändå. Men det hade varit plågsamt för senatorerna att lyssna till en av partiets egna portalfigurer när han bekräftade vad flera av dem av innerst inne tycks inse: Trump pressade en utländsk ledare för att förbättra sina egna chanser i nästa inhemska presidentval. Inga nya vittnen är onekligen ett misslyckande för Demokraterna, som ägnat dagar åt att plädera för vikten av ny relevant information. Å andra sidan har flera republikaner nu känt sig tvingade att förklara varför man inte vill ha vittnen och dessa förklaringar har rymt erkännanden: ja, Trump gjorde vad ni hävdar att han gjorde.

Dessa uttalanden lär leva kvar i historieböckerna. Republikanerna tjänar kanske kortsiktigt på beslutet – de kan lägga Ukrainaaffären bakom sig. Men på

längre sikt är det uppenbart att de friade en president som ägnat sig åt maktmissbruk och kan utgöra ett hot mot demokratins själva kärna: fria val.

Lisa Murkowski, republikansk senator från Alaska, angav en mer generell motivering till sitt nej. Murkowski säger att representanhusets riksrättsåtal var ”forcerat och bristfälligt”. Det är omöjligt att få till en ”rättvis rättegång i senaten”. Därför kan vi lika gärna avstå nya vittnen, säger Murkowski.

Demokraterna i representanhuset har upprepade gånger försvarat sitt beslut att inte försöka tvinga vittnen som Vita huset blockerade. Sådana ”subpoenas”, stämningar, hade med stor sannolikhet resulterat i långa domstolsförhandlingar. Den rättegång som nu blev av hade kunnat krocka med presidentvalet eller infalla ännu senare. Då hade belysandet av

Trumps försök att påverka presidentvalet 2020 kommit för sent.

När omröstningen angående vittnen närmade sig på fredagen retweetade Michael McFaul, USA:s tidigare Moskvaambassadör, ett budskap från Estonias tidigare president: ”Toppen!”, skrev Toomas Hendrik Ilves ironiskt. ”Inga fler tråkiga amerikanska föreläsningar om rättstatsprincipen, jämlikhet inför lagen, transparens, korruption, fria och rättvisa val”.

Kan USA:s överbefälhava- re för sorg lyckas mot Trump?

LÖRDAG 1 FEBRUARI 2020

I nio månader har Joe Biden värjt sig mot oavbrutna attacker.

Vänsterdemokraterna kallar honom förlegad mittenpolitiker. Donald Trump kallar honom korrupt.

Ändå har han lyckats behålla en knapp ledning inför demokraternas primärval.

Kan Joe Biden lyckas med det som kärnväljarna hoppas: besegra Trump? DN:s Martin Gelin och Pontus Höök följde kandidaten i South Carolina för att få svar.

Det är vintermorgon i Columbia, med frost på palmerna och rosa himmel i soluppgången. Joe Biden och fem andra demokrater som ställer upp i primärvalet har samlats för att hedra Martin Luther Kings minne på en årlig frukostsceremoni på Brookland Baptist Church. Det är en anrik, afroamerikansk megakyrka som ligger vägg i vägg med vapenbutiken Shooter's Choice och en gigantisk barbecuerestaurang. Den amerikanska söderns tre viktigaste institutioner: Gud, gevär och grillat fläskkött.

Inne på frukostmötet samlas aktivister från den svarta medborgarrättsrörelsen, lokalpolitiker och religiösa ledare.

Det är en tacksam miljö för Joe Biden. Däremot inte för de andra demokraterna, som ligger efter rejält i South Carolinas opinionsmätningar.

Vid bordet bredvid mig sitter den karismatiska unga demokraten Pete Buttigieg och kväver en gäspning. Han har skapat en landsomfattande entusiasm för sin presidentkampanj, men här får han ett ljummet bemötande. Efter ett knappt tre minuter långt tal flackar han lite med blicken och säger ursäktande:

– Jag är rätt bra på att läsa kroppsspråk och tror att jag tolkar det här som att min tid är ute.

Joe Biden däremot glider in i rummet som den självklara stjärnan, hälsar världsvant på Columbias borgmästare, ställer upp på ett par selfies med ett sällskap äldre svarta kvinnor i tjusiga dräkter och ryggdunkar

med Rick Wade, veteran från Obama-åren i Washington.

South Carolina är Bidenland.

77-årige Joe Biden får stående ovationer för sitt tal. Inte för att det är perfekt. Biden har sedan skolåren haft problem med stamning och han vacklar ofta som offentlig talare. Två gånger råkar han säga att han blev vicepresident ”år 209”.

Men han lyckas förmedla ett patos och en känsla av allvar. Hans budskap är att USA:s grundläggande idéer om tolerans och jämlikhet står inför ett historiskt hot. Biden jämför med 1960-talets konflikter här i södern, då den ökände polischefen Bull Connor attackerade medborgarrättsrörelsens demonstranter med blodtörstiga polishundar och brutala vattenkanoner. Nu har vi en sådan mobbartyp i Vita huset, säger Biden:

– Men Bull Connor och hans hundar trodde att de kunde ta kål på medborgarrättsrörelsen. I stället blev det tvärtom. Den mobiliserades och fick igenom medborgarrättslagarna. Nu har vi en ny sådan konflikt med Trump. Det är därför jag ställer upp i presidentvalet. I snart ett år har Joe Biden utstått frenetiska attacker. Från president Donald Trump men framför allt från vänster. Sju olika progressiva tidskrifter i USA har haft Biden på omslaget det senaste året, i samtliga fall för att varna läsarna: rösta på vem som helst, men inte Biden. Bernie Sanders-kampanjen har kallat Biden korrupt och Elizabeth Warren framställer honom som en förlegad mittenpolitiker som försöker återvända till ett ohållbart status quo. Härom veckan skapade några amerikanska tonåringar en viral Tiktok-

video där de sjöng ”Please, don’t make us vote for Biden”.

Men opinionsstödet för Biden har varit förvånansvärt stabilt i ett år. Han behåller en knapp ledning, med Sanders hack i häl och Warren på tredjeplats.

Den enklaste förklaringen till det är inte så smickrande för vicepresidenten själv. Det handlar knappast om hans unika karisma. Stödet bottnar främst i att demokraterna är livrädda för fyra år till med Trump. De ser Biden som det tryggaste valet.

65 procent av demokraterna säger att det allra viktigaste i primärvalet är att hitta en kandidat som kan vinna mot Donald Trump.

I South Carolina hör jag Joe Biden hålla tre tal på två dagar. I alla tre talen återvänder han till samma kärnargument: *Folks, we gotta beat him.*

Gott folk, vi måste besegra honom.

○ ○ ○

I småstaden Orangeburg, en timme söder om Columbia, har Bidens kampanj ordnat en *oyster roast*, en kulinarisk sydstatstradition där berg av ostron grillas utomhus. Ett par hundra personer har dykt upp för att mumsa ostron, som är billig, vardaglig arbetarmat här, medan solen går ner över de böljande kullarna omkring oss.

I princip alla gäster är svarta och alla jag talar med har redan bestämt sig för att rösta på Biden.

– Det viktigaste skälet till att jag stöder Biden är för att få bort den sittande presidenten. Vi behöver någon med hjärta, någon som bryr sig om andra människor, säger Lavern Butler, som jobbar administrativt på en skola i närheten. Hon har bott i Orangeburg i tre decennier. Blir Trump omvald som president är hon

oroad att rasismen här i södern kommer eskalera, precis som Biden varnar för.

– Om Trump sitter kvar är jag riktigt orolig. Då kan vi falla tillbaka igen. Jag är skeptisk till andra än Biden. I det förra valet nominerade vi den mest kvalificerade kvinnan någonsin. Men hon förlorade ändå. Jag hoppades verkligen på Hillary, men jag vill aldrig känna den besvikelsen igen. Om tio år är vi kanske redo för en kvinna som president, men jag tror inte att USA är där än, säger hon.

Jag räknar upp de andra kandidaterna. Warren, Sanders, Buttigieg, Klobuchar. Hon ser inte imponerad ut.

– Vi behöver någon som är stark för att besegra Trump. Biden är den enda som är tillräckligt stark.

Det påstås ofta att det moderna demokratiska partiet har blivit uppslukat av debatter om identitetspolitik. I

demokraternas primärval är dock väljarstödet i princip inverterat i förhållande till kandidaternas identitet.

78-åriga Bernie Sanders har sitt allra starkaste stöd från unga kvinnor och latinamerikaner.

Elizabeth Warren får sitt starkaste stöd från välutbildade män.

Och Joe Bidens kärnväljargrupp är söderns svarta kvinnor. Demokraternas väljare bryr sig med andra ord inte särskilt mycket om att rösta på en kandidat som ser ut som dem.

– Biden vann presidentvalet med Obama två gånger, han var en bra vicepresident i åtta år. Det skapar ett djupt förtroende här. Det finns ett kvardröjande stöd för honom baserat på det. De vet att han delar deras grundläggande värderingar, säger James Clark, president för ett universitet här i Orangeburg.

○ ○ ○

Joe Bidens eget liv har präglats av djupa tragedier. Han förlorade sin första fru Neilia och dottern Naomi i en bilkrasch 1972. En av hans två söner, Beau Biden, avled i en hjärntumör för fem år sedan. Han blev 46 år gammal.

På dödsbädden ska Beau ha sagt till sin far att han måste lova att fortsätta arbeta politiskt, vilket Joe tolkade som att han borde ställa upp i nästa presidentval. Han framställer sin presidentkandidatur som ett försök att hålla löftet till sonen.

Hans privata tragedier har format honom mer än de fyra decennierna som politiker. Om Barack Obama definieras av sin optimism och hoppfullhet så präglas Joe Biden snarare av ett djupt vemod. Det vilar något melankoliskt över Bidens hela väsen. När Beau Biden begravdes var Joe fortfarande vicepresident. Barack Obama

var med på begravningen. En svart gospelkör sjöng hoppfulla, afroamerikanska *spirituals*. Därefter kom en irländsk säckpipeorkester som framförde hjärtskärande vemodiga irländska folksånger.

Som politiker har Biden omfamnat sin irländsk-katolska identitet. Den tycks ha gett honom en chans att, som vit man i 2000-talets USA, prata om smärta, sorg och tragedi med trovärdighet. I New York Review of Books skriver den irländske kolumnisten Fintan O'Toole att Biden har blivit USA:s "överbefälhavare för sorg". Han tycks som allra mest hemma, han känns allra mest som Biden, just när han håller tal på begravningar.

I Orangeburg följer jag med Biden när han gör det som kallas *the rope line*, där kandidaterna skakar hand med väljarna

efter talet, låter dem ta selfies och lyssnar på deras berättelser i tio, tjugo sekunder. Plötsligt bryts rutinen. Biden stannar till, alldeles bredvid mig, när han får syn på ett välbekant ansikte. Han hälsar på en kvinna, Tomi Greene, med båda händerna: de omfamnar varandra hjärtligt och länge och till slut börjar hon gråta. Även Biden sluter sina ögon och de står tysta tillsammans en lång stund, till synes obrydda av folkhavet omkring dem och de smattrande kamerorna. Tomi Greene berättar att hennes mamma precis har dött och att hon själv nyligen överlevt en dramatisk canceroperation. Hon säger att hon träffade Joe och hans fru Jill Biden på ett liknande kampanjevenemang förra året och att deras stöd var ovärderligt. Det hjälpte henne att ta sig igenom krisen, säger hon. Hon kramar om Biden igen, han torkar en tår från hennes kind.

Kärnan i Bidens valkampanj är den här delade sorgen. Det kanske verkar märkligt i ett land där presidenter ofta är soliga optimister, men 2000-talets USA tycks präglad av ett slags kronisk sorg. Åk bil genom den amerikanska landsbygden och en majoritet av flaggorna du ser vilar på halv stång. Tragedierna – döda soldater, skolskjutningar, opioidöverdoser, polisskjutningar – har varit så frekventa att det är svårt att veta exakt vad som faktiskt sörjs.

Strax efter Bidens besök i South Carolina kommer en reklamfilm som definierar Bidens kampanj på tre minuter. Fred Guttenberg, pappa till en av tonåringarna som sköts till döds i massakern i Parkland 2018, berättar dramatiskt och sorgset om det oförglömliga attentatet, om Trumps tafatthet efteråt, om Bidens handfasta respons. Vi ser ett klipp på Biden i

pilotglasögon, bestämd min, mobil vid örat, medan vi hör Guttenbergs röst:
– Det var någon gång där, dagarna direkt efteråt, som jag fick ett samtal från Joe Biden. Vi talade i, tja, det måste varit en timme. Vi pratade om min familj, om mina förluster och sedan började vi tala om hans familj, om hans förluster. Och det han sade var att det som alltid får honom att klara sig igenom sorgen, det är den där känslan av plikt och mening.
Det finns faktiskt ingen anledning att tro att Guttenberg överdriver. De pratade säkert i en timme.
Hundratal amerikaner som förlorat familjemedlemmar kan vittna om samma sak. Det är alltid Biden som ringer upp dem. Han tröstar och säger att han vet vad de har gått igenom.
Han är som en farfar som hela USA kan vända sig till efter att krisen inträffat.

Men är han verkligen den man vänder sig till när krisen fortfarande pågår för fullt?

○ ○ ○

Sedan Biden lanserade sin kandidatur har den amerikanska vänstern frenetiskt försökt krossa honom. Än så länge har de inte riktigt lyckats. Frustrationen är inte helt obefogad. Även traditionella demokrater som inte har några varma känslor för Sanders eller Warren ställer nu frågan om det här verkligen är det bästa de har mot Trump? När USA:s demokrati står inför den djupaste krisen sedan depressionen på 1930-talet eller inbördeskriget 1861–1865, är det då verkligen Biden de ska ringa?
På kampanjevenemangen i South Carolina är det svårt att blunda för Bidens svagheter.
Enligt kampanjen föredrar han små rum och intima möten, men sanningen är

förstås att han inte skulle fylla en sportarena. Både Warren och Sanders har lockat folkhav på mer än 20 000 personer, Biden har som mest fått ihop en publik på 6 000.

Utöver bristen på entusiasm har Biden verkliga problem med en diger samling politiska snedsteg under fyra decennier i Washington. I riksprocessen mot Trump har Bidens familj och deras affärer i Ukraina hamnat i fokus och det råder inget tvivel om att republikanerna kommer att lägga upp emot en halv miljard dollar på en kampanj som förvandlar Bidens Ukraina-affärer till 2020 års motsvarighet till Hillary Clintons e-post i valet 2016. I de nationella opinionsmätningarna har Bernie Sanders börjat närma sig Biden. Om Sanders vinner de första valen i Iowa och New Hampshire riskerar Biden att framstå som en svag kandidat.

Alla demokrater verkar rörande överens om att Trump utgör ett existentiellt hot mot amerikansk demokrati. Men är lösningen att nominera ytterligare en etablerad mittendemokrat som uppbådar snäppet mindre entusiasm än Hillary Clinton?

Vänstern i USA oroar sig för att all den progressiva energi som uppstått i reaktion mot Trump riskerar att implodera med Biden som kandidat.

Biden är, precis som Hillary Clinton var 2016, en mittenpolitiker i ett radikalt ögonblick. Han förespråkar kompromisser i en kompromisslös tid.

Enligt James Carville, en kampanjveteran som jobbade nära Bill Clinton i Vita huset, är det ett misstag att fokusera på den bristande entusiasmen för Bidens kampanj. Carville menar tvärtom att styrkan med Bidens kampanj är just att

”folk är trötta på den politiska cirkusen” – ”det behövs en erfaren hand för att lugna ner allt och ta oss tillbaka till sans och vett”.

– Han har aldrig varit en kandidat som kampanjar på entusiasm. Hans budskap är ”du kan lita på mig, jag är en bra kille, jag är en människa”, säger Carville till Politico.

Frågan är om Clintons gamla strateger förstår sig på 2020-talets politiska kultur. Bidens utmaning är nu att mana fram bilden av ett USA i akut kris så att en återgång till det normala blir mer lockande. Att framställa Trump som en historisk parentes, där Biden själv erbjuder en chans att ”rädda USA:s själ”, som hans kampanjslogan faktiskt lyder. Skulle Biden förlora valet mot Trump blir det på sätt och vis den logiska kulmen på hans politiska odysseé.

Han får då en sista chans att återvända till det han är bäst på: sorgen och tröstandet.

Martin Gelin

Kandidaterna

Fem kandidater har seglat fram som favoriter i demokraternas överfulla primärval. Utöver Joe Biden är det vänsterdemokraterna Elizabeth Warren och Bernie Sanders och de mitten-orienterade Amy Klobuchar och Pete Buttigieg.

Demokraternas första primärval

Primärvalen börjar i Iowa (den 3 februari) och New Hampshire (den 11 februari) men av tradition är det ofta South Carolina (den 29 februari) som är den viktigaste delstaten, eftersom väljarkåren här är brokigare och säger mer om hur resten av landet kommer att rösta. I Iowa leder Bernie Sanders.

I South Carolina har Biden en klar ledning, framför allt på grund av starkt stöd från svarta väljare.

Wuhans uttråkade invånare instängda på obestämd framtid

LÖRDAG 1 FEBRUARI 2020

Peking. Det nya coronaviruset har tagit invånarna i elvamiljonersstaden Wuhan som gisslan. Uttråkade sitter de isolerade i sina lägenheter på

obestämd tid. Sjukhusen är fulla och väntetiden för att träffa läkare lång.
– Det är som att sitta i husarrest, säger Wang Xuefeng till DN.

När Wang Lingna och hennes tolv vänner för nio dagar sedan hade fest i Wuhan hade de ingen aning om att staden bara några dagar senare skulle spärras av.

Flygplan, tåg och bussar ställdes in. Snart följde andra städer efter och nu är över 50 miljoner människor satta i vad som ser att vara historiens största karantän.

Orsaken är det nya coronaviruset som sprider sig allt snabbare.

– Hade vi vetat mer då hade vi nog inte haft en så stor fest. Att samla så många visade sig vara ett problem i efterhand, säger 65-åriga Wang Lingna som har jobbat på Electrolux och är svensk medborgare, men tillbringar mycket tid i sin födelsestad Wuhan.

Nu har hon som nästan alla andra invånare i Wuhan isolerat sig i sin lägenhet. Oroad för vad viruset egentligen innebär och när spridningen ska ta slut.

– Jag går inte ut och är orolig för min egen hälsa. Efter festen fick sju av deltagarna, inklusive jag själv, feber.

Wang Lingna verkar trots allt vara vid gott mod. Att vara arg hjälper inte, konstaterar hon. Men hon är uttråkad. Enda gångerna hon ser dagsljus är när hon ska handla mat.

– Jag äter och sover. Det är det jag gör nu. Bara en av de på festen som fick feber har lyckats testa sig och fick besked att hon har viruset.

– Men hon måste också stanna hemma. Hon ansökte om att få bli inlagd på sjukhuset men de sa att hon måste vänta. Enligt den kinesiska experten Zhong Nanshan kan en topp i spridning nås om

tio dagar. Nyckeln för att bekämpa viruset är att tidigt hitta smittade och isolera dem, hävdar han i en intervju med den kinesiska statliga nyhetsbyrån Xinhua.

Ett problem är att fem miljoner av invånarna i Wuhan bedöms ha lämnat staden innan den isolerades.

Åtgärderna och information om viruset kom alltför sent, har arga Wuhanbor hävdad i ovanligt frispråkiga inlägg på sociala medier. Wang Lingna håller med.

– Borgmästaren borde ha varnat tidigare, han borde avgå, tycker Wang.

Även nu tycker hon det är svårt att få något grepp om situationen, trots att hon ägnar en stor del av sin tid åt att läsa nyheter i mobilen. Men hon är inte rädd. Hittills är det framför allt äldre och personer med en sjukdomshistoria som har dött av viruset, konstaterar hon.

I stället ser hon fram emot den dag när virusutbrottet hejdats. Då ska hon och hennes vänner ta igen det uteblivna nyårsfirandet.

– Då blir det fest!

I sociala medier finns många exempel på hur uttråkade Wuhanbor hanterar isoleringen. Inne i lägenheter har middagsbord förvandlats till bordtennisbord, badmintonturneringar anordnas i vardagsrummet, körsbärstomater används som kuler i biljard med ätpinnar som köer. För att känna gemenskap ställer sig folk ibland i fönstren och sjunger nationalsången, eller skriker uppmuntrande ord.

Att 13 miljoner människor har varit inne på den direktsändning på nätet som i realtid visar bygget av ett nytt sjukhus i Wuhan kanske är ett tecken på hur långt tristessen har nått.

Isolerade Wang Xuefeng längtar till dagen när spridningen dämpats. Egentligen skulle han vid det här laget ha varit tillbaka i Tyskland där han bor. Men fyra dagar efter att han anlänt till Wuhan, där han skulle fira nyår med sina föräldrar, stängde staden ner.

– Sedan dess har jag inte varit utanför dörren. Det är som att sitta i husarrest, säger han.

Från fönstret i sina föräldrars lägenhet i centrala Wuhan tittar han ner på de lugna gatorna. Gatubilden i Wuhan har genomgått en enorm förändring sedan viruset lamslog vardagen.

Elvamiljonersstaden är den sjunde största i Kina med livlig tillverknings- och it-industri. Här ifrån går direkflyg till metropoler som London, Paris, Moskva och Dubai. Nu är det dött på gatorna.

Marianne Björklund

Fakta. Wuhan lika stort som London

Wuhan har elva miljoner invånare.

Det är Kinas sjunde största stad och världens 42:a största stad.

Genom staden flyter Kinas längsta flod, Yangtze.

Här finns en internationell flygplats med flyg direkt till städer som London, Paris och Moskva.

Peter Wolodarski: Historiens dom kommer att bli hård mot Trump.

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

Spelar sanningen någon roll? Betraktas maktmissbruk fortfarande som allvarligt? Vi måste vägra acceptera att de frågorna besvaras med ett nej.

När Donald Trump kandiderade till att bli amerikansk president 2016, skröt han med sina stödtruppers orubbliga lojalitet. Det spelade ingen roll vad han gjorde. Han kunde räkna med uppbackningen ändå.

”Jag kan stå i mitten av Femte avenyn och skjuta någon, och jag kommer inte att förlora några väljare”, löd ett av Trumps mer hårresande uttalanden.

Nu när Trump ställts inför riks rätt som president har han agerat efter samma devis.

I stället för att tillbakavisa anklagelserna har Trumps strategi i huvudsak varit att bekräfta dem.

Det djupt problematiska samtalet med Ukrainas president Zelenskyj, som legat till grund för rättegången i senaten? ”Ett perfekt samtal”, enligt Trump. ”Läs utskriften” av samtalet, har han gång på gång upprepat, trots att dokumentationen

är allt annat än smickrande för presidenten.

Att Trump systematiskt sprider lögn är inget nytt – hittills under sin presidentperiod har han enligt Washington Posts faktagranskare samlat ihop till över 16 000 osanningar.

Men frågan om sanning och maktmissbruk rör inte längre bara Trump.

I förfallet har han också dragit med sig republikanerna. Under riksrätten har partiet visat att man inte är intresserat av att ta del av fakta eller vittnesmål som ringar in presidentens framfart.

En bärande del i försvaret av Trump var länge att det saknades förstahandskällor, som kunde bekräfta anklagelserna. När så Trumps tidigare nationella säkerhetsrådgivare John Bolton gick ut och sa att han kunde tänka sig att vittna var republikanerna helt ointresserade.

Någon rättslig dokumentation skulle inte göras.

John Bolton arbetade nära Trump fram till september. Han har beskrivit administrationens påtryckningskampanj mot Ukraina som en ”knarkuppgörelse”, som han absolut inte ville vara en del av. I en kommande bok, som New York Times rapporterat om i veckan, skriver Bolton att Trump gav honom direkta order att frysa bistånd till Ukraina i utbyte mot politiska tjänster. Och presidenten fortsatte göra det också i augusti – flera veckor efter samtalet mellan Trump och Ukrainas president Zelenskyj i juli 2019.

Man skulle kunna tro att senatorer som tar den amerikanska konstitutionen på allvar var intresserade av att åtminstone ta del av Boltons version. Han är inte demokrat. Han är allt annat än en vänsterman. Han

medverkade under lång tid i Trumps favoritkanal Fox News.

Boltons hökaktiga framträdanden där var för övrigt ett viktigt skäl till varför presidenten rekryterade honom som säkerhetsrådgivare – tv-erfarenhet har alltid vägt tungt för Trump.

I en normal rättegång hade Bolton varit ett givet vittne. Men uppenbarligen är han ett alltför stort hot mot Trump för att han ska tillåtas berätta under ed. Så i veckan har Trump gjort allt för att tillbakavisa, smutskasta och till och med försöka stoppa utgivningen av hans bok.

Trump's stödtrupper uppfattar signalen. Presidentens favoritprogram på Fox News, morgonshowen Fox and friends, anpassar sin argumentation helt efter det nya manuset.

I höstas sade man att det var ett problem om det visade sig finnas en tydlig koppling

mellan militärt stöd till Ukraina och ett krav på att landet skulle utreda Trumps politiska rival, demokraten Joe Biden. När Bolton nu bekräftar den kopplingen låtsas man som om det regnar och att Boltons avslöjande inte innehåller något nytt. Den rutinerade republikanske senatoren Lamar Alexander demonstrerar en egen intressant variant på partiets förfall. Han slog sent i torsdags fast att det inte behövs mer bevisning, som att lyssna på John Bolton. Varför? Jo, för att vi redan vet att presidenten bad Ukraina att brottsutreda den demokratiska utmanaren Joe Biden. Detta är redan bevisat. Således har demokraterna rätt i sina anklagelser. Men enligt Alexander når anklagelserna inte upp till konstitutionens höga krav för en fällande riksrättsdom, och därför är det meningslöst med vittnen i senaten.

Logiskt. Ja, kristallklart! Demokraternas beskrivning av vad som hänt är alltså korrekt, om man ger sig på att tolka republikanen Alexander. Men det spelar ändå ingen roll. Rätt och fel är inte så viktigt. Presidentens oförblommerade maktmissbruk är inte så viktigt. Sanningen är inte så viktig. När den brittiske författaren John Le Carré, 88, besökte Stockholm i veckan för att motta Olof Palme-priset, fick jag chansen att träffa honom. Det var samma dag som republikanerna torpederade idén om en rimlig rättegång i senaten och Storbritannien lämnade EU efter 47 år. Le Carré var rasande över utvecklingen. Han har inget till övers för vare sig Trump eller brexit, särskilt inte de lögnen som präglat såväl presidentens framfart som brexitkampanjen.

”Donald Trump och Boris Johnson bryr sig inte om att göra rätt. De vill bara vinna”, sa Le Carré.

Det är en talande sammanfattning av läget.

Donald Trump tror säkert i någon begränsad mening att han nu ”vinner” riksrätten. Men även om Trump lyckas hanka sig kvar vid makten, har rättegången i senaten och förhören i representanthuset dokumenterat hans förfärande framfart.

Det mesta finns nu nedskrivet, svart på vitt.

Alla vittnen fick inte höras, men tillräckligt många har berättat, med stora personliga risker. Eftervärlden har en klar bild av maktmissbruket, korruptionen och det maffialiknande agerandet. För den som är intresserad av sanningen går det att

komma nära den. Historiens dom kommer Trump inte undan.

I Ryssland har Vladimir Putins strategi varit att sudda ut gränsen mellan fakta och fiktion, mellan sant och osant. Till slut har det mesta blivit möjligt, spärrarna har gradvis släppt.

Trump tror sig på motsvarande vis kunna skjuta någon på Femte avenyn utan att det får konsekvenser. Det är den auktoritära ledarens dröm.

Hans försvarare Alan Dershowitz stod i veckan i senaten och gjorde på allvar gällande att presidentens omval i höst var ett nationellt intresse och att han därmed inte kunde göra sig skyldig till något riksrättsbrott – om han bara verkade för sitt eget omval. Samtidigt sade USA:s ambassadör i Israel att Gud sett till att Trump blivit president. Ja, du läste rätt.

Vi lever i en dramatisk och turbulent tid.
Det man måste göra är att hålla fast vid
rätt och fel, vid skillnaden mellan sant och
osant och vägra acceptera försöken att
rasera det som gjort våra samhällen
anständiga, välmående och framgångsrika.

Peter Wolodarski

peter.wolodarski@dn.se

USA och Australien stoppar inresande

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

**USA och Australien stängde på
lördagen sina gränser för personer som
besökt Kina den senaste tiden. Elva
svenskar som evakuerats från
coronasmittans epicentrum Wuhan
väntas anlända till Sverige i dag.
Samtidigt ska det nya coronaviruset
klassas som samhällsfarlig sjukdom
efter ett beslut från regeringen.**

Både USA och Australien fattade på lördagen det drastiska beslutet att porta alla personer som besökt Kina den senaste tiden.

– Vi sätter säkerheten i första rummet, säger Australiens premiärminister Scott Morrison, enligt Reuters.

Kina har kritiserat vågen av reserestriktioner och riktade skarp kritik mot USA:s beslut.

– När WHO gör en rekommendation mot reserestriktioner, skyndar USA åt det andra hållet, säger Hua Chunying, talesperson för kinesiska utrikesministeriet.

Han syftar på att Världshälsoorganisationen WHO – i samband med att man i fredags klassade coronavirusutbrottet som ett internationellt hälsonödläge – klargjorde

att handels- och reserestriktioner inte var nödvändiga globalt.

– Det kan göra mer skada än nytta eftersom det hindrar informationsdelning och skada ekonomier, sade WHO:s generaldirektör.

Trots det har flera länder runtom i världen stoppat flygningar till och från Kina de senaste dagarna, och sammanlagt har över 10 000 flighter ställts in eller skjutits upp sedan utbrottet av det nya coronaviruset för drygt en månad sedan.

Parallellt med reseförbuden har många länder de senaste dagarna börjat evakuera sina medborgare från epicentret Wuhan. De elva svenska medborgare som bett om att bli hemflugna från den kinesiska staden väntas anlända till Sverige i dag, söndag.

Om de svenskar som just nu evakueras från Kina ger Anders Tegnén,

statsepidemiolog på Folkhälsomyndigheten, lugnande besked.

– Det här är inte hemtransport av sjuka människor utan av friska svenskar.

De ska enligt honom tas hem via ett specialplan från Kina, och sedan ett till från Frankrike.

– Men det är inte för att de behöver isolerats utan bara för att göra transporten så smidig som möjligt, säger Anders Tegnäll.

På lördagen meddelade regeringen att man från och med söndagen klassar det nya coronaviruset som allmänfarligt och samhällsfarligt. Detta efter en begäran från Folkhälsomyndigheten.

– Regeringen är väldigt angelägen om att ha en god beredskap och när vi får en begäran från Folkhälsomyndigheten om att klassa viruset som en samhällsfarlig sjukdom så ska vi fatta beslut skyndsamt

och det är också det vi har gjort, säger socialminister Lena Hallengren till DN. I praktiken innebär detta mandat för myndigheter att spärra av större områden, kräva undersökningar och sätta smittade i karantän.

– Det skulle kunna vara så – men det tror inte Folkhälsomyndigheten just nu – där det finns risk för en spridning och ett större utbrott så vill vi ha en beredskap och då kan det handlar om att man bedömer i olika fall att man behöver isolera eller ha vård med tvång, säger socialminister Lena Hallengren till DN. Nästan 12 000 människor var på lördagen bekräftat smittade. Dödstalet efter utbrottet, som startade i Wuhan i Hubeiprovensen den 30 december förra året, har passerat 250, enligt kinesiska hälsomyndigheter.

Högtiden kring det kinesiska nyåret har förlängts och de som vill registrera sig för äktenskap får inte längre tillåtelse av kinesiska myndigheter, åtgärder som tas för att undvika folksamlingar, rapporterar BBC.

Jonas Desai

jonas.desai@dn.se

Fakta. Klassas som ett hot

WHO klassar utbrottet som ett internationellt hot mot människors hälsa. Det är den högsta allvarlighetsgraden och ett sätt för organisationen att sätta internationellt fokus på en fråga och samla resurser.

WHO har bara utlyst internationellt nödläge fem gånger tidigare, den första gången under svininfluensapandemin 2009 och den senaste gången i somras under det pågående ebolautbrottet i Kongo.

Arabförbundet förkastar USA:s fredsplan

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

Arabförbundet förkastade på lördagkvällen USA:s plan för lösning av Palestinakonflikten. Mötet, i Kairo, hade sammankallats på palestiniernas begäran.

Under sitt anförande tidigare på dagen meddelade president Mahmud Abbas att palestinierna bryter alla relationer med USA och Israel.

– USA:s så kallade fredsplan ger oss 11 procent av det historiska Palestina. Det är oacceptabelt. Vi kommer att göra motstånd, sade Abbas.

Planen har välkomnats av flera arabstater, vilket väckt utbredd indignation i regionen. Förbundets ordförande Ahmad Abu al-Gheit brännmärkte USAs plan som en grov inblandning i Israels valkampanj:

– Planen slår fast gränserna innan några förhandlingar ägt rum. Det som nu föreslås är ritningarna till en apartheid-stat.

Abu al-Gheit, Egyptens förre utrikesminister, yttrade sig långt mer kritiskt om planen än landets härskare, general Abdulfattah al-Sisi. Planen, som bland annat ger palestinierna delar av den israeliska Negev-öknen och lägger flera arabiska samhällen i Israel under

palestinskt styre, har utarbetats av Donald Trumps rådgivare i samråd med Israel.

Abbas har många gånger tidigare gjort rubriker med hot om att bryta med Israel.

Detta är dock svårt, dels på grund av att självstyrets ekonomi är sammanflätad med Israels, dels därför att

säkerhetssamarbetet med Israel är centralt för Abbas-regimens fortbestånd.

Nattetid gör israeliska styrkor razzior mot islamister och rivaler till Abbas, och dagtid slår Abbas säkerhetsstyrkor till mot samma mål.

Det enda sättet för Abbas att bryta med Israel vore att säga upp Osloavtalet, avväpna och pensionera sina säkerhetsstyrkor, upplösa sina myndigheter och begära att ockuperas direkt av Israel, som före 1994.

Detta kommer han inte att göra, eftersom den ledande, privilegierade kretsen kring honom aldrig kommer att tillåta det.

Israels planer på att gripa tillfället i flykten och annektera delar av Västbanken enligt planens föreskrifter, tycks ha lagts på is. Dels därför att Washington uttryckt sitt missnöje med en så öppet cynisk exploatering av planen under den israeliska valkampanjen, dels därför att den israeliska bosättarrörelsen splittrats mellan planens anhängare och dess fiender.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Efter republikanskt nej – Trump väntas bli friad nästa vecka

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

De republikanska senatorerna hade hört tillräckligt. På fredagskvällen röstade en majoritet av dem nej till Demokraternas krav på nya vittnesmål. Därmed är rättegången i princip över. På onsdag väntas senaten fria president Donald Trump.

Des Moines.

Demokraterna hade satt sitt hopp till en handfull moderata republikaner, som in i det sista sade att de var osäkra i frågan om nya vittnesmål. Men under fredagen valde två av dem, Lamar Alexander och Lisa Murkowski, att rösta nej till vittnen i senaten. Omröstningen slutade 51–49. Blott två republikaner, Mitt Romney och Susan Collins, ställde sig på Demokraternas sida.

Ett antal republikanska senatorer gick under fredagen ut och motiverade varför de kommer att fria Trump i den slutgiltiga omröstning som är schemalagd till onsdag.

Lamar Alexander sade att Trumps påtryckningar mot Ukraina visserligen var ”opassande” men inte tillräckligt grova för att tvinga bort presidenten från Vita huset. Ytterligare information från till exempel

Trump's tidigare säkerhetsrådgivare John Bolton skulle inte ha ändrat senatorns åsikt, sade Alexander.

Donald Trump är åtalad misstänkt för att ha missbrukat presidentmakten och förhindrat kongressens utredning.

Flera republikaner tillstår att Trumps agerande i Ukrainaaffären är problematiskt, men inte tillräckligt för att presidenten måste avsättas. Marco Rubio, republikan från Florida, motiverade sitt beslut att fria presidenten och rösta nej till vittnen: ”Bara för att ageranden lever upp till standarden för riks rätt betyder inte det att det ligger i landets intresse att avsätta en president”. Rubio nämnde i sin motivering att åtminstone hälften av landets väljare skulle betrakta avsättandet av Trump som ett slags statskupp.

Lisa Murkowski, republikansk senator från Alaska, angav en mer generell motivering

till sitt nej. Murkowski säger att representanthusets riksrättsåtal var ”forcerat och bristfälligt”. Det är omöjligt att få till en ”rättvis rättegång i senaten”. Redan innan rättegången började hade Republikanernas ledare i senaten, Mitch McConnell, sagt att han kordinerade med Vita huset och skulle fria presidenten. Allt tyder på att McConnells majoritet kommer att fria Trump på onsdag. Men det återstår att se huruvida Romney och Collins – som ville veta mer från nya vittnen – kommer att rösta med Demokraterna. Det krävs att 20 republikaner röstar för att fälla Trump för att presidenten ska tvingas bort från Vita huset.

Winiarski: Juridiskt inbördeskrig riskerar slå mot regerings- partiet

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

Det råder ett politiskt kaos i Polen som allt mer liknar ett inbördeskrig mellan olika delar av staten. Den nationalkonservativa regeringen är på

god väg att ta politisk kontroll över en domarkår som förtvivlat försöker värna om sitt oberoende. Men det kan ha ett politiskt pris för regeringspartiet.

Under de drygt fyra år som har gått sedan nationalistpartiet Lag och rättvisa (PIS) vann valet och bildade regering har det fortsatt att stärka sin ställning i väljarkåren. Ingenting tycktes bita på PIS; inte finansskandaler, inte inskränkningarna i pressfriheten, inte politiseringen av rättsväsendet, inte konfrontationen med EU.

I valet i oktober 2019 behöll PIS sin majoritet i parlamentets underhus Sejmen, och kunde fortsätta regera.

Men det finns tecken på förändringar i opinionen, och det kan få betydelse när polackerna väljer president i maj. De senaste veckorna har präglats av en intensiv dragkamp om vem – politikerna

eller en självständig domarkår – som ska kontrollera rättsväsendet.

Det var en fortsättning på en strid som inleddes redan efter PIS maktövertagande hösten 2015, med en radikal nyordning av hur domare i Högsta domstolen utses.

Därefter övertog partiet den politiska kontrollen över Författningstribunalen.

En dryg vecka före julhelgen antog parlamentet den så kallade munkavlelagen, som innebär att kritiska åklagare och domare kan straffas med omplacering eller avsked. På Warszawas gator demonstrerade tusentals domare, åklagare och andra jurister.

Ett hårt slag mot regeringen kom när Högsta domstolen förklarade att de nya domare som utsetts av en regeringskontrollerad nämnd inte är legitima. Regeringen svarade med att låta den PIS-kontrollerade

Författningstribunalen fastslå att HD-utlåtandet inte är giltigt.

Även från Bryssel hördes protester; en sådan lag är inte förenlig med EU:s rättsliga princip om att domstolar ska vara fria från politisk styrning. Men i realiteten kan inte EU göra mycket; för att införa tvingande sanktioner mot ett medlemsland krävs enhällighet, vilket inte är realistiskt i dagens läge.

Dessutom så är det ett svårt dilemma för EU hur stater som går åt ett auktoritärt håll ska hanteras. Att inte reagera kan uppfattas som grönt ljus till fler inskränkningar av demokratin. Att reagera bestämt kan få länder som Polen och Ungern att än mer vända sig bort från EU. Det är inte vad en förkrossande majoritet av polackerna vill – eller ens PIS partiledare Jaroslaw Kaczynski säger sig vilja. Men många varnar för att PIS

agerande ändå driver landet i riktning mot ett ”Polexit”.

För att lagen ska träda i kraft krävs en underskrift från president Andrzej Duda. Eftersom Duda är obrottsligt lojal mot Jaroslaw Kaczynski väntas han signera lagen.

Inom det regerande lägret börjar det dock att yppas farhågor för att domarstriden kan skada Dudas presidentvalskampanj – valet är i maj – även om han fortfarande har en till synes säker ledning mot sina rivaler, främst från liberala Medborgarplattformen, PO.

Men ska man döma av en färsk mätning anser nu hela 51 procent av de tillfrågade att HD har rätt i tvisten om domstolarnas oavhängighet, medan regeringen har stöd av 35 procent. Dessutom står 20 procent av högerens väljarkår på HD:s sida. Det visar, säger en PIS-politiker till Gazeta

Wyborcza, ”att till och med våra väljare har sina tvivel”.

Samtidigt har stödet för PIS för första gången på många år börjat sjunka. Enligt institutet Kantar har PIS tappat 6 procentenheter och ligger nu på 35 procent, mot 41 procent i december. Oppositionens Medborgarkoalitionen (PO, De Gröna med flera) har däremot ökat med 3 procentenheter och ligger nu på 30 procent, och den förenade vänstern har 13 procent. Ett parlamentsval i dag skulle med de siffrorna sannolikt leda till ett regeringsskifte.

Michael Winiarski

Få tror att president Andrzej Duda, till höger, kommer gå emot Lag och rättvisas ledare Jaroslaw Kaczynski, till vänster, och inte skriva under den av parlamentet antagna nya ”munkavlelagen”.

Britter firade: ”Vi har fått för lite tillbaka”

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

**Natten till lördagen firade tusentals
britter att Storbritannien formellt lämnat
EU. Andra sörjde utträdet.**

**Boris Johnson manade britterna att ha
tillförsikt, medan Frankrikes president
Emmanuel Macron sa sig vara djupt
bedrövad, även om han respekterar
beslutet.**

London.

– Vi vann! triumferade ärkebrevlöparen
Nigel Farage från scenen på Parliament

Square i London, sekunderna före slaget 23 på fredagskvällen (midnatt svensk tid). Klockor ringde, jubel steg mot skyn och folkmassan sjöng "God Save The Queen". Och sedan, lite som när ett nytt år inträder efter tolvslaget på nyårsafton, hade Storbritannien plötsligt lämnat EU. Bland dem som skålade i bubbel fanns Janet Rogers, en pensionerad polis från Liverpool som rest ned till London för att fira utträdet tillsammans med två väninnor.

– Alla som säger att vi bara ville isolera oss och att vi är rasister – det där är bara dumheter! Det vi röstade för – ja, 17 miljoner av oss – det var att återta kontrollen över lagar och gränser, och att kunna bestämma själva vem vi för handel med. Vi ville helt enkelt ha full kontroll över vårt eget land, som de har i USA eller

Nya Zeeland. Det är inget brott! sa Janet Rogers.

Som många andra som DN talar med i folkmassan tror Janet Rogers att invandringen var ett viktigt skäl till att lämna-sidan segrade.

– Framförallt att det kommit fler papperslösa invandrare. Men det riktigt stora problemet är att EU under många år har tagit alldeles för mycket av våra pengar och gett oss alldeles för lite tillbaka, sa hon.

Boris Johnson deltog inte i firandet utanför parlamentet. Premiärministern nöjde sig med att publicera ett förinspelat tal på sociala medier.

– Det här är början på en ny era, förklarade Johnson, och manade brittena att ta vara på de möjligheter som han menar brexit ger.

I Skottland och på en del andra håll i landet ägde mindre protester rum. Omkring hälften av britterna skulle helst ha stannat i EU, enligt opinionsmätningar, och i Skottland är andelen betydligt högre. Frankrikes president Emmanuel Macron skrev på lördagen i ett öppet brev till britterna att han är ”djupt bedrövad”, men att han respekterar beslutet i folkomröstningen. ”Ni lämnar Europeiska unionen, men ni lämnar inte Europa”, skrev Macron.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Katrine Marçal: Boris Johnsons tal handlade knappt om brexit

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

Storbritannien lämnade EU vid midnatt natten till lördagen. I sitt tal på fredagskvällen fokuserade Boris Johnson på inrikespolitik, i ett försök

att framställa brexit som något som egentligen inte har med EU att göra.

Analys. DN:s medarbetare i Storbritannien.

Det började med inrikespolitiken och det slutade med inrikespolitiken. Vad man än tycker om Storbritanniens skilsmässa från EU måste man konstatera att beslutet att lämna EU hade mer att göra med brittisk inrikespolitik. Än med EU.

Ja, Storbritannien har i decennier haft en ambivalent inställning till sitt medlemskap i EU. Och ja, Storbritannien har en stark EU-kritisk rörelse. Men denna rörelse hade inte ensam kunnat vinna brexitfolkomröstningen 2016.

Det var inrikespolitiken som fick bägaren att rinna över. Frågor om arbetsmarknad, synen på invandring, problem i sjukvården, stora klyftor mellan stad och land, löneutvecklingen i ekonomin och en

allmän engelsk identitetskris. Skottland och Nordirland röstade som bekant för att stanna kvar i EU.

Brexit är en fråga som bokstavligen sliter isär landet.

Därför var det inte konstigt att Boris Johnsons tal på fredagskvällen (vilket sändes en timma innan brexit) fokuserade på brittisk inrikespolitik.

Premiärministerns tal var ett skickligt försök att omdefiniera brexit till något som egentligen inte har med EU att göra. Och som därför har potentialen att ena ett land som är djupt splittrat i sin syn på den europeiska union det precis har lämnar. Boris Johnson inledde med att förklara att han "förstod allas känslor". De som sörjde att Storbritannien lämnade EU, de som firade. Och alla de som först och främst var lättade över att den politiska kalabaliken nu förhoppningsvis var över.

Premiärministern nämnde kort och nästan lite pliktskyldigt brexitrörelsens huvudpunkter: att Storbritannien nu kan börja ta tillbaka makten över sitt invandringssystem, sin fiskeindustri och sin handel.

Sedan gick han över till att prata, inte om EU, eller om något som egentligen kan sägas ha med EU att göra. I stället pratade han om brexit som en möjlighet för Storbritannien att ta tag i sina problem. Inte för att Boris Johnson använde ordet ”problem”. Det skulle den evigt optimistiske premiärministern aldrig göra. Men det var vad han menade.

Nu efter brexit ska Storbritannien förbättra sin sociala mobilitet, göra något åt sin stora regionala ojämlikhet och satsa stort på sjukvård och skola. Boris Johnson framställde brexit mindre som en skilsmässa från Bryssel och mer som

någon form av brittisk inrikespolitisk omstart. Storbritannien skiljer sig inte först och främst för att hennes exman är ett svin. Utan för att hon vill hitta sig själv.

Och Boris Johnson ämnar hjälpa henne. Brexit gör det möjligt att ”göra den största utbyggnaden av brittisk infrastruktur sedan den viktorianska eran”. Inte för att EU-medlemskapet direkt har hindrat Storbritannien från att investera mer i infrastruktur (inom underskottsreglernas gränser). Utan för att brexit helt enkelt kommer skaka om Storbritannien. Därför finns det de närmsta åren stora möjligheter att formulera en ny inrikespolitisk konsensus.

Vilket är precis vad Boris Johnson planerar.

Det är inte det att brexitprojektet är oviktigt för Boris Johnson.

Det är bara det att Borisprojektet alltid kommer att vara viktigare.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Brexit var en sorglig soppa av tomma och cyniska löften

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

Det är fullbordat. Genom en triumf för de ihärdiga förhandlingar som fördes av May och sedan, kortvarigt, av Johnson har den mest meningslösa och masochistiska drömmen i dessa öars historia förverkligats. Resten av världen, presidenterna Putin och Trump

undantagna, har tittat på i förvåning och förfäran.

En majoritet av britterna röstade i december på partier som stödde en ny folkomröstning. Men dessa partier var beklämmande oförmögna att göra gemensam sak. Nu måste vi riva våra tält, kanske till ljudet av klämtande kyrkklockor, i hopp om att kunna börja den mödosamma femton år långa vandringen tillbaka till något som åtminstone liknar det läge vi i går befann oss i, med en lång rad handelsavtal, samarbeten kring säkerhet, hälsa och forskning och tusentals andra nyttiga konstruktioner.

Det enda som nu är säkert är att vi kommer att ställa oss själva frågor under en mycket lång tid. Glöm för ett ögonblick Vote Leave's lögner, dunkla finansiering, rysk inblandning. Glöm den tandlösa

valkommissionen. Ägna i stället en tanke åt det magiska stoftet.

Hur kunde en fråga av så avgörande konstitutionell, ekonomisk och kulturell betydelse få avgöras i enlighet med principen först-över-mållinjen-vinner, inte med krav på någon form av supermajoritet? En parlamentspromemoria (se Briefing 07212) från den period då lagen om folkomröstningen (2015 Referendum Act) togs fram ger en antydning om svaret: folkomröstningen var bara rådgivande. Den "möjliggör för väljarkåren att artikulera en åsikt". Hur förvandlades "rådgivande" till "bindande"? Av det magiska stoft populister både till höger och till vänster kastade i våra ögon. Vi bevittnade ett bedövande samförstånd mellan regeringen och oppositionen. Corbyn höll dörren ut från Europa öppen

för Johnson. Rörde man sig tillräckligt långt åt vänster mötte och anslöt man sig till högern som kom från andra hållet. Vad lärde vi oss av vår förblindelse? Att för dem som inte kände sig hemma i status quo fanns det inga bra skäl att rösta för det; att vårt långvariga parlamentariska kaos kunde härledas till en felkonstruerad ja-eller-nej-fråga, som i själva verket hade ett brett spektrum av svar; att vårt lands flora på ett djupgående sätt präglats av EU:s under lång tid utvecklade ekologi och att det blir brutalt att rensa bort dessa plantor; att det som en gång beskrevs som en hård brexit blev mjukt i jämförelse med det hot om en avtalslös brexit som fortfarande hänger över oss; att vi har en fallenhet för flerdimensionell och bitter splittring – unga mot gamla, städer mot landsbygd, högutbildade mot lågutbildade, Skottland och Nordirland mot England

och Wales; att alla tidigare, nuvarande och kommande handelsavtal och internationella fördrag innebär kompromisser med suveräniteten och detsamma gäller vår underskrift av Parisavtalet och vårt medlemskap i Nato, och att "Take Back Control" därför var den här sorgliga säsongens tommaste och mest cyniska löfte.

Vi överraskade oss själva. Hade vi för bara några år sedan ombetts lista nationens problem – förmögenhetsgapet, den krassliga sjukvården, obalansen nord-syd, kriminaliteten, terrorismen, budgetåtstramningarna, bostadskrisen – skulle ganska få av oss ha kommit på tanken att inkludera medlemskapet i EU. Så lyckliga vi var 2012, när vi solade oss i den kvardröjande glansen från vårt framgångsrika OS. Ingen tänkte på Bryssel.

Det var, med Guy Verhofstadts berömda formulering, ”ett kattslagsmål” i Torypartiet som fick oss att gå igång. Dessa katter hade slagits med varandra i decennier. När de drog in oss i slagsmålet och insisterade på att vi skulle välja sida fick vi ett kollektivt nervöst sammanbrott, varefter tillräckligt många ville befrias från pinan ”and get brexit done”. När det sedan upprepades ad nauseam av premiärministern kändes det nästan oartigt att fråga varför.

I inledningsskedet av kampanjerna inför folkomröstningen fick vi veta att ”kring köksbordet” handlade allt om migration; men vi fick också lära oss att det var Storbritannien självt, inte EU, som hade fattat beslutet att tillåta fri migration från anslutningsländerna innan den tillåtna fristen på sju år hade löpt ut; det var Storbritannien självt som valde att tillåta

migranter från EU-länder att stanna längre än sex månader utan jobb; det var Storbritannien som framgångsrikt drev kampanj för en östutvidgning av EU; det är Storbritannien, inte EU, som låter migrationen från länder utanför EU fortsätta (och varför inte) när migrationen från EU minskar. Vi har också fått veta att det var Storbritannien, inte EU, som föredrog det rödbruna passet framför det patriotiskt blå. Fast när jag tar en titt verkar mitt gamla pass nästan vara svart. Det finns många historiska orättvisor i det brittiska samhället, men väldigt få av dem är skapade av EU. Bryssel insisterade inte på att vi skulle låta de post-industriella städerna i Midlands och i norr förfalla. Inte heller krävde Bryssel att vi skulle låta lönerna stagnera eller tillåta att direktörer för krisföretag får miljoner i allmosor eller prioritera aktievärden på bekostnad av det

allmännas väl eller köra vårt sjukvårdssystem, vår socialtjänst och barn- och familjesatsningen Sure Start i botten eller stänga 600 polisstationer och låta vårt statliga skolsystems bärande balkar börja vittra sönder.

Det var brexitkampanjens uppgift att övertyga väljarna om motsatsen. De lyckades med 37 procent av dem, tillräckligt många för att förändra vårt kollektiva öde under åtminstone en generation framåt. Att förmå tillräckligt många människor att tro att källan till alla deras bekymmer är något slags fientligt främmande element är det äldsta tricket av alla i populisternas handbok. Bryssel har använts på samma sätt som Stalin använde Trotskij, mullorna i Iran använder USA och Erdogan använder Gülen.

Ägare till hedgefonder, stenrika bidragsgivare till saken, gamla Eton-elever och tidningsägare har alla framställt sig själva som elitens fiender. Ännu mer magiskt stoft. Att den nordirländska frågan skulle vara löst är en farlig illusion. Vi har sett hur förnuftiga argument faller i onåd. Bakom brexitimpulsen fanns kraftfulla element av blod-och-jord-tänkande med inslag av imperienostalgi. Sådana spöklika drömmar betydde mycket mer än simpla fakta.

Vi lade oss till med en jargong: ”Artikel femtio”, ”friktionsfri handel”, ”just in time”, ”backstop” – så lätt orden hoppade fram ur munnen. Vi lärde oss respektera en ”osynlig gräns”. Innan allt började var det få som kände till skillnaden mellan tullunionen och den inre marknaden. Tre år senare har inte mycket förändrats på den punkten. En undersökning förra året

visade att ganska många av oss trodde att "krascha ut" betydde detsamma som "stanna". Om det bara hade varit så väl. Brexit-ledarna och oppositionsledaren var angelägna om att snabbt sätta igång det stoppur som enligt Artikel 50 skulle ticka i två år. De var rädda för att "Leave"-väljare skulle ändra sig, de oroade sig över att i den grupp som inte hade röstat i folkmröstningen var ställningen 2:1 i "Remains" favör och över att de unga väljare som fyllde på röstlängderna skulle vara övervägande pro-EU. De ledande brexitörerna hade goda skäl att frukta en andra folkomröstning.

Något vi i alla fall kan enas om är att vi kommer att bli en smula fattigare. Som en av mina skollärare brukade säga: Om något verkligen är värt att göra, så är det värt att göra det dåligt. Theresa May kunde aldrig förmå sig att säga att brexit

skulle göra oss rikare. Hon ville inte ens berätta om hon skulle rösta för att lämna EU i en andra folkomröstning. Vi bör ge henne ett erkännande för hennes hederlighet. Hon kontrasterar i detta avseende mot Boris Johnson som när han lade fram sin post-brexit-vision för parlamentet lovade att han skulle krympa välstånd- och utbildningsgapet mellan de södra och norra delarna av landet och göra de senare till ett centrum för toppmodern batteriteknologi. Han glömde nämna att EU aldrig har stått i vägen för något av dessa projekt.

Att omdefiniera våra handelsförbindelser med EU kommer att hålla oss sysselsatta i årtal. Och vad gäller USA, ta en lång promenad i mellanvästern. Du kan vandra i en månad genom en öken av monokulturer utan att se en enda vild blomma. För att klara konkurrensen skulle

vårt eget lantbruk vara tvunget att välkomna hormonsprutan. Våra bönder skulle tvingas ta farväl av de ineffektiva häckarna kring åkrarna och fälten, vallarna av träd vid ägo gränserna och de tre meter breda naturremsorna längs den odlade marken – musealt alltsammans. Under sina handelssamtal med EU kunde USA inte tänka sig att överväga högre krav på djurhållning, livsmedelsstandard och miljöskydd trots att det skulle ha kunnat ge dem tillträde till en marknad med en halv miljard konsument. Amerikanska lantbrukskoncerner kommer inte att ändra sina förhållningssätt av hänsyn till ett land med bara 65 miljoner invånare. Om vi vill ha en uppgörelse är det vi som tvingas sänka våra krav.

Vi anar att förstörelse och tillbakagång väntar oss. I en farlig värld befolkad av högljudda "starka män" var det EU som

bäst förvaltade hoppet om en öppen, tolerant, fri och fredlig nationernas gemenskap. Det hoppet är redan hotat av de populistiska rörelser som har svept över Europa. Att vi lämnar EU kommer att försvaga motståndet mot de främlingsfientliga tendenserna. Den läxa som finns att lära av vårt lands historia de senaste århundradena är enkel: oro på den europeiska kontinenten leder till att vi dras in i blodiga konflikter. Nationalismen är sällan ett fredsprojekt. Inte heller intresserar den sig för kampen mot klimatförändringarna. Den föredrar att låta de tropiska skogarna och den australiska bushen brinna.

Gör en resa från Grekland till Sverige, från Portugal till Ungern. Vilken rik, myllrande samling kulturer – mat, seder, arkitektur, språk, och varje nation är på djupet och med stolthet annorlunda än sin granne.

Inget tyder på att de trampats under Bryssels stövelklack. Ingenting heller här av USA:s trista kommersiella monotoni. Summera allt du lärt dig om det desperata och katastrofala tillstånd Europa befann sig i 1945 och begrunda sedan en häpnadsväckande ekonomisk, politisk och kulturell bedrift: fred, öppna gränser, relativ rikedom, och uppslutning kring individuella rättigheter, tolerans och yttrandefrihet. Ända till i går var det hit våra vuxna barn av fri vilja reste för att leva och arbeta.

Nu är det slut, tills vidare finns kraften hos den engelska nationalismen. Dess förkämpe är Johnsons Vote Leave-regering, vars innebild alltid kommer att vara ett särskilt slags flin, utvecklat till perfektion på den gamla Sovjetunionens tid. Jag ljuger, du vet att jag ljuger och jag vet att du vet och det skiter jag i. Kan

exemplifieras med: ”Den fem veckor långa suspenderingen (prorogationen) av parlamentet har ingenting med brexit att göra.” Michael Gove och Jacob Rees-Mogg var det hånfulla flinets mästare.

Högsta domstolens olägliga domslut i vilket det slogs fast att suspenderingen av parlamentet var olaglig gnager uppenbarligen fortfarande på humöret. Nyligen skickades den tidigare inrikesministern Michael Howard ut för att gnälla på domarna. Att utsträcka den politiska kontrollen till det oberoende rättsväsendet vore i linje med Boris Johnsons och hans spinndoktor Dominic Cummings projekt. I Ungern visar Victor Orbán vägen.

Remainers har fortsatt att försvara en vänligare värld, men vi har alltid varit gräsätarna i den här debatten med våra enorma, vänliga och förtalade marscher –

”en hatisk folkmassa” (The Sun), ”en elit” (The Daily Telegraph). Om sexton miljoner remainers utgör en elit, då kan vi glädjas åt att Storbritannien är ett meritokratiskt föregångsland.

Vi var i sanning ”the left-behinds”, de kvarlämnade. I enlighet med Corbyns och hans dystra löjtnanters vilja har vi saknat en verkningsfull röst i parlamentet. På sin första dag som premiärminister lovade Theresa May utanför 10 Downing Street att hon skulle företräda oss alla. Men i stället kastade hon hälften av landet till hundarna för att blidka sitt partis högerflygel. Boris Johnsons upphöjelse avgjordes av en liten, åldrande församling, där majoriteten anförtrorde opinionsundersökare att de önskade att Donald Trump styrde Storbritannien och att de längtade efter en återkomst för hängningar. Johnson hittade nya

lågvattnenmärken för populistisk vulgaritet när han i juni förra året talade om att med högaffel jaga bort EU-demonen på nationens rygg. Han har nu förverkligat sin dröm

Och vad de yttersta extremerna anbelangar, vi sköt och knivhögg aldrig någon brexit-förespråkande parlamentsledamot till döds på öppen gata. Vi var mycket sällan benägna att skicka anonyma döds- och våldtäktshot av den sort som i sådan mängd nådde fram till Gina Miller, Anna Soubry och många kvinnliga parlamentsledamöter. Dock, de antisemitiska mejlen inifrån Labour var en skam. Det var också den hånfulla samlingen mobbare utanför Rees-Moggs hem.

Men vi remainers försökte inte slugt tubba våra landsmän att skapa kravaller för det

fall en andra folkomröstning skulle ha gått oss emot.

Nästan två tredjedelar av väljarkåren röstade inte för att Storbritannien skulle lämna EU. Större delen av näringslivet, fackföreningsrörelsen, lantbruket, vetenskapsvärlden, finanssektorn och kulturlivet var motståndare till brexit-projektet. Tre fjärdedelar av parlamentsledamöterna röstade för "remain". Men våra förtroendevalda struntade i det uppenbara allmänintresset och kröp ihop bakom partikabaler och "folket har talat" – denna dystra sovjetiska fras – följt av "get Brexit done", det sinnesförvirrande magiska stoftet som har förblindat förnuftet och försämrat våra barns framtidsutsikter.

Översättning: Per Svensson
Ian McEwan

Ian McEwan.

Brittisk författare (född 1948).

Debuterade 1975.

Mest känd för romanerna "Kärlekens raseri", "Försoning", "På Chesil Beach" och "Lördag", varav flera har filmatiserats.

Hans senaste bok på svenska är "Maskinen som jag" (övers. Meta Ottosson, Brombergs).

McEwan är hedersdoktor i litteratur vid University College, London.

Konst och kultur i charmiga Dublin

SÖNDAG 2 FEBRUARI 2020

Ta en tur till Irlands huvudstad och upptäck Dublins många konstgallerier, museer och teatrar. Koppla av till levande musik med en pint Guinness i staden som har rekordet i antal Nobelpristagare i litteratur.

Det är svårt att inte älska Irland och Dublin gör det lätt att falla för landet. Staden är ett kulturellt centrum med en

uppsjö av konstgallerier, museer och teatrar. Dublin har också rekordet i antalet Nobelpristagare i litteratur: fyra stycken från en och samma stad – William Butler Yeats, George Bernard Shaw, Samuel Beckett och Séamus Heaney. Och författaren James Joyce firas med en egen dag varje år.

Till Dublin återvänder man gärna många gånger, det finns alltid något nytt att upptäcka. Staden utvecklas ständigt, även om den alltid lyckas behålla sin autentiska charm. Att promenera omkring, gå på en ny restaurang, besöka ett nytt galleri eller en ny hantverksbutik är alltid lika roligt. Och att slå sig i slang med irländare är underhållande. De är pratglada, gästvänliga och måna om att besökare ska älska Dublin lika mycket som de själva gör. Söder om floden Liffey ligger Temple Bar-området med kullerstensgator och mysiga

pubar. På lördagar är det marknadsdag här. I Cow's Lane dukar lokala klädskapare och konstnärer upp smycken, kläder och konst. Temple Bar Square förvandlas till alla litteratur-älskares paradiset på lördagar och söndagar med bokmarknad, och när man blir hungrig kan man stanna till på matmarknaden vid Meeting House Square. Det bjuds på livemusik och irländsk dans på ett flertal av pubarna. Det är lätt att tillbringa mycket tid i Temple Bar-området, men nackdelen är att det blir väldigt turistigt och trångt. Därför är en rekommendation att upptäcka andra delar av Dublin också, gärna norr om floden Liffey, där bland annat det häftiga museet EPIC – The Irish Emigration Museum ligger. Det är prisbelönt och omnämnt i många av världens mest kända tidningar. Ett annat måste är den berömda "Book of Kells" på Trinity College, mitt i centrala

staden. Boken är ungefär 1 200 år gammal med massor av illustrationer och skrevs förmodligen i början av 800-talet av munkar i klostret på ön Iona. Trots att den är så gammal är färgerna klara, starka och mycket vackra. När man ändå är här rekommenderas en tur i det gamla biblioteket. Celebriteter som Oscar Wilde och Jonathan Swift (som skrev "Gullivers resor") har vandrat i samma korridorer eftersom båda var studenter här på sin tid. Konstälskare får inte missa det tjusiga - National Gallery of Ireland med verk av storheter som Monet, Goya, Picasso, Rembrandt och Velázquez. För den som är intresserad av kyrkor och katedraler finns det 16 stycken att titta närmare på. Staden har också 27 teatrar, 24 broar över floden Liffey samt 56 parker och offentliga trädgårdar.

Shoppa kan man göra på något av Penneys varuhus – de säljer kläder, skor, accessoarer och prylar till hemmet till bra priser. Grafton Street, Henry Street, O'Connell Street och Nassau Street är de fyra stora affärsgatorna i Dublin. Gågatan Grafton Street, som går mellan Trinity Collage och St Stephens Green är den allra största shoppinggatan. Här finns många exklusiva klädbutiker och Dublins finaste varuhus, Brown Thomas.

Det finns över 700 pubar i Dublin. De mest kända ligger söder om Liffey. Nära Grafton Street hittar man flera välkända, till exempel Davey Byrnes på 21 Duke Street, som öppnade 1798 och är känd i första hand för att Leopold Bloom, huvudpersonen i James Joyces roman "Odysseus", tog ett glas vin här. Number 37, Sam's Bar och Café En Seine, samtliga på Dawson Street, är också väldigt

populära. Vid St Stephe's Green ligger de trevliga afterwork-pubarna Doheny & Nesbitt och Tone's. Vid parken finns också populära O'Donoghue's med irländska liveband varje kväll. Här gjorde musikgruppen Dubliners sina första framträdanden.

Ett populärt nöje är att blanda litteratur med pubkultur (en självklarhet på Irland) genom en två timmar lång litterär pubbrunda som kallas Literary Dublin Pub Crawl (dublinpubcrawl.com). Det hela avslutas med en litterär frågesport med priser.

Staden har också över 900 restauranger, och numera finns det inte bara grismage och lammpaj på menyn. Tvärtom kan man hitta riktigt spännande och nyskapande mat, inte minst vegetariskt och till och med veganskt. The Garden of Vegan på 51 Elmwood Avenue Lower öppnade förra

året och blev snabbt ett populärt tillhåll. För fisk- och skaldjursälskarna är Sole Seafood and Grill på 18–19 South William Street att rekommendera. Här bjuds det bland annat på nyfångad hummer, krabba och ostron. Dublins bästa fish'n'chips anses finnas på Leo Burdock på 2 Werburgh Street, ett hål i väggen. Ett tips är att ta med maten till intilliggande Christ Church Cathedral och äta i trädgården. Har man en halv dag extra rekommenderas en tur med tåget norrut i cirka 30 minuter. Då kommer man till charmiga kuststaden Howth. Antingen åker man hit bara för att beundra utsikten över havet och äta lunch på någon av de många fisk- och skaldjursrestaurangerna i hamnen, eller så går man på en guidad vandring eller tar en cykeltur med lokala företaget Shan's Howth Hikes. Lokalborna som håller i turerna kan sin historia

framlänges och baklänges och är spännande att lyssna på. Avsluta turen med en klassisk fika: te och scones med clotted cream (en sorts tjock grädde) på kaféet The House, som av "alla" anses ha byns bästa scones.

Mätt och belåten tar man tåget tillbaka till Dublin och gör sig redo för ytterligare en mysig afton på stan.

Colette van Luik

Guide. 12 tips till Dublin

Res hit: Tåg från Stockholm via Malmö och Köpenhamn till Liverpool, cirka åtta byten, bland annat i Hamburg, Köln, Bryssel och London. Restid från Stockholm cirka 30 timmar. Färja mellan Liverpool och Dublin, åtta timmar.

Färjeinfo: directferries.co.uk.

Flyg: Direktflyg Stockholm–Dublin, 2 timmar och 45 minuter.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Dublin cirka 531 kg per person, tur och retur, inklusive

höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se).

Bästa tiden: Till Dublin kan man i princip åka året om. Irland har ett milt, men regnigt klimat.

Tidsskillnad: –1 timme.

Språk: Engelska och iriska.

Valuta: Euro.

Prisnivå: Dyrare än Sverige, men mat och dryck samt taxi är billigare.

Ta dig runt: Dublin är en mycket promenad- och cykelvänlig stad. Annars är spårvagn smidigt.

Tidtabell: luas.ie. Tidtabell för lokalbuss:

dublinbus.ie. Ett tips om du tänker resa runt mycket i staden och även vill åka till platser utanför Dublin är att skaffa ett Leap Visitor Card som gäller obegränsade resor både på spårvagn, buss, flygbuss samt tåg. Ett kort som till exempel gäller i 24 timmar kostar cirka 100 kronor. Info: leapcard.ie.

Bra att veta: Om du verkligen vill maximera din vistelse i Dublin med att till exempel se museer, djurpark, botanisk trädgård, prova öl och whisky kan det vara värt att köpa ett Dublin Pass, som dessutom låter en gå före i kön. Välj pass för mellan en och fem dagar. Info: dublinpass.com. Läs mer: visitdublin.com.

Böcker: "Odysseus" av James Joyce och "När ödets stjärnor faller" av Maeve Binchy.

Se & göra

1 Bli uppringd av en känd irländare

Talking statues

James Joyce och Oscar Wilde och andra kända irländare har fått en staty i Dublin – och nu kan du höra dem tala! Fotografera av QR-koden intill statyn med mobiltelefonen och du får snart ett samtal – gratis. Börja till exempel med Molly Malone på Suffolk Street.

talkingstatuesdublin.ie

2 Allt från politik till U2

The little museum of Dublin

Dublinborna har donerat mer än 5 000 föremål till det här charmiga museet, allt med anknytning till Dublin.

15 Saint Stephen's Green

littlemuseum.ie

3 Lärorikt och underhållande

Epic museum

Världens enda helt digitaliserade museum, EPIC – The Irish Emigration Museum, tar med besökarna på 1 500 år av irländsk historia med hjälp av touch screens, rörelsesensorer i golvet samt ljud- och ljuseffekter.

CHQ Custom House Quay
epicchq.com
4 Bland fåglar och blommor
St Stephen's Green
En skön oas med sjö, träd, rabatter, gångvägar
och öppna gräsytor.
Söder om Grafton Street
www.heritageireland.ie/en/dublin/ststephensgreen/
5 Takbar med stadens bästa utsikt
Guinness Storehouse
I det sju våningar höga Guinness Storehouse kan
du certifieras i konsten att hålla upp en Guinness.
Missa inte takbaren med stadens bästa utsikt.
St James's Gate
guinness-storehouse.com
6 Lär dig om irländska seder
Ireland a survivor's guide
Neil och Aiden heter två ståuppkomiker som lär
dig allt du behöver veta för att förstå dig på
irländare och irländska seder. Maj till september,
tisdag till söndag, klockan 13.00.
O'Neills Bar, 2 Suffolk Street
irelandasurvivorsguide.com
Äta & dricka
7 Pub med gamla anor
The Brazen Head

Ta en öl på Dublins äldsta bar – från 1198.
20 Lower Bridge Street
brazenhead.com
8 Upplev historisk miljö
The Church Restaurant
En häftig känsla att äta middag i den här
ombyggda kyrkan. Inte minst mellan söndag och
onsdag då det bjuds på irländsk livemusik och
dans.
Korsningen Mary Street och Jervis Street
thechurch.ie
Shopping & nöjen
9 Botanisera bland författare
Hodges Figgis
Anses vara Dublins äldsta bokhandel. Visserligen
numera i moderna lokaler, men med ett stort utbud
av litteratur och presentartiklar.
56-58 Dawson Street
waterstones.com/bookshops/ hodgesfiggis
10 Handla traditionellt
Kilkenny shop
Köp hem vackra irländska saker som keramik,
kristall, hantverk och ylletröjor från Aran Islands.
6 Nassau Street
kilkennyshop.com
Bo bra

11 Perfekt läge

Fleet Street Hotel

Hotellet är en stor lobby med två öppna spisar och en bar. Rummen är ganska små, men rena och fräscha. Perfekt läge för den som vill uppleva utelivet i Temple Bar-området och ha nära till allt.

20 Fleet Street, Temple Bar

fleethoteltemplebar.com

12 Hotell med "hemlig" bar

Central Hotel

Hotellet har en anspråkslös lobby, men en trappa upp ligger en bar som är något av en hemlig pärla väl värd ett besök. Rummen är små och enkla, men fräscha. Hotellet ligger centralt, nära till både Trinity College med "Book of Kells" och shoppinggatan Grafton Street.

1–5 Exchequer Street

centralhoteldublin.com

Passa på att besöka det gamla biblioteket på Trinity College om du ändå är här för att titta på "Book of Kells".

På Dublins största shoppinggata Grafton Street ligger stadens finaste varuhus, Brown Thomas. Scones med "clotted cream" – ljuvligt gott.

I det sju våningar höga Guinness Storehouse lär man sig allt om hur det går till att brygga Guinness.

Det helt digitaliserade museet, EPIC – The Irish Emigration Museum berättar om 1 500 år av irländsk historia.

Hodges Figgis som anses vara Dublins äldsta bokhandel, numera i moderna lokaler, har ett stort utbud av litteratur.

Vinst här ger fördel i racet

MÅNDAG 3 FEBRUARI 2020

I dag hålls det första demokratiska primärvalet i Iowa. Vänsterdemokraten Bernie Sanders har ett litet övertag över den tidigare vicepresidenten Joe Biden. DN var på plats i Iowa inför ett historiskt val.

Des Moines.

– Jag kommer slå honom som en trumma, säger Joe Biden.

Det är lördagsförmiddag i North Liberty, en förstad till Iowa City.

Biden syftar på Trump. Solen har just trängt igenom molnen. Den tidigare utrikesministern John Kerry, som kampanjar för Biden, fyller i.

– Joe Biden kommer att flytta in i *the White House* och Donald Trump in *the doghouse*.

Under helgen har kandidaterna till Demokraternas presidentnominering ilat fram och tillbaka över Iowas snöklädda prärie i den vidsträckta amerikanska Mellanvästern.

Att vinna Iowa, det första i raden av primärval, anses ge ovärderlig skjuts i form medieuppmärksamhet, även om antalet väljare som faktiskt röstar är relativt begränsat.

Joe Biden, som ligger strax efter Sanders i mätningarna, har likheter med Clint Eastwood. En grånad 77-åring som uttrycker sig med stötig pondus. Hans buss pryddes tidigare av mottot: "No Malarkey", inget struntprat.

Nu har den målats om: "Biden – nationens själ", för att inskräpa allvaret i den

valprocess som i slutändan ska avgöra om Trump får fyra år till i Vita huset.

Biden och Kerry, tillsammans 155 år, tröttar inte ut väljarna med sakpolitik. Här gäller salta skämt – ”Jag känner Joe Biden lika väl som Donald Trump känner Vladimir Putin”, skojar Kerry – och vädjan till det sunda förnuftet.

– Erfarenhet har betydelse, säger Kerry. Om ni skulle gå till en hjärtkirurg så hade ni valt någon som opererat förr.

Just detta kanske till och med Bernie Sanders skulle skriva under på. För fyra månader sedan drabbades Sanders av en hjärtattack och det politiska etablissemanget var övertygat om hotet från den demokratiska socialisten nu var marginellt.

Sedan dess har stödet och kampanjbidragen bara vuxit. Samma bakvända logik som gäller för president

Trump – lojaliteten bland gräsrotterna växer när partietablissemang tar avstånd. Nu kan Sanders vara på väg att vinna både Iowa och New Hampshire, nästa primärval.

Sanders kampanjmöten i Iowa drar minst tre gånger så många besökare som Biden och Elizabeth Warren, en populär kampanjpolitiker som ligger strax efter Sanders och Biden i mätningarna. På lördagskvällen fyllde 78-åringen Sanders en konsertarena i staden Cedar Rapids. Om Bidens möten är nostalgiska studiecirkel med en patriarkalisk grundton påminner Sanders möten mer som ungdomsdisco där aktivister och unga medvetna föräldrar dricker blaskig öl under den inkluderande parollen ”Not Me. Us.”

Sanders ungdomsrörelse har breddats sedan förra valrörelsen med

latinamerikanska förstagångsväljare och amerikaner som oroar sig över klimatet. Det senare är en källa till frustration för Biden, som var amerikansk vicepresident när Obamaregeringen bidrog till att ena världen bakom Parisavtalet.

Under helgens kampanjmöten i Iowa har Sanderskampanjen trappat upp retoriken mot moderpartiet. Den vänsterradikala kongressledamoten Rashida Tlaib fick Sanderspubliken att bua ut Hillary Clinton, som nyligen sågat Sanders som en person "som ingen gillar".

Dokumentärfilmaren Michael Moore, som kampanjar för Sanders, avfärdar partiets "storbolagsdemokrater" som korrupta.

Moore ironiserade över att Biden profilerar sig som den "säkra" kandidaten. – Om du är singel och ute på någon av dejtingsajterna och såg en kille som i hans profil hade skrivit: jag är säker, *whoa*, då är du inte säker!

Vänsterdemokraten Bernie Sanders har sagt samma sak i 40 år – nu har det blivit hans styrka

MÅNDAG 3 FEBRUARI 2020

Likt sköldpaddan som vinner över haren genom att träget kravla mot mållinjen börjar Bernie Sanders, nästan i skymundan, framstå som favorit i Demokraternas primärval.

Han ser nu ut att bli vänsterns starkaste utmanare till den ofta segertippade Joe Biden.

Bernie Sanders trovärdighet bygger på att han framfört samma vänsterbudskap i fyra decennier. New York.

Sakta men säkert har vänsterdemokraten Bernie Sanders rört sig mot toppen i Demokraternas primärval.

Opinionsmätningarna har varit överväldigande starka för honom de senaste veckorna. Han tycks ha en knapp ledning inför de viktiga första valen i Iowa, New Hampshire och Nevada.

Det går inte längre att utesluta att Demokraterna kan nominera en vänsterradikal presidentkandidat som förespråkar de mest omfattande reformerna av USA:s välfärdsstat sedan Franklin D Roosevelt på 1930-talet.

– Bernie har enorm integritet och hans politiska historia är i stort sett oklanderlig. Framför allt tror jag att han skulle utgöra den tydligaste kontrasten mot den sittande presidenten, säger Michael Edbert, en ung Bernie Sanders-anhängare som jag träffar under ett kampanjevenemang i South Carolina.

Den grundläggande motsättningen i Demokraternas primärval riskerar nu att dras till sin spets.

Å ena sidan har partiet och dess väljare rört sig kraftigt åt vänster sedan 2016.

Å andra sidan säger två av tre demokrater som planerar att rösta i primärvalet att det

absolut viktigaste är att få en kandidat som kan besegra Donald Trump.

Så vem vill de ha? En del av dragkraften med Sanders tycks vara att hans politiska budskap varit oerhört konsekvent i fyra decennier. När jag följt Sanders tal under valkampanjen låter de alltid likadana. Det spelar ingen roll om han talar inför ett fackförbund i Michigan, ett gäng collegestudenter i Kalifornien, eller här i Columbia, South Carolina, på ett evenemang med den svarta medborgarrättsrörelsens veteraner. Han säger precis samma saker hela tiden. Han rasar mot oligarker, ekonomiska klyftor, storföretag som ignorerar klimatkrisen och privata fängelser som exploaterar ett rasistiskt rättssystem. Det har gjort honom till en ny ikon för USA:s unga vänster, men kan det attrahera en bredare väljarskara?

I Brooklyn hälsar jag på hos redaktionen för den vänsterradikala tidskriften Jacobin, som har blivit en tongivande röst för Bernie Sanders anhängare, med en dryg miljon regelbundna läsare.

Chefredaktören Bhaskar Sunkara har blivit en ledargestalt för Bernie-rörelsen, inte minst på sociala medier, där han är en av många anhängare som försvarar Sanders i vått och torrt.

Sunkara säger att han gärna skulle ta åt sig äran för att Sanders fått sådant genomslag, men det är nog snarare så att Sanders politiska styrka bottnar i att han är populär som person. Sanders är mer populär än den sakpolitik han förespråkar. 70 procent av demokraterna säger att de har en positiv bild av Sanders, medan bara 38 procent stöder hans förslag om till exempel allmän sjukvård.

– Många vänsterpolitiker lider av det jag kallar Corbyn-problemet, säger han med anspelning på Jeremy Corbyn, brittisk Labourledare.

– De är mindre populära som personer än idéerna de förespråkar. Med Bernie är det tvärtom. Han kan få stöd av halva befolkningen, men på egen hand har många av hans politiska idéer bara stöd av 30–35 procent. Han attraherar oberoende väljare som inte främst ser honom som en vänsterdemokrat, utan som en outsider som går sin egen väg, säger Sunkara. Ovanför Sunkaras skrivbord hänger parollen ”Socialism in our time”. Omkring oss sitter unga medarbetare med klistermärken från klimaträdkarna Extinction Rebellion på datorerna. Det här är en radikalvänster som länge varit marginaliserad i amerikansk politik, men som nu känner segervittring.

– Joe Biden är fortfarande knapp favorit, men jag skulle ge Sanders ungefär 40 procents chans att vinna i nuläget, säger Sunkara.

Det sägs ofta att Demokraternas splittring handlar mer om retorik än politik, men den sakpolitiska klyftan mellan Biden och Bernie är enorm. I Washington Posts valkompass med de 20 viktigaste frågorna i primärvalet står Sanders och Biden för motsatta åsikter i 18 frågor. Sanders vill införa allmän sjukvård och eliminera myndigheten ICE, som deporterar papperslösa. Han vill införa totalförbud för fracking, en metod för att utvinna fossila bränslen, och förhandla med Kina om nedrustning av kärnvapen. I stället vill han lägga dessa resurser på att bekämpa klimatkrisen. Bhaskar Sunkara, som ägnat sitt yrkesliv åt att strida för den här sortens frågor, erkänner att det är

orealistiskt att så radikala förändringar kan genomföras i USA:s notoriskt tröga kongress.

– Det är hans främsta svaghet. Det kommer att bli tufft att genomföra sakpolitiken i praktiken, säger Sunkara. Själv säger Sanders lite lagom vagt att han ska få igenom sin politik genom att mobilisera en revolution av politisk energi.

Lyckligtvis för Bernie Sanders så avgörs amerikanska val sällan av den som har bäst taktik för att förhandla igenom lagändringar i kongressen. Val vinns snarare på breda politiska visioner, slagkraftig retorik och personlig karisma. I årets valkampanj verkar Sanders även ha utvecklat mer effektiva plattformar för att locka in nya väljare och entusiastiska volontärer. Många Sanders-anhängare jag träffar nämner hur smidigt de kan

kommunicera med varandra på kommunikationsplattformen Slack, där volontärer bland annat kan administrera gemensamma bilfärder till viktiga delstater.

– Jag har bilat ner hit från Minnesota tillsammans med ett gäng andra volontärer som jag hittade på Slack. Vi är mer än en miljon över hela landet som jobbar för att Bernie ska vinna, säger Bruce Murray, en farbror som själv ser ut lite som Bernie Sanders och tillbringar månaden februari med att resa runt och driva kampanj för honom i South Carolina. Omkring oss står tre andra volontärer som arbetar för Sanders och som också rest hit långväga från olika delstater. De kallar det en "Bernie journey", en Bernie-resa runt landet.

Kampanjens infrastrukturer kan andra imitera, men den rena entusiasmen från anhängarna är svårare att kopiera. Sanders växande opinionsstöd har börjat oroa traditionella demokrater. Jonathan Chait, en liberal debattör, skriver i New York Magazine att det "vore vansinne att nominera Sanders mot Trump". Hillary Clinton gjorde nyligen ett personangrepp på Sanders i en dokumentär, där hon sade att "ingen gillar honom" och att han "inte åstadkommit någonting". Den sortens kritik från traditionella mittendemokrater verkar dock bara stärka stödet för Sanders, då det befäster bilden av honom som en radikal utmanare. Ironiskt nog tycks även de två miljardärerna Michael Bloomberg och Tom Steyers valkampanjer ha stärkt Sanders opinionssiffror, då de främst plockar väljare från Joe Biden.

Hos Donald Trumps stab verkar det i alla fall som att många föredrar Bernie framför Joe Biden som motståndare i november. Rick Scott, republikan i Florida och nära Trump, har nyligen köpt reklamfilmer inför valet i Iowa där han attackerar Biden, i förhoppning om att Sanders ska vinna. I South Carolina träffar jag Tim Numan, en oberoende väljare som säger att han ogillar Trump, men inte kan rösta på Sanders.

– Biden är den enda jag kan tänka mig. Om det blir Bernie Sanders eller Elizabeth Warren kan jag inte rösta på dem. De står för långt till vänster helt enkelt. Jag driver företag och har svårt att se hur de ska kunna genomföra allt de pratar om utan att det ska drabba mig.

Erin Lawrence, en ung Bernie-anhängare i South Carolina, tror att många fortfarande underskattar Sanders chanser att vinna.

– Det fanns många demokrater i förra valet som hoppades att Trump skulle vinna Republikanernas primärval, eftersom de var övertygade om att en så radikal högerpopulist aldrig kunde bli president, säger hon.

Martin Gelin

Fakta. Bernie Sanders

Bernard "Bernie" Sanders föddes 1941 i Brooklyn, New York. Han var tidigare borgmästare i Burlington, Vermont och kongressledamot. Senator sedan 2007.

Tillhör formellt inte Demokraterna som parti utan är oberoende, men röstar nästan alltid med Demokraterna i senaten. Inför presidentvalet 2016 gick han med i Demokraterna och även inför detta primärval anslöt han sig till partiet.

I primärvalet 2016 gjorde Sanders ett starkt resultat och vann i 23 delstater. I opinionsmätningarna inför primärvalen 2020 är Sanders nästan ikapp Joe Bidens tidigare ledning

Finland står inför stora problem med sina offentliga finanser

TISDAG 4 FEBRUARI 2020

En åldrande befolkning pressar upp - utgifterna. Därför behövs en tydlig plan för att öka sysselsättningen och minska budgetunderskottet. Den nya finska regeringens hittills aviserade politik är inte tillräcklig.

Trots att de nordiska ekonomierna är tätt sammanflätade och uppvisar stora likheter, är kännedomen om det ekonomiska läget i våra grannländer i regel liten. Den här kolumnen har ambitionen att öka medvetenheten om de stora offentligfinansiella utmaningar som Finland står inför.

I Sverige diskuteras huruvida de offentliga finanserna är alltför starka. Den finska debatten är annorlunda. Det beror på en helt annan situation. Den finska regeringens egna prognoser tyder på budgetunderskott i storleksordningen 1–1,5 procent av bnp under de närmaste åren trots att ett balanserat konjunkturläge förväntas. Det är mer än det maximala budgetunderskott på 0,5 procent som EU-reglerna föreskriver i en sådan situation (det så kallade medelfristiga budgetmålet). Statsskulden ligger strax under de 60

procent av bnp som är EU:s skuldtak, men väntas snart stiga över den nivån. En orsak är de ökningar av de offentliga utgifterna som genomförs av den nya regering som tillträdde 2019.

Men de största utmaningarna gäller utvecklingen längre fram i tiden. I Finland ökar antalet äldre i förhållande till antalet personer i arbetsför ålder (äldreförsörjningskvoten) mycket kraftigare än i Sverige. Därför ökar också åldersrelaterade utgifter – för vård, omsorg och pensioner – betydligt snabbare.

De offentligfinansiella problemen är huvudtemat för den rapport från Finlands råd för utvärdering av den ekonomiska politiken (motsvarigheten till Finanspolitiska rådet i Sverige) som just publicerats. Rapporten pekar på att statsskulden redan 2035 riskerar att bli så

stor som 85 procent av bnp. Ska skulden detta år hållas nere vid 60 procent av bnp, krävs en budgetförstärkning i form av höjda skatter eller sänkta offentliga utgifter på 2 procent av bnp till 2023. Och om skulden ska sänkas till 50 procent av bnp, måste budgetförstärkningen vara nästan 3 procent av bnp.

Om tidshorisonten förlängs ytterligare är emellertid anpassningskraven ännu större. Ett sätt att åskådliggöra dem är att beräkna den hållbarhetsindikator som med EU-terminologi kallas S2-indikatorn. Den visar vilken omedelbar förbättring av budgetsaldot som, om den blev bestående, skulle innebära att de offentliga finanserna går precis jämnt ut på mycket lång sikt under vissa standardantaganden. För Sverige brukar sådana kalkyler hamna runt noll, det vill säga indikera att de offentliga finanserna är långsiktigt

hållbara med nuvarande politik. Men för Finland är uppskattningarna att det finns ett totalt långsiktigt behov av budgetförstärkningar på 4–5 procent av bnp.

Hållbarhetsindikatorn är bara ett sätt att mäta graden av långsiktig obalans i de offentliga finanserna. Den säger inte att man bör göra en omedelbar budgetåtstramning av den angivna storleksordningen.

Tvärtom talar rättviseargument för att en del av budgetkostnaderna för en åldrande befolkning bör bäras av de framtida generationer som drar nytta av ett längre liv. Men beräkningarna tyder på att Finland förr eller senare måste göra mycket stora statsfinansiella anpassningar.

Det kan vara frestande att tona ner problemet med ökande offentlig skuld i

nuvarande läge med statslåneräntor nära noll. Men den finska skuldkvoten riskerar att med tiden nå upp till nivåer där forskningen har funnit att räntorna börjar stiga när skulderna ökar, det vill säga den situation som flera länder i euroområdet drabbades av under eurokrisen.

Den nuvarande finska regeringen har inte presenterat någon tydlig plan för hur vare sig de kort- eller långsiktiga finanspolitiska problemen ska hanteras. Det oroar – med rätta – det ekonomiskpolitiska rådet. I det korta perspektivet har regeringen stora förhoppningar om att växande sysselsättning ska ge de intäktsökningar och utgiftsminskningar som behövs för att klara landets budgetmål. Regeringen har satt upp ett ambitiöst mål om att sysselsättningsgraden ska öka till 75 procent. Men detta kommer inte att ske av

sig självt utan kräver konkreta åtgärder. Sådana har inte presenterats.

Vilka budgetförstärkningar som kan åstadkommas genom högre sysselsättning beror helt på hur den kommer till stånd. Mindre generös arbetslöshetsersättning, färre förtidspensioneringar och högre pensionsålder skulle både skapa mer sysselsättning och förbättra de offentliga finanserna. Men sådana reformer skulle strida mot regeringens uttalade ambition att minska inkomstskillnaderna. Generösa anställningsstöd kan öka sysselsättningen men har osäkra budgeteffekter.

Jobbskatteavdrag skulle vara positiva för sysselsättningen men kan, beroende på hur de utformas, också försvaga statsfinanserna.

Sammanfattningsvis står Finland på sikt inför mycket stora offentligfinansiella problem. Den nya regeringens politik har

än så länge inte tagit tag i dem. Tvärtom har budgeten försvagats på kort sikt. Den hittills aviserade politiken förefaller inte ändamålsenlig i ett mer långsiktigt perspektiv. Det finska ekonomisk-politiska rådet har goda skäl för sin oro.

Lars Calmfors

Dela

Oavgjort i halvtid för Emmanuel Macron

TISDAG 4 FEBRUARI 2020

Transportstrejken i Frankrike är inte slut, men efter två månader är den i alla fall på väg att tyna bort. Det innebär dock varken att de militanta fackföreningarna har gett upp, eller att president Emmanuel Macron har vunnit kampen för sin pensionsreform.

Ekonomin krympte marginellt sista kvartalet i fjol, vilket delvis berodde på strejkerna men ändå ger Macrons belackare chansen att säga att hans politik inte fungerar. Att hans uppluckring av den rigida arbetsmarknaden har gett fler jobb låtsas de inte om.

Och när det gäller pensionerna har presidenten ett tufft försäljningsbeting som han inte sköter något vidare. Sex av tio anser att reformen borde skrotas, även om en majoritet också har ledsnat på strejkerna. Kejsar Macron tycker i vanlig ordning att folk borde fatta själva, och att det är under hans värdighet att förklara vad han håller på med.

I sak har han rätt: det arbetas för lite i landet och pensionssystemet är inte ekonomiskt hållbart. Fransmän slutar jobba för tidigt, officiell pensionsålder är 62 år och till exempel lokförare kan dra sig

tillbaka när de har passerat 50. Ändå är pensionerna högre än i jämförbara länder. Hela kalaset går på 14 procent av bnp, dubbelt så mycket som snittet i OECD. Finansieringen måste rätas upp och pensionsåldern därför baxas upp. Macron vill dessutom samla ihop de 42 olika pensionskassorna till en enhetlig modell. Rättvisa regler skapar dessvärre både vinnare och förlorare, och fackföreningarna slåss entusiastiskt för alla möjliga gruppers privilegier. En del av kampen är ett inbördeskrig. De utdöda kommunisternas gamla CGT överlever på att kräva allt åt alla, och anklagar det mildare CFDT för att vilja kapitulera. Anslutningsgraden är löjligen låg (under 8 procent), men facket spelar en central roll i driften av både pensionssystemet och andra delar av välfärdsstaten.

Denna stat regerar ännu i Frankrike. Trots Macrons löften om att trimma den ligger de offentliga utgifterna kvar på 56 procent av bnp, högst i OECD.

De gula västarna är fortfarande arga på eliten, och mest på Macron. Facket ser till att det är stökigt på Paris gator. I bakgrunden lurar ständigt Marine Le Pen. Liberalismen besegrade den främlingsfientliga populismen klart i valet 2017, men opinionsmätningarna säger att hon har närmat sig presidenten. Högerens och vänsterns traditionella partier har inte återhämtat sig.

Drygt halva Macrons mandatperiod har gått. Senare i februari ska nationalförsamlingen spika pensionsreformen. Presidenten måste fortsätta agera, men också börja argumentera. För sin egen skull, och för Frankrikes.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Bråddjup klyfta om framtida samarbetet

TISDAG 4 FEBRUARI 2020

Klyftan är bråddjup mellan EU och Storbritannien inför förhandlingarna om ett nytt samarbetsavtal. Det står klart efter att Boris Johnson lagt fram briterernas syn och Michel Barnier lagt fram EU-kommissionens. Tvisterna gäller bland annat fisket, EU-domstolens roll samt skatter, statsstöd och miljöregler.

Bryssel.

Storbritannien har lämnat EU. Nu ska parterna bli överens om hur det framtida

samarbetet ska se ut. De står mycket långt ifrån varandra, framkom det på måndagen. I ett tal i London lade premiärminister Boris Johnson fram sina ambitioner.

– Vi vill ha ett omfattande frihandelsavtal liknande Kanadas, sade han.

Boris Johnson framhöll att Storbritannien inte behöver följa EU:s regler för statsstöd, miljöskydd och så vidare. Lika lite som EU ska behöva följa brittiska regler.

Michel Barnier, EU:s chefsförhandlare, har en annan syn.

– Vi erbjuder Storbritannien ett mycket ambitiöst handelsavtal utan kvoter och tullar som en central del i det framtida samarbetet. Men då måste Storbritannien lämna garantier och försäkra att handeln sker på lika villkor, sade Barnier.

Det betyder att britererna måste förbinda sig att inte lägga sig under EU:s nivåer när det gäller statsstöd, miljöregler, etcetera. Sådana bestämmelser finns inte inskrivna i handelsavtal som EU har med till exempel Japan och Kanada.

– Det här är en helt annan situation, förklarar Paulina Dejmek-Hack, direktör i den arbetsgrupp ledd av Barnier som ska förhandla om det framtida samarbetet. Hon påpekar att Storbritannien varit EU-medlem i 47 år. Därför startar förhandlingarna från ett system där båda parter är helt integrerade.

– Dessutom ligger Storbritannien geografiskt nära EU. Det finns en helt annan nivå av ekonomiskt samspel än det som EU har med länder som Kanada eller Japan, som ligger långt bort, säger hon. Paulina Dejmek-Hack, liksom Michel Barnier, konstaterar att frågan om lika

villkor även finns inskriven i den politiska deklaration om framtiden som parterna var överens om i oktober förra året. En av rubrikerna i det 27-sidiga dokumentet är just "lika villkor för öppen och rättvis konkurrens".

Boris Johnson sade i sitt tal i London att om det inte går att få ett lika omfattande avtal som med Kanada kan han tänka sig en lösare sammanslutning. Han upprepade att Storbritannien ska kontrollera sina egna fiskevatten, men öppnar för att hålla årliga förhandlingar med EU.

Michel Barnier och hans förhandlingsgrupp ser i stället fisket som en central ingrediens i ett handelsavtal. Det betyder att EU vill ha rätt till brittiska vatten och att britterna i utbyte ska ha rätt att sälja fisken de tar upp kvot- och tullfritt till EU.

Barnier siktar på att nå en uppgörelse om fisket till den 1 juli så att EU hinner fördela fiskekvoter till 2021 och kustsamhällen och fiskeindustri kan planera sin framtid. Vad händer om läget när det gäller fisket är helt låst den 30 juni?

– Den politiska deklarationen om samarbetsavtalet nämner att parterna ska göra sitt bästa för att bli överens om fiskefrågan före den 1 juli. Man får se hur långt man har kommit då. Det kan bli EU:s stats- och regeringschefer som får besluta hur de ska ta detta vidare, säger Paulina Dejmek-Hack.

En tredje tvistefråga är EU-domstolens roll. Boris Johnson nämnde inte uttryckligen EU-domstolen i sitt tal, men han har flera gånger tidigare sagt att Storbritannien inte ska lyda under den. På måndagen talade han mer allmänt om att

inte rätta sig efter EU:s regler och domstolar.

Kan du förstå Storbritanniens inställning att när man har lämnat EU ska landet inte behöva rätta sig efter vad EU-domstolen beslutar?

– Just EU-domstolens roll har nämnts ofta i brexitdebatten i Storbritannien. Men det vi pratar om nu är att framöver tolka EU-rättsliga koncept i det framtida samarbetsavtalet. Det kan bara EU-domstolen göra, säger Paulina Dejmek-Hack.

EU:s medlemsstater ska ge klartecken till arbetsgruppens förhandlingsmandat den 25 februari. Första veckan i mars väntas själva förhandlingarna inledas inom tolv olika ämnesområden.

Utöver handel och fiske handlar det bland annat om säkerhetssamarbeten.

Pia Gripenberg

Fakta. Detta händer i förhandlingarna

25 februari. EU:s 27 medlemsstater ska ge klartecken till Michel Barniers förhandlingsmandat.

2 mars. Förhandlingarna väntas starta formellt.

Delegationerna kommer att mötas växelvis i Bryssel och London.

Juni. I samband med EU-toppmötet den 18 juni hålls ett EU-brittiskt toppmöte för att se hur långt förhandlingarna har nått. Ambitionen är att ha en uppgörelse om fiske på plats före den 1 juli.

30 juni. Sista datumet som parterna kan enas om att övergångsperioden efter brexit kan förlängas med ett eller två år.

Oktober. Nu måste förhandlingarna vara avslutade för att EU:s regeringar ska hinna bli eniga om avtalet och Europaparlamentet ska kunna debattera och godkänna det.

31 december. Övergångsperioden är slut.

1 januari 2021. Fortsatta förhandlingar i frågor som inte hunnit förhandlas klart.

DN

Ny terrorlag ska gälla även retroaktivt

TISDAG 4 FEBRUARI 2020

**Ingen som döms till fängelse för
terrorbrott i Storbritannien ska längre
kunna få automatisk strafförkortning.
Efter söndagens knivdåd i London inför
regeringen nya nödlagar som ska gälla
även retroaktivt.**

– Frågan som många ställer sig är
naturligtvis vad den här mannen gjorde
ute på gatan. Vi tidigarelägger nu en
lagstiftning för att stoppa systemet med
automatiskt tidigt frisläppande, sa

premiärminister Boris Johnson i ett tal på
måndagen.

Klockan var strax före 14 i söndags när den
20-årige Sudesh Amman klev in i butiken
Low Price Store i Streatham i södra
London, klädd i kamouflagefärgad jacka
och grå gymnastikbyxor.

Några dagar tidigare hade han blivit fri
efter att ha avtjänat hälften av ett drygt
treårigt fängelsestraff, som han dömts till
2018 för att ha svurit trohet till
terrorgruppen IS och ha planerat en
knivattack.

Inne i butiken slet Sudesh Amman till sig
en 25 centimeter lång kniv i rostfritt stål
som hängde vid kassan. Sedan sprang han
ut på gatan och knivskar en kvinna och en
man, samtidigt som han pekade på vad
som såg ut som en självmordsväst – men
som visade sig vara en attrapp.

Sekunder senare sköts han till döds av civilpoliserna, som hade haft honom under bevakning.

Ingen av de knivskurna personernas tillstånd är livshotande, men händelsen påminner om attacken på London Bridge den 29 november, då två personer mördades av en man som frisläppts i förtid för terrorbrott. – Det här var utan tvekan möjligt att förutse, säger Londons borgmästare Sadiq Khan kritiskt.

I november lovade Boris Johnson att stoppa automatiska frigivningar i förtid för terrordömda.

Ett lagpaket har förberetts som bland annat ska ge 14 års fängelse som lägsta straff för grova terrorbrott. Men omkring 225 terrordömda personer skulle då ändå kunna friges med automatisk straffförkortning inom kort.

På måndagen meddelade justitieminister Robert Buckland därför att ny nödlagstiftning införs – och att den också ska gälla retroaktivt. Detta är inte okontroversiellt och lär prövas i domstol. Men Buckland menar att det är motiverat. – Vi måste göra allt vi kan för att skydda allmänheten. Att även de som redan dömts berörs gör att ingen nu kommer att friges automatiskt. Som allra minst kommer terrordömda att avtjäna två tredjedelar av straffet, sa Buckland i parlamentet.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Johan Croneman: Super bowl är ett våldsamt spektakel som säger rätt mycket om USA

TISDAG 4 FEBRUARI 2020

100 miljoner amerikaner tittade – och några andra av oss höll oss vakna natten till måndagen. Super bowl och amerikansk fotboll säger en hel del om tillståndet i nationen. Showen med Jennifer Lopez och Shakira var dessutom spektakulär.

Det är bara någon månad sedan jag kom ut som NFL-fluktare – och lite konstigt känns det fortfarande. Jag kan inte särskilt mycket om amerikansk sport, amerikansk kultur är jag däremot bröstfödd med. Amerikansk fotboll säger förmodligen nästan lika mycket om USA som till exempel amerikansk film, och jag skrev för någon månad sedan på DN:s sportsidor att jag tror att det är svårt att förstå Amerika om man till exempel inte förstår något om amerikansk fotboll. Det är ett starkt

uttryck för amerikansk kultur och det är viktigt att kunna läsa av den.

En viss typ av omvägar kan ibland vara nödvändiga för att förstå var man är.

Super bowl, natten mellan söndag och måndag (svensk tid), San Francisco 49ers mot Kansas City Chiefs. 100 miljoner amerikaner tittade (och några av oss andra). Det är tveklöst den största nationella tv-händelsen under året. En minuts reklam kostar femtio miljoner kronor, pausunderhållningen förbereds i månader och blir nästan alltid lika omdiskuterad i medierna som själva matchen.

Det är också allt uppsnacks urmoder. Tänk er sju åtta stycken amerikanska Erik Nivakopior som oavbrutet, dygnet runt, förhandsanalyserar spelet, spelarna, coacherna, säsongen, finalen.

Det är (givetvis) en våldsam sport, det har varit mycket diskussioner om hälsoriskerna och hjärnskadorna under senare år, det är samtidigt en miljardindustri som det kan och ska vara mycket lönande att ta risker i. Ett NFL--kontrakt är de flesta bokstavligt talat beredda att dö för.

Ni minns säkert Colin Kaepernick numera världsberömda knäböjning under den amerikanska nationalsången säsongen 2016/2017 som ledde till en våg av svarta spelares protester mot president Trump och rasismen i USA. I två år fortgick demonstrationerna. Under årets Super bowl-final var det protestfritt, ordningen var definitivt återställd med sedvanligt mycket traditionella, starka, nationalistiska uttryck.

I år sjöngs nationalsången av Demi Lovato och bakom henne som vanligt en liten

fanborg; den amerikanska flaggan flankerades av representanter och flaggorna för de fem amerikanska vapenslagen; flottan, flyget, armén, marinkåren och kustbevakningen.

Man har lite svårt att se ett svenskt allsvenskt avgörande (glöm alla andra jämförelser) där de svenska försvarsgrenarna armén, marinen och flygvapnet tågar in tillsammans på plan med spelare, till tonerna av ”Du gamla du fria”. This is America.

Amerikansk fotboll är ett komplicerat och komplext taktiskt och strategiskt intressant spel som bygger på lika stora delar skönhet och snabbhet, som kraft och styrka (för att ibland inte säga organiserat våld). Det amerikanska mansidealet har sitt huvudspår inom många kulturella våldsuttryck, den amerikanska fotbollen är bara en gren på det trädet.

Man kan inte sluta titta.

Matchen? Ja, den vann Kansas City Chiefs, ledna av den unge karismatiske quarterbacken Patrick Mahomes, en sådan där typisk *all American superboy* som man tveklöst nu förvandlar till en lika typisk amerikansk superstar. Om det inte redan har rasslat till på hans lönekonto så lär det göra det nu.

Och så måste man ju bara älska Kansas Chiefs headcoach, 61-årige Andy Reid, fembarnsfarsan som fick vinna sin första Super bowl – och som han gjorde det. Och pausunderhållningen? Det var som om man dragit in själva hjärtat till amerikansk showbusiness på innerplan, Jennifer Lopez och Shakira rev av en kvarts brakunderhållning som väl musikaliskt var sisådär, men världsklass när det gällde ljus, ljud, kläder, scenbild och inte minst dansare och koreografi; det

var som om regissören och koreografen Bob Fosse plötsligt hade klivit upp ur graven för en sista spektakulär insats. Det var lysande, sprakande, omöjligt att slita blicken från.

Johan Croneman

johancroneman@gmail.com

Prinsar och prinsessor kan inte sätta jaget framför laget

ONSDAG 5 FEBRUARI 2020

När kungligheter ägnar sig åt självförverkligande riskerar de att avskaffa monarkin på kuppen.

Kungar och drottningar finns numera nästan bara i vårt protestantiska hörn av Europa.

Paradoxalt nog har det att göra med den starka demokratin där, en gång det feodala och absolutistiska kungadömet svurna

fiende. Den striden slutade med de krönta huvudenas totala nederlag. Kejsare och kungar abdikerade, drevs i landsflykt eller mördades. Bara demokratierna norr om Alpena tillät kungahusen att i en hisnande historisk saltomortal överleva som konstitutionell del av samhällsordningen.

Men på ett tvingande villkor: att de först tömts på all makt.

Majestäternas heraldiska lejon och gripar fick varenda tand och klo utdragen. Av att härska blev ingenting mer kvar än krona och spira, inget mer än kungamaktens glansfulla gester och åtbörder, politiskt fullständigt tomma. När den ändå tillåts att visa upp sig i all sin lika praktfulla som tomma härlighet kan man misstänka att det sker för att påminna om vilken mäktig fiende som en gång för alla besegrats, en

demokratins något självbelåtna hyllning av sig själv.

Kungamakten? Se här! Snöpt, tämjd och ofarlig. En cirkusbjörn lik, kedjad i nosen av folket i rollen som björntämjare, redo att på befallning utföra diverse danssteg inför en gapande hänförd publik.

Men den moderna monarkin skulle inte kunna överleva enbart som historisk jakttrofé. Inte heller som best show in town; till det kan man hålla sig med en president eller vilken gemen kändis som helst. Långt viktigare är monarkins betydelse som levande föreställning om något högre och större, om allas vår hemhörighet i en gemenskap som övervinner också tiden, som gör oss stolta och stärker den kollektiva självkänslan. Kungahuset symboliserar en sådan gemenskap. Och symbolik och verklighet måste sammanfalla; dess medlemmar har

att leva upp till de krav som uppgiften ställer på dem. På heltid har de att leva ställföreträdande – uppoffrande – på ett sätt som vi själva varken skulle vilja eller kunna, ett slags marionetter utan vare sig privatliv, känslor eller egna åsikter. En kung eller drottning kan inte vara ett ”jag”, uteslutande ett rojalistiskt ”vi”. Genom att inte bekänna sig till sig själva står de för oss alla.

”We are not amused”, som Queen Victoria brukade säga.

Men detta är vad de kungliga har att finna sig i vare sig de vill eller inte, och för säkerhets skull betalar vi dem furstligt för att de inte ska känna sig lockade att se sig som normala människor med våra skyldigheter och framför allt rättigheter. Längre fungerade det. Gustaf VI Adolfs valspråk var ”Plikten framför allt”, en lika exemplarisk som stoisk bekännelse till

spelets regler. Plikten blir här till egennyttans och det enskildas transcendens. Kung Edward blev tvungen att abdikera när han valde att gifta sig med en kvinna av folket, redan två gånger frånskild. ”It was love, love alone/caused the King to leave his throne”, som hans före detta undersåtar i Västindien sjöng. Men en kung har aldrig något val: bara en roll, en tradition eller ett protokoll som redan i förväg väljer åt honom.

Fast tiderna förändras och vi med dem. Ett valspråk som ”För Sverige – i tiden” återspeglar just denna förändring, vare sig vi uppfattar det som försök till modern anpassning eller opportunistisk kapitulation. Och ”i tiden” gäller inte bara för Sverige: alla demokratiernas kungahus fransar upp sig i kanterna, prinsar och prinsessor blir alltmer som vanligt folk, gifter sig med ofrälse, med skådespelare,

affärsmän eller personliga tränare, börjar träta med medierna som lever på att skildra deras så kallade liv och insisterar på att få tjäna sina egna pengar, en materiell emancipation som i vår tid väcker kanske starkare känslor än alla de små friheter de redan tagit sig på andra områden.

Allt detta handlar om anpassning till tidens anda som är egalitär och demokratisk, men samtidigt kännetecknas av en extrem individualism där ordet "jag" helt överskuggar ordet "vi" och alla eftersträvar "självförverkligande" och följaktligen är mycket lättkränkta när det visar sig att egofixerade strategier ovillkorligen kolliderar med varandra. Och all denna anpassning undergräver den moderna monarkin som institution: vad som ska stå över tiden, egentligen vara tidlöst, riskerar att bli otidsenligt. Ty om

självförverkligande ersätter plikt, egen "business" apanage, om den kungliga vapenskölden förvandlas till privat varumärke och kungligheter börjar ta parti för fotbollslag, artister i melodifestivalen eller – gud förbjude! – visa "normala" mänskliga känslor ("jag mår dåligt just nu"): då riskerar monarkin att avskaffa sig själv.

Michail Gorbatsjov ville modernisera kommunismen. Rätt tänkt. Men så gjorde han sig angripbar. Ty i stället för att reformera kommunismen visade det sig att hans glasnost och perestrojka var detsamma som att börja avskaffa den. Varför? Därför att ingenting fanns att reformera, ingenting att bygga vidare på, och den demokratiska monarkins dilemma är inte stort annorlunda.

En fångslad dansbjörn som vill släppas ut och ströva fritt i naturen? Men utan käpp

och kedja blir det inte längre mycket till dans. Alla kan se det.

Och till sist är förstås frågan vad folket – ursäkta: publiken – kommer att säga om saken.

Richard Swartz

richard.swartz@chello.at

Rösterna i delstaten Iowa fick räknas om för hand

ONSDAG 5 FEBRUARI 2020

Efter ett dygns väntan kom delar av resultatet av Demokraternas nomineringsmöten i Iowa strax efter 23 svensk tid. Pete Buttigieg låg på 26,9 procent och förhandsfavoriten Bernie Sanders på 25,1 procent.

Det skulle alltså ta ungefär 24 timmar av väntan för att få de första siffrorna om vem som vunnit Demokraternas

nomineringsmöten i Iowa. Det som skulle bli en spännande rösträkning hade då slutat i kaos och förödande kritik mot Demokraterna i delstaten.

Först vid 23-tiden svensk tid på tisdagen kom en del av resultaten. 62 procent närmare bestämt. När samtliga röster är räknade fanns det på tisdagskvällen inget svar på. Så här var resultatet klockan 23 på tisdagskvällen:

Pete Buttigieg 26,9 procent; Bernie Sanders 25,1; Elizabeth Warren 18,3; Joe Biden 15,6; Amy Klobuchar 12,6; Andrew Yang 1,1; Tom Steyer 0,3; Michael Bloomberg 0.

Enligt ordföranden i Iowas demokratiska parti Troy Price hade partiets kontroller visat att något gått fel men att rösterna inte hade tappats bort. De hade helt enkelt inte nått fram. Nu lovar han en oberoende utredning av vad som gick fel.

– Men vi vet att resultatet är korrekt, sa en pressad Troy Price.

Att något gått fel upptäcktes vid partiets säkerhetskontroller och under tisdagen skylldes det hela på ett programmeringsfel. Problemet innebar att rösterna fick kontrolleras mot dem som registrerats på papper. För hand.

En lång rad distrikt lyckades inte ens få iväg rösterna och ställde sig i stället i telefonkö för att ringa in resultaten. Enligt CNN blev telefonkön upp till 90 minuter lång.

Biden var försiktigare och talade om ”en jämn kampanj” och om att gå vidare mot nästa i New Hampshire. Elizabeth Warren, Tom Steyer och Andrew Yang konstaterade samtliga att det ännu var för tidigt att säga något.

Kritiken har inte låtit vänta på sig. Och den kommer lika mycket inifrån partiet som från skadeglada republikaner: ”En kandidat ifrågasätter resultatet eftersom han uppenbarligen inte gjorde särskilt bra ifrån sig. En annan utropar sig till vinnare utan att några röster har bekräftats. Sättet att vinna över Donald Trump är inte att bete sig som Donald Trump”, skriver Deval Patrick (D) som tidigare var guvernör i Massachusetts. Andra har riktat kritiken mot själva systemet med nomineringsmöten. Den tidigare ordföranden för Demokratiska partiet, Terry McAuliffe, kallade Iowas nomineringssystem för ”odemokratiskt”. Samtidigt kunde Republikanerna, som också hade sina nomineringsmöten under måndagen, meddela att de hade en vinnare: President Donald Trump. Han fick 97 procent av rösterna och var inte sen

att döma ut Demokraternas nominering i Iowa:

”Demokraternas nomineringsmöte är en fullständig katastrof. Inget fungerar, precis som när de styrde landet.”

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Detta kaos var det sista Demokraterna behövde

ONSDAG 5 FEBRUARI 2020

Analys.

Des Moines. Nomineringsvalet i Iowa skulle peka ut en riktning för det splittrade demokratiska partiet. Men valnatten slutade i kaos och ännu en förödmjukelse för oppositionspartiet. Valsystemet för Iowas demokrater är udda på gränsen till tossigt, skriver DN:s Björn af Kleen.

Tusentals journalister vallfärdar vart fjärde år till den platta jordbruksstaten Iowa i den amerikanska mellanvästern för att bevaka ett så kallat nomineringsval, caucus.

Omkring 200 000 personer brukar delta i Demokraternas variant, som hölls i måndags kväll. Medier och andra bedömare hoppas att resultatet ska rymma ett realistiskt framtidsscenario. Iowaborna blir något av testpiloter, tidiga ställföreträdare för samtliga röstberättigade amerikaner. En riktning kan förhoppningsvis skönjas.

Redan i det antagandet befinner vi oss på rätt tunn is. Iowa sägs rymma fler kor än människor. Demografin, med 90 procent vita, är knappast representativ för landet i stort. Men någonstans måste primärvalen dra i gång. Varför inte i Iowa?

Det är bara det att Iowas valsystem för demokrater råkar vara udda på gränsen till tossigt. Riktigt snurrt blev det i år. Efter klagomål från Bernie Sanders, som 2016 förlorade med liten marginal mot Hillary Clinton, ändrades processen.

I år skulle tre olika sätt att räkna vinnaren på redovisas. Det blev för mycket för partiadministrationen. En digital applikation som skulle underlätta redovisningen levererade inte. När detta skrivs på tisdagskvällen svensk tid väntar vi fortfarande på resultaten.

För demokratiska väljare gick det i praktiken till så här: senast klockan sju på valkvällen uppsöker man en gymnastikhall i valdistriktet. Man grupperar sig på läktare efter sin favoritkandidat. Men om den kandidaten inte uppnår 15 procent eller mer av röstandelen i just den gymnastiksalen stryks kandidaten från

sedeln. En liten grupp olyckliga väljare hamnar därmed i ett demokratiskt ingenmansland, mitt på gymnasalsgolvet. Där jag befann mig på valnatten, i en förstad till delstatshuvudstaden Des Moines, ströks tre demokratiska kandidater halvvägs: Amy Klobuchar, Andrew Yang och Tulsi Gabbard. Väljarna som hade placerat sig under någon av dessa kandidaters skyltar dumpades plötsligt av systemet och blev föremål för uppvaktning från andra kandidaters så kallade distriktskaptener. En herre i skepparkavaj och vinterkängor från Joe Biden-gänget ångade mot de hemlösa Klobuchar-sympatisörerna och började svärma. En ensam stackare som ville rösta på Tulsi Gabbard stod och velade med vattnig blick innan han lommade mot Pete Buttigieg-familjen. Han möttes med varma nickar.

Processen har något av stamkultur över sig, en doft av dejtningssåpa och "Expedition Robinson". Under själva förfarandet lade reportrar ut foton från just sin gymnastikhall och försökte dra slutsatser för delstaten i stort. I "min" hall vann den 38-årige mittenkandidaten Pete Buttigieg med knapp marginal över Bernie Sanders och Joe Biden. Det kan ha speglat en större framgång för uppstickaren Buttigieg, som själv har utropat sig till vinnare utan att redovisa någon statistik. Men bara 75 personer dök upp i gymnastikhallen denna mörka och kalla kväll när isvindarna piskade över prärien så att hyrbilen skakade. Det var färre än förra gången, trots den enorma uppmärksamhet som valet fått av både kandidater och journalister.

Redan under själva förfarandet hänades tillvägagångssättet av tunga politiska kommentatorer i Washington. "Iowa är charmigt", ironiserade Politicos Tim Alberta på Twitter. "Men låt oss erkänna att om vi tog del av detta slarviga, kaotiska, hafsiga röstsystem i något annat land skulle vi ringa FN för valfusk".

CNN:s juridiska kommentator Jeffrey Toobin kallade valsystemet för en "antidemokratisk skam" där man inte kan dölja vem man röstar på eller rösta i sin frånvaro, enligt Toobin.

USA är en supermakt. Det är relevant att bevaka Demokraternas nomineringsprocess, eftersom vinnaren ska utmana Donald Trump som nästan dagligen utmanar den amerikanska demokratin.

Men detta kaos var det sista som det demokratiska partiet behövde. Varje

försök att fälla Trump, genom Rysslandsutredningen eller den pågående riksrättegången i senaten, tycks rinna ut i sanden. Lösningen har hela tiden stavats valet 2020. Men upptakten i Iowa, som äntligen skulle peka ut en riktning för det splittrade oppositionspartiet, blev ännu en förödmjukelse. Donald Trump skrattar hela vägen till Ovala rummet.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Trump väntas attackera Biden efter riksrätten

ONSDAG 5 FEBRUARI 2020

Senatens republikaner har redan bestämt sig – president Donald Trump kommer att frikännas när den historiska riksätten mot honom avslutas på onsdagen. Nu väntas Trump och hans anhängare i stället använda processen som plattform för nya attacker mot Joe Biden, hans möjliga rival i årets presidentval.

Det blir den tredje fullbordade riksätten i USA:s historia, och precis som de två tidigare – mot Andrew Johnson 1868 och mot Bill Clinton 1999 – kommer det att sluta med att senaten frikänner presidenten, som alltså kan sitta kvar på sin post.

Demokraterna är inte i närheten av de två tredjedelar av kammarens ledamöter som krävs för en fällande dom. Att minst 20 av Republikanernas 53 senatorer skulle byta sida i sista stund finns inte på kartan.

Hur kommer framtidens historieböcker att beskriva 2020 års riks rätt mot Donald Trump?

Att döma av den pågående debatten i USA kommer det att bero på var historikernas politiska sympatier ligger.

Demokrater kommer att se det väntade frikännandet som ett slag mot det politiska systemet, mot själva demokratin – ett

farligt prejudikat som visar att presidenter i framtiden kan sätta sina personliga intressen före nationens.

Republikaner menar att riksrätten som sådan är en attack mot demokratin, ett försök från oppositionen att ogiltigförklara det legitima valet av Trump 2016.

Även det amerikanska folket är delat. En mätning från NBC som publicerades i söndags visar att 46 procent vill att Trump avsätts som en följd av riksrätten, medan 49 procent inte vill det.

Processen i senaten blev som Trump och hans parti ville ha den: snabb och utan obehagliga vittnesmål mot presidenten, från tungviktare som förre säkerhetsrådgivaren John Bolton. Bara två republikanska senatorer röstade för att tillåta vittnesmål i kammaren, och därmed föll det förslaget.

Riksrätten har samtidigt varit en ganska sorglig politisk show, med två läger som i princip har talat förbi varandra.

Tolkningen av Trumps telefonsamtal med Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj – grundbulten i riksrättsåtalet – kunde inte vara mer disparat.

Adam Schiff, den ledande demokraten på åklagarsidan, har slagit fast att samtalet bevisar att Trump har sett sitt eget personliga intresse som synonymt med USA:s intresse, när han hotade Ukraina med att hålla inne militärt bistånd om landet inte skaffade fram komprometterande uppgifter om Joe Bidens son.

Trump har ju själv kallat telefonsamtalet ”perfekt”, och detta har hans försvarare spunnit vidare på. Stjärnadvokaten och professorn Alan Dershowitz har i uppmärksammade uttalanden mer eller

mindre erkänt att presidenten drevs av sitt eget politiska intresse när han höll inne biståndspaketet – men att detta var rätt och riktigt.

– Om en president gör något han tror hjälper honom att bli återvald, i det allmänna intresset, då kan det inte vara den sorts påtryckning som resulterar i riks rätt.

Med processen avslutad kommer Trump nu att kunna attackera sin demokratiska rival Joe Biden med förnyad kraft. Hans son Hunters ukrainska affärer har fått ny uppmärksamhet under riksrätten, något som Republikanerna kan använda som ett vapen mot Trumps rival.

– Informationen om Bidens är ute. Det är upp till folket att avgöra om det var ett bra val för Hunter att tjänstgöra i den där styrelsen, säger republikanska senatoren Joni Ernst till CNN.

Och i en söndagsintervju med favoritkanalen Fox News tog Trump själv upp Biden:

– Var är Hunter? Var är han? Han tjänade miljontals dollar.

Ingmar Nevéus

Virusutbrottet har förvandlat Peking till en spökstad

ONSDAG 5 FEBRUARI 2020

**Ödsliga gator, stängda restauranger och överallt vakter som tar tempen på de få invånare som vågar sig ut. Det nya coronaviruset frambringar en dystopisk stämning i vanligtvis vibrerande Peking med över 20 miljoner invånare.
Peking.**

Feber har jag i alla fall inte. Det vågar jag påstå efter att ha fått min kroppstemperatur kontrollerad ett otal gånger den senaste veckan. Vart jag än går kommer vakter fram med något som ser ut som en laserliknande pistol och mäter kroppstemperaturen. Ibland vid pulsådern på handleden, ibland på halsen, ibland i pannan. På väg in i parken, till de få restauranger som är öppna och vid presskonferenser – ingen slinker in utan att tempen har tagits.

Feberkontrollerna är bara en av många effekter i Peking sedan det nya coronaviruset bröt ut.

Den här veckan skulle egentligen Peking vakna ur sin nyårsledighetsdvala. Alla som har varit hemma hos sina familjer skulle vara tillbaka och sätta i gång att arbeta. Skolorna skulle öppna igen och trafiken

borde ha återgått till sitt vanliga trögflytande, stökiga jag.

I stället är det tyst och öde när jag vandrar längs gatorna. Den vanligtvis vibrerande huvudstaden med över 20 miljoner invånare känns spöklik.

På tunnelbanan sitter ett fåtal resenärer med munskydd, de har feberkontrollerats av personer i skyddsdräkter innan de släppts in. Bussarna har gott om sittplatser och endast ett litet antal affärer är öppna. En anledning till att det är folktomt är att en del av dem som åkt hem till sina familjer för att fira nyår är fast i provinser som har infört strikta reseförbud, som de isolerade människorna i elvamiljonersstaden Wuhan där virusutbrottet startade. Men de tomma gatorna beror också på att många Pekingbor verkar följa myndigheternas råd att hålla sig hemma så mycket som möjligt. Det finns en rädsla

för att bli smittad. ”Man vet ju aldrig var de man träffar har varit”, som en person jag förgäves försöker locka med på restaurang säger. Och så mycket att göra finns det egentligen inte.

Shoppinggallerierna med sina märkesaffärer gapar tomma. Karaokeklubbar, teatrar, museer, biografer, tempel, frisörsalonger och barer är mestadels stängda.

På flera ställen har banderoller satts upp, med råd som: tvätta händerna, undvik folksamlingar, spotta inte. Samma budskap ljuder i högtalarna i parkerna, som är ovanligt luftiga när de flesta tai-chi-utövare, dansgrupper och de som brukar sjunga lyser med sin frånvaro. I stället sitter Pekingborna mest hemma. De som kan jobbar hemifrån. För andra är livet reducerat till att äta, sova, läsa och spela spel. Skulle de beställa mat för

hemleverans kommer det med en lapp där det framgår vilken kroppstemperatur de som tillagat maten har.

Som utländsk medborgare har jag fått meddelanden och strikta förmaningar om att stanna hemma och meddela lokala myndigheter om jag besökt eller haft kontakt med människor i de mest påverkade områdena. I samma meddelande finns en lista över alla feberklinikerna och sjukhus. Sök läkare i tid, uppmanar stadens myndighet med ansvar för utrikesfrågor.

Det knackas dörr av grannskapskommittéer som vill veta om någon i hushållet nyligen varit i Wuhan - eller i Hubei-provinsen.

Och det desinficeras – överallt. Längs promenaden runt sjöarna i närheten av min bostad går vakter och sprutar medel,

inte bara på papperskorgar, även marken får sig en dusch.

Hittills är antalet smittade i Peking relativt få, 228. Men när de över sju miljoner Pekinginvånarna som kommer från andra delar av landet återvänder, från att ha besökt familjen i sina hembyar över nyåret, ökar risken för spridning.

Oron märks. Vid ingången till vissa bostadskomplex kontrolleras alla av självpåtagna vakter. Och skulle ditt id-kort visa att du kommer från Wuhan är risken att du inte kommer in alls.

Marianne Björklund

Britter uppmannas att omgående lämna Kina

ONSDAG 5 FEBRUARI 2020

Storbritannien uppmanar alla medborgare som har möjlighet att lämna Kina att göra det omgående, för att minska risken att bli smittade av det nya coronaviruset. För svenskar gäller fortfarande att avstå från icke-nödvändiga resor till Hubeiprovinsen.

”Om ni befinner er i Kina och har möjlighet att lämna landet, bör ni göra

det”, lyder rekommendationen från brittiska UD.

Enligt utrikesminister Dominic Raab berör det alla 30 000 britter som befinner sig i Kina. Samtidigt skickas stora delar av landets ambassadpersonal hem, liksom deras familjer.

– Vi gör detta för att minska risken för att de utsätts för viruset. När det gäller de brittiska medborgare som vill evakueras från Hubeiprovinsen, kommer vi fortsatt att arbeta dygnet runt för att underlätta det, säger Raab i ett uttalande.

Svenska UD avråder än så länge enbart från icke-nödvändiga resor till Hubeiprovinsen. Både Sverige och Storbritannien följer WHO:s riktlinjer, men skillnaden i rekommendationer kan bero på stämningläget i respektive land, enligt biträdande statsepidemiolog Anders Wallensten.

– Olika länder har olika traditioner. För svenskar gäller just nu UD:s rekommendationer att undvika resor som inte är nödvändiga till staden Wuhan och Hubei-provinsen, där kommunikationerna inte fungerar och möjligheten till vård i det här läget är begränsad, säger han.

Sverige har valt en modell med frivillig karantän för de medborgare som evakuerats från Kina, medan andra länder valt tvingande lösningar vid ankomsten till Europa.

– Det är så här vi brukar hantera utbrott av virussjukdomar. Frivillighet är att föredra framför tvång så länge det är en fullgod lösning. I det här fallet har de tolv evakuerade daglig kontakt med smittskyddsläkare, det gäller även personer som befinner sig i deras närhet, - säger Anders Wallensten.

Så här långt har karantänen fungerat bra och ingen av svenskarna visar något tecken på att ha smittats.

Antalet fall av det nya coronaviruset har nu stigit till nästan 20 500 i Kina, enligt landets hälsomyndighet. Minst 427 personer har mist livet.

Än så länge rör det sig inte om en pandemi, konstaterade WHO på tisdagen. I Singapore bekräftades sex nya fall av coronaviruset på tisdagen. I Hongkong avled en person och i Belgien testades en kvinna positivt. Hon fanns med på samma plan till Europa som svenskarna.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Dramatiskt skifte i kriget

ONSDAG 5 FEBRUARI 2020

Kriget i norra Syrien förändras nu dramatiskt. Oppositionen har flyttat stridens centrum från Idlib till Aleppo. Samtidigt har en militär konfrontation mellan regeringsarmén och Turkiet brutit ut.

Det som Merna Alhasan var rädd för hände: "Min bror, min själ, har dödats."

När DN nådde Merna Alhasan, 26, en oppositionell journalist som befinner sig i Idlib i norra Syrien, på telefon i torsdags uttryckte hon rädsla över att någon familjemedlem skulle dödas. Efter tre dagar hände det som hon hade varit rädd för. Hennes bror dog.

Brodern Ahmad var en av de lokala revolutionärer som med lätta vapen stred mot regeringstrupperna och deras ryska allierade, för att försvara sina områden i Idlib, den enda provins i Syrien som står utanför regimens kontroll.

Merna Alhasan är, liksom många invånare i Idlib, besviken över att de största oppositionella väpnade grupperna, terrorstämplade rörelsen HTS och turkiskstödda SNA, inte strider ”tillräckligt bra”.

Staden Idlib var ganska nära att intas för några dagar sedan. Oppositionen har nu i stället flyttat stridens centrum 70 kilometer norrut och valt ett nytt sätt att försvara sig:

I stället för att utgöra ett uddlöst motstånd mot de ryska och syriska stridsplanens bomber utförde de en oväntad attack mot

regimens och Irans styrkor nordost om Aleppo.

Oppositionen tog kontroll över tre byar och övergav dem senare.

Konfrontationerna koncentreras nu i Jamiat al-Zahra och Khan Tuman, enligt journalisten Mohamad Alfaisal, 30, som DN har kontakt med. Han rapporterar från norra Syrien för den syriska oppositionella tv-kanalen Orient News.

Samtidigt, i en ny upptrappning, bombade den syriska regimen och Turkiet varandra under måndagen. Den syriska regimens anfall tog sex turkiska soldaters liv.

Turkiet gick till motanfall och 30–35 syriska soldater har ”neutraliserats”, enligt den turkiske presidenten Recep Tayyip Erdogan. Han säger att de turkiska svarsaktionerna kommer att fortsätta.

– Utvecklingen kom en dag efter att den största turkiska militärkonvojen någonsin

flyttade in i Idlib. Turkiet har nu fyra kontrollpunkter nära Saraqib, 20 kilometer bort från Idlib stad, berättar journalisten Mohamad Alfaisal. Saraqib är en stad av stor strategisk vikt. Här förenas de två stora vägarna från Latakia och från Damaskus, som sedan fortsätter som en enda väg mot Aleppo. Under tiden fortsätter de ryska och syriska stridsplanen att bomba provinsen Idlib, särskilt Saraqib. Det har skapat den största flyktvågen någonsin mot den turkiska gränsen. USA:s särskilda Syriensändebud, James Jeffrey, varnade under en pressträff i torsdags för just detta. Inte heller flyktvägarna i Idlib och Aleppo är säkra. Ryssland och al-Assad-styrkorna dödade en familj, sex vuxna och tre barn, medan de flydde mot den turkiska gränsen i måndags. Över 800 000 människor är på flykt inne i Idlib. Syria response

coordinators, en volontärgrupp i norra Syrien, har i genomsnitt räknat 20 000 internflyktingar där dagligen under de senaste dagarna.

Mohamad Alfaisal själv har förlorat en 18-årig bror i en tidigare strid mot regimen styrkor i Aleppo.

– När som helst man kan förlora någon familjemedlem eller dödas själv under det här hysteriska bombardemanget, säger han.

Merna Alhasan är en av få syriska kvinnor som är aktiva på fältet i områden som kontrolleras av oppositionsgrupper. Sedan brodern dödades har hon inte rapporterat från Idlib. Hon uttryckte sin sorg på Facebook:

– Ahmad var min själ. Vår familj förlorade sin yngste, sin glädje.

Saeed Alnahhal
saeed.alnahhal@dn.se

Fakta.

Idlib är en av Syriens fjorton provinser och har drygt tre miljoner invånare. Hälften är i dag internflyktingar.

Provinsen omfattar cirka 6 000 kvadratkilometer, en yta jämförbar med Stockholms län, och är den sista icke regimkontrollerade provinsen i Syrien.

De senaste veckorna har Syriens regim tillsammans med sina allierade, Ryssland och Iran, inlett en offensiv för att återta Idlib.

Bedömare tror att omkring en miljon människor kan försöka fly från Idlib. Men gränsen till Turkiet är stängd sedan länge.

Resebolag får samtal från oroade kunder

ONSDAG 5 FEBRUARI 2020

Spridningen av det nya coronaviruset har fått oroade semesterfirare på väg till Asien att höra av sig till resebolagen. Hos de största arrangörerna följer man utvecklingen.

Sedan den 31 januari är alla flygresor med SAS till och från Shanghai och Peking inställda. Flygbolaget har utlovat återbetalning eller ombokning för drabbade passagerare. Resor till Hongkong har inte påverkats.

De flesta fall av coronaviruset har påträffats i Wuhan i Kina men det har även hittats i flera andra länder i Asien, däribland svenskfavoriterna Thailand och Vietnam. I förra veckan påträffades även ett fall i Sverige. Adam Györki, kommunikationschef på TUI, säger att resebolaget reser som vanligt och följer UD:s rekommendationer.

– Vi förstår om folk är oroliga. Vår uppmaning är att följa utvecklingen, säger Adam Györki.

Det har även förekommit att kunder vill avboka eller boka om sin resa. Men ännu är det vanliga resevillkoren som gäller.

– Det har inkommit en del samtal som gäller Thailand. Det är klart att folk vill komma i väg, säger Adam Györki.

Sedan den 26 januari avråder UD från resor till Hubeiprovinzen i centrala Kina, där viruset har sitt ursprung. Svenskar i

Kina uppmanas att anmäla sig till ambassadens svensklista samt följa utvecklingen i landet. Skulle UD ändra sina rekommendationer kan situationen bli annorlunda, enligt Adam Györki.

Researrangören Apollo har märkt av en mindre minskning av bokningar till Asien, medan bokningar till Medelhavet har ökat.

– Vi har fått en del samtal från kunder men förhåller oss alltid till UD:s rekommendationer och lokala myndigheter på plats, säger Clara Larsson, pressansvarig på Apollo.

Även Ving har fått samtal men något högt tryck på telefonerna har det inte varit.

– Vi har fått frågor från kunder under de här veckorna, några samtal om dagen, men väldigt få avbokningar. Vi kan inte se någon avmattning i antalet bokade resor,

säger Charlotte Hallencreutz, informatör på Ving.

Liksom de konkurrerande reseföretagen följer Ving UD:s rekommendationer.

– Så länge det inte finns en avrådan till ett visst resmål genomförs resorna precis som vanligt. Då gäller vanliga av- och ombokningsregler, säger Charlotte Hallencreutz.

Researrangörernas av- och ombokningsregler följer Svenska resebyrå- och arrangörsföreningens (SRF) riktlinjer och kan variera beroende på hur långt före resan bokningen sker, vilka av- och ombokningsskydd som ingår och vilken typ av resa som bokats. Naturkatastrofer och utbrott av sjukdomar på resmålet som skett efter att resan bokats ger resenärer rätt till full ersättning, enligt Konsumentverket.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

Den friande domen visar Trumps starka grepp om Republikaner- na

TORSDAG 6 FEBRUARI 2020

Analys

Att kritisera president Donald Trump kan resultera i hot.

Det är en av förklaringarna till varför endast en republikansk senator, Mitt Romney, sent på onsdagskvällen valde att rösta för en fällande dom i rättegången i senaten.

Washington.

Det var ett historiskt ställningstagande av Mitt Romney. Ingen senator har någonsin tidigare röstat för att fälla en president från det egna partiet i en riksrättegång i senaten.

Romneys röst innebär att det finns ett partiöverskridande ställningstagande gentemot Donald Trump, även om domen i sin helhet är friande.

Det kan tyckas som en liten vinst för det demokratiska partiet. Men Romneys motivering är viktig för att förstå den maktdynamik som ligger bakom det republikanska partiets oerhörda lojalitet gentemot presidenten.

Romney sade att han fattat sitt beslut om att fälla Trump för maktmissbruk trots stora påtryckningar om att hålla sig lojal med partiet.

Romney sade att han kommer att bli ”häftigt fördömd”. Presidenten och hans stödtrupper kommer att jaga honom på ett våldsamt sätt, sade han. Romney blev omedelbart sannspådd. Det republikanska partiet skickade genast ut ett mejl med budskapet att Romney svikit sin hemstat Utah.

Kanske är förståelsen av detta politiska grupptryck den viktigaste läxan från riksrättsprocessen mot Trump.

Republikanerna har häftigt kritiserat Demokraternas inledande process i representanthuset, kallat den otillräcklig och hafsig.

Men det hade nog inte spelat någon roll hur rigoröst riksrättåtalet hade varit.

Flera republikanska senatorer har sagt att Trump gjorde fel som försökte pressa Ukraina att utreda Joe Biden för att underlätta för sig själv i nästa presidentval.

De röstade ändå inte för en fällande dom. Senatorn Marco Rubio från Florida sade uttryckligen i sin motivering att de republikanska väljarna skulle uppfatta en fällande dom som en statskupp. Lamar Alexander från Tennessee sade att en fällande dom skulle spä på "kulturkriget" mellan liberala och konservativa krafter i folkdjupet.

Senatorerna är med andra ord rädda för repressalier från sina väljare. Det är svårt att förstå när man ser dessa grånade republikanska män vars samlade politiska erfarenhet väger ett ton.

Jag och många andra reportrar i Washington har försökt intervjua

republikaner som hoppat av Trumptåget. Nästan alla tackar nej. De är rädda för att råka illa ut.

Pensionerade senatorer som hamnar i onåd hos presidenten gör sig omöjliga i många konservativa sammanhang.

Styrelseplatser i tunga bolag, ordförandeposter för universitet och tankesmedjor.

Men det handlar inte bara om ens fortsatta karriär. Journalisten och författaren Tim Alberta, som intervjuat hundratal republikaner i Trumperan, skriver att många väljer att inte stå upp mot presidenten på grund av risker för hot. "De oroar sig för trakasserier av deras familjer, förlorade positioner i det lokala samhället, äventyrade relationer och så vidare."

Det är viktigt att förstå när man tar in resultatet av rättegången. Vissa demokrater hade satt sin tilltro till

republikanska senatorer på väg att pensioneras. Alla utom Mitt Romney förblev lojala gentemot Trump.

Den friande domen lär inte göra Trump mer ödmjuk. Tvärtom. Trumps telefonsamtal med Ukrainas president Zelenskyj, som står i centrum av riksrättsåtalet, ägde rum dagen efter att Rysslandsutredaren Robert Mueller vittnade i kongressen. Frågan är vad Trump gör imorgon? Vilken utländsk ledare ringer han?

Det har visat sig mycket svårt att komma åt en president när statsmaktens tre grenar – den verkställande, lagstiftande och dömande makten – koordinerar. Rysslandsutredaren Robert Mueller konstaterade att en president inte kan åtalas i det vanliga rättsväsendet enligt Justitiedepartementets nuvarande

riktlinjer. Han hänvisade till kongressens skarpaste verktyg: riksrätt.

Under en av riksrättegångens avslutande dagar menade Trumps avokat Alan Dershowitz, professor emeritus vid Harvard law school, att en president får göra vad han vill för att bli omvald så länge det ligger i folkets intresse.

Trump illustrerade sitt grepp om Washington i tisdags kväll, under sitt årliga tal till nationen.

Framför honom satt Högsta domstolens ledamöter, hans kabinett med justitieminister William Barr.

Republikanska kongressledamöter trängdes för att få krama presidentens hand. Han gav statens finaste utmärkelse till en högerpopulistisk radiodemagog.

Trump's beskyddare, de som friade honom i senaten i dag, skanderade "U-S-A" och "Fyra år till!"

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

”Vi slåss tillsammans för våra liv, oavsett bakgrund”

TORSDAG 6 FEBRUARI 2020

Younna Hammoud, 22, har deltagit i protesterna sedan de startade i mitten av oktober.

Tvärtemot Libanons sekteristiska politiska liv har hon och hennes vänner gått samman oavsett kön, utbildning eller etnisk, religiös och politisk

bakgrund. Nu planerar de att ta upproret till en helt ny nivå. Beirut.

Hon tar emot utanför ett tält som fortfarande står kvar i kanten av Martyrtorget i centrala Beirut.

– Kom in! Vi sökte tillstånd att resa det för att ha en plats att träffas, förklarar Youmna Hammoud.

I ett hörn av det provisoriska rummet finns en soffa gjord av byggbackar, där en handfull ungdomar halvligger huller om buller med mobiler i händerna.

– Vi är en grupp på 18 medlemmar som är här dygnet runt för att visa att vi finns, att revolutionen fortfarande pågår. Jag sover här 1–2 nätter i veckan, berättar hon.

Det var den 17 oktober i höstas som Youmna Hammoud via sociala medier fick höra att människor hade börjat samlas för att protestera mot regeringens förslag att

införa en ny skatt på mobilappen WhatsApp. Morgonen efter gick hon ner på stan och sedan dess har hon blivit en av de mest tongivande demonstranterna.

– Skatten på WhatsApp var bara droppen.

Vi lever i ett system där den mest grundläggande sociala tryggheten saknas. Människor dör utanför sjukhusen. Jag får lägga halva min lön på att betala för el, transporter, internet, skola, säger hon.

– Samtidigt ser vi våra politiker ha hus, bilar och göra resor som inte alls står i proportion till vad de tjänar. Var har de fått de pengarna ifrån?

Den bristande infrastrukturen, korruptionen och den ekonomiska krisen var viktiga orsaker till protesterna som snabbt spred sig över hela landet.

Missnöjet har också handlat om fördelningen av den politiska makten.

Denna är sedan slutet av inbördeskriget,

1990, uppdelad mellan olika religiösa och politiska intressegrupper; kristna, druser samt sunni- och shiamuslimer.

– De är mer upptagna av att bevaka sina egna maktintressen än av att utveckla landet, säger Youmna Hammoud.

Hon påpekar att hon och hennes vänner arbetar tillsammans oavsett bakgrund.

– Efter att ha blivit slagna och beskjutna kommer de ändå tillbaka hit till tältet. Här finns druser, katoliker, maroniter och muslimer som jag själv. Vi har varit tillsammans i tre månader och inte pratat om vår bakgrund förrän i går kväll. Det är det som är det fantastiska!

Ett av de viktigaste kraven från Youmna Hammoud och de andra som deltar i protesterna är att politiska förtroendeuppdrag inte ska vara öronmärkta för olika intressegrupper.

– Vi vill själva välja våra representanter, och det ska vara självständiga experter, tillsatta på grund av sin specialistkompetens.

De senaste decenniernas socioekonomiska politik har resulterat i en enorm ojämlikhet och koncentration av rikedom till den rikaste procenten, samtidigt som allt fler hamnat i fattigdom och arbetslöshet. Landet har i dag en av världens största statsskulder.

Youmna Hammoud betonar att hon själv har stor potential och drömmar om att bidra.

– Men jag vet också till 100 procent att mitt land inte kommer att låta mig uppfylla dem.

– Alla vet! Har du inte en politisk bakgrund eller kontakter så har du inga möjligheter. Det är därför så många unga flyttar utomlands.

Själv läser hon till en masterexamen i biologi med fokus på naturvård, men förstahandsvalet var läkarlinjen.

– Jag hade högsta betyg, men vid antagningsintervjun frågade de om jag hade någon politisk uppbackning. Jag sa nej och kom inte in.

Den 29 oktober avgick premiärminister Saad al-Hariri som en följd av protesterna. Tio dagar senare, den 19 december utsågs Hassan Diab till efterträdare – med uppdrag att bilda en ny regering som nu har tillträtt med 21 nya ministrar.

– De tror att vi är dumma, försöker lura oss att de är oberoende, men vid närmare granskning har det visat sig att majoriteten av de nya ministrarna har koppling till Hizbollah, säger Youmna Hammoud.

– Det är otroligt hur den politiska eliten fortsätter att bevaka sina personliga

intressen, de beter sig som om vi inte existerar, som om vi inte har någon röst alls. Därför kommer vi att ta protesterna till en helt ny nivå nu.

Under de senaste veckorna har sammandrabbningarna mellan demonstranterna och polisen blivit allt mer våldsamma.

Demonstranter har kastat sten, blockerat vägar, tänt eld på bildäck, och slagit sönder glas. Polisen har svarat med att skjuta gummikulor och tårgas.

– Detta är inte vad jag vill! Vi försöker förhindra en upptrappning genom upplysning och opinionsbildning i sociala medier, till exempel om olika icke-våldstekniker, säger Youmna Hammoud.

– Men jag kan inte lova att jag inte också blir våldsam. De verkar ju inte alls förstå eller bry sig om hur människor har det. Vad ger hopp?

– Mina vänner här. Jag älskar mitt land, naturen, kulturen, människorna. Jag älskar hur starka vi är, hur vi slåss för våra liv tillsammans, oavsett bakgrund.

Sophie Arnö

sophie.arno@dn.se

Fakta. Var tredje libanes lever i fattigdom

Makten i Libanons parlament är uppdelat mellan olika religiösa och politiska intressegrupper. Många experter anser att samhällsförvaltningen är gravt misskött och korruptionen omfattande.

De senaste tre decenniernas socioekonomiska politik har resulterat i ojämlikhet och koncentration av rikedom till den rikaste procenten. I dag lever närmare 30 procent av alla libaneser i fattigdom. Landet har i dag en av världens största statsskulder.

Det libanesiska pundet har länge varit fast knutet till den amerikanska dollarn. På grund av den misskötta ekonomin har dollarkursen gått upp.

Sedan ett par månader kan människor inte längre ta ut obegränsat med amerikanska dollar från landets banker.

Romney enda senatoren som bröt partilinjen

TORSDAG 6 FEBRUARI 2020

Den amerikanska senaten röstade på onsdagskvällen för att frikänna USA:s president Donald Trump från anklagelserna om maktmissbruk och för att ha hindrat kongressen i sitt arbete.

En senator bröt med partilinjen.

Kvinnor på brittiska Jersey får rätt att deklarerera

TORSDAG 6 FEBRUARI 2020

Den brittiska kanalön Jersey reformerar sitt skattesystem, rapporterar tidningen Financial Times. 2021 får gifta kvinnor deklarerera – precis som sina män. Men förändringen kritseras för att leda till högre skatter.

Beslutet om individuell beskattning röstades igenom på tisdagen, den 4 februari 2020. Reformen innebär att gifta

kvinnor får självdeklarerera nästa år. I dag bor närmare 100 000 invånare på ön. Sedan 1928 har skattesystemet varit byggt på att gifta kvinnors inkomst registreras på deras män. Skälet är att man har velat skatta per hushåll i stället för per enskild individ.

Sedan 2013 har det dock varit möjligt för gifta män att ge sitt tillstånd åt de hustrur som har velat deklarerera själva.

Även ogifta eller homosexuella par har omfattats av en liknande lag. I de fallen har den äldre partnern fått betala skatt. Genom åren har lagen kritiserats. Bland annat säger Jerseys finansminister att det gamla skattesystemet är arkaiskt, med andra ord antikt.

– Detta förslag kommer äntligen att ge lika rättigheter till både makar och civila partner enligt Jerseys skattelagstiftning. Det kommer att ta bort det arkaiska

antagandet i den nuvarande lagen om att en hustrus inkomst anses tillhöra hennes make, säger finansministern Susie Pinel till tidningen Financial Times.

I den nya lagen finns det utrymme för undantag. Om ett gift par vill registrera sina inkomster på mannen kommer det fortfarande att vara möjligt.

De brittiska kanalöarna är självstyrande och har ett eget rättsligt och politiskt system. Dock har Storbritannien ansvaret för utrikesrelationerna och försvaret.

På Jersey är det en ständeförsamling som fattar besluten. I gruppen sitter 49 folkvalda ledamöter. Totalt röstade 40 personer för den nya skattereformen. Två la ner sina röster.

Sedan tidigare är Jersey känt för sina låga skatter. Beslutet att individualisera skatten har därför inte bara hyllats. En myndighetskommitté i Jersey har flaggat

för att tusentals par kommer tvingas att betala högre skatt. Framför allt gäller det par med en gemensam inkomst mellan 30 000 och 50 000 pund. Totalt beräknas 8 300 par komma att betala 13 miljoner pund mer i skatt, enligt propositionen.

Raffaella Lindström

raffaella.lindstrom@dn.se

De flesta par träffas numera online

TORSDAG 6 FEBRUARI 2020

”Jag lärde känna min partner via vänner”, var i sextio år den vanligaste berättelsen om hur man träffades. Men sedan 2010-talet tycks de flesta par lära känna varandra online, i alla fall enligt en amerikansk studie.

Det är fest på lördagen, och du blir bjuden av en kompis. Väl där får du upp ögonen för en kompis till din kompis. Ni pratar en stund och gillar varandra. Det ena leder till det andra och snart är ni tillsammans.

Att träffas via gemensamma kompisar var i över 60 år det vanligaste sättet att hitta sin partner, åtminstone i USA. Numera träffas par oftare i hemmasoffan eller vid frukostbordet. Utan att röra en fena, förutom handen som man pillar på mobilen med.

– Att man måste träffas för att något magiskt ska hända är passé. Vi ser ju när vi bedriver psykoterapi helt via internet att även där uppstår en tydlig relation, dock i det fallet en terapeutisk sådan, inte kärleksmässig.

Det skriver Per Carlbring i ett mejl. Han är professor i psykologi vid Stockholms universitet och författare till boken ”Närmare varandra – 9 veckor till en starkare parrelation”.

Forskning från andra länder pekar på att det blir allt vanligare att man träffar sin partner online. En studie från

Stanforduniversitetet visar att det omkring 2010 blev vanligare att par träffades online än via gemensamma vänner.

Studien gjordes genom att samla in information från totalt 5 470 amerikanska heterosexuella par. 2009 och 2017 fick de ange hur de träffats, och när. Vissa par hade träffats redan på 1940-talet, medan andra hade inlett sina relationer 2017, samma år som den andra enkätstudien genomfördes.

Det vanligaste var att paren mellan 1940 och 1970 hade träffats i skolan, via gemensamma vänner eller via familjen. Flera hade funnit sin partner också på kyrkbänken.

Omkring 1980 träffades de första paren på internet, och när grafiska webbläsare lanserades för allmänheten 1995 började andelen stiga. Men trenden stannade av

mellan 2005 och 2009, för att nå nya höjder på 2010-talet.

– Det beror sannolikt på att smarta mobiler slog igenom då, så man kunde träffa och chatta med någon var man än befann sig, skriver Stanfordforskaren Michael Rosenfeld i ett mejl till DN.

Att paren 2009 och 2017 också uppgav att de träffats i en bar eller restaurang i högre grad än någonsin tidigare hänger ihop med hur kodningen gjordes. Om man till exempel hade tagit kontakt med sin blivande partner online, men träffades första gången ansikte mot ansikte i en restaurang, angav forskarna både ”online” och ”restaurang eller bar” som plats för första mötet.

Hur ser du på den här utvecklingen, att allt fler par träffas online?

– Jag tror att människor som är ensamma och letar efter en partner är tacksamma för

alla hjälpmedel de kan få, säger Michael Rosenfeld.

Samtidigt har *spontana* träffar i barer eller restauranger som sedan leder till förhållanden minskat kraftigt sedan 1995 i USA, enligt forskningen.

Forskarna diskuterar i artikeln varför onlinedejtningen blivit mer populär. Det kan delvis handla om att ”det finns fler att välja mellan”, vilket gynnar dem som letar efter något särskilt karaktärsdrag eller attribut. Dessutom behöver ens familj eller vänner inte få veta vilka människor man är intresserad av.

Att ha en fysisk distans, och möjlighet att blockera sådana som trakasserar eller beter sig olämpligt, kan också göra det lättare för singlar att närma sig varandra. Inga liknande studier på svenska par har gjorts ännu, enligt forskare som DN varit i kontakt med.

Bille Sirén

Tinder lanserades 2012 och finns i dag i 190 länder.

De flesta användarna är mellan 18 och 25 år gamla.

Flest användare har appen i studentstäder.

Så återspeglas socialdemokrati- ns kris i Demokraternas primärval

TORSDAG 6 FEBRUARI 2020

Skillnaden mellan kandidaterna i Demokraternas primärval handlar om huruvida välfärdsolitik av svensk modell är möjlig i USA. För att besvara frågan måste man gå tillbaka till de filosofiska rötterna för

socialdemokratiens solidaritetstänke, skriver Ludwig Schmitz.

I Demokraternas valkamp om vem som nästa år ska få utmana USA:s sittande president debatteras nu: Är en välfärdsolitik av nordiskt slag möjlig i ett land så stort och så etniskt heterogent som USA? Det kanske fungerar i ett litet och homogent land som Sverige, argumenteras det från den politiska mitten, men inte här. Att socialdemokratiens parti och idé pyst ihop i Sverige samtidigt som landet blivit mer etniskt blandat ger inte de bästa förutsättningarna för ett motargument. Utvecklingen i Sverige tycks i stället bekräfta den gamla "sanningen," populär hos både vänstern och högern, att socialdemokrati alltid förutsätter en etnisk homogenitet. Svenskar skulle aldrig ha velat betala för icke-svenskars välfärd. Dagens högerpopulism är beviset.

Men skillnaden mellan vänsterkandidater som Elisabeth Warren och Bernie Sanders och en mittenkandidat som Joe Biden visar att den svenska socialdemokratins kollaps inte betyder att dess idé har blivit obsolet. I stället måste historien om socialdemokratins solidaritetstanke nu undersökas på nytt för att se om det verkligen stämmer att den alltid måste bygga på en etnicitets- eller rassolidaritet. Efter rösträtten behövde den svenska arbetarrörelsen möta det demokratiskt ogörliga kravet på ett förstatligande av industrin – en socialisering av produktionsmedlen. Det behövdes en politisk teori som gick bortom Karl Marx lära om revolutionens oundviklighet men som samtidigt bevarade hans observationer av lönearbetarens utsatthet. Den filosofiska ansatsen till en sådan teori fann man i filosofen Axel Hägerströms

kritik av moralisk sanning och naturliga rättigheter. Idén om moraliska rättigheter berodde enligt Axel Hägerström på ett tankefel om ägandet: När vi har något i nuet tänker vi, helt utan grund, att vi har en naturlig och moraliskt sann egendomsrätt. I själva verket berodde alla rättigheter bara på våldet som bekräftade dem.

I en essä om social rättvisa från början av 1930-talet medgav Axel Hägerström att en sådan filosofi vid första ögonkastet inte lät uppmuntrande för arbetarrörelsen. Det var just genom anspråk på moraliskt sanna rättigheter som en förtryckt social grupp gjorde sig känd som en politisk kraft. Men, frågade han, räckte det inte att vi faktiskt känner oss upprörda över det vi kallar orättvisor för att vilja göra något åt dem: ”Skulle man icke omedelbart kunna bli

upprörd över mänskligt lidande utan att tro på dess orättvisa?”

Arbetarrörelsens solidaritet, som den uttrycktes filosofiskt genom Axel Hägerströms så kallade värdenihilism, berodde inte på en social grupps rättighet gentemot en annan, utan på ett medlidande bortom just sådana rättighets- och identitetsanspråk.

Den svenska socialdemokratins teoretiska fokus förflyttades med dessa och liknande tankegångar från det som inte gick att veta – vems ägande som var moraliskt rätt – till det som gick att veta: vad människor kände. Om människor kände sig förtryckta och utanför, då var de också det.

För en samhällsvetare som Gunnar Myrdal ledde Hägerströms värdenihilism under 30-talet till ett helt nytt samhällsbegrepp. Utan en moralisk sanning om vad samhället borde vara framstod det sociala

som en oändlig orsaksserie utan första orsak eller yttersta princip. Det som kallats ”samhället” kunde förändras i alla riktningar och i vilken utsträckning man än önskade. Allt som behövdes var att man bestämde sig för en värdepremiss – aldrig sann, men delad av tillräckligt många för att göra förändringarna demokratiskt möjliga.

En sådan värdepremiss hittades i ett existentiellt hot. I bästsäljaren ”Kris i befolkningsfrågan” från 1934 berättade Alva och Gunnar Myrdal helt enkelt att om inte samhället organiserades om i grunden så skulle det svenska folket dö ut.

Socialpolitik behövdes för att ge familjer möjlighet att föda fler svenska barn. Ingen, hur konservativ man än var, kunde tänkas säga nej till välfärdspolitik om det innebar att det svenska folket försvann.

Den sociala jämlikhet som var att vänta av de reformer som paret Myrdal föreslog var därför blott en sidoeffekt. Reformernas explicita syfte handlade om något helt annat än sociala frågor – att bevara den svenska folkstammen. För att detta mefistofeliska argument för socialpolitik bortom klassympatier skulle hålla var det nödvändigt att bestämma folkstammens biologiska homogenitet: Det fanns inga rasskillnader mellan samhällsklasser i Sverige. Det faktum att vi var biologiskt jämlika fick alltså auktorisera en socialpolitik som skulle göra oss socialt jämställda. Den socialdemokratiska solidaritetskänslan knöts till en etnisk och biologisk identitet – svenskarna. Samma strategi för att få ett helt folk att ställa sig bakom en statligt förverkligad jämlikhet kom några år senare att upprepas i USA, i ett av Gunnar Myrdal

lett forskningsprojekt om landets rasrelationer vars resultat publicerades 1944 i den drygt tusensidiga rapporten "An American dilemma: The negro problem and modern democracy". Även här var Gunnar Myrdals utgångspunkt att vetenskapligt avfärda alla väsentliga biologiska rasskillnader. Det amerikanska rassamhället kunde mot denna absoluta, biologiska gräns av mänsklig likhet bestämmas som ett rent socialt fenomen – ett kastsamhälle – som kunde undanröjas genom att människor som visserligen såg olika ut gjordes mer socialt lika varandra, integrerades och assimilerades. Om välfärdens och jämlikhetens värdepremiss i Sverige hade varit folkstammens bevarande, räckte det enligt Gunnar Myrdal i USA att hänvisa till de amerikanska idealen om frihet och jämlikhet, vilka han menade delades av

alla amerikaner, svarta som vita. Idealens ”sociala kraft” kunde i USA på egen hand möjliggöra en socialdemokratisk jämlikhetspolitik som den man påbörjat i Sverige, utan de rasbiologiska undertoner den tvingats få där.

I deras lovordande bok om USA för svensk publik, ”Kontakt med Amerika”, som publicerades under kriget, nämnde paret Myrdal knappast de svartas situation. I USA, där värderingen om frihet och jämlikhet var så stark men alla andra värderingar däremot var så flexibla, ville de under krigsåren i stället se närmast idealiska förutsättningar för den socialdemokratiska strategi de uppfunnit i ”Kris i befolkningsfrågan”. Allting tydde på att USA skulle bli världens mest utvecklade och jämställda välfärdsstat. Franklin D. Roosevelts New Deal och rasideologins

avtagande styrka även i sydstaterna var tydliga bevis.

Men om man läser Gunnar Myrdals plan för socialdemokrati i USA noggrant, upptäcker man att de amerikanska idealen bara kunde ge en första knuff till en jämställande välfärdspolitik. I slutändan var den ”amerikanska trosbekännelsen” för öppen för att bestämma en socialpolitisk riktning. Socialpolitiken hade nämligen en kumulativ cirkeleffekt enligt Gunnar Myrdal. Den förändrade just de värderingar som i ett första skede hade auktoriserat den. Hur amerikanerna rent psykologiskt borde förändras framgick inte från de amerikanska upplysningsidealerna, precis som det inte framgick från värderingen om den svenska folkstammens bevarande hur svenskars tankar och känslor borde formas.

En högre rätt att förändra samhället på djupet, ner till människors tankar, känslor och värderingar, gavs i stället av människans biologiska likhet:

Socialpolitiken borde få det sociala att bättre överensstämma med det naturliga och göra människor så lika som genetiken visat att de faktiskt var.

Gunnar Myrdals i USA numera ökända slutsats, att svarta borde assimileras socialt i den vita dominanta gruppen, följde inte av de amerikanska idealen om frihet och jämlikhet. Den följde bara av att "mänsklighetens" avsaknad av rasskillnader nu togs som en naturlig princip för samhällets utformning mot social homogenitet. I denna antirasism fann socialdemokratin en väg tillbaka till en sådan absolut princip och oföränderlig norm för politiken vars sanning den förnekade.

Under de följande decennierna utvidgades Gunnar Myrdals perspektiv till hela världen. Den globala befolkningen tog över rollen efter "svenskar" och "amerikaner" som det biologiskt homogena "folket".

Enligt Gunnar Myrdal var det ofrånkomligt att världens vita minoritet snart skulle bli beroende av välviljan hos de "färgades" majoritet. För att bättre kunna diktera villkoren för den stundande globala maktförskjutningen var det därför bråttom att ersätta den västerländska rasismen med en antirasism som i stället utgick från människans biologiska likhet. Den svenska socialdemokratins självförståelse blev under denna tid alltmer präglad av sympatier för de tidigare och fortfarande koloniserade folken i Afrika och Asien, vilka resulterade i en beundransvärd solidaritetspolitik. Men något gick kanske också förlorat här,

något som man nu måste återfinna ett språk för: en solidaritet som i stället för att förutsätta vår likhet gör oss lika just genom, och kanske enbart genom, vår solidaritet med varandra.

En politik som inspireras av den numera slumrande svenska socialdemokratin kan i år få en ny chans i USA, lika brokigt som alltid. Även om det fortfarande verkar mycket otroligt kan alltså Alva och Gunnar Myrdal fortfarande få rätt om den amerikanska välfärdsstaten.

Både här och där bör frågan därför ställas om en solidaritet som krävde att människor var och borde vara likadana verkligen var ofrånkomlig för en politisk rörelse som vågade erkänna att det inte gick att säga vad som var moraliskt rätt. Om inga rättesnören finns, måste då likheten bli solidaritetskänslans grund? Svaret på den frågan ges nog genom svaret

på en annan: Skulle man inte kunna bli upprörd över mänskligt lidande utan att tro på dess orättvisa?

Ludwig Schmitz

Ludwig Schmitz
doktorand vid New York University. Han skriver en avhandling om svensk socialdemokrati, ras och avkolonisering.

Venedigs kultur kostar miljarder att återställa

TORSDAG 6 FEBRUARI 2020

360 miljoner euro är den svindlande summa som senhöstens översvämningar i Venedig beräknas kosta, rapporterar Art Newspaper.

Siffran, nära 4 miljarder svenska kronor, är baserad på en första undersökning av vilka reparationer som måste göras av broar, vägar, belysning, stadens egna byggnader och museer.

Översvämningen var den värsta i Venedig på ett halvt sekel och drabbade 85 procent av staden. Vattennivån låg som mest 187 centimeter över normalt vattenstånd och i många byggnader låg vattnet kvar i tre dagar, till stor skada för både konstruktioner och installationer. Värst skadad är den pampiga Markuskyrkan på S:t Markusplatsen, berömd för sina guldmosaiker och belägen på Venedigs lägsta punkt. Ett nytt system av ventiler räckte inte till, eftersom de bara skyddar mot vattennivåer på högst 88 centimeter ovan havsytan. Vreden är också stor över att lagunstadens extremt påkostade skyddsbarriär fortfarande inte är klar – ett projekt kantat av korruptionsskandaler, förseningar och kostnader på hittills över 60 miljarder kronor.

Enbart att återställa Markuskyrkans marmor- och mosaikbeläggningar lär kosta minst 30 miljoner kronor. Nya vattenpumpar ska också installeras i katedralen, särskilt som klimatförändringarna lär orsaka fler och kanske ännu värre översvämningar i framtiden. Just klimathotet var ett återkommande tema på förra årets konstbiennal i Venedig, både i allmänhet och i synnerhet gällande den sårbara lagunstaden.

– Detta var en tragedi som vi bara väntade på, säger Carlo Alberto Tesserin i katedralledningen till Art Newspaper, bitter över att myndigheterna inte tidigare ägnat frågan den uppmärksamhet som hade kunnat förhindra katastrofen. Alla kanalnära kyrkor i Venedig, inklusive dem på öarna i lagunen, har mer eller mindre omfattande skador, dock ej den

lösa konsten. Till de värst drabbade kulturinstitutionerna hör annars Venedigs konservatorium, där flera tusen manuskript och notpapper vattenskadats. Även Judiska kyrkogården på Lido dränktes svårt.

Det italienska kulturdepartementet har lovat att skjuta till 20 miljoner euro i restaureringsbidrag, en summa som inte räcker långt. Olika insamlingar pågår i både USA och Europa för att rädda Venedigs rika kulturarv.

Birgitta Rubin

birgitta.rubin@dn.se

Skitshowen i Vita huset från första parkett

TORSDAG 6 FEBRUARI 2020

Irrationell, impulsiv, instabil och okunnig. Åren med president Donald Trump har varit häpnadsväckande. Har det galna blivit den nya normala? Martin Jönsson läser "A very stable genius", den hittills mest gedigna granskningen av Trumps år vid makten. Philip Rucker och Carol Leonnig "A very stable genius. Donald J Trump's testing of America" Penguin Press, 480 sidor

De senaste dagarna i amerikansk politik har, fränsett valkaoset i Iowa, varit precis som vanligt. Eller rättare sagt: precis som vanligt under president Trump; den nya normalitet som kommit att etablera sig. Med alla andra mått mätt har det varit häpnadsväckande eller rent av chockerande.

Några exempel:

I sitt tal till nationen i tisdags hyllade Trump radioprofilen och klimatförnekaren Rush Limbaugh genom att ge honom presidentens frihetsmedalj, landets högsta civila utmärkelse.

Presidenten vägrade skaka hand med talmannen när talet överlämnades, vilket är brukligt. Talman Nancy Pelosi kontrade med att riva sönder manuset efter talet.

Det hela var en perfekt illustration av den stenhårda polarisering mellan Republikanerna och Demokraterna som

presidenten drivit fram – och som fått den nu avslutade riksriättsprocessen att bli en charad, när Republikanerna lytt sin president och så gott som enhälligt slutit sig till hans försvar.

I talet fokuserade Trump på vad han åstadkommit under sin tid i Vita huset, där han gjort ”ekonomin starkare än någonsin”. Men i faktagranskningarna framgick att det, som vanligt, var en blandning av grova överdrifter, påhittade siffror och direkta fantasier. Av de 31 påstående Washington Posts faktagranskningsteam skärskådade – om allt från boomen för arbetare till att pensionsspararnas tillgångar ökat med ”80, 90, 100 procent” – var det bara något enstaka som faktiskt höll ihop faktamässigt. Resten var mestadels eller helt osant.

Ett par vanliga dagar på jobbet, alltså, för en president driven av populism, nepotism, sin egen narcissism och med ett totalt förakt för vetenskap och fakta.

Världen lyssnade, ryckte på axlarna och gick vidare. Det är vad normalisering av det onormala till slut leder till.

President Trumps irrationella sätt att styra – och låta sig styras – har skildrats i många böcker, med olika nivåer av tillgång till de innersta kretsarna. Michael Wolff har i två böcker, "Fire and fury" och "Under siege", speglat det inre falangkriget inom Vita huset. Watergateavslöjaren Bob Woodward frossade i skvaller och häpnadsväckande uttalanden i sin "Fear", medan pseudonymen Anonymous i sin bok "A warning" fokuserade på hur kaosartat arbetet inom administrationen blivit. Och snart kommer förre säkerhetsrådgivaren John Bolton med

boken "The room where it happened", som – enligt avslöjanden i The New York Times häromveckan – beskriver nya detaljer om presidentens kontakter och agerande gentemot Ukraina, Kina och Turkiet. Behövs det då fler böcker? Ja, när de är så skarpa som Washington Post-journalisterna Philip Rucker och Carol Leonnigs "A very stable genius. Donald J Trump's testing of America". Av titeln och omslaget att döma är det lätt att tro att det är ytterligare en bok som förstärker polariseringen, in i värmen hos Trumps kritiker och ner i soptunnan hos Fox News. Det är det förstås också, men mest på grund av att den senare falangen gör allt de kan för att misstänkliggöra och oskadliggöra seriös och korrekt journalistik. Det är ingen slump att presidenten, strax efter utgivningen av boken, kallade författarna för "stone cold

losers”. Möjligen för att utgivningen råkade sammanfalla med den första dagen i riksrettsförhandlingen.

Rucker och Leonnig är oerhört väl insatta i den amerikanska politiken och flerfaldigt Pulitzerprisbelönade. Rucker är chef för Washington Posts Vita huset-redaktion och har följt Trump nära sedan 2015, medan Leonnig är en av tidningens främsta grävande reportrar. Tillsammans ger de sig på uppgiften att skildra Donald Trumps väg till Muellerutredning och riksrettsförhör: de betar av hans tre första år vid makten, skandal för skandal, provokation för provokation. Resultatet är den hittills mest gedigna skildringen av en galen politisk epok; en detaljrik men nödvändig påminnelse om hur bisarr den nya politiska normaliteten faktiskt är. Eller som förre försvarsministern Jim Mattis sade, medan han fortfarande var kvar i

Vita huset: ”It’s a shitshow”, med den ultimate politiske showmannen vid spakarna: extremt irrationell, explosivt instabil och påfallande okunnig.

Carol Leonnig har själv beskrivit hur lätt det är, även för en politisk reporter, att drabbas av ”news fatigue”, en passiviserande utmattning där man till slut inte längre reagerar på varje ny lögn; varje vildsint påhopp – eller där man dras med i det uppskruvade tempot så att man inte längre minns och ser hur stor förflyttningen varit. Med 30 000 tweetar från presidentens Twitterkonto och minst 16 500 felaktiga eller lögnaktiga påståenden under hans tid vid makten (enligt Washington Posts faktagranskare) finns det alltid ett nytt fokus att välja. Den största styrkan med ”A very stable genius” är därför att den hjälper oss att komma ihåg. Mycket är bekant från

tidningens löpande rapportering, men här finns kontexten och helheten: berättelsen om hur landet styrdes, med scener inifrån de innersta rummen med de högsta militära och säkerhetspolitiska makthavarna, som aldrig får sluta förskräcka.

Det går att häckla Trump för att han, enligt avslöjanden i boken, inte kände till vad som hänt vid Pearl Harbor eller att han i ett möte med Indiens premiärminister Narendra Modi sade att ”ni behöver inte oroa er för Kina, eftersom ni inte har någon gräns mot dem”. Vi vet ju, inte minst efter helgens Super bowl, att geografi inte är hans starkaste sida. Det är inte politik heller. Ändå har han skrivit om hela regelboken för hur den kan bedrivas. Det är vad ”testet av Amerika” ytterst har handlat om.

Läs även ”Guide: Racet till Vita huset - så funkar primärvalen” på *dn.se*.

Martin Jönsson

martin.jonsson@dn.se

Trump till nya attacker när han hyllade sig själv

FREDAG 7 FEBRUARI 2020

Under torsdagen gick USA:s president Donald Trump till attack sedan han friats från riksrättsanklagelserna av den republikanska majoriteten i senaten. – Adam Schiff och Nancy Pelosi är ondskefulla, sa Trump om de två demokraterna.

Dagen efter att president Trump ställts inför riksrättsomröstningen i senaten höll

han segervisst upp var sitt exemplar av USA Today och Washington Post med stora rubriker om att han friats.

Vid ett tal inför medarbetare, partikollegor, sina advokater och medier i Vita huset sa en till synes mycket nöjd Trump, som möttes av långa applåder, att det som hänt varit "orättvist", "korrupt" och "en häxjakt", ord som han ofta använt. – Det har varit läckor och lögnare. Hade jag inte sparkat James Comey så kanske jag inte ens hade stått här. Men vi kom på honom. En ohederlig polis.

Comey var FBI-chef fram till maj 2017 då han fick sparken av Trump.

– Hade det som hänt mig hänt president Obama hade folk suttit i fängelse vid det här laget. Vi gjorde inget fel, jag har gjort fel i livet men aldrig medvetet, sa Trump och höll för andra gången denna dag upp Washington Posts förstasida.

– Det är den enda bra rubrik jag fått i den tidningen.

Donald Trump hyllade sedan sig själv, sin administration och sina medarbetare som han sa var oöverträffade i ett tal som riktade sig till hans supportrar.

Under talet kallade han Demokraterna för ”den andra sidan” och anklagade dem för att ha försökt skada honom.

Trump anklagade också Adam Schiff (D) för att ha hittat på vad han sagt till Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj.

– Han var en misslyckad författare som bestämde sig för att bli politiker. Adam Schiff är en ondskefull och fruktansvärd person, Nancy Pelosi är en fruktansvärd person. De är onda som helvetet.

– De kommer att försöka koka ihop något nytt i stället för att hela vårt land. De vill förstöra vårt land.

Nancy Pelosi, som är talman i representanthuset, kritiserade några timmar tidigare Trump för att under sitt tal om tillståndet i nationen tidigare i veckan ha tagit åt sig äran för sådant som president Barack Obama gjort och försökt att nedvärdera sin företrädare:

– Det var ingen ”sörja” som han tog vid, han ärvde en ekonomi i tillväxt. Talet var ett manifest av lögner. Det var inte ”tillståndet i landet”, det var ”tillståndet i hans huvud” han pratade om. Han är helt ur spår när det gäller vår konstitution.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Mitt Romney visste vad han gav sig in på

FREDAG 7 FEBRUARI 2020

Analys

**Av respekt för Gud och familjehistorien
röstade Mitt Romney för att avsätta
Donald Trump i rättegången i senaten.
Smutskastelsen från presidentens -
vittförgrenade nätverk inleddes
omedelbart.**

Washington.

Senatören och den tidigare
presidentkandidaten Mitt Romney visste
mycket väl vad som väntade honom när
han röstade för att avsätta Donald Trump

för maktmissbruk under rättegångens sista
skälvande timme.

En republikansk motattack.

Han blev omedelbart sannspådd.

Presidentens son Donald Trump Jr gick
längst. Han uppmanade Romneys
republikanska kollegor i senaten att
avsätta honom.

Romneys egen brorsdotter, ordförande för
det republikanska partikansliet
Republican National Committee, var lika
snabb i sitt avståndstagande. Ronna
McDaniel, som hon heter, sade att hon och
partiet står bakom Trump och inte
farbrodern Mitt Romney.

President Trump spred en video där
Romney, en konservativ och kyrklig
mormon, framställs som en spion för det
demokratiska partiet. Presidenten
anklagar Romney för att ha försökt
infiltrera Trumps Vita huset när han 2016

övervägde att ställa upp som Trumps utrikesminister.

Sådana digitala attacker riskerar att utlösa våld och andra obehagligheter i verkliga livet. Under riksrettens gång har Romney kallats "förrädare" av folk på gatan och trakasserats på ett flygplan, berättade han i intervjuer under onsdagen.

Vita huset kan också försöka ta död på Romneys politiska karriär genom att blockera sakpolitiska förslag från honom eller budgetprioriteringar som Romney står bakom. Anonyma rådgivare i Vita huset säger till Washington Post att man överväger sådana repressalier. Men Romneys nästa val i Utah är inte förrän 2024.

Inte alla republikaner är lika blodtörstiga. Mitch McConnell, partiets ledare i senaten, sade att han var "förvånad och besviken" men att det inte finns någon

skamvrå i kammaren. Lindsey Graham, senator från South Carolina, sade på Fox News att han inte tvivlar på att Romneys bevekelsegrunder är äkta.

En och annan beundrar kanske i smyg Romneys ställningstagande. Han jämförs nu med John McCain, den republikanske krigshjälten som röstade efter eget huvud snarare än partilinje och förärades en statsbegravning när han dog i augusti 2018.

Samtidigt var Romney helt ensam om sitt beslut. Riksrättegången har bekräftat Trumps järngrepp om partiet. Inte ens republikanska senatorer på väg att gå i pension ville äventyra sin ställning hos Trump.

Tänker senatorerna inte på sina eftermälen? "Jag bryr mig inte om mitt eftermäle", sade presidentens advokat, den

tidigare respekterade republikanen Rudy Giuliani. ”Jag kommer att vara död.”

Romney tycks intensivt medveten om sitt eftermäle. Det ligger i familjetraditionen. Hans pappa George Romney var en gång guvernör för delstaten Michigan och bostadsminister i Nixonregeringen.

George Romney stod upp mot den amerikanska segregationen på ett sätt som stred mot den dåvarande partilinjen.

Som minister beordrade han sin myndighet att vägra befatta sig med städer och stater som sanktionerade segregation på bostadsmarknaden. Det gjorde honom till paria i partiet och han tvingades bort från regeringen.

Kammaren var nästan helt tom när Mitt Romney talade två timmar före onsdagens omröstning. Han inledde, men var sedan tvungen att avbryta under tolv sekunder.

Han samlade sig. Det såg ut som om han höll tillbaka tårar.

– Jag kommer att säga till mina barn och deras barn att jag gjorde min plikt efter bästa förmåga, eftersom jag tror att mitt land förväntade sig det av mig, sade Romney.

Han kunde inte fria Trump, sade han, eftersom han svurit eden gentemot Gud.

– Jag är djupt religiös. Min tro är kärnan i mig.

Med eden följer en förpliktelse gentemot konstitutionen. Trump, sade Romney, hade äventyrat landets fria val, den nationella säkerheten och Amerikas grundläggande värden.

Romney såg ingen annan möjlighet än att fälla presidenten för maktmissbruk.

Romney sade i intervjuer att han önskade att säkerhetsrådgivaren John Bolton hade fått vittna, så att Bolton kanske kunde ha

levererat någon förmildrande omständighet som gjort det möjligt för senatoren att fria Trump.

Uppenbarligen ansåg Romney att Vita husets advokater inte hade lyckats komma upp med någon sådan. Men partiet blockerade vittnesmål från Bolton.

Makthavare som attackerats av Trumps vittförgrenade nätverk talar om det som en utomkroppslig upplevelse.

I en kolumn i torsdagens Washington Post varnar Marie Yovanovitch för underkastelsen i det republikanska partiet. Yovanovitch var ambassadören i Kiev som Trump häcklade i offentligheten och sedan sparkade. Hon pensionerade sig från UD i förra veckan.

”Jag har sett diktaturer runt om i världen, där blind lydnad är normen och sanningssägare hotas med straff eller död”, skriver Yovanovitch. ”Vi får inte låta

Förenta staterna bli ett land där det är en farlig handling att stå upp emot vår regering.”

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

”USA bör överväga att köpa Ericsson”

FREDAG 7 FEBRUARI 2020

Justitieminister William Barr tycker att USA ska överväga att köpa Ericsson eller Nokia för att motverka telekomjätten Huaweis framfart i utbyggnaden av 5G-teknologin.

Vid ett tal i Washington på torsdagen kom William Barr med ett oväntat förslag. Det bästa sättet att motarbeta telekomjätten Huawei är att köpa upp en konkurrent, enligt justitieministern.

– Ett alternativ är att gå samman med Ericsson och/eller Nokia. Det kan ske

genom amerikanskt ägande av en kontrollerande andel av bolaget, antingen direkt eller via ett konsortium av privatägda amerikanska företag, sade Barr. Enligt justitieministern skulle USA:s ”finansiella muskler” göra Nokia och Ericsson till starkare konkurrenter till Huawei.

– Vi och våra närmsta allierade behöver verkligen överväga den här möjligheten, sade Barr.

Ericsson avböjer att kommentera Barrs uttalande.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Portugal inför nya skatten för svenska pensionärer

FREDAG 7 FEBRUARI 2020

Portugals parlament har röstat nej till att landet ska fortsätta vara ett skatteparadis för svenska pensionärer. Från och med i år kommer svenskarna att få betala 10 procent i skatt på sina privata tjänstepensioner.

1. Vad tycker portugiserna om skatteförändringarna?

Sedan skattebefrielsen trädde i kraft för svenska, finska och franska pensionärer 2009 har tiotusentals EU-pensionärer köpt fastigheter i Portugal. Huspriserna steg med 13,3 procent mellan 2018 och 2019, enligt sajten Idealistas index, och det har blivit svårare för portugiser att köpa en egen bostad. Den ökade efterfrågan på bostäder har även lett till att hyrorna i Lissabon har stigit. Mot den bakgrunden jublar många portugiser i dag och hoppas att strömmen av förhållandevis välbärgade utlänningar mattas av.

2. Hur mycket väntas portugisiska staten få in?

Det är osäkert hur mycket pengar Portugal kommer att få in på grund av den nya skatten. Totalt rör det sig om cirka 30 000 EU-pensionärer som nappat på den portugisiska skattebefrielsen och av dem

är cirka 4 000 svenskar. De flesta bor i badorterna Estoril och Cascais på den portugisiska rivieran, vid Atlantkusten endast några mil utanför Lissabon.

Med tanke på att flera svenska näringslivstoppar flyttat till Portugal de senaste åren kan landets socialistregering räkna med att få in flera miljoner kronor i skatt. Sedan tidigare bor Handelsbankens tidigare vd Anders Bouvin, Telias förre vd Lars Nyberg och Sandviks ordförande Johan Molin i landet och under förra året flyttade även Sedana Medicals tidigare vd Michael Ryan hit. Enbart Lars Nyberg beräknas ha sparat 25 till 30 miljoner kronor på sin flytt.

3. Kommer svenskarna och andra utländska pensionärer att fly Portugal nu? Nej. Den nya skatten är endast på 10 procent. Den skatten kommer inte att påverka livet nämnvärt för svenskarna på

den portugisiska rivieran. Vad som däremot kan bli konsekvensen är att strömmen av svenska pensionärer till Portugal mattas av. Det tror i alla fall de svenskar i Portugal som DN varit i kontakt med.

Sveriges finansminister Magdalena Andersson (S) har tidigare kallat den portugisiska skattebefrielsen för ”orättvis” och en del svenskar som har flyttat till Portugal har känt sig utpekade, vissa även så pass drabbade av ”flyttskam” att de inte velat berätta att de flyttat dit.

4 Kommer den nya skatten att vara retroaktiv?

Nej, svenskarna kan andas ut. Skatten kommer att träda i kraft i år och inte vara retroaktiv. Enligt SCB:s siffror ökade antalet svenska pensionärer som flyttat till Portugal från 777 personer under 2017 till 786 personer under 2018. Samtidigt visar

statistik från Fastighetsbyrån att antalet husköp under 2018 endast var 637. En minskning med nästan 15 procent jämfört med 2017.

Henrik Brandão Jönsson

Goda tider inte gott nog för hemlösa väljare

LÖRDAG 8 FEBRUARI 2020

De ekonomiska siffrorna imponerar. Tillväxten är högst i EU, arbetslösheten under 5 procent. Regeringen har dessutom navigerat skickligt genom brexitstormen. Nog borde premiärminister Leo Varadkar göra bra ifrån sig i lördagens parlamentsval? Nej, otack är Irlands lön.

Varadkars parti Fine Gael har styrt sedan 2011, när ärkerivalen Fianna Fail nästan utplånades efter att sorgglöst ha eldat på en fastighetsbubbla som finanskrisen spräckte med dunder och brak. Båda är borgerliga mittenpartier men stod på var sin sida i inbördeskriget för snart hundra år sedan.

Sedan förra valet 2016 har Fianna Fail stöttat Fine Gaels minoritetsregering från utsidan, ett sätt att hålla ihop mot brexit. Inget EU-land påverkas mer än Irland, på grund av de ekonomiska banden till Storbritannien. Risker för en hård gräns mot Nordirland, ett hot mot freden där uppe, har därtill legat som ett åskmoln över den gröna ön.

Fianna Fail såg ut att vara på väg att återta rollen som största parti. Enligt opinionsmätningarna verkar förstaplatsen i stället knipras av Sinn Féin, den gamla

terrororganisationen IRA:s politiska gren som har sadlat om till vänsterpopulism. Finanskrisen satte djupa spår på Irland. Det keltiska tigersprånget hade skapat spelgalna politiker och direktörer, och kraschlandningen blev brutal. Bank- och fastighetsbranschen välte rakt ned i skattebetalarnas knä. EU gick in med räddningslån, men hade också ett finger med i att de privata fordringsägarna slapp undan oskadda. Fianna Fail fick skulden för krisen, och Fine Gael för de följande åtstramningarna.

Även om Irland kom på fötter överlevde obalanser i fastighetssektorn. Bostadsbrist och kraftigt stigande priser blev kroniska problem och har utvecklats till det här valets största fråga, tillsammans med en inflammerad sjukvård. Sinn Féin har pengar till allt, både en massiv statlig

satsning på att bygga lägenheter och en sänkt pensionsålder.

Varken Fine Gael eller Fianna Fail vill ha med Sinn Fein att göra. Det beror dels på de våldsamma historiska kopplingarna, dels på att partiet avskyr Irlands företagsvänliga skatter. Något slags borgerligt samarbete är alternativet, trots risken att vänsterpopulisterna kan utnyttja missnöjet.

Osäkerheten kring brexit kommer att bestå under övergångsperioden fram till nyår. Hur ett handelsavtal mellan EU och britterna ser ut, och om det ens blir något av, är avgörande för irländarna. Boris Johnson i London lär fortsätta att kasta sin skugga över grannen i väster.

Inför den utmaningen vore en stabil regering i Dublin praktiskt att ha. Fine Gael och Fianna Fail blir så illa tvungna att komma överens.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Virusryktena har blivit till en farlig infodemi

LÖRDAG 8 FEBRUARI 2020

Under utbrottet av det nya coronaviruset sprids inte bara sjukdomen, utan också en enorm mängd rykten, felaktigheter och rena konspirationsteorier. Vid sidan om epidemin utvecklas en infodemi. Nu larmar WHO om att den kan förvärra utbrottet.

Nu behövs fakta, inte rädsla. Det underströk WHO:s generaldirektör Tedros Adhanom Ghebreyesus när han förklarade att utbrottet av det nya coronaviruset är

Det nya coronaviruset leder till konspirationsteorier runt om i världen

Spridningen av nya coronaviruset har lett till konspirationsteorier över hela världen. DN har gått igenom några av påståendena som visar hur viruset används för lokala politiska mål.

Grafik: Jacob Gustafsson. Foto: Getty Images

"Viruset skapades i Storbritannien 2015"

Syfte: Slåpa motstånd mot läkemedelsindustrin.
Spreds i: USA, Sverige

En rad inlägg på sociala medier har spridit påståendet att det nya coronaviruset patenterades 2015 av brittiska Pirbright Institute. Detta sprids med anföringarna att viruset skulle spridas medvetet. Påståendet är dock i nuläget inte något formellt av coronavirus som ett farligt mikroorganism, vilket man skriver på sin webbplats. Dessutom är coronavirus, som förhållandevis nygenetiskt skapat, en familj virus där man i nuläget känner till fyra typer som kan smitta människor.

Sammanfattning reaktioner, delningar och kommentarer på Facebook:

Mer än 10 000

"Viruset är ett kinesiskt biovapen"

Syfte: Slå upp Kina som ett motstånd mot.
Spreds i: USA

Den amerikanska konservativa tidningen Washington Times publicerade i januari en artikel som spekulerade i huruvida det nya coronaviruset kunde ha "gjorts" från ett kinesiskt labb. Konspirationsteorier Zero Hedge blev avstängda från Twitter efter att man pekade ut en kinesisk forskare som virusets "skapare".

Mer än 100 000

"Viruset är en attack mot Kina" / "Coronaviruset smittar bara hankineser"

Syfte: Måla upp USA som ett militärt hot.

Spreds i: Ryssland och Georgien

Sen den nya coronaviruset blivit känt har en rad publikationer i ryska konservativa medier och uttalanden från politiker gjort gällande att USA kan ha legat bakom utbrottet. Påståendena påminner om de som sprids om att viruset skulle vara skapat i ett kinesiskt laboratorium. Bakskapet har bland annat spridits i rysk tv där USA har målats ut som att man är rädd för Kinas ekonomiska framfart, och där förhördet begärda Kinas utveckling. Med samma bakgrund har det felaktiga påståendet om att enbart hankineser skulle kunna smittas av viruset spridits.

Mer än 1000

"Viruset är ett resultat av att kineserna äter fladdermussoppa"

Syfte: Sprida bilden av kineser och deras vikt som ohyggiiska.

Spreds i: Filippinerna, Ryssland och Storbritannien

Mer än 100 000

Sociala medier har sedan utbrottet av det nya coronaviruset fylts av mer eller mindre rasistiska inlägg som hoppar samma virusutbrottet med kinesisk kultur. Sedan forskare kommit fram till att viruset förmodligen kommer från fladdermöss har en video som visar en kinesisk kvinna äta vad som verkar vara en fladdermus. Den videon, precis som de flesta videoklipp som påstås visa fladdermussoppa, är dock filmad 2016 på ön Palau och inte i Kina. Det visar en faktagranskning från France 24 som också visar på att fladdermus inte är en vanlig rätt i Wuhan eller resten av Kina.

"Släng din Xiaomi-telefon, den sprider coronaviruset"

Syfte: Spela på etniska konflikter.

Spreds i: Indonesien

Mer än 80 000

"Släng din Xiaomi-telefon. Coronaviruset kommer från Kata och sprids genom servrar och kommer ut genom bildskärmen", så lyder ett meddelande som spridits på WhatsApp i Indonesien. Xiaomi, den kinesiska telefonföretaget, är populär i Indonesien. Diskriminering mot etniska kineser, som utgör 1,2 procent av befolkningen, har en lång historia i Indonesien, enligt Foreign Policy. Bakslaget är ett av flera som uppmanar människor att hålla sig undan kineser och påstår att kineser lever och befinner sig.

ett internationellt hot mot människors hälsa.

Men så har det inte blivit. Sociala medier fullkomligt svämmar över av information, missförstånd och rykten om det nya viruset.

– Under en epidemi, ser vi snabbt att utöver spridningen av sjukdomen så har vi också en stor spridning av information, sade Sylvie Briand, ansvarig för beredskap för smittsamma sjukdomar vid WHO, på en presskonferens i veckan.

WHO kallar detta för en infodemi. Det är inget nytt, utan ses vid alla utbrott. Men i takt med sociala mediers växande betydelse kan nu rykten, missförstånd och myter sprida sig mycket snabbt och okontrollerat.

Denna infodemi kan också skada insatser för att hindra smittspridningen. Under ett utbrott av gula febern i Angola cirkulerade

ett rykte att den som vaccinerade sig inte kunde dricka öl på en vecka. Genast sågs en nedgång i andelen som vaccinerade sig. I början av ett utbrott är mycket okänt. Det gör att människor söker efter all typ av information för att fylla dessa kunskapsluckor.

– Det är viktigt att vara proaktiv i dessa lägen, man måste tidigt informera och förbereda sig. Det går inte att vänta och vara reaktiv först när epidemin sätter fart. Då finns det risk att man hamnar på efterkälken och bara måste ägna sig åt att bemöta rykten snarare än att leda informationsspridningen, säger Johan von Schreeb, läkare och professor i global katastrofmedicin vid Karolinska institutet. Kort efter att utbrottet av det nya coronaviruset blev uppmärksammat publicerade WHO och nationella smittskyddsmyndigheter vanliga frågor

och svar på respektive webbplatser. WHO söker också aktivt upp myter och rykten i sociala medier för att kunna bemöta dem. Organisationen har dessutom inlett ett samarbete med Google och de stora sociala medierna för att stoppa spridningen av falsk information.

Det publiceras också massor av forskningsartiklar om det nya coronaviruset. Under de senaste veckorna har fler än hundra studier publicerats. Det betyder också att en del studier inte granskats eller publicerats under skyndsamhet. Då ökar risken för fel och misstag.

Ett aktuellt exempel är hur det nya viruset smittar. Coronavirus smittar vanligtvis genom droppsmitta eller kontakt mellan människor och därför har det antagits att det nya viruset även smittar på samma sätt. En studie hävdade att en kvinna hade

smittat flera personer trots att hon inte hade symtom. Nyheten fick stort genomslag. Både experter och allmänhet blev oroliga då detta kunde innebära att utbrottet skulle bli mycket svårare att stoppa.

Men studien visade sig innehålla viktiga fel. Kvinnan hade symtom när hon smittade. Hon hade bland annat ont i kroppen, kände sig trött och tog smärtstillande tabletter. När Folkhälsomyndigheten uppmärksammade felaktigheterna valde man att gå ut offentligt med detta.

– Vi är expertmyndigheten i Sverige och tillsammans med WHO är vi källan till kunskap här. Det betyder att vi samlar in information från många olika källor och sedan gör en bedömning utifrån det. Vi har tillgång till mer information än det som står i studierna, till exempel

information som delas mellan myndigheter och som kanske inte alltid är öppen, säger Christer Janson, presschef vid Folkhälsomyndigheten.

Folkhälsomyndigheten får varje dag mejl och telefonsamtal från oroliga människor. Sedan myndigheten kritiserat studien har antalet frågor om smitta under inkubationstiden minskat.

– Många människor tyckte att det var skönt att få ett ställningstagande från oss. Somliga blev också provocerade och misstrodde vår bedömning. Man måste vara ödmjuk eftersom det är ett nytt coronavirus, det kan komma nya uppgifter som ändrar läget. Men vi kan inte vänta några veckor, vi måste göra en bedömning utifrån den kunskap som vi har just nu. Och i det här fallet ansåg vi att det fanns felaktigheter i studien, säger Christer Janson.

Felet har sedan dess bekräftats av andra. Det går i nuläget inte att utesluta att asymtomatisk smitta kan förekomma, men WHO anser att det sannolikt är mycket ovanligt. Ändå finns det människor som tvivlar på att myndigheterna har rätt.

– Det verkar som att en del tror att Folkhälsomyndigheten och WHO är amatörer, men detta är ju vad de jobbar med hela tiden. De vet hur epidemier stoppas. Det vet jag, för jag har jobbat med dem. Men det verkar finnas människor som litar mer på självutnämnda experter som hävdar något helt annat än det som experterna har kommit fram till, säger Johan von Schreeb.

Han menar att de vetenskapliga tidskrifter som publicerar studier under pågående utbrott har ett mycket stort ansvar. Många forskare vill vara först med att publicera resultat.

– Tidskrifterna måste säkra att inga större fel publiceras. Det kan få stora konsekvenser, jämför den skada Lancet-studien som kopplade ihop vaccinet mot mässling med autism gjort. Vi forskare kan inte själva vara med och sprida rykten och missförstånd genom dålig vetenskap. Vi måste se till att snabbare granska andra forskares resultat. Det är så bra vetenskap byggs och det krävs god vetenskap för att få allmänhetens förtroende. I epidemier är förtroende ett gott vaccin mot rykten, säger han.

Även om mycket av den felaktiga informationen sprids av enskilda i all välvilja finns det också grupper som medvetet vill spä på misstro mellan olika grupper.

– Smittor har använts i historien för att piska upp hat och diskriminera olika grupper. Under flyktingkrisen spred vissa

grupper lögn och desinformation om att flyktingarna spred tbc. Trots att vi snabbt berättade att det inte stämde har vi haft väldigt svårt att stoppa de missförstånden. Det är viktigt nu att den oro som finns i samhället kring det nya coronaviruset inte leder till att människor utsätts för stigma och diskriminering, vi som myndighet måste hålla emot sådana rykten, säger Christer Janson på Folkhälsomyndigheten. I början av ett utbrott är osäkerheterna stora, inte ens experterna kan med säkerhet säga hur läget kommer att utvecklas. Ändå vill människor ha tydliga svar.

– Det är extra viktigt att myndigheternas information och råd är lätta att förstå. Dessutom är det viktigt att man har respekt för människors oro och utgår från den, annars kan det lätt uppstå ännu mer

misstro och ryktesspridning, säger Johan von Schreeb.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Fakta. Detta vet vi inte om nya coronaviruset

Sedan det nya viruset upptäcktes har mycket blivit känt, men detta vet vi fortfarande inte:

De första människorna blev troligtvis smittade av ett djur. Vilket är inte klarlagt, men det spekuleras att fladdermöss har smittat något värdjur som sedan smittade människor.

Viruset kan också smitta mellan människor, främst genom nära kontakt. Det går inte att utesluta att människor utan symtom kan smitta, men WHO tror att det är ovanligt.

Troligen är det nya viruset mer farligt för äldre och personer med andra underliggande sjukdomar. Enligt en studie verkar barn drabbas lindrigare, varför är inte klarlagt.

Det är ännu inte bekräftat hur dödligt det nya viruset är. I nuläget är dödligheten omkring två procent, men den siffran kan ändras. Det är oklart om utbrottet kommer att leda till en pandemi.

**Torbjörn
Petersson: Till
kinesiska
systemet hör
en censur som
ständigt är
redo att rycka
ut**

LÖRDAG 8 FEBRUARI 2020

När miljontals kineser på sociala medier kräver en ursäkt från politiker i staden Wuhan har nackdelarna med det auktoritära, hierarkiska systemet blivit så synliga att ilskan kokar bland invånarna.

Det är inte första gången det sker.

Analys. DN:s reporter, tidigare korrespondent i Kina

Händelseutvecklingen i samband med en skandal, en svår olycka eller som nu den initiala nedtystningen av en smittsam sjukdom följer sin egen logik i en diktatur som Kina.

I ett system som det kinesiska värderas lydnad högre än kunskap och duglighet, och det finns alltid direktiv att följa uppifrån.

Läkaren Li hade redan i slutet av december varnat andra läkare i en grupp

online om sju märkliga fall av en lunginflammation, som kunde spridas utom all kontroll. Han kallades då mitt i natten till ett möte där han fick en tillrättavisning för sin frispråkighet. Hos både hälsomyndigheter och polis rapporteras han ha tvingats skriva under ett uttalande där han tog avstånd från varningen han utfärdat. Det hela sades ha byggts på ett ogrundat, illegalt rykte. Till det kinesiska systemet hör en censur som ständigt är redo att rycka ut för att mörklägga en händelse. Dit hör även avdelningar för propaganda som i efterhand har i uppgift att ändra historieskrivningen. Censuren är alltid närvarande, men går upp på högvarv vid händelser som tros kunna leda till starka negativa sinnesstämningar hos befolkningen.

Censuren försvaras med att den är nödvändig för att behålla den ”sociala stabiliteten”. Det är ett regimkinesiskt uttryck som är ämnat att ytterst sända en signal till invånarna att *gör vi inte det här så kan det leda till kaos i samhället (av den typ som rådde under kulturrevolutionen 1966–1976) – en oreda ingen vill ha tillbaka.*

Ofta dyker uttrycket ”social stabilitet” upp vid situationer då det styrande Kommunistpartiet oroas av att tappa kontrollen över hur utvecklingen av en händelse beskrivs.

Formuleringen syntes den här gången redan innan läkaren Li hade avlidit i sviterna av det virus han varnade för. Han sågs av vissa som en hjälte för sin uppriktighet, men att han slog larm vid en tidpunkt då staden Wuhan förberedde en jättelik bankett, där arrangörerna

planerade att sätta världsrekord i antalet serverade maträtter, ansågs opassande av myndigheterna, som valde att blunda för risken.

Mellan den 2 och 16 januari ökade inte antalet officiellt registrerade fall i Wuhan som insjuknade i det nya coronaviruset. Det är en påfallande motsägelse, skriver Financial Times som studerat de lokala myndigheternas redovisning av sjukdomen.

De glada utsagorna från banketten har nu blivit sinnebilden för hur Kina misskött utbrottet av smittan.

När miljontals kineser efter läkaren Lis död vädrade sina känslor på mikroblogger hann inte ens den kinesiska censuren med. Exakt hur det interna arbetet nu går till i det styrande partiet är okänt. Men att en stor del av de 90 miljoner partimedlemmarna på något sätt är

inblandade i krishanteringen borgar för att Kommunistpartiet snart tagit kommandot över beskrivningen av händelseutvecklingen.

Att historien upprepas är uppenbart.

År 2002 var det lungsjukdomen sars som tystades ned. Kina lovade bättring.

År 2008 inträffade en skandal med förgiftat mjölkpulver, som dödade sex barn och gjorde nästan 300 000 sjuka när ett ämne blandades i pulvret som normalt används vid framställning av plaststolar och betong.

Lokala politiker valde att mörklägga historien för att Kina skulle kunna slutföra ett fläckfritt OS. Medierna var förbjudna att skriva om livsmedelssäkerhet före och under OS.

År 2011 inträffade en svår olycka då två snabbtåg kolliderade och 40 människor omkom. Fotografier från olycksplatsen

visade hur en tågagn först grävdes ned för att dölja spåren av vad som inträffat, innan den grävdes upp och en utredning påbörjades.

Imagen av landets stolta järnvägsprojekt hotades och när kritiken skulle tystas med censur spred invånare information och åsikter via mikroblogger som nu.

När kinesiska myndigheter tagits på bar gärning med byxorna nere sker i efterhand en utredning som vanemässigt leder till en utfästelse om större öppenhet i framtiden. Hittills har det löftet aldrig infriats, sedan internet slog igenom i Kina.

Tvärtom har kontrollen i stället trappats upp i tron att det löser problemen.

Regeringen i krismöte om Thüringen

LÖRDAG 8 FEBRUARI 2020

Berlin. Efter att en liberal politiker lät sig väljas med röster från högernationalister i den tyska delstaten Thüringen har Tyskland skakats av en politisk jordbävning. På lördag möts partierna i Angela Merkels stora koalition för ett krismöte i Berlin.

Ett dygn efter att den liberala politikern Thomas Kemmerich valdes till ny regeringschef i Thüringen med röster från det högernationalistiska partiet Alternativ för Tyskland meddelande han att han

tänker lämna sin post. På så sätt ville han dämpa kritikstormen och möjliggöra ett nyval.

Men det visade sig vara lättare sagt än gjort. För att kunna upplösa parlamentet krävs att ledamöterna från Kristdemokraterna CDU röstar för att upplösa parlamentet. Vilket deras ledare i Thüringen, Mike Mohring, hårdnackat har motsatt sig.

På torsdagskvällen reste CDU-ledaren Annegret Kramp-Karrenbauer, även kallad AKK, till delstaten för att tala sin partikollega till rätta. Det nattliga krismötet pågick i fem timmar och slutade resultatlöst. Den planerade presskonferensen fick ställas in, huvudpersonen Mohring smet ut bakvägen och AKK:s auktoritet framstod som ytterst försvagad.

Kaoset i Thüringen har orsakat en politisk jordbävning i Tyskland som får konsekvenser även på riksplanet. Bland de etablerade partierna anses det vara tabu att ge AFD inflytande, även om det bara handlar om att söka passivt stöd. Att liberalen Kemmerich lät sig väljas med röster från AFD kom som en överraskning och orsakade ett ramaskri. De enda som jublade åt valet var högernationalisterna, medan övriga partier har turats om att fördöma det.

I dag, lördag, samlas företrädarna för regeringspartierna i förbundskansler Angela Merkels stora koalition i Berlin för att diskutera den uppkomna situationen. Socialdemokraterna SPD lär hota med att lämna regeringen om inte CDU ser till att Kemmerich gör som han lovat och lämnar sin post.

Joe Bidens svaga start kan ge Bernie Sanders drömläge

LÖRDAG 8 FEBRUARI 2020

Analys

Vermontsenatorn Bernie Sanders fick flest röster i Iowa, men ex-borgmästaren Pete Buttigieg fick flest delegater. Det betyder att det lär dröja innan vi ser en klar favorit i Demokraternas primärval.

Förre vicepresidenten Joe Bidens svaga start kan skapa en öppning för andra mittendemokrater, vilket i sin tur kan gynna Bernie Sanders, som framstår som en klar favorit för partiets vänsterflank.

New York.

Det är alltid riskabelt att dra för stora slutsatser av valet i Iowa. Särskilt i år, när rösträkningen slutade i kaos och ingen klar vinnare utsetts efter fyra dygn.

Kandidaterna har fram till måndag på sig att kräva en omräkning av rösterna, annars utropas en officiell segrare då. Men siffrorna från Iowa har redan bekräftat det vi anade om Demokraternas kandidater. Entusiasmen bland unga och nya väljare är stark för Bernie Sanders, som fick flest röster i delstaten, och Pete Buttigieg, som fick flest delegater. Joe Bidens väljarstöd kommer främst från trogna demokrater

och kärnväljare, som sällan gör starkt ifrån sig i Iowa. Hillary Clinton förlorade trots allt mot Sanders i delstaten 2016 och mot Barack Obama 2008.

Pete Buttigiegs starka resultat i Iowa innebär att det nu blir trångt i partiets mittfåra. Joe Biden leder fortfarande i nationella opinionsmätningar, men lär inte vinna ett primärval förrän tidigast i South Carolina om tre veckor. Han beskrev resultatet i Iowa som ett ”slag i magen”. Att behöva tampas med den unge Buttigieg om att bli den pragmatiska mittendemokraten i valet var nog det sista Biden hoppats på.

Inför supertisdagen den 3 mars, då en rad stora delstater röstar, får partiets mittfåra dessutom sällskap av Michael Bloomberg, affärsman och tidigare borgmästare i New York. Bloomberg har fört en radikalt annorlunda kampanj än andra demokrater

då han valt att helt ignorera de första tre delstaterna, Iowa, New Hampshire och Nevada, för att i stället samla resurser (inklusive 200 miljoner dollar av hans privata förmögenhet) för ett starkt resultat på supertisdagen.

Om både Biden, Buttigieg och Bloomberg slåss om mittenväljarna kan det ironiskt nog skapa ett drömläge för vänsterradikala Sanders, i synnerhet om Elizabeth Warrens väljarstöd fortsätter att falla. Sanders kan då relativt ensam segla fram som favorit för partiets energiska vänsterflank, medan tre starka och välfinansierade mittendemokrater slåss om alla andra väljare.

Samtidigt har även Sanders skäl att oroa sig över resultatet i Iowa. Valdeltagandet var inte särskilt högt, trots att presidentvalet 2020 inte obefogat utmålats som ett existentiellt vägskäl för USA som

demokrati. Sanders politiska rörelse bygger på löftet om att hans radikala budskap ska mobilisera nya väljargrupper som tidigare känt sig uppgivna över det politiska läget. Vissa indikatorer tyder på att Sanders redan skapat denna entusiasm. Det är avsevärt fler individer som donerat pengar till hans kampanj än till någon annan kandidat, över hela landet.

Men den stora utmaningen är att omvända denna entusiasm till faktiskt väljarstöd. Iowa gav inget övertygande svar på att Sanders har den förmågan.

Lyckas han åstadkomma ordentliga segrar i de kommande valen i New Hampshire och Nevada råder det inget tvivel om att han kommer att bli vänsterflankens kandidat. Vem han får tampas med i mitten ser dock ut att bli en öppen fråga. Tittar vi närmare på Pete Buttigieg och Bernie Sanders siffror i Iowa så blir det

klart att de speglar två motsatta strategier för hur Demokraterna kan växa som parti. Buttigiegs starka stöd beror på att han lyckades nå ut till väljare i Des Moines välbärgade och historiskt sett konservativa villaförorter. Det är i just sådana områden Demokraterna gått fram som mest under Trumps tid som president, då välutbildade, moderata republikaner och mittenväljare är skeptiska till Trump. Dessa villaförorter bidrog även till Demokraternas stora seger i mellanårsvalet 2018. Sanders taktik för politisk förändring bygger däremot på att mobilisera väljargrupper som sällan deltar i val, med löften om en radikalt annorlunda politik. I Iowa var det just Sanders som lockade i särklass flest nya väljare till vallokalerna; av de som aldrig tidigare röstat i primärval valde 31 procent Sanders.

I motsättningen mellan Buttigieg och Sanders två strategier finns Demokraternas stora utmaning framöver. Mittendemokrater som Biden och Buttigieg har bäst chans att locka över moderata republikaner som ogillar Trump, med löften om att USA ska bli som vanligt igen. Men Sanders har bäst chans att mobilisera nya väljargrupper, genom att just lova något annat än den vanliga politiken. För att besegra Trump i november behöver demokraterna förmodligen göra både och.

Martin Gelin

framstår nyval som föga lockande för CDU som enligt en färsk opinionsmätning tappat hela 10 procent. Dessutom ser liberala FDP ut att hamna under spärren och riskerar därmed att åka ur parlamentet.

Den stora vinnaren är i stället det parti som de ville förhindra skulle komma till makten, vänsterpartiet Die Linke som får stöd av 37 procent (+6) av väljarna.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Demokrater sa nej till fredsplan – glädje hos Abbas

LÖRDAG 8 FEBRUARI 2020

På president Mahmud Abbas kansli i Ramallah är stämningen hög efter att hundra demokratiska kongressledamöter tagit avstånd från Donald Trumps fredsplan för Israel–Palestina. Abbas reser i veckan till New York för att tala i FN och överlägga med

Israels förre premiärminister Ehud Olmert.

– Vi gläder oss över detta. USA är inte bara Trump, tack och lov, och Israel är inte bara Netanyahu, säger en person i Abbas stab till DN.

Planens officiella upphovsman, Trumps svärson Jared Kushner, beskyllde på torsdagen Abbas för de pågående oroligheterna i Jerusalem och på Västbanken. Den palestinske chefsförhandlaren Saeb Areqat replikerade att det är ”ockupationen och USA:s kolonialistiska program som alstrar våld”. I ett brev till Trump varnar hundra av det demokratiska partiets folkvalda för att fredsplanen ”fördjupar krisen” och ”spolierar möjligheterna till en tvåstatslösning”. Brevet brännmärker också tidpunkten för planens lansering

som en ”otillbörlig inblandning i den israeliska valkampanjen”.

I Israel växer tvivlet kring planens tillkomst. Kushner och hans medarbetare, som visat sig ha ytterst dimmiga begrepp om realiteterna på marken, kan inte på eget bevåg ha producerat den karta över framtida gränser som väckt premiärminister Benjamin Netanyahus jubel.

Enligt kartan ska Israel avstå betydande områden i Negevöknen, som via smala korridorer skall knytas samman med Gazaremsan. Dessa ökenområden ligger alldeles intill israeliska militärbaser och deras omfattning och avgränsning måste ha gjorts i Israel, inte i Washington. Lika otroligt är det att Kushner och hans amatörmässiga medhjälpare skulle ha ritat om gränsen mellan Västbanken och norra Israel så finurligt att flera av de största

arabiska orterna i Israel med ett pennstreck förpassas till den palestinska staten.

Netanyahu, som häromdagen förkunnade att stora delar av Västbanken skulle annekteras av Israel före valet den 2 mars, har nu medgivit att detta nu är mindre troligt. Trump och Kushner vill inte att deras plan skall ses som ett israeliskt beställningsarbete, och har sagt nej till annektering nu. Netanyahu fortsätter att vädja till Trump om lov att åtminstone annektera något litet av Västbanken före valet.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Vem vinner kapplöpningen om teknolo- giskt världs- herravälde?

LÖRDAG 8 FEBRUARI 2020

Startskottet har gått i jakten på nästa - teknologiska revolution. Globala företag och de militära supermakterna tävlar om att först bygga en fungerande kvantdator – en maskin som skulle - förvandla dagens mest kraftfulla superdator till ett museiföremål.

På var sin sida i kapprustningen står två gamla vänner, Chalmersprofessorn Per Delsing och Googles chefsforskare John Martinis.

Det är som att de har hjälpt varandra att klättra upp för en stege på lekplatsen. Världens skarpaste kvantfysiker sitter högst upp i en rutschkana, redo att släppa taget. Först ner kommer att dominera världen.

Per och John träffas första gången 1990 på en sommarskola för unga fysiker i de franska Alperna. Per är lugn och mjuk i rösten. John är en dånande pinne, lång, smal och med en bas som känns under fötterna när han pratar.

1990 är Per Delsing en svensk doktorand som har pluggat i Lund och John Martinis kommer från studier på Berkeley i Kalifornien. De är teoretiker, som inte ens själva tror att deras forskning kommer att

kunna användas praktiskt. Om någon hade sagt att amerikanen skulle vara världsberömd om 30 år skulle de ha skrattat gott tillsammans.

I dag leder John Martinis den amerikanska teknikjätten Googles satsning på kvantdatorer, handplockad för sin unika kompetens. Per Delsing är professor i experimentell fysik på Chalmers tekniska högskola i Göteborg. De gamla vännerna har blivit konkurrenter i en kapplöpning där globala företag mäter sina krafter mot varandra och mot de militära supermakterna i jakten på en fungerande kvantdator.

Vad som står på spel är förmågan att räkna snabbare än alla andra. Först. Per Delsing och hans team har fått 600 miljoner kronor från Wallenbergstiftelsen och Sverige har plockat upp handsken.

– Vi har en högteknologisk industri och eftersom det här kan vara ett paradigmskifte är det viktigt att vi inte hamnar efter, säger Sara Mazur, som ansvarar för stiftelsens satsning. En praktiskt användbar kvantdator skulle ge ett enormt försprång inom tillverkning, logistik och läkemedelsindustri. Vad händer med amerikansk och europeisk fordonsindustri om Kina hinner först? Hur klarar sig Astra Zeneca mot en konkurrent som kan utveckla nya läkemedel flera gånger snabbare? Det företag, eller den stat, som har tillgång till tekniken kommer att kunna knäcka all kryptering som i dag används i digital kommunikation – världens ekonomiska transaktioner skulle vara oskyddade. Googles glada färger får kontoret i Stockholm att påminna om en förskola, men vi är här för att prata allvar. John

Martinis vill att vi ska tänka på alla atomer i hela universum.

– Vi fick det äntligen att fungera i mitten av förra året. Vi körde kvantdatorn i ungefär 200 sekunder. I en vanlig dator skulle det ta 10 000 år att göra samma experiment, säger han, när DN träffar honom för en exklusiv intervju.

John Martinis leder Googles satsning på kvantdatorer och är en av författarna till en vetenskaplig artikel i vilken företaget gör anspråk på att ha tagit ledningen i kvantkapprustningen. Martinis befinner sig på turné och Vita huset har redan fått sin show.

För att illustrera kraften i en kvantdator ger han sig ut i rymden.

– Med 300 kvantbitar får man fler möjliga tillstånd än det finns atomer i universum, säger han.

Nu har John Martinis inte 300 kvantbitar, men väl 53. Processorn i en vanlig dator använder bitar som antingen befinner sig i tillståndet ett eller tillståndet noll, men en kvantbit kan vara både ett och noll samtidigt och antalet tillstånd växer exponentiellt med antalet kvantbitar. En kvantbit ger två kombinationer, men två kvantbitar ger fyra. Fyra kvantbitar ger 16 möjligheter och 16 kvantbitar kan finna sig i 65 536 olika tillstånd, på en och samma gång. I Googles dator har John Martinis lyckats få 53 kvantbitar att fungera tillsammans. Det blir 2 upphöjt till 53 – eller 9 007 199 254 740 992 tillstånd – samtidigt. Även för en fysiker som inte är specialiserad på kvantmekanik är det svårt att förstå hur maskinen fungerar, men effekten av kvantbitarnas märkliga dubbelnatur är lättare att förklara:

Kvantdatorn besitter en våldsam kraft att snabbt utföra otroligt många beräkningar. När Google i höstas publicerade sitt experiment i den ansedda tidskriften Nature dundrade artikeln in i forskarvärlden som ett jetplan när det slår igenom ljudvallen. Skakningarna känns än. Budskapet är utan omsvep ”Vi har gjort det” och ”The Google paper” har gett eko långt utanför den snäva krets som i vanliga fall intresserar sig för kvantfysik. Idén om en kvantdator har funnits sedan 1980-talet och de möjligheter som utlovas är svåra att överskåda. Kvantdatorn skulle kunna tackla matematiska problem som en traditionell superdator helt enkelt inte hinner lösa inom rimlig tid. Den slits ut och går sönder. Personen som matar in problemet ligger i graven, långt innan

superdatorn har tryckt sina trötta ettor och nollor halvvägs igenom uträkningen.

Kvantdatorn skulle kunna lösa problem som dagens matematiker står handfallna inför – inte för att de är svåra att förstå, utan för att beräkningarna och de möjliga svaren är så obegripligt många.

– Det kanske kommer att kunna jämföras med innan och efter det fanns datorer, men det återstår att se. Det finns en stor potential och många som investerar i området, säger John Martinis.

Utöver Google har Microsoft och IBM seriösa och väl finansierade kvantdatorprojekt, liksom den amerikanska militären och Kina. I många mindre länder pågår kvalificerad forskning kring kvantdatorer i mer begränsad skala. EU investerar runt 10 miljarder kronor i ett så kallat vetenskapligt flaggskepp med

en rad projekt baserade på kvantteknologi, den svenska satsningen är en del av det.

Den som hinner först i kvantkapplöpningen har allt att vinna. Den som missar tåget kan stå med en industri som arbetar betydligt långsammare än konkurrentens och hemligheter som går att läsa som en öppen bok.

Per Delsing kastade sig över Googles artikel så fort den var publicerad.

– Det är en mycket viktig milstolpe, säger han.

Egentligen kastade sig Delsing över artikeln *innan* den var publicerad, för ”The Google paper” läckte, och det surrade på universitet och forskningscentra inför den dom som en publicering – eller refusering – av Nature skulle innebära.

Inte minst surrade det på Chalmers i Göteborg, där Per Delsing basar över det svenska försöket att bygga en kvantdator. Han har just visat oss laboratoriet där de göteborgska kvantbitarna sover. I ett låst rum hänger hermetiskt tillslutna stålcyllindrar ner från taket. De instängda kvantbitarna vilar i en blandning av flytande helium, två olika varianter. En är vanligt förekommande – inuti solen. Den andra extremt sällsynt. Den lilla mängd som används på Chalmers är en avfallsprodukt som har mjölkats ur vätebomber i USA:s kärnvapenarsenal. – Dyrt, säger Per Delsing, och mäter med tumme och pekfinger ett avstånd som skulle kunna motsvara ett snapsglas. – Vi håller i ungefär en hutt, den kostar lika mycket som en bra bil. Kvantbitarna är nedkylda till nio millikelvin. Det är kallare än i rymden

mellan stjärnorna. Ett dämpat klick och pys från kylsystemet är det enda som hörs. På Per Delsings kontor är det uppskattningsvis 294 kelvin, eller 21 grader Celsius, och utanför dörren hörs skratt och slammer från kaffekoppar. Kontoret är också i övrigt högst alldagligt. I en bokhylla står vetenskaplig litteratur, ett skrivbord andas offentlig förvaltning, en ergonomiskt riktig kontorsstol dominerar golvytan och en platseffektiv besöksmöbel i vitt laminat står och trycker i ett hörn. Här slutar det alldagliga och Per Delsing börjar: 61 år gammal, kortklippt, gråhårig och professor i experimentell fysik vid Chalmers tekniska högskola – en av kanske några tiotal personer i hela världen som faktiskt, på riktigt, förstår hur en kvantdator fungerar.

– Googles artikel ska granskas och ifrågasättas, det är en del av den vetenskapliga processen. Men jag skulle säga att deras experiment är övertygande, säger han.

Och vad är Per Delsing övertygad om? Vad har Google gjort? Amerikanerna kallar det ”quantum supremacy”, vilket kanske kan översättas till kvantmekanisk överlägsenhet. Men termen siktar högre. Världsherravälde i datorbranschen. Delsings förklaring är mer dämpad.

– Googles experiment visar att en kvantdator med 53 kvantbitar kan göra en beräkning betydligt snabbare än en traditionell dator. Sedan är det så att problemet som Google har löst egentligen inte går att ha till någonting användbart, men det visar att kvantdatoren fungerar, säger han.

På Chalmers finns tre kvantbitar. Men de ska bli fler. Per Delsing har forskat på universitet under hela sin karriär, länge om så kallade supraledande kretsar. Den forskningen är ett av skälen till att Chalmers har gett sig in i tävlingen om att bygga den första praktiskt användbara kvantdatoren.

Med stöd från Chalmers och andra universitet samt flera svenska industripartner har det nyinrättade Wallenberg Center for Quantum Technology en budget på en miljard kronor. Per Delsing är chef och i utbyte mot Wallenbergs miljoner har han gett ett löfte:

– Vi har lovat att på tio år bygga en fungerande kvantdator med 100 kvantbitar som kan lösa ett användbart problem som en vanlig dator inte kan lösa, säger han.

Dags att väcka kvantbitarna. Forskarna på Chalmers kan i dag utföra processer med en eller två kvantbitar. I nästa steg vill Per Delsing bygga ett chip med sju kvantbitar, sedan 25. Riktigt intressant blir det när kvantbitarna är fler än 50, för då hänger inte ens världens mest kraftfulla superdator med i beräkningarna.

– Vi vill passera det med råge och det är därför vi har sagt 100 kvantbitar. Sedan vill vi hitta problem som är praktiskt användbara och det är därför som våra industripartner är så viktiga för oss. Vi försöker sprida kunskap om vad de skulle kunna göra med en kvantdator, men vi vill också lära oss vad de gör för att se om kvantdatorn skulle kunna vara användbar för att lösa deras problem, säger Per Delsing.

Ett sådant företag är Jeppesen Systems. Tre hundra anställda sitter på ett kontor i

centrala Göteborg och räknar på logistik inom flygindustrin. Deras jobb är att brottas med ett klassiskt matematiskt problem som kallas handelsresandens dilemma.

Problemet är ett av Per Delsings favoritexempel när han ska förklara vad han hoppas att kvantdatorn på Chalmers ska kunna åstadkomma.

– Föreställ dig att du har ett flygbolag med 100 flygplan, 100 besättningar och 100 destinationer. Du ska räkna ut vilken besättning som ska flyga vilket flygplan vart och i vilken ordning för att det ska bli så effektivt som möjligt, säger han.

– Det finns 10 upphöjt till 315 svar på det problemet, fortsätter Delsing.

10³¹⁵. Det är 10 med 315 nollor bakom sig.

Per Delsing höjer insatsen som John Martinis inledde det här reportaget med:

– Det är mycket, mycket fler möjligheter än det finns partiklar i hela universum. Med en traditionell dator är det helt enkelt omöjligt, det skulle ta alldeles för lång tid att hitta den bästa lösningen, men en kvantdator kan göra det. Tekniken finns. Teorin säger att det kommer att fungera. Sedan två år finns pengarna. Bara att börja bygga? Delsings gäng har redan börjat men de står inför ett problem: brus. Hur stort är problemet? Oöverstigligt, säger vissa. Brus finns i alla datorer, men i en vanlig dator blir det så litet att det går att hantera. Per Delsing liknar det vid ljudet från en FM-radio. Knastrar det för mycket blir sändningen obegriplig, men med lite brus kommer budskapet fram ändå. Forskarna på Chalmers måste besegra bruset om kvantdatorn ska gå att använda

och anledningen till att kvantdatorn måste kylas till omänskligt låga temperaturer är att värme skapar brus. Men kylan räcker inte. Datorn måste vara helt ”ren”, och att få någonting helt rent är möjligt endast i teorin. En vilse atom som har hamnat bredvid kvantbitarna kan stjäla energi från dem – det brusar – och värdet som forskarna utläser blir felaktigt. – Google har fler kvantbitar än vi. Men våra kvantbitar är något bättre än deras. Vi har lägre brus, men det måste bli ännu lägre, säger Per Delsing. En av alla grå januaridagar i början av 2020 får Pers forskarlag finfrämmande. Den gamle vännen John har valt Chalmers som ett av stoppen på sin turné. Världskändisen i fleecetröja fyller universitetets aula och åhörarna tar selfies med Martinis i bakgrunden. Dekanske inte *vill* att han ska vara bäst – för de deltar

också i racet – men just nu leder Googles stjärna.

När forskare runt planeten firade Googles artikel var det inte många som hörde det, men från Israel kom en harkling.

Gil Kalai, professor vid Einstein Institute of Mathematics på universitetet i Jerusalem, är yvig, rättfram och något av en retsticka. Och han slänger gärna ur sig meningar som ”få vet vad jag gör, ännu färre förstår det”.

Kalai säger sig ha matematiska argument för att bruset alltid kommer att vara för stort för att en kvantdator ska fungera.

– Om Google har rätt, om deras artikel går att verifiera, då är jag i stor utsträckning överbevisad, säger han.

– Men jag tror att de har fel. Det grundläggande problemet med kvantsystem är att de skapar brus. Jag ser brus som ett hinder som gör att inte ens de

enklaste kvantdatorer går att bygga. De säger att de kan få ner bruset. Jag säger att det är omöjligt.

Men Gil Kalais skepsis grundar sig också i ett mer jordnära resonemang. Innan han är beredd att ändra uppfattning vill han att John Martinis experiment ska upprepas, gärna av en organisation som har en annan kvantdator än Google, som IBM – eller Chalmers.

Från IBM har forskare tillbakavisat påståendet att det skulle ta deras superdator 10 000 år att lösa Googles problem och hävdar att de kan klara det på 2,5 dagar.

Men det är stor skillnad på 200 sekunder och 2,5 dagar.

– Google gör anspråk på ett betydande vetenskapligt genombrott. Jag tycker att deras anspråk är problematiskt. Men om folket i Göteborg kan upprepa Googles

experiment med samma resultat så motbevisar det mina argument, säger Gil Kalai.

En mer försiktig skeptiker är Nobelpristagaren Frank Wilczek, professor i fysik vid prestigeuniversitetet MIT och vid Stockholms universitet. När han får höra om Kalais invändning lyckas han med konsten att förmedla total häpnad i ett videosamtal. Ögonbrynen upp och hakan ner, ansiktet försvinner i ett blurr av pixlar.

Menar Gil Kalai att det skulle finnas en naturlag som gör kvantdatorer otänkbara? – Nej, nej... Den teoretiska basen är sund. Jag skulle bli förvånad om man inte lyckas bygga en maskin som fungerar, säger Wilczek.

För fem år sedan var han tveksam. Men sedan spelare med djupa fickor, för att låna Wilczeks egen beskrivning, trädde in

på planen så har utvecklingen gått snabbare än han kunde ana. En kvantdator med 100 kvantbitar, det tror Frank Wilczek att vi kommer att få se.

– Men det är oklart för mig hur kraftfull en sådan dator skulle bli. De konstruktionstekniska problemen är enorma. Det har visat sig överraskande lätt att ta de första stegen, men ingenting säger att det är lika lätt att fortsätta.

Kan Per Delsing och hans team bygga en kvantdator som löser ett användbart problem under de åtta år som återstår av finansieringen från Wallenberg?

– Det beror på hur du definierar ett användbart problem. Läger du ribban tillräckligt lågt så kan vem som helst komma över, säger Frank Wilczek.

– Jag vet inte åt vilket håll utvecklingen kommer att gå. Låt mig säga så här: Jag

skulle bli förvånad om vi inte har användbara kvantdatorer, inom 100 år. Av denna skepsis märks ingenting på Chalmers. När 10-talet övergår i 20-tal är det som att alla inser att bollen har börjat rulla. I korridorerna känns ruset. Människor som i decennier ägnat sig åt så kallad grundforskning är plötsligt med om att deras arbete tar ett första steg ut i den kommersiella världen. De blir liksom hoppiga av insikten. Håren står på ända. Med John i byggnaden förstärks nervigheten, och han förstår den. Tillsammans med vännen Per kan han le åt hur oerhört mycket som har hänt sedan de träffades i Alperna, för 30 år sedan. – Tänk att det här märkliga forskningsområdet som vi fastnade för kunde bli en fungerande karriär för oss båda, skrattar John Martinis.

Och samtidigt inträder ett beteende som är artfrämmande för forskarna. Dörrar stängs. I den akademiska världen delar man med sig för att gemensamt komma framåt. Nu kan varje fynd och fundering vara guld för investerarna. Tidningen Wall Street Journal har gått igenom amerikanska investeringar i kvantteknologi. 2008 gjorde riskkapitalbolag tre investeringar i sektorn. Tio år senare var antalet 17. Minst 450 miljoner dollar från privata investerare gick enligt Nature till kvantteknologiska satsningar i USA under 2017 och 2018. John Martinis har varit på Chalmers många gånger genom åren. Han och Delsing har alltid pratat fritt med varandra. Nu händer det att amerikanen säger att ”det kan jag tyvärr inte svara på” när Per Delsing undrar något om Googles

kvantdator. Det är en ny sorts dialog dem emellan.

– Att dela med sig av kunskap är ju en del av den vetenskapliga processen och vi kan fortfarande dela de stora dragen av vår forskning, men på detaljnivå har det hänt två gånger bara i dag att John har sagt nej. Och vi gör likadant ibland, säger Per Delsing.

John Martinis bryter in.

– Men vi är överens om att det är bättre att vi samarbetar och bygger något som fungerar, än att vi håller oss på varsin kant och bygger något som inte funkar.

Några dagar senare på Googles kontor formulerar sig John Martinis en aning skarpare:

– Det är helt klart ett tävlingsinriktat projekt. En del av det vi gör, det pratar vi inte om, som vilket företag som helst. Men jag tror att vi kan vara ganska öppna, säger

han och beskriver hur Google i framtiden vill göra sin kvantdator tillgänglig så att forskare från hela världen kan pröva sina idéer och bidra till utvecklingen.

Såväl John Martinis som Per Delsing verkar övertygade om att de ska kunna tysta bruset. Från deras perspektiv handlar utmaningen till stor del om ingenjörskonst.

– Jag brukar säga att vår viktigaste tävling går mot naturen. Kan vi övervinna naturen? För det är svårt att bygga en kvantdator och frågan är om vi kan ta oss över brus och alla andra problem och lyckas bygga den? Genom att prata med varandra får vi en större chans, säger John Martinis.

På Chalmers har Per Delsing bestämt sig:

– De som säger att något är omöjligt blir ofta överbevisade av de som säger att det

går. Om jag inte trodde att vi skulle klara
det här vore jag fel man för jobbet.
En efter en släpper de taget och ger sig ut i
rutschkanan. Racet är i gång. Ingen vet
hur långt det är ner.

Carl Cato

carl.cato@dn.se

Kristina Hedberg

kristina.hedberg@dn.se

Därför räknar kvantdatorn så snabbt

LÖRDAG 8 FEBRUARI 2020

"Naturen är inte klassisk, för helvete, och om du vill göra en simulering av naturen gör du bäst i att göra den kvantmekanisk, och jisses, det är ett underbart problem, eftersom det inte ser ut att vara så lätt." Orden kommer från en klassisk föreläsning, kanske den allra första där idén om en kvantdator presenterades. Den hölls på en konferens på California Institute of Technology 1981, av Richard Feynman, Nobelpristagare och en av 1900-

talets mest kända och inflytelserika fysiker.

John Martinis, som intervjuas här intill, var där. "Feynmans föredrag var fantastiskt, det var väldigt spännande", berättade han när DN träffade honom.

"Efteråt blev han helt omringad, alla ställde frågor. Och där och då blev det tydligt att det skulle vara ett bra mål för min karriär: att bygga en kvantdator."

Kvantmekaniken är fysiken som beskriver materiens allra minsta delar, som elektroner, protoner och atomer. Den är svår att greppa eftersom den strider mot allt vi är vana vid om hur saker beter sig. Enligt kvantmekaniken är partiklar vågor, och därför kan de ha flera tillstånd, eller vara på flera olika ställen, samtidigt.

Schrödingers katt, ett tankeexperiment från 1935 av den österrikiske fysikern Erwin Schrödinger, är ett försök att

förklara vad det egentligen innebär. Om vi stänger in katten i en låda, tillsammans med ett radioaktivt ämne och en ampull med dödligt gift som släpps ut i lådan om ämnet sönderfaller, kommer den stackars katten att vara både död och levande samtidigt.

Bitarna i kvantdatoren kan, liksom Schrödingers katt, vara både levande och döda på en gång, eller snarare både ett och noll. Det är därför en kvantdator kan göra så många parallella beräkningar samtidigt. Men, precis som med katten, är kvanttillstånden också mycket sköra. Öppnar vi lådan blir katten antingen död eller levande.

Och stör vi en kvantbit blir den antingen ett eller noll.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Techjättar skryter om vindkraft men tjänar storkovan på olja

SÖNDAG 9 FEBRUARI 2020

Datahallar som drivs med vindkraft och löften om att bli klimatneutrala. Så brukar bolag som Amazon, Google och Microsoft beskriva sig själva.

Samtidigt tjänar de miljarder på att hjälpa oljebolag.

Budskapet: Med techbolagens hjälp ska de hitta och utvinna mer olja, billigare och snabbare.

– Allt letande efter nya olje- och gaskällor är klimatomössigt katastrofalt, säger Johan Kuylenskiöld, vice ordförande i Klimatpolitiska rådet.

Den 25 september 2019 satt en grupp programmerare samlade på Clarion Hotel i Stockholm. På en skärm projicerades ett stort tidtagarur som räknade ner tiden – på några timmar skulle deltagarna genom programmering skapa redskap för bättre miljö. Eller mer precist: Mindre skräp i naturen.

För notan stod Amazon, techjätten från Seattle som började som en bokhandel men i dag brukar beskrivas som företaget som säljer allt. Hemelektronik. Grönsaker.

Servertjänster till företag. Nu hade Amazon slagit sig ihop med organisationen Håll Sverige rent. Dagen skulle fira flera stora serveranläggningar i Sverige som Amazon just hade öppnat. Vid dagens slut utsågs en app som identifierar skräp med Amazons bildanalysteknik till vinnare.

Programmerarträffen hade av Amazon beskrivits som en stor satsning, och tog man företaget på orden fick man lätt intrycket att det här med plast i naturen var en viktig fråga. Det låg väl i tiden – löften om klimat- och miljöåtgärder kom på löpande band från de största techbolagen. Bara dagar tidigare hade Google berättat om investeringar i förnybar energi för att driva sina energislukande datacenter, bland annat svensk vindkraft.

Mest lovar kanske Microsoft. Företaget ska, enligt en plan som presenterades i januari, inte bara bli klimatneutralt till år 2030, man lovar också att därefter fånga in koldioxid så att Microsoft till år 2050 har fångat in allt som företaget har släppt ut sedan det grundades år 1975. Att driva datacenter fossilfritt är ingen liten sak. De väntas förbruka uppemot 8 procent av all elektricitet i världen om bara tio år, enligt vissa beräkningar.

Men ser man bortom vindkraftsinvesteringar och idylliska programmerardagar så framträder en annan bild.

DN har gått igenom marknadsföringsmaterial och offentliggjorda affärer mellan oljeindustrin och Microsoft, Amazon och Google. Alla tre säljer in sin mest avancerade teknik som verktyg för att göra det så billigt som

möjligt att utvinna mer fossila bränslen. Löften om ”sänkt kostnad per fat olja” (Amazon), ”nya bormöjligheter” (Microsoft) och att ”hitta och utvärdera oljefält snabbare” (Google) figurerar.

Det handlar om vad som brukar kallas molntjänster, ett lukrativt område som på senare år har vuxit explosionsartat. Enkelt uttryckt är det när techföretagen driver jättelika datacenter runt om i världen där kundföretag kan köpa in sig. Därmed får de snabbt tillgång till all serverkraft de kan behöva – men inte bara det.

Molnföretagen låter dem även koppla in sig mot några av deras mest avancerade mjukvarufunktioner, allt från AI-system för bildanalys till databaser.

Oljebolagen har å sin sida samlat på sig jättelika mängder information i sin jakt på nästa oljefyndighet. Information som kan

innebära skillnaden mellan att nya, lönsamma oljereserver hittas eller att pengar slösas bort på borrhål som inte ger något. Men den måste analyseras, vilket kräver mycket datorkraft och avancerade algoritmer. Just vad molnföretagen vill sälja till dem.

Pressen att sänka kostnader ökar i takt med att den lättillgängliga, billiga oljan blir mer sällsynt. I årtionden har man spekulerat om när toppen ska nås – *peak oil* som det kallas.

– Teknikutveckling är helt avgörande, svarar Fredrik Hedenus, docent i fysisk resursteori på Chalmers, på frågan om vad som har gjort att *peak oil* hela tiden skjuts på framtiden.

Den omstridda metoden hydraulisk uppspräckning (även kallat *fracking*), är ett exempel. Den har bidragit att större

utbud och därmed lägre pris på framför allt naturgas.

– Man blir bättre på att utvinna svårtillgänglig olja och gas, men också bättre på att hitta olja på nya ställen, som under havsbotten.

Fredrik Hedenus vill inte spekulera i hur mycket digital teknik och maskininlärning kan sänka kostnaderna. Men klart är att såväl oljebolag, techjättar och analytiker har stora förhoppningar. I en rapport från revisionsbolaget PwC spås oljeutvinnande bolag kunna spara upp till svindlande 1000 miljarder dollar fram till 2025.

”Eftersom det kan kosta hundratala miljoner dollar kan man spara mycket på att borra på rätt ställe”, skriver rapportens författare.

När techbolagen vänder sig direkt till företagskunder hymlar de inte med fossilprojekten. Ett exempel är Googles

årliga konferens Next, dit en vanlig biljett kostar över 15 000 kronor.

Där visar Google upp en sida som få vanliga användare kommer i kontakt med.

– Våra geologer letar efter olja och gas tiotusentals fot under marken, sade Ashok Belani, teknikchef på oljejätten Schlumberger, från scenen på Google Next 2017.

Han beskrev hur jakten på ny olja på havsbotten går till. Miljontals sensorer släpas efter båtar och läser av havsbotten, vilket skapar enorma datamängder som ger en ledtråd om var olja kan finnas. Men den måste analyseras.

– Med hjälp av Googles molntjänst kan vi på några minuter skapa jättelika datorkluster som är perfekt anpassade för algoritmerna vi vill köra.

Schlumberger, ett av världens största företag inom etablering och drift av

oljefält, presenterades av Google som en prestigekund. Och allt verkar ha gått enligt plan. I fjol utökade Schlumberger avtalet med Google och betonade särskilt att molntjänsten skulle bidra till att hitta och utvinna ny olja.

Men det är långt ifrån det enda oljebolag som har tecknat liknande avtal:

Google har även avtal med Chevron, som också drar nytta av tjänsterna för att hitta nya oljefyndigheter. Bland annat pekar företaget på det hjälpte dem att hitta olja under havsbotten utanför Kenyas kust.

”Det här är bara början”, sade

Chevronchefen Laura Bandura på Google Next i fjol.

Anadarko Petroleum är bland annat känt för att ha betalat den största boten för miljöskador i USA:s historia, motsvarande 50 miljarder kronor. I arbetet med att leta efter ny olja drar företaget nytta av AI-

system från Google. Anadarkos teknikchef Sanjay Paranjani beskrev för Financial Times hur oljebolag i dag kan analysera stora datamängder på sätt som ”hade varit omöjligt för fem eller tio år sedan”.

Amazon hör till de mest offensiva. En hel sektion av Amazon Web Services riktar sig mot just olje- och gasföretag. Bland kunderna märks BP, Shell och en rad andra. I sin marknadsföring visar Amazon hur maskininlärning kan användas för att analysera möjligheten att borra efter olja på en viss plats och BP vittnar om hur tekniken gör dem mer konkurrensstarka.

Microsoft skrev 2018 ett kontrakt värt hundratals miljoner dollar med norska Equinor, tidigare Statoil. Microsoft hjälper även Exxonmobil att hitta olja i ett område i Texas och New Mexico, USA, känt som Permian Basin. Enligt Microsofts egen beskrivning använder Exxonmobil

tekniken för att samla in data som analyseras på Microsofts molnplattform, så att företaget ”får nya insikter inom drift av oljekällor och framtida bormöjligheter”. Vid en konferens för fossilindustrin i Abu Dhabi 2018 beskrev en Microsoftchef hur företaget kan bidra till ”bättre bild av (olje)reserver, optimerad borrning, minskade avbrott och säkrare drift”, enligt techsajten Gizmodo. Många av de största kontrakten mellan techbolag och oljeindustrin har skrivits på senare år. En förklaring är ökade krav på att sänka kostnader. När oljepriset plötsligt rasade i slutet av 2014 blev många planerade projekt plötsligt olönsamma. Så mycket som 8 procent av hela världsproduktionen – 7,5 miljoner fat om dagen – skulle kanske inte tas upp, slog investmentbanken Goldman Sachs fast. Det gav molnföretagen ett utmärkt tillfälle,

med löften om att deras teknik skulle sänka oljebolagens kostnader.

I marknadsföringsmaterial från Amazon riktat till oljeindustrin som DN har tagit del av beskrivs hur geopolitiska risker ger ett oförutsägbart oljepris men hur Amazons analysverktyg kan hjälpa dem att ”snabbt avgöra var man ska borra” och att ”hitta nya resurser”. Det ska, enligt vad Amazon lovar sina kunder, ge snabbare tillgång till oljan under marken och ”minska kostnaden per fat” som pumpas upp.

– Lägre oljepris leder till att man använder mer, säger Fredrik Hedenus på Chalmers.

– Energieffektivisering blir mindre intressant. Och det blir svårare för alternativa energislag att konkurrera med oljan.

Vad hade det kunnat få för effekter om inte teknikutveckling hade pressat oljepriser?

– Högt oljepris kan visserligen leda till att man använder något ännu smutsigare, till exempel skapar diesel av kol. Men den risken är nog ganska låg i dag. Om man nu sänker priset på olja så har det negativ effekt på de hållbara alternativen.

Johan Kuylenstierna är vice ordförande i Klimatpolitiska rådet och adjungerad professor vid institutionen för naturgeografi på Stockholms universitet. Han anser att det kan finnas lägen när det är försvarbart att arbeta med oljebolag, när det handlar om att göra befintlig utvinning renare och säkrare, exempelvis att minska läckage av naturgas.

– Men det är inte samma sak som att jobba aktivt med olje- och gasbolagen för att de ska hitta mer resurser, eller hjälpa

dem att utvinna resurser som tidigare inte har varit ekonomiskt försvarbara att utvinna, säger Johan Kuylenstierna.

– Allt letande efter nya olje- och gaskällor är klimatmässigt katastrofalt. Vi har en väl definierad återstående koldioxidbudget och det finns redan mer resurser än vad den tillåter. Att arbeta för att hitta mer är inte försvarbart om man är ett företag med högt ställda ambitioner inom klimatområdet, säger han.

Varken Amazon, Google eller Microsoft vill ge någon intervju om sitt samarbete med oljeindustrin. I ett skriftligt meddelande säger Microsoft: ”Vi är fast beslutna att fortsätta arbeta med alla våra kunder, inklusive de i olje- och gasindustrin”, för att nå ”dagens affärsmässiga mål” men sikta på framtida nollutsläpp. ”Höjd levnadsstandard runt om i världen

kommer kräva mer energi, inte mindre, skriver Microsoft.”

Även Amazon lämnar en skriftlig kommentar, som dock inte besvarar några frågor om att hitta och utvinna nya fossila bränslen. ”Energibranschen ska ha tillgång till den mest innovativa tekniken”, skriver Amazon och hävdar att det bidrar med ”innovation” för att minska oljebolagens klimatpåverkan, men utan att säga hur. Google avböjer helt att kommentera.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Fakta. Lönsam affär

Att sälja molntjänster till andra företag har blivit en guldgruva för flera av de största techbolagen. Amazon, kanske mest känt för sin e-handel, får i själva verket den största delen av sin vinst från Amazon Web Services, avdelningen för molntjänster. Även för Microsoft och Google har

motsvarande avdelningar vuxit till att bli en viktig del av affären.

Ett enda avtal kan vara värt enorma summor.

Nyligen valde Pentagon Microsoft som leverantör, framför näsan på Amazon, för molntjänster för tio miljarder dollar.

Karin Bojs: Vår historia är formad av svåra epidemier

SÖNDAG 9 FEBRUARI 2020

Epidemier har format mänsklighetens historia. Utbrott av smitta ska tas på allvar, utan att man tappar koncepterna och drabbas av panik.

En epidemi har utbrutit i Kina, orsakad av ett så kallat coronavirus som troligen kommer från fladdermöss och tidigare inte

har spridits bland människor. Hittills är antalet bekräftade fall – enligt världshälsoorganisationen WHO:s statistik – mer än 30 000, varav närmare 5 000 personer har blivit svårt sjuka och omkring 600 har dött.

Enstaka fall, totalt omkring 200, har upptäckts här och var i världen, de flesta resenärer som nyligen kommit från Kina. En smittad person finns i Jönköping i Sverige och ett dödsfall har förekommit på Filippinerna.

Utbrottet är ett stort problem för de drabbade regionerna, men som svensk finns i nuläget ingen anledning att sjåpa sig. Folkhälsomyndigheten bedömer att risken för storskalig spridning i Sverige ”fortfarande är mycket låg”.

Två viktiga faktorer avgör hur farlig en ny epidemi är: dödligheten och smittsamheten.

Siffrorna för det nya coronaviruset är än så länge preliminära uppskattningar. Men om 600 personer har dött av 30 000 smittade ligger dödligheten på 2 procent. (Troligen är den lägre, för sannolikt finns många orapporterade fall med mildare symptom.)

Smittsamheten mäter epidemiologer med ett värde som kallas "basic reproduction number". Enkelt uttryckt: hur många andra människor kommer en drabbad person att smitta, givet att sjukdomen är ny för befolkningen och dess immunförsvar.

Några första preliminära uppskattningar av det nya coronaviruset landar någonstans mellan 2,2 och 3, det vill säga att en smittad person i genomsnitt teoretiskt skulle kunna smitta två, tre andra. Då har vi helt bortsett från

karantäner och andra åtgärder som minskar spridningen.

Vi kan också sätta coronavirusets smittsamhet i relation till andra sjukdomar:

Influensaviruset som under namnet spanska sjukan drabbade världen runt 1918 hade ett smittotal lägre än 3. Polio: 5–7. Påssjuka: 4–7. Röda hund: 5–7.

Smittkoppor: 5–7. Mässling: 12–18.

Epidemier av smittsamma sjukdomar har format mänsklighetens historia i en omfattning som först nu börjar uppdagas, inte minst tack vare ny dna-forskning.

Det har varit känt länge, baserat på historiska källor, att mässling, smittkoppor med flera sjukdomar slog hårt mot Amerikas ursprungsbefolkning när de europeiska kolonialisterna anlände med start i slutet av 1400-talet. Dna-analyser pekar mot att omkring 60 procent av

ursprungsbefolkningen smittades och dog under loppet av några decennier.

Från medeltidens Europa finns många historiska källor om hur pesten slog till, bland annat i det stora utbrott som kallas för Digerdöden eller Svarta döden.

Smittan böljade fram i många vågor, och uppskattningarna går isär en del, men att Europas befolkning halverades till följd av pesten är inte någon orimlig siffra.

Ny dna-forskning har bekräftat att även den så kallade Justinianska pesten i mitten av 500-talet orsakades av pestbakterien *Yersinia pestis*. Här är de historiska källorna mer knapphändiga och i många områden obefintliga. Men arkeologiska fynd, till exempel av massgravar och av övergivna gårdar tyder på kraftig minskning av befolkningen. (Även en klimatkatastrof till följd av vulkanutbrott,

den så kallade Fimbulvintern, spelade säkerligen in.)

Ännu mer dramatiska händelser verkar ha inträffat i slutet av bondestenåldern, för ungefär 5 000 år sedan. En del forskare är övertygade om att det handlade om just pestbakterien, medan andra är mer skeptiska och håller öppet för olika sorters smitta.

Europas dåtida bondebefolkning blev i alla händelser kraftigt försvagad. Deras nedgång bäddade för att en ny herdekultur från stäpperna i öster kunde kolonisera nya områden. Den invandringen har gett kraftigt avtryck i dna hos oss som lever nu, och märks ännu mer påtagligt i de indoeuropeiska språk vi numera talar i nästan hela Europa.

Så vi ska inte underskatta hur mycket en epidemi kan påverka en befolkning. Men tack vare kunskap och modern sjukvård

står vi mycket bättre rustade än Amerikas
ursprungsbefolkning, medeltidens
européer och stenålderns bönder.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Amazonas träd är ett historiskt bibliotek över mänsklig påverkan

SÖNDAG 9 FEBRUARI 2020

**Årsringar, dna och kemiska analyser av
träd i tropikerna kan berätta historien
om mänskliga aktiviteter där inga andra
arkeologiska lämningar har överlevt.**

Människan har alltid påverkat och
förändrat sin miljö. Nu finns det nya
metoder för att undersöka hur, även där

det saknas rester av gravar, boplatser, konst, skriftliga dokument eller muntliga traditioner.

– Ibland kan det vara mycket svårt att hitta bevarade arkeologiska lämningar i tropiska skogar. Men trots det verkar folk för det mesta inte bry sig om de levande träden som står där, säger Victor Caetano-Andrade vid Max Planck-institutet för människans historia i Jena i Tyskland. Många av träden har vuxit där mycket länge. I Amazonas finns paranötsträd som är mellan 700 och 1 000 år gamla. De levde alltså redan när européerna först kom till Amerika, och bär därför på spår av vad som då hände med den amerikanska ursprungsbefolkningen.

– Paranötsträdet är en ikonisk art, som människor har använt under mycket, mycket lång tid, säger Victor Caetano-Andrade.

Paranötter har troligen brukats och vårdats av människor i dagens Brasilien i minst 11 000 år. Victor Caetano-Andrade och hans kollegor har undersökt årsringarna i borrhärdor från träden för att se när de hade gott om utrymme och kunde växa mycket varje år, och när tillväxten har gått långsammare. Kemiska analyser av olika varianter av kolatomer och syreatomer i ringarna visar hur tillgången till ljus och vatten har varit, och hjälper forskarna att skilja på vad som beror på mänsklig påverkan och vad som är naturliga effekter av väder och klimat.

– Vi kan se att människor har röjt undan andra träd, som de inte hade någon nytta av, så att paranötsträdet har fått mer plats. Vi ser också att nya träd kunde gro och växa upp.

Att datera trä med hjälp av årsringar kallas dendrokronologi.

– Det är en mycket gammal vetenskap. Men den har mest använts i områden med tempererat klimat, där det är lättare att se årsringarna, säger Victor Caetano-Andrade.

Forskarna trodde länge att det behövs tydliga årstidsväxlingar för att träd ska få årsringar, och att dendrokronologi därför inte går att använda i tropikerna.

– Men de senaste decennierna har det hänt mycket. Nu känner vi till fler än 200 arter som bildar årsringar även i tropikerna.

I en artikel i veckans nummer av tidskriften Trends in Plant Science beskriver Victor Caetano-Andrade och hans medarbetare hur träd i tropiska områden fungerar som tidskapslar för människans historia i området. Genom att undersöka dem kan vi också lära oss hur vi bättre ska bevara våra tropiska skogar,

som är den mest hotade miljön på jorden efter isen vid polerna, menar forskarna.

– Vi kan svara på många fler frågor. Det vi gör är en blandning mellan historia, arkeologi och ekologi, säger Victor Caetano-Andrade.

Förutom årsringarna och sammansättningen av kol- och syreatomer mäter forskarna också trädens åldrar med kol-14-metoden, när ringarna är svåra att avläsa.

– Man har använt de här teknikerna ett tag nu, även i tropikerna. Det nya vi gör är att använda dem på arter som har varit särskilt viktiga för människor, för att få reda på hur träden har tagits om hand och brukats. Dessutom använder vi genetik, säger Victor Caetano-Andrade.

Trädens dna kan visa om de har varit odlade, och om människan har förädlat dem. Forskare har till exempel sett att

kakaoträd har dna-varianter som ger bönor som inte är så beska och att de är motståndskraftiga mot vanliga sjukdomar. Om en art har mycket liten genetisk variation mellan olika individer är det i stället ett tecken på att människor vid någon tidpunkt har huggit ned eller försökt utrota arten, kanske för att ge plats åt annan odling.

– Vår idé är att kombinera allt det här med historiska källor för att få en mycket tydligare bild av vad som hänt.

Victor Caetano-Andrade kommer själv från Brasilien, och utbildade sig först till skogsingenjör innan han blev intresserad av historisk ekologi.

– Jag tillbringade åtta eller nio månader i skogen i Amazonas och samlade in prover, både nära arkeologiska platser och långt ifrån dem, så att vi kan jämföra träd som människor har påverkat med träd som

troligen aldrig har vårdats av människor, säger han.

Européernas ankomst till Amerika ledde till massdöd bland urbefolkningen. Det syns även i skogen.

– Odlingarna övergavs och den naturliga skogen tog över. Inga nya paranötsträd började växa.

Men i slutet av 1800-talet blev det plötsligt en så enorm efterfrågan på gummi att Brasilien hamnade mitt i en gummirusch.

– Då kom det nya kolonisationer, och människor började påverka och bruka skogen igen, och nya träd som människor använder planterades och kunde slå rot igen, säger Victor Caetano-Andrade.

Varje dag försvinner 32 000 hektar tropisk skog. I mitten av det här seklet kommer över halva jordens befolkning att bo i tropikerna. Det medför nya och svårare hot mot skogarna. Forskarna skriver i sin

artikel att det är viktigt att arkeologer och ekologer samarbetar för att bevara dem, både för trädens avgörande roll för jordens klimat och för att de är dokument över människans tidigare historia.

Victor Caetano-Andrade vill gärna undersöka andra arter, som liksom paranötsträdet har varit viktiga för människor under historien.

– Jag hade som mål att även samla in prover från mahogny, som har använts på andra sätt. Men de var nästan omöjliga att hitta. Man lät ju paranötsträden stå kvar för att få nötter. Mahogny har man ju i stället huggit ner för att använda virket, så tyvärr hittade jag inte tillräckligt många. En forskare tar prover från ett paranötsträd i Tefé nationalskog.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Här räddas Mado – flickan som skulle dö

SÖNDAG 9 FEBRUARI 2020

I en blå balja på golvet ligger en flicka som snart ska dö. Mado Kwalya är fyra år gammal och väger tio kilo.

**Barnläkaren är säker på sin sak: flickan har inte lång tid kvar i livet, inte med den brist på vård som sjukhuset i Shabunda i östra Kongo erbjuder. I Kongo lider fem miljoner barn av akut undernäring. Många av dem dör innan sin femte födelsedag. Ska Mado bli en av dem?
Shabunda.**

Den glittrande Ulindifloden omfamnar staden Shabunda som ligger inbäddad i prunkande grönska. Från luften ser det nästan idylliskt ut men när piloten sätter ner planet på landningsbanan skingras intrycken snabbt. Omgiven av väglös djungel, kontrollerad av beväpnade grupper är landningsbanan av gräs i stort sett enda vägen in och ut ur staden.

Regionens 700 000 invånare är praktiskt taget avskurna från omvärlden.

Fattigdomen syns överallt. Tomma hyllor på marknaden. Tiggande barn.

Tjänstemannen som kontrollerar mina resehandlingar frågar mig:

– Skulle jag kunna få din flaska med vatten?

Det gamla sjukhuset i Shabunda byggdes under den belgiska kolonialtiden som varade från 1908 till 1960. Det ser inte ut att ha målats om eller renoverats någon

gång. På en vägg i entrén sitter en lista med patientavgifter. Ytterst få har råd att betala vårdavgifterna. En sjuksäng kostar tio dollar per dag. Samma summa för en vanlig födsel och det femdubbla för ett kejsarsnitt. Medicin, förband och mat får patienterna oftast betala själva.

Sjukhuset är statligt och har 136 anställda, varav 88 är sjuksköterskor och 6 läkare.

Av läkarna är det bara två som får lön, 100 dollar per månad, som de solidariskt delar med sina fyra oavlönade kollegor.

Med på resan finns barnläkaren John Peter Mulindwa och gynekologen Sylvie Mwambali från Panzisjukhuset i landet.

De ska uppskatta hjälpbehoven tillsammans med två representanter för den svenska hjälporganisationen Läkarmissionen. Det är första steget i ett projekt för att flyga ut läkare och mediciner till otillgängliga områden.

Fyraåriga Mado Kwalyas problem började med en infektion i högerbenet som inte läkte ordentligt. Mamma Charlotte gjorde som man gör i byn, hon tog henne till en lokal häxdoktor som smorde in såret med örter och egentillverkad medicin. Det ledde till en svår infektion och till sist var hela benet mer eller mindre ett öppet sår. Mado blev allt svagare och till sist tog mamman med sig henne till sjukhuset i Shabunda.

Utöver Mado Kwalya identifierar läkaren Sylvie Mwambali ytterligare åtta gravt undernärda barn på sjukhuset. På hemvägen sammanfattar hon läget.

– Katastrof. Sjukhuset är en förvaringsplats för sjuka tills de dör och inte ett ställe där man gör dem friska. Mado är värst drabbad. Hon behöver vård av tre specialistläkare och då måste hon

flygas till Panzi. Frågan är om hon överlever att flyttas.

I naturresurser räknat är Demokratiska republiken Kongo ett av världens rikaste länder. 30 procent av världens diamanter och 70 procent av mineralen coltan, som används i tillverkning av datorer och mobiltelefoner, har sitt ursprung i Kongo. Landets skogstillgångar utgör nära hälften av hela Afrikas. Kongofloden skulle kunna förse hela Centralafrika med elektricitet. Det finns stora förutsättningar att bli ett välmående land men politiskt vanstyre, korruption och krig har under många år försämrat ekonomin. Uppåt en femtedel av befolkningen lider av allvarlig matbrist. Maria Bard, Kongoexpert som tidigare arbetat på Panzisjukhuset, säger att situationen är absurd.

– Att 12 av 100 barn dör av undernäring innan de fyllt fem år i ett av världens

potentiellt rikaste länder borde inte få ske. Dessutom förnekar landets regering hur allvarlig situationen faktiskt är.

2018 arrangerade FN en internationell givarkonferens för Kongo. Landet själv bojkottade den.

– Man menade att FN och internationella aktörer förstörde problemet. Det visar hur extremt utsatt landets befolkning är, från alla håll, säger Maria Bard.

Dagen efter har teamet flugits tillbaka till Panzisjukhuset för en genomgång med sjukhusledningen. När gynekologen Sylvie Mwambali tar upp de undernärda barnens situation i Shabunda frågar jag vad de specifikt kan göra för Mado, den döende flickan i den blå baljan. Innan någon hinner svara utbrister piloten Nick Frey.

– Jag kan flyga upp och hämta henne nu. Mötet ändrar med ens karaktär och handlar en stund om en enskild flickas väl

och ve. Läkarna gör en bedömning av riskerna att flytta flickan och fattar ett snabbt beslut. Piloten Nick Frey lämnar mötet och sex timmar senare anländer Mado Kwalya med sin mamma Charlotte. Fyraåringen bäddas ned mellan rena lakan på sjukhuset.

Det här är det sista jag ser av Mado.

Tre veckor efter resan till Kongo sitter jag på redaktionen i Stockholm när det plingar till i min telefon. Det är en bild på en flicka som med rak rygg sitter i en rullstol och ler blygt mot fotografen. Rosa mössa med en röd blomma. Turkos klänning, svarta sandaler. Det är lilla Mado Kwalya. Jag känner knappt igen henne.

– Mado har gått upp nästan två kilo. Hon har fått en klänning och ett par sandaler och ville så gärna se en bild av sig själv. Just nu sitter hon ute i solen, skriver

Betoko London som arbetar på sjukhuset och tog bilden.

Förra året riskerade uppåt 590 000 barn som ännu inte uppnått sin femårsdag att dö på grund av undernäring i Kongo.

Flickan i den blå baljan blev inte en av dem.

En månad senare firar Mado Kwalyas sin födelsedag. Hon fyllde fem år.

Paul Hansen

paul.hansen@dn.se

Fakta. Svårtillgängliga sjukhus

Mukwege airlift program är en ny satsning under 2020 där specialistläkare från Panzisjukhuset flygs till svårtillgängliga sjukhus i östra Kongo. Detta för att vägarna inte är farbara eller för att de går genom områden som kontrolleras av gerillagrupper.

Målgruppen för insatsen är framför allt kvinnor som utsatts för sexuellt våld och snabbt behöver specialistvård. Det är Läkarmissionen, MAF Sweden på uppdrag av fredspristagaren Denis Mukwege som står bakom projektet.

Folkomröstar om fler billiga hyresrätter

SÖNDAG 9 FEBRUARI 2020

De senaste 15 åren har hyrorna i Schweiz ökat med 20 procent, medan lönerna legat still.

Orimligt, anser det medborgarinitiativ som drivit igenom söndagens folkomröstning om huruvida staten ska finansiera fler billiga bostäder.

Schweiz kallas ofta för hyreslandet eftersom hela sex av tio schweizare bor i hyreslägenheter, vilket lär vara den högsta andelen i Europa. Men kraftigt stigande hyror i städerna har gjort att fler

hyresgäster fått det knaprare ekonomiskt de senaste åren.

På söndagen ska schweizarna rösta om ett förslag som innebär att staten och kantonerna ska garantera att minst 10 procent av alla nybyggda bostäder ska tillhöra allmännyttan, det vill säga en kommun, stiftelse, bostadskooperation eller ett allmännyttigt aktiebolag som inte tar ut vinst. I dag finns var tjugonde lägenhet i allmännyttig ägo och om förslaget vinner ska andelen fördubblas de kommande åren.

För att nå dit ska en samling bostadspolitiska åtgärder sjösättas. Kantoner och kommuner ska bland annat ges förköpsrätt av mark som tillhört statliga verksamheter, exempelvis posten och järnvägen, och lyxrenoveringar ska i fortsättningen inte subventioneras.

Folkomröstningen har kommit till genom ett initiativ från landets hyresgästförening och stöttas av bland andra fackförbunden, Socialdemokraterna och De gröna, medan övriga partier säger nej.

Från fastighetsbolag och bostadsutvecklare har det kommit häftig kritik. Landets fastighetsägarförening kallar förslaget för ett ”massivt ingrepp i bostadsmarknaden” och varnar för att en sådan lagstiftning skulle leda till att det blir ännu svårare och tidskrävande att få igenom nya byggprojekt. Andra pekar på att 75 000 bostäder – cirka tre procent av hela landets bostadsbestånd – står tomma, vilket är den högsta siffran på 20 år.

För att initiativet ska gå igenom krävs inte bara en majoritet bland befolkningen. Även hälften av de 26 kantonerna måste rösta ja. Om förslaget avslås har regeringen lovat att skjuta till

motsvarande 2,5 miljarder kronor till det allmännyttiga bostadsbyggandet. På söndagen hålls också en folkomröstning om att stoppa regeringens förslag om att i lag förbjuda diskriminering av hbtq-personer.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Mellan offren och förövarna fanns de hala medlöparna

SÖNDAG 9 FEBRUARI 2020

I boken "Medlöparna" bäddar Géraldine Schwarz in sin egen släkthistoria i nazismens uppgång och fall. Hur reagerade vanliga medborgare på terrorn mot judarna? Aris Fioretos läser en fängslande bok om familjehemligheter och historisk skuld. Géraldine Schwarz "Medlöparna"

**Övers. Jan Stolpe, Albert Bonniers
förlag, 383 sidor**

I Västtyskland teg förövarna. Om de någon gång talade skedde det i så vaga ordalag att deras medverkan lätt framstod som oförskylld. Eller så beskrevs erfarenheterna vid stambord där det ändå gick att räkna med instämmande nickar. Skam och ånger var inga produktiva krafter; överlevnaden gick före.

Dessutom rådde tyst samförstånd. Visst var det enklare att få landet på fötter igen om glömskans damm lade sig över skändligheterna? Bakom Järnridån rådde ju kommunism. Skulle den hindras från att breda ut sig var det klokt att utnyttja kompetenser som inte alltför belastade personer förvärvat under de bruna åren, särskilt inom säkerhetstjänsten. För övrigt hade kriget inneburit katastrofer även i egna led. I DDR bestod

befolkningen per definition av motståndare mot Tredje riket. Bombningarna, stupade släktingar, massflykten från forna provinser i öst, armodet och nöden gjorde det möjligt också för västtyskar att betrakta sig som offer.

Nästa generation växte upp bakom spetsgardinerna i Adenauers förklämda republik. Här underordnades minnesarbetet den ekonomiska återhämtningen. Först genom Eichmannprocessen 1962 och Auschwitzrättegångarna åren därpå kastades ljus över ondskan i dess förfärande banalitet. Jämte studentrevolten ledde de rättsliga efterspelen till ökad historisk medvetenhet. Även om föräldrarna fortsatte att tiga därhemma hårdnade tonen i det offentliga samtalet.

Medan 70-talets blyfärgade år präglades av inhemsk terrorism – först Tupamaros West-Berlin, senare Rote Armee Fraktion i olika skepnader – stred vänster- och konservativt sinnade historiker om tolkningsföreträdet. Kulmen nåddes med ”historikerstriden” före murens fall. Var nazisternas förintelsemaskineri en unik företeelse i mänsklighetens historia eller gick massmorden att jämföra med dem som ägt rum i stalinismens namn? Tredje generationen som växte upp i ett återförenat land hade naturligt nog mindre behov av att göra upp med det förflutna. Viktigare var att begripa hur ett samhälle så snabbt och radikalt kunnat förvandlas till en angivarstat. Räckte idén om en ”folksjäl” eller delirier om ett utvidgat ”livsrum” för att acceptera deportationer och mördande i industriell skala? Nu visade sig en social grupp viktig som

förblivit i skuggan, möjligen därför att den utgjort den ömma punkten i tidigare generationskonflikter. Mellan offren och förövarna fanns medlöparna.

I sin ”berättelse om Europas glömska”, hyllad då den utkom på franska och nu översatt till klartänkt svenska av Jan Stolpe, undersöker Géraldine Schwarz opportunismens deprimerande långtidsverkan. Hon vill dels utreda vad som pågick i breda skikt före och under kriget, dels förstå länders olika hantering av sitt förflutna. I förlängningen förs ett resonemang om de högerpopulistiska strömningar som vuxit sig starka under senare tid. Kan de förklaras utifrån hur annorlunda stater förvaltat sin nationella historia och därmed kollektiva identitet? Född 1974 är Schwarz barnbarn till familjer från vardera sidan av Rhen. Som dotter till en far från Mannheim och en

mor från Paris utkant växte hon upp i Frankrike, men tillbringade ferierna i Tyskland. Senare studerade hon i faderns hemstad, vilket ledde till en för familjehemligheter typisk upptäckt. I källaren fann hon en plågsam affärskorrespondens. Snart talade större historiska sammanhang ur dokumenten. Farfadern Karl Schwarz var partimedlem och måttligt framgångsrik affärsman. I samband med "ariseringen" 1938 förvärvade han en mindre firma av två bröder, Julius och Siegmund Löbmann. Affären genomfördes enligt gällande lag. Handlingarna försågs med stämplor och betalningen var, påstods det, rentav i överkant. Som bevis på samförståndet berättades att Julius Löbmann följt med på affärsresor för att gå i god för den nye ägaren hos gamla kunder. I november samma år upphörde dock det förmenta

samarbetet. Efter Kristallnatten förordnades den slutliga "elimineringen av judar ur näringslivet"; därefter var det bara en tidsfråga innan Löbmann avlägsnades ur staden. Efter kriget fick farfadern brev av den förre ägaren. Löbmann hade lyckats fly till USA och yrkade nu på skadestånd. Farfaderns svar säger det mesta hans barnbarn behöver veta om det offerkofferi som präglade den västtyska efterkrigsandan. Till en början är han förstående. Vilken tur att Löbmann överlevt! (Hela hans familj mördades.) Men efter ytterligare vändor blir tonen defensiv. Löbmann om någon måste veta att livet är svårt. Även i Tyskland har man lidit. Alla bär vi på sorger. Etcetera. Löbmann anlidade advokat, vilket gjorde reaktionerna alltmer infama. Till slut anklagade farfadern honom för bedrägeri.

Var han inte det oskyldiga offret för en samvetslös jude?

Schwarz bäddar in familjehistorien i ett större sammanhang. Genom att växla mellan mikroskop och vidvinkel visar hon hur judarna gradvis kunde uteslutas ur vardagslivet, hur förträngningen förde till deportationer och varför den senare bearbetningen av det förgångna blev en sådan plågsam historia.

Trots allt anordnade Roosevelt en internationell konferens sommaren 1938. Syftet var att fördela de 360 000 tyska judarna på deltagarländerna. 32 nationer och 24 hjälporganisationer turades om att uttrycka medkänsla. Ingen erbjöd dock fristad. Frankrike hade nått yttersta graden av "mättnad" i flyktingfrågan; Australien, som medgav att landet saknade "rasproblem", ville inte "importera" ett genom massinvandring.

Stundom blir det väl mycket statistik, men Schwarz håller balansen mellan makro- och mikrohistoria. Skickligt får hon till synes oskyldiga omständigheter att röja obekväma sanningar. Till hennes tidigaste minnen hör den teservis som farmodern tog fram om söndagarna. Porslinet gjorde samma storslagna intryck som empiremöblerna i matsalen. Hennes klartänkte far, som bråkat med *sin* far under hela uppväxten, påpekar dock att föremålen inte syns i albumen förrän under kriget. När dottern upptäcker de enkla interiörerna på foton före 1938 förstår hon varför likriktningen kunnat bli så total. Utan brett stöd av existensopportunisterna hade det aldrig gått. Så bekräftas en av socialhistorikern Götz Alys centrala teser: Förintelsen innebar inte bara att miljontals oskyldiga fräntogs sina rättigheter och mördades, utan även

en jättelik omfördelning av tillgångar. Senare satte medlöperiet effektivt munkavle på försöken att tala sanning. Tåget med vilket familjen Löbmann deporterades for till Gurs i sydvästra Frankrike. Här förvandlas vad som kunnat förbli en berättelse om tysk tystnad och opportunism till ett europeiskt minnesarbete. Schwarz morfar var gendarm i Vichys tjänst och övervakade gränsen mellan det ockuperade Frankrike och "fria zonen". Det är oklart i vilken utsträckning han kollaborerade. Faktum är dock att de flesta av de 76 000 judar som deporterades greps av gendarmer som agerade långt bortom vad fransk lag förutsatte.

Till skillnad från i Tyskland – där Adenauer axlade ansvaret för Tredje rikets brott, vilket med tiden ledde till en kritisk minneskultur – har den föregripande

lydnaden förtigits i Frankrike. Genom ett dekret i augusti 1944 ogiltigförklarade de Gaulle Vichyregimen. Eftersom den aldrig representerat La Grande Nation gavs befolkningen därmed carte blanche "från ett besvärande arv, som om en liten grupp brottslingar med våld hade tvingat på Vichyregimen på en befolkning som obevekligt var emot den". Behovet att göra upp med det förgångna föll bort.

Den svekfulla logiken förklarar varför Schwarz bok heter "Les Amnésiques" i original, "de minneslösa". Den vill inte bara veta vad som skedde under kriget, utan även vilka följder som medlöperiet fått i olika länder. Mot slutet riktar hon blicken mot Österrike och Italien.

Slutsatsen blir varken vågad eller oväntad: högerpopulistiskt tankegods faller i bättre jordmån där uppgörelsen med det egna förflutna skett sent eller inte alls.

”Medlöparna” visar hur strategisk glömska lägger grunden för ny opportunism och förljugen historieskrivning. Utan en klok och kritisk minneskultur, inget rakryggat samhälle.

Aris Fioretos
kultur@dn.se

Svindlande vyer på La Gomera

SÖNDAG 9 FEBRUARI 2020

Bara en timmes båtfärd från turisttöta Los Cristianos på Teneriffa väntar svindlande vyer, grönskande dalar och genuina småbyar. Följ med till natursköna La Gomera som kan locka med vackra vandringar, valskådning och trolsk urskog.

Det sprudlar av grönska på La Gomera. I terrassodlingar, i skogar och som kryddväxter vid vita små hus. Längs slingrande vägar växer suckulenter frodigt på varandra och i dalarna trängs palmer

och träd med avokado, bananer och citrusfrukter. Så kallas också de västra kanarieöarna (La Gomera, La Palma och El Hierro) för Islas Verdes – de gröna öarna. I mitten av cirkelrunda La Gomera gömmer sig öns verkliga hjärta, den unika urskogen Garajonay. Skogen får växa som den vill och trädstammarna slingrar sig mossklädda kors och tvärs, nästan som en sagoskog. Urskogen har fått sitt namn - efter den Romeo och Julia-liknande historien om kärleksparet Gara och Jonay. Gara var prinsessan från La Gomera, förlovad med prinsen Jonay från Teneriffa. När förlovningen tillkännagavs fick vulkanen Teide på Teneriffa ett våldsamt utbrott, vilket sågs som ett mycket dåligt tecken. Förlovningen bröts omedelbart och Jonay tvingades återvända till Teneriffa, bara för att en mörk natt simma tillbaka till sin älskade. Jagade av sina

fäder blev Gara och Jonay snart inträngda i bergen och beslutade där att ta sina liv. Vattnet är centralt på La Gomera och på flera ställen i skogen finns källor där lokala hämtar sitt dricksvatten. Vi gör detsamma och fyller flaskan en bit in i skogen, vid källan Chorros de Epina där prinsessan Gara enligt sägnen ska ha speglat sig. Vattnet är mjukt och friskt, långt från kranvattnets hårt klorerade variant, och läskar behagligt under den efterföljande skogsvandringen. För det är till fots du bäst njuter av allt det natursköna. De många lederna går kors och tvärs över ön och vandringsturismen är väl utvecklad med bra kartor och tydliga skyltar. Trots detta känns det aldrig trångt – här är det naturen som dominerar. Vill du inte utforska ön till fots går det att uppleva mycket också genom att bila runt. Vägarna är makalöst vackra där de slingrar

fram längs berg och dalar. Ibland är det smalt vid möten, så välj med fördel en liten hyrbil och tuta i skymda kurvor precis som de bofasta gör. De så kallade - miradorerna (utsiktspunkt på spanska) är många. Du hittar dem längs vägarna vid speciellt vackra vyer och det finns oftast en liten parkering bredvid för att man lätt ska kunna stanna till.

Den mest spektakulära av alla är Mirador de Abrante. 2014 öppnades här en terrass och restaurang på en spektakulär glasbrygga rakt ut över ett stup. Långt nedanför syns gulliga byn Agulo omgiven av enorma klippor och rakt fram bortom havets blå band tronar toppen på vulkanen Teide. Det är lätt att förstå varför - gomerianerna ser berget lika mycket som sitt som Teneriffabornas och faktum är att det är på La Gomera du bäst njuter av dess branta former och snöklädda spets. Man

måste inte äta i den helt inglasade restaurangen för att besöka utsiktspunkten, men maten är god så vi gör det gärna. Dessutom bjuder dess servitörer ibland på en underhållande uppvisning av visselspråket silbo, traditionellt använt för att kommunicera mellan dalarna.

Så, var bor man bäst för att njuta av allt - naturskönt? Området Valle Gran Rey är en utmärkt utgångspunkt för att upptäcka ön. Här är byggnaderna låga och känslan småskaligt avslappnad. Under hippie-erans storhetstid på 70-talet vallfärdade batikfolket till Valle Gran Rey och förde med sig såväl haremsbyxor som traditionen att dansa eller trumma vid stranden till solens sista strålar. Här bor vi bekvämt på ett av de få hotellen, Hotel Gran Rey. Det ligger nära stranden och i de rum som har havsutsikt somnar du till

ljudet av Atlantens vågor. Rummen mot baksidan är minst lika mysiga. Nedanför breder hotellets trädgårdsodling ut sig med tropiska frukter och grönsaker vilka alla kan avnjutas i hotellets restaurang. Är du sugen på lite mer klassisk solsemester kan man också skryta med en fin takpool med utsikt över både hav, berg och odlingar.

Valle Gran Rey består egentligen av flera små samhällen. I den del som heter Vueltas finns en liten fiskehamn med flera bra fiskrestauranger. Efter ett bad på den skyddade och fina hamnstranden strax intill snubblar vi också över ett undangömt ställe där vi genast känner oss som hemma. Uppför en smal trappa och bakom två stora fikusar hittar vi Valle Gran Reys, ja kanske hela La Gomeras bästa glasshak. Här gör fransmannen Sylvan sin egen glass med exotiska smaker som

cashewnötter och ingefära/apelsin men också mer bekanta varianter som tiramisù och hasselnötsglass. Och det är krämiga fylliga aromer, inget fusk med ingredienserna. Men det slutar inte där. I kylan står mikrobryggd öl från La Palma vid sidan om belgisk duvel och tysk weissbier, allt för en billig penning. Juicen är färskpressad på lokalodlade apelsiner, kaffet är utmärkt, ja till och med musiken är bra (och inte för hög). Och trots det undangömda läget bjuds utsikt över både strand och klippor.

La Gomera är också en av de bästa öarna för valskådning och i hamnen i Valle Gran Rey har flera utflyktsbåtar sin bas. När vi gör turen följer vi med 24 meter långa yachten Tina som med sina klassiskt eleganta linjer får oss att tänka på Humphrey Bogart. Färden går rätt ut till havs och vi hjälps åt att spana efter fenor

och skvallrande utblås. Det tar sin lilla tid men till sist siktar vi valar. Skepparen sänker farten och glider närmare. Det visar sig vara en relativt stor flock med kortfenade grindvalar. Valarna verkar nyfikna och simmar upp så tätt intill båten att det blir svårt för oss fotografer att få med hela kroppen. De ligger nästan helt stilla och tycks titta lika mycket på oss som vi på dem. Speciellt den lilla valkalven som är där med sin mamma. Som om inte det var nog möter vi sedan en grupp delfiner som glatt börjar leka och trängas i bogsvallet. Som mest ser vi sju delfiner precis framför båten, alla simmandes i tät formation som hela tiden ändrar form när delfinerna byter plats med varandra. Turen avslutas med en god lunch ombord, bad från båten för oss som är vattendjur och en lugn seglats tillbaka längs kusten och de pampiga klippväggarna.

På kvällen går vi bort mot naturstranden Playa del Inglés nordväst om Valle Gran Rey. Efter en kort promenad slutar byn tvärt. Fågelkvitter ersätter mopedknatter och efter att ha rundat en liten udde öppnar stranden sig. Omgärdad av höga klippväggar och vild natur slår vågorna in mot stranden som är känd för sin skönhet men också för sitt förrädiska baksug. Här måste du vara extremt försiktig om du ska bada, men stranden är perfekt för romantik eller kvällsyoga i solnedgången. Solen rör sig ner i havet och färgar himlen orange samtidigt som vi äter från vår medhavda picknick med fötterna i sanden. Vilket underbart sätt att avsluta dagen på!

Anna W Thorbjörnsson

Marko T Wramén

11 tips till La Gomera

Resa hit med tåg: Tåg till Cadiz från Stockholm med byte i Köpenhamn, Köln, Paris, Barcelona och Madrid. Färja från Cadiz till Teneriffa, därefter färja från Teneriffa till La Gomera.

Resa hit med flyg: Det finns mängder med charter från Stockholm till Teneriffa, därefter är det en timmes båtfärd till La Gomera.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Teneriffa cirka 1 414 kg per person, tur och retur, inklusive höghöjds- effekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Bästa tiden: Fungerar fint året om. Lite större risk för moln och regn november–februari.

Tidsskillnad: -1 timme.

Språk: Spanska. Engelska och tyska fungerar på relativt många ställen.

Valuta: Euro.

Prisnivå: Billigare än Sverige, både mat och inte minst dryck.

Ta dig runt: Det går lokalbuss till en hel del platser, annars hyrbil. Här finns bussinfo: www.guaguagomera.com.

Bra att veta: Det bor cirka 20 000 personer på La Gomera.

Läs mer: www.lagomera.travel samt guideboken "Mitt Teneriffa: La Palma, La Gomera och El Hierro" skriven av artikelförfattarna.

Visste du att: Det lokala visselspråket Silbo är obligatoriskt i skolundervisningen på La Gomera.

1 Vandra i sagoskogen Garajonay

Cañada de Jorge

Den trolska urskogen har funnits sedan före inlandsisen, en vandring här är som en grön mjuk omfamning.

GM-2, nära korsningen GM-1

Friluftsområde Laguna Grande

2 Möt valar och delfiner

Puerto de Vueltas

Mellan La Gomera och Teneriffa ser du ofta både valar och delfiner från båt, en fin utflykt för både stor och liten!

Av. Marítima el Puerto de Vueltas, Valle Gran Rey
www.excursiones-tina.com

3 Mäktig vy och läcker mat

Mirador Abrante

Glasade Mirador Abrante har både en makalös utsikt och en bra restaurang, perfekt för lunchutflykt.

Calle de La Palmita, Agulo

4 Drick direkt från källan

Los Chorros de Epina

Källan i skogen, Los Chorros de Epina, anses ge både hälsa och kärlek till den som dricker vattnet. Oavsett smakar det friskt och gott.

Parkera vid GM-1, promenera ner i skogen till källan

5 Slappna av på skön strandbar

Bar Terraza La Chalana

Skönaste strandbaren ligger vid en strand med vackert runda stenar, serverar tapas hela eftermiddagen och bjuder på kubansk musik.

Av. del Almirante Colón, Playa Santiago

www.facebook.com/La-Chalana -150341959073/

6 Häng med bofasta

Los Camioneros, Carraca

Det är krusidullfritt och rejält på Javis tapasbar Los Camioneros och den prisvinnande gofion (en sorts dipp gjord på majs) smakar utmärkt. Bra lokal mat hittar du också på mysiga Carraca i Vallehermoso.

Calle Iglesia mellan torget och kyrkan, Vallehermoso

7 Besök den vilda delen av kusten

Playa de Alojera, Playa de Vallehermoso

På norra och västra kusten är klipporna brantare och vågorna vildare. Ta ett dopp (var försiktig) eller sitt bara ner och njut av havet.

Playa Vallehermoso

Följ väg TF-712 norrut från byn Vallehermoso

Längst västerut på väg CV-16

8 Bästa glassen hos Yanini

El Sueño de Yanini

Finfin glass, utmärkt kaffe och mikroöl hittar du ovanför lugna lilla hamnstranden i Vueltas.

Calle Italia 1, Valle Gran Rey

9 Ät nyfångad fisk

Vueltas

Vid hamnen i Vueltas finns flera bra fiskrestauranger, bara ett stenkast från där båtarna kommer in.

Calle El Carmen och Plaza del Carmen, Valle Gran Rey

10 Se solen gå ner

Playa del Inglés

Playa del Inglés ligger i ett naturreservat omgiven av branta klippor.

Följ Carr. Playa del Inglés norrut tills vägen tar slut

11 Bo bekvämt och vackert

Hotel Gran Rey

Bo bekvämt på Hotel Gran Rey

Med bananodlingar på ena sidan och Atlanten på den andra bor du både vackert och bekvämt i bra läge. Missa inte takpoolen!
Avda. Marítima 1, Valle Gran Rey
www.hotelgranrey.es

Sverige måste förstå varför andra vill ha minimilöner i EU

MÅNDAG 10 FEBRUARI 2020

Om Sverige ska lyckas försvara den - svenska modellen med kollektivavtal borde retoriken dämpas. När löner dumpas i ett EU-land påverkar det hela den inre marknaden.

I mitten av januari kom ett kluvet budskap från Bryssel. Meddelandet gällde nya EU-

regler för minimilöner, men var samtidigt fyllt av försäkringar om att det inte handlade om det.

EU-kommissionen förklarade att det behövs bestämmelser om lägstalöner i EU och att ”konsultationer” om detta ska inledas med arbetsmarknadens parter, men att ”nationella traditioner” samtidigt ska respekteras. Länder som har ett lönesystem som baseras på kollektivavtal ska inte tvingas ha lagstadgade minimilöner, utan tillåtas fortsätta med de frivilliga uppgörelserna mellan fack och arbetsgivare, bedyrade kommissionen. Sådana utfästelser avfärdades i Sverige. En vid det här laget mycket väl inövad och sammansvetsad kör av svenska röster fördömde omedelbart förslaget, rakt av. ”Detta är korkat, på ren svenska”, deklamerade LO:s ordförande. ”Detta hotar den svenska modellen”, förklarade

Almega. Svenskt Näringsliv och TCO håller med.

Ja, den svenska modellens försvarare har skäl att känna viss oro. EU-kommissionen vill definitivt försöka påverka och reglera lönesystemen i medlemsländerna. Även om det inte gäller att klubba en lägsta lönenivå i hela EU, vill kommissionen ha garantier och riktlinjer av olika slag.

Det kan till exempel handla om att EU-stater med lagstadgad minimilön inte ska sätta golvet för lågt. Eller att det ska finnas tydliga och öppna kriterier för beslut om nationella minimilöner. Beroende på hur sådana förhållningsorder utformas kan de blir styrande, också i kollektivavtalslandet Sverige. Ett bindande EU-direktiv kan påverka utvecklingen på många sätt.

Om, till exempel, EU-kommissionen vill veta hur många löntagare som omfattas av kollektivavtal kan Sverige behöva se upp.

Ett direktiv ger enskilda möjlighet att kräva sin rätt i domstol, och om en växande skara svenska löntagare arbetar utanför systemet med kollektivavtal kan EU-jurister säkert ifrågasätta om den svenska modellen verkligen garanterar minimilön för alla.

Så visst finns det skäl för Sverige att vara vaksamt. Ändå är det beklämmande att lyssna på de mest fundamentalistiska försvararna av den svenska modellen. Bilden som målas upp ger sken av att ren klåfingrighet ligger bakom kommissionens vilja att ha vissa regler för lägsta löner på unionens inre marknad. Som om EU-kommissionen bara skulle vara ute efter att jävlas.

Märkligt är det också när svenska kristdemokrater och moderater framställer det som om minimilöner vore en del av en ondskefull, socialistisk plan för Europa.

Ursäkta, men under senare år har idén om minimilöner i EU framför allt förts fram av europeiska kristdemokratiska partier, alltså M:s och KD:s bästa vänner i Europa. Jean-Claude Juncker (kristdemokrat från Luxemburg) började driva frågan på EU-nivå under sin tid som kommissionens ordförande och sedan har Ursula von der Leyen (kristdemokrat från Tyskland) tagit över. Liksom många konservativa EU-politiker före dem anser nämligen Juncker och von der Leyen att det ska finnas vissa regler på unionens fria inre marknad, också när det gäller arbetsmarknaden. I stora delar av EU är den inställningen varken ny eller särskilt kontroversiell. Ända sedan 1950-talet har EU:s konstruktörer insett att det skapas ett enormt konkurrens- och omfördelningstryck när kapital, varor,

tjänster och människor kan röra sig fritt på den öppna europeiska marknaden.

Det är ju därför det steg för steg har införts en lång rad regler för stater, företag och alla andra som uppträder på och gynnas av denna fria marknad. EU-politiker som värnar om unionen har i alla tider försökt förhindra att prispressen leder till konkurrens utan gränser för till exempel skadliga eller undermåliga varor eller dumpning av arbets- och lönevillkor.

Redan i Romfördraget (1957) slog dåvarande EEG fast principen ”lika lön för kvinnor och män för lika arbete” (artikel 119). Det berodde inte på att EEG:s grundare var ett gäng feminister, utan var snarare en följd av att framför allt Frankrike (där likalönsprincipen redan gällde) fruktade konkurrensen från andra EEG-länder där många kvinnor var uselt betalda.

Sedan infördes successivt en lång rad EU-lagar om bland annat arbetsmiljö och arbetstid. Syftet var inte att skapa en enda socialpolitisk union, utan att ha vissa gemensamma regler för vilka arbetsvillkor som skulle gälla på den öppna inre marknaden när tullar, kvoter och gränshinder togs bort.

Det tog tid innan rörligheten för människor blev helt fri, men under senare år har migrationen mellan EU:s länder satt fart och det leder också till att lönerna pressas.

EU-kommissionen konstaterar att situationen för ”lågt betalda arbetare har förvärrats och lönegapet har ökat” under det senaste decenniet. Detta beror naturligtvis inte bara på EU:s inre marknad, utan är också en följd av globaliseringen och nationella politiska beslut. Men till skillnad från alla andra

internationella organ kan EU bestämma vad som ska gälla över nationsgränserna i unionen, också när det gäller arbetsvillkor. Det minsta man kan begära av alla som sjunger de svenska kollektivavtalens lov är därför att de lyfter blicken. Konkurrensen på EU:s inre marknad ökar trycket på unionens arbetstagare. Att företag som vinner på prispressen inte ska kunna betala hur låga löner som helst är därför ganska rimligt.

Mitt råd till den svenska modellens försvarare är med andra ord: Läs på och dämpa retoriken.

Ett effektivt försvar av de svenska kollektivavtalen måste bygga på förståelse av varför så många andra vill ha minimilöner i EU. Och den som inte håller med om att också EU-landet Sverige har ett ansvar för att förhindra att människor utnyttjas någon annanstans på unionens

gränslösa marknad kan fundera på följande fråga: Ligger det inte i själva verket i Sveriges, svenska löntagares och företags intresse att andra EU-länder inte ska kunna använda oanständigt låga löner som ett sätt att konkurrera på den inre marknaden?

Annika Ström Melin är journalist och fristående kolumnist i Dagens Nyheter

Annika Ström Melin

Värmerekord på Antarktis

MÅNDAG 10 FEBRUARI 2020

18,3 plusgrader noterades på en forskningsstation i Antarktis på torsdagen. Aldrig förr har högre temperaturer uppmätts på kontinenten – den tidigare toppnoteringen var 17,5 grader.

Argentinska forskare på Esperanza-stationen vid 63:e breddgraden har bekräftat en mätning på 18,3 grader, 0,8 högre än Antarktis tidigare värmerekord från samma plats i mars 2015. Närliggande Marambio, också på Antarktiska halvön, noterade tidigare i veckan ett lokalt februarirekord på 14,1 grader.

Nyheten om den rekordhöga temperaturen som nu uppmätts vid den argentinska forskningsbasen Esperanza är anmärkningsvärd men inte överraskande eftersom temperaturen i Antarktis höjs snabbare än på många andra platser på jorden, skriver Greenpeaces expeditionsledare Frida Bengtsson i ett mejl till DN.

”Även om sådana här extrema temperaturtoppar med rätta skapar uppmärksamhet, måste vi komma ihåg att det samtidigt pågår en ännu mer oroande trend med en långvarig höjning av medeltemperaturerna i Antarktis”, fortsätter hon.

Miljöorganisationen har den senaste månaden studerat hur pingvinkolonier i Antarktis kraftigt minskat under effekterna av klimatförändringar.

World Meteorological Organization noterar att 19,8 grader uppmättes en januaridag 1982, men det var på ön Signy som visserligen ligger i den antarktiska regionen söder om 60:e breddgraden, men inte på kontinenten. WMO ska nu granska rekordsiffrorna, som man preliminärt kopplar till en regional föhnvind.

Antarktiska halvön hör till de snabbast uppvärmade platserna i världen med nära 3 grader under den senaste 50-årsperioden, skriver WMO i ett uttalande.

Ossi Carp

ossi.carp@dn.se

Sinn Féin kan stängas ute från regeringen – trots succévalet

MÅNDAG 10 FEBRUARI 2020

Analys

Rekordsiffrorna i valet för Sinn Féin – tidigare sammankopplat med IRA:s terror – betecknas som ett jordskred på Irland. Bedömare talar om ett historiskt skifte och slutet för landets tvåpartisystem. Ändå tyder det mesta

på att Sinn Féin inte får plats i regeringen.

Den irländska vallokalsundersökningen sent på lördagskvällen visade ett unikt resultat: dött lopp mellan tre partier.

Regeringspartiet, högerliberala Fine Gael fick 22,4 procent, Sinn Féin 22,3 och borgerliga oppositionspartiet Fianna Fail 22,2.

För Sinn Féins del bekräftar siffrorna en stark framryckning i väljarkåren som opinionsmätningar före valet har visat. I flera mätningar har Sinn Féin legat i topp – en uppseendeväckande utveckling för ett parti som vid lokalvalen i maj 2019 fick 9,5 procent av rösterna.

Resultatet nu visar att en stor del av väljarkåren inte bryr sig om Sinn Féins arv av stöd för terror under de 30 år av oroligheter i Nordirland när partiet var IRA:s politiska gren. Under perioden som

kallas ”The Troubles”, fram till fredsavtalet 1998, försvarade partiet IRA:s väpnade kamp för att driva ut britten, som inkluderade mord och sprängningar och som skördade många civila dödsoffer.

Söder om gränsen, i republiken Irland, ses Sinn Féin nu plötsligt som ett trovärdigt vänsteralternativ till det borgerliga ”etablissemangen”, och har gått till val med löften om frysta hyror, infrastruktursatsningar och sänkt pensionsålder.

Särskilt unga väljare, utan egna minnen av den våldsamma Nordirländskonflikten, stöder Sinn Féin. I åldersgruppen 18–34 år är partiet klart störst.

Rösträkningen inleddes på söndagsförmiddagen och rapporter från olika valkretsar tyder snarast på att det går ännu bättre för Sinn Féin än vad lördagskvällens mätning visade.

Ett av många exempel: i valkretsen Dublin West låg Sinn Féins kandidat Paul Donnelly först med 29 procent av rösterna när tre fjärdedelar hade räknats.

Premiärminister Leo Varadkar var tvåa med 18 procent.

På samma sätt såg det ut på många håll i landet. Etablerade politiker såg sig brädade av uppstickarna från Sinn Féin. Irlands valsysteem innebär att väljarna rangordnar flera kandidater på röstsedeln. I takt med att kandidater slås ut tillfaller deras väljares andrahandsröster andra kandidater, ända tills tre, fyra eller fem kandidater har valts.

Räkningen är mycket komplicerad och det kan ta flera dagar innan alla mandat är fördelade.

Redan på söndagen stod det dock klart att Fine Gael, Fianna Fail och Sinn Féin tillsammans kommer att kontrollera runt

två tredjedelar av parlamentet. Upplagt alltså för två av de tre att samarbeta.

Men så lär det inte bli. Även om Sinn Féin skulle bli största parti så kommer partiet med största sannolikhet att hamna utanför nästa regering. Båda de etablerade partierna Fine Gael och Fianna Fail har sagt nej till samarbete med partiet – just på grund av dess historiska IRA-koppling. Återstår en ”stor koalition” mellan de två traditionella partierna, de som har turats om att regera Irland i snart hundra år. Leo Varadkar är öppen för detta.

Samtidigt vore det ett slag i ansiktet på många väljare som har övergett Fine Gael och Fianna Fail just för att de är trötta på tvåpartisystemet.

Det mesta tyder ändå på att antingen premiärminister Leo Varadkar eller Fianna Fail-ledaren Micheál Martin – vem av dem som nu får flest mandat – bildar

en minoritetsregering, med stöd från oberoende parlamentsledamöter och småpartier.

Långa regeringsförhandlingar väntas. Men Sinn Féin-ledaren Mary Lou McDonald kommer att lämnas ute i kylan, trots valsuccén.

Ingmar Nevéus

Dela

Turkiet hotar att trappa upp militärinsatsen i Syrien

MÅNDAG 10 FEBRUARI 2020

Turkiet kommer inte att tveka att konfrontera syriska och iranska styrkor i den syriska Idlibprovinsen. Det sade försvarsminister Hulusi Akar på söndagen, och gav Syrien till månadens slut att utrymma staden Saraqib, som intogs på torsdagen.

– Vi har planer för alla eventualiteter. Om de inte flyttar sig från Saraqib så flyttar vi på dem, varnade Akar.

Saraqib ligger nära den turkiska gränsen, där två stora syriska riksvägar korsas. De regimtrogna syriska och iranska styrkor som nu kontrollerar orten har ingen rätt att vara där, enligt det avtal som ingicks i fjol mellan presidenterna Recep Tayyip Erdogan och Vladimir Putin.

Situationen är på väg att bli en akut huvudvärk för Turkiets del. Häromdagen dödades åtta turkar av syriskt artilleri. Turkiet säger att 76 syriska soldater dödats i vedergällningsaktioner, vilket förnekas i Damaskus. Under veckan har Turkiet skickat artilleri och pansarvagnar in i den omstridda zonen. Turkiet anser att Ryssland bär ansvaret för de senaste attackerna mot turkiska observationsposter. Enligt avtalet mellan

presidenterna Recep Tayyip Erdogan och Vladimir Putin skall Ryssland hindra direkta angrepp mot provinsen, samtidigt som Turkiet avväpnar de olika jihadistmiliserna där. Miliserna har dock inte spelat med i det scenariot, och Putin gav i december iranier och syrier diskret klartecken att återuppta offensiven. Över en halv miljon människor har sedan dess flytt från sina hem i området, många av dem i hopp om att finna skydd i Turkiet. Försvarsminister Akars allt skarpare varningar är riktade till Moskva snarare än till Damaskus, där president Bashar Assad ger sina styrkor fria tyglar och endast hämmas av eventuella tillsägelser från Moskva. Moskva vill inte bränna broarna till Ankara, som blivit en viktig allierad, men är lika mån om relationerna till Iran och Syrien. Turkiets drastiska varningar, fruktar bedömare, riskerar att föra landet i

direkt konflikt med den syriska regimen och dess hjälpstyrkor.

I Ankara hoppas man att de allt mer krigiska uttalandena skall sporra Putin att ingripa, men hittills tyder inget på att detta brådskar för Putins del.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Marianne Björklund: Röster för yttrandefrihet höjs i virusutbrottets spår

MÅNDAG 10 FEBRUARI 2020

Det nya coronaviruset hade på söndagen tagit fler liv än sars. För Kinas ledare Xi Jinping har viruset utvecklats till en av hans största politiska utmaningar.

Han står inte bara inför en hälsokris, utan också en möjlig politisk kris där alltfler kräver yttrandefrihet i kölvattnet av den visseblåsande läkaren Li Wenliangs död.

Analys. DN:s korrespondent i Peking Ropen på yttrandefrihet ekar allt högre i Kina efter att den 33-årige läkaren Li Wenliang dog tidigt på fredagsmorgonen. Strax efter att han gått bort trendade inlägg som ”vi vill ha yttrandefrihet” i sociala medier. Miljontals ställde sig bakom den typen av budskap innan de slog i censurans vägg.

Hade inte Li Wenliang och sju andra läkare kallats till polisen och tystats efter

att de varnat om ett nytt virus som påminde om sars kanske utbrottet kunde ha hejats tidigare, resonerar de. Ett virus som på söndagen hade tagit 813 människors liv, fler än sars, smittat 34 800. Ett utbrott som lamslagit stora delar av Kina. Företag har tillfälligt fått avbryta sin verksamhet och flera provinser har skjutit upp skolstarten till 1 mars.

Kraven kommer också från den intellektuella eliten. Minst två grupper av akademiker har skrivit under upprop för yttrandefrihet. En utgörs av tio professorer i Wuhan som hävdar att Kina bröt mot konstitutionen, som på papperet tillåter yttrandefrihet, när Li Wenliang tystades. De efterlyser en ursäkt till honom och de andra sju läkare som kallades till polisen för att sprida falska rykten.

En annan grupp akademiker från kända universitet har skrivit till Kinas

folkkongress, motsvarande parlament, och efterlyser att yttrandefriheten skyddas bättre.

Ytterligare ett exempel är diskussioner i sociala medier som låtsas handla om den populära tv-serien "Chernobyl". Signalen är tydlig. De ser hanteringen av viruset som en mörkläggning, i likhet med kärnkraftsolyckan.

För Kinas ledare Xi Jinping är utvecklingen ett politiskt test. Under hans tid som ledare har landet blivit mer auktoritärt och censuren har skärpts. Kinesiska journalister måste numera studera och avlägga ett prov om "Xi:s tankar" för att få sina presslegitimationer förnyade. Xi Jinping har också gjort sig av med fiender och möjliggjort för sig själv att sitta på livstid.

Kritikerna menar att ett så auktoritärt system kväser en öppen debatt och sällar

bort viktig information, som de tidiga uppgifterna om det nya coronaviruset. De pekar också på hur den ständiga betoningen på social stabilitet skapar försiktiga beslutsfattare på lägre nivåer. I sin strävan att bibehålla stabiliteten värjer de sig från att förmedla dåliga nyheter till högsta ort.

"Ett sunt samhälle borde inte bara tala med en röst", sade Li Wenliang i en intervju med kinesiska Caixin strax innan det nya coronaviruset tog hans liv.

Men hittills är det inget som talar för att regimen lyssnar på kraven om yttrandefrihet. En intern rapport till regeringen, som Financial Times tagit del av, menar att den rätta strategin nu är att snabbt filtrera, klargöra och blockera rykten med "onda avsikter".

En annan väl beprövad taktik är att som partitrogna Global Times peka ut

utländska krafter och Hongkong-aktivister. I en artikel citeras experter som ger dem skulden för att exploatera Li Wenliangs död i syfte att sprida Kinafientliga budskap i sociala medier.

I ytterligare ett försök att styra historieskrivningen har Peking sänt flera hundra reportrar till Wuhan med uppgiften att skriva inspirerande historier om folkets krig mot viruset.

Noterbart är hur osynlig Xi Jinping har varit under kampen mot viruset. Hans offentliga framträdanden har varit få. Det kan vara ett tecken på att han banar väg för att skuldbelägga beslutsfattare på lägre nivå om krisen fördjupas ytterligare.

Ladda bilen i en lyktstolpe

MÅNDAG 10 FEBRUARI 2020

Asbjørn Mestad köpte elbil i oljestaden Stavanger när vägtullarna för ett par år sedan infördes för fossildrivna bilar. När vi träffas har han just laddat sin e-Golf i en lyktstolpe vid en parkeringsplats på en gata i centrum. Stavanger.

Försöket med lyktstolparna pågår sedan snart ett år efter att tidigare ha testats i London.

Asbjørn Mestad hade tänkt byta in sin dieseldrivna Audi A6 och köpa en ny årsmodell. Men det visade sig att det blev billigare att behålla den gamla bilen och köpa en ny elbil. Därmed gjorde han som

många andra norrmän, vars hushåll nu skaffat ytterligare en bil.

Köpet har inneburit en rad ekonomiska fördelar.

Asbjørn Mestad betalade ingen engångsavgift vid köpet – en särskild avgift i Norge, som annars ofta uppgår till cirka 80 000 kronor för en vanlig personbil. Han betalade ingen moms på elbilsköpet. Bilen kostar honom nästan heller inga parkeringsavgifter eller vägtullar och han får köra den i kollektivkörfält.

– Jag laddar den oftast hemma, och när jag kliver in i den är den klar att köra och varm. Räckvidden är 20–22 mil, men jag kör sällan längre än tio mil om dagen.

Bilen är så bra, beskriver han.

Däremot kör han den aldrig i kollektivfält, säger han.

Även om vissa av förmånerna nu börjar tas bort, som gratis parkering och fria vägtullar – eftersom elbilarna blivit så många – tror han ingen förändring sker när det gäller friheten att slippa engångsavgiften.

– Nej, den blir kvar eftersom Norge satt som mål att inte sälja fossildrivna bilar år 2025, säger Asbjørn Mestad, som har ett förslag för att norrmän ska slippa ha två bilar, en i vardagen och en när man ska åka till sin stuga.

– Man borde kunna hyra ett extra batteri hos sin försäljare när man vill åka långt. När Stavanger i våras började testa ett tiotal laddare i lyktstolpar var landets klimat- och miljöminister på plats. Han talade om ”nytänkande” och att Norge är inne i en elbilsrevolution som ”inga andra länder är i närheten av”.

I Sverige har Centerpartiet föreslagit att elbilar ska kunna laddas i lyktstolpar, tekniken finns, men lagstiftningen har satt stopp.

Torbjörn Petersson

torbjorn.petersson@dn.se

Svårfylt tomrum efter Merkel

TISDAG 11 FEBRUARI 2020

Han blev inte långvarig som regionkansler i Thüringen, Thomas Kemmerich. Drygt ett dygn efter att högerliberala FDP:s lokala chef valts, med stöd av kristdemokratiska CDU och det invandringsfientliga AfD, tvingades han i torsdags att avgå.

Företrädare för CDU och FDP i Thüringen förnekade att det funnits någon överenskommelse med AfD. Men det var första gången det högerpopulistiska partiet

tillåtits agera tungan på vågen i ett val av ledare, och Kemmerich hade behövt dess röster för att kunna styra.

Att det handlade om en spricka i barriären mot ytterhögern är uppenbart. På flera håll i Tyskland utbröt protester, liksom inom CDU, som har en policy mot samröre med AfD.

Kemmerich hann alltså inte ens uppdatera sitt visitkort innan han fick gå. På måndagen föll nästa offer: CDU-ordföranden Annegret Kramp-Karrenbauer. ”Mini-Merkel”, som förbundskanslerns egen favorit som efterträdare kallas, hade försökt övertyga de lokala kristdemokraterna att inte göra gemensam sak med AfD, men körts över. Det blev tydligt att hon saknade auktoritet i partiet.

Det går att finna ljuspunkter i episoden i Thüringen. Minsta eftergift till

högerpopulismen möter fortfarande robust motstånd i Tyskland. Det gäller också inom CDU, landets stora borgerliga parti. Kontrasten mot svenska M är på det viset skarp – i måndagens DN konstaterade Skånemoderaternas ordförande Lars-Ingvar Ljungman att policyn mot samarbete med Sverigedemokraterna är ”överspelad”. Men händelserna understryker också hur svårt det blir att ersätta Angela Merkel efter valet 2021. Hon har sett till att CDU står stadigt på det politiska mittfältet, håller rågången mot ytterhögern och att Tyskland är en tung röst för internationell öppenhet.

Vem ska kunna fylla hennes skor?

Martin Liby Troein

martin.liby-troein@dn.se

Tusentals anställda i protest mot techjättarnas oljeaffärer

TISDAG 11 FEBRUARI 2020

Att Amazon, Google och Microsoft hjälper oljebolag att borra efter ny olja har lett till kraftiga protester bland de anställda. Tusentals har skrivit på protestlistor. Vissa av dem riskerar att få sparken för att de talar högt om frågan, visar interna mejl.

DN har rapporterat hur techjättar som Amazon, Microsoft och Google hjälper olje- och gasbolag att hitta och borra efter fossila bränslen. Framför allt säljer de serverkapacitet och skräddarsydda molntjänster som energiföretagen använder för att analysera data om oljefyndigheter långt under marken, allt för att identifiera nya, stora fyndigheter. Många av avtalen har skrivits under de senaste åren. Detta samtidigt som alla tre gärna talar om hur de ska bli klimatneutrala företag och att de driver sina egna serverhallar med, åtminstone delvis, förnybar energi. Men på alla tre bolag har samarbetet med oljebolagen väckt skarp intern kritik. På Google har fler än 2300 anställda skrivit under ett protestbrev. Där finns också krav på att Google ska nå nollutsläpp senast år 2030.

Redan i höstas, när omkring 1 600 Googleanställda deltog i den globala klimatstrejken, öppnade vd Sundar Pichai för att sätta år 2030 som gräns för när företaget ska vara neutralt vad gäller klimatpåverkande utsläpp.

Klimatstrejken, som initierades av aktivisten Greta Thunberg, tycks ha blivit startskottet för många protester inne på världens största techbolag. Exempelvis på Microsoft, som bara dagar före strejken släppte nyheten om ett omfattande samarbete med oljebolagen Schlumberger och Chevron. Samarbetet skulle – det sades uttryckligen i pressmeddelandet – leda till snabbare dataanalyser och därmed ”nya utvinningsmöjligheter”.

Anställda på Microsoft svarade med ett protestbrev. ”Med sådana nyhetsrubriker bara tre dagar före klimatstrejken är det inte längre möjligt för oss att ignorera hur

Microsoft bidrar till klimatkrisen”, skrev de anställda. Microsoft har sedan dess presenterat en klimatplan, som dock inte adresserar hjälp till olje- och gasföretag. Men ingenstans har protesterna orsakat sådan kontrovers som på Amazon. Även där deltog många i klimatstrejken, men flera månader tidigare hade tusentals anställda skrivit på ett protestbrev, med krav på att ”stoppa kundlösningar skräddarsydda för att hitta och utvinna olja och gas”. I dag har över 8 700 anställda ställt sig bakom kraven. Amazons vd Jeff Bezos presenterade visserligen ett ”klimatlöfte” som ett svar på protesterna, men också en policy som förbjuder anställda att rikta viss kritik och delta i vissa protester mot Amazon. Att det var allvar stod klart nyligen, då flera anställda som har uttalat sig kritiskt i medier hotades med avsked. I ett mejl från

Amazons personalavdelning till en anställd står att fortsatta protester ”kan leda till formella åtgärder, inklusive att din anställning på Amazon avslutas”, enligt The Guardian.

Det har dock inte tystat alla. Kort därefter gick hundratals anställda ut i sociala medier i protest mot policyn och Amazons klimatpåverkan.

Linus Larsson

linus.larsson@dn.se

Därför måste EU bli tuffare mot auktoritära krafter

TISDAG 11 FEBRUARI 2020

Efter de uppslitande turerna kring brexit är det dags för EU att ta sig en ordentlig titt i spegeln. De värderingar som en gång låg till grund för Europa-projektet har dagens union sedan länge lämnat bakom sig, skriver den amerikanske statsvetaren Yascha Mounk i en exklusiv text för DN Kultur.

Efter år av kaos och krumbukter lämnar Storbritannien till sist Europeiska unionen.

Somliga kommentatorer spådde 2016 att brexit skulle bli ett bevis för EU:s bräcklighet. Ledarna för 27 olika europeiska länder skulle inte kunna enas om en gemensam förhandlingsposition. Storföretagen, bland dem de extremt mäktiga tyska biltillverkarna, skulle sätta Angela Merkel under tung press för att få henne att ge efter för brittiska krav. Brexit skulle bli en fantastisk succé och inspirera andra länder att snabbt följa exemplet. I dag står det klart att dessa förutsägelser var fel. Under förhandlingarna med London har EU i anmärkningsvärd utsträckning talat med en och samma röst. Om de verkställande direktörerna för BMW och Volkswagen har utövat påtryckningar på Merkel så har hon

uppenbarligen ignorerat dem. Och eftersom den brittiska politiska scenen under de senaste åren inte direkt framstått som en inspirationskälla tycks risken för en nära förestående smittspridning ha avtagit påtagligt. Varken Grekland eller Italien är på väg att lämna EU. Det gör det mycket frestande för europeiska ledare att framställa den nu officiellt stadfästa skilsmässan mellan Storbritannien och EU som en halv framgång. Även om det är sorgligt att britterna lämnar unionen har de senaste åren vittnat om Europas styrka. Att falla för den frestelsen skulle vara ett stort misstag. EU kan leva och blomstra utan Storbritannien. Men när EU-ledarna nu inte längre tvingas ägna all sin uppmärksamhet åt melodramen i Westminster, parlaments- och regeringskvarteren i London, måste de till

sist ta sig en allvarligt menad titt i spegeln. Det de får se borde vara allt annat än uppbyggligt: Den reellt existerande - Europeiska unionen har för länge sedan glidit långt bort från de värderingar den byggdes på.

EU förfogar nu över enorm makt.

Europeiska centralbanken styr euron och Europeiska rådet reglerar det europeiska jordbruket. Eurokrater avgör vilka produkter som kan tillverkas och vilka villkor som gäller för produktionen. EU-domare gör anspråk på rätten att köra över nationella lagar.

Det finns goda skäl för mycket av detta.

Små länder som Sverige kan knappast ensamma lösa svåra problem, exempelvis på miljöområdet. Det kan inte ens medelstora länder som Tyskland. Därför förstår många tyska medborgare varför de måste dela sin suveränitet med

medborgare i Frankrike och Grekland. Medlemskapet i Europeiska unionen ger dem en så mycket kraftfullare kollektiv röst.

Men vidden av den makt som nu delegerats till EU ökar också betydelsen av vilka det faktiskt är som sitter runt bordet i Bryssel. På grund av den auktoritära populismens snabba frammarsch runt om i Europa delar tyska eller italienska medborgare inte längre bara sin suveränitet med fria medborgare i andra demokratiska stater; de delar också med sig av den till aspirerande diktatorer i Warszawa och Budapest.

När ”starka män” som Viktor Orbán och - Jaroslaw Kaczynski började greppa efter makten försäkrades det från europeiskt politiskt håll att de inte skulle lyckas samla den i sina egna händer. Eftersom det handlade om länder som är medlemmar i

Europeiska unionen togs det för givet att demokratin inte skulle kunna förfalla på allvar. Men i själva verket har EU gång på gång visat sig vara likgiltig eller ineffektiv när auktoritära ”starka män” erövrat makten i medlemsstater.

Färska forskning av statsvetaren R Daniel Kelemen och andra antyder till och med att medlemskapet i EU har gjort det lättare för dessa ”starka män” att behålla makten eftersom de kan slussa EU-bidrag inom områden som jordbruk och infrastruktur till sina inhemska allierade.

Inte ens i denna sena fas finns det seriösa planer för uteslutning ur EU av länder som inte längre styrs på ett demokratiskt sätt. Faktum är att det till och med är osannolikt att deras rösträtt i nyckelinstitutioner som Europeiska rådet någonsin kommer att suspenderas. Men även om europeiska politiker låtsas som

om de inte förstår att detta utgör ett fundamentalt hot mot EU:s legitimitet, så kommer medborgarna till sist att uppfatta status quo som oacceptabelt.

Under de senaste decennierna har den inre strukturen i EU blivit aningen mer demokratisk. Europaparlamentet har, till exempel, mer makt nu än 1990. Trots det är det svårt att upprätthålla fiktionen att vanliga medborgare har ett meningsfullt inflytande över det som sker i Bryssel.

Liksom i 1700-talets och 1800-talets konstitutionella monarkier är mekanismen som ska översätta folkmeningen till politiska beslut extremt indirekt.

Ta exempelvis Tyskland. En medborgare röstar på ett visst parti i de nationella valen. Ledarna för landets politiska partier inleder sedan komplicerade förhandlingar för att avgöra vilka partier som ska ingå i regeringen och vem som ska bli kansler.

Denna person utnämner därefter ministrar. Dessa ministrar reser sedan till Bryssel några gånger per år för att tillsammans med kollegor från de andra EU-länderna besluta om lagar på grundval av förslag från den av inga väljare valda Europeiska kommissionen.

I princip ska Europaparlamentet utgöra en demokratisk motvikt till de företrädare för de nationella regeringarna som dominerar det Europeiska rådet och byråkraterna som styr EU-kommissionen. Problemet är bara att väljarna inte intresserar sig för vad som pågår. I praktiken är Europavalen ett knippe folkomröstningar om de sittande regeringarnas prestationer i respektive land snarare än en kamp mellan skilda politiska visioner för EU.

Inte många väljare tror att de har något nämnvärt inflytande över vad som händer och sker i deras huvudstäder. När det

gäller Bryssel är den upplevda maktlösheten ännu djupare. Trots att EU på vissa politikområden har nästan lika mycket makt som traditionella nationalstater är den europeiska allmänheten fortfarande lika fragmentariserad som en lös koalition av stater. Resultatet är en skriande brist på demokratisk legitimitet.

Dagens Europa har till stor del byggts av en imponerande generation av drömmare och statsmän. Ledare som Konrad Adenauer och Jean Monnet mötte efterkrigsdecenniernas väldiga utmaningar med stor fantasikraft. Det är i efterhand svårt att förstå vilket mod som krävdes av dem när de bekände sig till tron på att tyskar och fransmän en dag skulle enas i sann vänskap.

Europas ledare vill gärna lyfta fram minnet av sina vördnadsvärda

föregångare. Men tyvärr har de lärt sig fel läxa av dem. I stället för att försöka visa samma mod och fantasi har de gjort den ordning som skapades under efterkrigstiden till en helig relik som aldrig får röras. Deras motto har blivit: Fortsätt bara att göra det vi har gjort under lång, lång tid!

Stillastående av det slaget kan fungera överraskande länge. Om majoriteten av medborgarna tror att politikerna till sist kommer att lösa EU:s problem kan de tolerera mycket som är dysfunktionellt i dag. Men eurokraterna har under mycket lång tid nött på det förtroende de ärvt, och det verkar inte finnas mycket kvar av det. Det enda som kan rädda det europeiska projektet är därför en radikal förändring. Det kräver kreativa reformer som löser EU:s dubbla legitimitetsproblem.

EU måste säkerställa att medborgare i fria länder aldrig tvingas dela suveränitet med undersåtar i repressiva diktaturer. Det förutsätter mycket tuffare förhållningssätt till de auktoritära tendenserna i många av dess medlemsstater. Länder som åsidosätter EU:s grundläggande värderingar ska förlora sina bidrag och sin rösträtt. Det måste finnas en fungerande mekanism för att suspendera deras medlemskap om de inte korrigerar kursen. EU måste också åtgärda det under lång tid ackumulerade demokratiska underskottet i de egna institutionerna. På områden där EU-länderna gör klokt i att dela suveränitet med varandra måste EU-parlamentet få större makt över hur beslut initieras och fattas. Lika viktigt är att de politikområden där besluten lika gärna kan fattas på nationell nivå återförs till medlemsstaterna.

De drömmar Europas fäder hade har i många avseenden förverkligats. Varje dag bekräftar européer med skilda nationella ursprung sin vänskap på hotell och i vardagsrum, på restauranger och i konserter, över hela kontinenten. Det faktum att detta framstår som så alltigenom normalt gör det bara ännu mer förbluffande.

Alla européer borde känna sig förpliktigade att försvara denna enorma bedrift. Men det är också just därför alla européer måste vara uppmärksamma på EU:s svagheter och inte driva kraven på att nationalstaterna ska avstå från suveränitet för långt. Ibland är försvar bästa anfall, för att nu invertera ett talesätt som är populärt på fotbollsplaner i hela Europa.

Yascha Mounk är en amerikansk statsvetare, specialiserad på populismens frammarsch och den liberala demokratins kris. Han medarbetar i tidningar som New York Times, Foreign Affairs och The Atlantic samt driver podden The Good fight.

Yascha Mounk

Ledare: EU kan inte blunda för den nya flyktingkatastrofen

ONSDAG 12 FEBRUARI 2020

Det syriska inbördeskriget har varit ett helvete i nio år. Den flyktingkatastrof som pågår sedan början av december i provinsen Idlib i nordväst är kanske ändå den värsta hittills.

Nästan 700 000 människor har tvingats lämna sina hem, 100 000 bara den senaste veckan. Många av dem befann sig redan på flykt från andra delar av Syrien. Idlib är det sista större rebellkontrollerade territoriet, befolkat av runt tre miljoner civila. Den senaste krisen har utlösts av diktatorn Bashar al-Assad skoningslösa offensiv för att erövra det.

Slaktarregimen får intensivt stöd av ryskt bombflyg och Iranstödda marktrupper, och har vunnit framgångar. På tisdagen erövrades exempelvis det sista av motorvägen mellan Damaskus och Syriens näst största stad Aleppo.

Flyktingarnas situation är prekär. Vatten och förnödenheter saknas. Tält och primitiva hyddor fungerar som tillfälliga hem, men alla får inte plats. Vinterkylan försvårar läget. Ryssland och al-Assad

bombar utan urskillning: bostadsområden, sjukhus, skolor, marknadsplatser.

”Vi är medborgare utan land. Vi är antingen fördrivna, dödade eller fängslade”, säger en läkare i Idlib till nyhetsbyrån AP.

Och det finns ingenstans att ta vägen. Turkiet har stängt gränsen sedan länge, för där finns redan 3,6 miljoner syriska flyktingar. al-Assad ser samtliga Idlibs invånare som terrorister.

För ett och ett halvt år sedan lovade Turkiets president Erdogan sin ryska kollega Putin att desarmera de islamistiska extremister som kontrollerar Idlib militärt. Varken förmågan eller, sannolikt, viljan har funnits där. De turkiska styrkorna i provinsen har mest ägnat sig åt att försöka backa upp sina allierade miliser.

al-Assad har svurit på att återta varje kvadratcentimeter av landet. Syriska och

turkiska trupper har därmed hamnat i alltmer direkt konfrontation, och soldater har dödats på båda sidor. Erdogan hutar åt Putin, som i sin tur kräver stopp för alla attacker mot syrisk-ryska ställningar. Ett möte mellan delegationer från Moskva och Ankara på tisdagen gav inga resultat. Krigsmålen är fundamentalt olika, men Putin har tummen i ögat på Erdogan. Flyktingarna är ett turkiskt problem, inte ett ryskt. Natolandet Turkiet har köpt luftförsvarssystem från Ryssland och behöver dess naturgas.

Samtidigt har Erdogan investerat mycket prestige i att hålla tillbaka al-Assad i Idlib, och på att skapa en ”säkerhetszon” mot syrienkurder i nordöst. Dit har den turkiske presidenten också hoppats kunna skicka hundratusentals syriska flyktingar. Vilken kraft och uthållighet hans armé har är osäkert, och hans diplomatiska

färdigheter lämnar en del i övrigt att önska.

Ryssland, Iran och Turkiet gör upp om Syrien. Slående är hur maktlös, alternativt ointresserad, resten av världen är. Donald Trumps USA lämnade i höstas syrienkurderna åt sitt öde efter att ha använt dem som infanteri mot terrorrörelsen IS. Europas försynta vädjanden om en politisk lösning ekar ihåligt, eftersom det inte finns något att sätta bakom orden. Huvudmålet för EU är fortfarande att Turkiet håller sina löften och inte släpper i väg de syriska flyktingarna över havet.

Det fanns goda skäl för västvärlden att inte ge sig in i det syriska kriget. Minnena från den amerikanska invasionen i Irak förskräckte. Passivitet har dessvärre inte heller varit något effektivt koncept. Förr eller senare kommer åtminstone Europa

att bli tvunget att anstränga sig för att hantera Syrien och dess miljoner flyktingar. Beredskapen är knappast den bästa.

DN 12/2 2020

Ny offensiv tvingar tusentals till flykt

ONSDAG 12 FEBRUARI 2020

Den syriska regeringsarméns offensiv i provinsen Idlib har orsakat den största flyktingströmmen under hela det nio år långa kriget. Minst 700 000 människor har flytt de senaste tio veckorna. Samtidigt har Syriens och Turkiets arméer för första gången hamnat i direkta strider.

Analys. Erik Ohlsson, DN:s korrespondent

Det är bittert kallt i Idlib just nu, och snön faller. Vädret förvärrar läget för de hundratusentals flyktingar som flyr undan anstormade syrisk militär och ryska bombplan, mot gränsen till Turkiet. Sedan i mitten av december har över 700 000 syrier flytt inom Idlib, ett område som i storlek är jämförbart med Stockholms län. Bara den senaste veckan har cirka 100 000 människor fördrivits från sina hem, enligt FN:s kontor för humanitära frågor, OCHA. FN beräknar också att 8 av 10 av dem som flyr är kvinnor och barn. Nästa år har kriget i Syrien pågått lika länge som första och andra världskriget sammantaget. Genom åren har det inte saknats rapporter om ofattbart lidande. Men det som nu pågår i Idlib överträffar tidigare folkomflyttningar under kriget,

och detta i ett läge när omvärlden inklusive Europa noggrant täpper till sina gränser.

Det finns helt enkelt ingenstans för Idlibs flyktingar att söka skydd.

Flyktingströmmen går mot turkiska gränsen – men den hålls stängd. Turkiet hyser redan 3,6 miljoner syriska flyktingar och det finns inte plats för fler, har myndigheterna låtit förstå.

Egentligen borde inte tragedin i Idlib komma som någon överraskning för omvärlden. I själva verket har den nuvarande händelseutvecklingen stått klar i flera år.

Sommaren 2018 varnade norrmannen Jan Egeland, FN:s dåvarande chef humanitära insatser i Syrien, för att ”en offensiv mot Idlib kan leda till en mänsklig katastrof av en omfattning som blir värre än vad vi hittills sett i Syrien.”

Förklaringen till Idlibs olycka ligger i hela Syrienkrigets natur: att det är så många aktörer inblandade, att alla dessa maktspelare har sina egna intressen, att ingen är tillräckligt intresserad av en politisk lösning för att skiljaktigheter ska kunna lösas med förhandlingar.

Idlib kontrolleras av motståndare till Syriens president Bashar al-Assad. Längre sönderföll oppositionen grovt sett i två delar: dels Hayat Tahrir al-Sham (HTS), ”Befrielseörelsen för Levanten” som har tydliga kopplingar till det internationella terrornätverket al-Qaida.

Dels Jahbat Tahrir Suriya (”Syriens befrielsefront”), en paraplyorganisation där både islamistiska kampgrupper och det som återstår av den västtillvända Fria syriska armén ingår.

Flera grupper inom Syriens befrielsefront har fått direkt stöd av Turkiet. Samtidigt har HTS haft det militära övertaget. I september 2018 möttes Rysslands president Vladimir Putin och hans turkiske kollega Recep Tayyip Erdogan. De kom överens om att Turkiet skulle avväpna jihadisterna inom HTS. Men det var ett löfte som Erdogan inte kunnat hålla. I stället har Hayat Tahrir al-Sham stärkt sin ställning i Idlib. Och det är därför Syriens regeringsarmé anser sig ha rätten på sin sida när de avancerar i Idlib, och driver en stor del av civilbefolkningen framför sina gevärspipor. Stora delar av omvärlden menar att Syrien tar till övervåld.

- De finns de som säger att Idlib är en plats befolkad av terrorister. Men det bor ju många gånger fler civila än så kallade terrorister där. Lösningen kan inte vara att

släppa loss kriget över Idlib, säger exempelvis Jan Egeland. Emellertid har avtalet också gett Turkiet rätt att till militär närvaro inne i Idlib. Tolv turkiska ”observationsposter” – i själva verket mindre militärbaser – är utspridda över Idlib. Under den pågående syriska offensiven, som backas upp av ryskt flyg och miliser som stöds av Iran, har det skett upptrappad eldgivning mellan turkiska och syriska soldater. Den senaste veckan har 13 turkiska soldater dödats. Turkiet har skickat in militär förstärkning till sina observationsposter. Plötsligt befinner sig Syrienkriget i ett nytt illavarslande skede. Dels en pågående humanitär katastrof av historiskt omfattande proportioner. Dels ett högsänt läge mellan Turkiet och Syrien där länderna inte längre strider via

ombud, utan där respektive nations krigsmakt är direkt inblandad.

Syriens regeringsarmé har haft militära framgångar under offensiven. På tisdagen meddelades att en av landets viktigaste transportleder, den 45 mil långa motorvägen M4 mellan Damaskus och Aleppo, nu är under al-Assads kontroll i sin helhet. De senaste dagarna har också en rad större städer i Idlib erövrats, bland annat Saraqib som varit ett starkt fäste för den sekulära oppositionen.

USA, Europeiska unionen och FN har uttryckt stark oro över utvecklingen i Idlib. Men den enda aktör som i nuläget kan påverka utvecklingen på allvar är Ryssland. Moskva är Syriens starkaste uppbackare och president Vladimir Putin har numera goda relationer även med Turkiet.

Hittills har dock Ryssland förhållit sig passivt. Kremls talesperson Dmitrij Peskov sade på tisdagen att inget nytt möte mellan Putin och Erdogan är inplanerat.

– Det viktigaste just nu är att parterna (Syrien och Turkiet) håller sig till ingångna avtal, sade Peskov till nyhetsbyrån Reuters.

Erik Ohlsson

Fakta. Aktörerna i kriget

Syriens regim

Mål: Att återta Idlib från rebellerna.

Vänner: Iran, Ryssland.

Fiender: Rebellerna, Turkiet, USA.

Regimmotståndarna, "rebellerna"

Mål: Störta Bashar al-Assads regim.

Vänner: Turkiet, USA.

Fiender: Syrien, Ryssland, Iran.

Turkiet

Mål: Att hålla de syriska kurderna borta från turkiska gränsen.

Vänner: Rebellerna i Idlib.

Fiender: Syrien, Syriens kurder.

Iran

Mål: Att stärka sitt inflytande i regionen.

Vänner: Syrien.

Fiender: Idlibs rebeller, USA

Ryssland

Mål: Att stötta Syriens regering och stärka sitt eget inflytande.

Vänner: Syrien, Iran.

Fiender: Rebellerna i Idlib, USA.

Syriens kurder

Mål: Självständighet.

Vänner: USA.

Fiender: Turkiet, Idlibs rebeller.

USA

Mål: Att stärka sitt inflytande och bekämpa IS.

Vänner: Syriens kurder.

Fiender: Syrien, Ryssland, Iran.

Ledigheten slut – Peking fortfarande en spökstad

ONSDAG 12 FEBRUARI 2020

Rustade med munskydd, handsprit och kontrollerade för feber flera gånger om dagen har delar av Kinas befolkning börjat jobba igen. Men aktiviteten är långt ifrån normal. Peking är fortsatt något av en spökstad.

Trots att nyårsledigheten officiellt tog slut i måndags tynger det nya coronaviruset fortfarande stora delar av landet. I

huvudstaden Peking är de flesta restauranger stängda och det är mycket tystare än vanligt.

Utanför en stor shoppinggalleria jag passerar sitter några ungdomar nedanför en julgran och surfar på mobilen. I de glittrande lyxbutikerna syns bara uttråkad personal. En del affärer vågar inte ens välkomna kunder. Många apotek säljer numera sina varor genom en fönsterlucka för att undvika spridning av viruset.

I kontorskvarteren kring Jintai Xizhao släntrar ett fåtal ut ur de blänkande höghusen på eftermiddagen.

– Det är inte så många som har börjat jobba ännu, trots att de skulle gjort det i måndags. Jag skulle tippa att inte ens 50 procent är tillbaka, säger Tang, som vaktar bilar som kör in till kontorsparken Beijing Future Plaza.

Han har, som alla andra, munskydd på sig och har, något motvilligt, jobbat även över nyårsledigheten.

– Jag är också rädd för viruset. Men jag hoppas munskydd och handsprit hjälper. Flera av hans kollegor har ännu inte återvänt till Peking efter att ha varit i sina hemstäder för att fira nyåret. Det är också en anledning till att Peking och andra storstäder ännu är så tysta. Många har inte kunnat resa tillbaka, järnvägen rapporterar en nedgång i resandet med över 80 procent jämfört med förra året och kommande vecka väntas enligt Kinas transportminister Xu Yahua 160 miljoner återvända.

Zhou som jobbar på försäkringsbolag berättar att hon var lite nervös när hon började jobba i måndags. På hennes kontor står ungefär hälften av stolarna tomma, många jobbar hemma.

– Jag tar tunnelbanan även fast de varnat för folksamlingar. Men det är inte särskilt många där.

För många företag är viruset en tuff smäll. En stor restaurantkedja, Xibei, undrar hur den ska kunna betala lön till sina 20 000 anställda när viruset får Kina att stanna. Ett medieföretag har meddelat att det måste säga upp folk. Regimen erbjuder nu lågräntelån för att företag ska kunna hålla sig på fötter.

Stora fabriker väntar på klartecken från myndigheter att sätta igång. De måste försäkra att miljön är fri från viruset och att det finns tillgång till munskydd, skyddsglasögon och handskar.

Yang som jag träffar utanför Beijing Future Plaza tvingades däremot lämna sin nyårssemester och börja jobba redan 3 februari. Hans företag tillverkar skyddskläder till bland annat vården och

har haft brådare dagar än någonsin eftersom bristen är stor, inte minst i Wuhan där virusutbrottet uppstod.

Företagets produktion går på högvarv.

– Våra fabriker i hela Kina jobbar för fullt för att producera så mycket som möjligt. Själv var han lite rädd att gå tillbaka till jobbet.

– Men jag är medlem i Kommunistpartiet och kände att jag måste. Vi ska vara en förebild när något akut händer och mitt företags produkter är viktiga i den här allvarliga situationen, säger Yang som får tempen tagen tre gånger om dagen.

Alla medlemmar i kommunistpartiet har dock inte framstått som förebilder sedan det nya coronaviruset bröt ut. De agerade för sent och gav för lite information till allmänheten, tycker kritiska röster, inte minst i Hubei.

På tisdagen började huvuden att rulla. Två högt uppsatta i provinsen Hubei, där Wuhan är huvudstad, med ansvar för hälsofrågor tvingades bort från sina positioner för att ersättas med personer från Peking. Frågan är om det räcker för att tillfredställa de 50 miljoner i Hubei som fortfarande sitter isolerade och där merparten av dödsfallen har inträffat. På tisdagen hade över tusen personer dött i viruset och över 42 000 var smittade. Och spridningen kan öka ytterligare när migrantarbetare återvänder till storstäderna. I Peking har sedan i måndags kontrollerna för vilka som tillåts gå in i bostadsområden skärpts. Alla invånare måste registreras sig och ta tempen. Besökare tillåts endast om det är akut. Inte ens bud med mat kommer in noterar jag när en tjej i pyjamas kommer ner för att hämta mat genom ett galler.

Putin kan få immunitet livet ut

ONSDAG 12 FEBRUARI 2020

Ryssland.

Vladimir Putin, Rysslands president, kan komma att få livstids immunitet mot åtal när hans mandatperiod löper ut 2024. I ett förslag om politiska reformer som ska läggas fram för omröstning i duman föreslås att en president efter sin ämbets tid blir senator i överhuset – livet ut. Parlamentariker i de båda kamrarna åtnjuter åtalsimmunitet.

TT-Reuters

Jan Eklund: I Skottland får man höra obekväma sanningar om fattigdom och klass

ONSDAG 12 FEBRUARI 2020

Darren McGarvey lyckades bryta det sociala arvet. I boken "Fattigsafari" skildrar han sina upplevelser av fattigdom och klass i det tuffa Glasgow. Starka bilder av missbruk och social stress som stannar kvar.

Alla som läst en deckare av Ian Rankin eller Denise Mina vet hur tuffa villkoren kan vara i Skottland. Fullt av slitna förorter med skyhög arbetslöshet, mycket knark, brottslighet och utbredd fattigdom. Inte minst många barn som far illa – och får svårt att klara sig senare i livet. Men det är snarare naturskönheten, mentaliteten, kiltarna, tartantygera, whiskyindustrin och alla klassiska golfbanor man vill minnas. Få länder är så genuint trivsamma som Skottland. Jag får alltid känslan av ett härdat men socialt avslappnat folk som genomlevt en hel del

tillsammans – och därför kan ta saker för vad de är.

En naiv skenbild? Det beror kanske på vem man frågar.

I början av 90-talet befann jag mig på en folklig bar vid Stockwell Street i Glasgow, ett kvarter upp från floden Clyde. Mitt emot satt den senige och originelle James Kelman, en känd författare som skriver romaner om folk från arbetarklassen. Han gillade Kafka och den Knut Hamsun som skrev "Svält", men hade inget gott att säga om den engelska litteraturen.

Kelman påstod att engelsmän alldeles för ofta förvandlade vanligt folk till stereotyper, ironiskt skildrade ovanifrån. Han muttrade något om en kolonial tradition. Man förstod att det satt djupt i kroppen och var en klassfråga.

Mot slutet av intervjun surnade Kelman till. Han tyckte nog att jag ställde pissiga

medelklassfrågor som han hört hundra gånger.

Mötet med Kelman dyker upp i huvudet när jag läser Darren McGarveys bok "Fattigsafari". Den kommer ut i veckan på Atlas förlag (översatt av Jens Ahlberg) och belönades med brittiska Orwell-priset 2018. McGarvey uttrycker en rasande leda vid hur nedlåtande arbetarklassen ofta beskrivs av medier och sociala myndigheter. Varför förstår ni så sällan ilskan och desperationen? Aningslöst och maktfullkomligt.

Inte minst kritiserar han sentimental medkänsla och moralisk indignation. Kortsiktiga reaktioner som kanske dövar samveten men i grunden inte förändrar någonting. Fattigdomen är reell, dess betydelse svåröverskådlig, frågan långt mer komplex "än många av oss vill tro".

Statlig bidragspolitik slår ibland snett; konservativa batonglösningar kan göra gatorna säkrare men skyfflar undan problemen där vi slipper se dem. Etcetera. Darren McGarvey började mellanstadiet i södra Glasgow samma år som Danny Boyles film "Trainspotting" satte det unga Skottland på världskartan (1996). I första delen av boken beskriver han sin uppväxt, i den andra diskuteras politiska åtgärder mot fattigdomen. Där förklarar han också varför Brexit kunde inträffa (om man inte längre tycker sig ha något att förlora kan man alltid ge fingret åt dom däruppe som alltid vet bäst).

McGarveys mamma fick flera barn och var tung missbrukare. Hon lämnade plötsligt familjen när Darren var 10 och avled senare, bara 36 år gammal. Hans pappa försökte skapa ordning i misären, men räckte inte till. Sonen började koka av

ilska, fick professionell hjälp, flydde ändå in i knarkdimman och levde länge i marginalen. Innan han blev hyfsat ren, började rappa och sätta ord på erfarenheten från förorten.

Darren McGarvey lyckades bryta det sociala arvet. Ironiskt nog delvis med hjälp från de sociala myndigheter och medier han kritiserar för arrogans och paternalism.

Många borde läsa hans uppväxtskildring. Man får en verklig känsla för hur det kan vara att leva i bespottade områden som Pollok och Gorbals. Att fattigdom inte bara handlar om bristen på pengar.

Här finns starka skildringar av våld, rädsla, utsatthet och skam. Framför allt av den ständiga stress som skapas när man lever på botten av samhället. Hur känslomässigt förvriden och sjuk

människan kan bli av att sällan eller aldrig
få känna trygghet och tillit.

Jan Eklund

jan.eklund@dn.se

Rätt mycket av CDU:s kaos är faktiskt Angela Merkels fel

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Ett tyskt partiledarbyte orsakar sällan mer än en svensk gäspning. När kristdemokratiska CDU betar sig som en masskrock på autobahn finns det dock skäl att vakna till.

Utan tvivel hjälpte Annegret Kramp-Karrenbauer till med att stjälpa sig själv. Hennes 14 månader som ordförande

kantades av snedträffar i utspelen.
Haveriet fullbordades när
partiavdelningen i Thüringen trotsade
hennes direktiv och hamnade i samma
säng som det främlingsfientliga AFD i en
viktig omröstning.

Angela Merkel gjorde slut på det sista av
AKK:s auktoritet genom att ringa från
Afrika och skälla ut partiet för ”oförlåtligt”
högerprassel. Men förbundskanslern, som
en gång lyfte sin önskekandidat till toppen,
visade därmed hur hon själv har alstrat
krisen.

Länge har Merkel sett ut som tryggheten
personifierad, ett stabilt ankare i en allt
stökigare värld. Men hemma har hon suttit
på händerna sedan valet 2013.

Strukturreformer är för greker, inte tyskar.
Kanslern har viftat undan de problem
exportmotorns överskott skapar för andra
länder. Även statsbudgeten går rejält plus,

men det används varken till investeringar
eller skattesänkningar. Koalitionen med
socialdemokratiska SPD har knappt
styrfart.

Merkels enda chansning, ”vi klarar det”
under flyktingkrisen, var beundransvärd
även om hon snart slog in på en stram linje
med Turkiet som EU:s gränsvakt. Men de
väljare hon förlorade till AFD har inte
kommit tillbaka.

Och så var det successionen. Hon har
avpolletterat rivaler på löpande band, men
struntat i återväxten. Efter en rad
valnederlag 2018 lämnade hon in som
CDU-ledare. Samtidigt gav hon
efterträdaren ett hopplöst mellanläge
genom att insistera på att behålla
kanslertronen fram till valet 2021.

Dimman ligger kvar. AKK ska sköta
ruljangsen tills kongressen i december
utser ny ordförande, tillika

förbundskanslerkandidat. Merkel blir kvar, för det tyska EU-ordförandeskapet andra halvan av 2020 vill hon inte missa. Under tiden ska tre fyra män tävla om förstaplatsen. Räkna med bråk. SPD känner nog igen sig. Det forna masspartiet har självdestruerat, genom årtal av idébrist och maktstrider, och är nere på sådär 12 procent i mätningarna. Förr var de två *Volksparteien* breda kyrkor, den ena lite till höger om mitten, den andra lite till vänster. Det fanns fackföreningsfolk i CDU och företagare i SPD, och tillsammans hade de så sent som på 80-talet runt 90 procent av väljarna. I dag pendlar siffran kring 40 procent. Den tyska koalitionsmatematiken har blivit oregerlig. Ett av problemen i Thüringen var att ytterligheterna AFD och Die Linke, efterföljaren till det östtyska

kommunistpartiet, delade på 55 procent av rösterna.

Tyska problem blir lätt europeiska, även när världskrigen är antik historia. Den politiska rådlösheten får oundvikligen konsekvenser för EU. Frankrikes president Emmanuel Macron har inte fått gehör hos Merkel för sina ambitioner att reformera eurosamarbetet, men nu har inte ens någon att tala med.

Förvisso är Tyskland inte alltid så intresserat av att leda, men Berlin måste vara med för att det ska bli något vettigt av asylpolitik, brexitförhandlingar eller Polens och Ungerns brott mot rättsstatens principer. I stället kommer CDU, ett av Europas viktigaste partier, att vända sig inåt och söka sin själ.

CDU har famlat efter svar på populisternas haranger. Inga experiment, Konrad

Adenauers devis som Merkel gjort till sitt ideal, räcker uppenbarligen inte. I ledarfejden lär Merkel hålla på Armin Laschet, det mäktiga Nordrhein-Westfalens regeringschef, men hennes förra rekommendation var inte direkt saliggörande. Friedrich Merz, som förlorade den förra striden knappt mot AKK, blir svårslagen. En del skyller honom för att vara för konservativ, men han är mest känd som marknadsliberalen som vill förenkla skattedeklarationen så att den går att skriva på ett ölunderlägg. CDU ska inte lämna den politiska mittfåran. Partiet måste nu som förr dra väljare från alla hörn, och behöver hur som helst koalitionspartner. Fri fart, som på autobahn, är en omodern företeelse. Men den merkelska försiktigheten måste i alla fall trimmas

med initiativkraft. Kanske krävs trots allt något litet experiment.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Sanders är nu favorit – men knappast oövervinnelig

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

New Hampshire. Efter segern i New Hampshire börjar Bernie Sanders nu framstå som det demokratiska primärvalets favorit. Men vem han får tampas med i mitten är helt öppet. I vassen lurar miljardären Michael Bloomberg – vars stöd ökar i takt med att det rasar för Joe Biden.

Senatören Amy Klobuchar gjorde ett förvånansvärt starkt resultat, men för både Joe Biden och Elizabeth Warren var valresultatet katastrofalt.

Kvällen före valet i New Hampshire höll den unga kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez tal för Bernie Sanders kampanj på en proppfull sportarena.

”Är ni redo för en politisk revolution i morgon?” ropade Ocasio-Cortez inför 8 000 jublande collegestudenter.

Med sin seger i New Hampshire börjar Bernie Sanders framstå som favorit, inte bara för Demokraternas vänsterflank, utan för hela primärvalet. Men det återstår att se om han faktiskt kan åstadkomma en politisk revolution.

Valdeltagandet här gick upp ordentligt jämfört med 2016, trots att

Republikanerna i delstaten infört nya krav på körkort eller fotolegitimation för att

rösta, vilket beräknas ha minskat valdeltagandet bland unga. Men Sanders seger bleknar ändå i jämförelse med Donald Trumps seger i primärvalet här 2016, då han fick drygt 100 000 röster, medan Sanders såg ut att få omkring 80 000.

Trots Sanders framgångar tycks det finnas en kvardröjande skepsis gentemot honom från traditionella demokrater och från den stora del av väljarkåren som mest av allt vill se en kandidat som just kan vinna mot Trump. Problemet för dessa oroliga mittendemokrater är att de inte kan enas bakom en kandidat.

Efter valet i New Hampshire är det fortfarande oklart vem som kommer att bli Demokraternas mittenalternativ till Bernie Sanders.

Den unge demokraten Pete Buttigieg gjorde än en gång ett starkt valresultat och

kommer nu att trappa upp sin kampanj ordentligt i de kommande delstaterna. Även Amy Klobuchar, senator från Minnesota, överraskade med en tredjeplats, vilket innebär att hon besegrade både Joe Biden och Elizabeth Warren.

Anledningen till att Sanders måste betraktas som favorit i primärvalet är att delstaterna som väntar är fördelaktiga för honom. Han har dessutom tagit ledningen i nationella opinionsmätningar, där den enda som är i närheten av honom är Biden, vars kampanj tycks vara på väg att kollapsa.

Men det är värt att komma ihåg att det bara speglar ett opinionsläge, vilket hela tiden kan förändras. Både Buttigieg och Klobuchar har visat att det går att klättra uppåt i mätningarna väldigt snabbt.

Det finns en stor massa av rörliga väljare som bara vill ha någon som kan besegra Trump. Tillsammans tycks de vara aningen större än Sanders lojala väljarkår, men för att faktiskt besegra honom måste de enas bakom en kandidat, vilket det inte finns några tecken på att de kan göra inom snar framtid.

En klar vinnare i New Hampshire stod inte ens på röstsedlarna: Michael Bloomberg, som skippat Iowa och New Hampshire för att fokusera på den så kallade supertisdagen den 3 mars. Bloomberg har lagt drygt 350 miljoner dollar på annonser i de kommande delstaterna, vilket verkar ge resultat.

Hans stöd har ökat med 8 procentenheter i nationella opinionsmätningar den senaste månaden. Det är nog inget sammanträffande att Joe Biden samtidigt tappat lika mycket väljarstöd. För

Bloomberg är det utmärkt att resultaten från de första valen blivit relativt grötiga. Han kan nu komma fram som en ny stark mittenkandidat i takt med att Bidens kampanj verkar slockna.

Det går därmed inte att utesluta att Demokraternas väg till Vita huset leds av antingen en moderat miljardär eller en radikal vänsterpopulist, snarare än någon av de mer traditionella demokrater som försöker surfa mellan båda sidorna.

Risken ökar nu för ett primärval där rösterna fördelas mellan så många olika kandidater att ingen klar segrare kommer att kunna utses vid partikonventet i juli. Det innebär att Demokraterna får ett så kallat splittrat konvent, vilket kan leda till högljudda konflikter mellan partiets olika falanger. Det är knappast vad partiet behöver i ett presidentval mot en sittande

president som utmanar USA:s grundläggande värderingar och statsskick. Senast Demokraterna hade ett splittrat konvent var i valet 1968, som slutade med att Richard Nixon vann för Republikanerna, med knapp marginal. Att Sanders skulle försöka tämja mittendemokraternas oro genom att anpassa sig till deras sakpolitik verkar osannolikt. Han har i princip förespråkat samma idéer och framfört samma budskap i 40 år. Hans kampanjevenemang i New Hampshire präglades också av en typisk kompromisslöshet och tydliga attacker mot de andra demokraterna. Däremot lär Sanders göra mer organiserade försök att nå ut till den konservativa landsbygden och till tidigare Trumpväljare. Både Sanders och Buttigiegs framgångar i New Hampshire visar potentialen för Demokraterna att

växa som parti i konservativa delar av landet. Sanders ökade sitt väljarstöd i arbetarområden på landsbygden, medan Buttigieg vann starkt stöd i de välbärgade villaförorterna.

När primärvalet nu fortsätter söderut i Nevada och South Carolina är det i stället latinamerikanska och svarta väljare som kommer att dominera i valen. Först då kommer vi att se om Sanders verkligen har en förmåga att mobilisera nya väljargrupper.

Martin Gelin

Fakta.

Presidentkandidaterna i USA utses formellt vid Demokraternas och Republikanernas konvent, men vilka de blir brukar stå klart långt tidigare i primärvalsprocessen.

Denna fortsätter nu med Nevada den 22 februari och South Carolina den 29 februari. Den 3 mars är

det dags för den så kallade Supertisdagen då det hålls primärval i 15 delstater.

I Iowa vann demokraten Pete Buttigieg knappt över Bernie Sanders och i New Hampshire vann Bernie Sanders. President Donald Trump har hittills vunnit överlägset på den republikanska sidan.

Demokrater som är kvar: Joe Biden, Bernie Sanders, Amy Klobuchar, Pete Buttigieg, Elizabeth Warren, Michael Bloomberg, Tom Steyer och Tulsi Gabbard.

Republikanernas konvent hålls den 24–27 augusti i Charlotte i North Carolina. Demokraterna möts den 13–16 juli i Milwaukee i Wisconsin.

DN

Saudisk aktivist i domstol – blev torterad i fängelset

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Den saudiska litteraturvetaren Loujain al-Hathloul har suttit fängslad i 21 månader utan rättegång. Hon har bland annat anklagats för att ha "undergrävt statens säkerhet". På onsdagen togs hennes fall upp i en domstol i huvudstaden Riyadh.

Loujain al-Hathloul greps den 15 maj 2018 i en samordnad razzia mot sju av Saudiarabiens ledande kvinnorättsaktivister. Enligt den statliga nyhetsbyrån Saudi Press Agency ska de gripna ha "konspirerat med främmande element och brutit mot de religiösa och nationella normerna". Målet ska ha varit att "undergräva säkerheten och stabiliteten i kungadömet". Kvinnorna hängdes ut som landsförrädare i saudiska medier.

Bland de gripna fanns bland andra psykiatern Madeha al-Ajroush, som är en av veteranerna i kampen för att häva Saudiarabiens förbud mot kvinnliga bilförare. al-Ajroush släpptes efter några dagar, men belades med munkavle av de saudiska myndigheterna.

Tidpunkten för den omfattande razzian förvånade många bedömare i omvärlden.

Bara en dryg månad senare, den 24 juni 2018, skulle Saudiarabien äntligen avskaffa det olycksaliga förbudet för kvinnor att köra bil, en lag som saudierna var ensamma om i hela världen.

Och kvinnorna som greps hade det gemensamt att de alla, med olika medel, försökt få Saudiarabiens lagstiftare att slopa det kvinnliga körförbudet.

Den i dag 30-åriga litteraturvetaren Loujain al-Hathloul körde sommaren 2014 in i Saudiarabien från grannstaten Förenade Arabemiraten, med ett körkort hon skaffat där. Hon filmade aktionen och lade ut ett videoklipp på sociala medier, något som fick stor uppmärksamhet världen över.

Senare har al-Hathloul drivit olika kvinnorättsfrågor. När hon greps var hon i färd med att starta ett center för misshandlade kvinnor.

Loujain al-Hathloul har inte fått någon nåd utan sitter i dag i högsäkerhetsfängelset al-Ha'ir i Riyad. Tidvis har hon varit isolerad, och hennes familj säger sig ha bevis på att hon blivit utsatt för tortyr.

I mars 2019 hölls ett slags massrättegång mot elva kvinnliga människorättsaktivister i Riyad, bland dem Loujain al-Hathloul. Där framhölls att kvinnorna anklagades för att ha brutit mot paragraf sex i lagen mot cyberbrott. Denna paragraf tar upp förbudet att använda internet för att "påverka allmän ordning och religiösa normer".

Men al-Hathloul kom aldrig att höras i rättegången utan skickades tillbaka till häktet. I augusti förra året kom uppgifter om att hon erbjudits frigivning. Men det fanns ett villkor: att hon skulle medverka i ett filmat inslag där hon förnekar att hon

blivit torterad. Loujain al-Hathloul vägrade gå med på detta.

Förhandlingen vid brottsmålsdomstolen i Riyad på onsdagen skulle ta upp målet mot al-Hathloul från början, vilket innebär att nya anklagelser kan tillkomma, skriver hennes bror Walid al-Hathloul på sitt Twitterkonto.

Men efter första rättegångsdagen konstaterade Loujain al-Hathloul's syster Lina att inget nytt tillkommit.

"Inget nytt, inget händer. En skenrättegång", skriver Lina al-Hathloul på sitt Twitterkonto i ett inlägg som avslutas: "Men eftersom vi tror på rättvisan och älskar vårt land kommer vi aldrig att ge upp".

Lina al-Hathloul lever i landsflykt i Kanada.

Erik Ohlsson

Fakta. Saudiarabien och kvinnoförtrycket

Saudiarabien har länge tillämpat en extremt konservativ variant av den islamiska lagtolkningen sharia.

Det har haft stora konsekvenser för landets kvinnor, som enligt lag varit helt underordnade männen och utestängda från en mängd sociala sammanhang.

Men sedan några år har det styrande kungahuset börjat lätta på några av de mest rigorösa lagarna. Bland annat har kvinnor numera rätt att köra bil. Det har också införts lättnader i systemet med manligt förmyndarskap.

Men samtidigt som de stränga moraliskt-religiösa normerna luckrats upp har Saudiarabien ökat förtrycket mot kvinnor som bedriver självständig aktivism och tar egna initiativ.

Många kvinnor, som Manal al-Sharif, har tvingats i landsflykt och andra, som Loujain al-Hathloul, sitter fängslade. DN

Nytt dråpslag mot palestinierna när USA drar in sitt sista stöd

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Ramallah. Den amerikanska administrationen delar ut ännu ett dråpslag mot det palestinska självstyret. Biståndet till de palestinska säkerhetsstyrkorna, 750 miljoner kronor om året, det sista som återstår

av USA:s stöd till regimen i Ramallah, dras in.

Vita huset hade inte förvarnat palestinierna, och åtgärden uppdagades först då det nya amerikanska budgetförslaget lades fram i början av veckan. Nyheten nådde Ramallah först på onsdagen, och fördjupade den begravningsstämning som råder i palestinska regeringskretsar sedan president Donald Trump offentliggjorde sin plan för lösning av Palestinafrågan. Kanaan Jamal på den palestinska flyktingmyndigheten säger till DN: – Det här är en farlig utveckling. USA har betalat för våra säkerhetsstyrkor i 27 år. Utan de pengarna kan vi varken skydda vår regim eller samarbeta med Israel för att hindra terrordåd. Efter att USA erkände Jerusalem som Israels huvudstad för två år sedan avbröt

president Mahmoud Abbas alla politiska förbindelser med Washington. Efter det drog Trump in den ena posten efter den andra i det amerikanska biståndet, som utgjort stommen i flyktingorganet UNRWA:s budget och bekostat de flesta vägbyggen på Västbanken. Tanken var att pressa Abbas att häva sitt motstånd mot den amerikanska planen, som utarbetats av Trumps svärson Jared Kushner i samråd med Israel. Tidigt under den palestinsk-amerikanska krisen började israeliska befälhavare oroa sig för att de hastiga nedskärningarna i USA:s bistånd skulle påverka stabiliteten i de självstyrande områdena och äventyra det palestinsk–israeliska säkerhetssamarbetet. Det råder sedan länge ett samband mellan levnadsstandarden på ockuperade områden och palestiniernas benägenhet

att tolerera det kontroversiella säkerhetssamarbetet med Israel. Det är känt att israeliska generalstabsmedlemmar vädjat till sin regering att försöka dämpa Trumps frenesi i avlövningsen av biståndet. Premiärminister Benjamin Netanyahu har dock själv dekreterat ekonomiska bestraffningar mot Ramallah. Amerikanska talesmän har sagt till nyhetsbyrån AFP att det fortfarande kan bli aktuellt med militärt bistånd till palestinierna, men låtit förstå att detta förutsätter att Ramallah slutar bojkotta den amerikanska planen, som bland annat inkluderar en liten, demilitariserad och fragmenterad palestinsk stat, men också israelisk annektering av stora delar av de ockuperade områdena. Mahmoud Abbas, som i måndags hoppades kunna få FN:s säkerhetsråd att

fördöma USA:s plan, drog tillbaka sitt resolutionsförslag då han insåg att stödet för palestinierna där var klenare än beräknat. Den tunisiska delegaten, som brännmärkte Trumps plan i passionerade ordalag, kallades hem och togs i upptuktelse. Palestinierna uppges nu arbeta på en mindre militant resolution, som rådets medlemmar kan ställa sig bakom – alla utom USA, som kommer att lägga in sitt veto. Abbas enda bedrift under USA-besöket var hans möte med Israels förre premiärminister Ehud Olmert, som deklarerade att ”Abbas är en partner för fred” – motsatsen till den bild av Abbas som den israeliska regeringen vill sprida. – Det var uselt av Olmert att träffa Abbas, kommenterade Netanyahu.

2008 var Olmert och Abbas ytterst nära en generell fredsuppgörelse, men Abbas tvekade för länge och tillfället gick om intet då Olmert ställdes inför rätta för korruption och tvingades avgå. Sedan dess har många förhandlingsinitiativ lanserats, men inga seriösa förhandlingar har ägt rum.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. Amerikanskt bistånd var en del av Oslo-avtalet

- Det amerikanska stödet till de palestinska säkerhetsstyrkorna var en del av det så kallade Oslo-avtalet mellan Israel och palestinierna 1993. Under en militär kampanj 2003 krossade Israel det palestinska självstyret.
- 2005, under Mahmoud Abbas, byggdes de palestinska myndigheterna upp igen med helt nya säkerhetsstyrkor, som betalades och tränades av bland annat USA och Sverige.

- Säkerhetssamarbetet mellan Israel och Abbas styrkor är mycket effektivt och framför allt riktat mot den islamistiska Hamas-rörelsen.
- Tiotusentals palestinier har sin försörjning i något av de många polis- och underrättelseorganen, och en nedbantning av dem skulle få kännbara ekonomiska konsekvenser – utöver de säkerhetspolitiska.

Salvini vill ställas inför rätta och spela offerroll

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Analys

Rom. Legas partiledare Matteo Salvini kan komma att ställas inför rätta. Det stod klart på onsdagen då överhuset senaten röstade ja till att han skulle förlora sin parlamentariska immunitet. Något som Salvini själv uppmanat till.
– Jag har försvarat Italien och så blir jag ställd inför rätta för detta. Men jag har

fullt förtroende för rättsväsendet, sa Salvini medan omröstningen om hans immunitet ännu pågick.

I och med att en majoritet i senaten sa ja till att häva hans immunitet så öppnar sig flera civila förundersökningar och möjliga åtal mot Matteo Salvini. Anklagelsen gäller flera migrantbåtar som Matteo Salvini blockerade förra året då han fortfarande var inrikesminister.

Salvini kommer med all sannolikhet att anklagas för att ha frihetsberövat migranter som tvingats stanna kvar orimligt länge ombord på fullsatta båtar med lite mat och usel hygien.

Det kan också bli aktuellt med ett åtal för grov verbal kränkning som har skadat Carola Rackete; den kvinnliga kaptenen ombord på båten Sea Watch. Här pågår redan en utredning i Agrigento på Sicilien.

Det fall som nu inleds gäller kustbevakningens båt Bruno Gregoretti som hade 116 migranter ombord. Dessa fick stanna kvar ombord i hela fyra dagar innan de fick gå i land på Sicilien. För varje fall krävs en separat omröstning i senaten för att en förundersökning skall kunna inledas. Nästa omröstning kommer den 27 februari och gäller båten Open Arms som hade 177 migranter ombord, där personerna fick vänta i hela 20 dagar innan de fick kliva av. Salvini har uppmanat alla senatorer att de skall rösta för att han blir av med sin immunitet. Det är uppenbart att Matteo Salvini har valt att spela rollen som offer. Detta inte minst eftersom det kommer att vara regionalval i många viktiga regioner som Ligurien, Kampanien, Apulien, Veneto och det traditionellt röda Toscana.

Det är en revanschsugen Salvini som nu vill ta kommandot, eftersom rättvisans kvarnar i Italien mal ytterst långsamt. – Resultatet i aulan var väntat. Jag känner mig absolut lugn och stolt över det jag har gjort. Och jag kommer att göra exakt samma sak så fort jag kommer tillbaka till regeringen, sa Salvini till italienska nyhetsbyrån Ansa. På frågan hur det var att försvara sig själv i senaten sade Salvini så här: – Overkligt! Jag har svurit ed på att följa vår författning som säger att försvara sitt fosterland är varje medborgares skyldighet. Jag har försvarat Italien! Skulle Salvini ställas inför rätta och dömas för "sequestro", en anklagelsepunkt som brukar användas i kidnappningsfall, riskerar han 15 års fängelse. En fällande dom skulle också innebära att han inte får

lov att inneha något politiskt ämbete i Italien igen.

Peter Loewe

loewepeter@gmail.com

Coronaviruset stort bakslag för svenska företag i Kina

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Det nya coronaviruset slår hårt mot svenska företag i Kina. Över 90 procent av företagen uppger att viruset kommer att påverka deras försäljning negativt de kommande 3–6 månaderna, enligt en färsk enkät.

Regimen i Peking går nu en balansgång mellan att få fart på ekonomin och att hejda viruset.

Minskat resande, problem med leveranser och mindre konsumtion på grund av det nya coronaviruset är alla faktorer som tynger de drygt 600 svenska företag som är verksamma i Kina.

Både kortsiktigt och om 3–6 månader bedömer över 90 procent av företagen att deras försäljning och produktion kommer att påverkas negativt, enligt en enkätundersökning som svenska handelskammaren i Kina och Business Sweden genomförde under tisdagen.

I undersökningen är små, medelstora och stora företag representerade med ungefär en tredjedel var.

– Vi ser en tydlig effekt av viruset, konstaterar Joakim Abeleen, Kinachef för Business Sweden.

Företagen har att röra sig i kinesisk ekonomisk miljö som försurats rejält på grund av viruset. Särskilt hårt drabbas

områden som resor, bilindustrin, underhållningsbranschen, restaurang- och livsmedelsbranschen och detaljhandeln. Jämfört med nyårsveckan förra året har resandet minskat med 75 procent, turism med 95 procent, biografbesök med 95 procent och konsumtion med 50 procent. Däremot gör isoleringen och det faktum att många fortfarande jobbar hemifrån att onlineföretag kan se vissa positiva effekter. Också läkemedelsindustrin och försäkringsbranschen kan gynnas.

För svenska företag gäller det nu att hålla sig uppdaterade och snabbt vara beredda att ändra sina affärsplaner, menar Joakim Abeleen. Hittills har de, enligt enkäten, framför allt ägnat sig åt att minimera virusets inverkan på de anställdas hälsa. Färre har utarbetat någon plan för att minimera de ekonomiska riskerna.

Vad gäller det förstnämnda handlar det om åtgärder som att arrangera om hur de anställda arbetar, ibland isolera dem hemma, begränsa deras resande och införa hälsokontroller. En del omlokaliserar också anställda.

Hur läget kommer att se ut längre fram är svårt att förutse. Mycket beror på när virusets spridning börjar avta och hur snabbt konsumtion, logistik och produktion kan komma tillbaka till normala nivåer.

För den kommunistiska regimen är det en utmaning att inte förlora för mycket ekonomiskt, i en tid när den kinesiska tillväxten redan var på nedgång, men ändå klara av bekämpningen av viruset.

– Myndigheterna balanserar behovet av att begränsa virusets spridning med att få i gång ekonomin, konstaterar Joakim Abeleen.

I veckan gjorde Kinas ledare Xi Jinping, iklädd munskydd, sitt första offentliga framträdande sedan viruset tog fart på allvar när han besökte ett bostadsområde i Peking. Enligt uppgifter till Reuters ska Xi Jinping i veckan i ett möte med politbyrån ha varnat för att åtgärderna för att begränsa viruset har gått för långt och skadar ekonomin. I vad som kan tolkas som oro för de ekonomiska effekterna uppmanade han lokala ledare att avhålla sig från fler restriktioner.

Regimen har också de senaste dagarna presenterat flera åtgärder för att stötta näringslivet. Bland annat kan företag, även utländska, ansöka om lån till låg ränta och få förlängda löptider på lånen.

Hyresvärdar till restauranger och affärer uppmuntras att ge uppskov på hyresbetalningar.

Kina brukar vara känt för att få saker och ting att hända snabbt. I virustider är det inte längre en sanning.

– Företag får vara beredda på att beställningar kommer att ta längre tid än vanligt, säger Joakim Abeleen.

Det nya coronaviruset hade på onsdagen tagit 1 113 personers liv och antalet smittade var uppe i över 44 000.

Hubei, provinsen där viruset bröt ut, är ett viktigt ekonomiskt nav med stor tillverkningsindustri. Här ligger fortfarande i stort sett allt nere och över 50 miljoner människor är isolerade.

Följderna märks världen över. Exempelvis har bilföretaget Nissan avbrutit produktionen i en av sina fabriker i Japan på grund av att inte delar från Kina levereras. Även Hyundai har tillfälligt stängt sina fabriker i Sydkorea på grund av brist på delar från Kina.

I Europa har Fiat Chrysler sagt att företag överväger att pausa produktionen vid en av sina fabriker på grund av problem med leveranser från Kina.

Marianne Björklund

Johan Hilton: Få vänstersinnade hbtq-personer jublar över Pete Buttigiegs framgångar

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Amerikanske presidentkandidaten Pete Buttigieg är öppet homosexuell. Men progressiva hbtq-amerikaner tycks knappast falla i farstun för det.

Hur ska man värdera det faktum att det gått oväntat bra för öppet homosexuelle Pete Buttigieg i demokraternas primärval? Svaret är inte alldeles självklart.

Om opinionsbildarna som ständigt gastar om identitetspolitikens förkrossande påverkan haft rätt hade väl vi hbtq-personer samfällt kastat våra hattar i luften i ren triumf för länge sedan.

Äntligen en tvättäkta homofil som tänkbar presidentkandidat. Åt pepparn med skattesatser, sjukvårdsförsäkringen och utjämningspolitik. Love is love, låt hundra bögar blomma, låt "It's raining men" dåna ur högtalarna så att den hörs hela vägen till Vaktarrådet i Teheran.

Men det gjorde vi alltså inte. Snarare tvärtom, skulle jag vilja påstå – bögvärlden är en notoriskt svårflörtad publik, kanske i synnerhet på vänsterkanten. På sociala medier avfärdar de flesta tongivande progressiva hbtq-amerikaner jag följer Buttigieg som vilken högerpolitiker som helst. En slätkammad och självbelåten kryptorepublikan som någon listig pr-person stuckit en regnbågsflagga i näven på. Själva antitesen till subversiva och dionysiskt utlevande queers – Bror Duktig-fikusen.

När komikern Cole Escola häromsistens spekulerade på Twitter i vilka ord de olika presidentkandidaterna knattrar in på sajten Pornhub i jakten på porrvideor antogs Buttigieg söka på "regular sex". (Att jämföra med konkurrenten Joe Bidens förmodade "Melania" eller Andrew Yangs "stepmom squirting".)

Rapporterna om att anställda i Buttigiegs kampanj nekas sjukvårdsförsäkring har knappast bättrat på hans rykte som världsfrånvänd överklassknutte som tycker att var och en får klara sig bäst hen kan. Sjukvård? Till *alla*? Ser jag ut att vara gjord av pengar eller?

Men om det är en sak som åtminstone den bredare medietäckningen av Pete Buttigieg tydliggjort är det snarare att sexuell läggning börjar framstå som något av en jassåjaha-grej. När det för bara tio, tjugo år sedan hade inneburit politiskt självmord för en presidentkandidat att vara öppet homosexuell.

Visst stod det någon gudfruktig väljare och gastade om Sodom och Gomorra i ett Youtubeklipp från en vallokal i Iowa. Och visst var det en och annan som insinuerade att en puss mellan makarna Buttigieg framför de blixtrande kamerorna

under valnatten saknade hetta och därför framstod som onaturlig. Men de verkliga tordönstämmorna om homosexualitetens normupplösande faror, dem som vi hörde under de hårda striderna om äktenskapslagstiftningen under det amerikanska 00-talet, har på det hela taget uteblivit.

Mot bakgrund av dessa nya tider ser det nästan ut som en tanke att en dramatiker som Tennessee Williams går en ny vår till mötes på teaterscenerna just nu. På fredag har "Katt på hett plåttak" premiär i Stockholm, ett samarbete mellan Dramaten och Kulturhuset Stadsteatern, tillika den fjärde Williamsuppsättningen i Stockholm på bara några år. Den utspelar sig som så många andra av Williams pjäser i brännpunkten mellan utlevelse och självbestraffning, sanningskärlek och livslögn, avvikelse och normalitet och kan,

om inte annat, fungera som en påminnelse om den tid då allt tal om det samkönade begäret var tvunget att kamoufleras för att inte censuren skulle ingripa.

I England fick pjäsen endast spelas för slutna sällskap vid premiären 1958, på Broadway förmåddes Williams skriva om hela tredje akten och i Hollywood lindades den homosexuella biintrigen in i så många omskrivningar att filmen med Elizabeth Taylor och Paul Newman blev närmast obegriplig.

En tid som helt kan förpassas till historien? Det återstår fortfarande att se. Om Buttigieg, mot förmodan, tar sig hela vägen till slutracet och Donald Trump får feeling under kampanjmötena är oddsen sannolikt låga för att vi i höst inte får höra om annat än om det brinnande Sodom.

Johan Hilton

johan.hilton@dn.se

Per Svensson: Först tar de Sölvesborg, sen tar de Berlin?

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Det ligger en tung symbolik i att den parlamentariska muren mot högerextremismen föll i just Thüringen. Det är hög tid för den svenska borgerligheten att sluta blunda för historiska läxor, skriver Per Svensson.

Thüringen är kanske det tyskaste av alla tyska bundesländer.

På en bergsrygg ovanför Eisenach tronar borgen Wartburg. Det var här Martin Luther förklädd till "junker Jörg" gömde sig efter riksdagen i Worms 1521 och översatte Nya testamentet till tyska.

I universitetsstaden Jena blomstrade den tyska förromantiken och den tyska idealistiska filosofin; Schiller, Novalis, bröderna Schlegel, Hegel, Fichte...

Grannstaden Weimar har hyst inte bara Goethe och Schiller (den senare, ditlockad av den förre) utan också Bach, Liszt, Nietzsche, Walter Gropius och hans stilbildande konst- och designskola Bauhaus. Och det var Weimar som fick ge namn åt mellankrigstidens försök att skapa en modern tysk demokrati; Weimarrepubliken.

Thüringen är inte bara geografiskt placerat mitt i Tyskland. Det ligger därför en tung symbolik i att det var just här som det i förra veckan slogs hål på den parlamentariska muren mot högerextremismen.

En företrädare för liberala FDP röstades fram till posten som regeringschef i Thüringen av såväl kristdemokratiska CDU som högerpopulistiska Alternativ für Tyskland (AFD). Den sortens kartellverksamhet strider mot CDU:s uttalade policy om att inte samverka vare sig med vänsterpartiet Die Linke eller AFD.

I den storm som bröt ut blåstes den nya regeringschefen bort från den stol han knappt hunnit sätta sig på. Redan efter en dag hade han avgått. Inte så förvånande, trots allt.

Mer överraskande är att CDU:s ordförande och Angela Merkels tilltänkta efterträdare som förbundskansler, Annegret Kramp-Karrenbauer, nu aviserat att hon avgår från den förstnämnda posten och inte kommer att göra anspråk på den senare. Hon tycks inte inte fullt ut lita på sitt eget partis förmåga att i framtiden hålla tätt mot extremhögern, en uppgift tyska kristdemokrater alltid tagit på stort allvar, väl medvetna om den tyska historiens långa skuggor.

Kramp-Karrenbauers avgång skulle mot den bakgrunden kunna vara en nedslående nyhet för alla som i Angela Merkels Tyskland ser en bastion mot högernationalism och auktoritär populism. Det som nu skett i Thüringen får en särskild laddning av att AFD:s ordförande i förbundslandet är Björn Höcke. Han är förgrundsfigur i partiets mest extrema

fraktion, "der Flügel", och ökänd för sin benägenhet att flörta med de gyttjebruna strömningar som i Tyskland brukar sammanfattas som "völkisch".

Också detta historiska arv finns manifesterat i Thüringen. Det är bara några kilometer från Goethes trädgårdshus till Buchenwald.

Författaren och filosofen Peter Neumann påminner i Die Zeit, i en kommentar till tabubrottet i Thüringen, om den koalition av borgerliga partier som efter 1924 års lantdagsval i Thüringen lyckades erövra regeringsmakten med assistans av Vereinigten Völkischen Liste, som då härbärgerade det tillfälligt förbjudna nazistpartiet. En av den nya regeringens första åtgärder var att sparka ut konstskolan Bauhaus, som flyttade till Dessau. Sex år senare var Thüringen den

första delstaten med en nazist som minister, Wilhelm Frick.

Det finns i borgerliga kretsar, inte minst i Sverige, en märklig men kanske ändå begriplig motvilja mot historia. Man vill inte höra mer om 30-talet och nazismen. Man vill i stället, som Skånemoderaternas ordförande Lars-Ingvar Ljungman vara lite generös, mot både sig själv och potentiella alliansvänner. Har inte de flesta partier "lite lik i garderoben"? undrar Ljungman i en DN-intervju (10/2). Hans eget parti har till exempel motsatt sig semesterreformer.

Nazistiska rötter. Ha sagt nej till semesterveckor. Är det likvärdiga historiska försyndelser? Kan kanske bli. Med tiden. Vill man så kan man.

Dock: Tar man djävulen i båten börjar man snart lukta svavel. Också kring detta

finns det lärdomar att hämta i Thüringens
(litteratur)historia. Fråga Faust.

Per Svensson

per.svensson@dn.se

Bernie Sanders kampanj har bäst ackom- panjemang

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Bon Iver, Vampire Weekend och The Strokes. Det är uppenbart att Bernie Sanders är rockvänsterns favorit. På den 78-åriga senatorns valmöten har gitarristerna avlöst varandra. Samtidigt är Sanders inget monotont rockfenomen – med tanke på att artister som Ariana Grande, Cardi B och Killer Mike har stöttat

honom är han också popvänsterns och hiphopvänsterns kandidat. För att beskrivas som en polariserande radikal, trots att han är populär i de flesta väljargrupper utom bland miljonärer, är Sanders åtminstone genreöverskridande. Miley Cyrus och Lil Yachty lär inte vinna presidentposten åt Sanders och mycket överlägset kan säkert sägas om musikers koll på policy, men alla politiska budskap behöver förstärkare. På måndagens valmöte i New Hampshire framförde The Strokes låtar från sitt kommande album "The new abnormal". Titeln låter som en beskrivning av Trumpepoken, men efter nästa presidentval kan ju det nya onormala lika gärna innebära sjukvård och andra mänskliga rättigheter.

Jacob Lundström

jacob.lundstrom@dn.se

Tre tankar som hjälper demokratin att stå emot populismens myter

TORSDAG 13 FEBRUARI 2020

Myter och berättelser spelar en allt större roll i politiken i postsanningens tidevarv. Många hävdar att demokratin bundsförvanter behöver framställa

egna myter, om de ska kunna konkurrera med högerpopulisterna. Men det kan vara en vanskelig väg att gå, skriver idéhistorikern Adam Kjellgren.

Alla talar om myter. För den senaste inlagan står idéhistorikern Karolina Enquist Källgren, vars välskrivna essä ”Myten och varuformen i Salvinis Italien” i tidskriften Ord&Bild nyligen uppmärksammades av DN:s kulturchef Björn Wiman (DN 1/2). I Enquist Källgrens essä får den italienske politikern Matteo Salvinis sätt att använda ritualer och religiösa symboler belysa vad hon uppfattar som ”ett globalt politiskt fenomen” – nämligen myternas ökade betydelse inom politiken. Wiman slår i sin tur fast att han som Enquist Källgren anser att myter utgör en integrerad del av all politik. ”Varken Salvini, SD eller Trump

kommer att kunna besegras enbart med faktakontroller”, skriver Wiman. ”I stället måste de som försvarar den sekulära, liberala demokratin börja förstå mytens och berättelsens centrala position i samhällslivet.”

Jag själv arbetar sedan drygt två år tillbaka på en doktorsavhandling om hur västerländska tänkare, historiskt sett, begreppslogiskt förhållandet mellan myt och politik. I detta fall existerar det en uppenbar koppling mellan historia och samtid. Både Enquist Källgren och Wiman kan sägas intervensera i ett samtal som redan pågått i årtusenden – och i vars centrum står en uppsättning vad det verkar tidlösa frågor, om sanningens, berättelsens, förnuftets, känslornas och fantasins politiska vara och värde. Samtidigt har diskussionen om myter förskjutits under senare år. För det första

har mytdebatten flutit samman med diskussioner som rör postsanning, faktaresistens, alternativa fakta och populism – vilket framgår av såväl Enquist Källgrens som Wimans sätt att aktualisera mytbegreppet. Intressant nog har myter framställts både som lösningen på och orsaken till de i sammanhanget aktuella problemen.

Många har, som Björn Wiman, hävdat att demokratins bundsförvanter behöver framställa egna myter, ifall de ska kunna konkurrera med högerpopulisterna i postsanningens tidevarv. Andra menar emellertid att de sistnämndas framgångar utgör en direkt följd av att människor valt att omfamna myten på alla andra domäners bekostnad. I "Manifest för en ny realism" (2014) påstår den italienske filosofen Maurizio Ferrari att populisternas tilltagna inflytande delvis

beror på att en mytbejakande postmodern filosofi underminerat allmänhetens tilltro till sanning, vetenskap och fakta.

Moderniteten, skriver Ferrari, har åtminstone sedan romantiken "varit mytologisk och upplysningsfientlig snarare än rationalistisk [...] och postmodernismen ansluter sig helt och fullt till denna utvecklingslinje."

För det andra har debatten (åter)politiserats på ett sätt som för tankarna till 1930-talet, då nazister och fascister öppet deklarerade att de ämnade använda myter i politiska syften, medan demokratins vapendragare förblev kluvna. Sommaren 2018 anordnade den då nystartade organisationen Nordisk alternativhöger en konferens i Alviks kulturhus. En av de inbjudna talarna var den högerradikala debattören Anton Stigermark, som i sitt anförande

diskuterade mytens politiska funktion. Inga representanter för de traditionella medierna närvarade vid konferensen. Ett par dagar efteråt publicerade dock nynazistiska Nordiska motståndsrörelsens digitala portal Nordfront.se ett sammandrag. Det bär mig emot att citera nynazister. Samtidigt finns det en poäng med att tydliggöra vad för uttryck mytdebatten tar sig på extremhögerens egen hemmaplan. Nordfronts utsände skriver alltså:

”Stigermarks tes var att identitet föregår intressen [...]. Detta ledde vidare till en diskussion om myter där Stigermark beskrev marxismen som en falsk myt som ändå varit framgångsrik i att motivera kommunister till politisk kamp och att även vi nationalister måste bygga upp en egen sådan politisk mytologi som förklarar behovet av vår kamp. Enligt Stigermark

räcker det inte att presentera statistik och fakta om invandringen, nationella måste presentera en bredare berättelse om Sverige som gör det naturligt för oss att sätta våra egna intressen framför andra folks intressen.”

Tydligare än så har den samtida extremhögerens nygamla tilltro till nationalistiska myter sällan framställts. Svart på vitt synliggör detta att man på den yttersta högerkanten aktivt arbetar med att producera nya myter, som ska främja rörelsen främlingsfientliga intressen. Liksom på 1930-talet är frågan om de demokratiska samhällskrafterna bör slåss med samma eller andra vapen? Jag har dessvärre inga svar. Antagligen har vår tids debatt om mytens politiska potential bara börjat. Men för att denna skall förbli produktiv, vill jag föreslå tre

ytterligare frågor, som jag tror att vi behöver fortsätta fundera kring.

1

Vilka antaganden underbygger vår inställning till myter? Vi kan förstås inte veta om alla som talar om myter talar om samma sak. Historiskt sett har ordet trots allt använts för att beteckna en mängd vitt skilda ting. Men också de som åsyftar snarlika företeelser kan tänkas förespråka dem av olika skäl – varav vissa framstår som mer problematiska än andra.

Huruvida det, som många menar, är sant att alla politiska projekt fordrar en mytisk inramning för att väcka stort engagemang är långt ifrån självklart. Men detta påstående är ändå inte problematiskt i sig. Att däremot förorda myter framför rationella argument därför att man – som till exempel de italienska fascisterna gjorde – föraktar massmänniskan och

betvivlar dennes förnuftsförmågor, är mer bekymmersamt. Vill vi möjliggöra en kritiskt hållen diskussion om myter tror jag att vi behöver försöka synliggöra skillnaden mellan dessa, såväl som andra, typer av argument.

2

Hur viktig är sanningen, för dem som tyr sig till myter? Vi har konstaterat att den ovan nämnda Ferrari menar att människor tyr sig till myter i större utsträckning nu än förut, därför att de utgår från att det ändå inte existerar någon objektiv sanning varmed myterna konkurrerar (vilket Ferrari alltså menar är en följd av den postmoderna filosofins inflytande över samhället). Vi stöter numera på samma berättelse lite överallt. Under rubriken ”Inte ens Trump tror på lögnerna” (Expressen, 12/8 2019) skriver journalisten Per Wirtén att såväl

politikerna som samhällsmedborgarna numera betraktar lögnen som ett gångbart politiskt instrument. ”Hela det politiska kontraktet verkar ha förskjutits så att lögnen förvandlats till ett glansigt ytfenomen, ett sprakande fyrverkeri och politiskt pep talk, som de flesta sympatisörer samtidigt genomskådar och berusas av.” Men tänk om denna berättelse inte stämmer?

I den läsvärda essäboken ”Är Trump postmodern?” (2019) kritiserar filosofen Nora Hämääläinen antagandet att till exempel Trumps supportrar skulle vara ett gäng relativister, för vilka sanningen inte spelar någon roll. Hämääläinen framhåller att Trumps framgångar tvärtom sammanhänger med det faktum att många av hans följare uppfattar honom som en sanningssägare, samtidigt som de är övertygade om att det liberala samfundet

ljuger. Om Hämääläinen har rätt riskerar högerpopulisternas motståndare förstås att skjuta sig själva i foten, ifall de själva börjar tala om sina egna berättelser som myter.

3

Kan alla myter vinna lika stort inflytande? Det finns dem som verkar mena att högerpopulisternas framgångar bara beror på att de övriga aktörerna inte lyckats producera lika effektiva myter och berättelser som de förra. I artikeln ”Vår tid har blivit besatt av berättelsen” (Sydsvenskan, 2/6 2019) skriver fackboksförfattaren Magnus Linton att begrepp som narrativ och berättelse aldrig tidigare haft högre status. ”Bäst berättelse vinner. Får flest väljare, kunder, följare. Ett parti eller företag med dålig eller ingen berättelse förlorar.” Ungefär så tycks allt fler enligt Linton resonera. Men

tävlar alla myter och berättelser på samma villkor? Inverkar inte de givna materiella omständigheterna på vilka myter som får flest anhängare?

Om man med demokratiska myter menar sådana som, till skillnad från högerpopulisternas, tydliggör vilka utmaningar vi faktiskt står inför och fördelar ansvaret rätt, måste vi fråga oss huruvida dessa kommer kunna attrahera tillräckligt många människor för att få till stånd en reell förändring. Går det till exempel att föreställa sig en myt eller berättelse som förmår övertyga en majoritet av världens invånare att, som Greta Thunberg förordar, överge den för det kapitalistiska systemet grundläggande idén om evig tillväxt? Kanske om vi föreställer oss en plats bortom eller före samhället, där rena medvetanden möts, fullständigt obetingade av världen. Men

människor som fötts in i, växt upp i, formats av och investerat i det förevarande systemet – kommer de verkligen kunna acceptera en sådan myt, hur väl den än berättas?

Redan 1935 konstaterade filosofen och folkhögskolerektorn Alf Ahlberg – som i grund och botten var positivt inställd till myter – att erkännandet ”av mytens berättigande” samtidigt hotade ”öppna dörrarna på vid gavel för allsköns intellektuell löslighet och teoretiskt godtycke”. Jag tror att Ahlberg var något viktigt på spåren. Ett sätt att motverka denna tendens är att fortsätta tänka kring de tre frågor jag listat i det ovanstående.

Adam Kjellgren

Ledare: Trump bäddar för en explosion på Västbanken

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

Israeler och palestinier har i alla fall kunnat samarbeta om en sak: säkerheten på Västbanken. Både Hamas terrorister och den palestinske presidenten Mahmoud Abbas övriga konkurrenter har hållits i ett skruvstäd. Och det har fungerat, våldsdåden har begränsats.

Men de palestinska säkerhetsstyrkorna har varit beroende av USA:s bistånd på motsvarande 750 miljoner kronor om året. Nu klipper Trumpadministrationen av stödet, som DN rapporterade på torsdagen.

Beslutet är en bestraffning för att Abbas regim vägrar svälja den så kallade fredsplan som president Donald Trump lanserade för två veckor sedan. Men ett ja hade ingen palestinsk ledare kunnat leverera.

Planen låtsas vara en tvåstatslösning. I själva verket ger den Israel evig rätt till en tredjedel av den ockuperade Västbanken, medan palestinerna får nöja sig med visst självbestämmande på spridda plättar mark tills en nation utan verkligt oberoende eventuellt föds en vacker dag. Jerusalem förblir Israels huvudstad, medan palestinernas högsäte förvisas till

förorten. Traditionella om än hopplösa palestinska krav på att alla 1948 års flyktingar ska få återvända bevärdigas inte ens en fotnot.

Några förhandlingar är det inte tal om. Trump erbjuder vad som liknar en fastighetsdeal på Manhattan. Han inbillar sig att alla människor och länder går att köpa, till och med genom löften om pengar som inte säkert kommer i framtiden. 50 miljarder dollar och en miljon jobb, trumpetar USA:s president, och säger att allt det där ska diverse arabländer betala så småningom.

Nordkorea har Trump försökt muta på samma sätt, till ingen nytta eftersom Kim Jong-Un vill behålla sina kärnvapen som livförsäkring. Irans ayatollor lägger sig inte platt i utbyte mot hävda sanktioner. Och palestinierna kan inte skrota sina drömmar för lite plåster.

Trump har gett premiärminister Benjamin Netanyahu allt han pekat på, även om USA har bromsat annektering av Jordandalen till efter det israeliska nyvalet den 2 mars. Där behöver Netanyahu en seger för att undvika den korruptionsrättegång som hotar att skicka honom i fängelse.

Oppositionen har också sett sig tvungen att stötta "fredsplanen". Ett problem för premiärministern är att stora delar av bosättarrörelsen däremot säger nej, eftersom de inte godtar ens tanken på en palestinsk stat.

Beskedet om att dra in det sista amerikanska biståndet följer tidigare enögda insatser av Trump. Farorna är uppenbara. Säkerhetssamarbetet riskerar att haverera. Tiotusentals palestinier har dessutom sin försörjning i polis- och underrättelseapparaten. Om de sällar sig till andra arbetslösa på den ekonomiskt

alltmer trängda Västbanken, uppstår en ny situation som Abbas får svårt att kontrollera.

Någon fredsprocess har inte varit synlig på många år, och sant är att det inte bara är Israels fel. Extremister finns i mängd på båda sidor. Abbas palestinska myndighet vilar tungt på korruption, har inte tillåtit val på tio år och är för politiskt svag för att klara kompromisser. Hamas tänker inte ge upp sin enpartidiktatur i Gaza.

Även palestinerna har egentligen slutat tro på tvåstatslösningen. Enligt en opinionsmätning gör bara 40 procent det, medan två tredjedelar är för något slags väpnad kamp.

Trumpplanen skulle döda tanken på en livskraftig palestinsk stat. Men alternativet är skrämmande: en judiskt styrd enhet där palestinerna saknar rättigheter. Därmed

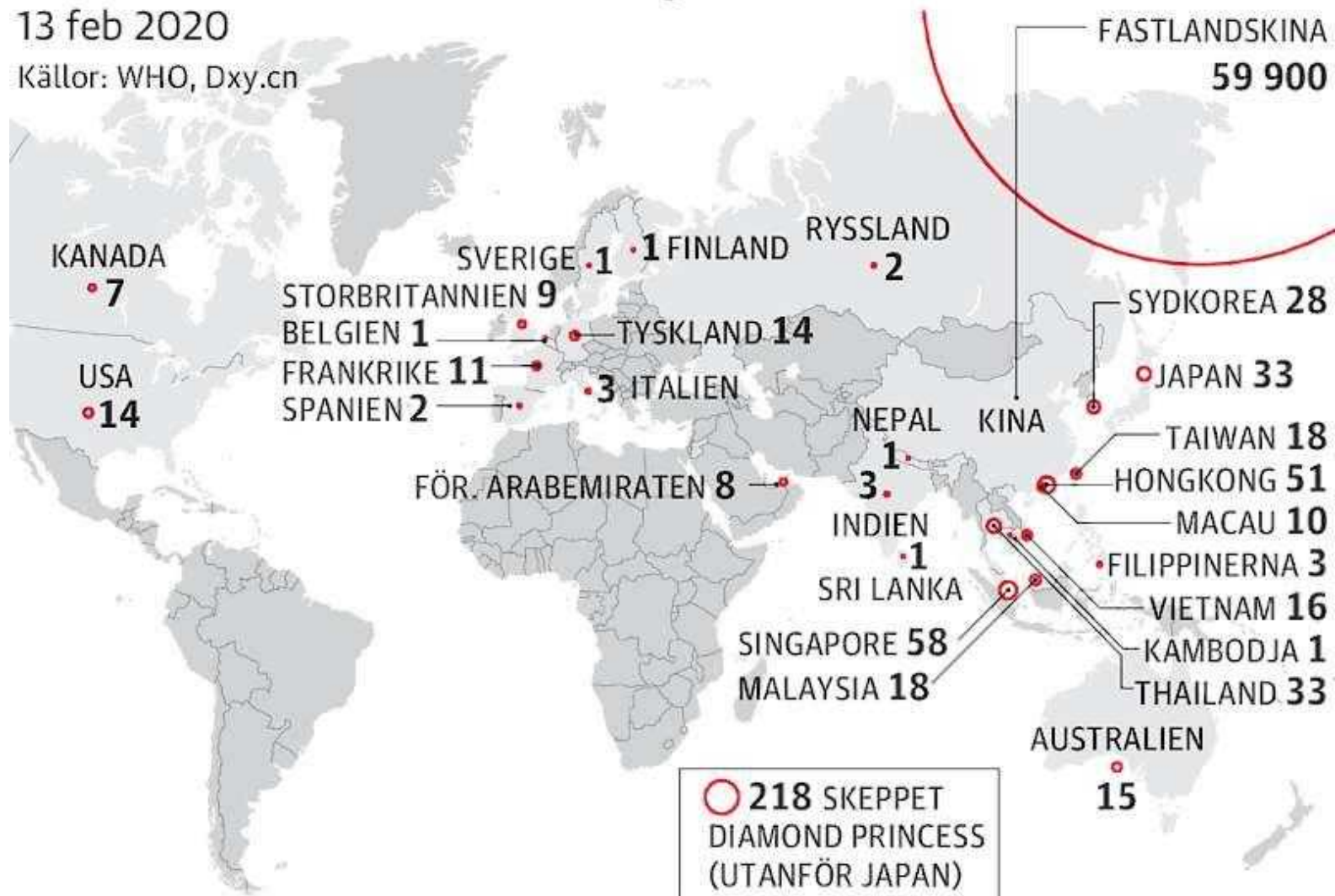
skulle Mellanösterns mest levande demokrati gå under. Liksom freden.

DN 14/2 2020

Antal smittade av covid-19 (nya coronaviruset)

13 feb 2020

Källor: WHO, Dxy.cn

Antalet smittade skrivs upp kraftigt i Kina

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

Antalet döda och smittade i det nya coronaviruset ökade dramatiskt på torsdagen efter att de kinesiska myndigheterna ändrat sitt sätt att mäta. I provinsen Hubei, där utbrottet uppstod, bekräftades över 14 000 nya fall och antalet döda räknades upp kraftigt.

Samtidigt medför viruset politiska omvälvningar. På torsdagen avsattes två partipampar i Hubeiprovensen. Peking.

Efter ett par dagar med sjunkande ökningstakt av antalet sjuka i covid-19 och förhoppningar om att epidemin kan vara på väg att ebba ut kom ett kraftigt bakslag på torsdagen.

Antalet nya smittade och döda ökade markant. I provinsen Hubei, där viruset bröt ut, rapporterades 14 840 nya bekräftade fall och 242 fler döda. Det är mer än en fördubbling av antalet döda per dag jämfört med de senaste dagarna. Orsaken till den kraftiga uppgången är till stor del att myndigheterna har ändrat sitt sätt att ange vilka som har smittats av viruset. Tidigare krävdes att patienten genomgått ett nukleinsyretest innan de bekräftades ha viruset.

I de nya siffrorna ingår också personer som har blivit kliniskt diagnostiserade och som har genomgått lungröntgen. De behöver inte ha gjort nukleinsyretestet. Ändringen kommer efter att vårdpersonal har klagat på en stor tillströmning av patienter som har svårartad lunginflammation men som de på grund av brist på utrustning inte har kunnat testa. Dessutom har det framkommit att testinstrumenten inte alltid har varit träffsäkra.

Antalet totalt bekräftade smittade i Hubeiprovinnsen är nu 48 000 och över 1 300 har dött. Till skillnad från tidigare dagar släpptes ingen siffra över antalet smittade i hela Kina på torsdagen, vilket reser frågor om hur många det egentligen är om man använder sig av den nya definitionen.

Torsdagens uppgifter kastar skuggor över förhoppningar i början av veckan om att viruset är på tillbakagång. Kinas ledare Xi Jinping, som varit uppseendeväckande osynlig sedan viruskrisen bröt ut, bröt i veckan tystnaden när han såg en sjunkande ökningstakt i antalet infekterade och tyckte sig se ”positiva resultat” i landets kamp mot viruset. Samtidigt rönt det stor uppmärksamhet när den respekterade kinesiska virologen Zhong Nanshan i en intervju med nyhetsbyrån Reuters prognostiserade att epidemin skulle börja klinga av i slutet av februari.

För Xi Jinping är kampen mot viruset ett test på hans auktoritära styre. Ilska har rått över att arbetet med att bekämpa utbrottet inleddes för sent. I vad som ser ut som ett försök att styra upprördheten mot lokala beslutsfattare fick på torsdagen

partisekreteraren i Hubei avgå, liksom partisekreteraren i Wuhan, Hubeis huvudstad. Det är de högst rankade som fått sparken hittills sedan viruset bröt ut, båda sitter med i kommunistpartiets mäktiga centralkommitté med 200 medlemmar.

Om det räcker för att avhålla kritiken från högsta toppen återstår att se. För Xi Jinping kommer den nya statistiken parallellt med att han försökt uppmana så stora delar av Kina som möjligt att släppa på restriktionerna för att få fart på ekonomin igen. Men mycket kring viruset är fortsatt osäkert och vårdpersonal har under en längre tid varnat för en underrapportering av antalet fall. Många med symtom har isolerat sig själva hemma när de inte fått plats på sjukhus, andra har valt att stanna hemma på grund av att deras symtom varit milda, och ett antal

beräknas ha dött hemma, och ingår därmed inte i statistiken.

I onsdags konstaterade Tedros Ghebreyesus, generaldirektör för världshälsoorganisationen WHO, att det är alldeles för tidigt att förklara toppen på smittspridningen nådd även om siffrorna stabiliserats.

– Utbrottet kan fortfarande gå åt vilket håll som helst, sade han.

Torsdagsmorgonens nyhet om antalet nya smittade fick börserna i Asien att vända nedåt. Samtidigt meddelade Hongkong att skolstarten skjuts fram till den 16 mars på grund av covid-19.

Myndigheterna i Hubei motiverar det nya sättet att rapportera viruset bland annat med att det kommer att ge snabbare vård till dem som behöver det, eftersom de har brist på utrustning för nukleinsyretest.

Hubeiprovin sen, där runt 80 procent av dem som drabbats av virus et återfinns, är sedan virus et bröt ut avstängd från omvärlden. Alla transporter ligger nere, över 50 miljoner invånare är isolerade och fabriker är stängda.

Marianne Björklund

Fakta. Corona-fall i EU

Än så länge är antalet bekräftade fall av det nya coronavirus et väldigt få i de 27 EU-länderna.

Land Antal fall

Tyskland 16

Frankrike 11

Italien 3

Spanien 2

Belgien 1

Finland 1

Sverige 1

Förna EU-medlemmen Storbritannien har dessutom registrerat 9 fall. Källa: Le Soir

Småplanet kullkastar teori om planeternas uppkomst

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

Seattle. Arroko th, den mest avlägsna himlakropp som studerats på nära håll, visar att den tidigare dominerande teorin om hur planeterna uppkom inte stämmer.

Nya data från solsystemets utkant visar att planeter byggs upp ihop lugnt och

försiktigt, inte våldsamt och kaotiskt som astronomerna tidigare trott.

– Det här är ett paradigmskifte för planetvetenskapen. Resultaten är helt avgörande. Det är mycket spännande och viktigt, säger Alan Stern från Southwest Research Institute, vetenskaplig ledare för Nasas rymdsond New Horizons.

Rymdsonden New Horizons blev 2015 första rymdsond som tog närbilder av dvärgplaneten Pluto. Nu har sonden åkt vidare ut i Kuiperbältet, ett område med många små himlakroppar bortanför Neptunus. På nyårsdagen 2019 passerade New Horizons småplaneten Arrokoth, den mest avlägsna himlakropp som undersökts på nära håll. Nya resultat från mötet presenterades vid en presskonferens på vetenskapskonferensen AAAS i Seattle på torsdagen, och i tre artiklar i veckans nummer av tidskriften Science.

Arrokoth, vars namn betyder himmel på den nordamerikanska Powhatanstammens språk, är bara 36 kilometer lång.

I Kuiperbältet är himlakropparna bevarade som de var i solsystemets barndom. Arrokoth består av två delar, eller lobar, som hänger ihop.

– De rör bara lätt vid varandra, som om de kysser varandra, eller, om de vore rymdskepp, som om de dockar med varandra, säger William McKinnon vid Washington University, ledare för New Horizons team för geologi och geofysiska undersökningar.

Den etablerade teorin var länge att planeterna i solsystemet bildades av småsten och partiklar som krockat och sammanfogats med hög hastighet. Men Arrokoth visar att det inte kan stämma. Småplanetens enhetliga färg och form visar att den skapats från två mindre

himlakroppar som bildats i samma moln, och smält ihop med mycket låg hastighet. – De två platta delarna är nästan perfekt linjerade. Det visar att de har gått i bana runt varandra mycket länge tills de smält ihop, säger John Spencer vid Southwest Research Institute.

Maria Gunther

maria.gunther@dn.se

Landet som visar vägen till gratis resande

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

Från den 1 mars blir det gratis för invånarna i Luxemburg att åka kollektivt. Regeringen vill minska biltrafiken och göra det lättare för alla att åka tåg, buss och spårvagn. Landet blir därmed först i Europa att ta bort biljettavgiften.

Beslutet välkomnas av många. Men det finns invändningar.

En genomtänkt strategi för att få slut på trafikstockningarna på vägarna under rusningstid? Eller ett enkelt knep för att

marknadsföra Luxemburg i omvärlden?
Eller ren populism?

Åsikterna går isär om vad som ligger bakom att pyttelandet i EU, med runt 600 000 invånare och till ytan lite mindre än Blekinge, inför gratis kollektivtrafik om några veckor.

De resenärer som DN talar med en kall och blåsig vinterdag i huvudstaden, som också heter Luxemburg, gillar beslutet.
– Jag tycker att det är mycket praktiskt för alla. Luxemburg är på sitt sätt grundat på kollektivtrafik och då är det bra att den blir gratis, säger Manuella Godeau, som står och väntar på spårvagnen.

Sedan 2017 är spårvagnar åter ett inslag i stadsbilden (de gamla togs ur bruk 1964). Manuella Godeau åker kollektivt varje dag och ser fram emot när den nya spårvagns-
trafiken är helt utbyggd om några år.

Fransyskan Rosita, som inte vill säga sitt efternamn, besöker barn och barnbarn i Luxemburg.

– Klarar ekonomin gratis kollektivtrafik är det självfallet bra. Jag önskar att vi kunde ha samma sak i Frankrike, men vi är ett för stort land. Kanske en region skulle kunna införa det, funderar hon.

Kollektivtrafiken i Luxemburg är redan till 90 procent finansierad via skattsedeln. Bortfallet från biljettintäkter beräknas därför till – i sammanhanget – blygsamma 40 miljoner euro, 420 miljoner kronor. Luxemburg har goda ekonomiska förutsättningar att klara reformen. Landet har högst bruttonationalprodukt per capita i Europa. Dessutom hög ekonomisk tillväxt och stor befolkningsökning. Det i sig ökar transportbehoven.

Lägg sedan till att nästan 200 000 människor varje dag arbetspendlar till

Luxemburg från grannländerna Belgien, Frankrike och Tyskland. De flesta åker bil. Sammantaget har Luxemburg blivit en trafikmässig hjärtinfarkt.

– Vi har enorma trafikstockningar under rusningstid, konstaterar transportminister François Bausch, som representerar det gröna partiet som regerar i koalition med liberaler och socialdemokrater.

Bausch framhåller att gratis kollektivtrafik är en del av ett paradigmskifte som syftar till att färre ska ta bilen.

– Vi måste få ett system där olika transportsystem samspelar på det mest effektiva sättet. Från gående och cyklister till kollektivtrafik. Och även bilen, säger han.

Luxemburg investerar tungt i tåg, bussar, infartsparkeringar med mera. Från 2018 och tio år framåt är 40 miljarder kronor budgeterade.

– Den avgiftsfria kollektivtrafiken är pricken över i som ska marknadsföra detta nya system, säger François Bausch.

Han använder det engelska uttrycket ”the icing on the cake”, vilket ordagrant betyder ”glasyren på kakan”. Men den brer en bagare på först när kakan är färdig. I fallet Luxemburg vittnar exempelvis de uppgrävda gatorna runt centralstationen om att kakan är ofärdig. Det dröjer innan det nya trafiksystemet fungerar fullt ut.

Bland annat detta har den svenska journalisten Martin Jonsson reagerat på. Sedan hösten 2016 bor han i Luxemburg dit han flyttade efter många år i Edinburgh. I ett debattinlägg förra året, efter att regeringen presenterat nyheten, skrev han att andra saker behövs för att göra kollektivtrafiken attraktiv.

– Det är absolut inte dåligt att det blir gratis, men det är felinvesterade pengar,

säger Martin Jonsson när DN träffar honom vid en tågstation nära stadskärnan. Han radar upp argumenten:

Många åker redan gratis, till exempel alla under 20 år, studenter och de med riktigt låg inkomst.

För övriga är priset lågt. Två euro för en resa, fyra euro för ett dygnskort (21 respektive 42 kronor). Martin Jonssons månadskort kostar 25 euro (cirka 265 kronor).

Många tåg och bussar håller låg standard och saknar till exempel luftkonditionering.

DN:s reporter kan intyga den låga standarden på vissa tåg. Sista biten på min resa från Belgien till Luxemburg hamnade jag i en vagn som var likadan som på tåggluffartiden i början av 1980-talet.

Skicket på toaletten lämpar sig inte att beskriva i skrift.

– När jag bodde i Edinburgh åkte jag buss hela tiden. Här är det mycket svårare, särskilt utanför stadskärnan. Och trots att landet är så litet är tågen ofta försenade och inställda, säger Martin Jonsson.

Till det kommer att bilen fortfarande är närmast helig för många luxemburgare. Martin Jonsson är i stort sett ensam i sin bekantskapskrets om att åka buss och tåg.

Forskarna Constance Carr och Markus Hesse, Luxemburgs universitet, pekar även de på bilberoendet som en av flera faktorer som hindrar användandet av kollektivtrafik att ta fart. Beroendet har gynnats av Luxemburgs låga bensinpriser. Det är runt 20 procent billigare att tanka här än i grannländerna. Bensinturism är ett begrepp.

”Alla politiska åtgärder som begränsar trevnaden med det fyrhjuliga fordonet som det viktigaste transportmedlet är

synnerligen impopulära i Luxemburg”, skriver forskarna i en artikel.

En av slutsatserna de drar är att beslutet om gratis kollektivtrafik inte handlar om att komma till rätta med

transportproblemen, utan snarare om att marknadsföra landet i omvärlden.

Forskarna beskriver beslutet som populistiskt.

Transportminister François Bausch värjer sig bestämt mot de beskrivningarna.

– Hade de frågat oss skulle de veta att vi inte bara introducerar fri kollektivtrafik utan även har den högsta investeringen per invånare i Europa i allmänna transportsystem. Vi är europeiska mästare på området, säger han med emfas.

Luxemburg har i flera år verkligen haft högst investeringsnivå per capita när det gäller kollektivtrafiken. Man ligger till och med långt över järnvägens förlovade land

Schweiz. En förklaring är att lilla Luxemburg med sina mindre projekt inte kan upphandla till lika bra priser som större länder med stora projekt. Då blir det dyrare, helt enkelt.

Dessutom är det lite skevt att räkna per invånare. De 200 000 som pendlar in från grannländerna skulle också kunna räknas in i befolkningsunderlaget. De betalar till exempel skatt i Luxemburg och är en målgrupp för investeringarna i tåg och buss.

Dessa 200 000 får för övrigt inte åka gratis från den 1 mars. Kanske senare.

Luxemburgs regering diskuterar med Belgien, Frankrike och Tyskland hur man ska göra med tågresor som börjar eller slutar utomlands.

När det gäller att göra det dyrare för bilisterna understryker minister Bausch att regeringen måste gå försiktigt fram. I

sommar ska bensenpriserna höjas med två cent per liter. Mätt med dagens pris skulle en liter då kosta runt 1:22 euro (12:90 kronor). Diesel något mindre.

Nästa år ska landet införa en koldioxidskatt som höjer priset med cirka 5 procent.

– Vi kan inte på bara ett år gå från bensenpriset vi har i dag till den nivå som är i Frankrike. Det är omöjligt. Ur social synvinkel skulle det vara en katastrof, säger han.

Martin Jonsson, den tågpendlande journalisten som skrev en debattartikel förra året, konstaterar att det redan har börjat mullra bland Luxemburgs bilister.

– Teoretiskt är Luxemburg som gjort för att åka kollektivt: det är litet, de flesta arbetar koncentrerat på ett par, tre ställen runt huvudstaden. Men bilen är svår att ta ifrån folk, säger han.

Fakta. Delvis gratis i Estland och Frankrike

Luxemburg blir första land i Europa med gratis kollektivtrafik för alla sina invånare. Undantaget är de som reser i första klass på tågen. Där ska det fortfarande kosta.

Tallinn blev 2013 första huvudstad att införa gratis kollektivtrafik. Flera regioner i Estland har följt efter. Fortfarande är det enbart den som är skriven i Tallinn som kan åka gratis där. Inte andra estländare eller utländska besökare.

Dunkerque i Frankrike har gratis busstrafik i stan och till närliggande samhällen sedan hösten 2018.

Fakta. Det kostar kollektivtrafiken i sju huvudstäder

Amsterdam: En biljett som gäller i en timme kostar 34 kronor för en vuxen. En månadsbiljett som gäller i centrala zonen på bussar, spårvagnar och i tunnelbana kostar 530 kronor.

Berlin: En enkelbiljett för vuxna kostar 30 kronor för resor i Berlins innerstad med omnejd (zon

A+B). Biljetten gäller i två timmar för resa i en riktning. Ett månadskort kostar 880 kronor.

Bryssel: En biljett som gäller på bussar, tunnelbana och spårvagnar i en timme kostar 22 kronor för en vuxen. Ett månadskort som täcker staden (förutom flygplatsen Zaventem) kostar 515 kronor.

London: En enkelbiljett kostar 61 kronor för en vuxen (zon 1 till 3). Den som använder ett så kallat Oyster Card eller betalar med kreditkort betalar dock ofta 30 kronor. Månadskort kostar mellan 1 737 och 3 174 kronor.

Paris: En enkelbiljett som gäller i två timmar på tunnelbana och pendeltåg och 90 minuter på bussar och spårvagnar kostar 20 kronor för en vuxen. Ett månadskort för alla zoner kostar 790 kronor.

Wien: En enkelbiljett för vuxna kostar 25 kronor hos transportföretaget Wiener Linien. Biljetten gäller i en timme för resa i en riktning. Ett månadskort kostar 535 kronor.

Stockholm: En biljett som gäller i 75 minuter kostar 37 kronor för vuxna, 25 kronor för pensionär, student och ungdomar (dyrare om du köper direkt på bussen eller tåget), 30-dagarskort kostar 930

kronor för vuxna, 620 kronor för pensionär, student och ungdom.

Omräknat från euro och pund den 13 februari.

Boris Johnson kopplar ett järngrepp om finanspolitiken

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

Storbritanniens finansminister Sajid Javid avgick på torsdagen, sedan han ställts inför något som liknar ett ultimatum av Boris Johnson.

Premiärministern och hans omstridde rådgivare Dominic Cummings tar nu ett järngrepp om finanspolitiken.

En brutal maktkamp i hjärtat av Downing Street.

Så beskriver brittisk press torsdagens dramatiska regeringsombildning i vilken åtta regeringsmedlemmar miste sina uppdrag.

Bland dem som åkte ut i kylan finns Andrea Leadsom och Esther McVey, som båda ställde upp i Tories partiledarval förra året.

Även Sajid Javid var en av dem som utmanade Boris Johnson då – men få hade väntat sig att han skulle mista sitt uppdrag som finansminister.

När Javid steg in på 10 Downing Street på torsdagen var det med ett leende på läpparna.

Han kom ut sammanbiten.

– Ingen minister med självrespekt skulle acceptera sådana villkor som Boris Johnson ställde. Jag kände att jag inte hade något val, och att det bästa jag kunde

göra i den situationen var att avgå, sa Javid till BBC.

Premiärministern ska under mötet ha krävt att Javid skulle sparka samtliga sina närmaste rådgivare på finansdepartementet, och ersätta dem med handplockad personal från 10 Downing Street.

Något Javid vägrade att gå med på. Tolkningen som de flesta bedömare i Westminster gör är dock att detta inte i första hand handlar om en konflikt mellan Sajid Javid och Boris Johnson. De ska för det mesta ha kommit överens, även om Javid som de flesta finansministrar stundtals insisterat på budgetdisciplin. I stället riktas blickarna mot premiärministerns rådgivare och chefsstrateg Dominic Cummings. Den före detta kampanjgeneralen för Lämna-kampanjen för brexit har inte gjort

någon hemlighet av sina ambitioner att vända upp och ned på invanda arbetssätt och är kroniskt misstänksam mot den strama, konservativa kultur som finns i den brittiska förvaltningen, och inte minst på finansdepartementet.

Det gjorde tidigt Javids närmaste rådgivare till en måltavla. En av dem, Sonia Khan, sparkades godtyckligt av Cummings i augusti, utan att Javid informerats i förväg.

Det blev starten på en konflikt som, enligt flera brittiska medier, handlat om såväl personkemi som om att Cummings satsningar för att stimulera ekonomin ibland stött på patrull hos finansministern. Inför valrörelsen förra året lyckades Javid övertala Boris Johnson att inte bara lova satsningar, utan också att budgeten ska vara i balans 2022.

Efter valet har denna ekvation blivit allt svårare att lösa. Cummings uppges ha tryckt på internt för att den budget som ska läggas fram om tre veckor ska innehålla de satsningar som utlovats för mellersta och norra England, där många röstade för brexit.

När Boris Johnson i förra veckan tillkännagav att han ger grönt ljus för fortsatt byggande av höghastighetsjärnvägen HS2 mellan London och Birmingham – ett projekt som Cummings länge varit kritisk till och ska ha beskrivit som ”en katastrof” – misstänkte många att Javid fått övertaget. Men torsdagens drama visar nog vem som segrade i slutändan.

Med det sagt har Boris Johnson givetvis själv en roll i det här, och han har säkert inte något emot att få ökat inflytande över finanspolitiken.

Den nya finansministern Rishi Sunak får räkna med att ha premiärministerns – och Cummings – handplockade rådgivare tätt inpå sig. Baksidan för Johnson är att han kommer att få svårare att skylla ifrån sig om något skulle gå snett med statsfinanserna – i synnerhet när uppbrottet från EU börjar märkas på allvar nästa år.

Bland de övriga ministrar som på torsdagen fick lämna sina poster fanns ministern för Nordirland, Julian Smith, transportminister George Freeman, universitetsminister Chris Skidmore och miljöminister Theresa Villiers.

Därtill fick justitiekanslern Geoffrey Cox gå.

Cox blev justitiekansler under Theresa Mays tid vid makten, och gjorde sig då känd för sin mullrande basröst och senare också för att han varnat för att

Storbritannien kunde "fastna" i den omstridda nödlösningen för Nordirland i Mays brexitavtal.

Trots att han nu blev sparkad hyllade Cox premiärministern i sitt avskedsbrev. Cox juridiska expertis gör att många tror att han snart kommer att få en ny roll, kanske som ledare för den parlamentariska kommission som ska utreda tillsättningen av domare i Högsta domstolen och domstolarnas rätt att granska lagar.

HD:s underkännande av Boris Johnsons stängning av parlamentet förra året gör detta till en känslig fråga. En del bedömare har varnat för att inskränkningar kan hota hela domstolsväsendets oberoende.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Viktor Orbán i ny kampanj mot romer och brottslingar

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

Muslimska flyktingar, EU och George Soros har varit måltavlor för Ungerns högerpopulistiska premiärminister Viktor Orbán de senaste åren. Nu inleder hans regering en ny, landsomfattande kampanj. Den här gången riktas udden mot romer och dömda brottslingar.

Ska romska familjer verkligen få skadestånd för att deras barn har diskriminerats i ungerska skolor?

Ska dömda brottslingar verkligen få compensation för att de lever i Europas mest överbefolkade fängelser under usla förhållanden?

Frågor i stil med dessa kommer alla ungrare att få besvara i en ”nationell konsultation” i mitten av mars. Men frågorna kommer troligen att vara mer spetsigt formulerade – med det uppenbara syftet att det blir omöjligt att svara annat än ”nej”.

Nyheten om kampanjen avslöjades på torsdagen av Magyar Nemzet, en regeringstrogen tidning. Den bekräftades senare av regeringen.

”Konsultationerna” är en metod som regeringspartiet Fidesz har använt sig av regelbundet under de senaste åren, med

frågor om exempelvis invandring och den ungerskfödde miljardären och filantropen George Soros.

Orbán och hans regering lanserar brevkampanjerna som en upphöjd form av demokrati. ”Gemensamma beslut har demonstrerat vikten av nationell konsensus”, som Fidesz-språkröret Magyar Nemzet uttrycker det.

Kritiker, däremot, påpekar att frågorna till befolkningen är i högsta grad ledande, och i många fall direkt vilseledande.

När det gällde invandringen fick ungrarna exempelvis följande fråga 2017:

”Vissa anser att Bryssels felhantering av invandringen har bidragit till att öka terrorismen. Håller du med om det?”

Och om den påstådda Sorosplanen hette det bland annat 2016 att den ”syftade till att trycka ner Europas språk och kulturer”,

att "Soros mål är att invandrare ska få mildare straff för de brott de begår".

I den kommande kampanjen är måltavlorna andra än tidigare: Ungerns romska minoritet och fångar i landets fängelser.

Ett tema har att göra med byn Gyöngyöspata, där en ungersk - appellationsdomstol tidigare i år dömde staten att betala motsvarande 3 miljoner kronor i skadestånd till romska familjer vilkas barn hade drabbats av "rassegregering" i skolan.

Ungrarna kommer nu att tillfrågas om de tycker att staten ska följa domen.

Men Orbán själv har redan tagit ställning. Han har kallat domslutet "störande för rättskänslan" och menar att det innebär att romerna "får en betydande summa pengar utan att behöva arbeta för det".

Den romska minoriteten i Ungern är starkt eftersatt med låg utbildningsnivå och skyhögt arbetslöshet. Officiellt finns drygt 300 000 romer i landet, men många bedömare tror att de är långt fler, kanske en miljon eller 10 procent av befolkningen. Romerna har dessutom ibland utsatts för rasistiskt våld. För tolv år sedan mördades sex romer och 55 skadades i högerextrema attacker. Fyra ungerska nynazister dömdes till livstids fängelse för mordet.

I en annan fråga kommer befolkningen att få svara på om det är rätt att fångar ska få ersättning av staten för usla förhållanden i landets fängelser – vilket Ungern är skyldigt att ge efter en dom i Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna. Även här är Orbáns inställning tydlig.

"För vissa aktivistgrupper är det viktigare att värna våldsbrottslingars rättigheter än

laglydiga medborgares”, säger han enligt
Magyar Nemzet.
Ingmar Nevéus

Nödhjälpen till Jemen kan stoppas – biståndsor- ganisationer i krismöte

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

**Humanitärt bistånd är en livlina för tre
fjärdedelar av befolkningen i det
krigshärjade Jemen. Men nu kan en
stor del av hjälpen stoppas.**

Anledningen är att en av konfliktens parter, huthierna, fyller på sin krigskassa med biståndspengar.

Kriget i Jemen har pågått i snart fem år. Trots ihållande försök av framför allt FN att få slut på konflikten fortsätter stridigheterna. Effekterna för civilbefolkningen är förödande. Redan innan krigets utbrott i mars 2015 var Jemen ett av världens fattigaste länder. I dag har sjukhus och skolor tvingats stänga i stor utsträckning, och tre fjärdedelar av landets 29 miljoner invånare är beroende av hjälp utifrån för att klara livhanken. Kolera- och difteriepidemier grasserar. Men den senaste tiden har det blivit alltmer uppenbart att biståndet blivit ett verktyg i krigföringen. FN distribuerar mathjälp till tolv miljoner jemeniter varje månad. Världsorganisationens Jemen-

ansvariga klagar över att framför allt huthierna, den ena parten i det pågående kriget, hindrar utdelning av hjälpsändningar eller belägger dem med en godtycklig ”skatt”.

En FN-tjänsteman som uttalar sig anonymt för Washington Post säger att det finns goda skäl att tro att huthierna säljer FN:s matpaket på den svarta marknaden eller slussar hjälpen vidare till sina egna krigare. Dessutom har lagerlokaler plundrats och hjälparbetare gripits och hotats.

Situationen har blivit så allvarlig att några av de största givarländerna, USA och Storbritannien, hotat med att helt och hållet upphöra med sitt bistånd till Jemen. Den FN-finansierade nyhetsbyrån The New Humanitarian har kommit över ett brev som de amerikanska och brittiska regeringarna skickat till FN:s ansvarige för

humanitärt bistånd där de kräver en ”ny hållning” i hjälpen till Jemen.

Annars kommer länderna att hålla inne med sitt bistånd, som förra året var sammanlagt 1,16 miljarder dollar (motsvarande 11,2 miljarder svenska kronor). Det amerikansk-brittiska bidraget står för en tredjedel av omvärldens totala bistånd till Jemen.

Utspelet är inte bara en markering om att hjälpen till Jemens lidande befolkning inte går fram. Manövern är sannolikt också en del av den upptrappade konflikten mellan USA och Iran. Huthierna får stöd av Iran och grupperingar som Iran finansierar, exempelvis libanesiska Hizbollah.

USA däremot, stöder den så kallade Saudikoalitionen som i sin tur backar upp det som brukar benämnas Jemens internationellt erkända regering.

FN har gjort försök att få parterna att närma sig varandra. Bland annat genom det så kallade Stockholmsavtalet som slöts efter ett toppmöte på Johannebergs slott norr om Stockholm i slutet av 2018. Men den senaste tiden har konflikten snarast eskalerat, bland annat med hårda strider kring staden Marib i östra delen av landet. Samtidigt har de båda terrororganisationerna IS och al-Qaida på Arabiska halvön (Aqap) ökat aktiviteten den senaste tiden.

På torsdagen inleddes ett möte i Bryssel i EU:s regi där de stora biståndsgivarna som är engagerade i Jemen samlades för att diskutera krissituationen.

Den norske FN-veteranen Jan Egeland, numera generalsekreterare i Norsk Flyktingråd (NRC), underströk inför Brysselmötet att läget är allvarligt:

”En livlina för miljoner människor står på spel. Vi får under inga omständigheter tillåta att vårt arbete politiseras eller militariseras. Vi måste stanna kvar och leverera vad vi kan. Nu behövs maximal diplomatisk press”, skriver Egeland på sitt Twitterkonto.

NRC är en av de större aktörerna inom Jemenbiståndet med en årsbudget på över en kvarts miljard kronor.

Erik Ohlsson

Fakta. Kriget i Jemen

De shiamuslimska huthierna, lierade med Iran, påbörjade 2014 en offensiv och tog kontroll över Jemens huvudstad Sanaa för att få igenom sina krav på ökat inflytande. De fick stöd av Jemens ex-president Ali Abdullah Saleh, som tvingats avgå 2012.

I mars 2015 började en Saudiledd militärallians flygbomba huthiernas ställningar. Sedan dess har över 60 000 människor dödats och tre miljoner har drivits på flykt.

I december 2018 undertecknades det så kallade Stockholmsavtalet. På senare tid har parterna åter fjärmat sig från varandra.

Putin: Äktenskap bara till för man och kvinna

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

Ryssland. Äktenskapet är uteslutande ett heterosexuellt arrangemang, fastslår Rysslands president Vladimir Putin som anser att den uppfattningen bör värnas i landets uppdaterade konstitution.

– Ett äktenskap är en förening mellan en man och en kvinna, sade han vid ett möte med en Kremlutsedd kommitté som diskuterar nya tillägg till Rysslands konstitution.

TT-AFP

Nathan Shachar: I dag gör Israel omfattande affärer med flera arabstater

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

FN:s nya lista över företag som verkar på den ockuperade Västbanken kommer inte att drabba Israels ekonomi, försäkrar premiärminister

Benjamin Netanyahu. OHCHR, som är en del av FN:s styrande sekretariat, avstod i sin rapport från att kalla till bojkott mot de 112 företag som utpekas.

Men den palestinske premiärministern Muhammad Shtayeh hoppas att listan över företagen skall bli en plattform för internationella aktioner mot företagen. De allra flesta av listans företag är israeliska: banker, mobiltelefon- och kabel-tv-bolag, kafékedjor och privatiserade vattenverk som erbjuder service till israeliska medborgare på bosättningarna. Dessa företag är av naturliga skäl inte särskilt sårbara för internationella bojkottinitiativ. Men det finns israeliska företag baserade på Västbanken som lever av export, som flera stora vingårdar.

Internationella företag med filialer på Västbanken, som Motorola och

Tripadvisor, är mer sårbara för nätbaserade bojkottförsök. Häromåret, efter bojkotthot, avslutade Tripadvisor sin verksamhet på Västbanken, men utsattes strax för nya bojkotthot från motsatt håll. Eftersom en rad amerikanska delstater har stiftat lagar mot organisationer som uppmanar till bojkott mot Israel, och mot företag som böjer sig för krav på bojkott mot Israel, beslöt Tripadvisor att återvända till Västbanken.

I fjol antog senaten i Washington en lag som ger amerikanska delstater och myndigheter rätt att dra tillbaka investeringar från företag som samarbetar med den så kallade BDS-rörelsen. BDS propagerar för bojkott av alla israeliska produkter, inte bara varor från ockuperat område.

Under många år bojkottade Arabförbundets länder alla företag som

exporterade till Israel. I dag gör Israel omfattande affärer med flera arabstater, framför allt export av säkerhetsteknologi och vapensystem till Saudiarabien och Arabemiraten. Bägge parter avstår från att publicera detaljer om sådana förbindelser, som fortfarande väcker motstånd hos arabiska opinioner.

Nathan Shachar
naranjal@gmail.com

Polens kulturminister sänker ett museum i världsklass

FREDAG 14 FEBRUARI 2020

Det låter som ett vanligt tjänsteärende, nästan oskyldigt: "För museets bästa", säger Dariusz Stola, "är jag beredd att avstå från att kräva mina rättigheter under förutsättning att museets grundare går med på det."

Vilket museum? Vilka rättigheter? Dariusz Stola? Vad har det med oss att göra? Polin, museet över de polska judarnas historia, grundades 2014 i Warszawa. Dariusz Stola har varit dess chef sen dess. Det har regnat internationella utmärkelser över museet. Trots detta blev Stola, också en internationellt erkänd historiker, tvungen att söka tjänsten på nytt efter fem år. En opartisk jury kom fram till att han, föga förvånande, var den mest lämpade för jobbet, igen. Sedan dess har det gått åtta månader. Polens kulturminister, Piotr Glinski, världsberömd för sitt franka uttalande om att han aldrig lyckats läsa färdigt en bok av Olga Tokarczuk, har vägrat att skriva under utnämningen. Sen dess är det lugnt på museet, hävdar Glinski, ”inga fler angrepp på regeringen, inga fler, lindrigt uttryckt, ensidiga arrangemang”.

Angrepp? Ensidighet? Stola kritiserade, liksom en rad internationella, anständiga forskare och politiker, den polska regeringens planer på en lag som i princip gjorde fri forskning om den polska befolkningens roll under Förintelsen omöjlig. Lagen stoppades. Dessutom uppmärksammade museet 50-årsminnet av den kommunistiska regimens antisemitiska kampanj från 1968. Det borde ju ha gjort en höger-nationalistisk regering lycklig, särskilt som det blev den mest besökta utställningen i Polen någonsin. Men museet hade påmint om några helt aktuella antisemitiska yttringar. Stola måste bort! Och nu har utmattningskampanjen fått önskat resultat. Stola tar sig ur skottlinjen. Polin är ett världsmuseum, Stola en världstjärna, Polen ett stort, inflytelserikt EU-land, Piotr Glinski verkar inte vara en

stor man, men han och hans nationalistiska regerings sätt att hantera både historien och samtiden är exemplariskt. För vissa.

I Norrköping till exempel, som Ola Larsmo skrev om här nyligen (DN 11/2). Ett stadsmuseum arrangerar en historisk utställning om nazism och motstånd, påminner om att historien inte tagit slut, ett parti med nationalistiska böjelser tar anstöt, bilden tas ned.

”Samma vindar, samma dofter, det kyler på, knäpp era kofter”, sjöng Ted Ström och Contact för trettio år sen. Då tyckte jag det var överdrivet, nu är jag inte lika säker.

Svante Weyler

Nytt budgetförslag får stark kritik

LÖRDAG 15 FEBRUARI 2020

EU:s ordförande har lagt fram ett nytt förslag på långtidsbudget.

– Det är inte acceptabelt, säger EU-minister Hans Dahlgren (S).

Hårda förhandlingar om pengar väntar när EU:s 27 stats- och regeringschefer samlas i Bryssel för toppmöte på torsdag. Målet är att nå en överenskommelse om EU:s långtidsbudget för 2021–2027.

På fredagen presenterade EU:s ordförande Charles Michel ett nytt förslag för EU-länderna.

– Det är inte acceptabelt. På flera punkter går det i fel riktning, säger Dahlgren. Förslaget innebär bland annat att den totala omfattningen på långtidsbudgeten inte ska överstiga 1,074 procent av EU:s BNI, enligt AFP. Storleken på budgeten är en mycket viktig del för statsminister Stefan Löfven (S) när han ska förhandla på toppmötet.

Sverige, Danmark, Nederländerna och Österrike är de länder som slåss hårdast för att hålla nere EU:s utgifter. De anser att budgeten inte får vara större än 1,0 procent av EU:s BNI.

Den svenska regeringen kräver också att Sverige får behålla sin så kallade rabatt på EU-avgiften.

I det nya förslaget står att en rabatt ska finnas, men det står inte hur stor den ska vara. Dessutom är den tänkt att trappas ned under kommande åren.

Eftersom storleken på den tänkta rabatten inte anges, så går det heller inte att räkna ut hur stor den svenska EU-avgiften skulle bli i framtiden. Men Sverige riskerar att få betala flera miljarder kronor mer i höjd avgift.

Ambitionen är att en budgetöverenskommelse ska nås på toppmötet. En överenskommelse kräver att alla 27 EU-länder är överens.

Lägger Sverige in sitt veto om detta förslag blir resultatet av förhandlingarna?

– Det här kommer vi inte att acceptera.

Sedan var smärtgränsen går för varje land, det kommer att visa sig i förhandlingarna, men vi hotar inte med veto innan för då kommer ingen att vilja förhandla med oss, säger Hans Dahlgren.

TT

Tvingades bli sterila – nu kräver de ursäkt

LÖRDAG 15 FEBRUARI 2020

Tokyo/Akashi. Inte förrän Saburo Kitas fru låg på dödsbädden vågade han berätta varför de aldrig fick några barn – han hade blivit tvångssteriliserad.

Först på 90-talet skrotades lagen som skulle skulle utrota ”underlägsna gener”.

– Jag vågade aldrig säga något. Jag var rädd att bli utstött från min frus familj.

– Vi ville båda ha barn, men kanske ännu mer min fru. Hon tog ofta hand om barn och lekte med andra barn i slakten.

Saburo Kitas röst stockar sig när han pratar om sin fru som gick bort för fem år sedan. På ett litet altare står ett fotografi av henne, intill doftar rökelse som han har tänt. Hon var barnkär, berättar han och visar bilder på frun med släktingars barn i famnen, hon ler.

Men några barn blev det inte. Först efter årtionden av vända berättade Saburo Kita för sin fru varför – att han är steriliserad. Då låg frun döende i leukemi och hade bara några dagar kvar att leva. Han hade befarat att hon skulle bli upprörd. Men det enda hon sade var ”Ät väl och behåll hälsan”, berättar Saburo Kita.

Vi har åkt till en förort till Tokyo där Saburo Kita bor för att ta reda på mer om Japans eugeniklag (eugenik betyder

rashygien). En lag som legitimerade steriliseringar av unga personer för att hindra födslar av "underlägsna ättlingar". Lagen kom till efter andra världskriget när Japan led av brist på mat och kämpade med återuppbyggnaden av landet.

– Efter kriget fanns en slogan som löd: skaffa färre och bättre barn. Man ville bli av med gener som ansågs dåliga eller underlägsna, säger Yukako Ohashi, frilansskribent och en av dem som engagerat sig för att de utsatta ska få upprättelse, bland annat genom att skapa en telefonlinje dit de kan ringa.

De sista steriliseringen utfördes 1993 och först 1996 upphörde lagen att gälla, efter starkt internationellt tryck. Då hade 25 000 personer steriliserats, varav uppskattningsvis 16 500 utan att ha gett sitt medgivande. De yngsta var bara nio–tio år.

Det handlade om människor som myndigheterna på något sätt ansåg hade dåliga gener, fysiskt eller mentalt. Men också fattiga och unga som uppfattades som allmänt stökiga.

Saburo Kita bjuder oss att sitta på golvet i sin trånga lägenhet. Ett ihärdigt regn smattrar på rutan utanför. I mitten av rummet står en blomma gjord av små pappersbitar som Saburo tålmodigt har vikt ihop själv. Han plockar fram högar med dokument som ska bekräfta hans historia. Först förra året insåg han att han hade blivit utsatt för tvångssterilisering när han var 14 år.

– Jag läste i tidningen om en kvinna som också blivit utsatt och tyckte att det påminde om det jag varit med om. Saburo Kita ringde den hotline som skapats sedan tvångssteriliseringarna kom i ljuset för två år sedan. Efter samtalet och

kontakter med advokater som hjälper de tvångssteriliserade att leta efter medicinska dokument insåg han att han är ett offer för lagen.

Nu tillhör han de runt 20 personer som har stämt regeringen. De kräver skadestånd, men framför allt en ursäkt. Saburo Kita är arg. Arg på att han steriliserades, på hur saken hanteras i efterhand och på hur det påverkat hans liv. I alla år trodde han att det var hans pappa som hade beslutat att sterilisera honom. Han var så besviken på sin far att han inte ens bjöd honom på sitt eget bröllop. Först nu inser han att det är regeringen han ska rikta sin ilska mot.

– När jag insåg det blev jag väldigt upprörd. Regeringen bestämde att förändra min kropp. Jag är mer arg på den än vad jag var på min far, säger Saburo Kita och visar artikeln i tidningen som fick

honom att för första gången inse att staten låg bakom steriliseringen.

Han berättar hur vänner och släkt alltid frågade honom och hans fru när de skulle skaffa barn. De frågade till och med hos vem av dem som problemet låg.

– Men jag vågade aldrig säga något. Jag var rädd att bli utstött ur min frus familj, för att de skulle bli arga.

Saburo Kita är ett exempel på hur steriliseringarna gjordes på unga människor som var fattiga eller ansågs allmänt stökiga. När han var ung kom han i bråk med sin pappa. Mamman var död och pappan hade träffat en ny kvinna som han fått barn med. Saburo kände sig inte hemma i den nya familjekonstellationen och började driva på stan och bråka, struntade i att gå i skolan. Det slutade med att han tvingades flytta till ett ungdomshem.

En dag i april 1957 blev Saburo Kita plötsligt skickad till sjukhuset från ungdomshemmet utan att få veta varför. När han fördes till en urolog frågade han om det var något fel på honom. Svaret han fick var att de skulle göra en rutinundersökning. Men snart var han bedövad och vaknade upp med svår smärta i underlivet.

– Vi har tagit bort ett ”problem”, var svaret jag fick från läkaren när jag frågade vad de hade gjort.

Saburo försökte ta reda på vilket problem, men hade så ont att han inte iddes pressa läkaren på svar. Det var först när han var tillbaka på ungdomshemmet som en äldre vän någon månad efter ingreppet berättade att han hade steriliserats.

– Jag hade ingen aning om varför, ingen frågade mig.

Vännen berättade att flera andra barn på ungdomshemmet utsatts för samma ingrepp.

Saburo Kita vill att regeringen ber uppriktigt om ursäkt.

– Jag ber om compensation också. Men jag bryr mig inte så mycket om pengarna. Ursäkten är viktigast.

Regeringen har kommit med ett erbjudande om skadestånd på 3,2 miljoner yen, 270 000 kronor, till de som steriliserades. Siffran baseras faktiskt på det belopp de tvångssteriliserade i Sverige fick 1997. En del har godtagit ersättningen. Men Saburo Kita accepterar den inte. Han vill först och främst ha en ordentlig ursäkt. Regeringen har varit alldeles för luddig när den sagt ”vi är ledsna”, tycker han. De bör ta på sig mer direkt ansvar, enligt Saburo Kita och flera andra utsatta.

Dagen innan vi ses har hans fall varit uppe i rätten. Han är irriterad på arrogansen från de personer som representerade regeringen.

– Det var tio personer från regeringen där. De bugade inte ens. De visade ingen respekt alls.

Han har ställt upp på intervjuer i flera medier och hoppas att fler offer ska våga ut i offentlighetens ljus.

– Jag vill att fler ska känna till det här. Bara 20 av de över 20 000 har gett sig till känna. Det är för få, jag vill uppmuntra fler att tala.

Vi reser till Akashi, runt 55 mil sydväst om Tokyo. Här bor paret Takaji och Kimiko Kobayashi, båda 87 år. Även de förstod först för några år sedan att hustrun Kimiko blivit tvångssteriliserad. Innan dess hade de aldrig hört talas om lagen.

Båda är döva och vi får hjälp med intervjun av en teckentolk. Lägenheten är fylld av porslinsfigurer, dockor, pärmar och prylar. Diskmaskinen går.

De har varit gifta i 60 år och hade gärna velat ha barn.

– Jag vill ha tillbaka min friska kropp, säger Kimiko.

Hon inser att det aldrig kommer att hända. Och pengar läker inga sår, konstaterar de. Men upprättelse vill de ha.

– Vi vill att regeringen ber om ursäkt för att de införde en så dålig lag, att den erkänner att den gjorde fel. De borde komma och be om ursäkt i egen person. Ingreppet skedde när Kimiko var 27 år. Hon var gravid och både hennes och Takajis mamma pressade henne att göra abort. De ansåg att döva inte kunde ta hand om ett barn.

– Vi var väldigt glada och ville gärna ha barnet. Men båda våra mammor tyckte att det inte passade sig.

Först långt efteråt insåg hon att genomgick hon en sterilisering samtidigt som aborten. Takaji hade dock sina aningar.

– Vi försökte få barn efter operationen och undrade varför det inte gick. Men efter aborten sade min mamma att döva inte ska uppfostra barn. Jag förstod att något hade hänt och blev upprörd, säger Takai. Han misstänkte att hans mamma beslutat om sterilisering. I dag vet de att Kimiko steriliserades enligt den lag som fanns. Deras föräldrar lärde sig inte ens teckenspråket och Takaji blev mobbad på möbelfabriken där han jobbade. Döva ansågs höra till en sämre människotyp, säger de och konstaterar att det är svårt att vara funktionshindrad i Japan.

För Japan är uppmärksamheten kring tvångssteriliseringarna besvärande. I sommar hålls Paralympics, OS för personer med funktionsnedsättning, i Tokyo och regeringen försöker förbättra japanernas kunskaper om funktionsnedsättningar.

Det kommer uppmaningar om att vara snäll och hjälpa till.

Men länge var inställningen till funktionsnedsatta i Japan att de skulle gömmas. Först 1950 förbjöds *zashihi-ro*, ”hemfängelser”, burliknande rum där många japanska familjer gömde barn som hade funktionsnedsättning. De ansågs dra vanära över familjen.

Yukako Ohashi, som engagerat sig i eugeniklagen, hoppas att uppmärksamheten kring tvångssteriliseringarna blir en ögonöppnare.

– Många i Japan vet inte att det går att uppfostra barn även om man har ett funktionshinder.

Hon tycker det är synd att det tagit så lång tid innan den här frågan fått uppmärksamhet och litar inte på att regeringen egentligen vill be om uppriktig ursäkt.

– Många offer har tyvärr dött och jag tror att regeringen väntar på att fler dör så att de kommer undan.

Regeringen borde utreda varför lagen kom till och varför den fanns under så lång tid, anser Yukako Ohashi.

– Sedan bör de publicera vad de kommer fram till så att våra unga är medvetna om vad som hänt. Många vet inte att vissa barn inte föddes på grund av att regeringen ansåg att generna var för dåliga.

Bakgrund. I Sverige upphörde tvångssterilisering av transpersoner 2013

Japan är långt ifrån det enda landet som haft lagar om sterilisering som i många fall inte varit frivillig. De hårdaste rashygienlagarna hade nazi-Tyskland.

Sverige steriliserade 63 000 människor 1935–1975, varav hälften anses tvångssteriliserade. Ingreppen drabbade fattiga människor och personer i utsatt social ställning. Majoriteten av dem som steriliserades var kvinnor.

Personer som ansågs ha någon psykisk funktionsnedsättning var särskilt utsatta, liksom grupper som romer, resande och samer. Först 1997, efter en rad artiklar i bland annat DN, bad regeringen om ursäkt och betalade skadestånd till de utsatta.

Tvångssteriliseringar av transpersoner i Sverige fortsatte till 2013.

Flera delstater i USA har haft samma typer av lagar.

USA: Oligark hjälpte Putin att dölja sin förmögenhet

LÖRDAG 15 FEBRUARI 2020

USA:s finansdepartement anklagar den ryske miljardären Oleg Deripaska för att ha hjälpt president Vladimir Putin att dölja sin personliga förmögenhet.

Enligt ett brev som Financial Times har kommit över har oligarken tvättat Putins pengar och gjort investeringar på hans order.

Vladimir Putins årslön är relativt blygsamma 1,3 miljoner kronor. Han äger två rysktillverkade bilar och ett släp, samt två lägenheter – den ena på 77 kvadratmeter och den andra på 153,7. Detta är de officiella siffror som publiceras på Kremls hemsida.

I själva verket tros Putin vara en mycket förmögen man. Den brittisk-amerikanske finansmannen William Browder – en av Putins värsta fiender – har hävdat att han är världens rikaste man med tillgångar på 200 miljarder dollar. Andra har kommit med uppskattningar mellan 40 och 70 miljarder, och hävdat att han i hemlighet äger stora andelar i gasföretagen Gunvor och Gazprom.

Men konkreta bevis har aldrig publicerats. En vanlig uppfattning bland dem som försökt uppskatta presidentens förmögenhet är att han isolerar sig från

direkt ägande och i stället använder ombud som äger tillgångar åt honom. Det brev från Office of foreign asset control (OFAC) – en avdelning inom USA:s finansdepartement – som Financial Times hänvisar till antyder just ett sådant upplägg.

I brevet, som är adresserat till Deripaskas advokat, anklagas denne i praktiken för att ha skött Putins personliga affärer. Men OFAC nämner bara icke hemligstämplade uppgifter och samtliga påståenden förses med brasklappen ”enligt rapporter”.

Anklagelserna är dock allvarliga.

Deripaska påstås bland annat ha ställt in en börsintroduktion av bilföretaget Gaz 2017 ”för att dölja president Putins penningtvätt genom företaget”. I en annan punkt hävdas att ”Deripaskas affärsverksamhet enligt rapporter användes, vid minst ett tillfälle, som

täckmantel för att underlätta överföring av pengar för dåvarande premiärminister Putin”.

Oleg Deripaska, som är en av Rysslands rikaste affärsmän med en förmögenhet på 3,3 miljarder dollar, anses stå Putin nära. Han finns sedan 2018 på USA:s sanktionslista, vilket innebär att han inte får visum till USA och att hans tillgångar i landet är frysta. I motiveringen hette det att Deripaska har ”hotat affärsrivaler till livet, avlyssnat en myndighetsperson illegalt och deltagit i utpressning”.

Det är i detta sammanhang brevet till Deripaskas advokat dyker upp. Han har gått till domstol i USA för att tvinga finansdepartementet att precisera de anklagelser som ligger till grund för svartlistningen – och det brev Financial Times har fått tillgång till är departementets svar.

Själv tillbakavisar oligarken alla anklagelser.

– Detta är obekräftade påståenden. Det är nonsens, säger han till tidningen och tillägger att om anklagelserna fördes fram inför en domstol i London skulle domaren säga ”försvinn!”

När det gäller penningtvätten som Deripaska ska ha gjort för Putins räkning kommenterar presidentens presstalesman Dmitrij Peskov:

– Det är inte sant. Så enkelt är det.

Om den amerikanska sidan inte kan visa upp fler detaljer offentligt lär brevets påståenden förbli obevisade.

Men uppgifterna kommer i ett känsligt skede, just som Putin ser om sitt hus inför ”pensioneringen” från Kreml 2024.

I planeringen ingår en rad ändringar i Rysslands konstitution, som många ser som skraddarsydda för att bevara Putins

inflytande efter hans avgång. I veckan kom också ett förslag om att alla ryska expresidenter ska bli senatorer på livstid och därmed ha åtalsimmunitet.

Säkerligen har Putin också en plan för hur han ska bevara sin förmögenhet.

Ingmar Nevéus

1 700 sjukvårdare smittade av viruset

LÖRDAG 15 FEBRUARI 2020

1 716 sjukvårdare har smittats i det pågående coronavirusutbrottet i Kina – de flesta i Hubeiprovensen. Sex personer har dött. Enligt WHO utsätts vårdpersonalen för svåra risker, då bristen på skyddsmasker och skyddskläder är stor.

För första gången kommer uppgifter från kinesiska myndigheter om att det nya

coronaviruset sprids bland sjukvårdspersonal i hela landet men framför allt i den värst drabbade Hubeiprovensen.

– Det här är allvarlig information, eftersom hälso- och sjukvårdspersonal är kittet som håller ihop vården. Vi måste få veta mer om omständigheterna och under vilken tidsperiod de har smittats, säger WHO-chefen Tedros Adhanom Ghebreyesus.

För att undvika att smittas äter många doktorer och sjuksköterskor bara ett mål mat om dagen. På så sätt minimeras antalet toalettbesök, vilket gör att de inte behöver ta av sig säkerhetsutrustningen lika ofta, skriver New York Times. Enligt Sylvie Briand, chef för WHO:s responsavdelning för infektionssjukdomar, är det lätt att

stressade och trötta läkare glömmer något så elementärt som att tvätta händerna.
– Jag är rädd, det här är ett helt nytt virus. Sjukhusen är översvämmade av patienter, jag har aldrig sett så många. Vi har inga läkemedel utan kan bara behandla symptom som feber, säger en läkare till BBC.

I Kina har sammanlagt 64 000 personer smittats av det nya coronaviruset. Knappt 1 400 personer har avlidit .

På fredagskvällen uppgav Reuters att det nya coronaviruset har spridit sig till Afrika. En person har bekräftats smittad i Egypten, enligt landets hälsodepartement. De egyptiska myndigheterna meddelar att det handlar om en utländsk person och att denne isolerats.

Mia Holmgren

mia.holmgren@dn.se

Björn af Kleen: Bloomberg väntar på att konkurrenterna ska trötta ut varandra

LÖRDAG 15 FEBRUARI 2020

I en valrörelse där de demokratiska kandidaterna tävlar om att hålla distans till Wall Street har finansmannen Michael Bloomberg valt en motsatt

strategi: han formligen strör pengar omkring sig. Den tidigare borgmästaren i New York gör entré i valrörelsen den 3 mars, då 15 delstater håller primärval under den så kallade supertisdagen.

Bloomberg, som sägs vara god för mer än 50 miljarder dollar, har bombat amerikanska tv-kanaler och webbsidor med annonser för sin kampanj. Han har hittills spenderat 255 miljoner dollar, omkring 2,5 miljarder kronor, vilket är mer än resten av kandidaterna tillsammans, enligt The Economist.

Det har gjort honom mäktigt impopulär hos delar av vänstern. Demonstranter vrålar "plutokrati" efter honom och höjer skyltar med texten: "Miljardärer ska inte köpa val." Det är inte bara summorna som Bloomberg spenderar på annonser och kampanjarbetare som irriterar. Det är

också sättet som han äntrade valrörelsen på.

Bloomberg kom sent, som fint folk kan ta sig friheten att göra. Andra kandidater hade vadat omkring i snöslasket i Iowa och New Hampshire i månader när Bloomberg förklarade att han skulle hoppa över de fyra första primärvalen och börja tävla först när vårsolen tittade fram, den 3 mars. En smula spekulativt, kan man tycka.

Andra demokrater var ute och knackade dörr, debatterade sjukvårdsförsäkring och vädjade om pengar från sina gräsrotter. Bloomberg satt hemma i New York och väntade på att konkurrenterna skulle trötta ut varandra.

Ur askan stiger nu en utvilad herre i blå kavaj med guldknappar, en ideologiskt lite promiskuös mediemogul som tycks personifiera den typ av liberal som Bernie

Sanders avfärdar som
”storbolagsdemokrat”.

Men strategin rymmer vissa fördelar.

Bloombergs image belastas inte av några förluster från tidiga primärval – helt enkelt eftersom han inte ställt upp i dem. Bloomberg framstår fortfarande som ett oprövat kort. ”Bokstavligen oslagbar”, som The Economist ironiserar. ”För hur kan man slå någon som inte är där?”

Autenticitet sägs vara viktigt i valrörelsen 2020. Och Bloomberg framstår onekligen som genuint arrogant, då han byggt sin kandidatur på ”idén att det inte är nödvändigt att kampanja i tidiga stater om man riktigt rik”, som The Economist sammanfattar hans strategi.

Annonserna ska kompensera för Bloombergs fysiska frånvaro under upptakten av valrörelsen, lite som ett fotografi på kylskåpsdörren kan försöka

kompensera för en frånvarande förälder vid middagsbordet. Men att få så mycket dollarmiljardär på så kort tid kan också skapa viss mättnadskänsla bland mediekonsumenter.

Tidskriften New Yorkers satirskribent, Andy Borowitz, refererade häromveckan till en fiktiv opinionsundersökning som visade att amerikanerna skulle rösta på Bloomberg om han bara lovade att strypa flödet av självförhärligande annonser. Sanningen tycks mer komplex. I takt med annonsernas genomslag i människors medieflöde, och Joe Bidens magplask i Iowa och New Hampshire, verkar allt fler sätta sin tilltro till Bloomberg. Hans namn har skjutit i höjden i vissa opinionsmätningar och kolumnister som New York Times Thomas Friedman argumenterar för att Bloomberg kan rädda Demokraterna från Bernie Sanders.

Det är notoriskt svårt att utvärdera opinionsmätningarna. Joe Biden låg länge överst på samma listor ända tills folk faktiskt skulle gå och rösta i Iowa och New Hampshire och plötsligt dumpade gamlingen till förmån för den 38-årige uppstickaren, tidigare borgmästaren Pete Buttigieg, som pratar så skönt och har så mycket pojkelig energi i blicken. Eller Amy Klobuchar, den jordnära senatoren från Minnesota.

Vissa tänker att Bloomberg är mer ”valbar” än socialisten Sanders och den politiske novisen Buttigieg. Tanken är väl att de konservativa arbetarväljarna i mellanvästern, de svikna karlarna, ska känna sig mer bekväma med ”Mike” än med Buttigieg, Klobuchar eller Elizabeth Warren.

Bloomberg har varit borgmästare för New York under tre mandatperioder och som

filantrop investerat ohemula summor i kampen för strängare vapenlagar och för regleringar av fossilindustrin. Gubben har muskler.

Enligt samma valbarhetsteori kommer Bloomberg att kunna lägga krokben för Trump när det verkligen gäller i höst. En färsk undersökning från Quinnipiacuniversitetet visar att Bloomberg är den demokrat som skulle slå Trump med störst marginal: 51–42 procent.

Och visst: Bloomberg tycks vara på riktigt där Trump ofta låtsas. Bloomberg är rik som få, har gjort stora insatser för staden New York och har sitt alldeles egna medieimperium, Bloomberg News. Han är till och med mer auktoritär än Trump när det gäller det fria ordet i den egna firman. Trump far ständigt ut mot journalisterna i Vita huset men kan inte

sluta prata med dem. Bloomberg förbjöd de anställda reportrarna på Bloomberg News från att bevaka hans presidentkampanj. Det sade han åtminstone när han inledde sin kampanj. Bloomberg är en del av en finanselit i New York som Trump sett upp till och gärna vill få bekräftelse av. Men det är samtidigt just dessa människor som Trump älskar att hata. Är Bloomberg, som hittills betraktat valrörelsen lite på avstånd, verkligen redo för nio månaders gyttejebrottnings med "Donald", som han envisas med att kalla presidenten?

Vi får snart se. I veckan twittrade Trump ut en ljudinspelning från 2015 där Bloomberg försvarar en mycket ifrågasatt brottsbekämpningsmetod som kallas "Stop and frisk" (ungefär "Stoppa och visitera"). Metoden går ut på att finkamma kriminellt belastade bostadsområden på vapen.

Om metoden har minskat kriminaliteten i New York så har samtidigt den skickat ett oproportionerligt stort antal afro- och latinamerikanska män i fängelse, också för småbrott som många människor i majoritetssamhället aldrig grips för, till exempel marijuanainnehav.

I november, innan Bloomberg meddelade att han skulle ge sig in i valrörelsen, bad han om ursäkt för metoden, som pågick under hans tid som borgmästare. Men på ljudinspelningen från 2015 är det uppenbart att han rekommenderar den: han uppmanar polisen att koncentrera sig på svarta och bruna män mellan 16–25 år: – Och sättet att slita pistolerna ur dessa ungars händer är att kasta dem mot vägen och muddra dem", säger Bloomberg.

"Wow, Bloomberg är en fullkomlig rasist!", skrev Trump i en tweet som han sedan

raderade. Presidenten har tidigare ställt sig bakom metoden.

Det är inte säkert att Bloombergs försvar av "Stop and frisk" minskar hans stöd bland vita arbetarväljare. Men en demokratisk presidentkandidat måste även vinna afroamerikaners förtroende. Bloombergs presidentkampanj tycks ha sin första stora kris. Knappast den sista.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Fakta. Michael Bloomberg

Tidigare borgmästare i New York och affärsman med en förmögenhet på 60 miljarder dollar. 78 år.

Politisk profil: Mitten. Hängivet engagerad för klimatfrågor och reform av vapenlagar.

Talar för: Kan locka många oberoende väljare som vill ha en pragmatisk mittenkandidat.

Talar mot: Demokraterna har svängt kraftigt åt vänster de senaste åren och Bloomberg representerar en mittenpolitik som många förknippar med 1990-talet. Hans förmögenhet får

kärnväljare att kritisera honom för att försöka köpa sig till popularitet.

Fakta. Primärvalet

Presidentkandidaterna i USA utses formellt vid Demokraternas och Republikanernas konvent, men vilka de blir brukar stå klart långt tidigare i primärvalsprocessen.

Denna fortsätter nu med Nevada den 22 februari och South Carolina den 29 februari. Den 3 mars är det dags för den så kallade supertisdagen då det hålls primärval i 15 delstater.

I Iowa vann demokraten Pete Buttigieg knappt över Bernie Sanders och i New Hampshire vann Bernie Sanders. President Donald Trump har hittills vunnit överlägset på den republikanska sidan.

Demokrater som är kvar: Joe Biden, Bernie Sanders, Amy Klobuchar, Pete Buttigieg, Elizabeth Warren, Michael Bloomberg, Tom Steyer och Tulsi Gabbard. DN

Trump: Jag kan visst lägga mig i

LÖRDAG 15 FEBRUARI 2020

Dagen efter att USA:s justitieminister William Barr kritiserat president Donald Trumps försök att lägga sig i justitiedepartementets arbete svarade Trump:

– Jag kan visst lägga mig i ett rättsfall.

Det var på torsdagen som USA:s justitieminister William Barr i en tv-intervju kritiserade presidentens ivriga twittrande i frågor som rör justitiedepartementet. ”Det gör det omöjlig för mig att sköta mitt jobb. Jag

tycker att det är dags att sluta twittra om rättsfall där justitiedepartementet är inblandat”, sa Barr till ABC News.

På fredagen svarade Trump i ett inlägg på just Twitter där han citerade Barr:

””Presidenten har aldrig bett mig att göra något i ett rättsfall.’ Justitieminister Barr. Det betyder inte att jag inte har rätten, som president, att göra så. Det har jag. Men hittills har jag valt att inte göra det!”

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Presidentens man i Paris hoppas av efter sexskandal

LÖRDAG 15 FEBRUARI 2020

Paris. Kandidaten till borgmästarposten i Paris för regeringspartiet LREM, Benjamin Griveaux, hoppas av sedan en intim video med sexuellt innehåll lagts ut på en webbplats och på sociala nätverk.
– Jag är inte beredd att utsätta min familj och mig själv för detta, när nu allt tycks vara tillåtet. Detta går för långt. Därför har

jag beslutat dra tillbaka min kandidatur, säger Benjamin Griveaux i ett uttalande. Den 42-årige Griveaux är en av Emmanuel Macrons allra närmaste allierade och var 2016 med och grundade partiet En Marche (som senare döptes om till La République en Marche, LREM). Han var talesperson för regeringen åren 2017–19, och har sedan dess kandiderat till posten som Paris borgmästare.

Han avgår sedan en film börjat spridas på internet som visar en man som rör vid sitt könsorgan. På en webbplats som drivs av den ryska konstnären Piotr Pavlenski – som fått asyl i Frankrike och bor i Paris sedan flera år – publiceras videon i anslutning till intima chattmeddelanden som påstås ha skickats från ett konto som tillhör Griveaux.

Konstnären är sedan tidigare känd för ha skapat provocativa, politiskt laddade verk

med sexuell innehåll. Han säger till tidningen Liberation att han fått filmen av "en källa" som haft en nära relation med Griveaux.

– Han talar så mycket om betydelsen av att värna familjen. Men han ljuger. Jag ville visa på hyckleriet, säger Pavlenski till tidningen.

Benjamin Griveaux anser sig vara utsatt för en politisk smutskastningskampanj.

– I över ett år nu har min familj och jag utsatts för ärekränkande påståenden, lögner, anonyma attacker, publiceringar av privata samtal och dödshot. Denna smutskastningskampanj har påverkat mig, men framför allt har den drabbat dem jag älskar, säger Griveaux.

– Som om inte detta vore nog, gick man i går över ännu en gräns. På en webbplats och olika sociala nätverk har man spridit vedervärdiga angrepp som riktar sig mot

mitt privatliv. Min familj förtjänar inte detta, fortsätter han.

– Det politiska projekt som vi byggt för Paris, och som vi i kampanjen kämpat så hårt för – det projektet kommer att klara sig bättre utan mig.

Innan han hoppade av låg Griveaux på tredje plats i opinionsmätningarna inför borgmästarvalet i Paris den 15 mars. Han har haft svårt att få fart på sin kampanj, vilket delvis beror på att även en annan tidigare Macronallierad, matematikern Cédric Villani, ställer upp. Villani har nu uteslutits ur LREM, men tros ändå locka till sig många av de Macronvänliga rösterna.

Enligt opinionsmätningarna leder den sittande borgmästaren, socialisten Anne Hidalgo, före högerpolitikern Rachida Dati. Hidalgo skriver i ett uttalande att

hon vill mana till ”respekt för privatlivet” efter Griveaux avhopp.

Skandalen är besvärande för president Macron, som de senaste veckorna varit alltmer aktiv i kampanjen och försökt hjälpa fram Griveaux. Regeringspartiet väntas nu utse en ersättare, som lär få en otacksam uppgift när han eller hon ska försöka nå ut till väljarna på bara en månad.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Hemligheten bakom Merkels uniform

LÖRDAG 15 FEBRUARI 2020

Less is more, är devisen för modedesignern bakom Angela Merkels uniform av nästan likadana byxdressar i färgkartans alla nyanser.

Men för Tysklands kansler är mottot snarare ”fler är mer”.

DN:s Berlinkorrespondent mötte Bettina Schoenbach i ett samtal om det tyska stilundret.

Våren 2005 inträffade något oerhört i Tyskland.

Aldrig tidigare hade en kvinna haft chans att bli landets nästa kansler, och aldrig tidigare hade en toppolitiker uppvisat en sån total avsaknad av stil och flärd. Angela Merkel, en då 50-årig ordförande för de tyska Kristdemokraterna CDU, uppträdde i okammad pottfrisyr, fotriktiga skor och säckiga blusar av DDR-snitt.

En så illa klädd kvinna hade den samlade kritikerkåren inte sett maken till. Någon tyckte att hon liknade en hösäck eller mjölkflicka, vilket inte var menat som beröm. Andra ansåg att hon i sin "sensationellt fula frisyr" såg ut som en tilltufsad "*Mauerblümchen*" (murblomma, ett nedsättande begrepp som syftar på flickorna som aldrig blev uppbyggda till dans).

Samtidigt som Merkel hånades för sin brist på stil försökte hennes motståndare, Gerhard Schröder, lansera sig själv som ett

modelejon. Socialdemokraten talade vitt och brett om hur han lät sy upp skraddarsydda kostymer hos det italienska modehuset Brioni till priset av en genomsnittlig månadslön.

Ingen av strategierna var särskilt lyckad. Angela Merkel, som ägnat en stor del av sitt vuxna liv åt att forska i fysik, hade hittills varit övertygad om att det yttre inte spelar någon roll. Hon hade haft fel.

Som toppolitiker får man räkna med att allt från semestervanor och aktieaffärer till klädval genomlyses. Kvinnor i en mansdominerad värld granskas ännu hårdare, oavsett om de har doktorerat i fysik eller inte.

Här var alltså en topputbildad kvinna som haft Helmut Kohl som mentor redo att leda Europas tyngsta land. Ändå kretsade samtalet om något annat: hennes hopplösa klädval.

Men när valrörelsen drog i gång skulle ”murblozman” förvandlas till en ”oväntad stilikon”. Dagstidningen Die Welt konstaterade häpet att ”plötsligt har Merkel glamour” medan BZ frågade sig om hon är på väg att bli Tysklands första ”modekansler”. En lokaltidning tyckte att hon utvecklats från en ”larv till en fjäril”. Merkel hade gjort som Gerhard Schröder och skaffat sig en egen modedesigner. Men till skillnad från honom skulle hon nästan aldrig prata om sin stil och sina shoppingvanor.

Bettina Schoenbachs namn är ganska okänt utanför Tyskland men hennes kläder reser jorden runt och syns i tv-sändningar över hela världen. I över två decennier har hon försett tyska tv-moderatorer och skådespelare med skräddarsydda plagg i en ”modern, enkel elegans”. 2005 skulle

även en blivande kansler bli en av hennes trognaste kunder.

I Hamburgs hippare kvarter, granne med en juvelerare och med Google-kontoret på andra sidan gatan, ligger Schoenbachs studio i sex våningar. I boutiquen på bottenvåningen hänger sidenblusar och färgglada kavajer i ett välbekant snitt. Själv bär hon svart polotröja och markerade glasögonbågar som åker på och av under intervjun.

– Jag älskar färger men bär själv nästan alltid svart för att inte ge mina kunder några förflugna idéer, säger hon.

Bettina Schoenbachs föräldrar drev ett exklusivt modehus i Hamburg och redan som barn började hon designa kläder. Föräldrarna hjälpte henne med mönster och teknik och i deras hemateljé sydde hon plagg åt barbiedockor som hon tyckte var ”very sexy”. När hon fyllde 16 fick hon en

praktikplats i Paris, hos en tysk designer som hade gått i skola med Karl Lagerfeld.

– Jag var helt fascinerad av mönstren, draperingarna och tygerna, och hur de kändes mot fingrarna.

För femton år sedan tog hon fram ett stilkoncept som Tysklands kansler har hållit fast i sedan dess. Merkels politiska devis ”Weiter so”, att fortsätta som vanligt, gäller i allra högst grad även för garderoben. Den innehåller mycket små variationer och ser ut ungefär så här: en kavaj med matchande byxor i gult, grönt, rött, blått...

Den numera världsberömda

”Merkelkavajen” består av en grundmodell i olika utföranden. Den har tre eller fyra knappar (alltid knäppta), kan vara med eller utan krage och fickor, och är ofta något insvängd i midjan.

– Kläder ska vara så enkla som möjligt, men inte enklare än så, säger Bettina Schoenbach.

Coco Channels gamla talspråk ”Less is more” är en ledstjärna.

Men för Merkel gäller snarare ”fler är mer”.

Bettina Schoenbach vill inte avslöja hur många kavajer och byxdressar hon har levererat till kanslern under åren, men om man ska tro uträkningar i tyska tidningar handlar det om flera hundra.

Men den som tror att kanslern bara sticker in armen i garderoben och väljer kavaj på måfå misstar sig.

– Visst tänker jag på vad jag sätter på mig, har hon sagt i en av få intervjuer där hon kommenterat sina klädval.

Faktum är att hon väljer nyans efter tillfälle: grönt för klimatmöten, blått för

ubåtsbesök och knallrött i
regeringsförhandlingar.

Det har även lett till en sorts
klädkremlologi med ivriga spekulationer
om vad kanslern vill signalera med färgen
på kavajen. En nyfikenhet som mäns
mörka kostymer sällan väcker.

– För en man är det inget problem alls att
ha på sig mörkblå kostym hundra dagar i
rad, men om jag har på mig samma kavaj
fyra gånger på två veckor väller breven in,
sade Angela Merkel i en intervju med den
tyska tidningen Die Zeit förra året (som
även publicerades i DN).

Kanske är det för att slippa breven som
hon så sällan avviker från uniformen. När
det väl har skett har det lett till ramaskri.

○ ○ ○

I april 2008 ska Oslos nya operahus
invigas. Det är en vit koloss i
Carraramarmor som kostat fyra miljarder

norska kronor. Den jättelika ljuskronan
väger 8,5 ton.

Kung Harald och drottning Sonja glänser
bland gästerna. Fast det är Tysklands
förbundskansler som ska ”stjäla showen”,
för att citera boulevardpressen.

Hennes svart-blå aftonklänning med
avslöjande dekolletage (designad av Anna
von Griesheim) blir en förstasidesnyhet i
tyska och internationella tidningar.

Längst går brittiska Daily Mail som
publicerar bilden på förbundskanslerns
urringning med rubriken ”Merkel’s
Weapons of Mass Distraction”.

Reaktionerna blir så häftiga att
regeringens tales person skickas fram för
att svara på frågor om kanslerns klänning.

– Det var inte hennes intention att få
sådan uppmärksamhet, säger han.

– Men om det inte finns något mer viktigt att tala om i världen än en klänning, ja då finns det väl inte mycket att göra.

Inför det här reportaget sliter jag med frågan om jag skriver bara för att kanslern råkar vara kvinna? Inte gjorde mina företrädare reportage om Gerhard Schröders Brioni-kostymer i kashmirull, eller om Helmut Kohls kavajer i XXXL? Hans matvanor och ovanligt stora kroppshydda avhandlades i och för sig minutiöst av de tyska medierna.

Men faktum är att inte bara kvinnliga politiker får finna sig i att få sin klädsel satt under lupp.

– Män som avviker från klädnormerna blir också hårt granskade, säger Bettina Schoenbach.

– Faktum är att kvinnor har fler valmöjligheter. Herrarna ägnar sig fortfarande åt en sorts konsensuskultur och följer skrivna

eller oskrivna regler. I själva verket är kvinnorna friare.

Den som bryter mot reglerna blir lätt ett villebråd.

Som när Tysklands utrikesminister Heiko Maas höll presskonferens i skinnjacka och jympaskor – i stället för kostym. Hans ”slappa” uppträdande nagelfors i tyska medier, precis som när Sverige fick en manlig finansminister med hästsvans. Fler verkade vara intresserade av Anders Borgs frisyr än av hans politik.

– Men modevärlden och synen på kläder håller på att förändras. Det går snabbt nu, säger Schoenbach.

Men vad spelar kläderna egentligen för roll?

– Stil handlar ju om så mycket mer än kläder. Egentligen om en inre styrka. Har du en stark personlighet har du en stark

stil, oavsett om du bär svart eller blommigt, säger Bettina Schoenbach. När kunderna kommer till henne skolas de i vad som passar just deras kroppar.

– Vissa klär i v-ringning, andra i hög hals... Efter otaliga provningar vet de vilken typ de är.

Vissa beställer enstaka plagg. Andra hela garderober.

Jag vill förstås fråga Bettina Schoenbach om arbetet med att ta fram uniformen till en av världens mäktigaste kvinnor. Men klockan 03.30 natten före intervjun får jag ett meddelande från hennes assistent om att hon inte under några omständigheter svarar på frågor om sina kunder.

Varför?

– Det är samma som med tystnadsplikten för en läkare, säger hon.

– Kunden kommer till mig och berättar om sitt innersta. Då kan ju inte jag skylta

med det. Det går ju bara inte! Det är ”no go”. Vi har ju byggt upp ett förtroende gentemot våra kunder.

Angela Merkel är en av de allra trognaste kunderna. Men långt ifrån alla är förtjusta i de färgglada byxdressarna.

○ ○ ○

– För långa byxor, för tajta kavajer och fruktansvärda färger. Allt är fel! dundrade Karl Lagerfeld.

Tysklands mest framgångsrika designer genom tiderna lät sig intervjuas i tyska Focus och höll inte tillbaka vad han ansåg om Merkels uniform.

Som självutnämnd chefskritiker ansåg Lagerfeld att kanslern borde klä sig efter sina ”speciella proportioner”. Han, som före sin bortgång i vintras levde i modeexil i Paris, erbjöd sig att ge henne några stilaråd.

– Men hon har knappt tid att komma till Paris och när hon väl är här är hon upptagen med att hälsa på presidenten, sade han besviket.

Jämfört med grannen Frankrike är inte heller Tyskland någon framstående modenation. Tyskarna må bygga bättre bilar och hålla stabilare statsfinanser än fransmännen, men när det gäller stil dras de med dåligt rykte.

Förkärleken för praktiska fritidskläder, ryggsäckar och strumpor i sandalerna drar ner betyget. Kläd- och skojättar som Jack Wolfskin, Esprit och Birkenstock är inte direkt ansedda som hippa.

Eller?

– Men Birkenstock är ju inne! Det är coolt! Det är en enorm framgångssaga, och den internationella pressen är tokiga i dem, säger Bettina Schoenbach.

Hon vill inte skriva under på klyschan om att tyskarna saknar stil.

– En kliché är förstås svår att göra sig av med. Men den är lika felaktig som att påstå att italienarna bara äter spagetti. Fast själv är hon inte skolad i Tyskland, utan först i Paris och sedan i USA. Efter att ha bytt barbiedockorna mot riktiga modeller flyttade hon till New York. Hon studerade modedesign på Fashion Institute of Technology (FIT) och jobbade med Valentino, Armani och Ungaro. Först efter femton år i USA återvände hon till hemstaden Hamburg för att lansera sitt eget märke.

Till en början sålde hon sina kläder till andra butiker.

– Men jag vill själv se kläderna bäras av mina kunder och skapa en personlig relation till dem.

Bettina Schoenbachs råd till kunderna är enkelt: när du har hittat din stil ska du hålla fast i den.

Ett tips som Tysklands förbundskansler onekligen har tagit till sig.

15 år senare är Angela Merkel så stilsäker att man inte behöver se hennes huvud för att veta vem som gömmer sig bakom uniformen.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Merkels

kronprinsessa

hoppas av

Annegret Kramp-Karrenbauer, kallad AKK, tog över ledarskapet för CDU i december 2018, samtidigt som Angela Merkel avgick efter 18 år på posten. AKK har sedan dess varit favorittippad att ställa upp som kanslerskandidat inför valet till förbundsdagen 2021 då Merkel går i pension. Hennes tid som toppolitiker har dock kantats av kritik och vikande opinionssiffror.

I veckan meddelade Kramp-Karrenbauer att hon inte kommer att kandidera till kansler och planerar att avgå även som CDU-ledare.

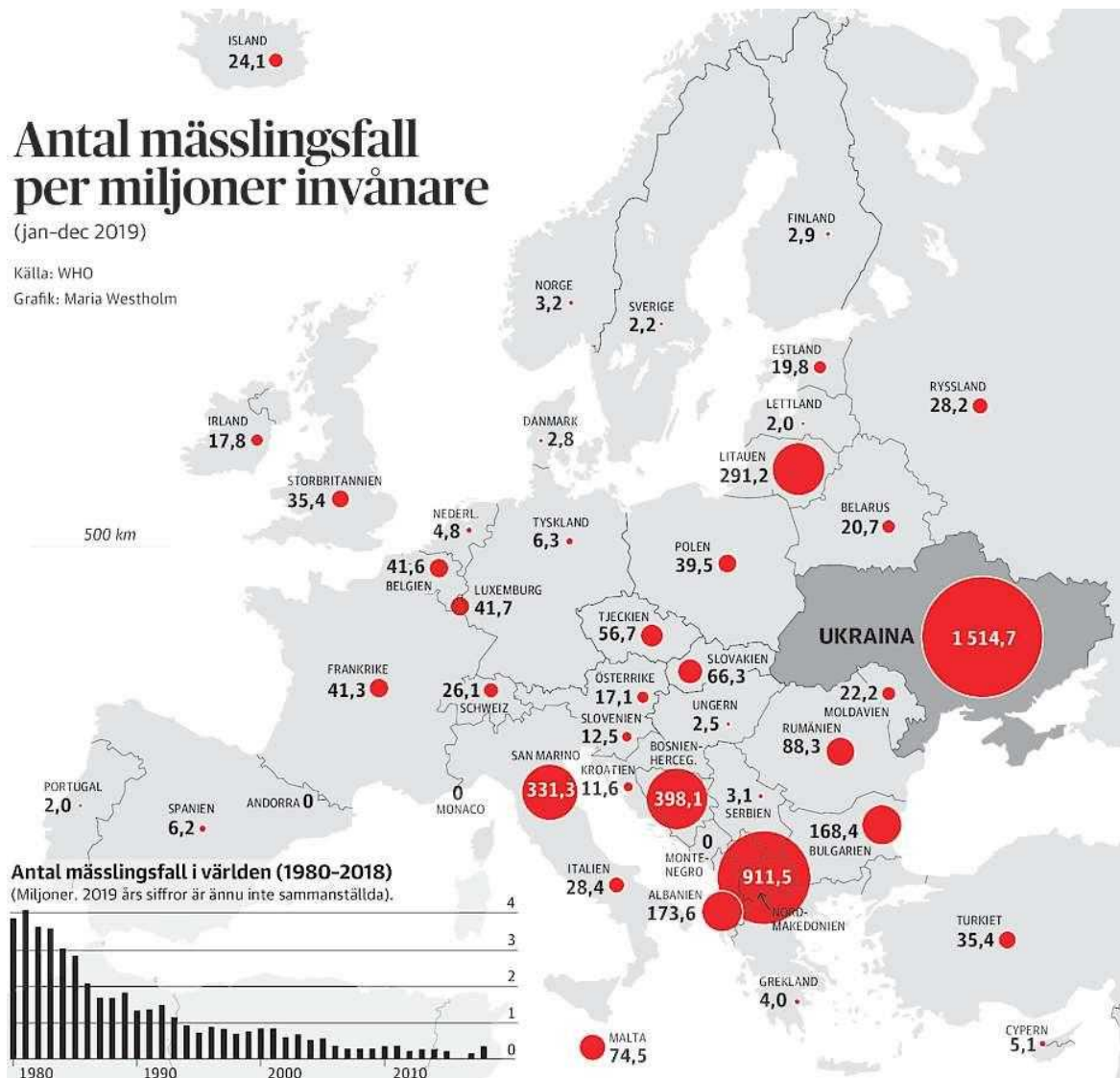
Vem som tar över efter henne bestäms under en partikongress senare i år.

Antal mässlingsfall per miljoner invånare

(jan-dec 2019)

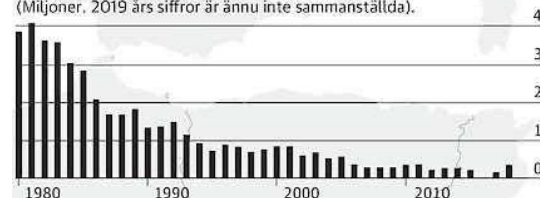
Källa: WHO

Grafik: Maria Westholm

Antal mässlingsfall i världen (1980-2018)

(Miljoner. 2019 års siffror är ännu inte sammanställda).

När världens blickar riktas mot Kina – mässling och difteri sprider sig i Europa

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

Samtidigt som världens blickar riktas mot Kina och epidemin av det nya coronaviruset sprider sig utbrott av mässling och difteri mitt i Europa.

I Ukraina vägrar allt fler föräldrar att låta vaccinera sina barn. Nästa utbrott kan bli polio.

DN:s korrespondent Anna-Lena Laurén och fotograf Anders Hansson berättar historien om varför vaccinationsmotståndet växer.

Tioåriga Svetlana Tarorojeva kommer till vaccinationskliniken i Kiev i sällskap med farmor och farfar. Hon tittar ner i golvet och är blek om nosen. Vaccinationen mot difteri och polio har byggts upp till ett monster i den lilla flickans huvud och nu är hon skräckslagen, trots farmors, farfars och läkarens stöd och uppmuntran.

– Min lilla vän! Du ska inte vara rädd. Det kommer att gå så bra, säger barnläkaren Larisa Gutjinska.

Svetlana får ta av sig tröjan och en sköterska börjar desinficera hennes

överarm. Flickan tittar bort. Tårar av rädsla tränger fram.

– Sveta, Sveta! Farmors älskling! Det här är inget att vara rädd för.

Farmor Jelena Tarorajeva står i dörröppningen och försöker ingjuta mod i barnbarnet. Flickan blundar hårt, tittar bort och försöker behärska sig då hon blir stucken. När det är över rusar hon rakt in i farmors famn.

Difteri är en dödlig sjukdom, i dag så gott som utrotad i hela EU. Men i Ukraina sprider den sig. Landet hade ett tjugotal fall av difteri under 2019.

Vaccinationstäckningen i Ukraina är bland de sämsta i Europa. Enligt officiell statistik är bara 60 procent av barnen och 50 procent av de vuxna vaccinerade mot difteri. Vaccinationer ingår i den avgiftsfria hälsovården, men utförandet fungerar inte som det ska.

Ännu år 2007 vaccinerades 97 procent av alla ettåringar i Ukraina. År 2010 hade andelen fallit till 56 procent. Därefter steg den sakta, men rasade igen år 2014 då Ryssland invaderade Krimhalvön. Den ukrainska regeringen, som hade händerna fulla krig, gav inte order om mässlingsvaccinationer förrän sent år 2015. År 2016 vaccinerades bara 42 procent av ukrainska barn på grund av vaccinbrist.

År 2017 vaccinerades 93 procent av spädbarnen. Men på grund av att antalet ovaccinerade nu är så stort i andra åldersgrupper fortsätter epidemierna. Det största problemet är mässling, som sprider sig betydligt snabbare än difteri. Sedan 2017 har minst 115 000 personer insjuknat i mässling i Ukraina, bara under 2019 över 55 300 personer. 41 ukrainare har dött i en sjukdom som expertisen ännu för några år

sedan betraktade som ytterst ovanlig i Europa.

En avgörande faktor är det växande vaccinationsmotståndet.

– Jag har hört talas om det. Att föräldrar nu för tiden inte vill vaccinera sina barn. De är rädda och förstår inte hur vaccinerna fungerar. När jag hade barn på 1980-talet fanns ingen sådan diskussion. Alla blev vaccinerade, säger Svetlanas farmor Jelena Tarorajeva.

Ukraina är visserligen ett av de fattigaste länderna i Europa. Krig och konflikter har påverkat folkhälsan negativt. Men genomsnittsutbildningen är på samma nivå som i det övriga Europa. Hur kommer det sig att vaccinationsmotståndet är så starkt just här?

Den viktigaste orsaken: Medborgarna litar inte på sina myndigheter.

När Ukraina blev självständigt i början på 1990-talet gjorde hälsovården en djupdykning som varade i över ett decennium. Inte sällan förvarades vacciner på ett felaktigt sätt. Kylkedjan bröts, bland annat på grund av elavbrott. Det ledde till att vaccinerna ofta hade förlorat sin verkan när de injicerades.

Så sent som år 2018 upptäckte ukrainska hälsovårdsministeriet att elavbrott kan ha spelat en avgörande roll i ett bergsområde i västra Ukraina där man plötsligt fått 90 fall av mässling. Kliniken i området hade ofta problem med elavbrott och saknade generator.

Fram till år 2001 importerade Ukraina dessutom vacciner från Ryssland som visade sig vara ineffektiva. Enligt förra hälsovårdsministern Ulana Suprun är 44 procent av mässlingsfallen i Ukraina

vuxna som trodde sig vara vaccinerade men hade fått undermåligt vaccin.

Men den största orsaken till ukrainarnas skepsis är korruptionen. Deras erfarenhet av hur cyniska tjänstemän skor sig på offentliga upphandlingar är lång och har gjort ukrainare ytterst skeptiska till sina egna myndigheter. Det spelar ingen roll att ukrainska hälsovårdsministeriet, precis som alla andra ukrainska ministerier, i dag lägger ut all offentlig upphandling på nätet. Eller att vaccinerna, nu amerikanska och belgiska, köps in via Unicef.

Misstänksamheten är bergfast.

– Allt hos oss – allt, allt, allt – handlar om pengar. Vaccinering också. Tjänstemännen och läkarna tjänar pengar på vaccinen. Vi har korruption på alla nivåer, varför skulle vi inte ha det när det gäller vaccin? Det går inte att kontrollera hur sjukhusen lagrar sina vacciner eller om den är av bra

kvalitet från början. Jag tänker inte låta mina barn injiceras med sådana ämnen, säger tvåbarnspappan Vadim Sidilnik som jag träffar i Severodonetsk i norra Ukraina. Barnläkaren Larisa Gutjinska säger att den som från början inte tror på vaccinationer lätt googlar fram information som bekräftar farhågorna. På hennes klinik i centrala Kiev visar personalen maximal öppenhet för att övertyga skeptiska föräldrar. De får titta på kylskåpet där vaccinet lagras, undersöka datummärkningen, ställa vilka frågor som helst till läkaren.

– Jag säger jämt till föräldrarna som kommer till min klinik att de ska sluta tro på allt som står på nätet. Där går det alltid att hitta hurdan ”fakta” man vill. På vår klinik jobbar vi väldigt hårt med att få folk att vaccinera sig och situationen i mitt distrikt är rätt god. Det är bara några

enstaka familjer som kategoriskt vägrar att låta vaccinera sina barn, säger Gutjinska. Larisa Gutjinska anser att situationen i hennes distrikt är bättre eftersom det ligger i centrala Kiev och utbildningsnivån bland invånarna är hög. Men också inom Kievs urbana elit är det vanligt med vaccinationsmotstånd. Lilja Kirilesku, tvåbarnsmamma som vägrar vaccinera sina barn, är utbildad designer.

– Jag är visserligen troende, och det är en orsak till att jag inte vill vaccinera mina barn. Men det handlar inte bara om religion. Min moster och farbror dog båda i tuberkulos, trots att de hade blivit vaccinerade. Varför ska man vaccinera sig när det ändå inte fungerar? undrar Lilja Kirilesku.

Att hennes släktingar hade blivit vaccinerade under sovjettiden, troligen

med dåliga vacciner, rubbar inte Liljas ståndpunkt.

– Ukraina är ett fattigt land. Jag litar inte på att vi får in vacciner av hög kvalitet, eller att de förvaras rätt.

Vi träffar Liliya Kirilesku i lekparken tillsammans med tioåriga dottern Sonja. Hemma i bostaden sover nyfödda Jaroslav sin dagssömn. Sonja är vaccinerad mot tuberkulos, eftersom hon fick det som nyfödd, men inte mot några andra sjukdomar. Jaroslav har aldrig fått något vaccin.

– Så fort han föddes ville läkarna vaccinera honom mot tuberkulos. Jag fick kämpa för att hindra dem och de försökte envist övertala mig. Men jag såg hur de andra spädbarnen blev gulaktiga efter att de hade fått tbc-vaccin. Varför skulle jag vilja hålla kemiska medel i mitt barn om det inte behövs? undrar Lilja Kirilesku.

Att vacciner ”inte behövs” är en uppfattning jag ofta hör sägas då jag intervjuar ukrainska föräldrar som inte vaccinerar sina barn. Den andra är att staten vägrar ta ansvar för eventuella följder av vaccineringar.

– Om ett barn blir sjukt efter vaccinering så erkänner läkarna det inte. De bär inget ansvar för reaktioner som barnet kan få, säger Valerija Basenko, egenföretagare inom pr-branschen. Hon har aldrig låtit vaccinera sina i dag vuxna barn.

Lotta Sylwander, som är chef för Unicef i Ukraina, säger att problemen med läkarkåren är ett faktum.

– Läkare och sjukskötare utbildas inte ordentligt om vaccinationer i Ukraina. Om föräldrarna frågar läkaren vad barnet kan få för reaktioner på ett visst vaccin vet de ofta inte vad de ska svara. Och de vet definitivt inte vad de ska göra om barnet

får reaktioner. Då föredrar läkarna att säga till föräldrarna att de inte behöver vaccinera barnet. I stället skriver läkaren under ett falskt vaccinationsintyg så att barnet får gå i skolan.

I många ukrainska skolor och simhallar är vaccinationsintyg obligatoriska för alla barn. Men nästan alla föräldrar jag talar med för det här reportaget bekräftar att det inte är något problem att få ett sådant intyg, trots att barnet inte är vaccinerat. Sådana läkare kallar de här föräldrarna ”moderna”.

– Jag träffar ofta läkare som inte rekommenderar vacciner. Sonja var sen med att lära sig tala och barnläkaren sade att det var tur att vi inte hade vaccinerat henne. Det kan påverka talutvecklingen negativt, säger Lilija Kirilesku.

Att det inte finns några undersökningar som skulle bekräfta denna hypotes bryr

hon sig inte om. Begrepp som flockimmunitet tror hon inte på.

(Flockimmunitet, enligt WHO:s definition, innebär att en vaccinationstäckning på över 95 procent av befolkningen skyddar även personer som av olika anledningar inte kan vaccinera sig.)

– Jag förstår inte den termen. Enligt mina iakttagelser är barn som inte blivit vaccinerade ofta friskare. I Ukraina har vi många fall av tuberkulos. Att ge barnen detta aggressiva vaccin redan som små kan inte vara bra. Det är bättre att de möter det naturligt, säger Lilija Kirilesku.

Att en naturlig infektion skulle vara bättre än vaccination saknar belägg. Det finns studier som visar att en mässlingsinfektion lämnar immunförsvaret försvagat under en lång tid.

Vaccinationsmotståndaren Valerija Basenko kallar flockimmunitet ”en teori”.

Hon blir provocerad när jag frågar henne om det är rätt att utsätta andra barn för risker genom att låta bli att vaccinera sitt eget.

– Jag bryr mig inte om att andra blir sjuka. Varför ska jag riskera mitt barns hälsa för andra? Om jag är övertygad om att vacciner ändå inte fungerar? Jag vägrar, alla andra kan göra som de vill.

Basenko debatterar vaccination på sociala medier under ett fingerat namn. Hon vill inte ställa upp på bild. För några år sedan förlorade hon jobbet på grund av sitt vaccinationsmotstånd.

– Jag jobbade med pr på ett statligt ministerium. När jag berättade på Facebook om varför jag valt att inte vaccinera mina barn blev jag förföljd på nätet. Folk kopierade och spred min uppdatering, de anmälde mig till min arbetsgivare och jag blev hotad. Det

slutade med att jag fick lämna mitt jobb. Jag hade inte fast anställning så jag lät bli att göra en rättssak av det. Nu har jag mitt eget pr-företag så jag kan säga vad jag vill, men jag vill inte starta en ny våg av förföljelser.

Enligt Basenko är alla hennes vänner av samma åsikt som hon när det gäller vacciner.

– Jag har universitetsutbildning och ett bra jobb. Jag rör mig i medelklasskretsar där folk har ungefär samma inkomstnivå som jag själv. Många väljer att inte vaccinera. Nu skriks det om att vi har en difteriepidemi. Det är ju helt klart vad det handlar om: Staten har en massa vacciner mot difteri i lager som de vill bli av med. Någon tjänar pengar på det här. Uppfattningen ”någon tjänar pengar på det här” sitter mycket djupt i Ukraina. Den är svår att argumentera mot, eftersom

korruptionen inte är någon teoretisk fråga för de flesta ukrainare. Den är högst påtaglig och den har skapat skepsis mot allt som kommer uppifrån. Man litar hellre på uppgifter man själv letat fram på nätet. Enligt Ukrainas Unicefchef Lotta Sylwander är situationen i landet just nu mycket allvarlig. Ukraina kan få utbrott av både polio, mässling och difteri när som helst.

– De ukrainska myndigheterna ligger efter i beställningarna med vacciner för både mässling och difteri. Vi väntar på både difteri- och polioutbrott i landet eftersom inte bara beställningarna utan också vaccinationerna ligger efter. Vi har redan haft enstaka fall av polio i Ukraina, bland annat på de ockuperade områdena. Orsaken till att vaccinationsbeställningarna sackar efter är, enligt Sylwander, svårförståeliga.

– Det är ingen som riktigt har kunnat förklara för oss varför vaccinerna inte har blivit beställda. Just nu finns det tillräckligt med mediciner, men de räcker inte särskilt länge. Vacciner är något som man måste köpa in kontinuerligt. Ukraina ligger nu strax efter Kongo när det gäller mässlingsfall.

Att ukrainarna inte litar på sin hälsovård är Lotta Sylwander väl bekant med.

– Folkhälsosystemet fungerar dåligt, den är ett arv från sovjettiden. På sovjettiden fungerade själva vaccineringen, den utfördes regelbundet. Men väldigt ofta var vaccinerna verkningslösa. Man gav placebo eller vacciner som hade gått ut eller inte hanterats på rätt sätt. Väldigt många av dem som har fått mässling är vuxna personer som säger att de har blivit vaccinerade. Ändå fick de mässling.

Samtidigt konstaterar Lotta Sylwander att de kampanjer som har genomförts lokalt och regionalt har varit effektiva.

– Vi hade en ganska framgångsrik kampanj med hälsoministeriet i Lviv i år. Under den kampanjen fick närmare 92 procent av alla barn i distriktet trippelvaccin. Kampanjer fungerar om man verkligen går in för dem, och de måste riktas både till föräldrar och till medicinsk personal så att de ändrar sitt beteende. Hälsopersonalen är ju fortfarande inte omvänd i Ukraina. Och så måste det finnas vaccin, konstaterar Lotta Sylwander.

– Det är inte roligt att gå och vänta på något som man redan har varnat för och som kan åtgärdas. Men inget händer.

Anna-Lena Laurén

Fakta. Mässling sprider sig globalt

Världshälsoorganisationen WHO varnar för en global mässlingsepidemi. Bara under första hälften av år 2019 var antalet mässlingsfall i världen större än sedan 2006. I toppen ligger Kongo, Madagaskar och Ukraina.

Ukraina använder i dag vacciner av hög kvalitet, som köps in via Unicef. Trots detta växer skepsisen mot vacciner bland ukrainska föräldrar. Sedan 2017 har minst 115 000 personer insjuknat i mässling i Ukraina, bara under 2019 över 55 300 personer. 41 ukrainare har dött, 25 av dem barn. 2019 har Ukraina haft 18 fall av difteri, mot 10 fall 2018.

År 2015 förlamades två barn i Ukraina av polio. Det var de första poliofallen i Europa sedan 2010. Enligt en internationell opinionsundersökning av brittiska Wellcome trust från juni 2019 tror bara hälften av den ukrainska befolkningen att vacciner fungerar. I övriga länder är medeltalet 84 procent.

Amina Manzoor: Konsekvenser- na av att inte vaccinera kan vara dödliga

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

**Vaccin är en av mänsklighetens bästa
uppfinningar. Att tro något annat är
historielöst och farligt.**

För 40 år sedan utrotades smittkoppor tack vare en intensiv vaccinationskampanj. Smittkoppor var mycket dödlig och det uppskattas att sjukdomen dödade 300 miljoner människor bara under 1900-talet. Utrotningen av smittkoppor är en av mänsklighetens största bedrifter och ett kvitto på att vacciner fungerar.

Polio är nästa sjukdom som är på väg att förpassas till historieböckerna. För 30 år sedan var det uppskattningsvis 350 000 fall i världen. År 2018 var det bara 33 fall. Men det sista steget mot utrotning har visat sig vara svårt att ta. Förra året ökade poliofallen.

Även mässling hade ett rekordår under 2019. USA rapporterade det högsta antalet smittade sedan 1992. I Kongo dog fler människor av mässling än under det pågående ebolautbrottet. Inte ens Europa

skonades. Fler människor smittades av mässling år 2019 än året innan.

Det finns många förklaringar till att dessa smittsamma sjukdomar är på väg tillbaka. För få vaccineras på grund av konflikter, fattigdom och bristande tilltro till myndigheter. Men det finns också människor som inte tror att vaccinationer fortfarande behövs.

Det är historielöst. För inte ens 20 år sedan dog mer än en halv miljon människor av mässling varje år.

Vaccination beräknas ha räddat 23 miljoner liv sedan 2000-talets början. Men fortfarande dör fler än 140 000 människor av mässling varje år på grund av att för få vaccineras. De flesta är barn under fem år.

Ett annat problem är vaccinmotståndare, som tror att vacciner är av ondo. De är förhållandevis få, men kan göra stor skada

genom att sprida myter och felaktig information.

På Samoa dog 83 personer i mässling förra året, de flesta barn. Ursprunget till utbrottet kan kopplas till att två barn dog när vaccin av misstag blandades ut med muskelavslappnande i stället för vatten. Människor blev rädda. Det utnyttjades av vaccinmotståndare, som spädde på deras rädsla. Vaccinationstäckningen sjönk drastiskt och inom kort sågs de dödliga konsekvenserna. Det som fick stopp på utbrottet var – just det – vaccin.

Ingen ska behöva dö i sjukdomar som polio och mässling. Vi kan utrota dem, så som vi gjorde med smittkoppor för 40 år sedan.

Vaccin är en av människans absolut bästa och största uppfinningar. De räddar liv och behövs inte bara vid kända barnsjukdomar utan skulle också kunna

minska spridningen och begränsa
skadorna av nya smittsamma sjukdomar
som det nya coronaviruset.

Amina Manzoor

amina.manzoor@dn.se

Karin Bojs: Våra mystiska förfäder i västra Afrika

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

**I västra Afrika har de också mystiska
släktingar som de fick barn med tills
ganska nyligen – precis som vi har
neandertalare i slakten och de längre
österut har påbrå från
Denisovamänniskor.**

För tio år sedan skakade svenskfödde
forskaren Svante Pääbo om
mänsklighetens släktträd. Han

publicerade dna-analyser som visar att moderna människor som vi (ibland definierade som *Homo sapiens*) fick gemensamma barn med neandertalare. Dessa korsningar inträffade ett antal gånger för ungefär 54 000 år sedan, med största sannolikhet någonstans i trakterna av Mellanöstern – strax efter det att en mindre grupp människor hade lämnat vår ursprungskontinent Afrika.

Lätt uppblandade med neandertal-dna drog människor från denna lilla grupp sedan ut i resten av världen. De koloniserade Europa, Asien och Oceanien, och så småningom även de amerikanska kontinenterna. Några gick också tillbaka till Afrika.

Därför kan man se hos nu levande människor att vi har en gnutta neandertal-dna i vår arvs massa. För européer handlar det i allmänhet om omkring 2 procent.

De människor som vandrade längst österut, till nuvarande Kina men framför allt till Nya Guinea, blev även inkorsade med varelser som kallas

Denisovamänniskor.

Svante Pääbo upptäckte dem också, med hjälp av dna-analyser. De första beläggen kom för tio år sedan och utgick från en benbit från ett lillfinger från en liten flicka som levde i grottan Denisova i

Altaibergen.

Denisovamänniskan var ett slags genetisk kusin till neandertalarna. Vi moderna människor skildes från deras gemensamma linje för kanske 600 000 år sedan, och de skildes från varandra något senare.

Efter Svante Pääbos första fynd har olika forskargrupper visat att Denisova-dna går att spåra hos nutida människor i öster. På Nya Guinea handlar det om flera procent.

I likhet med neandertalarna, och även ett par sorter av dvärgmänniskor i Indonesien och på Filippinerna, verkar

Denisovamänniskorna ha dött ut ganska snart efter vår ankomst.

Forskare har länge misstänkt att även de som blev kvar i Afrika hade sina sexuella möten med annorlunda människosorter. Det har funnits en del dna-resultat som pekar i den riktningen.

I veckan kom den hittills mest utförliga analysen, publicerad i tidskriften *Science Advances* av Arun Durvasula och Sriram Sankararaman vid UCLA i USA.

De har undersökt dna från nutida befolkningar i västra Afrika, däribland yoruba som är den största gruppen i Nigeria och mende som är den största gruppen i Sierra Leone.

Forskarnas resultat pekar mot att mellan 2 och 19 procent av dessa gruppers dna är

nedärvt från en annan sorts människa.

Dessa mystiska förfäder till vår tids västafrikaner var ännu mer genetiskt avlägsna från oss än neandertalare och Denisovamänniskor. Deras linje skildes tidigare av från vår för sådär 800 000 år sedan (men osäkerheten är stor när det gäller tidsskalan).

Det mest uppseendeväckande i resultaten är att de kan tolkas som att korsningen pågick till ganska nyligen. En uppskattning är fram till för 2 000 generationer sedan, vilket skulle motsvara ungefär 58 000 år.

Och det finns faktiskt ett par skelettfynd som skulle kunna vara en blandning mellan människor som vi, *Homo sapiens*, och en tidigare form kallad *Homo erectus*. Till exempel en skalle från Iwo Eleru i Nigeria, vars bärare enligt dateringen verkar ha levt så sent som för ungefär 15

000 år sedan. Och benfragment från Ishango i Demokratiska republiken Kongo, daterade till cirka 20 000 år.

Afrika är människans ursprungskontinent, och vår historia där är följaktligen mycket äldre och mer komplex än historien i resten av världen.

Men en faktor som återkommer i olika världsdelar är fusioner. Blandningar. Grupper delar på sig, går isär och lever isolerade från varandra i långa tider för att sedan mötas och blandas med varandra igen.

Så har det varit i Europa och i Asien. Och uppenbarligen även i Afrika.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

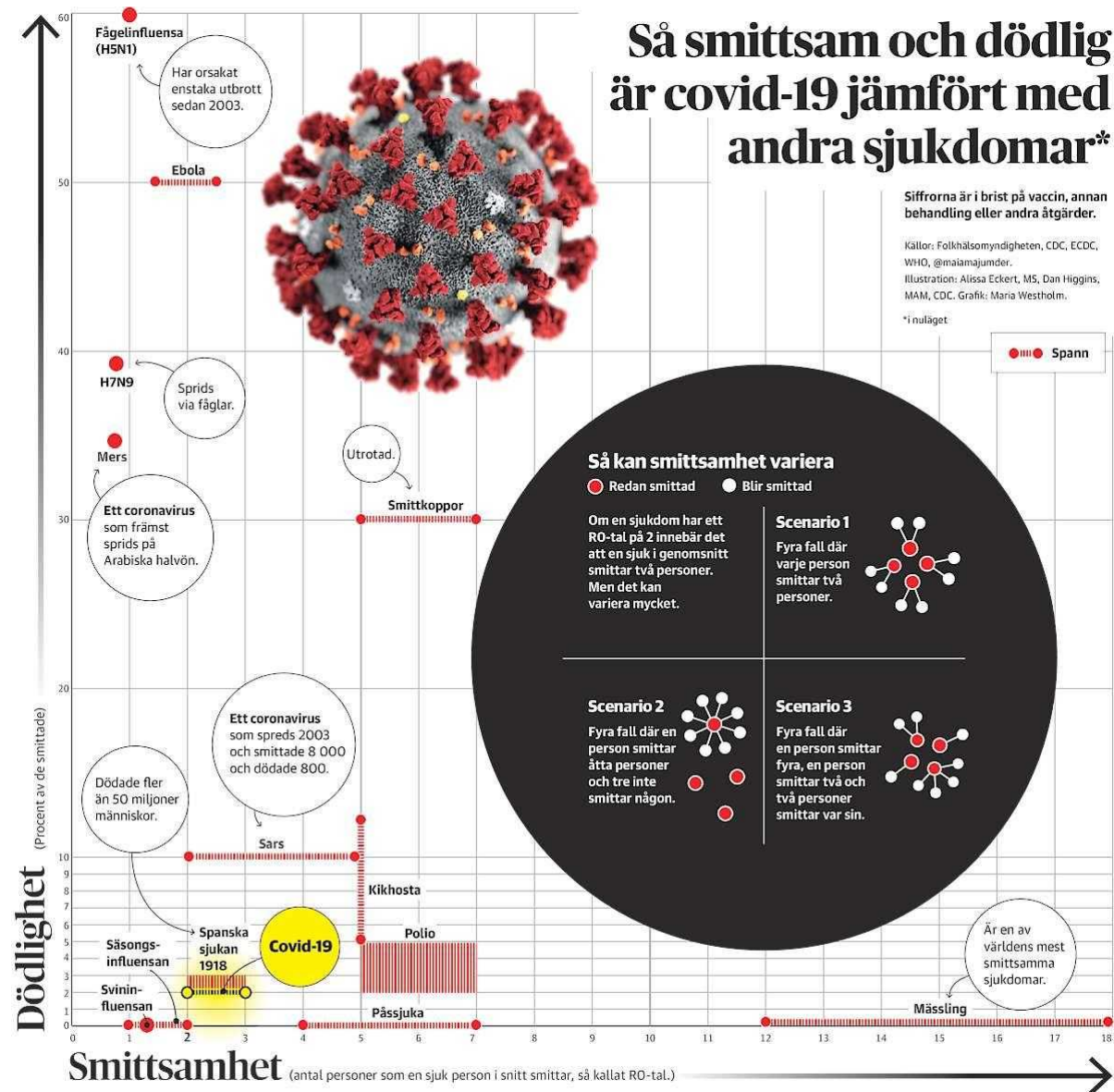
resten av världen.

Men en faktor som återkommer i olika världsdelar är fusioner. Blandningar. Grupper delar på sig, går isär och lever

isolerade från varandra i långa tider för att sedan mötas och blandas med varandra igen.

Så har det varit i Europa och i Asien. Och uppenbarligen även i Afrika.

Karin Bojs
vetenskap@dn.se

Svårt för experterna att förutsäga nya coronavirusets utveckling

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

I takt med att utbrottet av det nya coronaviruset växer i Kina är frågan som allt fler experter ställer sig om det går att undvika en pandemi. Det har visat sig vara mycket svårt att svara på. På mindre än två månader har nästan 65 000 smittats och fler än 1 300 människor i

Kina dött av sjukdomen covid-19, som orsakas av ett nytt coronavirus. Världens smittskyddsmyndigheter och experter försöker nu ta reda på hur utbrottet kommer att utvecklas. Medan somliga experter varnar för en pandemi pekar andra på att utbrottet snart kan nå sin kulmen.

Anders Tegnell, statsepidemiolog vid Folkhälsomyndigheten, tycker att man ska vara försiktig med analyser och modeller i nuläget eftersom grunddata är väldigt knapphändiga.

– Vi får data på antalet fall från Kina, men inte mycket mer. Dessutom är de motstridiga. Det är svårt att få ihop den snabba smittspridningen med ett Ro-tal på två. Det ska inte gå så snabbt, så det ligger något i det många säger, att det fanns en mycket större spridning innan man upptäckte det nya viruset, säger han.

Ett så kallat RO-tal används för att räkna ut hur smittsam en sjukdom är. Det visar hur många människor en sjuk smittar i genomsnitt. Covid-19 uppskattas i de flesta analyser ha ett RO-tal mellan två och tre.

– Det tillsammans med en genomsnittlig inkubationstid på fem till sex dagar borde innebära att antalet fall dubblas omkring en gång i veckan. Men det har gått mycket snabbare än så, säger Anders Tegnell. Michael Osterholm, chef för Center for Infectious Disease Research and Policy i USA, håller med om att det är svårt att tolka läget utifrån rapporter om antalet smittade och döda.

– Det visar egentligen bara hur det ser ut hos de som har testats. Vi försöker ta reda på om det finns människor som inte kommer till sjukhusen, som vårdas och kanske dör i hemmet. Vi kommer

sannolikt att få bättre data från Singapore eller Hongkong, då sjukvården inte är lika överhopad där och de är duktiga på epidemiologi, säger han.

Dessutom finns det smittade som bara får en lindrig sjukdom eller inte blir sjuka över huvud taget. Dessa personer kommer att missas i statistiken eftersom de sannolikt inte söker vård. I takt med att även dessa personer inkluderas i statistiken kan antalet fall öka och dödligheten minska.

Fortfarande är fler än 99 procent av alla fall av covid-19 i Kina, majoriteten i Hubeiprovinnsen där utbrottet startade. Den stora frågan är nu om resten av världen kommer att få en liknande utveckling som Kina. WHO tror att det fortfarande finns en chans att begränsa smittspridningen till Kina, om fall i andra

länder upptäcks snabbt innan de hinner sprida sjukdomen vidare.

Björn Olsen, professor i infektionssjukdomar vid Uppsala universitet, tror att det kan bli svårt.
– Om jag får gissa är det sannolikt att utbrottet kommer att utvecklas till en pandemi. Det har förekommit några fall i Europa där en person smittat många personer, där hade vi tur. Några sådana fall i länder med sämre sjukvård och smittspårningsorganisation skulle kunna sätta igång ett rejält utbrott, säger han. En pandemi innebär inte att sjukdomen blivit farligare utan att den sprider sig okontrollerat på minst två världsdelar. Just oron över vad som kan hända om smittspridning börjar ske i länder med sämre sjukvårdssystem var anledningen till att WHO deklarerade att utbrottet av

covid-19 var ett internationellt folkhälsot. Det har inte hänt än.

Det finns sex andra coronavirus som kan smitta människor. Sars och mers är de allvarligaste, men de smittar inte särskilt lätt. Om spridningen av det nya coronaviruset inte går att stoppa är en möjlighet att det sällar sig till de övriga fyra coronavirus som cirkulerar över världen. De orsakar mestadels mildare sjukdom, men kan i enstaka fall orsaka lunginflammation och i ännu mer sällsynta fall död.

– Då borde även det nya coronaviruset tagga ner ganska rejält i allvarlighet och harmoniseras mer med människan. Så har det sannolikt varit med de andra coronavirusen, för jag tvivlar på att vi hade fyra coronavirus från allra första början. Utan det här är virus som vi har stött på i naturen som utvecklats till epidemier och

sedan har det lugnat ned sig, säger Björn Olsen.

Anders Tegnell säger att det nya viruset teoretiskt skulle kunna återkomma under vinterhalvåret för att sedan minska kraftigt under sommarhalvåret eftersom coronavirus inte trivs så bra i värme.

– Men frågan är om det nya coronaviruset har den kapaciteten att återkomma säsong efter säsong. Anledningen till att influensan gör det är att viruset kan förändras och då blir immuniteten inte lika lång. Coronavirus ändras inte lika snabbt, åtminstone inte de vi känner till. Men vi vet inte hur länge man blir immun i nuläget, säger han.

Michael Osterholm tycker att det nya viruset beter sig annorlunda än andra coronavirus.

– Det här viruset verkar röra sig och smitta som ett influensavirus. Och då förstår jag

inte varför det skulle bete sig på ett sätt i Kina och på ett annat i resten av världen. Vi tittar på modeller för coronavirus och för influensavirus och vi vet inte vilken som kommer att visa sig stämma. Vi är på utforskad mark. Men de kommande veckorna kommer förhoppningsvis att ge en del svar, säger han.

Det finns fortfarande stora kunskapsluckor och därför är det svårt att i nuläget säga hur utbrottet kommer att utvecklas.

– Det centrala är att förstå vad det är för faktorer som gör att vi kan få en smittspridning även i andra länder. Då kan vi också göra något för att minska risken för en fortsatt spridning utanför Kina, säger Anders Tegnell.

Amina Manzoor

amina.manzoora@dn.se

Johnson tar kontroll över de som stod i vägen för brexit

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

London. Boris Johnson vill reformera högsta domstolen, överhuset, finansdepartementet och BBC. Premiärministern vill ge igen mot alla de institutioner som stod i vägen för brexit, menar hans kritiker.

Boris Johnson hotar rentav med att flytta överhuset 300 kilometer från London.

Alla hängare är prydligt märkta med inplastade vita namnlappar och kapprummet till det brittiska överhuset liknar i den bemärkelsen tamburen till ett daghem.

Man kan se att "Baronessan Wheeler av Blackfriars" har en lila kappa och "Baronessan Newlove" en leopardmönstrad ryggsäck. I övrigt är det röda chesterfieldfåtöljer, vapensköldar och halvsneda spetsgardiner.

Den brittiska parlamentarismen har tre delar: underhus, överhus och monark. I överhuset sitter de flesta ledamöter på livstid. All inredning går i rött och talmannen sitter på en stor kudde av ull i mitten. Överhuset kan nu för tiden inte fatta några egna politiska beslut, men har

rätt att skjuta upp vissa lagförslag.
Drottningen får inte sätta sin fot i det folkvalda underhuset i andra delen av parlamentsbyggnaden.

Därför läser hon alltid upp regeringsförklaringen härifrån överhuset. Men nu vill Boris Johnson skaka om i allt detta. Premiärministern funderar på att flytta överhuset från London till York. Lorder, biskopar, baroner och baronessor ska ut ur det 900-åriga Westminsterpalatset och in i en modern byggnad 300 kilometer från London. Detta har skapat upprorsstämning.

– Galenskap! sa lord Forsyth av Drumlean.

– Överhuset är minsann inte bara en plats där konstiga typer går runt i hermelinmantlar! rasade amiral lord West.

Det är en regnig torsdag, samma dag som Boris Johnson ska göra sin ”alla hjärtans

dag-massaker” av regeringen. Många ministrar kommer att få sparken. Jag fikar i en av överhusets barer med lord Stewart Wood av Anfield.

– Vill du ha te, kaffe eller whiskey?

Han är en modern överhusledamot. Lord Stewart Wood av Anfield gjorde helt enkelt sig själv till lord av fotbollsklubben Liverpool FC:s hemmaarena (Anfield) när han upphöjdes till överhuset. Man måste välja någon plats i Storbritannien att döpa sig själv efter. Och nej, hans söner kommer inte att ärva titeln.

Så funkar det inte längre.

– Det kommer aldrig att bli av, säger han nu om Boris Johnsons eventuella flytt av överhuset.

– Alla sådana förslag kommer bara att förhalas och till slut stoppas.

– Dessutom tror jag inte att Boris Johnson riktigt menar allvar.

Baren är full och på en skärm annonseras vad debatten i kammaren rör sig om. Just nu är det ”lagstiftningen för brittiska trädsvjukdomar”.

– Det var så här det var här under hela brexitröran, förklarar lord Stewart Wood. Hela havet stormar i underhuset och här satt vi i överhuset och diskuterade ja, typ träd...

Planerna på att flytta överhuset är som lord Wood ser det mest en form av hot. Boris Johnson och hans närmsta rådgivare Dominic Cummings vill hämnas på överhuset.

– 85 procent av oss är ju mot brexit och vi satte en del käppar i hjulet för dem förra året. Trots allt.

Storbritanniens finansminister Sajid Javid har avgått tio minuter tidigare medan jag satt i överhusets kapprum. Skvallret

sprider sig snabbt genom överhusets korridorer.

– Oj, oj oj!

Detta är nämligen något mer än den gamla vanliga historien om en premiärminister som inte kommer överens med sin finansminister. Det här handlar om att Boris Johnson har gjort slut på en stor del av finansdepartementets självständighet. Och om att finansministern har avgått i protest.

Boris Johnson krävde att finansminister Sajid Javid skulle sparka hela sin politiska stab och ersätta dem med folk handplockade av Boris Johnsons närmsta man Dominic Cummings.

– Ingen minister med självrespekt skulle gå med på något liknande, sa Sajid Javid och avgick.

Boris Johnson fick därmed utse den 39-årige Rishi Sunak till finansminister i

stället. Han accepterade att låta sin stab gå upp i premiärministerns.

Vad Boris Johnson har gjort är inte konstitutionellt problematiskt. Men det har länge funnits en idé om att det är viktigt med ett starkt finansdepartement. Någon som kan säga nej när premiärministern vill spendera alla pengarna på skattesänkningar och glass. Eller rent allmänt skapa balans i ett system där premiärministern har mycket makt. Tony Blair hade till exempel antagligen fört in Storbritannien i euron om inte hans finansminister hade satt sig på tvären. Vad Boris Johnson har gjort förändrar i praktiken hur landet styrs. Och det är antagligen det som är poängen. Men det är inte Boris Johnson som styr landet, heter det i Londons politikkvarter. Det är Dominic Cummings, hans 48-årige rådgivare. Dominic Cummings går runt i

sliten huvtröja bakom kulisserna, upprätthåller skräckvälde bland ministrarna och ger sig på institution efter institution som begränsar hans egen makt. Det säger i alla fall hans kritiker. Det är Dominic Cummings som vill flytta överhuset, kastrera finansdepartementet, sluta prata med medierna och hålla högsta domstolen på mattan. Sedan valet har regeringen lanserat reformförslag efter reformförslag riktat mot maktbaser som Boris Johnsons rådgivare uppfattar står i vägen för vad premiärministern vill göra. Eller som kritiserar premiärministern. I dag är det till exempel olagligt att inte betala statlig tv-licens. Boris Johnson har öppnat för att förändra detta. I praktiken skulle det leda till att det statliga mediebolaget BBC tvingas skära ner radikalt. Många konservativa menar att BBC:s politikbevakning har varit

vänstervriden. Å andra sidan menar Labourledaren Jeremy Corbyn att BBC är högervridet. Alla är missnöjda och BBC förbereder sig på att förlora mycket pengar de närmaste åren.

Boris Johnson har tillsatt en kommitté som ska se över ”konstitution, demokrati och rättigheter” i Storbritannien.

Premiärministern menar att en ny översyn behövs för att återställa förtroendet för det politiska systemet bland vanligt folk.

Men många, både till höger och vänster, oroar sig för att det i praktiken kommer att innebära en radikal begränsning av domstolarnas möjligheter att stoppa politiska beslut. Det var ju detta som hände gällande brexit.

Högsta domstolen tvingade bland annat premiärministern att lyssna mer på parlamentet. Och nu är Boris Johnson och hans rådgivare ute efter hämnd. Boris

Johnsons försvarare säger dock att det bara handlar om att stoppa en amerikansk utveckling där högsta domstolen politiseras och kan ta ställning i politiska frågor (exempelvis brexit).

Förändringarna på finansdepartementet har mer omedelbara konsekvenser. De innebär att Boris Johnson kan göra två saker. För det första driva en hårdare linje i de fortsatta brexitförhandlingarna med EU. Den nye finansministern kommer inte att sätta sig på tvären med prognoser om hur alltihop kan tänkas slå mot brittisk exportnäring.

Och om han gör det kommer ingen att lyssna.

För det andra kan Boris Johnson bedriva en mer aktiv finanspolitik.

Premiärministern var enligt uppgifter frustrerad över att finansdepartementet stoppade många av hans dyrare reformer.

Dessutom påstås Boris Johnsons rådgivare Dominic Cummings vilja ta av radikalt åt vänster och bland annat införa en ny fastighetsskatt för de rika. Detta är inte populärt i alla läger.

Med tanke på hur mycket som händer i brittisk politik är en flytt av ett gammalt överhus till York kanske småpotatis. Jag frågar lord Stewart Wood om det finns en enda person i överhuset som är för att flytta.

– Ingen jag vet!

På väg ut möter vi lord Andrew Adonis, Storbritanniens kanske mest energiske brexitmotståndare.

DN: Vad tycker du om att flytta överhuset?

– Jag tycker att det är en helt fantastisk ide!

Lord Stewart Wood ser förvånad ut. Lord Andrew Adonis håller dock ett spontant anförande stående i trappan och till slut har han övertygat lord Stewart Wood. De vill nu inte bara flytta överhuset.

De vill flytta hela parlamentet.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Frågor & svar.

1. Vem sitter i överhuset?

Det brittiska överhuset har mer än 700 medlemmar som sitter på livstid. Många hör till något av de stora partierna. Men runt 180 stycken hör inte till något parti alls.

2. Vem tillsätter ledamöter?

De flesta är tillsatta av drottningen som utnämner de ledamöter som premiärministern ber henne utnämna. Premiärministern brukar diskutera med de andra partierna först, och med en speciell kommitté.

3. Kan man ärva sin plats?

Det kunde man under det gamla systemet. Reglerna ändrades 1999. Då förlorade hundratals ledamöter sina platser men det finns fortfarande 92 ledamöter i överhuset som har ärvt sina platser.

Uppmaning: Fånga farliga spindeln

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

Skulle du fånga in en livsfarlig spindel på eget bevåg? Det uppmanas australier att göra, nu när trattminörspindeln ger sig ut på jakt efter en partner. Australierna varnas för djuret.

Vanligtvis håller sig den livsfarliga trattminörspindeln sig undan, men den här tiden på året ger sig hanarna ut på jakt efter honor – och kan dyka upp i bassänger, skor och klädhögar.

Det är en skräckinjagande syn när Atrax robustus – eller Sydney funnel-web spider som den kallas på engelska – lyfter sina framben och blottar tänderna.

För Kane Christensen är det en vanlig dag på jobbet i Australian Reptile Park. Här utvinns nervgiftet från spindelhannarna.

– Från tänderna kommer droppar av gift.

Vi har en liten glaspipett med en vakuumslang längs bak och vi drar ut giftdroppen från tanden, säger han.

Varje mjölkning kan pågå i fyra–fem minuter. Själva giftet sänds sedan i väg till en statlig anläggning. Där sprutas det in i kaniner, som är mindre känsliga mot giftet än människor. Kaninernas immunförsvar reagerar, och den del av kaninens blod som neutraliserar giftet tas ut, renas och görs till motgift för människor.

Årligen blir tiotals personer bitna av spindeln. Ett bett kan vara dödligt, men

sedan motgiftet introducerades 1981 har inga dödsfall registrerats.

Kane Christensen säger att spindelns gift påminner om det som flera av landets ormar har.

– Ett av de första symptomen är att den bitne får muskelspasmer och domnar i de små musklerna runt munnen, även om bittet är i tån, säger han.

Därefter kommer svettningar, dregling, rinnande näsa och att håret reser sig på kroppen.

– Det som har dödat människor är att lungorna fylls med vätska, som kroppen inte kan göra sig av med, säger Christensen.

Australian Reptile Park uppmanar personer att fånga in spindlarna, och lämna dem till en av delstatens insamlingsplatser, vanligtvis ett djursjukhus eller veterinärklinik.

– Trattminörspindeln kan inte klättra på något med glatt yta. I en tillräckligt hög glasburk eller plastburk kan den inte klättra ut. Vi ber folk att fånga dem i en sådan, lägga i lite fuktig jord, och ta den till en avlämningsplats.

TT

Lina Lund: Är Tyskland redo för en manlig kansler?

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

Fyra manliga kandidater nämns som favoriter att ta över efter att Angela Merkels kronprinsessa tackat för sig. Men efter snart 15 år med "Mutti" som Tysklands förbundskansler ställer sig många frågan om landet verkligen är redo för en manlig kansler.

Kvinnoförbundet jublade.
Merkelanhängarna hurrade.

Huvudpersonen torkade tårarna. Makt-skiftet som skedde i en syrefattig kongresslokal i Hamburg förra vintern har beskrivits som epokgörande.

Efter 18 år som ledare för de tyska Kristdemokraterna CDU tackade Angela Merkel för sig och lämnade över stafettpinnen till sin kronprinsessa Annegret Kramp-Karrenbauer, även kallad AKK. Det var för första gången som en kvinna tog över efter en annan kvinna som ledare för Tysklands största och genom tiderna mest framgångsrika parti.

AKK skulle gå långt, så löd planen.

"Tyskland är helt enkelt inte redo för en manlig kansler", skrev tidningarnas kommentatorer. Andra påminde om att en hel generation förstagångsväljare saknar egna minnen av tiden då Tysklands förbundskansler tilltalades Herr och hette

sådant som Gerhard, Helmut, Willy och Konrad.

När en annan CDU-politiker valdes till EU-kommissionens ordförande ett halvår senare framträdde bilden av ett tyskt matriarkat. Läkaren och sjubarnsmamman Ursula von der Leyen blev den första kvinnan att erövra EU:s toppjobb, vilket fick den tyska vänstertidningen TAZ att konstatera att tre av Europas mäktigaste politiska ämbeten nu innehas av tyska kristdemokrater. Alla kvinnor. Och att det inte var så tidningen hade föreställt sig ”slutet på patriarkatet”.

Men Merkels plan för successionen blev inte särskilt lyckad. Bara ett drygt år efter hurrandet och jublet i Hamburg meddelade Annegret Kramp-Karrenbauer tidigare i veckan att hon inte vill fortsätta som partiledare för CDU och heller inte

tänker ställa upp som kanslerkandidat inför förbundsdagsvalet nästa år.

Kampen om vem som ska ta över efter henne är redan i gång och en sak tycks vara säker: det blir inte en kvinna den här gången.

Hittills har två män, hälsoministern Jens Spahn samt finansmannen Friedrich Merz, anmält sitt intresse. Båda har gjort sig kända som uttalade Merkelkritiker och förlorade mot AKK under den förra partiledarstriden. Ytterligare två namn som nämns i förhandsspekulationerna är Armin Laschet, regeringschef i delstaten Nordrhein-Westfalen och vice CDU-ledare, samt Bayerns regeringschef Markus Söder.

Det är alltså en lågoddsare att Tysklands nästa kansler är man, den första på ett och ett halvt decennium.

(Även om det blir De gröna som efter nästa val får tillsätta kanslern har det manliga språkröret Robert Habeck försprång framför sin kvinnliga kollega Anna-Lena Baerbock.)

Det har fått en debatt att rasa i Tyskland: Är landet verkligen redo för en man som kansler den här gången? Andra frågar sig vad könet egentligen spelar för roll.

Själv har Merkel alltid värjt sig mot att det skulle vara något speciellt med att vara kvinna. Hon har aldrig kallat sig feminist och medan andra toppolitiker slagit knut på sig själva för att lyfta fram sin unika bakgrund har Angela Merkel duckat för de ständiga försöken att göra hennes identitet till något centralt.

– Jag vänder mig mycket sällan till bara kvinnor, jag är ju inte förbundskansler åt kvinnorna i Tyskland utan åt alla som lever i Tyskland, sade Merkel i en

uppmärksammas intervju i tyska Die Zeit förra året.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Partiledarbyte i CDU

Valdebaclet i delstaten Thüringen blev den utlösande händelsen som fick Annegret Kramp-Karrenbauer att vilja lämna posten som CDU-ledare, efter ett drygt år på posten.

Kramp-Karrenbauer fortsätter dock till dess att en efterträdare är utsedd. Denne ska väljas någon gång under året, och det är ännu oklart om det kommer att ske inom kort eller under den ordinarie partikongressen i december.

Den person som tar över som CDU-ledare väntas även ställa upp som kanslerkandidat i valet till förbundsdagen hösten 2021. Angela Merkel har annonserat att hon då ska avgå som förbundskansler.

Komplext och vackert om krigets Libanon

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

Walid Raad växte upp i inbördeskrigets Libanon, ett trauma han bearbetar i sin konst. Hans retrospektiv på Moderna museet är vårens mest omistliga utställning, tycker Sebastian Johans.

”Helt ärligt, vädret hjälpte”

Walid Raad

Moderna museet, Stockholm. Visas tom 10/5

En kontrollerad explosion får byggnaden att rasa under sin egen tyngd och den faller ihop samtidigt som ett dramatiskt moln av rök och damm sprider sig över den projicerade filmens yta. Ett ögonblick senare drar molnet ihop sig och byggnaden reser sig igen. Den slås i ruiner och reser sig, söndras och byggs upp. Gång på gång på gång.

Walid Raads videoverk ”Sweet Talk Commissions (Solidere 1994–1997)” täcker utställningssalens längsta vägg och är trots sitt brutala innehåll mycket vackert. Byggnad efter byggnad dyker upp på väggen, mångfaldigade och speglade i en mosaik som får rökmolnen att se ut som bläckplumpar i ett Rorschachtest. Husen förintas och återuppstår i en evig loop. Molnen som slungas ut över väggen blir en andning, en rytm. Det komplexa mosaikmönstret estetiserar förödelsen och

får oss att glömma vad det är vi faktiskt ser. Och på samma gång gör den motsatsen.

En rätt så ordinär rivningsprocedur blir ett blickfång och ett nav i Moderna museets stora utställningssal, full av gäckande bilder och objekt.

Bildmaterialet som Raad använder är taget under en omfattande våg av rivningar i Beiruts centrala kvarter på 1990-talet, då spåren efter det libanesiska inbördeskrigets två blodiga decennier skulle avlägsnas och lämna plats för något nytt. Men vad är det egentligen vi ser? Är det en städning som försöker sopa historiens sår under mattan? Eller faller de krigsskadade husen i en sista attack? Walid Raad har låst sina motiv i ett pågående och lämnar med en karakteristisk dubbeltydighet inga svar. I Raads berättelse är bildmaterialet

dessutom taget av uppretade vräkta, före detta hyresgäster, som ser sina hem förstöras.

Den retrospektiva utställningen "Helt ärligt, vädret hjälpte" är fylld av berättelser som kretsar kring erfarenheten av förödande krig.

Det libanesiska traumat som präglade Raads barndom är förstå centralt. I det äldre projektet "The Atlas Group" samlar Raad ett arkiv av historier som direkt har att göra med inbördeskriget.

En serie fotografier av oansenliga butiksfasader blir ett narrativ om att Raad som ung fotograf anlätades av en kusin för att ta bilderna, som långt senare visade sig vara verktyg för milismän som vill rensa ut butikägare som vägrade betala för beskydd.

En rad vackra bilder med soldater täckta av färgglada mönster dokumenterar

uniformsförslag av libanesiska konstnärer. Enorma fotografier av bomber är en rest av en misslyckad ammunitionsexperts försök att lära sig sitt jobb. En video med smäktande solnedgångar härrör från en underrättelseofficer som i stället för att övervaka strandpromenaden riktade kameran mot havet.

Liksom många barn i Libanon samlade Raad på gevärskulor, och i arkivet återfinns en anteckningsbok där han har markerat platserna för sina fynd med runda prickar i en färgkod som avslöjar både sprängkraft och de exporterande länder som glatt tillhandahöll de stridande parterna material.

Tre klarblåa, monokroma foton som mystiskt hittades vid rivningen av ett krigsskadat hus avslöjade efter omfattande laboratorieundersökningar att de dolde

svartvita bilder av människor som hittats döda i Medelhavet.

Verkliga och fiktiva fakta löper samman hos Walid Raad. Vad som är vad saknar egentligen relevans. Barn har samlat kulor, krigsmaterial formges, människor är kapabla till mängder av grymhet. Kriget är dessvärre en evig sanning.

Kriget finns kvar också i det senare stora projektet "Scratching on things I could disavow", men här står konsten och en spänning mellan öst och väst i centrum. Konsten får ofta agera som en vacker yta som döljer geopolitiska konflikter, skenande ekonomisk ojämlikhet och en fortsatt kolonialism. Men det är inte säkert att konstobjekten samarbetar. Graden av magisk realism skruvas upp.

På ett museibesök i Beirut upptäckte Raad att vissa målningar saknade skuggor, och han har därför skapat en rad väggelement

som med hjälp av inskurna siluetter ska fånga in de förrymda skuggorna.

Ibland är det inte bara skuggorna som försvinner i Raads verk. När Louvren öppnade sin filial i Abu Dhabi och skeppade över verk till invigningen, så hade några av dem bytt skepnad enligt konstnären. I utställningen visar han tre av dessa märkliga objekt och ger en mängd andra exempel. Bland annat ett par skulpturer som består av demonterade monument som skulle skyddas för kriget och inte alls liknade sig själva när de sattes ihop igen.

I den 75 minuter långa performansen ”Kicking the Dead and/or Les Louvres” – som ges ett trettiotal gånger under utställningens gång – drar konstnären själv upp ett komplicerat spel av linjer som avslöjar hur samtidskonsten, krigen och kapitalismen sitter ihop. Med

komponenter som döda ruttnande målningar, rastlösa själar som fladdrar runt första världskrigets massgravar i Belgien och ett komplext nät av konspiratoriska trådar kunde det bli för mycket. Men det blir det inte.

De analogier Raad konstruerar blandar liksom alla hans verk samman fantasi och verklighet, och skapar fakta där det behövs. Men för mig berättar de rakt och sanningsenligt om hur världen är beskaffad.

Walid Raads myriad av metaberättelser är inte alls så komplicerade som det låter. ”Helt ärligt, vädret hjälpte” är en komplex men också rolig och mycket elegant helhet. Utan tvekan vårens mest omistliga utställning.

Sebastian Johans

Möt våren i Amsterdam

SÖNDAG 16 FEBRUARI 2020

Det finns ett Amsterdam för alla.

**Genom stadens mångsidighet väntar
tusen små överraskningar.**

**Blandningen av det förutsägbara och
det mer oväntade gör Amsterdam till en
spännande stad att återvända till, gång
på gång.**

Gå dit näsan pekar, då hamnar man oftast
rätt i Amsterdam. Det är få städer som är
mer belönande att ströva omkring i.

Oavsett vilken väg du väljer vandrar du
fram genom en av världens mest
fascinerande stadsmiljöer med idel 1600-
talshus, trädkantade kanaler, charmiga
kaféer och rader av husbåtar. Risken att gå

vilse är minimal. Centrala Amsterdams hästskoformade layout med kanaler i återkommande ringar gör staden förvånansvärt kompakt och lätt att hitta i. De flesta sevärdheter ligger en alldeles lagom lång promenad bort.

Så fortsätt att gå och håll ögonen öppna. I Amsterdam dyker det alltid upp någonting, oftast bakom nästa hörn. Det förutsägbara och välordnade möter ständigt det mer oväntade. Överallt finns kultur och livsbejakelse, överallt skikt av historia och spännande nutid.

Amsterdam är alltid något mer än man tror att det är. Bortom uppenbara klichéer, som tulpaner och marijuanaplantor, gömmer sig en innovativ och mångsidig stad med tusen små överraskningar.

Här finns fler museum per kvadratmeter än någon annanstans. De spänner från världsberömda Rijksmuseum och van

Gogh till minimala utrymmen som privatpersoner själva öppnat. Det är svårt att hitta en gata utan något litet konstgalleri, en ovanlig designaffär eller specialbutik vars nisch man knappt kunde föreställa sig existera, än mindre vara kommersiellt gångbar.

I Amsterdams luft finns något värdefullt, en atmosfär av öppenhet och tolerans. Gör vad du vill så länge du inte skadar andra.

Det är ett klassiskt och oemotståndligt budskap som Amsterdam lockar med.

Staden har alltid försvarat individens frihet och välkomnat minoriteter och fritänkare. Redan under medeltiden upptäckte man att det gör samhället starkare i längden. Till exempel skyddades homosexuellas rättigheter i lag 1813, först i världshistorien.

I dag bidrar stadens stora gayrörelse till att berika stadens dynamiska nöjesliv.

Amsterdam älskar fest och festivaler och dansar sig genom året. Det sägs att staden har lika många barer som broar. Antalet broar är för övrigt 1753 stycken.

En fara är uppenbar: att Amsterdam blir sönderälskat. Stadens myndigheter har ju till och med officiellt sagt att de inte vill ha fler turister, utan helst färre. De menar att dagens 18 miljoner besökare redan är för många. År 2030 beräknas 29 miljoner komma.

Amsterdam får i någon mån skylla sig självt. Om du har en unikt välbevarad stadskärna med ett inofficiellt europarekord i romantisk stämning och kombinerar denna miljö med att vara lättillgänglig och västvärldens mest liberala lagar då får du en vibrerande turistmagnet, en stad alla vill åka till av olika skäl.

Under de mest populära månaderna juli och augusti gäller det att gilla läget här. I kvarteren kring centralstationen svävar ett tjockt moln av marijuanarök och att ta ett enda steg i trottoarernas människoströmmar utan att bli trampad på hälarna och få tårna överkörda av resväskor kräver full uppmärksamhet. Stadens famösa Red Light District, även under resten av året en bisarr turistattraktion, blir under högsäsong än mer absurd då busslaster av turister i alla åldrar (och kön) trängs som under rusningstid för att få se en glimt av de prostituerade.

Nåväl, gå bara vidare som sagt. Ett trevligare Amsterdam väntar inte långt bort. Eftersom kanalringen får dig att vandra i cirklar kommer du förr eller senare fram till stadsdelen Jordaan och då är du enligt min mening framme.

I Jordaans låga bebyggelse finner man lugn och skönhet i mängder. Särskilt nordöstra halvan av stadsdelen har tonvis med charm i småstadslika kvarter med lokala krogar och kaféer som ofta leder in till stillsamma innergårdar. Eller varför inte göra en avstickare till Noord? Det vidsträckta och hajpade området norr om Ij-floden brukar kallas Amsterdams framtid. Från kajerna bakom centralstationen går det gratisfärjor till Noord var tionde minut, ibland oftare. I Noord tättnar nybyggena med spännande arkitektur alltmer. Omtalat är NDSM-varvet med sin gigantiska hangar fylld med kreativa verksamheter. Kring NDSM lockar mycket annat, som tre helt olika slags hotell: Doubletree Hilton, med modigt läge för att vara Hilton, Crane Hotel Faralda, lyxhotellet i toppen av en

hamnkrant, samt Botel, originellt budgethotell i ett stort fartyg. För den som söker händelsernas absoluta centrum finns andra inspirerande områden. Under det senaste decenniet har luggslitna bohemdistriktet De Pijp söder om kanalvattnena blivit allt trendigare. Inte för inte hittar man stadens roligaste loppmarknad Albert Cuyp Market mitt inne i De Pijp. De som vill ligga i framkant pratar förstås hellre om Oost, den gröna vidsträckta stadsdelen österut där en lång rad nya barer, takterrasser och hipa hotell har etablerat sig. Oavsett vart man hamnar på sina promenader i Amsterdam har man kommit rätt. Stadens generösa och energigivande atmosfär finns överallt.

Anders Pihl

Resa hit: Tåg: Stockholm–Amsterdam cirka 4 byten. Flyg: Flera bolag flyger direkt från Stockholm till Amsterdam.

Koldioxidutsläpp: Flyg Stockholm–Amsterdam cirka 367 kg per person, tur och retur, inklusive höghöjdseffekt. (För beräkningsmetod se www.klimatsmartsemester.se)

Tidsskillnad: Ingen.

Valuta: Euro.

Språk: Nederländska. I en kosmopolitisk stad som Amsterdam talar nära nog 100 procent av befolkningen viss engelska.

Prisnivå: Mycket snarlik Sveriges priser. Alkohol är något billigare här, liksom mat i affärer och på enklare restauranger.

Ta dig runt: Hyr cykel i cyklarnas stad! Eller ta spårvagnen runt stan. Självklart ska du också testa en kanalkryssning. Till stadsdelen Noord går gratis färjor från Centralstationen i tät trafik större delen av dygnet.

Läs mer: www.iamsterdam.com.

Böcker: Det är givetvis svårt att inte bli berörd av "Anne Franks dagbok". Den judiska flickan som gömde sig i ett hus på Prinsengracht under andra världskriget tills nazisterna hittade henne, har

fängslat en hel värld och huset är i dag en av Amsterdams mest besökta adresser.

Guide. 11 tips till Amsterdam

Se & göra

1 Mäktiga vyer från stans högsta gunga

A'dam Toren

Den 100 meter höga skyskrapan med krogar, musikförlag, gym och nattklubb känns som själva portalen till nya stadsdelen Noord. Utsikten från toppen, som du kan avnjuta ifrån Europas högst belägna gunga, brukar anses som stadens bästa. Overhoeksplein 1 (Gratis färjor från Centralstationen)
www.adamtoren.nl

2 Amsterdams hjärta

Jordaan

Missa inte Jordaan, stadsdelen som känns som Amsterdams hjärta. Det gäller det kända shoppingdistriktet Negen Straatjes (Nio små gator) men också det betydligt mer sällan besökta nordvästra Jordaan.

Hitta dit: Jordaan ligger mellan kanalerna Singelgracht och Prinsengracht, avgränsat i norr av Brouwersgracht och i söder av Leidsegracht.
www.de9straatjes.nl

3 Paradis för vetgiriga

Nemo Science Museum

Ett paradiset för vetgiriga och leksugna barn, som vill förstå hur världen fungerar. Den sluttande takterrassen ovanpå är paradisk även för vuxna en solig dag.

Oosterdok 2

www.nemosciencemuseum.nl

Äta & dricka

4 Nykomling som sticker ut

Bluespoon Restaurant & Bar

Hippa hotellet Andaz har ett Alice i Underlandet-tema skapat av kända designern Marcel Wanders, vars djärva nytänkande präglar även dess smått sagolika Bluespoon Restaurant & Bar.

Hotel Andaz, Prinsengracht 587

www.bluespoon-restaurant.nl

5 Förstklassig hemlighet

1e Klas

I de före detta väntsalarna för förstaklasspassagerare på Centralstationen gömmer sig denna oväntade oas av förfining och stil från förrförra seklet. Enorm skillnad från stressen en trappa ner. Både krog och kafé.

Centralstationen ovan perrong 2B,

Oosterdokstraat 150.

www.restaurant1eklas.nl

6 Utökat avokado-imperium

Avokado Show

Succérestaurangen Avokado Show har en meny som helt utgår från avokado. Nu har en ny restaurang öppnat centralt.

Keizergracht 449 (6a på kartan) Daniël

Starperstraat 61 HS (6b på kartan)

www.theavocadoshow.com

Bo bra

7 Mondän lyx i kanalhus

Pulitzer Amsterdam

Ovanlig och mondän lyx i 25 sammanbyggda kanalhus. Hotellets nyöppnade kafé Pause

erbjuder en av Amsterdams bästa frukost-bruncher, värd att besöka även som icke-gäst.
Prinsengracht 323
www.pulitzeramsterdam.com

8 Bo inuti en bokstav

Amstel Botel

Unikt budgethotell i Noord som ryms i ett fartyg på vars tak bokstäverna BOTEL i själva verket är smarta rum. Vilken bokstav bor du helst i?
botel.nl

Shopping & nöjen

9 Ny mat i vackraste gallerian

Magna Plaza

Stans vackraste shoppinggalleria ryms i en magnifik neo-gotisk byggnad från 1899.
Restaurangplanet Food Department ger möjlighet att äta gott med skön utsikt.
Nieuwezijds Voorburgwal 182
www.magnaplaza.nl

10 Stilfull bar mitt i city

Super Lyan

Bar som kombinerar kvalitet och finess med ett mycket centralt läge. Skapad av teamet bakom London-baren Dandelyan, utsedd till världens bästa bar 2018.

Nieuwezijds Voorburgwal 3

www.superlyan.com

11 Party kring pingisbordet

Chin Chin Club

Chin Chin håller ställningarna som en av stans roligaste klubbar. God asiatisk mat och en varm stämning både kring pingisbordet och på dansgolvet.

Rozengracht 133

www.chinchinclub.nl

Macron blir inte säkrare med Putin

MÅNDAG 17 FEBRUARI 2020

Sprickan mellan Europa och USA gick inte att ta miste på under helgens stora säkerhetspolitiska konferens i München. Gnisslet är ingen nyhet, det har varit skärande sedan Donald Trump flyttade in i Vita huset. Mötets tema, "Westlessness", var också en engelsk ordlek med västvärldens oro över sig själv. Utrikesminister Michael Pompeo avfärdade de europeiska klagomålen på USA:s självförhållande, soloräder mot

internationella ordningsregler och hot om handelssanktioner mot allierade. Han har så klart en poäng i att Nato med amerikansk hjälp har rustat upp flanken i Baltikum och Polen. Men han har lika svårt som sin chef att inse att en partner, inte en släpvagn, behövs i drabbningen med Kina.

Emmanuel Macron slog för sin del ett nytt slag för europeisk självständighet. Och det är hedervärt att vilja vara mer än ett bihang till USA. Men mycket i den franske presidentens teser är också bekymmersamt.

Dels har Macron själv ingen större respekt för strategier som inte utgår från Paris. Han erbjuder ett slags franskt kärnvapenparaply för Europa, men tänker givetvis själv bestämma över det. På samma sätt struntar han just nu i vad

andra EU-länder må tycka om vilken sida som har rätt i inbördeskrigets Libyen. Dels vill Macron bjuda in Vladimir Putin i gemenskapen. Sanktionerna mot Ryssland fungerar inte, förklarar Macron, och tycks redo att förlåta invasionerna på Krim och i östra Ukraina. Närmare dialog, kallas alternativet, men vad det skulle pratas om är osäkert. Den egna övertalningsförmågan har inte övertygat när det gäller ryska terrorbombningar i Syrien eller Kremls hackande av västliga valkampanjer. Ett oberäkneligt USA är något Europa måste räkna med så länge Trump regerar. Men EU är knappast moget att bli en geopolitisk koloss av egen kraft. Och Ryssland måste först ändra sitt uppförande för att kunna bli en del av vänkretsen.

Gunnar Jonsson
gunnar.jonsson@dn.se

Sex år efter massakern på Majdan har ingen ställts till svars

MÅNDAG 17 FEBRUARI 2020

Kiev. För sex år sedan inleddes en politisk jordbävning i Ukraina. Svartklädda prickskyttar med gula band på armarna dödade över hundra demonstranter på Majdantorget i Kiev. Men ännu har ingen dömts för massakern.

– Mitt sista hopp om att få rättvisa är snart ute, säger Volodymyr Bondartjuk, vars pappa var ett av dödsoffren.

Han ringde och ringde, men ingen svarade. Volodymyr Bondartjuk och hans far Serhyi skulle träffas på Självständighetstorget, Majdan, denna morgon den 20 februari 2014.

– Till slut tog någon annan upp telefonen. Det var en polis som sade att pappa redan låg på bårhuset. Jag ville inte – kunde inte – tro det. Men senare fick jag se att han hade skjutits i ryggen. Kulan hade gått ut genom magen.

När DN träffar Volodymyr har det snart gått sex år sedan hans pappa, 52-årige fysikläraren Serhyi Bondartjuk från västukrainska Chmelnytskyj, dödades. Pappan hade rest till huvudstaden för att demonstrera redan i december 2013, sedan polisen brutalt misshandlat

protesterande studenter på Majdan. Han återkom den 18 februari, när han fått veta att en vän skjutits ihjäl.

Volodymyr och pappan skulle alltså ses på morgonen den 20 februari. Men då inträffade masskjutningen på Majdan, som blev startsignalen för det ännu pågående kriget i östra Ukraina.

– Jag kände en fruktansvärd smärta och ilska. Jag förstod inte att man kunde döda så många i vår stad, säger Volodymyr utan att visa de känslor han bär på.

Han spelar upp en video i sin mobil som visar hur massakern utspelade sig, minut för minut. Där syns svartklädda krypskyttar med gula band på armarna som skjuter ihjäl demonstranter. Klockan visar 09:28, vilket sammanfaller med tidpunkten för när hans pappa sköts. Det är nästan outhärdligt att titta på videon. Elitsoldater bär automatkarbiner

med kikarsikte och prickskjuter mot demonstranter som inte har annat skydd än cykelhjälmarna och sköldar av trä och plåt. Det syns inte på filmen, men framkommer senare, att de flesta har skjutits i halsen och huvudet.

Massakern blev det avgörande skede som inom någon dryg vecka skulle övergå i direkta krigshandlingar från Rysslands sida: De sista dagarna i februari ockuperades den ukrainska halvön Krim av rysk militär, och kort därpå sändes ryska specialstyrkor in i Donbass i östra Ukraina. Kriget där pågår än i dag, och har hittills skördat nära 14 000 dödsoffer.

Just då, innan den 20 februari, rådde dödläge på Majdan. Sedan flera månader kamperade tiotusentals demonstranter på Kievs centrala torg. De protesterade mot att Ukrainas president Viktor Janukovytsj under hösten backat från sitt löfte att

Ukraina skulle vända sig västerut och sluta ett avtal om nära samarbete med EU. I stället följde Janukovyjtj lojalt Moskvas order – att ansluta Ukraina till en ryskledd ”eurasiatisk union”.

På andra sidan de höga barriaderna stod rader med svartklädda kravallpoliser från specialstyrkan Berkut.

Våldet hade tilltagit de senaste dagarna. Dussintals demonstranter och flera poliser miste livet i sammandrabbningarna.

Den 20 februari kulminerade krisen och det blev den blodigaste dagen under hela upproret.

DN:s utsända hade anlänt tidigare samma vecka och denna morgon, efter att skottsallor och explosioner hörts ända till hotellet, kunde jag se resultatet på Majdan:

Åtta kroppar låg utsträckta på gatan, draperade i ukrainska flaggor. Männens

ansikten såg rofyllda ut, trots att deras liv fick ett brutalt slut. På några av dem syntes skotthål i pannan och halsen.

Prickskyttarna som myndigheterna hade placerat ut visste vad de gjorde.

Nästa dag flydde president Janukovyjtj till Ryssland med den ryska säkerhetstjänstens hjälp.

Den pågående rättsprocessen handlar till stor del om de 47 människor som dödades och 80 som sårades just den 20 februari 2014. Innan dess hade över 50 personer mist livet i sammandrabbningarna.

På Majdan möter vi Juriy Aksenyn, son till en annan av de skjutna, Vasyl Aksenyn, en ingenjör från Tjernivtsy.

Torget är sedan flera år smyckat med drygt 100 minnesstenar med avbilder av de som dödades där i februari 2014. De kallas för ”Det himmelska hundralet”. Vid varje bild ligger färskas blommor.

29-årige Juriy Aksenyn, som tillhör en patriotisk organisation, är klippt i kosackstil med snagg på sidorna. Han har slagits vid fronten med en frivilliggrupp mot de proryska separatisterna i Donbass.

– Jag fick höra att pappa skjutits, men visste först inte om han levde eller inte. Pappan sändes till Polen för specialistvård, men avled inom mindre än en månad. Juriy har också en video att visa, och på den syns hur pappan blir skjuten i bålen. Klockan visar på 09:17 den 20 februari.

– När han dog hade jag hämndkänslor, men de övergick till att jag ville ha rättvisa. Med åren har jag insett att min pappa och de andra på Majdan dödades därför att de kämpade för en rättsstat. Det är inte Ukraina i dag. För i så fall hade vi inte behövt slåss för den rättvisa som presidenten nu har berövat oss.

Åklagarna har rubricerat brotten som överlagda mord och terroristbrott. Man vet i stort sett vilka som höll i vapnen; främst officerare i kravallpolisen Berkut, men också medlemmar i spetsnazförband som Alfa och Omega. Det mesta är väl dokumenterat.

De omstridda frågorna är snarare: Vem var det som gav order om dödandet och vem organiserade det? Var det Janukovyjtj själv?

Och den mest känsliga av alla frågor just nu: Varför har ingen av de ansvariga dömts?

Ex-presidenten Janukovyjtj har förnekat att han gett order om att skjuta skarpt. Offrens advokater hävdar att det var regimen som placerade prickskyttar runt Majdan, till exempel i byggnader som Musikkonservatoriet. Därifrån avlossades de skott som dödade två poliser klockan 8

på morgonen. Och vid 9-tiden startade den storskaliga dödsskjutningen av demonstranter.

Åklagarsidan framhåller att det finns starka indicier för att beskjutningen beordrades från högsta ledningen: bland annat telefonsamtal där det framgår att presidenten är medveten om att säkerhetsstyrkorna skjuter demonstranter. Janukovyjtj kunde omedelbart ha stoppat dödandet, men ingrep inte.

Advokaten Vitaliy Tytych, som företräder tre av de anhöriga till dödade och skadade, är säker på sin sak.

– Jag kan bevisa att det var Ryssland som genom president Janukovyjtj och den högsta statsledningen organiserade detta terrordåd, säger han.

Det blir mycket svårt att få fastställt i en dom, medger han dock, eftersom de anklagade inte har dykt upp i domstolen.

De fem sista kvarvarande Berkutmännen släpptes strax före nyårsafton efter att de ryska och ukrainska presidenterna Vladimir Putin och Volodymyr Zelenskyj genomfört en fångutväxling.

– Den rättsliga processen blev i praktiken avbruten eller paralyserad, säger Vitaliy Tytych, när vi möter honom utanför den nedgångna distriktsdomstolen.

Rätten har haft ett kort sammanträde, mest för att konstatera att de misstänkta för massakern inte längre finns i Ukraina. Frågan gjordes upp på högsta politiska nivå, av landets nytillträdde president Zelenskyj. Följden blev att de som kunde ha berättat om vem som beordrat blodbadet nu befinner sig under Putins beskydd, tillsammans med drygt 100 andra som är efterlysta för dödandet.

Beslutet framkallade omfattande protester i Kiev. Många talade om ett grovt svek från Zelenskyjs sida.

Om Moskvas bevekelsegrunder säger advokaten samma sak som jag hör från många andra i Kiev: Den blodiga utvecklingen på Majdan var avsedd att legitimera en på förhand beslutad interventionen på Krim och i östra Ukraina.

– Ett belägg för det är att de medaljer som delades ut av det ryska försvarsministeriet med inskriften ”För återförandet av Krim” hade präglats redan den 18 februari, säger Tytych.

Rätten är ajournerad till i mars, och under tiden ska radan, det ukrainska parlamentet, besluta om ändringar i brottsbalken så att åtalade kan dömas i sin frånvaro.

– Brotten begicks för sex år sedan, och rättsprocessen befann sig nu i slutstadiet. Alla bevis var framlagda. Nu skulle de bli offentliga, och det var detta som fick Ryssland att begära att få de misstänkta utväxlade, säger Tytych.

Han anser att ledningen i Moskva ville undvika att fakta om skjutningarna på Majdan skulle bli kända.

– Zelenskyj har hjälpt Putin att begrava sanningen om vad Ryssland gjorde. Och han har total makt, så ingen kan göra någonting. Att få fram sanningen är inte bara viktigt för de drabbade, utan för Ukraina som land. Men vårt land är svagt, med små resurser och inget stöd från USA och EU, säger Tytych.

För Volodymyr Bondartjuk är frågan mer personlig än politisk:

– Att de fem släpptes var smärtsamt för mig på samma sätt som när pappa

dödades. Jag hade ju hoppats på att de skulle ha dömts i år. Nu återstår att döma dem i deras frånvaro, fast bevisen är borta, säger han och ser uppgiven ut.

Han betraktar utväxlingen som ett politiskt beslut där statsledningen har kört över formellt självständiga domstolar, vilket i detta fall gynnar Ryssland.

– Viktigast är att brottet utreds ordentligt och att rättsprocessen slutförs. Om inte, så går vi till Europadomstolen i Strasbourg.

Michael Winiarski

Fakta. Euromajdan

Den politiska protesten på Självständighetstorget i Kiev inleddes den 21 november 2013. Upproret kom att kallas Euromajdan, efter kravet att Ukraina skulle fullfölja ett avtal med EU och inte återföras till Rysslands maktsfär.

Demonstrationerna slogs ned brutalt av kravallpolis, men det fick till följd att än fler anslöt sig till Euromajdan.

Under januari och februari 2014 utvecklades protesterna till en revolt mot den sittande regimen under president Viktor Janukovytsj.

Efter hårda sammandrabbningar i Kiev med totalt omkring 100 dödsoffer flydde Janukovytsj till Ryssland den 21 februari och avsattes därefter formellt av radan, det ukrainska parlamentet. DN

Marianne Björklund: Xi Jinping verkar stärka kontrollen över informationen om viruset

MÅNDAG 17 FEBRUARI 2020

Var är han? Det undrade många länge om Kinas ledare Xi Jinping när städer stängdes av och alltfler insjuknade i Covid-19. Det nya coronaviruset är en av hans största utmaningar någonsin. Peking.

Nu försöker regimen dämpa en bubblande misstro genom att visa att Xi Jinping kände till utbrottet på ett tidigt stadium. Men de nya uppgifterna riskerar väcka kritik för att han agerat för sent och lät flera hundra miljoner resa på nyårsledighet utan att veta om virusets existens. När Xi Jinping den 23 januari talade inför nyårsledigheten gick budskapet ut på hur Kina med hjälp av sitt robusta system på ett lyckosamt sätt tagit sig igenom ett turbulent år. Samtidigt pågick nedstängningen av elvamiljonersstaden Wuhan på grund av utbrottet av ett nytt

coronavirus. Ett ämne som Xi Jinping inte berörde över huvudtaget.

Sedan dess har viruset utvecklats till en djup kris och världshälsoorganisationen WHO har utlyst globalt hälsonödläge. Över 68 000 har smittats och 1 663 personer har dött. Stora delar av Kina är satt i ett slags krigstillstånd där människor bara går ut för att handla mat, boende inte får ta emot gäster och stora samlingar är förbjudna.

Under ytan bubblar en ilska över att åtgärder för att hejda viruset kom för sent. Inte minst den 34-årige läkaren Li Wenliangs död har väckt upprörda känslor. Han varnade på ett tidigt stadium bara för att kallas till polisen och tystas ned.

Sedan han gick bort har flera upprop för yttrandefrihet gjorts och intellektuella som professor Xu Zhangrun skrivit glödande

artiklar om hur det auktoritativa styret under Xi Jinping skapat ett land styrt av byråkrater som inte vågar komma med dåliga budskap till den yttersta toppen. Xi Jinping brukar kallas den mäktigaste ledaren i Kina sedan Mao Zedong. Han är ordförande över allting och har tagit bort den tidsbegränsning som tidigare fanns för hur länge en ledare i Kina kan sitta på sin post. Han har konsoliderat makten, stärkt säkerhetsapparaten ökat den sociala kontrollen och försämrat pressfriheten. Enligt det kontrakt som råder accepterar kineser detta i utbyte mot social stabilitet, fortsatt bättre ekonomi och ett Kina som är på väg att återta sin roll som ledande makt i världssamfundet.

Men coronaviruset har utvecklats till något som kan försvaga det sociala kontraktet och öka skepsisen mot systemet. Bilder har spridits på överfulla sjukhus, rapporter

har kommit om brist på utrustning och röster som varnade för viruset har tystats ned. Det i en tid när Xi Jinping redan stod inför protester i Hongkong, ett handelskrig med USA och ett val i Taiwan där de demokratiska krafterna vann.

Många har noterat hur Xi Jinping länge var osynlig när viruset spred sig snabbt dag för dag. I stället för att leda krishanteringen gav han den uppgiften till premiärminister Li Keqiang. Han har inte rest till Wuhan och syntes inte, som brukligt, på förstasidan i de statliga medierna.

Det spekulerades i att han ville kunna skylla på lägre makthavare om krisen fördjupades ännu mer. Men nu verkar strategin ha förändrats. I lördags publicerade Qiushi, en partitrogen tidning, Xi Jinpings tal den 3 februari inför politbyrån, det högsta rådet i kommunist-

partiet. Där säger han att han redan den 7 januari var medveten om utbrottet och satte igång att bekämpa det.

– Jag har vid varje tidpunkt följt spridningen av epidemin och framgångarna i ansträngningarna för att begränsa det, konstant gett order och instruktioner, sade Xi Jinping i vad som ser ut som ett svar på kritiken att han inte varit närvarande.

Den fråga som reser sig efter detta avslöjande är varför han inte kommenterade utbrottet för allmänheten förrän 20 januari och varför han lät hundratal miljoner kineser, varav fem miljoner som bor i Wuhan, resa på nyårsledighet utan att känna till att viruset kan spridas mellan människor. Vissa har jämfört hur viruset hanterats med Tjernobyl, kärnkraftsolyckan i Ukraina

som mörkades av Sovjetunionen och fick Gorbatsjov att inleda en reformprocess. Viruset har blivit ett test på hur väl det kinesiska systemet fungerar, det har Xi Jinping själv sagt. Möjligen har baksidorna med att vara den totala ledaren för allt blivit tydliga för honom. Han är inte bara den som ska hyllas när det går bra, utan blir också den som får skulden när det går mindre bra.

Nu verkar strategin vara att ta bättre kontroll över den information som går ut om virusbekämpningen. Två medborgarjournalister som rapporterat från Wuhan har de två senaste dagarna försvunnit. Hundratals regimvänliga journalister har skickats till Wuhan. Samtidigt har Xi Jinping synts mer och bland annat besökt ett sjukhus i Peking. En pusselbit är hur ekonomin påverkas. I dagsläget är fortfarande många fabriker

stängda, ruljansen är långt ifrån normal. Om arbetslösheten ökar och människor inte längre känner att de får det bättre kan skepsisen inför ledarskapet öka.

Att det skulle bli protester på gatorna som i Hongkong är dock inte troligt i dagsläget. Kina är ett land där vakter finns överallt och kommittéer av alla dess slag håller koll på befolkningen.

Marianne Björklund

Sudan står på tröskeln till den internationella värmen

MÅNDAG 17 FEBRUARI 2020

Analys

Sudan är på väg in från kylan efter snart 30 års internationell isolering. Den senaste veckan har en diplomatisk kraftsamling ägt rum på Afrikas horn. Nu ligger bollen hos USA och dess president Donald Trump som kan

komma att stryka landet från listan över länder som sponsrar terrorism.

I torsdags meddelade Sudans regering att den har nått en överenskommelse om 30 miljoner dollar i kompensation till de amerikanska familjer som förlorade anhöriga i al-Qaida-attentatet mot fartyget USS Cole i Aden, i oktober år 2000.

Två dagar tidigare hade samma regering meddelat att landets förra president, Omar al-Bashir, ska ställas inför den internationella brottmålsdomstolen ICC i Haag. Det är en stor seger och den kom i grevens tid för domstolen, som kämpat för att förbli relevant.

Dessa två nyheter föregicks av ett anförande av FN:s generalsekreterare António Guterres som förra helgen, vid Afrikanska unionens toppmöte i Addis Abeba, vädjade till USA om att stryka

Sudan från listan över länder som sponsrar terrorism.

Allt tyder på att det är en koordinerad insats med syfte att blidka USA och dess president Donald Trump.

Det var i augusti 1993 som USA svartlistade Sudan. Sex månader tidigare hade en kraftfull bilbomb briserat i källaren till World Trade Center och terrorister som tränat med al-Qaida pekades ut som ansvariga.

Amerikanska företrädare medgav att kopplingarna mellan Khartoum-regimen och WTC-attentatet var bristfälliga. Allt handlade då om Israel och PLO som satt sig vid förhandlingsbordet i Oslo. Sudan hyste terrorgrupperna Abu Nidal, Hizbollah och palestinska Islamiska Jihad, som man försökte isolera under dessa år. Men Usama bin Ladin levde under delar av 1990-talet i Sudan och kopplingarna

skulle komma att stärkas i takt med att hans internationella profil växte. 1998 utförde al-Qaida sina första riktigt stora attentat, mot USA:s ambassader i Nairobi och Dar es Salaam då totalt 224 personer dog och tusentals skadades. I den amerikanska hämndreaktionen ingick en bombräd mot Khartoum.

Sedan följde attacken mot USS Cole som låg för ankar i hamnen i Aden och det dådet, som skördade 17 amerikanska matrosers liv, stärkte al-Qaidas självförtroende tillräckligt för att terrornätverket skulle gå vidare med planerna på en attack mot World Trade Center.

Vi vet vad som hände sedan. Världen i dag är dramatiskt annorlunda jämfört med när Sudan svartlistades. Osloavtalet är historia, Mellanöstern och Nordafrika har ritats om politiskt, bin Ladin är död sedan

länge. Den enda konstanten har varit Omar al-Bashir, som till och med lyckades överleva en delning av sitt eget land, framtvingad av USA och dåvarande presidenten George W Bush.

Men i fjol, bara ett par månader innan al-Bashir skulle fira 30 år på tronen, kastades han ut av sina egna under trycket av folkliga protester som utlösts av en krisande ekonomi.

Läget är alltför allvarligt i den sudanesiska ekonomin och landet är i desperat behov av nödlån från IMF, vilka bara kan komma med grönt ljus från Vita huset. Sudan förnekar fortsatt inblandning i USS Cole-attentatet, men om 30 miljoner dollar kan öppna för miljarder i nödlån är det en smäll man kan ta.

Det ligger inte bara i den nya regimens intresse. EU ser Sudan som en nyckelspelare i hanteringen av den

känsliga migrationen. I Addis försöker den energiske fredspristagaren Abiy Ahmed skapa en nyordning på Afrikas horn samtidigt som den etiopiske premiärministern har en inrikespolitisk situation som är långt mer komplicerad att hantera.

Bollen ligger hos Trump. När al-Bashir fysiskt har landat i Haag (detta är inte helt okomplicerat) så har Sudans regering visat i ord och handling att man är redo att gå USA till mötes. Allt som krävs från amerikanskt håll är ett pennstreck på listan (där Nordkorea, Syrien och Iran är de övriga länderna) och påföljande klartecken till IMF att gå vidare med krediterna till Sudan.

Trump kan vända detta till en framgång under valrörelsen där han är i behov av att visa upp internationella framgångar. ("Har ni hört om Sudan? De böjde sig för mina

krav och betalade skadestånd till amerikanska soldatänkor, Obama lyckades inte med det!").

Det är ett piller som de andra parterna är redo att svälja.

Erik Esbjörnsson

erikesbjornsson@gmail.com

FN- sändebudet: Läget i Libyen djupt oroande

MÅNDAG 17 FEBRUARI 2020

Läget i det konflikthärjade Libyen är djupt oroande, enligt FN:s biträdande särskilda sändebud.

Överträdelserna mot den sköra vapenvilan är många, liksom brotten mot FN:s vapenembargo, enligt Stephanie Williams.

– Situationen på marken fortsätter att vara djupt oroande. Vapenvilan hänger på

enbart en tråd, säger hon efter samtal med olika utrikesministrar vid den säkerhetspolitiska konferensen i München. Konflikten mellan i huvudsak den internationellt erkända regeringen (GNA) i huvudstaden Tripoli och den östlibyske krigsherren Khalifa Haftar har krävt många dödsoffer.

Sedan några veckor råder en skakig vapenvila. Enligt Stephanie Williams har över 150 överträdelser av vapenvilan registrerats sedan överenskommelsen trädde i kraft.

GNA har backning av Turkiet och Qatar medan Haftar har stöd av bland andra Egypten, Frankrike, Förenade arabemiraten och Ryssland.

Vid ett toppmöte i Berlin i januari enades en lång rad stormakter officiellt om att inte blanda sig i konflikten och om att

upprätthålla ett sedan tidigare överenskommet vapenembargo. Men inte heller den överenskommelsen hålls, säger Williams. Hon pekar också på att den redan svåra ekonomiska situationen förvärras ytterligare av den blockad av oljeinstallationer som styrkor lojala med Haftar upprätthåller.

– Det är det libyska folket som fortsätter att lida mest, säger Stephanie Williams.

TT AFP

”Det saknas röster från näringslivet som utmanar president Trump”

MÅNDAG 17 FEBRUARI 2020

Ekonomen Mariana Mazzucato har varit rådgivare både åt Demokraterna och Republikanerna och vill att mer pengar som investeras ska gå tillbaka till

arbetare och skattebetalare. För det krävs ett helt nytt sätt att tänka, menar hon.

– Vi måste sätta syftet före vinsten, säger hon.

”Vad gjorde Iphone så smart?

Skattebetalarna” lyder rubriken på scenen inför personer från näringsliv, offentlig sektor och välgörenhetsorganisationer.

Mariana Mazzucatos syn på ekonomi kan ungefär sammanfattas med att det krävs ett nytt sätt att se på vem som skapar ekonomiskt värde. Mazzucato anser att alla som bidragit ska få ta del av kakan, men hon är tydlig med att hon inte är emot kapitalism.

– Det finns olika sätt att styra kapitalismen mot att lösa problem i stället för att finansbranschen ska få alla vinster, säger hon.

Mariana Mazzucato är professor vid University college London. Hon har italienska föräldrar men flyttade med familjen till USA som liten. I böckerna ”Value of everything”, ”Rethinking capitalism” och ”The entrepreneurial state” klargör hon hur hon anser att det ekonomiska systemet ska fungera: Att syftet prioriteras framför ekonomisk vinst. – De stora investerarna har satsat på en icke-grön ekonomi och har bidragit till kortsiktighet genom att pressa företag att leverera kvartalsrapporter. Vi måste vända på spelplanen och belöna bra beteende framför dåligt beteende. Det gör man genom att hålla inne på skattebetalarnas pengar till företag som inte är bra spelare, säger hon.

När moderatorn frågar om hon är vänster reagerar hon starkt. Det stämmer inte, påpekar hon från scenen. Men hon

beskrivs i amerikansk press som "leftish", ungefär vänstervriden.

Under Stockholmsbesöket delar hon med sig av sina tankar vid ett seminarium anordnat av Vinnova och Rådet för hållbara städer. Städer är särskilt intressanta ur innovationssynpunkt, anser hon.

– I städer är det ganska enkelt att genomföra saker som är komplicerade på en nationell eller internationell nivå, säger hon.

Samtidigt finns det risk för att gapet mellan land och stad ökar.

– De flesta populistiska rösterna kommer från landsbygden och vi måste fråga oss varför. Fördelarna med globalisering av teknologisk förändring, finans och finansiell innovation har gynnat städerna, inte landsbygden, säger hon.

I höst blir frågan återigen aktuell när amerikanerna går till val. När industriarbetare på landsbygden såg arbetstillfällen försvinna till följd av den snabba teknologiska utveckling som främst gynnade städerna fick Donald Trumps löften om satsningar på att bevara jobben stort genomslag.

– De här sektorerna kan vara en del av lösningen. Arbetarna måste informeras om att det sker en omställning från brunt till grönt. Processen med att göra om stålsektorn och sänka dess kolinnehåll kan gynna gamla tillverkningsstäder. Vi måste investera i de här människorna för att säkerställa att de inte lämnas efter, säger Mariana Mazzucato.

I stället för att besluten ska fattas av eliten och resten ska skydda sig mot förändringen måste alla bjudas in till samtalet, anser hon.

Mariana Mazzucato har varit rådgivare åt kongressledamoten Alexandria Ocasio-Cortez i frågor gällande det klimatpolitiska reformpaketet "The new green deal" och i sjukvårdsfrågor.

– Hälsosektorn får 40 miljarder dollar om året från statliga medel som invånarna inte får dra nytta av. Jag hjälpte henne att förklara varför, säger Mariana Mazzucato. Men hon påpekar att hon även gett råd åt republikaner och anser att Trump saknat en verklig rival hos Republikanerna. Med sin tydliga slogan "Make America great again" var han tydligare än motståndare inom partiet, men också än oppositionen.

– Det finns ingen liknande slogan på vänstersidan. De måste förenkla. Det är ett problem, säger Mariana Mazzucato.

Även näringslivet har en roll att spela inför kommande val i höst, där nyckelpersoner

inom affärsvärlden måste prata om hur vi uppnår hållbar tillväxt, anser hon.

– Det saknas röster från näringslivet som utmanar Trump.

När DN träffar Mariana Mazzucato strax efter föreläsningen är hon trött och förklarar att nacken värker efter alla flygresor. Den senaste veckan har hon flugit mellan Davos, Storbritannien och Sverige. Mötet där makthavare samlas i den schweiziska staden sammanfattade hon på Twitter med något hon hört på bussen: "Miljardärer som berättar för miljonärer hur medelklassen ska leva." För Mariana Mazzucato är det självklart att jämföra klimatutmaningen med månlandningen.

– Det gjordes stora vinster, men det var vinster med ett syfte. Det fanns ett gemensamt mål som stimulerade innovation i den privata sektorn. I dag

borde målen vara klimatrelaterade, säger hon.

Ida Yttergren

ida.yttergren@dn.se

1 100 tidigare åklagare kräver Barrs avgång

TISDAG 18 FEBRUARI 2020

1 100 tidigare federala åklagare kräver nu att USA:s justitieminister William Barr ska avgå. Detta för det sätt han har agerat i den pågående rättegången mot president Donald Trumps vän Roger Stone.

Kravet på Barrs avgång kommer sedan justitieministern lovat att ge Roger Stone ett mildare fängelsestraff än det åklagarsidan yrkar, nämligen mellan 7 och 9 år. Barrs ingripande fick åklagarna i fallet att avgå.

Den 25 januari 2019 greps Stone, president Donald Trumps tidigare kampanjrådgivare, i en gryningsräd i Florida, anklagad på sju punkter i specialåklagaren Robert Muellers utredning om samarbete med ryssar i samband med valet.

– Jag kommer inte att vittna mot presidenten, sa Stone då.

I november 2019 slog en jury fast att Roger Stone var skyldig till att ha ljugit för kongressen, förhindrat rättvisan och till att ha försökt påverka ett vittne.

Nu kräver fler än 1 100 tidigare federala åklagare och personal vid justitiedepartementet att William Barr ska avgå, skriver bland andra New York Times. ”Var och en av oss fördömer å det starkaste hur president Trump och justitieminister Barr lägger sig i den

juridiska processen”, skriver undertecknarna.

Stone var också en av dem som spred rykten om att Clintons rådgivare Huma Abedin hade kopplingar till Muslimska brödraskapet och uppmuntrade Donald Trump i sina anklagelser mot president Barack Obama att denne inte skulle vara född i USA. Ett påstående som visade sig vara taget ur luften.

Stone har även kallat flera journalister för ”mänsklig avföring” och en CNN-journalist för ”dum skithög”.

Clas Svahn

clas.svahn@dn.se

Det är Bernie Sanders - hemliga vapen

TISDAG 18 FEBRUARI 2020

Att som amerikansk kändis ställa sig bakom Bernie Sanders är just nu bland det coolaste man kan göra. Den demokratiska socialisten som vill bli USA:s president har vid det här laget samlat ihop den mest eklektiska samlingen kända supportrar av alla presidentkandidaterna. Som Jacob Lundström tidigare noterat i denna tidning (13/2) samlar han så vitt skilda typer som indierockbandet The Strokes och rapparen Cardi B, liksom

filmregissören Werner Herzog och supermodellen Emily Ratajkowski, popstjärnan Ariana Grande och kontroversielle podcastaren Joe Rogan. Till och med den ökända Instagramstjärnan Caroline Calloway kan *feel the Bern*. Ändå har han lyckats undvika att klassas som en del av eliten. Den buttre 78-åringen går framför allt hem hos den radikala amerikanska ungdomen: “Bernie är cool eftersom han inte är cool”, säger en pr-strateg om kandidatens image i The Washington Post. Det är kanske inte därför alla coola står bakom honom, men det skadar knappast.

Greta Thurfjell

greta.thurfjell@dn.se

Michael Winiarski: Därför slutade striden om det polska judiska museet i en kompromiss

TISDAG 18 FEBRUARI 2020

Det blev till slut en kompromiss om Polin, museet över de polska judarnas historia. Efter ett års dödläge har Polens högerpopulistiska regering utnämnt en ny ordinarie direktör för museet i Warszawa: Zygmunt Stepinski, som sedan ett år har varit dess tillförordnade chef.

Kanske kan det betraktas som en halv seger för den polska regeringen i dess pågående "historiekrig" mot vad den betraktar som fientliga krafterns försök att nedvärdera Polen som en rättskaffens och hjältemodig nation.

Det regerande partiet Lag och rättvisa (PIS) har blivit av med professor Dariusz Stola, den tidigare chefen och medgrundaren av Polin. Under hans chefstid nådde museet väldiga framgångar, det vann de mest prestigefyllda priserna

och besöktes av 700 000 människor varje år.

I förra veckan meddelade Stola i ett dramatiskt brev att han drar tillbaka sin kandidatur för att förhindra att museet tar ytterligare skada. Stola förklarade i en intervju i tv-kanalen TVN:

– Minister Glinski sade rakt ut att han inte utser mig. Utan att ange några skäl. Jag erkänner mig besegrad i konflikten med rättslösheten. Men nu måste man göra allt som är möjligt för att skydda museet och rädda det från att gå under.

Efter det tog det bara dagar för kulturministern Piotr Glinski att tillsätta Stepinski som ny chef.

Kompromissen kan på ett plan ses som en seger för Polin, som har lyckats bibehålla sitt oberoende från klåfingriga politiker, om än med ett nödrop. Samtidigt har hela

affären blivit en svår prestigeförlust för den polska regeringen.

För även om Glinski lyckades byta chef, har hans agerande samtidigt blivit ett svårt slag mot den polska regeringens trovärdighet. Alla kunde se att kulturministern hade uppträtt arrogant och svekfullt.

Det började med att Glinski vägrade att förlänga Stolas anställning när det femåriga förordnandet löpte ut under våren 2019. Han gjorde det trots att regeringen endast är en av Polins tre huvudmän: de övriga två är Warszawa stad (som styrs av den liberale borgmästaren Rafal Trzaskowski) och Judiska historiska institutet.

Stola hade blivit obekväm i PIS-regeringens ögon sedan han uttryckt sig kritiskt mot delar av regeringens politik; bland annat tog han avstånd från ett

lagförslag som skulle kriminalisera debatt om polska förbrytelser under Förintelsen. Efter hårda protester gick Glinski med på att anordna en ny utlysning av direktörstjänsten, och han lovade att följa uttagningsnämndens rekommendation. Då inträffade något som han inte tycks ha räknat med: Stola sökte om sitt jobb. Och i maj 2019 beslöt juryn enhälligt att förorda – Stola.

Nu var alltså frågan – skulle Polens kulturminister hålla sitt ord? Det blev snart tydligt att Glinski inte hade en tanke på det. Han ignorerade juryns utslag, och vägrade att sätta sin signatur under ett beslut att återinsätta Stola. De två andra huvudmännens skrivelser och vädjanden om att lösa krisen bevärade han inte med ett svar.

Ändå fungerade museet – under det år som gått – i stort sett som det var tänkt

när det grundades 2014; som en bred översikt över 1 000 år av den komplexa judiska historien i Polen. Nationalistiska eller ”patriotiska” tolkningar gavs ingen chans att påverka utställningen. Den politisering som PIS-regeringen genomförde på andra kulturinstitutioner – museer och teatrar – lyckades därmed inte i fallet Polin.

Andra världskrigs-museet i Gdansk, öppnat 2017 och lika hyllat som Polin, är ett exempel. Det dömdes ut av PIS för att det inte gav en tillräckligt ”polsk synvinkel” på kriget, att Polens martyrskap inte hyllades nog och att den katolska kyrkans roll inte betonades. Utan större ceremonier sparkade Glinski museichefen Pawel Machcewicz och ersatte honom med en lojal politruk.

Den varianten gick inte att tillämpa på Polin, på grund av det delade

huvudmannaskapet. Om Glinski genomdrivit något motsvarande där hade följden blivit en internationell skandal som skulle ha försämrat Polens redan illa tilltygade anseende. För att inte tala om följderna för de polsk-judiska relationerna. Kompromissen kom i sista stund. Polin hade börjat känna av följderna av att ha hamnat i onåd hos PIS-regeringen. Tunga sponsorer och utländska vänner till museet började dra öronen åt sig. Det nödvändiga finansiella stödet riskerade att sina och många började oroa sig för Polins möjligheter att överleva.

Vi får aldrig bli tysta vittnen till kommunis- mens brott i Kina

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

Den som har tagit makten med våld kommer också att behöva upprätthålla makten med våld. Kina lägger nu enorma summor på övervakning, avlyssning och ansiktsigenkänning. Kontrollapparaten används mot alla invånare, men särskilt

mot den muslimska minoriteten i den nordvästra provinsen Xinjiang.

De kallas uigurer, och den högste ledaren för dem är inte Xi Jinping, utan Gud. Det oroar Kommunistpartiet. Och det är svårt för omvärlden att få insyn i det som pågår. Men i de pusselbitar som ändå smugglats ut framträder en bild av en regim som sliter barn från deras föräldrar och placerar dem i statliga internat. Där ska deras kultur raderas, och deras språk, deras familj.

De vuxna sätts i omskolningsläger där de lär sig utöva "självreflektion", vilket ju bara är ett nytt sätt att säga "självkritik", det vill säga en förskönande omskrivning för att hjärntvättas till att underkasta sig Kommunistpartiet. Våld och tortyr är vanliga inslag, svårt ett flitigt förekommande fostringsredskap.

Över en miljon muslimer sitter i dag inspärrade i sådana läger. Det är en femtedel av befolkningen i Xinjiang. När de väl skolats om och släpps ut får de ofta "erbjudande" om livstidsanställning i industrin.

Officiellt hävdar Kina att allt tjat om etnisk rensning av muslimer är nonsens. I den mån uigurer fängslas är det för att de är religiösa extremister och terrorister, samhällsfarliga. Och förresten, tillägger regimen, är det inte omskolningsläger utan helt vanliga utbildningsläger som syns på bilderna.

Men i dagarna kom ny dokumentation som bekräftar att Kina verkligen systematiskt förföljer vanliga muslimer. Brittiska BBC har kommit över handlingar som kartlägger 311 vanliga muslimer i Xinjiang ned i minsta detalj: hur ofta de ber, hur de klär sig, vilka de har kontakt

med och hur deras familjemedlemmar beter sig.

Skälen som anges för omskolning är olika, och ytterst godtyckliga. Några har ansökt om pass, vilket anses illojalt. Andra har för många barn, också illojalt. En person har klickat på en internetlänk och hamnat på en utländsk webbsida. Ytterligare en bar slöja för några år sedan. Någon har skägg och studerar Koranen. I 88 av fallen anges bara ett enda skäl: opålitlighet. Slut-satserna har dragits efter idogt spionage och angiveri.

Historien har onekligen ett sätt att upprepa sig, med små variationer, ny teknik; ondskan tycks när allt kommer omkring inte bara vara banal utan också fantasilös. Det är upp till omvärlden att se till att denna ondskas kostar. Vi får aldrig bli en kommunismens goda kamrat som taktfullt tittar bort.

Lisa Magnusson

lisa.magnusson@dn.se

Assange kan lämnas ut till USA

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

Julian Assanges hälsa har förbättrats i det brittiska högsäkerhetsfängelset Belmarsh. Det sa Wikileaks på tisdagen.

Samtidigt kräver australiska parlamentsledamöter att Boris Johnson stoppar utlämningen av Assange till USA.

När den 48-årige Julian Assange hördes i rätten senast, den 19 oktober förra året, stammade han och verkade rejält medtagen. Han hade svårt att minnas sitt

eget namn, och förklarade att han inte kunde "tänka ordentligt".

Sedan dess har Wikileaksgrundarens anhängare varit oroade för att hans hälsa tagit skada av de långa perioderna av isolering i Belmarshfängelset, där många av Storbritanniens mest ökända terrorister och förbrytare sitter.

Nils Melzer, FN:s särskilda sändebud för tortyr, har varnat för att Assange uppvisat symtom som tyder på att han har utsatts för psykologisk tortyr.

På tisdagen publicerade gruppen "Läkare för Assange" ett öppet brev i den medicinska tidskriften The Lancet. I det kräver de 117 läkarna ett slut för "tortyren" mot Assange. Men nu ger Wikileaks talesperson Kristinn Hrafnsson lugnande besked.

– Hans tillstånd har förbättrats tack vare pressen från hans advokater, från

allmänheten och, otroligt nog, från andra intagna på Belmarshfängelset som krävt att han ska få lämna isoleringen, sa Hrafnsson.

På måndag inleds rättegångsförhandlingarna i utlämningsärendet mot Julian Assange. Då kommer detaljerna i det åtal som väckts mot honom i USA att bli kända. Enligt organisationen Reportrar utan gränser riskerar dock Assange att dömas till upp till 175 år i fängelse för att ha avslöjat amerikanska försvarshemligheter, om han skulle utlämnas. En grupp parlamentsledamöter från Australien, där Assange är medborgare, kräver nu att premiärminister Boris Johnson träder in och stoppar utlämningsprocessen.

– Jag är ett stort fan av Trump, jag är ett stort fan av Bojo (Boris Johnson), men en sak värderar jag ännu högre:

yttrandefrihet, sa den George Christensen, ledamot för Liberal National Party, som leder en tvärpolitisk grupp kallad Bring Julian Assange Home.

En annan parlamentsledamot, Andrew Wilkie, varnade på tisdagen:

– Detta kan bli ett prejudikat som innebär att om du är journalist och gör något som förargar någon regering i framtiden, då löper du risk att bli utlämnad – var än i världen du befinner dig.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Åklagaren krävde straff på drygt 47 000 år – rätten frikände alla

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

Gezipark-rättegången, mot aktivister och som åtalats för att med våld ha försökt störta den turkiska regeringen under protester sommaren 2013, fick en förbluffande upplösning på tisdagen.

Åklagarna hade begärt straff på drygt 47 000 år för de 16 åtalade, men rätten frikände dem alla.

Lyckan blev kortvarig. Strax efter rättegången meddelades att den huvudanklagade, filantropen Osman Kavala, häktats genast efter att han släppts, som misstänkt för att ha deltagit i kuppförsöket 2016.

Nyheten från rättssalen intill det gigantiska Silivri-fängelset, där aktivisterna väntat sig att tillbringa resten av livet, slog ned som en bomb. Trots påstötningar till Turkiet från EU-parlamentet, Europa-domstolen och en rad ledande människorättsorgan, hade inga bedömare väntat sig frikännande domar. Den turkiske trubaduren Zülfü Livaneli, som lett kampanjen mot Gezi-rättegången, säger till DN:

– Vi blev först mycket lyckliga och överraskade. Men nyheten om att Kavala häktats på nytt är ett svårt slag. Rättegången, som inleddes i fjol, utgick från oroligheterna kring Geziparken sommaren 2013. De utbröt i protest mot ett byggprojekt som skulle ha uträderat ett litet men populärt grönområde intill Taksimtorget i Istanbul. Kravallerna spred sig till andra städer i landet, och - Geziaffären blev det regerande AKP-partiets första verkliga motgång sedan makttillträdet 2002. Att åtalen kom först sex år efter händelserna påverkade förståelse tilltron till processen, både i och utanför Turkiet. Flera av de åtalade ”kuppmännen” förhandlade sommaren 2013 med myndigheterna under försöken att dämpa våldsamheterna och ansågs då inte brottsliga av staten. En av dessa åtalade

och nu frikända aktivister, Tayfun Kahraman, sade på måndagen:

– Regeringen accepterade oss som icke-våldsamma medlare och skickade sina representanter till oss. Det var inte tal om att vi då skulle ha setts som illojala med staten.

Upptakten till Gezipark-processen kom 2017, då Turkiets mest prominente människorättsaktivist, filantropen och företagaren Osman Kavala, greps och fängslades. Kavala förklarades misstänkt för att ha organiserat Gezipark-protesterna, och anklagades i regimpresen för relationer till den judiske finansiären George Soros, president Tayyip Erdogans hatfigur framför andra. Hur vändes ett givet nederlag för de demokratiska krafterna till sin motsats? Vad har skett bakom kulisserna som kan förklara frikännandet? Turkietexperten

Halil Karaveli från Silk Road-institutet säger till DN:

– Man kan tolka de friande domarna som ett bakslag för de krafter inom den turkiska staten som vill ha en brytning med väst. Det är de som kan antas ha legat bakom åtalet mot Osman Kavala. Det läger som föredrar fortsatt fungerande relationer till EU och USA har fått sista ordet denna gång. Men det betyder inte att det anti-västliga lägret är ur räkningen, det kommer snart att få se exempel på.

Det är ingen tvekan om att livstidsdomar mot personer som inte kunnat knytas till några våldshandlingar skulle ha komplicerat Turkiets utrikesrelationer ytterligare, i ett skede där förhållandet till EU redan är svårt ansträngt på flera sätt. På tisdagen, i avsikt att sätta press på regimen, publicerade Zülfi Livaneli och många andra prominenta turkar ett

manifest, där de deklarerade att även de deltagit i Gezipark-demonstrationerna, och krävde att ställas inför rätta även de. En annan aktör i detta drama är Istanbul populäre borgmästare Ekrem Imamoglu från CHP-partiet, den ende turkiske politiker som kan mäta sig med Erdogan ifråga om popularitet. Imamoglus passionerade försvar för de 16 åtalade har irriterat regimen, som anar att en fällande dom skulle ha gett denne politiskt bränsle.

Nathan Shachar

naranjal@gmail.com

Fakta. 11 dödades

Under oroligheterna kring Geziparken de första veckorna i juni 2013 greps 3 000 personer. Över 8000 skadades i Istanbul och på andra platser. 11 dödades.

Dåvarande premiärministern Recep Tayyip Erdogan anklagade då den "internationella räntelobbyn" för att ha legat bakom

våldsamheterna. Räntelobbyn anses av honom verka i avsikt att hålla nere räntorna i de turkiska bankerna.

Kiev anklagar ryskstödda separatister för dödliga attacker

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

En ukrainsk soldat har dödats och fyra har skadats i strider i regionen Donbas i östra Ukraina, enligt den ukrainska armén. Kiev anklagar de ryskstödda separatisterna för att ha gått till angrepp med tung

artilleri och automatvapen för att sabotera fredsprocessen.

– Detta är inte bara en cynisk provokation... detta är ett försök att störa fredsprocessen i Donbas, säger president Volodymyr Zelenskyj.

Separatisterna hävdar att det i stället var den ukrainska militären som attackerade först.

Striderna sker samtidigt som Ukraina och Ryssland förbereder sig för kommande samtal i syfte att försöka få stopp på kriget. I december möttes Zelenskyj och Rysslands president Vladimir Putin i Paris tillsammans med Tysklands förbundskansler Angela Merkel och Frankrikes president Emmanuel Macron och en andra runda kan komma att hållas i Berlin.

Zelenskyj tillade att han inte tror att fredsprocessen kommer att bromsas upp av händelsen.

Konflikten mellan regeringsstyrkor och rebellerna har krävt över 13 000 människors liv sedan 2014. Ukraina, Nato och en rad västländer pekar på att Ryssland har skickat stridande och vapen till separatisterna, vilket Moskva förnekar.

TT-Reuters

Fem viktiga EU-frågor som påverkar dig i år

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

Nya EU-kommissionen har presenterat sina idéer om klimatet och minimilönerna. Inom kort väntas ytterligare förslag på andra områden. DN listar fem viktiga EU-frågor som påverkar dig närmaste året.

1. Klimat. Kommer det att införas en flygskatt i hela EU?

Sjöfarten och flyget är skattemässigt gynnade jämfört med andra transportslag i Europa. Nio EU-länder (bland dem Sverige, Tyskland och Frankrike) trycker på kommissionen att flyget måste beskattas mer. Grekland, Cypern och Malta har invändningar.

När Ursula von der Leyen presenterade det hon kallar en europeisk grön giv i december förra året fanns inget förslag om EU-gemensam flygskatt med. Däremot ska sjöfarten och flyget i större utsträckning ingå i handeln med utsläppsrätter. Hon vill även stoppa skattefriheten för bränsle för flyg och sjöfart.

En flygskatt enligt svensk modell ligger alltså inte på agendan. Snarare en skatt på flygbränsle. Flera EU-länder är trots det på väg att införa flygskatt, till exempel gör Nederländerna det 2021. Österrikes

nyttillträdde regering ska höja sin flygskatt för resor inom Europa.

I europeiska gröna given finns även förslag om ökade resurser till tågtrafiken, fler laddstationer för elbilar, åtgärder för att minska mikroplaster med mera.

2. Minimilöner. Hotas den svenska modellen med kollektivavtal?

EU-kommissionen vill att minimilöner införs i hela EU. Syftet är att fler invånare ska få en skälig inkomst att leva på. 22 medlemsstater har i dag lagstadgade minimilöner. I bland annat Danmark och Sverige lägger sig staten inte i lönebildningen. Den sköts av arbetsmarknadens parter.

EU-kommissionen har lovat att lagstadgade minimilöner inte ska tvingas på länder som har kollektivavtal. Svenska arbetsgivare, fackföreningar och politiker

oroas ändå för att svenska modellen kan raseras. Tomas Tobé,

Europaparlamentariker för M, sade nyligen till DN:

– När man frågar arbetsmarknadsjurister om detta finns ingen som säger med säkerhet att det här blir oproblematiskt för Sverige. Det blir EU-domstolen som avgör. Kommissionen konsulterar nu arbetsmarknadens parter för att höra deras synpunkter. I skiftet mars/april väntas kommissionen lämna sitt förslag.

3. Brexit. Kan en svensk medborgare få jobb på en brittisk pub nästa år?

Storbritannien lämnar EU, men under 2020 gäller en övergångsperiod och inga formella hinder finns för svenskar och andra EU-medborgare som vill arbeta eller studera i Storbritannien.

Under året ska EU och Storbritannien bli överens om sitt framtida samarbete.

Britterna ska besluta om ny immigrationslag. Premiärminister Boris Johnson har sagt att han vill att högutbildade och de som verkar inom bristyrken ska ha förtur. Dit räknas vårdyrken.

Efter årsskiftet ser det därför ut att bli lättare för en nyanländ svensk sjuksköterska eller läkare att få arbetstillstånd än för den som söker sig till restaurangnäringen.

4. Migration och säkerhet Ska svenska poliser bevaka andra EU-länders gränser?

Nyligen fick EU:s kust- och gränsbevakningsbyrå Frontex ett kraftigt utökat mandat och kan numera rekrytera egna gränsvakter. Målet är att 10 000

arbete där år 2024. Frontex blir då EU:s största myndighet. Kommissionären Ylva Johansson, som har migration och säkerhet på sitt bord, är ansvarig för Frontex.

Medlemsstaterna har hittills varit betydligt mer villiga att ge klartecken åt just stärkt gränsbevakning än att försöka jämka sig samman om en gemensam asyl- och migrationspolitik. Likväl hoppas EU-kommissionen kunna presentera ett nytt förslag till migrationspakt i skiftet mars/april.

Under tiden börjar Frontex rekrytera nya anställda, som svenska gränspolis.

5. AI/digitalisering Blir det godkänt att registrera mitt ansikte i affärer och på tågstationer?

Ursula von der Leyen, EU-kommissionens ordförande, planerar att under februari lägga fram förslag om en samordnad EU-strategi för vad hon kallar de mänskliga

och etiska konsekvenserna av artificiell intelligens (AI).

Ursula von der Leyen är från Tyskland, vilket kan spela roll i synen på digitalisering, AI och integriteten för medborgare. För när EU vill fastställa standarder för hur AI och data ska få användas betonas att det viktigaste är att skydda en persons digitala identitet. De kommande AI-bestämmelserna ska ligga i linje med dataskyddsförordningen (GDPR) som kom 2016, enligt kommissionen. Enligt nyhetssajten Euractiv finns tankar på att införa ett tillfälligt förbud, tre till fem år, inom EU mot att använda teknik för ansiktsigenkänning på allmänna platser. Detta för att kommissionen ska hinna kartlägga effekterna och riskerna med tekniken och hur de kan åtgärdas.

Pia Gripenberg

pia.gripenberg@dn.se

Pia Gripenberg: ”Snåljäpen” Sverige fruktar kraftigt höjd EU-avgift

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

**Sverige räknar sig till snåljäparna i EU.
På ett extra toppmöte på torsdag ska
statsminister Stefan Löfven ta fajten
med de medlemsstater som vill öka**

**utgifterna. Positionerna är låsta inför
förhandlingarna om EU:s
långtidsbudget.**

**Därför är luftmadrasserna på plats och
extraskjortorna ska packas ned.**

Bryssel.

Den fortfarande färska EU-kommissionen är ambitiös i bland annat i miljö- och klimatfrågorna. Ambitioner kostar och medlemsstaterna ska betala. Hur mycket har diskuterats och förhandlats i många månader, men på torsdagens EU-toppmöte blir det skarpt läge.

Luftmadrasser med tillhörande pump finns redan på plats i svenska rummet i rådsbyggnaden i Bryssel. Det är där medhjälparna behöver kunna sträcka ut sig mellan varven när statsministern tar igen sig i ena soffan och EU-ministern i den andra.

”Ta med fyra skjortor”, har stats- och regeringscheferna fått veta av staben runt Europeiska rådets ordförande Charles Michel. Det är han som håller i det extra toppmötet. Fyra skjortor är kodord för att Michel inte kommer att ge sig förrän stats- och regeringscheferna är överens om budgeten och därmed hur hög avgift medlemsstaterna ska betala till EU 2021–2027. Fyra skjortor betyder fyra dygn. Torsdag till söndag.

Om mötet verkligen håller på så länge är tveksamt. Antingen blir de 27 länderna eniga före söndag (vilket ingen tror). Eller så står det klart långt tidigare att stats- och regeringscheferna är så osams att det är lika bra att bryta mötet, låta alla hämta andan i några dagar eller veckor innan de samlas till ett nytt extramöte.

I dramat runt EU:s långtidsbudget ingår att den ska hålla på i flera ronder med

åtminstone ett rejält sammanbrott. Då kan alla, när budgeten så småningom är beslutad, åka hem till sina parlament och till sina väljare och peka på att de slogs för sitt land in i det sista.

Oenigheten finns på flera plan. Ett är hur stor den totala budgeten ska vara. EU-kommissionen anser att 1,11 procent av medlemsstaternas bruttonationalinkomst, BNI, är lämpligt. Europaparlamentet vill ha högre budget. Flera medlemsstater vill ha lägre.

Särskilt snåla är Danmark, Nederländerna, Sverige och Österrike. De kallar sig *frugal four* (de fyra sparsamma). Förr i världen kunde de räkna med att Storbritannien tog täten och ledde striden mot övriga medlemsstater. Men med brexit har Storbritannien lämnat slagfältet.

Dessutom skapas ett rejält hål i EU-budgeten. Visserligen sparar EU-systemet

en del när det inte behöver skicka jordbruksstöd till brittiska bönder. Men framför allt förlorar EU ekonomiskt. Med Storbritanniens frångående försvinner cirka 12 procent av EU:s budget, runt 630 miljarder kronor.

De sparsamma fyra anser att budgeten ska prutas med motsvarande belopp efter Storbritanniens uttag.

Det är fullkomligt otänkbart för de många medlemsstater, 17 stycken, som är nettomottagare av EU-medel. 15 av dem möttes nyligen i Portugal. Gruppen kallar sig "friends of the cohesion", ungefär sammanhållningens vänner.

Sammanhållningspolitiken är EU:s enskilt största utgiftspost. Med dessa medel ska EU:s fattigare regioner lyftas och klyftorna minska.

För 2019 avsattes drygt 67 miljarder i stöd till regionerna.

De 15 vännerna vill att EU:s budget hålls på samma nivå som i dagsläget, trots att britterna lämnar. De vill dessutom att EU-kommissionens ambitiösa klimatsatsningar inte sker på bekostnad av nedskärningar i jordbruks- och sammanhållningspolitiken.

Förra veckan presenterade Europeiska rådets ordförande Charles Michel ett kompromissförslag: EU:s budget ska ligga på 1,074 procent av BNI. Medlemsstaterna analyserar nu för fullt vad detaljerna i förslaget innebär.

De sparsamma fyra är tydligt missnöjda och anser att de har tiden på sin sida när EU-toppmötet inleds på torsdag. Stora frågan blir om grupperna lyckas närma sig varandra inför nästa rond.

Pia Gripenberg

Gruvkravet: Använd mer kol

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

EU pressar ett motvilligt Polen att använda mindre kol för att möta unionens klimatmål. Samtidigt är landets kolgruvearbetare nu på krigsstigen. De kräver mer – inte mindre – kol i Polens energiproduktion.

I fredags blockerade polska gruvarbetare en järnvägslinje till ett kraftverk nära Katowice. I måndags strejkade tusentals vid landets största kolkoncern PGG. Och nästa fredag, den 28 februari, hotar de att

åka till Warszawa och protestera mot regeringen.

Gruvarbetarna kräver en löneökning på 12 procent för 2020. De kräver också att Polen ökar användningen av sitt eget stenkol i kraftutvinningen.

För Polens regering är ilskan i koldistriktet ett stort problem. Kolet är en traditionellt viktig bransch och när hjälmprydda gruvarbetare protesterar är det inget en regering kan vifta bort ostraffat. Särskilt inte nu, när ett presidentval väntar i början av maj, som ser ut att bli mycket jämnt.

Förra året stod kol för 74 procent av Polens energimix och sektorn sysselsätter runt 100 000 människor.

Regeringen är klämd mellan två sköldar. I december 2019 var Polen det enda EU-land som sa nej till Ursula von der Leyens

”gröna giv” och motsatte sig målet om klimatneutralitet till år 2050.

– Ansvar för EU-målet måste fördelas på olika länder, med hänsyn till varje lands möjligheter, sa regeringens energirådgivare Piotr Naimski då till Financial Times. Han tillade att de politiker som för fram det ambitiösa målet ”inte lever i verkligheten”.

Argumentet Warszawa framför är att man måste få längre tid på sig att ställa om, och att landet riskerar att hamna i beroende av rysk naturgas om det går för fort.

Polens högerpopulistiska regering har gjort vissa satsningar inom vindkraft och annan förnybar energi. Men kritiker menar att det är på tok för lite.

Samtidigt har den polska kolindustrin stora problem alldeles oavsett Bryssels gröna giv. Det rekordvarma vintervädret sänker efterfrågan samtidigt som det

poliska kolet har svårt att tävla med billigare kol från Ryssland.

Resultatet är stora högar med osålt polskt stenkol. Under de första elva månaderna 2019 hamnade 4,5 miljoner ton kol i sådana högar – en fördubbling jämfört med året före.

En kraftig löneökning för gruvarbetarna lär inte göra det polska kolet billigare.

Ingmar Nevéus

Fast i ett limbo efter att ha gått med i IS som 15-åring

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

Hela världen föll samman. Så beskriver Shamima Begum, 20, känslan när hennes brittiska medborgarskap drogs in, som straff för att hon som femton-åring gick med i terrorsekten IS. Tillsammans med flera tusen andra kvinnor och barn från Västeuropa är hon fast i limbo i nordöstra Syrien.

Det är amerikanska ABC News utsända som hittat Shamima Begum i tältlägret al-Roj, några mil från gränsen till Irak. Förhållandena är relativt drägliga där, enligt tv-teamet, åtminstone jämfört med hur situationen är för många av de flera hundra tusen civila syrier som de senaste veckorna flytt undan striderna runt staden Idlib.

Den i dag 20-åriga Shamima Begum bor i ett rymligt, uppvärmt tält tillsammans med Kimberly Polman, en kanadensisk-amerikansk medborgare som väntar på besked om hon får återvända till Kanada. De har tillgång till elektricitet och satellit-tv, och är två av omkring 2 000 kvinnor i lägret.

Kimberly Polman varnar för att många fortfarande är radikala.

– Vi kan inte låtsas som om att det här bara är en fråga för Syrien. Det kommer

inte att vara det. Jag kan garantera att det aldrig kommer att vara det, för jag vet hur de här människorna tänker. De kommer att dra det till sin spets, säger Polman till ABC News.

Den humanitära situationen i al-Roj är bättre än den i det större al-Hol-lägre, varifrån det kommit rapporter om rymningar. DN har tidigare rapporterat att minst 57 barn med svensk anknytning finns i det lägre, de flesta med sina mammor.

I Storbritannien blev Shamima Begum ökad när hon för ett år sedan lät sig intervjuas av tidningen The Times korrespondent, och vädjade om att få återvända hem. Högravid bad hon om medlidande för sitt ofödda barn, vars far var en nederländsk IS-terrorist. Men hon uttryckte inte någon ånger för det hon gjort under åren i IS.

Nu säger hon att det berodde på att hon var rädd.

– Jag hade just kommit till lägre. Jag fick höra en massa historier om kvinnor som blivit hotade av andra kvinnor, för att de inte täckt sina ansikten eller pratat med män. Jag var livrädd, säger hon.

Fem dagar efter intervjun beslutade den brittiska regeringen att dra in Shamima Begums medborgarskap. Det gjordes med stöd i en brittisk lag från 2006 som ger regeringen rätt att dra in medborgarskap ”om det sker för det allmännas bästa”.

Individer får inte göras statslösa, men den brittiska regeringen hävdar att Begum, som är född i England, har rätt till medborgarskap i Bangladesh.

Det har gjort Begum till en symbol för det dilemma som tillfångatagna IS-kvinnor och deras barn utgör. I synnerhet som den

bangladeshiska regeringen vägrar ta emot henne.

Den 7 februari beslutade en brittisk specialdomstol att avvisa Begums överklagan. Hennes advokat väntas dock försöka på nytt.

– När mitt medborgarskap drogs in kändes det som om hela världen föll samman framför mig. Särskilt för det sätt som jag fick reda på det. Jag fick inte veta det av någon representant för regeringen, utan de såg till att jag fick höra det via journalister, säger hon till ABC News.

Fast det kom inte som någon större överraskning, det erkänner hon.

– Jag förstod ju att det kunde hända, jag hade gjort research innan jag kom ut. Men jag trodde att det skulle bli lite annorlunda, för jag hade inte gjort något fel innan jag åkte till IS, säger Begum.

Under sina fyra år på IS-kontrollerat område hävdar Begum att hon mest satt hemma. Men vittnen som The Telegraph citerar hävdar att hon tillhörde IS fruktade moralpolis, och gick omkring beväpnad med ett Kalasjnikovgevär.

Den son som hon födde kort efter ankomsten till lägret i norra Syrien dog bara tre veckor efter födseln, i sviterna av en luftvägsinfektion.

Sedan dess har hon uttryckt ånger, och sagt sig ha blivit ”hjärntvättad” av terrorsekten.

Den brittiska regeringen säger dock fortsatt blankt nej till att ta emot några som helst IS-kopplade briter. Antalet indragna medborgarskap har ökat dramatiskt. Från fem fall 2015, till 104 fall 2017.

Att dra in medborgarskap är dock kontroversiellt –

människorättsorganisationer varnar för att det är en åtgärd som främst använts av auktoritära regimer i det förflutna.

– Jag tror att regeringens linje här är att om det går att hålla problemet någon annanstans – då gör man det, säger den förre chefen för underrättelsetjänsten MI6, Richard Barrett, till New Yorker.

Frågan är dock hur länge det går.

Mellan 2000 och 3000 IS-kopplade kvinnor och barn med medborgarskap i Västeuropa tros finnas i regionen. Det pågående kriget och flyktingströmmarna i Syrien gör läget ohållbart, samtidigt som Turkiet i november förra året började utvisa en del kvinnor till Tyskland.

Någon tydlig, gemensam strategi från Västeuropas länder finns dock ännu inte.

Erik de la Reguera

erik@delareguera.se

Sabine – en av Tysklands dyraste stormar

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

Tyskland. Stormen Sabine orsakade försäkringsförluster på 675 miljoner euro (omkring 7,1 miljarder kronor) när hon drog fram över Tyskland tidigare i februari. Det gör Sabine till den sjätte dyraste stormen i Tyskland sedan 2002. Sabine – som gick under namnet Ciara i Storbritannien – ställde till oreda för flyg och tåg i Tyskland, Nederländerna och Storbritannien i förra veckan.

TT-Reuters

Indiska läkemedels- industrin får kritik i svensk rapport – kräver att EU agerar

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

Hälsoproblem, antibiotikaresistens och sämre försörjningsförmåga.

Läkemedelsindustrin i Indien slår hårt mot invånarna och hotar den globala hälsan, hävdar Swedwatch och Naturskyddsföreningen i en ny rapport. Nu kräver de att EU och Sverige agerar. – Människor utsätts för oacceptabla risker, säger rapportförfattaren Anna Åkerblom.

I rapporten The Health Paradox vittnar boende i närheten av läkemedelsfabriker i den indiska staden Hyderabad om hälsoproblem och miljöförstöring.

Invånare uppger att de har slutat fiska och ta vatten från sjöar till hushållet och jordbruket eftersom det är missfärgat och luktar illa. Personer som kommit i direkt kontakt med vattnet menar att de har drabbats av hudutslag, ledbesvär och förlamning. Förutom nedsatt

arbetsförmåga och ökade sjukvårdskostnader har miljöförstöringen lett till minskade inkomster från jordbruk, boskap och fiske.

– Människor har protesterat i årtionden i Hyderabad, ändå ser de ingen ljusning, säger Anna Åkerblom.

Svenska forskare har även hittat multiresistenta bakterier och extremt höga koncentrationer av antibiotika i lokala vattendrag, vilket riskerar att leda till antibiotikaresistens.

Enligt Naturskyddsföreningen och den ideella föreningen Swedwatch ställer varken Sverige eller EU krav på hållbart tillverkade läkemedel. Det finns även en stark prispress – efter den så kallade generikareformen är svenska apotek skyldiga att erbjuda kunderna det billigaste tillgängliga läkemedelsalternativet.

Bristen på insyn i läkemedelsbranschen gör det omöjligt för konsumenter att veta under vilka förutsättningar deras läkemedel tillverkas, samtidigt som det är omöjligt att ställa företagen som förorenar till svars.

– Många vi pratat med – apotek, forskare, investerare och personer inom offentlig upphandling – lyfter att de vill göra mer, men att den begränsade tillsynen försvårar.

Nu uppmanar de EU och Sverige att se över sina regler.

– Vi vill se att det införs miljöhänsyn i generikautbytet. Vi vill också att det införs miljökrav på tillverkningen för att läkemedel ska få säljas på den europeiska marknaden.

Innehållet i rapporten är inget nytt för Kia Salin, miljöstrateg på Läkemedelsverket. Hon säger att de har försökt förändra

lagstiftningen på EU-nivå så att miljökriteriet skrivs in i kraven på god tillverkningsed för att få sälja läkemedel på den europeiska marknaden.

Läkemedelsverket är även positiv till att utreda hur man skulle kunna föra in miljökriteriet i generikautbytet och har tillsammans med Tandvårds- & läkemedelsförmånsverket gjort en förstudie om hur de skulle utforma ett sådant uppdrag.

– Men det måste komma från regeringen via socialdepartementet.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Oljejättarnas girighet är ett gigantiskt svek mot framtiden

ONSDAG 19 FEBRUARI 2020

Fossilindustrin skulle kunna göra viktiga insatser för klimatomställningen men ägnar sig mest åt motsatsen. Den verkliga skandalen är bolagens ovilja att styra över nya investeringar till förnybar energi. Det är ett gigantiskt svek mot framtiden – där också vissa svenska medier spelar med, skriver Anders Wijkman.

När historiker i framtiden ska besvara frågan vilka aktörer eller faktorer som var de största hindren mot att reducera utsläppen av växthusgaser på 2000-talet är kandidaterna många: Motviljan mot överstatliga beslut hos länder som USA och Kina, oviljan hos politiska ledare som Donald Trump och Jair Bolsonaro att samarbeta internationellt, försöken av konventionella ekonomer som William Nordhaus att nedvärdera riskerna, oenigheten mellan rika och fattiga länder om ansvaret för de historiska utsläppen eller de ständiga försöken att sätta käppar i hjulet i förhandlingarna från oljeproducerande länder som Saudiarabien.

En särskild plats måste dock reserveras för de stora olje-, gas- och kolföretagen för den skamliga roll som de spelat och spelar. Först genom att mörklägga egna

forskningsdata som tidigt visade riskerna med ökande utsläpp av koldioxid. Därefter genom att satsa hundratals miljoner dollar årligen på lobbying i parlament världen över, inte minst den amerikanska kongressen, för att torpedera eller försena lagstiftning som syftar till att begränsa utsläppen.

Men den verkliga skandalen i dag är bolagens ovilja att diversifiera sin verksamhet och styra över nya investeringar i energiproduktion till förnybar energi. I stället fortsätter företagen att pumpa in hundratals miljarder dollar i ny olje- och gasproduktion. Det är ett gigantiskt svek mot framtiden.

Kolföretagen är i en klass för sig. Kolet bör stanna i marken och varje nyöppnad kolgruva – som nyligen i Australien – är ett brott mot framtiden. Kolföretagen

skiljer sig dock i allmänhet åt från olje- och gasföretagen i så måtto att deras vinstmarginaler är små. Många kolföretag har därtill gått i konkurs de senaste åren och branschens framtid är skakig i många länder.

De olje- och gasproducerande företagen däremot har hittills haft mycket god lönsamhet. Det gör att företag som BP, Shell, Chevron och Exxon Mobil varje år satsar tiotals miljarder dollar på ny energiutvinning. Av dessa är det för närvarande i snitt bara en dryg procent som hamnar i alternativ till olja och gas. I Exxon Mobils fall är det ännu mindre, de facto bara 1/5 av denna procent, som satsas på förnybar energi (Carbon Disclosure Project). I stället hamnar pengarna i utvecklandet av nya olje- och gasfyndigheter. Ändå vet vi att redan de olje- och gasfält som är under produktion i

världen innehåller flera gånger mer olja och gas än vad som kan användas för att klara Parisavtalets mål. Ytterligare investeringar innebär att branschen låser sig än mer fast i fossilekonomin.

Resultatet kan bara bli en katastrof för klimatet eller att stora delar av investeringarna blir strandade (förlorade) tillgångar.

BP myntade begreppet "Beyond Petroleum" för tjugo år sedan. De hade då en framsynt chef, lord John Browne. Men cheferna som kommit efter, bland dem svenske Carl-Henric Svanberg, har satsat allt krut på fortsatt utvinning av olja och gas. Jag kommer ihåg ett uttalande av Svanberg för en del år sedan där han beskrev det som att BP skulle "go back to its roots". BP gjorde visserligen ett uttalande nyligen där de lovar nollutsläpp

från bolagets verksamhet till 2050, men hur det ska gå till är oklart.

Några få företag i oljebranschen har tagit små steg i riktning mot att diversifiera, som Total, Shell och Equinor, men deras satsningar utanför det fossila är fortfarande blygsamma. Equinor – som bytt namn från Statoil för att just markera ändrat fokus i verksamheten – har dock långt kvar. Företaget har visserligen gjort bra satsningar inom havsbaserad vindkraft men engagemanget i olja och gas är fortsatt dominerande.

Företaget är dessutom ledande i det nya oljefältet Johan Sverdrup, som invigdes i mitten av januari. Fältet sägs innehålla reserver på 2,7 miljarder fat olja och väntas ge sammanlagda intäkter på minst 100 miljarder dollar. Equinors ledning sade i ett uttalande ”att Johan Sverdrup är bra för Equinors aktieägare, för Norge

men också för klimatutsläppen”. Det senare påståendet grundas i att Equinor har elektrifierat själva oljeutvinningen. Det drar ned utsläppen med några få procent. Men de dominerande utsläppen sker när oljan används. Som en miljöföreträdare i Norge uttryckte det: ”Equinors uttalande är detsamma som en tobaksproducent som skryter med att ingen av bolagets anställda röker samtidigt som man kraftigt ökar cigarettförsäljningen.”

Även Lundin Petroleum är djupt engagerat i norska vatten. Företaget har nyligen tagit beslut att ändra sitt namn till Lundin Energi. Motivet är att visa att man tar klimatfrågan på allvar och ämnar satsa även på annat än fossilenergi. Senast 2030 vill man vara klimatneutrala i sin utvinning av olja, främst genom att tillföra grön el till sina oljeplattformar. Men som

för Equinor gäller att den helt dominerande klimatpåverkan kommer vid användningen av oljan.

Parallellt fortsätter de stora bankerna att pumpa in pengar i olika fossila projekt. Sammanlagt har nära 2 000 miljarder dollar gått till nya olje-, gas- och kolprojekt sedan Parisavtalet slöts (Fossil fuel finance report card, 2019). I toppen bland bankerna ligger, föga förvånande, JP Morgan Chase.

Diskussioner pågår dock om finansbranschens roll i klimatomställningen. Ett växande antal banker och finansiella företag har gått ur både kol, olja och gas. Men ännu fortsätter en stor majoritet att stötta fossilföretagen och försvårar därmed omställningen till ett fossilfritt energisystem.

En sak är klar. Om företag som BP, Shell, Chevron, Exxon Mobil, Equinor, Aramco

med flera inte fortsatte att satsa stort på ny utvinning skulle kreditgivningen till det fossila vara avsevärt lägre (dock görs stora investeringar fortsatt av de oljeproducerande staterna).

Ingen kan kräva att fossilföretagen ska sluta sälja olja och gas från en dag till en annan. Det mesta av utvecklingen i världen skulle stanna av. Nära 80 procent av världens energiförsörjning är fortfarande fossila bränslen. Vad man däremot måste kräva, givet situationens allvar, är att olje- och gasföretagen tar snabba steg för att diversifiera sin verksamhet och hjälpa till med energiomställningen. Företag som BP, Exxon Mobil och Chevron är energiföretag och bör naturligtvis hjälpa till att utveckla alternativa energikällor, precis som elföretagen tvingats göra.

För att klara Parisavtalets mål skulle de årliga investeringarna globalt i förnybar energi behöva minst tredubblas. Om olje- och gasföretagen satsade sina investeringsmedel i förnybart i stället för i olja och gas skulle de i ett slag kunna öka investeringarna i sol, vind, geotermisk energi och klimatsmart bioenergi med nära 50 procent. Det skulle ge momentum åt en bransch som måste lyfta kraftigt om vi ska ha en chans hejda uppvärmningen under 2 grader.

Man kan spekulera i varför diversifieringen inte har blivit av. Kommentarer från folk i branschen pekar på framför allt tre orsaker. Dels att företagen krasst spekulerar i att tuffa politiska åtgärder dröjer i de flesta länder och att de därför kan se fram emot en växande marknad många decennier framöver. Dels att det är girigheten som

styr. Lönsamheten att sälja olja och gas har varit mycket hög, vilket lett till god avkastning för aktieägarna och höga löner till folk som jobbar i företagen.

Lönsamheten i elsektorn har varit betydligt lägre och därmed mindre lockande. Slutligen handlar det om att kulturen i företagen inte passar för annat än olja och gas. Om så är fallet skulle man kunna avstå från att själva driva sol- och vindenergianläggningar och begränsa sig till att vara delägare.

Ytterligare en faktor som spelar in är naturligtvis de krafter som gör sitt bästa för att spela ned klimatfrågans betydelse, som de oljeproducerande länderna och ekonomer med William Nordhaus i spetsen. Men därtill kommer delar av medierna, som Murdochpressen och, i Sverige, ledarsidan i Svenska Dagbladet. SvD ger sedan flera år tillbaka brett

utrymme åt Björn Lomborg, som gång på gång hävdar att sol och vind ännu är för dyra att satsa på – en gratispassning till olje- och gasföretagen.

Förr eller senare kommer olje- och gasföretagen att tvingas tänka om. Oron för strandade tillgångar växer i finansbranschen och en ”tipping point”, då en majoritet av finansiella institutioner går helt ur det fossila, behöver inte ligga långt borta. Samtidigt är det knappt om tid. Olje- och gasföretagen skulle kunna lämna viktiga bidrag till omställningen men ägnar sig mest åt motsatsen. Ansvaret vilar tungt både på dem som äger och på dem som driver dem. Saken blir inte bättre av att många av företagen enligt en analys av Influence Map fortsätter att årligen satsa stora pengar på politisk lobbying för att försena tuffa åtgärder mot utsläppen.

Anders Wijkman

Anders Wijkman är författare, debattör och styrelseordförande i den EU-finansierade organisationen EIT Climate-KIC.

Ledare: Nej, Sverige ska inte betala högre EU- avgift

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Storbritanniens utträde ur EU är sorgligt på så många sätt, inte minst känslomässiga. En mer handfast effekt när den näst största nettobetalaren lämnar unionen är att över 10 miljarder euro

årligen försvinner ur den budget som ska gälla 2021–2027.

Naturligt vore att anpassa kostymen. I dag är medlemsavgiften 1,0 procent av bruttonationalinkomsten (liknande bnp). De ”sparsamma fyra”, där Sverige ingår tillsammans med Danmark, Nederländerna och Österrike, ser ingen anledning att öka siffran. Tyskland har i princip samma inställning.

Majoriteten länder, händelsevis framför allt de som får ut mer än betalar in till EU-budgeten, vill däremot inte alls bli av med några bidrag. Så långt ser striden, där det avgörande slaget påbörjas på torsdagens extra toppmöte, ut som ett futtigt gräl om notan.

EU-kommissionen har föreslagit 1,11 procent, EU-parlamentet kräver 1,3. Europeiska rådets ordförande Charles Michel har lagt ett kompromissbud på 1,07

procent. Ytterligare en fråga är vad som händer med nettobetallarnas rabatter. Michel säger att de ska leva kvar, men inte på vilken nivå och inte hur länge. Decimalerna ger intrycket av växelpengar. Men för Sveriges del handlar till exempel kommissionens plan om cirka 16 miljarder kronor om året, att jämföra med dagens 39 miljarder. Det kan en finansminister göra mycket annat med på hemmaplan. Budgetfejden visar dessutom på ett par av EU:s stora problem. Ett är oförmågan att prioritera. Ett annat är att en del bidragstagare struntar i sina förpliktelser. Om EU:s budget tog sikte på framtiden, att rusta unionen för tekniska språng och utmaningar i tiden, skulle diskussionen bli annorlunda. Nu sägs gränsskydd och forskning vara orsaken till expansionen. Fortfarande går dock uppåt tre fjärdedelar av pengarna till föga moderna ting som

jordbrukssubventioner och regionalpolitik. Och Michels förslag har skalat bort nymodigheter för att få plats med antikviteterna. Sant är att lantbrukets andel av EU-budgeten har minskat i ett par decennier. Men subventionerna älskas alltjämt av franska bönder, och är en jättebusiness som utnyttjas av både rika godsägare och rena rufflare. Tjeckiens premiärminister Andrej Babis och kretsen kring hans ungerska kollega Viktor Orbán tillhör de som har gjort sig en rejäl hacka på arrangemanget. Strukturfondernas meriter när det gäller omfördelning till fattigare regioner är också tvivelaktiga. Grekland fick länge mest, och utträttade minst. Samtidigt pågår en debatt om huruvida länder som inte garanterar rättsväsendets oberoende och andra demokratiska

principer ska kunna berövas sina bidrag. Här handlar det om Polen och Ungern, vars nationalkonservativa regeringar har sparkat på dessa EU:s hörnstenar.

Unionen har hittills inte klarat att bestraffa Polen och Ungern, eftersom de skyddar varandra. Michels senaste plan när det gäller bidragen är likaså helt tandlös mot motspänstiga central- och östeuropéer.

De hävdar ofta att bidragen måste fortsätta strömma, annars gynnas farliga populister. Dels kan man undra vad Polens och Ungerns regeringar i så fall ska kallas. Dels är argumentet lika giltigt i nettobetalande länder, där EU:s antagonister skulle hälsa en avgiftshöjning med hånskratt.

Utan tvivel har EU en rad viktiga uppgifter framför sig. Det handlar om exempelvis klimat, forskning och en ekonomisk

tillväxt som kommer alla till del. Men Sverige har alla skäl i världen att göra motstånd mot en dyr, ineffektiv och fantasilös europeisk budget.

DN 20/2 2020

Absolut brist på rättvisa

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

President Recep Tayyip Erdogans militära invasioner i norra Syrien har dominerat nyhetsflödet om Turkiet under en längre period. Ett par märkliga rättegångar riktar nu åter uppmärksamheten mot det eländiga tillståndet för yttrandefriheten i landet.

På onsdagen sköts domarna upp i målet mot "Istanbul 11", där två höga chefer för Amnesty International i Turkiet och den svenske it-konsulten Ali Gharavi står anklagade för att ha planerat en statskupp. Beskyllningarna är absurda, bevisen

obefintliga. Den så kallade rättsprocessen har ändå pågått i två och ett halvt år. Dagen innan hade filantropen Osman Kavala med flera friats från åtal för att ha försökt störta regeringen i samband med demonstrationerna i Geziparken i Istanbul 2013. Domstolens besked kom ytterst överraskande, men höga vederbörande – i slutänden Erdogan själv – ansåg det tydligen felaktigt. Bara timmar efteråt greps han igen, nu misstänkt för inblandning i det gåtfulla kuppförsöket 2016.

Geziprotesterna började som en miljöaktion, men Erdogan kallade snart deltagarna landsförrädare och terrorister. Detta blev inledningen till presidentens häxjakt på oppositionella, kurder och journalister.

Erdogan har tagit kontroll över rättsväsendet, och Kavalas friande dom

ingick knappast i planerna. I december ignorerades Europadomstolens krav på omedelbar frigivning.

Tiotusentals offentliganställda har fått sparken eller fängslats de senaste fyra åren. Många av det kurdiska partiet HDP:s parlamentsledamöter sitter bakom lås och bom. Staten har konfiskerat medieföretag eller låtit dem tas över av presidentens bulvaner. En ny författning har gjort honom närmast enväldig. Att ”förolämpa” honom är olagligt.

Det auktoritära styret angriper dagligen resterna av demokratin i Turkiet.

Erdogans godtycke regerar över rättvisan.

Gunnar Jonsson

gunnar.jonsson@dn.se

Sveriges EU-avgift kan chockhöjas

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Bryssel. Sveriges årliga avgift till EU kan komma att stiga med över 30 procent till 52 miljarder kronor, enligt senaste budgetförslaget från Bryssel. Helt oacceptabelt, anser den svenska regeringen. I dag, torsdag, inleds ett extra EU-toppmöte där statsminister Stefan Löfven (S) ska försöka få fler länder med på den svenska linjen.

Enligt beräkningar i regeringskansliet, som DN tagit del av, kan Sverige komma att få betala runt 52 miljarder kronor i

avgift till EU 2021. Det är över 30 procent mer än snittet senaste åren.

I beräkningen ingår inte den rabatt som Sverige har i dagsläget, cirka fem miljarder kronor årligen. Rabatten går till EU-länder som betalar in mycket till budgeten, men som får en liten andel tillbaka.

Vad som händer med dessa rabatter är en av de stora stridsfrågorna när statsminister Stefan Löfven möter övriga stats- och regeringschefer vid ett extra EU-toppmöte i dag, torsdag. Ledarna ska försöka komma överens om en ny långtidsbudget för åren 2021–2027.

I ett budgetförslag som lagts fram av Europeiska rådets ordförande Charles Michel ska rabatterna vara kvar i någon form, men minska under perioden.

Förhandlingarna kompliceras av att Storbritannien inte längre är medlem i EU och därmed lämnar ett budgethål efter sig.

Sverige och ytterligare några länder vill dra ned EU:s utgifter med motsvarande den brittiska delen.

– Det kommer att bli oerhört tufft eftersom vi står väldigt långt ifrån varandra. Men Sveriges position är klar och det har vi tydliggjort under hela processen – vi ska hålla nere volymen. Vi måste förstå att ett land har lämnat EU, dessutom en nettobetallare, och då får man rätta mun efter matsäck, säger Stefan Löfven.

Men Charles Michel argumenterar för att de länder som är nettomottagare av EU-medel inte ensamma kan bära bördan av britternas utträde. Dessutom har EU ambitiösa mål på bland annat klimatområdet som måste finansieras.

– Jag måste konstatera att även det här förslaget är oacceptabelt för Sverige.

Därför kommer vi att säga nej, säger Stefan Löfven.

Det nuvarande förslaget innebär att EU:s budget ska ligga på 1,074 procent av ländernas bruttonationalinkomst, bni. Det är betydligt mer än vad de svenska riksdagspartierna är beredda att acceptera. – De svenska prioriteringarna ligger fast. Vi vill hålla nere budgeten till 1 procent av bni, säger Stefan Löfven.

När EU-minister Hans Dahlgren (S) tidigare i veckan besökte Bryssel framförde han Sveriges kritik mot förslaget:

Nivån på budgeten är för hög.

Rabatterna till de länder som betalar mest, men får minst ur EU-budgeten, måste vara kvar.

Budgeten är alltför omodern med för mycket pengar till traditionellt jordbruksstöd och för lite till

framtidssatsningar som ska ställa om samhällsekonomi, förbättra klimatet och så vidare.

De pengar som betalas ut måste vara villkorade med att mottagarlandet följer det som kallas rättstatens principer.

Sveriges åsikter delas av Danmark, Nederländerna och Österrike.

Nederländerna har för sin del räknat ut att landets EU-avgift skulle stiga med nästan 25 procent mellan 2021–2027, vilket premiärminister Mark Rutte anser är helt uteslutet.

– Vi arbetar mycket ihop med de länderna och kommer att fortsätta göra det, säger Hans Dahlgren.

De fyra ländernas förhandlingsposition skulle stärkas rejält om de fick med sig Tyskland, absolut största betalaren till EU:s budget, på sin sida.

– Tyskland vill inte vara med i gruppen, men när jag hör vad den tyska utrikesministern säger om nivån och om rabatter ligger det väldigt nära oss, säger Hans Dahlgren.

Pia Gripenberg

Hans Olsson

hans.olsson@dn.se

Fakta. EU:s långtidsbudget

Medlemsstaterna ska bli överens om hur stor budget EU ska ha för åren 2021-2027.

EU-kommissionen vill att den ökar till 1,11 procent av medlemsstaternas bruttonationalinkomst, bni.

Sverige har föreslagit 1,0 procent. Senaste kompromissförslaget från Charles Michel är 1,074 procent.

Ett extra EU-toppmöte inleds torsdag eftermiddag där länderna ska försöka bli eniga.

Utsända imamer stoppas från att verka i Frankrike

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Frankrike ska förbjuda alla utländskt finansierade, "utsända" imamer.

Samtidigt stoppas utländskt finansierade lärare som i dag ger hemspråksundervisning till 80000 barn i franska skolor.

Det sa Emmanuel Macron vid lanseringen av en kampanj mot "islamistisk separatism".

Paris

I dag finns omkring 300 imamer i franska moskéer som sänts ut från sina hemländer.

Omkring 150 av dem kommer från Turkiet, 120 från Algeriet och 30 från Marocko. Många är statligt anställda i hemlandet.

I fransk debatt har dessa imamer ofta anklagats för att sprida en konservativ tolkning av koranen och för att bidra till problemen med radikal islamism.

Enligt president Emmanuel Macron har det upptäckts kopplingar till organisationer som Muslimska brödraskapet och till salafism.

– Detta system ska nu avvecklas. Vi ska utbilda våra egna imamer i stället, sa

president Emmanuel Macron i den östfranska staden Mulhouse, där han lanserade en kampanj mot det han kallar "islamistisk separatism".

De utsända imamer som redan finns i Frankrike ska få stanna tills deras tillfälliga uppehållstillstånd gått ut. Men inga nya tillstånd kommer att utfärdas. Även ett program med hundratals religiösa aktivister som skickas från en del arabländer till Frankrike under ramadan stoppas.

Imamutbildningar ska i stället anordnas i samarbete med det Franska rådet för muslimsk religion (CFCM), ett statligt kontrollerat organ med representanter för inhemska muslimska samfund.

Därtill aviserade presidenten förändringar i modersmålsundervisningen i Frankrike, som organiseras på annat sätt än i Sverige. Sedan 1970 har Frankrike ett system där

invandrares ursprungsländer är direkt inblandade i undervisningen och bland annat rekryterar lärare.

På senare år har dock rapporter kommit om religiös och politisk indoktrinering.

– Vi har ingen som helst kontroll över denna undervisning i dag. Så kan det inte fortsätta, sa Macron.

Det är oklart vad som ska ersätta systemet, som 80 000 elever undervisas inom.

Överenskommelser ska ha nåtts med flera länder – men Turkiets regering streftar emot, enligt Macron.

– Men Turkiets lagar kan inte gälla på fransk mark. Här i vår franska republik finns ingen plats för politisk islam, sa presidenten i sitt tal.

Frankrike är ett av de länder som varit värst utsatta för islamistiska terrordåd på senare år.

Efter varje dåd har det följt debatter om islams roll i Frankrike och högerpolitiker har larmat om ”kommunitarism”, att grupper i befolkningen är på väg att separera sig från det övriga samhället. Macron föredrar att tala om ”islamistisk separatism” – ett ordval som inte är en slump. Han vill distansera sig från högerextrema Marine Le Pen, som har en tendens att peka ut hela etniska eller religiösa grupper, men ändå ha en chans att locka över en del av hennes väljare inför lokalvalen den 15 mars.

Sedan 2018 har den franska regeringen listat 47 förorter som ”quartiers de reconquête républicaine” (områden för republikansk återerövring), och där gjort satsningar på fler poliser och mer resurser till skolan.

I tisdags besökte Macron ett av dessa områden, Bourtzwiller, som har 15000

invånare, varav många med invandrarbakgrund.

– Republiken måste hålla sina löften till er, kämpa mot diskriminering och stå upp för meritokrati överallt. Men vi måste också kämpa mot separatismen, sa Macron då. Förra året införde regeringen tuffare regler för invandring, något som lett till spänningar i Macrons mittenparti, La République en Marche. Kritiker inom vänsterflygeln i partiet varnar för att en anpassning till högerpopulistisk retorik och fokus på repressiva åtgärder kan skymma andra orsaker till radikalisering, som att Frankrike har stora problem med etnisk diskriminering på arbetsmarknaden.

Inom den traditionella högern och extremhögern handlar kritiken i stället om att Macron inte gör tillräckligt mycket.

I Sverige har det tidigare uppmärksammats att länder som Qatar och Saudiarabien finansierat moskébyggen i bland annat Malmö och Göteborg. 2017 avslöjade DN att minst nio svenska moskéer har imamer som sänts ut av Turkiet, och som bland annat arbetar aktivt med att kartlägga dissidenter. Församlingarna har under flera år fått miljonbelopp i svenska statsbidrag. Regeringen har sedan dess inlett en utredning om ett skärpt demokratikriterium för stöd till religiösa samfund.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Fakta. Ska ha lämnat landet senast 2024

Inga nya uppehållstillstånd ska få utfärdas i Frankrike för utsända imamer från andra länder. De omkring 300 som redan finns i Frankrike får

stanna som längst till 2024, enligt ett nytt lagförslag som regeringen lägger fram om några veckor.

Från och med i höst ska hemspråksundervisningen ske i ny regi, för att öka franska statens kontroll.

Fakta. Salafism

Salafismen förespråkar en återgång till islams rötter, till de seder och bruk som förfäderna, salaf, tillämpade under profeten Muhammeds dagar på 600-talet.

Det innebär bland annat att Koranen, islams heliga skrift, inte får nytolkas. Alla avvikelser från den ursprungliga läran fördöms. Muslimer med andra trosriktningar, som shia eller sufier, betraktas som avfällingar och bör bekämpas, vilket också gäller alla andra religioner.

Dela

Efter dramatiken – Irans ledare fruktar lågt valdeltagande

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Gatuprotester, en dödad topp- general och ett nedskjutet passagerarflygplan. Efter några dramatiska månader som befarades urarta i öppet krig med ärkerivalen USA går Iran till parlamentsval på fredag.

Prästerskapets största skräck är att besvikna väljare stannar hemma.

Irans senaste månader har varit några av de mest dramatiska sedan islamisterna tog över makten i landet 1979:

Under hösten 2019 skakades Irans storstäder av gatuprotester. Till en början handlade missnöjet om minskade bränslesubventioner. Men efterhand vändes ilskan också mot den statliga korruptionen och bristen på yttrandefrihet. Regimens svar blev brutalt: över 300 fredliga demonstranter har dödats, enligt Amnesty Internationals sammanställning.

Den 3 januari dödades den iranske toppgeneralen Qassem Soleimani i en riktad drönarattack beordrad av USA:s president Donald Trump. Händelsen stegrade spänningen mellan ärkefienderna USA och Iran till randen av ett öppet krig,

och orsakade omfattande antiamerikanska manifestationer i Iran.

Några dagar senare, den 8 januari, sköts ett passagerarplan från Ukraine International ned av iranskt luftvärn strax efter avgång från Teheran. Alla 176 ombord omkom. De ansvariga förnekade först kännedom om det dödliga misstaget. Sedan började de skylla på varandra. Den tafatta och oskickliga hanteringen av katastrofen orsakade nya folkliga protester.

Till detta kommer att den iranska ekonomin går uselt och att olika fraktioner inom statsledningen är inblandade i en bitter maktkamp.

Alla dessa konvulsioner bidrar till att det är ett stukat och dystert Iran som går till valurnorna i morgon, fredag. Stämningen den här gången är markant annorlunda jämfört med valet för fyra år sedan.

Då, i februari 2016, hölls parlamentsvalet i de euforiska efterdyningarna av det internationella avtalet om Irans kärnenergiprogram. Avtalet, som slöts i juli 2015, lovade bland annat att avskaffa de ekonomiska sanktioner som så länge plågat de iranska medborgarna.

Men sedan kom det amerikanska presidentvalet på hösten 2016. Den nye presidenten Donald Trump hade som ett av sina främsta vallöften att stoppa USA:s medverkan i kärnavtalet.

De övriga stater som står bakom avtalet: Storbritannien, Frankrike, Ryssland, Kina och Tyskland, har inte haft kraft eller motivation att sätta fart på Iransamarbetet. Och den iranska ekonomin har snurrat allt snabbare i en nedåtgående spiral.

Den stormiga samhällsutvecklingen och bristen på ekonomiska framsteg väntas

påverka president Hassan Rouhanis moderat konservativa och jämförelsevis västvänliga maktblock i parlamentet. Rouhanis oförmåga att få fart på Irans ekonomi öppnar för att hårdföra USA- och Israelmotståndare gör ett framgångsrikt val.

Men en framgång för ”hökarna” i valet är nödvändigtvis inte det viktigaste för det religiösa maktablissemanget. När allt kommer omkring är det ju de religiösa ledarna som har den verkliga makten i Iran.

Nej, den stora faran för prästerskapet är att väljarna struntar att gå till urnorna. Det skulle kraftigt försvaga retoriken om att Irans folk står enat mot aggressionen mot väst. Därför gick Irans högste ledare, ayatolla Ali Khamenei, härom dagen ut och påminde iranerna om att det är en medborgerlig plikt att rösta.

– Ett högt valdeltagande demonstrerar vår enighet mot våra fiender, sade Khamenei. Cirka 58 miljoner av Irans sammanlagt 83 miljoner invånare är röstberättigade. I det senaste valet röstade 62 procent av valmanskåren.

Av de sammanlagt cirka 14 000 iranska medborgare som anmält intresse att kandidera till parlamentet majlis 290 platser, har 6 850 förbjudits att kandidera. Bannbullen har delats ut av väktarrådet. Rådet är ett tolvmannäorgan som utses av den allernämsta ledaren. Deras uppgift är att kontrollera att alla kandidater accepterar den islamiska republikens grundläggande principer. Eftersom rådsmedlemmarna är så nära knutna till den religiösa makten betraktas de allmänt som ett verktyg för de konservativa krafterna.

Erik Ohlsson

Fakta. Islamisk republik

Iran

Yta: 1648000 kvadratkilometer

Folkmängd: 83 miljoner

Statsskick: Islamisk republik.

Ledare: Hassan Rouhani är president sedan 2013.

Ali Khamenei är landets högste religiösa ledare sedan 1989.

BNP/capita i kronor: 191000

Källa: CIA Factbook

:

Antika skulpturer kan bli del i brexit- förhandlingar

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Kan ett antal 2 400 år gamla skulpturer bli det pris Boris Johnson får betala för ett bra avtal med EU efter brexit?

Kanske. I ett utkast till strategi inför förhandlingarna har Grekland lyckats få med en referens till de ovärderliga "Elgin marbles" som stals av en brittisk diplomat i början av 1800-talet.

I det stora Akropolismuseet i Aten finns luckor i en rad marmorskulpturer av gudar, amasoner och antika grekiska krigare, skapade av Fidias, en av antikens mest berömda konstnärer. Luckorna markerar på ett demonstrativt sätt skulpturer som inte finns här, utan på British Museum i London.

ANNONS:

Grekland kräver att de ovärderliga verken ska lämnas tillbaka till Aten. Striden om skulpturerna har i praktiken pågått ända sedan den brittiske diplomaten Lord Elgin lät montera ner dem från Parthenontemplet i början av 1800-talet. Men positionerna är låsta. Den brittiska sidan hävdar att British Museum är laglig ägare till de två tredjedelar av den berömda frisen som i London går under namnet "the Elgin marbles", att Lord Elgin

köpte dem på laglig väg av det Osmanska riket, som då styrde dagens Grekland. Grekerna hävdar att det var stöld. Grekiska regeringar har genom åren försökt olika strategier för att få hem skulpturerna. Premiärminister Kyriakos Mitsotakis föreslog i höstas ett ”lånbyte” där de tillfälligt skulle utväxlas mot andra antika föremål – men målet är förstås ändå att de ska hamna i Aten permanent. Nu har den gamla skulpturtvisten av allt att döma kastats in i förhandlingarna om relationen mellan EU och Storbritannien efter brexit, som inleds på allvar vid månadsskiftet. Flera medier i Bryssel har tagit del av ett dokument som EU-kommissionens chefsförhandlare Michel Barnier kommer att ha som utgångspunkt. Och här finns en klausul som säger att parterna ska verka

för ”återbördande av illegalt utförda kulturobjekt till sina ursprungsländer.” Enligt flera EU-diplomater ska formuleringen ha föreslagits av Grekland, som också ska ha fått stöd av Italien och Cypern. Nyhetsbyrån Bloomberg hänvisar till källor från såväl EU som den brittiska sidan – som alla tolkar klausulen som en direkt referens till Parthenonskulpturerna. Samtidigt förnekas detta av en grekisk diplomat, som säger att den saken förblir en fråga för Aten och London att lösa bilateralt. En brittisk regeringstalesperson sa i en kommentar till det läckta dokumentet att London inte har ändrat åsikt i frågan om de antika konstverken, och att de förblir British Museums lagliga ansvar. – Detta är inte uppe för diskussion i handelsförhandlingarna.

Ändå kan en överenskommelse om praktverken kanske vara frestande för premiärminister Boris Johnson, en man som inte är främmande för stora och oväntade gester. Han är därtill klassiskt skolad och brukar skryta om att han kan recitera de första hundra raderna ur Homeros "Iliaden" på gammalgrekiska. Frågan är ändå hur man ska väga ovärderliga konstskatter mot sådant som nivåer på tariffer eller tillgång till fiskevatten på Nordsjön. Men tanken på att ha med skulpturerna i en brexituppgörelse har faktiskt varit uppe förut. 2015 reste advokaterna Geoffrey Robertson och Amal Clooney – känd som George Clooneys fru – till Aten och skrev en rapport för den grekiska regeringens räkning om hur de skulle kunna återbördas. I en artikel i The Guardian argumenterade Robertson 2017 för att göra marmorverken till en del av en brexitöverenskommelse:

”Återförenade skulle skulpturerna stå som en unik representation av början på civiliserat liv i Europa för 2 500 år sedan. Det blir som att sätta ihop ett fotografi som revs itu för länge sedan.”

Ingmar Nevéus

Fakta. Omstridd marmor

Parthenon byggdes på 400-talet före Kristus som ett tempel till gudinnan Pallas Athena, på Akropolisklippan i Aten. Det står kvar än i dag. Templet smyckades med skulpturer i marmor av Fidias, en av antikens mest berömda konstnärer. Motiven är scener ur mytologiska krig, med gudar, giganter, amasoner och grekiska krigare. Av det som återstår av skulpturfrisen finns cirka 50 meter i Aten, och 80 meter på British Museum i London. Den senare delen förflyttades kring år 1802 av Lord Elgin, brittisk ambassadör i Osmanska riket (som dagens Grekland då tillhörde).

Michael Winiarski: Därför benådar Trump korrupta politiker och affärsmän

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

USA:s president Donald Trump har benådat elva korrupta politiker och affärsmän som för flera år sedan dömdes till kännbara fängelsestraff. DN:s utrikeskommentator Michael Winiarski reder ut vad som ligger bakom benådningarna.

1. Varför har Trump bestämt sig för att benåda dessa herrar?

Rod Blagojevich var en demokratisk guvernör i Illinois som dömdes till 14 års fängelse sedan han försökt sälja den lediga posten som delstatens senator (efter Barack Obama, som vunnit presidentvalet 2008) till högstbjudande. Men varken Blagojevich eller de andra är några personer som är viktiga för presidenten. Snarare handlar det om att demonstrera att han har rätten att benåda dömda brottslingar. Det ger också en signal till alla de av Trumps nära vänner som har

dömts för mened, korruption och annat att de i framtiden kan vänta sig en benådning – förutsatt att de är lojala och inte vittnar på ett sätt som skadar presidenten.

2. Och varför gör han det nu?

I grunden går det hela ut på att Trump allt öppnare försöker ta kontroll över alla delar av statsmakten – som traditionellt delas mellan den verkställande makten (presidenten), den dömande (ytterst Högsta domstolen) och den lagstiftande (kongressen).

Även justitiedepartementet, som leds av justitieminister William Barr, har en självständig roll som företrädare för regeringen. Det anser dock inte Trump, som hävdar att han som president är den federala regeringens högsta juridiska företrädare.

Trump's klåfingrighet har kastat in hela justitiedepartementet och Barr i en svår

förtroendekris. Frågan blev akut i förra veckan då Barr ingrep i utslaget i åtalet mot Trumps nära vän, den politiske fixaren Roger Stone, som väntas under torsdagen. Åklagarna hade yrkat på sju till nio års fängelse, men justitiedepartementet rekommenderade lägre straff – ungefär samtidigt som Trump kritiserat de enligt honom alltför hårda straffen.

Följden blev att fyra åklagare i protest hoppade av fallet.

Och nu har det läckt ut uppgifter om att justitieminister Barr överväger att avgå på grund av att Trump ständigt kommenterar olika konkreta rättsfall. Barr har tidigare sagt att presidentens twittrande undergräver hans auktoritet och gör hans arbete ”omöjligt”. Men Trump har svarat att han inte tänker sluta med det.

3. Vad kan vi vänta oss mer?

Sannolikt att Trump kommer att benåda sina nära vänner Roger Stone, före säkerhetsrådgivaren Mike Flynn och kampanjchefen Paul Manafort – samtliga dömda för brott med koppling till Rysslands inblandning i valkampanjen 2016. Trump har sagt att de har behandlats ”mycket orättvist”. Frågan är bara när det kommer att ske. En god gissning är att det blir strax efter valet i november, oavsett om Trump blir omvald eller inte.

Michael Winiarski

Michael Winiarski: Nytt försök att avsluta USA:s längsta krig

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Ser vi nu början till slutet på USA:s krig i Afghanistan? Flera tecken tyder på att Donald Trump är på väg att förverkliga sitt vallöfte om att dra sig ur det 18 år långa kriget. Ett avtal kan skrivas på redan vid slutet av månaden, men det

läs dröja flera år innan det blir en varaktig fred.

Det var i fredags som det första steget i en freds- process offentliggjordes vid säkerhetskonferensen i München, då USA:s utrikesminister Mike Pompeo annonserade att en sjudagarsperiod av ”reducerat våld” trätt i kraft.

Denna gång uppges vapenvilan även omfatta Afghanistans regeringsstyrkor. Tidigare har regeringen i Kabul, som talibanerna dömer ut som en USA-marionett, varit utesluten från fredssamtalen. Nu verkar dock den afghanske presidenten Ashraf Ghani vara med i uppgörelsen.

I veckan har också talibanerna bekräftat att en uppgörelse om ett framtida Afghanistan är på gång. En talesperson för talibanerna, Mullah Abdul Salam Hanafi, och ett sändebud vid förhandlingarna i

Doha, Qatar, förklarade i ett videomeddelande att ”båda sidor har satt sina initialer på det slutliga utkastet till ett fredsavtal”.

Zalmay Khalilzad , USA:s särskilda förhandlare i Afghanistan, sade sig vara försiktigt optimistisk.

– Jag tror att det finns bättre förutsättningar för fred än någonsin tidigare under de senaste årtiondena, sade han.

Det är långt ifrån det första försöket att förhandla fram en fredslösning i ett land som i princip har befunnit sig i konstant krig sedan Sovjetunionen invaderade Afghanistan i december 1979. Resultatlösa försök har pågått sedan tio år.

Senast i september 2019 var USA och talibanerna nära att ena sig om ett avtal. Vita huset hade till och med planerat en ceremoni i presidentens sommarresidens

Camp David där bland annat företrädare för de terrorstämplade talibanerna skulle signera ett fredsavtal.

Men i sista stund bröt Donald Trump överläggningarna, med motiveringen att en USA-soldat dödats i ett självmordsattentat som talibanerna utfört i Kabul.

Nu har den 29 februari satts som nytt datum för undertecknandet av ett fredsavtal. Det handlar om en stegvis lösning, där det första skedet är en 135-dagarsperiod då fientligheterna mellan USA och talibanerna ska trappas ned. Under detta skede ska USA dra bort 5 000 av sina omkring 14 000 soldater från Afghanistan.

Under nästa månad ska överläggningar – där såväl talibanerna som Kabulregeringen ingår – sättas i gång. En fullständig reträtt av utländska styrkor –

det finns 20 000 soldater under Natos befäl – ska ske inom en period på tre till fem år. När en frigivning av fångar har skett – då 5 000 fängslade talibaner ska utväxlas mot 1 000 afghanska regeringssoldater – kan de direkta afghansk–afghanska samtalen inledas. Det nya avtalet uppges motsvara det som Trump rev upp i september. En central punkt är att talibanerna försäkrar att de inte kommer att ge någon jihadistisk terrorgrupp – underförstått med planer på att angripa Väst – en fristad i Afghanistan. Problemet är att en försäkran före USA:s reträtt från Afghanistan inte är någon garanti för vad som händer efter USA:s reträtt.

Även om talibanerna inte vill att Afghanistan än en gång blir en bas för internationella terrorister, kan de förhindra det?

På 1990-talet, när talibanerna styrde större delen av Afghanistan från Kabul, lät de al-Qaida och terrorledaren Usama bin Ladin verka i landet. Därifrån planerades attacken mot USA den 11 september 2001. Men nu finns en farligare rörelse för talibanerna att hantera; IS (Islamiska staten), som på senare år har blivit allt starkare i Afghanistan.

En annan faktor är den amerikanskt inrikespolitiska. Om knappt nio månader är det presidentval i USA, och efter en USA-reträtt är sannolikheten stor att talibanerna tar över landet – som åter blir ”Islamiska Emiratet Afghanistan” (det officiella namnet 1996–2001). Då återinförs sharia – islamisk lag – med brutalt förtryck mot kvinnorna, förbud för musik och förbud mot politiska partier, där överträdelser straffas med stening, stympning eller döden.

Det betyder att Trump inte lär låta talibanerna ta över makten före USA-valet i november 2020. Han skulle då riskera att anklagas för att vara den president som ”förlorade Afghanistan”.

Michael Winiarski

Hoppas få ett stopp på parlamentets flyttcirkus med kreativt namnbyte

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Bryssel

**Nico Semsrott har varit
Europaparlamentariker i nio månader.
Han har redan tröttnat på att pendla**

**mellan Bryssel och Strasbourg.
Semsrott har därför lämnat in ett
kreativt förslag om hur ledamöterna
ska slippa åka till Strasbourg – utan att
behöva bryta mot EU:s fördrag.**

Nästan ingen av parlamentets 705
ledamöter (förutom ett gäng fransmän,
enstaka luxemburgare och några tyskar)
gillar att ta sitt pick och pack och
regelbundet transportera sig till
Strasbourg. Detta oavsett hur mycket de
än uppskattar den vackra franska staden
vid Rhens strand.

Flyttkarusellen är dessutom en symbol för
slöseri och klimatpåverkan.

Problemet för ledamöterna är att det
sedan 1992 står i EU:s fördrag att de tolv
gångar om året ska sammanträda där. Och
fördraget kan bara ändras om alla
medlemsstater är eniga, vilket de inte är.

Tyska ledamoten Nico Semsrott har närstuderat fördragstexten och anser sig ha hittat en lösning: döp helt enkelt om sammanträdessalen i Bryssel till Strasbourg.

”Fördraget anger enbart att parlamentet ska sammanträda i Strasbourg. Det säger inte om det är i Strasbourg i Frankrike eller i Strasbourg i provinsen Saskatchewan (i Kanada) eller ens om Strasbourg är en stad”, skriver Semsrott i ett brev till parlamentets talman David Sassoli, som belgiska Le Soir refererar till. Nico Semsrott är trots sin korta parlamentskarriär redan en profil. Han sticker ut genom att alltid ha luvan på sin tröja uppfälld över huvudet. Liknar mer en statist i ”Sagan om ringen” än en politiker. Semsrott tillhör inte heller Europas etablerade partier. Han representerar Die Partei, grundat 2004 av redaktörerna för

tyska satirtidningen Titanic. Vid valet till Europaparlamentet förra året röstade tyska väljare in två ledamöter från partiet. I brevet till talmannen har Semsrott ett annat kreativt förslag för att slippa åtminstone en del av resorna – gör onsdagen till en helg. Då kan en mötesvecka i Strasbourg räknas som två. I dag, torsdag, ska Semsrott argumentera för sitt förslag i parlamentets utskott för framställningar. Det finns säkert flera av hans kollegor i kammaren som önskar att något av de kreativa förslagen kunde tas på allvar av utskottets övriga ledamöter.

Pia Gripenberg

Dela

Första dödsfallen i Iran

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Iran.

Två personer har dött i Iran efter att ha smittats av det nya coronaviruset. Det handlar om två äldre personer som ska ha insjuknat i en andningsrelaterad sjukdom. Tidigare har fyra personer dött till följd av sjukdomen utanför Fastlandskina. Filippinerna, Japan, Hongkong och Frankrike har haft varsitt dödsfall.

Alexandra Carlsson Tenitskaja

**propagerat för
pressfrihet, men
landet lägger sig i
och hindrar
kinesiska mediers
normala
verksamhet i USA.**

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Geng Shuang, talesperson för Kinas UD, apropå USA:s beslut om att strama åt reglerna för statliga kinesiska medier i USA.

TT-AFP

Krigsherre i möte om Libyens framtid

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Libyen. Krigsherren Khalifa Haftar träffade i går, onsdag, Rysslands försvarsminister Sergej Shoigu för att diskutera en lösning på konflikten i Libyen. Mötet skedde dagen efter det att Libyens internationellt erkända regering (GNA) meddelat att den avbryter sitt deltagande i FN-samtalen som syftar till att få till en varaktig vapenvila. Konflikten mellan GNA och Haftars styrkor har krävt många dödsoffer.

GNA fattade sitt beslut i och med tisdagens attack mot hamnen i huvudstaden Tripoli – som utgjorde ännu ett brott mot det skakiga eldupphör som har varat i några veckor. Haftars styrkor ska ha avlossat robotar mot hamnen.

”Utan ett varaktigt eldupphör så är det ingen mening att förhandla. Det kan inte bli fred medan det bombas” skriver GNA i en kommentar.

Externa parter bör göra allt de kan för att få båda sidor att sätta sig ned i fredssamtal, manar Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov.

TT-AFP

Hårda straff i pedofilhärva

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Norge. Två män döms till 16 respektive 19 års fängelse i en pedofilhärva som avslöjats genom den norska polisoperationen Dark Room, en satsning för att avslöja sexuella övergrepp mot barn. Beskedet kommer efter att tidigare domar mot männen överklagats till Gulating lagmannsrett – motsvarande svensk hovrätt.

TT-NTB

Civilflyget i gång i Aleppo

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Syrien. Flygplatsen i Aleppo i norra Syrien har öppnat för civil flygtrafik för första gången på åtta år. Det är ett viktigt ekonomiskt och symboliskt drag för regeringen – som nyligen också tog kontroll över den viktiga motorvägen M5 som förbinder Syrien från norr till söder. Nyligen meddelade regimen att man tagit över kontrollen av området runt staden Aleppo från jihadister och rebeller. Nypremiärturen gick från Damaskus till Aleppo, som är Syriens näst största stad.

TT-AFP

Försvarsminister: Stora skador på svarta lådan

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Den svarta lådan från det ukrainska passagerarplanet som kraschade i Iran är betydligt skadad. Det hävdar Irans försvarsminister Amir Hatami enligt statliga medier.

Försvarsindustrin har fått en förfrågan om att hjälpa till att rekonstruera färdskrivaren, enligt Hatami. När det är gjort kommer innehållet att analyseras. Men svarta lådan kommer inte att lämnas över till ett annat land – trots påtryckningar från bland annat Ukraina

och Kanada, meddelar utrikesminister Javad Zarif.

– Vi har rätt att analysera svarta lådan själva. Vi har rätt att vara närvarande vid varje undersökning av svarta lådan, säger han.

Flygplanet störtade utanför Teheran den 8 januari. Samtliga 176 ombord omkom, 17 av dem var medborgare eller folkbokförda i Sverige. Iran har erkänt att planet sköts ned av iranska styrkor, av misstag.

TT-Reuters

2 000 har dött av viruset

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Kina. Antalet personer som har avlidit till följd av det nya coronaviruset i Kina överstiger nu 2 000. I den dagliga sammanfattningen över epidemins spridning uppger myndigheterna att 1693 nya fall har rapporterats i provinsen Hubei under det senaste dygnet. Totalt har över 74000 personer i landet smittats av viruset.

TT-AFP

Öppet brev till Kinas president Xi Jinping: ”Frige Gui Minhai!”

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

”Vi kräver att Gui Minhai friges. Och vi kräver att Kinas Sverigeambassadör Gui Congyou slutar hota personer som kritiserar Kina och engagerar sig för den fängslade svensken”, skriver 30 röster

inom svenskt kulturliv i ett öppet brev till Kinas president Xi Jinping.

Det har gått över fyra år sedan den svenske medborgaren, författaren och förläggaren Gui Minhai kidnappades i Thailand och sedan fängslades i Kina. Fallet har fått allt större uppmärksamhet, både i Sverige och även internationellt. Inte minst Kinas totala brist på respekt för Gui Minhais mänskliga rättigheter och grundläggande internationella rättsprinciper har fått fler och fler personer att engagera sig i frågan. Kinas ambassad i Stockholm har en hemsida och under ”Spokesperson’s remarks” drevs inledningsvis en smutskastningskampanj mot dem som engagerar sig i Gui Minhais fall. Listan över journalister, redaktioner, politiker, organisationer och forskare som drabbats av ambassadens påhopp kan göras lång.

Kinas Sverigeambassadör Gui Congyou har på senare tid trappat upp retoriken. När Svenska Pen i november 2019 tilldelade Gui Minhai Tucholskypriset meddelade ambassadören att organisationen skulle ”drabbas av konsekvenserna av sina egna handlingar”. Och inför beskedet att kulturminister Amanda Lind skulle dela ut priset trots kritik från Kina hotade ambassadören att kulturministern skulle portas från Kina. Sverige är en demokrati. Det betyder att vi har yttrandefrihet. Vi försvarar den genom att inte låta oss tystas av hot och förolämpningar från utländska diplomater. Vi som undertecknar detta brev värnar vårt lands och våra medborgares demokratiska rättigheter. Därför kräver vi att:

- Kinas Sverigeambassadör Gui Congyou slutar hota och förolämpa personer som

kritiserar Kina och engagerar sig för Gui Minhai.

- Kina ska respektera Gui Minhais mänskliga rättigheter.
- Kina ska frige Gui Minhai och låta honom återvända hem!

Vi som skriver under uppropet

Kristina Ahlinder, vd Svenska
Förläggareföreningen

Robert Aschberg, ordförande
Publicistklubben

Kurdo Baksi, författare och
opinionsbildare

Jesper Bengtsson, ordförande Svenska Pen
Eva Bonnier, förläggare Albert Bonniers
förlag

Ove Bring, professor emeritus i
internationell rätt

Jennifer Clement, författare och
ordförande Pen International

Christophe Deloire, generalsekreterare
Reportrar utan gränser
Peter Englund, författare och ledamot i
Svenska Akademien
Magnus Fiskesjö, professor, Cornell
University
Eva Gedin, vd Norstedts Förlagsgrupp
Angela Gui, dotter till Gui Minhai
Erik Halkjær, ordförande Reportrar utan
gränser
Richard Herold, förlagschef Natur &
Kultur
Ulrika Hyllert, ordförande
Journalistförbundet
Lisa Irenius, kulturchef Svenska Dagbladet
Martin Kaunitz, förläggare Kaunitz-Olsson
David Lagercrantz, författare och ledamot
av Svenska Pen
Ola Larsmo, författare och ledamot av Pen
International

Marianne Lindberg De Geer, konstnär och
författare
Torbjörn Lodén, professor emeritus i
Kinas språk och kultur
Karin Olsson, kulturchef Expressen
Karin Pettersson, kulturchef Aftonbladet
Grethe Rottböll, ordförande Sveriges
författarförbund
Alex Schulman, författare
Steve Sem-Sandberg, författare
Björn Werner, kulturchef Göteborgs-
Posten
Björn Wiman, kulturchef Dagens Nyheter
Elisabeth Åsbrink, författare och fd
ordförande Svenska Pen
Ida Ölmedal, kulturchef HD-Sydsvenskan

Vi som skriver under uppropet

Uppropet publiceras samtidigt i flera tidningar.

Per Svensson: Alla vet vad vi kan göra åt lidandet i Idlib – men att säga det vore politiskt själv mord

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

Omkring en miljon flyktingar i Syrien har jagats in i ett hörn vid den turkiska gränsen. Men vi i Europa vill aldrig mer uppleva 2015. Vi har gjort vårt. Vi har ansträngt oss nog. Vi går på knäna. Vi tyar inte mer, skriver Per Svensson.

Europa är lamslaget av skräck för ett spöke. Flyktingströmmarnas spöke. Så förfärlig är denna gengångare att Europa gör allt för att slippa se och höra henne. Det underlättas av att hon bara med svårighet kan rassla med sina kedjor eftersom hon så omsorgsfullt och effektivt fjättrats med dem.

Det som nu sker i Idlib är oerhört, men det oerhörda har späts ut till vatten under snart tio år av krig i Syrien. Under några timmar eller dygn kan det bildas obehagliga vattenpölar i nyhetsmedierna, men de rinner snart undan.

Mellan 800 000 och en miljon flyktingar, merparten av dem kvinnor och barn, många av dem sedan länge på flykt från andra delar av Syrien, jagas nu av al-Assad och Putins krigsmaskin in i ett hörn vid den för dem stängda turkiska gränsen. Där är de hänvisade till att överleva eller dö bäst de kan under de iskalla vinternätterna.

Den syriska diktatorn säger sig ha inlett en slutoffensiv mot de islamistiska terroristgrupper som bitit sig fast i provinsen. Han gör det på tyranners och krigsförbrytares vis; slå mot de svagaste, ta de oskyldiga som gisslan.

Man ser framför sig en gigantisk hjullastare som skyfflar människomassorna framför sig för att sedan dumpa dem vid Erdogans mur, som ju åtminstone i bildlig mening förstärkts

med betong han fått av oss, av det spökrädda Europa.

Vi har en deal med honom. Han får betalt, kontant och politiskt, för att hålla spöket inlåst. Vi vill ju aldrig mer uppleva 2015. Vi har gjort vårt. Vi har ansträngt oss nog. Vi går på knäna. Vi tyar inte mer. Vi har Jimmie Åkesson att ta hänsyn till. Det är faktiskt synd om oss också.

Turkiet har härbärgerat mellan 3 och 4 miljoner syriska flyktingar, runt en sjättedel av Syriens befolkning före kriget. Det ger viss tyngd åt Erdogans både outtalade och uttalade hot om att öppna de västra portarna och låta flyktingströmmarna skölja in över Europa. Det i sin tur gör det svårt för EU att trovärdigt protestera när Erdogan stänger den östra porten, och precis som vi slår fast att nu finns det inte plats för fler lidande syrier.

Europa suckar. Vi vill ju så väl, men vad kan vi göra? Alla vet vad vi kan göra åt det, men att säga det är politiskt självmord. Erdogan suckar också, av belåtenhet. Nu kan han och al-Assad i mer eller mindre öppet samförstånd genomföra de etniska rensningar och folkförflyttningar de länge önskat sig.

Det finns avgrundsdjupa, helt avgörande, skillnader mellan "flyktingfrågan" på 30-talet, prologen till Förintelsen, och dagens flyktingkatastrofer. Men det finns också förhållningssätt som går igen.

Jag läser "Medlöparna", en kritikerrosad syntes av familjehistoria och historiereportage av Géraldine Schwarz, och fastnar för hennes påminnelse om den stora flyktingkonferensen på Hôtel Royal i Évian-les-Bains vid Genève sjön i juli 1938. Företrädare för världens länder, ja också Sverige var representerat, hade samlats för

att diskutera vad som kunde göras för att ge 385 000 tyska och 185 000 österrikiska judar en fristad. Svaret var: Ingenting.

Man hade redan gjort så mycket.

"Mättnadsgraden" var nådd.

Israels blivande premiärminister Golda Meir deltog i konferensen som

"observatör". Schwarz citerar en reflektion Meir senare gjorde: "Att sitta i denna magnifika sal och höra hur den ansvariga från 32 stater, den ena efter den andra, förklarade hur gärna de skulle vilja ta emot flyktingar men att de var alldeles förtvivlade över att behöva säga att det var omöjligt... det var en traumatiserande upplevelse."

Per Svensson

per.svensson@dn.se

Eldsvådan i Los Angeles hotar tillverkningen av vinyler

TORSDAG 20 FEBRUARI 2020

En storbrand på företaget i Los Angeles som tillverkar 75 procent av de metallskivor som krävs för att pressa vinylskivor hotar världsmarknaden.

Branden i Apollo Masters-fabriken var explosiv. Efter ett halvdussin explosioner sköt eldslågor och svart rök upp över

Banning, öster om Los Angeles. Efteråt återstod bara ett skal av företaget, som startades på 1930-talet. Bedömare säger nu att eldsvådan den 6 februari riskerar att bli den största utmaningen för tillverkning av lp-skivor sedan cd:n lanserades. Apollo Masters tillverkade de masterskivor i aluminium som krävs för att pressa en vinylskiva.

– Den här branden kommer att leda till problem för tillverkning av vinylskivor över hela världen. Jag tror att samtliga aktörer i branschen kommer att påverkas, säger Ben Blackwell på skivbolagets Third Man Records till nätsajten Pitchfork. Den nedbrunna fabriken väntas drabba de mindre independentbolagen hårdast. Skivbolag som i dag tjänar mer på vinylutgivningen än strömmad musik. Pedro Ferreira, vd och upphovsman till Spinroad Vinyl-fabriken i Lindome som

tillverkar vinylskivor, gläder sig i dag för sitt samarbete med japanska MDC.
– Vi har alltid använt den japanska fabriken och den har garanterat oss fortsatta leveranser. Så för närvarande är vi inte oroad, men vi kommer att vara uppmärksamma på vad detta innebär för tillgången. Jag skulle hata att förlora möjligheten att tillverka skivor på det traditionella viset. Den här branden är en stor utmaning för alla de tillverkare som samarbetat med Apollo i Los Angeles, säger Ferreira som pressar runt 100 000 lp-skivor om året.

Vinylmarknaden är förvisso liten i jämförelse med den strömmade musiken, digital nedladdning och cd-skivor, men tillväxten uppseendeväckande stark. Enbart i USA ökade försäljningen med 14,5 procent under 2019. Enligt Ifpis

årsstatistik står vinylförsäljningen i dag för 4 procent av den svenska vinylmarknaden. Enligt CX Marketing mätningar väntas det under 2020 säljas runt 40 miljoner nya vinylskivor – till ett värde av uppåt 900 miljoner dollar. Försäljningen av skivspelare och tillbehör beräknas vidare öka intäkterna med 10 procent.

Georg Cederskog

georg.cederskog@dn.se

Ledare: Vi får inte ge Putin något utrymme att ta för sig

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Somna inte om igen. Med de orden avslutade Gudrun Persson, Rysslandsexpert på Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), det seminarium där rapporten ”Rysk militär förmåga i ett tioårsperspektiv” presenterades på onsdagen.

Hennes uppmaning är högst rimlig.

FOI-rapporten konstaterar att Rysslands säkerhetspolitiska ambitioner har varit rätt konstanta över tid: Moskva vill vara en stormakt som upprätthåller en intressesfär – och dikterar villkoren för andra länder – i sitt närområde.

Vad som däremot skiftat är förmågan att militärt göra verklighet av ambitionerna. Efter Sovjetunionens kollaps och den ryska ekonomins 90-talskrasch sjönk kapaciteten dramatiskt. Sedan Vladimir Putin kom till makten vid millennieskiftet har hans främsta mål varit att skapa en militär styrka i paritet med de säkerhetspolitiska ambitionerna. Kriget mot Georgien 2008 blev en tankeställare för Kreml. Det resulterade visserligen i en seger, men det var ett resultat av Rysslands storlek, inte militärens skicklighet. Sedan dess har Putin investerat stora summor i att

modernisera krigsmakten: soldaterna har professionaliserats, utrustningen uppgraderats, övningarna blivit fler och större.

Såväl den olagliga annekteringen av Krim som interventionen i Syrien för att rädda bödeln al-Assad har visat att den ryska militären klarar att utföra operationer för att uppnå säkerhetspolitiska mål i sitt närområde.

FOI-forskarna räknar med att Ryssland kommer att konsolidera sin nya militära styrka de kommande tio åren. Förmågan att agera, i synnerhet längs landets västra gräns, kommer att öka ytterligare.

De slår också fast att Moskvas agerande präglas av en hög grad av oberäknelighet. Det beror dels på att den auktoritära regimen slutenheter gör den svår att tolka, dels på att växande militär makt inte är samma sak som allsmäktighet. Faktum är

att den ryska krigsmakten fortfarande står sig slätt i jämförelse med USA och Nato. Putin agerar därför med betydande opportunism: var och hur han slår till beror på vilka luckor han får. I både Syrien och Ukraina har Ryssland sett chansen att fylla ett vakuum som västmakterna lämnat efter sig. Det betyder å ena sidan att det inte går att sänka garden inför Putin. Å andra sidan innebär det att det går att hålla honom i schack så länge garden hålls uppe.

Georgienkriget innebar en tankeställare i Moskva, som ledde till en rejäl militär modernisering. Det borde det också ha gjort här i Stockholm.

Ändå dröjde det till annekteringen av Krim 2014 innan de svenska politikerna vaknade till på allvar, och inledde en senfärdig upprustning av det svenska försvaret. Vi såg också till att börja fylla de

vakuum vi lämnat efter oss – tydligast symboliserat av ett försvarslöst Gotland. Trots att partierna tjafsar vidare i försvarsberedningen finns nu äntligen en bred samsyn, som inbegriper både socialdemokrater och borgerlighet, om att vi behöver fler soldater, krigsfartyg och stridsflygplan. Det råder också enighet om att vår säkerhet kräver ett nära militärt samarbete med USA, trots den nuvarande amerikanska presidentens oberäknelighet. Vad den svenska politiken – och i synnerhet socialdemokratin – dessvärre vägrar öppna ögonen för är att allt detta görs bäst som medlem av Nato.

DN 21/2 2020

Massakerns offer sörjs i tyska Hanau

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Tyska specialstyrkor spärrade på torsdagen av stora delar av Hanau efter att en man med högerextrema åsikter skjutit ihjäl nio människor med invandrarbakgrund, och sin egen mor. – Det är fruktansvärt, säger Hamara Nikogosajan vars son blev vittne till blodbadet.

Dagen efter det som kommit att kallas ”terrornatten i Hanau” breder sig sorg och ilska ut i kvarteren där nio människor sköts till döds några timmar tidigare.

Intill Arena bar och café i stadsdelen Kesselstadt vajar polisens plastband i vinden medan specialstyrkor ser till att inga obehöriga tar sig förbi avspärrningarna.

Hamara Nikogosajan bor i huset intill och väcktes sent på kvällen av att telefonen ringde. Hennes vuxne son skrek i andra sidan luren att det låg döda kroppar på golvet i kiosken där de ofta handlar bröd och juice. Sonen var på väg hem när han slank förbi kiosken och möttes av ett blodbad.

– Jag trodde först att han skämtade när han ropade om blod. Men sedan hörde jag helikoptrarna och blåljusen, säger hon. Vid tiotiden på kvällen sköt mannen ihjäl tre personer vid ett kafé i stadsdelen Heumarkt. En stund senare stormade han in på ett annat kafé i stadsdelen Kesselstadt och sköt tillsynes urskillnings-

löst mot gästerna. Fem män och en kvinna dödades och flera skadades.

– Jag klarar inte av att tänka på vad som hade hänt om min son kommit fram till kiosken fem minuter tidigare. Tack gode gud hade skytten redan lämnat lokalen, säger hon medan tårarna rinner.

Under småtimmarna slog terrorstyrkor till mot mannens bostad, som ligger på en bakgata ett stenkast längre bort. I lägenheten hittades den misstänkte gärningsmannen och hans mamma döda. Mannen tros ha skjutit sin mor och sedan tagit sitt liv.

Massskjutningen utreds som terrorbrott och har tagits över av den tyska riksåklagaren. I ett manifest som uppges ha skrivits av den misstänkte gärningsmannen ges uttryck för högerextrema åsikter. Enligt manifestet måste människor från vissa länder utrotas.

Upphovsmannen till manifestet ger ett förvirrat intryck, bland annat då han påstår att han under hela sitt liv har varit övervakad av en icke namngiven säkerhetstjänst. Han anklagar också USA:s president Donald Trump och den tyska fotbollstränaren Jürgen Klopp för att ha ”stulit” hans idéer.

Massskjutningen har väckt starka reaktioner i Tyskland och fick förbundskansler Angela Merkel att ställa in en planerad resa.

– Rasism är ett gift, hatet är ett gift. Det här giftet existerar i vårt samhälle och är skuld till allt för många förbrytelser.

Dådet i Hanau sker heller inte i ett vakuum.

Den tyska säkerhetspolisen varnar allt oftare för hotet från våldsbejakande högerextremister och

på senare tid har Tyskland drabbats av flera våldsdåd med sådana förtecken. De högerextrema kravallerna i Chemnitz sensommaren 2018, mordet på kristdemokratiska politikern Walter Lübcke i fjol och terrorattentatet i Halle i höstas hör till tre av de mest uppmärksammade dåden.

Så sent som i förra veckan sprängde tysk polis en misstänkt högerextrem cell som ska ha planerat att mörda tyska politiker, asylsökanden och muslimer. Sammanlagt greps tolv personer och stora mängder vapen och ammunition togs i beslag.

Hamara Nikogosajan kommer från Armenien och har bott i kvarteren i 15 år. Hon är nu orolig för att det ska ske fler våldsdåd som riktar sig mot människor som liksom hon invandrat till Tyskland.

– Det är egentligen fruktansvärt att behöva gå runt och vara rädd. Men jag fruktar att fler kommer att dö, säger hon.

Skolor och förskolor i kvarteren omkring brottsplatsen höll stängt under torsdagen, och bortsett från det pressuppbåd som samlats intill avspärrningarna låg gatorna spöklikt öde.

I ett litet industriområde i en annan del av Hanau samlades under dagen ett hundratal människor till en minnesstund intill ett kurdiskt kulturhus. Några höll upp fotografier av offren och inifrån rummet där kvinnorna samlats hördes förtvivlad gråt.

– Jag är här för att sörja med familjerna och visa att det är nog nu, säger 30-åriga Newroz Duman.

Hon tycker inte att tyska myndigheter och politiker tar hotet från högerextremismen

på tillräckligt stort allvar. För varje nytt våldsdåd växer rädslan.

– Den här rasismen relativiseras hela tiden. Man tillåter hat och hets.

Hon beskriver Hanau som en liten, trevlig stad där många har bakgrund i andra länder och där ”alla känner alla”.

– Men som invandrare kan man inte längre känna sig trygg i Tyskland, säger hon.

Senare under torsdagskvällen samlades tusentals Hanaubor på torget Heumarkt, ett par kvarter från attentatsplatsen där skytten först slog till. Torget var fullt till bredden och många höll ljus och blommor i händerna. Kvällens huvudtalare var Tysklands förbundsrepubliks president Frank-Walter Steinmeier som rest till Hanau med anledning av attentatet. Samtidigt hölls minnesstunder i ett femtiotal städer över hela Tyskland.

– Vi är inte ensamma, manade presidenten.

Lina Lund

lina.lund@dn.se

Fakta. Våg av attacker

Flera högerextrema attacker har inträffat i Tyskland det senaste året.

I oktober 2019 sköts två människor till döds i staden Halle i ett antisemitiskt dåd. Flera skadades när skytten försökte ta sig in i en synagoga där många samlats för fastehögtiden jom kippur.

I juni 2019 dödades den kristdemokratiske politikern Walter Lübcke i sitt hem. Han hade engagerat sig för människor på flykt och den misstänkte mördaren är nazist.

I fredags greps tolv medlemmar i en tysk högerextrem grupp som tros ha planerat attacker mot moskéer.

Förra året fanns drygt 24 000 högerextremister i Tyskland och över hälften av dem, 12 700, räknas som potentiellt våldsamma, enligt tyska underrättelsetjänsten BFV.

AFP/TT

43-åringen hade ”djupt rasistiskt synsätt”

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Den 43-årige man som misstänks för masskjutningen i Hanau på onsdagskvällen var en person med ”djupt rasistiskt synsätt”, enligt Tysklands riksåklagare Peter Frank. – Miljön som den misstänkte gärningsmannen levde i och hans kontakter måste klargöras, säger han.

De två skjutningarna utreds som terrorbrott. Riksåklagaren Peter Frank uppger att ett manifest med rasistiskt material och konspirationsteorier hittats. Han beskriver den misstänkte gärningsmannen, som efter dådet hittades död i en lägenhet tillsammans med sin mamma, som en person med ett ”djupt rasistiskt synsätt”.

Nio personer dödades i skjutningarna i Hanau, som ligger i delstaten Hessen två mil öster om Frankfurt. På torsdagseftermiddagen uppgav riksåklagaren att ytterligare sex är skadade, varav en allvarligt.

Den misstänkte gärningsmannen, en 43-årig man med vapenlicens, var inte känd av säkerhetstjänst eller polis före dådet. Enligt åklagaren har man även hittat ett videomeddelande från 43-åringen. Tidningen Focus har publicerat en bild

från en video, som säkerhetskällor hävdar visar den misstänkte.

DN har tagit del av en video som visar samma bild, där en man talar om underjordiska militäranläggningar i USA där barn dödas. Mannen, som ger ett förvirrat intryck, uppmanar amerikanska medborgare att ”vakna upp” och bekämpa dem.

Utredningsarbetet är nu inriktat på att reda ut om det finns fler personer som varit inblandade i eller känt till attacken.

– Miljön som den misstänkte gärningsmannen levde i och hans kontakter måste klargöras, sade Peter Frank.

Han säger att onsdagens dåd kommer påverka tyska rättsväsendets arbete.

– Det här är en dag och en natt som vi kommer att minnas länge och som

kommer ha en stor inverkan på vårt framtida utredningsarbete, sade han. Enligt förbundskansler Angela Merkel pekar allt mot att gärningsmannen hade ett rasistiskt motiv.

– I dag är en ytterst sorglig dag för vårt land. Jag tänker nu framför allt på familj och vänner till de mördade, sade hon enligt tidningen Bild.

Marit Sundberg

marit.sundberg@dn.se

Hugo Ewald

hugo.ewald@dn.se

Amanda Dahl

Trump ska ha pressat Assange på uttalande

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Bevis finns för att USA:s regering försökt pressa Julian Assange till att göra uttalanden som gynnade Donald Trump. Det hävdar Assanges advokat Baltasar Garzón inför nästa veckas start på utlämningsförhandlingarna. Samtidigt uppger Assanges franska advokater att de arbetar med en asylansökan till Frankrike.

Paris.

– Hösten 2017 utövade Trump-administrationen press på Julian Assange för att denne skulle göra uttalanden som gynnade Donald Trump. När Assange då nekade att göra det tog processen för att åtala honom och få honom utlämnad fart på allvar, sa Garzón vid en presskonferens i Paris.

Han hävdade att ”bevis och vittnesmål” kommer att läggas fram för att styrka detta på tisdag i nästa vecka.

– Vi vill avvakta rättegången av respekt för domstolen, lade han till.

I onsdags rapporterade The Guardian att en annan av Assanges advokater förbereder ett vittnesmål om ett möte mellan den republikanske kongressledamoten Dana Rohrabacher och Julian Assange på Ecuadors ambassad hösten 2017.

På mötet ska ett erbjudande av benådning ha framförts, på instruktion från Donald Trump. Fast enbart under förutsättning att Assange offentligt sa att Ryssland inte haft något att göra med läckan av tusentals e-postmeddelanden som någon stulit från Demokratiska partiets servrar 2016.

Rohrabacher förnekar att mötet skett på Trumps uppdrag.

– Inte vid något tillfälle talade jag om Julian Assange med president Trump. Inte heller fick jag några instruktioner av Trump eller av någon med kopplingar till honom, säger Rohrabacher.

Julian Assange har suttit fängslad i Belmarsch-fängelset i Storbritannien sedan han greps inne på Ecuadors ambassad. Enligt Reportrar utan gränser riskerar han 175 års fängelse om han utlämnas till USA och döms för att ha avslöjat försvarshemligheter.

På presskonferensen i Paris sa Assanges nya franska advokater också att de arbetar med "en konkret ansökan om asyl" som skulle kunna lämnas in i Frankrike "inom de närmaste dagarna".

– Vi menar att det går att argumentera för asyl utifrån Frankrikes författning, då Wikileaks har en del av sin verksamhet här. Därtill har Assange ett barn med franskt medborgarskap som bor i landet, sa Eric Dupond-Moretti, en jurist med högt anseende i Frankrike.

Erik de la Reguera
erik@delareguera.se

Katrine Marçal: Det blev inte många kritiska frågor under valrörelsen

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

London. Boris Johnson tycker att det brittiska statliga mediebolaget BBC är vänstervridet. Labourledaren Jeremy Corbyn tycker att BBC är högervridet. Hur går det ihop? Det handlar om den nya medielogiken. Titta bara på Beyoncé.

Analys. Katrine Marçal, DN:s reporter i Storbritannien

Det ryktas att Boris Johnson vill skära ner på BBC. En "attack på public service" från en konservativ premiärminister, heter det. Men många inom den brittiska vänstern är för.

De gillar inte heller BBC.

Under valrörelsen inkom rekordmånga klagomål från konservativa briter mot vad de uppfattade som alltför kritisk bevakning av Boris Johnson i BBC.

Samtidigt menar Labourpartiet att BBC var en av anledningarna till att de förlorade valet. Och det finns rentav konspirationsteorier om att en av BBC:s mest högprofilerade kvinnliga reportrar, Laura Kuenssberg, i hemlighet arbetar för Boris Johnson. Hon har blivit så hårt åtgången att hon tvingades ha livvakt för att kunna bevaka Labourkongressen.

Kritiken mot BBC hänger på många sätt ihop med den nya medielogiken. I dag har vi alla möjligheten att hyperpersonalisera vår nyhetskonsumtion. Vi tar i allt högre grad del av nyheter och åsikter genom sociala medier. Där tenderar vi att följa röster och publikationer som tycker som vi. En person som får sina nyheter om Storbritannien genom att läsa The Guardians mest klickade artiklar via Twitter samt genom att följa ett antal journalister som hon tycker har "bra värderingar" kommer när hon går in på BBC:s hemsida att drabbas av HÖGERCHOCK.

Det ligger i sakens natur.

BBC är ett statligt mediebolag. Där finns det i alla fall en ambition om att försöka lyfta fram båda sidor av en fråga. Även om man långt ifrån alltid lyckas. Men jämfört med våra personliga nyhetsflöden kommer

BBC uppfattas som extremt vinklat. Därför får man också kritik både från höger och vänster.

Den andra närliggande utmaningen handlar om att politiker inte behöver traditionella medier på samma sätt längre. De kan tala direkt till folk på sociala plattformar. Utan att behöva sitta igenom kritiska frågor efteråt.

Boris Johnson ställde under den brittiska valrörelsen inte upp på särskilt många intervjuer. Labour kritiserade BBC för detta och det var onekligen ett problem. Men vad skulle BBC ha gjort? Kidnappat Boris Johnson och tvingat in honom i studion under vapenhot?

2018 skrev Jon Caramanica i New York Times om "kändisintervjuns död". Stora artister och filmstjärnor låter sig knappt intervjuas längre. Förr i tiden var intelligenta porträtt på kändisar en

journalistisk genre. I dag existerar den knappt.

Beyoncé är på omslaget av senaste brittiska Elle. Men där finns ingen intervju. Istället svarar popstjärnan "på fansens frågor". Och objektivitetsnivån i dessa frågor kan illustreras med följande exempel: "Jag älskar ditt klädmärke x. Vad kan jag förvänta mig av ditt kommande samarbete med Adidas?"

Sedan svarar Beyoncé artigt på detta. Och på Elle ska man vara tacksamma över att få publicera. Annars drar sig Beyoncé ur. Hon behöver inte Elle. Beyoncé har 141 miljoner följare på Instagram.

I dag görs magasinsintervjuer av kändisar ofta av deras kompisar – "Sandra Bullock intervjuar Jennifer Aniston" och nej, det blev inte många kritiska frågor där. Men tidningen fick i alla fall ha Jennifer

Aniston på omslaget. Och annars drar sig Jennifer Aniston ur.

Storbritannien lämnade EU den 31 januari: ett minst sagt historiskt datum. Men Boris Johnson höll inget tal till nationen. Istället sände premiärministern en kortare förinspelad video på Facebook. Han kunde inte komma överens med tv-bolagen om villkoren. Alltså drog han sig ur.

När prins Harry och Meghan Markle nyligen avgick ur det brittiska kungahuset handlade det i hög grad om att de inte längre ville delta i det officiella systemet med hovkorrespondenter. Det kallas för "the royal rota".

Systemet innebär att representanter från samtliga ackrediterade brittiska publikationer får tillgång till kungahuset vid officiella arrangemang. Prinsparet gillar inte detta. De vill inte tvingas svara

på artiga frågor från journalister som skrev elakheter om dem dagen innan. Istället tänker de nu "välja vilka de vill samarbeta med". För att de kan. De har 11 miljoner följare på Instagram. Vem behöver då drottningen?

I januari gjorde Boris Johnson exakt samma sak. Han valde ut vilka av de brittiska tidningarna som skulle få komma in på den officiella pressbriefingen på 10 Downing Street. De som han "inte vill samarbeta med" fick glatt vänta utanför. Och i det läget marscherade faktiskt samtliga journalister ut. Höger- tabloiden The Daily Mail ställde upp för vänsterliberala The Guardian. Brittisk journalistkår deklarerade att om inte alla får tillträde ska ingen få tillträde. Det är en sak när popstjärnor och prinsar väljer "vilka de vill samarbeta med". Politiker är något annat.

Snart börjar de väl intervjua varandra, likt Jennifer Aniston och Sandra Bullock. ”Jeremy Corbyn intervjuar Bernie Sanders”. Det hade definitivt kunnat hända.

Medielogiken går onekligen åt det hållet. Det är inte konstigt att BBC har problem.

Katrine Marçal

katrine.marcal@dn.se

Stora motsättningar i budgetsamtalen

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

EU:s medlemsstater står fortsatt långt från varandra i förhandlingarna om unionens långtidsbudget.

En första samtalsrunda under torsdagens extra toppmöte blev resultatlös. Ett nytt kompromissförslag väntas presenteras på fredagsmorgonen.

Europeiska rådets ordförande Charles Michel arbetar intensivt för att medlemsstaterna under de närmaste dygnet ska bli överens om EU:s långtidsbudget för 2021–2027.

– Jag är övertygad om att det är möjligt att komma framåt de närmaste timmarna eller dagarna, sade Charles Michel när han anlände till torsdagens extramöte.

Tysklands förbundskansler Angela Merkel var mer dämpad. Hon konstaterade att medlemsstaterna i sådana fall måste överbrygga stora skillnader som finns mellan dem.

– Det kommer att bli komplicerat, sade Angela Merkel.

1095 miljarder euro, drygt 11 000 miljarder kronor. Så stor ska EU:s budget vara de närmaste sju åren, enligt Michels förslag.

Sverige, tillsammans med Danmark, Nederländerna och Österrike, anser att summan är alldeles för hög. Spanien, Polen, Italien med flera (totalt 15 länder) anser att den är för låg.

Förutom nivån på budgeten samt hur mycket respektive land ska betala in finns även oenighet om vart pengarna ska gå. De fyra sparsamma (Sverige, Danmark, Nederländerna och Österrike) anser att för mycket går till traditionellt jordbruksstöd och för lite till områden som moderniserar ekonomin, till exempel forskning och utveckling.

Charles Michel vill att budgeten fördelas enligt följande:

380 miljarder euro, cirka 35 procent, ska gå till det som heter sammanhållningspolitiken. Det är främst regionalstöd till EU:s fattig-aste regioner. Men här ingår till exempel också

utbytesprogrammet Erasmus för studenter och andra.

Förslaget innebär en minskning jämfört med nuvarande period, 2014–2020.

354 miljarder euro, cirka 32 procent, ska gå till naturresurser. Absolut största delen är direktstöd till jordbruket, men här finns också avsatt pengar för klimatomställning. En neddragning jämfört med nuvarande period, vilket upprör de demonstrerande bönderna.

150 miljarder euro, cirka 14 procent, till inre marknad, bland annat forskningsprogrammet Horizon. En ökning jämfört med nuvarande period.

102 miljarder euro, cirka 9 procent, till grannskapspolitik, till exempel humanitärt bistånd. En ökning.

73 miljarder euro, cirka 7 procent, till administration. En ökning.

22 miljarder euro, cirka 2 procent, till migration och säkerhet, till exempel kust- och gränsbevakningsbyrå Frontex. En ökning.

14 miljarder euro, 1,3 procent, försvar och säkerhet. En ökning.

Sveriges statsminister Stefan Löfven var inför mötet pessimistisk om att nå en uppgörelse.

– Man ska alltid försöka, men det blir svårt, säger Löfven.

Finlands statsminister Sanna Marin, som inte ingår i de sparsamma fyra, gav gruppen indirekt visst stöd när hon kom till mötet:

– Den totala nivån är för hög.

Bland dem som vill ha en mer generös budget, bland annat för jordbruket, finns Polens premiärminister Mateusz Morawiecki. Han kallar

budgetförhandlingen för ”den svåraste i historien”.

Katastrofal debut av tondöv Bloomberg

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Analys

Washington. Mångmiljardären Michael Bloombergs debut i Demokraternas debatt i onsdagskvällens debatt måste betraktas som katastrofal. Han sade mycket litet. Men det han sade lät defensivt, tondövt och arrogant.

Att Michael Bloomberg skulle attackeras hårt var givet. Han har spenderat 400

miljoner dollar på annonser vilket fått hans opinionssiffror att skjuta i höjden. Onsdagskvällens debatt i Las Vegas var första gången under denna valcykel som väljare skulle få höra från honom live på en nationell plattform.

Spänningen var nästan olidlig –

Bloomberg har inte debatterat under liknande villkor på tiotalet år. Många amerikanska förstagångsväljare har kanske aldrig hört honom tala i direktsändning på tv. Nu skulle Bloomberg plötsligt bli levande, gå från reklamfilmsfigur till politiker av kött och blod.

Det gick riktigt illa. Under veckor har Bloomberg pressats om framför allt två politiska spörsmål: den brottsbekämpningsmetod som användes av polisen under hans tid som

borgmästare av New York, kallad ”stop and frisk”.

Polisens jakt på vapen i områden dominerade av minoriteter skickade en oproportionerligt stor andel svarta och latinamerikanska män i fängelse för småbrott som medlemmar av majoritetsbefolkningen kom undan med. Bloomberg har bett om ursäkt för metoden, som kallats rasistisk, men inte på något vidare trovärdigt sätt. Någon empati lyckades han inte uppbåda under debatten. Andra kandidater, inte minst Elizabeth Warren, gav honom en föreläsning om rasism som lämnade honom stum.

Den andra frågan gällde Bloombergs förhållningssätt till anställda kvinnor i det medieimperium som bär hans namn. Warren, som hade en lyckad kväll,

anklagade Bloomberg för att ha kallat kvinnor för "lesbianer med hästansikte". Bloomberg tvingades erkänna att det fanns förlikningsuppgörelser mellan honom och kvinnliga anställda, eftersom han skämtat på ett sätt som kvinnliga anställda inte uppskattade, enligt hans förklaring. Skulle han vara beredd att offentliggöra dessa hemliga uppgörelser? Bloomberg sade att han inte kunde göra det eftersom det kanske inte låg i kvinnornas intresse. Här framstod Bloomberg närmast som en symbol för manliga makthavares oförståelse inför metoo. Under debatten om detta såg han allt mer rasande ut. Det var plågsamt att bevittna. Onsdagens debatt var den eldigaste hittills. Alla sex debattörer släppte sargen. Pete Buttigieg gick upprepade gånger till attack mot både Bloomberg och Bernie Sanders. Han utmålade Sanders som en

politiker som vill radera hela systemet, utan hänsyn till demokratiska mittenväljare. Elizabeth Warren angrep i sin tur Amy Klobuchar och avfärdade hennes utkast till sjukförsäkring som två obetydliga stycken. Vinnaren får nog sägas vara Bernie Sanders, som sannolikt tar hem helgens nomineringsval i delstaten Nevada. När alla andra var förbannade verkade Sanders bli munter. Han skrattade åt flera av de hårdaste angreppen mot honom. Han gormade mindre än brukligt. Han hade kammat sig ovanligt omsorgsfullt. För första gången betedde han sig som Demokraternas framtida presidentkandidat. Han fick kritik för att han inte vill offentliggöra sina sjukjournaler, efter hjärtattacken i Las Vegas i höstas. Bernie Sanders avfärdade sina åldersrelaterade

hälsoproblem genom att dra in Bloomberg i diskussionen. Även den 78-åringen har tydligen opererat in stentar i hjärtat för att blodet ska flyta lättare.

– Det enda vi har gemensamt, sade Bernie Sanders.

Björn af Kleen

bjorn.afkleen@dn.se

Två från lyxkryssaren döda i virusutbrottet

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Två passagerare på kryssningsfartyget Diamond Princess har avlidit sedan de smittats av det nya coronaviruset. Paret i 80-årsåldern är de första dödsoffren från fartyget där över 600 personer har testats positivt för viruset.

– De skickades till sjukhus när de visade symtom. Jag är övertygad om att de fick den bästa möjliga behandlingen, säger

Japans hälsominister Katsunobu Kato till AFP.

Mannen och kvinnan ska ha haft underliggande sjukdomar och togs av fartyget den 11 och 12 februari för vård. På Diamond Princess fanns från början drygt 3 000 personer, varav omkring 1 000 i besättningen, när larmet om att tio av passagerarna konstaterats smittade med covid-19 kom för omkring tio dagar sedan. Sedan dess har fartyget hållits isolerat i hamnen i Yokohama i Japan och hittills har 621 passagerare och besättning testats positiva för det nya coronaviruset. Smittspridningen på kryssningsfartyget är den största utanför Kina.

Flera friska passagerare har dock fått lämna båten. I onsdags klev 443 personer i land sedan de testat negativt för viruset och inte uppvisat några sjukdomssymtom under 14 dagar i karantän. På torsdagen

fick ännu fler friskförklarade lämna kryssningsfartyget. De rekommenderas att fortsatt hållas i karantän i 14 dagar efter hemkomst till sina länder.

Även de 1 045 i besättningen ombord på lyxkryssaren kommer att hållas i karantän i ytterligare 14 dagar efter att den sista passageraren har gått i land, enligt AFP. Samtidigt ifrågasätts att passagerare får röra sig fritt i Japans tätbefolkade städer, även om de har testats negativt. "Är det verkligen säkert att gå av?", skrev bland annat tidningen Nikkan Sports och citerade en passagerare som sade att han testades den 15 februari och fick gå i land fyra dagar senare.

I takt med att antalet smittade i Kina minskar ökar det på andra håll. I Sydkorea uppmanade borgmästaren Kwon Young-jin alla cirka 2,5 miljoner invånare i staden Daegu att hålla sig hemma. Detta efter att

35 personer i tisdags konstaterades smittade, och ytterligare 23 på torsdagen, skriver Reuters. Sydkorea har nu 82 konstaterade fall.

Katarina Lagerwall

katarina.lagerwall@dn.se

Fredsavtal med USA nära enligt talibanledare

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

”Att vi i dag står på tröskeln till ett fredsavtal med USA är ingen liten milstolpe”, skriver Sirajuddin Haqqani, talibanrörelsens näst högste ledare, i en debattartikel i tidningen New York Times.

Haqqani, som även leder det av USA terrorklassade Haqqaninätverket, uppger att talibanerna inom kort kommer att underteckna ett avtal om en veckolång nedtrappning av våldet i det krigshärjade Afghanistan. Debattartikeln är den första kommentaren från en tung

talibanföreträdare om de pågående förhandlingarna mellan USA och den fundamentalistiska rörelsen. Från Afghanistan – där president Ashraf Ghani först i tisdags utsågs till segrare efter valet i september 2019 – lät reaktionerna inte vänta på sig.

– Det är sorgligt att New York Times har upplåtit sin plattform till en individ som är uppsatt på terroristlistan. Han och hans nätverk ligger bakom skoningslösa attacker mot afghaner och utlänningar, säger en talesperson för president Ghani.

TT-Reuters

Israel bygger ut bosättningar

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Israel. Tusentals nya hem för judiska bosättare planeras att byggas i det annekterade östra Jerusalem av Israel. Premiärminister Benjamin Netanyahu tillkännagav planerna mindre än två veckor före nyvalet.

Enligt premiärministern har också planerna för en ny bosättning med flera tusen hem i en annan, närliggande, del av östra Jerusalem, godkänts.

TT-AFP

Trumprådgivare dömd till fängelse

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

USA.

President Donald Trumps tidigare rådgivare Roger Stone har dömts till drygt tre års fängelse i en amerikansk domstol. Han åtalades bland annat för att ha ljugit inför kongressen i samband med den så kallade Rysslandsutredningen.

– Han åtalades inte, som vissa har påstått, för att ha stått upp för presidenten, han åtalats för att ha mörklagt åt presidenten, säger domare Amy Berman Jackson efter beskedet.

TT

Tillverkning av koboltfria batterier på uppgång

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Försäljningstillväxten för elbilsbatterier tillverkade utan metallen kobolt kan komma att växa med över 50 procent i år. Det tror den kinesiska investmentbanken China International Capital Corporation, CICC, enligt Technode. Bidragande till optimismen om denna typ av batteri är Teslas partnerskap med den kinesiska batteritillverkaren CATL gällande koboltfria batterier. Marknadsandelen för koboltfria batterier, kallade LFP (litium-

järn-fosfat), väntas öka till uppemot 20 procent i år.

Direkt

Nazisten som tog sitt dödsstraff

FREDAG 21 FEBRUARI 2020

Rudolf Höss organiserade massmordet på minst en miljon judar i Auschwitz. Han var övertygad nazist och inte alls bara den pedantiska byråkrat han försökte framställa sig som. Henrik Berggren läser en ny bok om Förintelsen och den banala ondskan.

Niclas Sennerteg

”Allt jag känner är att mina fötter gör ont.

Förhören med Rudolf Höss”

Natur & Kultur, 414 sidor

Vad händer om man stirrar för intensivt in i mörkret? Får man bättre mörkerseende? Eller blir man mest trött i ögonen? Både och, skulle jag säga efter att ha läst Niclas Sennertegs nya bok om den nazistiske krigsförbrytaren Rudolf Höss. Till skillnad från mycket av den ganska spekulativa litteratur som finns om Höss har Sennerteg granskat protokollen från Nürnberggrättegångarna med sträng källkritisk blick. Hans strama men ändå gestaltade skildring är uppbyggd kring de 18 förhör som amerikanska jurister och psykologer höll med Höss mellan den 1 april och 20 maj 1946. Höss gick med i SS 1934 och utsågs våren 1940 till kommandant i Auschwitz, som till en början var avsett för polska motståndsmän men omvandlades till ett förintelsläger med gasugnar och krematorier 1942. Med energi och nit

organiserade Höss massmordet på minst en miljon judar, men även romer, polacker, ryssar och andra dödades eller gick under i sjukdom och svält under hans regim. Efter Tysklands kapitulation lyckades han hålla sig undan till våren 1946 då han greps av britterna på en bondgård i Schleswig-Holstein. Britterna skickade honom vidare till den pågående krigsförbrytarrättegången i Nürnberg mot Göring, Speer och andra ledande nazister. Intresset för Höss berodde på att man hoppades att han skulle lämna uppgifter som skulle göra det möjligt att döma SS-generalen Ernst Kaltenbrunner, Himmlers andreman. Åklagarna hade ännu inte fullt ut insett omfattningen av det nazistiska folkmordet på Europas judar och den roll som Auschwitz och andra förintelsläger spelat.

Det skulle dock klarna under processens gång, bland annat på grund av Höss. Hans vittnesmål skiljde sig från många av de andra krigsförbrytarnas. Även om han förskönade försökte han inte att undandra sig ansvaret för sina handlingar. Pedantiskt och till synes känslolöst redogjorde han i detalj för hur Auschwitz fungerade: tågtransporterna dit, sorterandet av fångar som skulle arbeta eller gasas ihjäl, försäkringarna om att gaskamrarna bara var duschanläggningar, kvinnorna som försökte gömma sina barn, krematorierna som gick på högvarv för att ta hand om alla döda kroppar. Resultatet blir plågsam men också monoton läsning. Sennerteg skildrar inlevelsefullt tolkarna och förhørsledarnas bakgrund och deras försök att komma Höss in på livet. Men ingenting händer. Höss bryter inte ihop, han far inte ut i

ideologiska tirader, han blir inte aggressiv utan upprepar om och om igen att han efter bästa förmåga utfört det arbete han ålagts av sina överordnade. Nu har han fått andra chefer som säger att det han gjorde var ett brott mot mänskligheten. Efter Nürnbergrättegången överlämnades Höss till Polen enligt principen att de nazistiska krigsförbrytarna skulle dömas på den plats där brotten begåtts. Han hängdes den 16 april 1947 men hann innan dess skriva sin självbiografi, ”Kommendant i Auschwitz”. Liksom i förhören i Nürnberg tog han där fullt ansvar för sina handlingar, men menade samtidigt att hänsynslösheten var ett professionellt krav inom SS. Privat hade han varit en vanlig människa som älskade hustru och barn. Något så unikt som en autentisk självbiografi av en nazistisk massmördare

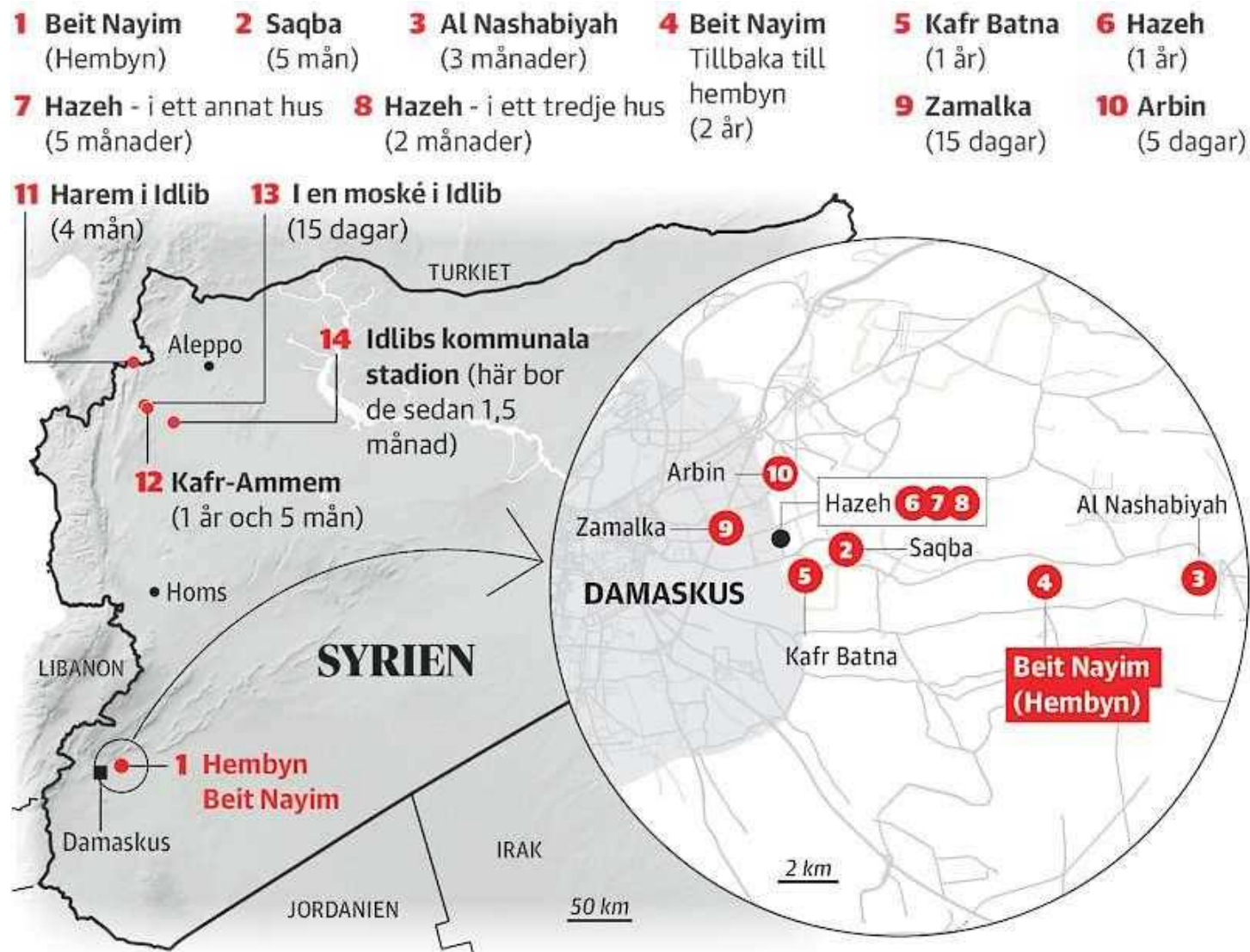
är förstås fascinerande. Författare, journalister, psykologer och filosofer har använt sig av Höss som en projiceringsyta för olika teorier om nazismens inre väsen. Han har fått exemplifiera den ”ondskans banalitet” som Hannah Arendt också hittade hos Adolf Eichmann, diagnosticerats som sadist och psykopat med en traumatiserad barndom och beskrivits som ett typfall för den blinda lydnadsinstinkt som psykologen Stanley Milgram blottlade i sina experiment på 1960-talet.

I ett avslutande kapitel dekonstruerar Sennerteg de flesta av dessa spekulationer, som han menar i alltför hög grad bygger på Höss egna ord i självbiografin. Ondskan var inte så banal. Höss var en ideologiskt övertygad nazist, även om han försökte framställa sig som en teknokrat. Kanske hade han en olycklig barndom, men det

vet vi inte så mycket om utöver hans egna uppgifter. Blind lydnad räcker inte som förklaring, enligt Sennerteg, eftersom Höss i andra sammanhang rundade eller nonchalerade order uppifrån.

Någon storartad alternativ tolkning bjuds vi inte på, snarare en maning till att inte låta förövaren förleda oss bort från själva brottet. Ändå har jag svårt att inte fascineras av den fatalism hos Höss som Sennerteg lyfter fram i förhören. Höss anser att det är rätt att han ska hängas eftersom folkmordet på judarna varit ”felaktigt” – inte i någon etisk bemärkelse utan därför att Hitler förlorat kriget. Det är ovanligt att vara moralisk relativist inför sin egen avrättning.

Henrik Berggren

Syskonen har flytt 14 gånger på 7 år

SÖNDAG 23 FEBRUARI 2020

Jana, 10 år, och Mohammed, 13, har tvingats fly 14 gånger med sin familj under de senaste sju åren. Nu bor de i ett utkyllt tält på idrottsarenan i Idlib i nordvästra Syrien. Kriget i Syrien har snart pågått i ett decennium. En generation barn är uppväxta som flyktingar i sitt eget land med ständiga attacker från stridsflyg.

Mamma mamma, det kommer, det kommer, stridsflygplanet kommer”, säger Jana. Mamman försöker lugna henne:

”Jana, bli inte rädd. Din bror kommer att ta med dig ner till källaren under stadion.” Uppkopplingen försvinner.

Det är slutet på ett samtal jag har med Jana, 10 år, Mohammed, 13 år, och deras mamma Eman Darkazalli från Idlib i nordvästra Syrien. De bor i ett tält inne på Idlibs kommunala idrottsarena tillsammans med pappa Ahmad. Den har blivit ett tillfälligt boende för internflyktingar.

Bomblarmet är en vanlig händelse i familjens vardagsliv. Larmet följs av rädslan och flykten till källaren.

– När ett flygplan attackerar lyfter nästan tälten på grund av tryckvågen från bomberna, säger Mohammed.

DN når familjen via meddelandeappen Whatsapp. Fasta och mobila telefonförbindelser saknas i Idlib sedan flera år. Barnljud hörs i bakgrunden under

samtalet. För att förbättra anslutningen rör sig Jana, Mohammed och mamman Eman fram och tillbaka utanför tältet på idrottsarenan.

Tältet är nu familjens nya hem. De har tvingats att fly 14 gånger på sju år.

Ursprungligen kommer familjen från Beit Nayim, en by i östra Ghoutaregionen utanför Damaskus. Pappan Ahmad Darkazalli ägde en lastbil och körde transporter åt ett läkemedelsföretag.

Mamman Eman skötte hemmet och tog hand om sex döttrar och två söner.

– Det var kul när alla syskon fanns omkring oss. Vi gick i skolan, lekte ofta på gården utanför huset och sov över hos mormor och morfar, berättar Mohammed.

Familjen hade aldrig tänkt sig att bo någon annanstans än i byn i östra Ghouta, ett ungefär 100 kvadratkilometer stort

område som sträcker sig från Damaskus östra förorter och ut på landsbygden.

– Vi gjorde utflykter varje helg och umgicks alltid med släktingar och grannar, säger mamman Eman Darkazalli.

I mars 2011 inleddes gatuprotester mot Syriens envåldshärskare Bashar al-Assad, inspirerade av arabiska våren. De fredliga demonstrationerna möttes av väpnat våld från de syriska säkerhetsstyrkorna.

Situationen trappades snabbt upp.

Familjen välkomnade de regimkritiska protesterna. Men våldet fick fruktansvärda konsekvenser. I början av konflikten anföll syriskt stridsflyg familjens by och skolgården bombades. Tre av Janas vänner dog, liksom Mohammeds lärare.

– Min fröken hette Halma, säger Mohammed.

Östra Ghouta, med närmare 400 000 invånare, kontrollerades av oppositionen.

Regimen inledde en belägring av regionen vilket innebar att mat, mediciner och bränsle måste smugglas in.

Familjen hade just avslutat bygget av sin 200 kvadratmeter stora villa. Det var deras drömhus. Eman hade sålt guld hon ärvt för att kunna möblera huset. Men efter bara sex månader tvingades familjen till en smärtsam byteshandel.

– Vi sålde allt vi hade för att kunna köpa mat. Ett exempel: ett kilo socker kostade 20 000 syriska lira, nästan lika mycket som en månadslön för en statsanställd, berättar Eman Darkazalli.

De syriska regeringstrupperna och deras ryska och iranska allierade tog över by efter by i området.

När den äldsta sonen Ziad, 17 år, var ute för att skaffa bröd till familjen blev han dödad av en prickskytt från den syriska armén.

– Vi har blivit offer för ett folkmord, säger mamman. Hennes röst bryts av gråt.

Familjen lämnade huset och allt de ägde bakom sig. De skulle komma att fly ytterligare 13 gånger.

Först flydde de sju kilometer västerut, till staden Saqba.

Fem månader senare var de tvungna att fly till samhället Al Nashabiyah, elva kilometer söderut. Där bodde de tre månader tills de fick åka tillbaka till hembyn.

Under två år var de tillbaka i hembyn Beit Nayim.

Men regimen närmade sig och de var tvungna att fly igen. Nu sju kilometer västerut till staden Kafr Batna. Där bodde de ett år.

Nästa tillflyktsort blev samhället Haze, mindre än två kilometer nordväst. De flyttade mellan tre olika hus. Den sista

tiden, under tre månader, bodde de i en källare. Under den här perioden var striderna som mest intensiva i regionen Ghouta. Regeringsarmén tog över området.

Familjen deporterades till staden Zamalka och bodde där i 15 dagar.

Efter det deporterades de igen till staden Arbin, några kilometer nordöst om Zamalka.

Till slut splittrades familjen. Två av de vuxna döttrarna ville återvända till Damaskus med sina män. Resten av familjen flydde drygt 30 mil norrut till den oppositionskontrollerade provinsen Idlib. Ytterligare tre döttrar valde att fly till andra städer.

Nu var det bara mamma Eman, pappa Ahmad, Mohammed och Jana kvar, tillsammans i en främmande provins.

– Vi ville hellre dö än att lämna Ghouta, säger Mohammed.

Men Eman tycker fortfarande att familjen gjorde rätt.

– Trots vårt lidande, trots att vi inte kan sova på grund av kylan i tältet – det är lättare att bo här än hos regimen, konstaterar hon.

Hon säger att de som stannade kvar alltid är rädda för regimen. Flera har gripits.

– Mina döttrar (som lämnade familjen i Ghouta) vågar inte prata med mig. De riskerar att hamna i fängelse, säger hon. Familjen placerades först i en skola i staden Harem, precis vid den turkiska gränsen. Efter fyra månader skaffade några bekanta en lägenhet till dem i byn Kafr-Ammem, öster om Saraqib.

– Folket i Idlib gillar oss Ghoutabor. Ändå är vi fortfarande främlingar här. Mycket är annorlunda, säger Eman Darkazalli.

– Jag saknar att tvätta kläder i en tvättmaskin, att sova varmt och att barnen kan leka utomhus.

Familjen tvingades till en sista – eller senaste – flykt när en stor militär operation inleddes för att ta kontroll över Idlib förra året. Området där de bodde bombades hårt. Alla måste fly.

– Lägenhetens dörrar och fönster blåstes ut av bombens tryck, berättar Mohammed. Familjen sprang ut på huvudgatan utan att få med sig några ytterkläder.

Efter ett par timmar fick de lift till staden Idlib där de tillfälligt kunde flytta in i en moské under 15 dagar. Nu bor de sedan en och en halv månad på Idlibs kommunala stadion.

Barnen är utan skola – igen. De har gått miste om flera årskurser. Kriget har präglat hela deras uppväxt.

Den dag när DN intervjuar familjen besöker en turkisk tv-kanal i lägret. De pratar med Jana. Hon ser sig som talesperson för lägret och menar att andra barn inte vågar prata med medierna på samma sätt som hon.

– Jag passar alltid på att be om saker för barnen och lägret: skola, diesel för att klara uppvärmningen och så önskar jag att bombningarna ska stoppas. Jag vill också att Turkiet tillåter min mosters man som är delvis förklarad att få passera gränsen och få behandling, berättar Jana.

Samtidigt drar hon en djup suck: ingen lyssnar.

Jana hör oss ännu sämre än de andra i familjen. Hennes trumhinna är skadad på grund av bomberna. Hon hostar skrällande. Hon ber mamman att ge henne yoghurt, som hon tycker fungerar som

medicin. Det går inte att få tag i läkemedel där de bor just nu.

– Jag har ont i halsen och magen. Jag vill inte sitta hemma, jag gillar skolan, säger Jana.

Nästan alla skolor i provinsen är stängda. De är antingen förstörda eller ombyggda till flyktingboenden. Fler skolor stängdes när de ryska och syriska stridsflygen nyligen intensifierade bombräderna kring provinshuvudstaden Idlib.

Hjälporganisationerna försöker så långt som möjligt få barnen att känna att de har ett normalt liv. De erbjuder psykologiskt stöd, leker och ritar med barnen och försöker hålla någon form av undervisning.

Tre volontärer från den syriska organisationen Violet Syria kommer förbi för att hälsa på Jana när vi pratar med

henne. De har saknat henne under de senaste aktiviteterna för barnen i lägret. Jana får en målarbok och färger.

I staden Idlib, som kontrolleras av motståndare till Assadregimen, befinner sig just nu minst en miljon människor. Assadregimen har med hjälp av Ryssland tagit oppositionens områden och driver människor mot den turkiska gränsen. Men den är stängd.

Familjen vet inte vad nästa flyktnål kan vara eller vart de ska ta vägen om regimens styrkor tar kontroll över hela provinsen. De lever sitt liv en dag i taget. Vi ringer tillbaka för att höra vad som har hänt med familjen efter att stridsplanet skrämt Jana.

– Mitt hjärta var nära att stanna av rädsla, säger Jana.

Hon sätter isär fötterna och hoppar för att mäta tältet för oss: Det är tre gånger fyra meter.

Du gillar att mäta, va?

– Javisst. Jag vill bli arkitekt. Jag vill bygga upp Syrien.

Saeed Alnahhal

saeed.alnahhal@dn.se

Dela

Halva Syriens befolkning är på flykt efter 10 års barbari

SÖNDAG 23 FEBRUARI 2020

Hur gick det till när Idlib, ett stycke jordbruksbygd i Syriens utkant, inte mycket större än Stockholms län, blev platsen för en massflykt av historisk omfattning? DN:s korrespondent Erik Ohlsson förklarar varför civilbefolkningens lidande bara fortsätter. Och fortsätter.

Om mindre än en månad går Syrienkriget in på sitt tionde år. Fortsätter kriget i ett och ett halvt år till – och det finns i nuläget få saker som talar emot det – har det pågått lika länge som första och andra världskriget tillsammans.

Under dessa år har det syriska territoriet blivit skådeplats för ett barbari som kunde höra medeltiden till.

Regimen har belägrat samhällen i årtal. Vatten, mat och mediciner har inte släppts in till invånarna, som tynat bort i hunger och sjukdomar. Kemiska stridsmedel som sarin och senapsgas har använts mot civila. Helikoptrar har släppt ned oljefat fyllda med trotyl på måfå över bostadsområden. Människor har kidnappats och ritualmördats av jihadistgrupper.

Halva Syriens befolkning – tio, elva miljoner människor – har flytt, inom eller

utom Syriens gränser. Syrien håller på att få en ny generation som inte vet om något annat än krig.

Flyktingsituationen i Syrien har också påverkat Europas inrikes- och utrikespolitik in i märgen.

Högerpopulistiska och främlingsfientliga partier har etablerat sig och utmanat regeringsmakten i flera europeiska länder. Flyktingfrågan har splittrat EU och förvandlat den passfria Schengenunionen till en papperstiger.

Kriget har dessutom ritat om den säkerhetspolitiska kartan, inte bara i Mellanöstern utan i hela världen. USA har tagit ett kliv tillbaka i Syrien, och nu slåss länder som Ryssland, Turkiet och Iran om det tomrum som amerikanerna lämnat efter sig.

Internationella organisationer som FN och Nato har inte kunnat hantera situationen utan framstått som veka och söndrade. Just nu är världens ögon riktade mot Idlib, där stad efter stad, samhälle efter samhälle töms på skräckslagna kvinnor och barn som flyr undan bomber från ryska stridsplan och artilleribeskjutning från den syriska regeringsarmén. Sedan drygt två månader genomför armén en storskalig militär operation för att återta Idlib, den enda av Syriens 14 provinser som kontrolleras av motståndare till regimen. Det som pågår är den enskilt största flyktingvågen sedan Syrienkriget började. FN beräknar att över 900 000 människor har flytt i Idlib under de senaste tio veckorna. Människomassorna rör sig mot gränsen till Turkiet, men där är gränsen obevekligt stängd.

För den som försökt följa utvecklingen under det långa kriget är det på ett förvridet sätt logiskt att Idlib just nu hemsöks av en flyktingkatastrof. Ryssland gick in i Syrienkriget på Bashar al-Assads sida i september 2015. Syftet var, enligt Moskva, att ”bekämpa terrorismen”. Det vill säga terrorsekten IS, som vid den tiden behärskade ungefär en tredjedel av Syriens yta. Men de ryska bombplanen kom att rikta in sig främst på de delar av Syrien som kontrollerades av regimmotståndare som även de motsatte sig IS. Denna väpnade opposition behärskade områden och regioner som låg fläckvis utkastade över det syriska territoriet: delar av Homs, Madaya, östra Ghouta, östra Aleppo. Det ryska stridsflyget och de syriska marktrupperna fick understöd av libanesiska Hizbollah och miliser som

utrustas och tränas av Iran, bemannade med frivilliga (eller tvångsrekryterade) soldater från Irak, Iran, Afghanistan och Pakistan.

Iran har varit ivrigt att stödja al-Assads regim av strategiska skäl. Om Iran har en fot i Syrien kan de öka trycket mot arvfienden Israel, som gränsar mot Syrien i söder. Det finns också en religiös-etnisk koppling mellan det shiamuslimska prästerskapet i Iran och Bashar al-Assad: presidenten tillhör befolkningsgruppen alawiter, en förgrening av shiaislam. Vändpunkten i Syrienkriget inträffade kring jultid år 2016, då regimmotståndarna blev av med sitt dittills starkaste fäste, östra Aleppo. Förlusten av området påverkade motståndsrörelsen mot al-Assad i grunden.

Efter östra Aleppos fall kom regimmotståndet att domineras av jihadisterna med en allt annat än demokratisk agenda. Samtidigt tappade USA intresset för Syrien.

När Barack Obama lämnade presidentposten i början av 2017 försvann det amerikanska stödet. Den nye presidenten Donald Trump har inte haft någon plan för hur Syrien ska hanteras. I stället har han reagerat på enskilda händelser.

Nu blev Turkiet fram som den främste uppbackaren av det väpnade motståndet mot Bashar al-Assad. Turkiet ville inte öppet stödja jihadistiska grupperingar. Men på marken i Syrien var lojaliteterna mellan motståndsgrupperna flytande. En av de fyrtiotalet väpnade grupperna kunde strida sida vid sida med al-Qaidaaknutna miliser, för att nästa dag bekämpa dem.

När den syriska regeringsarmén erövrat östra Aleppo i december 2016 gav de invånarna där ett ultimatum: stanna där ni är eller bli transporterade till Idlib. Samma villkor gällde andra oppositionskontrollerade städer och områden i Syrien som al-Assads armé tagit kontrollen över.

Många av invånarna i de tidigare oppositionskontrollerade områdena var osäkra över hur regimen skulle behandla dem. Kunde de lita på att de skulle slippa efterräkningar? Tvivlet gjorde att flera hellre flyttade till Idlib än stannade kvar. Idlib fick också ta emot regimmotståndare, ”rebeller”, som tvingats ge upp striden på andra ställen.

Idlib har sedan upprorets början år 2011 varit ett starkt fäste för regimen motståndare. I den folkliga revoltens inledning tog den demokratisinnade

oppositionen över det civila styret och kastade ut de korrupta partigångarna från al-Assadlägret. Jihadisterna höll sig i huvudsak borta. Det startades kvinnocenter och kulturföreningar, en oberoende radiostation etablerades. Men snart skulle regimmotståndet ändra karaktär. De västtillvända, sekulära revoltörerna manövrerades ut. Och efterträddes av jihadister av olika schatteringar och skepnader. Regimmotståndarna började strida inbördes. Terrorsekten IS försökte göra intrång i Idlib men slogs tillbaka – av jihadisterna. Ändå var det i Idlib, i det lilla samhället Barisha nära den turkiska gränsen, som IS allerhögste ledare Abu Bakr al-Bagdadi spårades upp av amerikanska specialstyrkor och likviderades i slutet av oktober förra året.

Året innan, i november 2018, mördades Raed Fares, en av de mest profilerade demokratiaktivisterna i Idlib. Han sköts i ett bakhåll av män som lokala medier identifierat som al-Qaida-sympatisörer. I dag styrs Idlib av en "räddningsregering" som i huvudsak är lojal med al-Qaidaanknutna jihadisterna inom Hayat Tahrir al-Sham. Befolkningen i Idlib har genomfört protester mot införandet av religiösa skatter och striktare klädkoder. Så förvandlades Idlibprovinsen, ett dittills ganska anonymt jordbruksdistrikt på gränsen mot Turkiet, i storlek jämförbart med Stockholms län, till ett slags avstjälningsplats för regimotståndare och för internflyktingar. Jan Egeland, tidigare chef för FN:s humanitära insatser i Syrien, kallar Idlib för "ett jättelikt flyktingläger".

Men detta system var inte tänkt att vara för evigt. President Bashar al-Assad har ju i åtskilliga tal genom åren understrukt att han tänker "ta tillbaka varje tum" av syriskt territorium. Det kan ju tyckas vällovligt och principfast. Problemet är att al-Assad i sin iver att återerövra territorium visat sig totalt okänslig för civilbefolkningens lidanden. President al-Assad och maktapparaten kring honom förknippas numera med omfattande krigsbrott. Sjukhus har setts som legitima mål enligt resonemanget "min fiendes läkare är min fiende". I Idlib har ett femtiotal sjukvårdsanläggningar förstörts i bombattacker. Och det finns en rad andra besvärande övergrepp. Människorättsorganisationen Amnesty har rapporter om utomrättsliga avrättningar av politiska motståndare. Högt uppsatta personer inom den syriska

säkerhetstjänsten utreds för tortyr och övergrepp på fångar. Minst 66 000 människor har bara "försvunnit" efter att ha gripits av Syriens säkerhetstjänst. Det har höjts röster för att inrätta en FN-styrd internationell Syrientribunal där misstänkta krigsbrott utreds. Stjärnåklagaren Carla del Ponte är en av dem som driver på detta. Kriget har skadat Bashar al-Assads legitimitet till den grad att han sannolikt alltid kommer att vara varg i veum i västvärldens ögon. Så länge al-Assad inte vill dela med sig av makten eller ta itu med de misstänkta krigsbrotten inom hans egna led, kommer de ledande länderna inom EU samt USA vara ovilliga att satsa pengar på att återuppbygga Syrien. Att få Syrien att resa sig ur ruinerna kommer att kosta ofattbart stora summor. Enligt tankesmedjan Carnegie Middle East

Center handlar det om minst tvåtusen miljarder kronor. Diskussionerna om återuppbyggnad har försatt Ryssland i ett besvärligt läge. Å ena sidan är det nödvändigt för Moskva att backa upp Bashar al-Assads regim. President al-Assad är ju garanten för att Ryssland kan behålla sin marinbas i Tartus vid Medelhavet liksom flygbasen i Hmeimim. Å andra sidan vill ryssarna för allt i världen inte hamna i ett läge där de får ansvar för den astronomiskt dyra rekonstruktionen av Syrien. Dessutom har utvecklingen i Idlib nu gjort att den ryska krigsmakten kan komma att konfronteras med turkisk militär. Turkiet är angeläget om att hålla syriska flyktingar och även Syriens kurder borta från den turkiska gränsen. Till detta kommer president Recep Tayyip Erdogans

ambition att göra Turkiet till en regional stormakt, en maktspelare som grannländerna måste respektera och förhålla sig till.

Det är därför Turkiet har militär på syriskt territorium, med både Rysslands och USA:s goda minne. President Bashar al-Assad protesterar, men han får finna sig i att Syriens öde inte bestäms av honom själv, utan av utomstående aktörer som bevakar sina egna intressen.

Varken Turkiet eller Ryssland vill egentligen ha öppet krig, men de vill inte heller ge upp sina intressen. Det är mycket möjligt att regeringarna i Ankara och i Moskva lyckas förhandla fram en tillfällig vapenvila i Idlib. Men vapenvilor i Syrien har en tendens att vara opålitliga och bli kortvariga.

Tidigare i veckan rapporterade den statliga nyhetsbyrån Sana om glädjescener från

Saadallah Al Jaberi-torget i den västra delen av storstaden Aleppo.

Bilderna visar medborgare som viftar med syriska flaggor och hötter med porträtt av president Bashar al-Assad. Bildtexterna beskrev händelsen som spontana hyllningar till den syriska republikens president, sedan Syriens regeringsarmé tagit kontrollen över ”rebellkontrollerade” områden på landsbygden väster om Aleppo.

Det finns ingen anledning att betvivla äktheten i nyhetsinslagen från Sana. Och den offensiv som Syriens regeringsarmé inledde för snart två månader sedan har varit militärt framgångsrik.

Understödda av ryskt stridsflyg och miliser som stöds av Iran har den syriska krigsmakten intagit städer och byar i Idlib- och Aleppoprovinserna som tidigare

kontrollerades av jihadistiska grupperingar.

Men Sana förmedlar inte hela bilden av det som händer i Syrien just nu. Om den statliga nyhetsbyråns journalister förflyttat sig fem mil västerut från Aleppo, in i Idlibprovinsen, hade de hamnat i en verklighet långt från jubel och hyllningar till president Bashar al-Assad.

Regimens motståndare är främst hårdföra jihadister från den al-Qaida-anknutna grupperingen Hayat Tahrir al-Sham. Men också mer moderata men likafullt islamistiska miliser som får stöd av Turkiet. Bägge dessa grupperingar brukar i medierna klumpas ihop till ”rebeller”.

Mitt i korselden, mellan syriska regeringsarmén och rebellerna, befinner sig de flyende civila. Och på gränsen till Turkiet tar det stopp:

– Vi har tagit emot mellan 3,5 miljoner och 4 miljoner syriska flyktingar... vi har tyvärr inte plats för fler, sade Turkiets president Recep Tayyip Erdogan härom dagen.

Jubel och glädjerop i den ena staden – Aleppo. Blind flykt och dödsångest i den andra – Idlib. Bilder som illustrerar splittringen och polariseringen av Syrien och som också ger en förklaring till varför Syriens framtid ser mycket dyster ut. Visst finns det ett folkligt stöd för Bashar al-Assad. Men även om al-Assadregimen skulle fullfölja den storskaliga militära attacken mot Idlib och återta provinsen kan han knappast kalla sig för krigets segerherre.

Som FN:s förra Syriensändebud Staffan de Mistura sade strax innan han lämnade sitt uppdrag: ”Att vinna ett krig genom att återta allt territorium är inte samma sak som att vinna freden. Att vinna freden

innebär ett land som är beständigt och stabilt. Där alla befolkningsgrupper inkluderas och där det inte finns risk för att extremistgrupper ska växa sig starka.”
Idlib, ja, hela Syrien, riskerar att bli Mellanösterns variga sår, en region där det varken råder krig eller fred.
I själva verket finns det inga vinnare i Syrien, bara förlorare.

Erik Ohlsson